

Κωνσταντίνου Δ. Μαυρομάτη

μαθηματικού, πρώην λυκειάρχη
επιτίμου προέδρου της Εταιρείας Αστρονομίας και Διαστήματος

Παροιμίες και Παροιμιώδεις Εκφράσεις Καναχίων Καρδίτσας

Με τη βαθύτερη σημασία τους βάσει της τεχνητής νοημοσύνης

Ηλεκτρονική έκδοση των εις Βόλο Καναλιωτών Καρδίτσας
Βόλος, 2026

Κωνσταντίνου Δ. Μαυρομμάτη

μαθηματικού, πρώην λυκειάρχη
επιτίμου προέδρου της Εταιρείας Αστρονομίας και Διαστήματος

Παροιμίες και Παροιμιώδεις Εκφράσεις Καναχίων Καρδίτσας

Με τη βαθύτερη σημασία τους βάσει της τεχνητής νοημοσύνης

Ηλεκτρονική έκδοση
των εις Βόλο Καναλιωτών Καρδίτσας

Βόλος, 2026

Ηλεκτρονική έκδοση

© Copyright: Σύλλογος των εις Βόλο Καναλιωτών Καρδίτσας

Κείμενα και επιμέλεια ύλης: Κώστας Μαυρομμάτης

Καλλιτεχνική επιμέλεια - Σχεδίαση: Ειρήνη Παπαδοπούλου, Graphicue
τηλ. 6977 269 734

ISBN: 978-618-87893-1-9

Σκίτσο εξωφύλλου: Από το οπισθόφυλλο του βιβλίου «Παροιμίες και παροιμιώδεις φράσεις στη Ζαγορά» Βόλος 2025, του **Νίκου Γ. Διαμαντάκου**, που αποτελεί ευγενική προσφορά του πολύ γνωστού και αγαπητού Βολιώτη καλλιτέχνη – σκιτσογράφου **Γιάννη Κονταξή**, εικονίζοντας την παροιμία: «Τρεις λαλούν και δυο χορεύουν».

Στους Καναλιώτες του Βόλου
που διατήρησαν ζωντανό το Σύλλογό τους
επί μια ολόκληρη 50ετία (1974 – 2024)

Περιεχόμενα

Η νέα έκδοσή μας	7
Πρόλογος	9
A	10
B	73
Γ	92
Δ	116
E	142
Z	201
H	205
Θ	227
I	240
K	246
Λ	287
M	296
N	339
Ξ	352
O	358
Π	422
P	458
Σ	463
T	491
Υ	567
Φ	569
X	582
Ψ	594
Ω	599
Βιβλιογραφία	605
Ευρετήριο ονομάτων	607

η νέα έκδοσή μας

Για μια ακόμη φορά η εργατικότητα και η φιλομάθεια του πρώτου Προέδρου του Συλλόγου μας **Κωνσταντίνου Μαυρομμάτη** μας εξέπληξε ευχάριστα. Αυτή τη φορά και μόλις ένα χρόνο από την προηγούμενη έκδοση του «Ζωγραφίζοντας τα Κανάλια Καρδίτσας» ο πολυγραφότατος συγγραφέας, ερεύνησε και ολοκλήρωσε μια καταγραφή των παροιμιών και των εκφράσεων του χωριού μας, που απαντώνται και σε περιοχές όλης της Ελλάδας.

Ο τίτλος του νέου πονήματός του είναι «Παροιμίες και Παροιμιώδεις Εκφράσεις Καναλιών Καρδίτσας». Η νέα αυτή έκδοση, έρχεται να συμπληρώσει το «Λεξικό Τοπικών Όρων και Ιδιωματισμών Καναλιών Καρδίτσας» με σ.σ. 404, που εκδόθηκε το 1987 και το ηχητικό ντοκουμέντο «Γλωσσικό Ιδίωμα των Καναλιών Καρδίτσας» του 2009 που εκδόθηκαν από το Σύλλογό μας και κατ' επέκταση συμπληρώνει τα συγγράμματα που αναφέρονται στο πολύποθτο χωριό μας.

Ο συγγραφέας από την πρώτη κιόλας σελίδα αποκαλύπτει την πηγή της έμπνευσης του, αφιερώνοντας την έκδοση όπως σημειώνει «Στους Καναλιώτες του Βόλου που διατήρησαν ζωντανό το Σύλλογό τους επί μια ολόκληρη 50ετία (1974 – 2024)». Είναι η αγάπη για τους συμπατριώτες του στο Βόλο, που σ' αυτό το σύγγραμμα πότισε την έμπνευσή του, τους Καναλιώτες που επιμένουν όλα αυτά τα χρόνια να ζεσταίνουν τις σχέσεις τους μέσα στο Σύλλογο των Εν Βόλω Καναλιωτών Καρδίτσας. Έναν σύλλογο που στηρίζει με κάθε τρόπο ο ίδιος άοκνα, από την ίδρυση του μέχρι σήμερα.

Στόχος του, όχι μόνο η καταγραφή των παροιμιών και των παροιμιωδών εκφράσεων του Καναλιωτών, αλλά και η ανάδειξη της βαθύτερης και πλουσιότερης σημασίας τους. Εξηγούνται και ερμηνεύονται με την χρήση της «τεχνητής νοημοσύνης» της λεγόμενης «ΑΙ», που τα τελευταία δύο χρόνια έχει γίνει ευρέως γνωστή και κατακλύζει όλους του τομείς της ανθρώπινης ύπαρξης και δημιουργίας.

Διαβάζοντάς τις παροιμίες, ο κάθε αναγνώστης έχει μπροστά του όχι μόνο την άμεση σημασία τους, μονολεκτικά, αλλά και την γενικότερη ευρύτερη έννοιά τους, δηλαδή τις άλλες σχετικές παροιμίες και παροιμιώδεις εκφράσεις, που μοιάζουν με την εν λόγω έκφραση, την προέλευσή της, την ιστορία της, την ετυμολογία της, τη γραμματική της υπόσταση.

Η καταγραφή αυτή συμβάλει σημαντικά στη διάσωση της λαογραφικής και πολιτισμικής κληρονομιάς του τόπου μας και καταγράφεται με έναν ακόμη τίτλο στην ελληνική βιβλιογραφία.

Είναι ευκαιρία να θυμηθούμε όλοι λέξεις και φράσεις των παππούδων μας, να διασκεδάσουμε με την ποικιλία και την ερμηνεία τους, να μάθουμε να τις χρησιμοποιούμε σωστά. Μία ακόμη παρακαταθήκη για μας και τα παιδιά μας.

Συγχαίρουμε για ακόμη μια φορά τον Κωνσταντίνο Μαυρομάτη για τη νέα αυτή έκδοση η οποία μας γεμίζει ικανοποίηση και περηφάνια .

Το γεγονός δε ότι η έκδοση είναι ψηφιακή την καθιστά άμεσα προσβάσιμη σε κάθε αναγνώστη, ερευνητή. Η δικτυακή του σελίδα είναι: “kmavromatis.gr” και είναι διαθέσιμη από τον Οκτώβριο του 2025.

Βόλος, Μάρτιος 2026

Το Διοικητικό Συμβούλιο

Η πρόεδρος
Όλγα Κ. Μαυρομάτη

Τα Μέλη
Απόστολος Θεμελής, αντιπρόεδρος
Αρτέμης Χαλάτσας, γραμματέας
Νικολέττα Σερπιώτου, ταμίας
Βιργινία Κέλλα, επί των δημοσίων σχέσεων

πρόλογος

Στο βιβλίο «Κανάλια Καρδίτσας» 2^η έκδοση (ψηφιακή) του Συλλόγου του Βόλου 2025, είναι καταχωρισμένες 348 παροιμίες, από τη σελίδα 298 έως τη σελίδα 309. Εκτός, όμως από τις παροιμίες αυτές που λέγονταν στο χωριό από τους Καναλιώτες, υπήρχαν και πάρα πολλές παροιμιώδεις εκφράσεις, οι οποίες, αρκετές φορές, ακούγονταν στις παρέες των Καναλιωτών κατά τις διάφορες συζητήσεις τους.

Αφορμή γι' αυτές τις παροιμιώδεις εκφράσεις μου έδωσε το πρόσφατο βιβλίο του αγαπητού μου φίλου και παλιού συμμαθητή μου **Νίκου Διαμαντάκου**: «Παροιμίες και παροιμιώδεις φράσεις στη Ζαγορά» (έκδοση του ιδίου 2025).

Παίρνοντας, λοιπόν, ως βάση το βιβλίο αυτό και έχοντας υπόψη μου τις Καναλιώτικες παροιμίες, καθώς και τις Καναλιώτικες ιδιωματικές λέξεις που έχουν καταγραφεί στο βιβλίο «Λεξικό Τοπικών Όρων και Ιδιωματισμών» του χωριού μας (έκδοση του συλλόγου του Βόλου 1987), αποθησαύρισα τις Καναλιώτικες παροιμίες και παροιμιώδεις εκφράσεις κατά αλφαβητική σειρά, στο παρόν πόνημά μου.

Στην ερμηνεία και τη σημασία των εκφράσεων αυτών βοηθήθηκα αποτελεσματικά, από τη βικιπαίδεια, η οποία χρησιμοποιεί την νέα μέθοδο της «τεχνικής νοημοσύνης» για να ερμηνεύει και να δίνει την ακριβέστερη και πλουσιότερη σημασία των εκφράσεων αυτών.

Έτσι η «τεχνητή νοημοσύνη» αποτελεί πλέον και ένα νέο εργαλείο για την καλύτερη απόδοση των παροιμιών και των παροιμιακών εκφράσεων, που αναγράφονται.

Ευελπιστώ δε ότι με το βιβλίο αυτό προσφέρω μια ακόμη πολύτιμη υπηρεσία στο χωριό μου Κανάλια Καρδίτσας, με τους κατοίκους τους ευρισκόμενους τόσο στο χωριό όσο και μακριά από αυτό.

Επειδή δε δεν υπήρχαν καθόλου εικόνες στο βιβλίο για να το ομορφαίνουν, θεώρησα σκόπιμο να το στολίσω με φωτογραφίες διαφόρων αντικειμένων του Λαογραφικού μας Μουσείου, όπως αυτές δημοσιεύθηκαν στο «Ημερολόγιο» του Συλλόγου μας, το έτος 2026.

Βόλος, Φεβρουάριος 2026

Κων/νος Δ. Μαυρομμάτης

A

Άβυσσος η ψυχή του ανθρώπου.

Η φράση «Άβυσσος η ψυχή του ανθρώπου» σημαίνει ότι η ανθρώπινη ψυχή είναι ένα τεράστιο, ανεξερεύνητο βάθος, γεμάτο μυστήρια, κρυμμένα συναισθήματα, σκοτεινές σκέψεις και απροσδιορίστου μεγέθους δυνατότητες, όπως ακριβώς η βαθιά ωκεάνια τάφρος, όπου δεν φτάνει το φως. Είναι μια έκφραση που υπογραμμίζει την πολυπλοκότητα, το άγνωστο και την απεραντοσύνη του εσωτερικού κόσμου ενός ατόμου, τονίζοντας πόσο δύσκολο είναι να τον κατανοήσει κανείς πλήρως, ακόμα κι ο ίδιος.

Σημασία και ερμηνεία: Ανεξερεύνητο Βάθος: Όπως η άβυσσος είναι ένας τόπος που το φως δεν φτάνει, έτσι και η ψυχή κρύβει βάθη που είναι δυσπρόσιτα και αόρατα.

Πολυπλοκότητα: Μπορεί να περιέχει τεράστιο πόνο, χαρά, φόβο, αγάπη – συναισθήματα και σκέψεις που δεν είναι πάντα προφανή στην επιφάνεια.

Μυστήριο: Η φράση υποδηλώνει ότι η ψυχή είναι ένα μυστήριο, ακόμα και για τον ίδιο τον άνθρωπο, γεμάτη εκπλήξεις και αντιθέσεις.

Μεταφορική χρήση: Χρησιμοποιείται για να περιγράψει την κατάσταση του να νιώθεις χαμένος μέσα στα δικά σου συναισθήματα ή να προσπαθείς να κατανοήσεις την πολυπλοκότητα των άλλων.

Στην ουσία, αναφέρεται στο ότι κάθε άνθρωπος κουβαλά έναν αχανή και σκοτεινό κόσμο μέσα του, γεμάτο κρυμμένα μυστικά και συναισθήματα που τον καθιστούν απρόσιτο και μυστηριώδη.

Αγάλι – αγάλι γίνεται η αγουρίδα μέλι.

Σιγά – σιγά ωριμάζει ένα έργο και γίνεται μεγάλο και καλό.

Η παροιμία «Αγάλι-αγάλι γίνεται η αγουρίδα μέλι» σημαίνει ότι τα καλά πράγματα απαιτούν χρόνο, υπομονή και προσπάθεια. Με άλλα λόγια, για να φτάσει μια ακατέργαστη ή άγουρη κατάσταση σε ένα επιθυμητό και ώριμο αποτέλεσμα, χρειάζεται σταδιακή και συνεχή δουλειά.

Ερμηνεία: Η παροιμία χρησιμοποιεί την εικόνα της άγουρης σταφίδας (αγουρίδα) που, με τον καιρό και τη φροντίδα, γίνεται γλυκό μέλι.

Βασικό μήνυμα: Τονίζει την αξία της μακροχρόνιας και υπομονετικής εργασίας για την επίτευξη ενός στόχου.

Εφαρμογή: Μπορεί να εφαρμοστεί σε πολλούς τομείς της ζωής, όπως η μάθηση, η οικοδόμηση σχέσεων, η ανάπτυξη μιας ιδέας ή η ολοκλήρωση ενός έργου.

Αγάλι αγάλι φύτευε ο γεωργός αμπέλι.

Η φράση «Αγάλι αγάλι φύτευε ο γεωργός αμπέλι» σημαίνει ότι η καλλιέργεια του αμπελιού (και γενικότερα η επίτευξη ενός καλού αποτελέσματος) απαιτεί υπομονή, επιμονή και σταδιακή, μεθοδική δουλειά, με την ολοκλήρωση να φέρνει την ανταμοιβή, όπως το «αγάλι αγάλι έγινε η αγουρίδα μέλι» (το άγουρο σταφύλι γίνεται μέλι), τονίζοντας ότι το τελικό αποτέλεσμα (το κρασί, το μέλι) έρχεται με τον χρόνο και τη φροντίδα.

Ανάλυση της σημασίας:

«Αγάλι αγάλι»: Σημαίνει σιγά-σιγά, μεθοδικά, με υπομονή.

«Φύτευε ο γεωργός αμπέλι»: Η πράξη της φύτευσης του αμπελιού είναι μια μακροπρόθεσμη επένδυση. Χρειάζεται χρόνια για να δώσει καρπό και να ωριμάσει.

Συμπληρωματική φράση: «Κι αγάλι αγάλι έγινε η αγουρίδα μέλι».

Συνολική έννοια: Όπως το αμπέλι που φυτεύεται σιγά-σιγά και αποδίδει πλούσιο καρπό μετά από καιρό, έτσι και κάθε δύσκολη ή σημαντική προσπάθεια, όταν γίνεται με υπομονή και συνέπεια, θα έχει τελικά καλό αποτέλεσμα.

Είναι παροιμία που διδάσκει την αξία της υπομονής και της μακροπρόθεσμης προσπάθειας για την επίτευξη στόχων.

«Αγάπα τον πλησίον σου ως σεαυτόν».

Ευαγγελική προτροπή, νουθεσία.

Η φράση «Αγάπα τον πλησίον σου ως σεαυτόν» δεν είναι παροιμία, αλλά μια από τις σημαντικότερες ηθικές εντολές της χριστιανικής παράδοσης, η οποία αναφέρεται στην Παλαιά Διαθήκη (Λευιτικό) και επαναλαμβάνεται από τον **Ιησού** στο Ευαγγέλιο. Στην αρχαία Ελλάδα, η ίδια ιδέα αποδίδεται στον **Θαλή** τον **Μιλήσιο**, ο οποίος λέγεται ότι είπε «Αγάπα τον πλησίον σου ως εαυτόν».

Θρησκευτική προέλευση: Η φράση αποτελεί κεντρικό δόγμα στην Παλαιά Διαθήκη και Καινή Διαθήκη, τονίζοντας την αγάπη προς τον πλησίον ως θεμελιώδη ηθική αρχή.

Ελληνική παράδοση: Η αρχαία ελληνική φιλοσοφία, και συγκεκριμένα ο Θαλής ο Μιλήσιος, είχε εκφράσει παρόμοιες ιδέες για την αγάπη και την αλληλεγγύη μεταξύ των ανθρώπων.

Έλλειψη παροιμιακού χαρακτήρα: Η φράση δεν είναι παροιμία, αλλά μια ηθική οδηγία με βαθιά θρησκευτική και φιλοσοφική σημασία, που διδάσκει την αμοιβαιότητα και την αλληλοϋποστήριξη.

Αγάπα το φίλο σου με τα ελαττώματά του.

Η παροιμία είναι: «Αγάπα τον φίλο σου με τα ελαττώματά του», που σημαίνει ότι πρέπει να αποδέχεσαι τους φίλους σου όπως είναι, συμπεριλαμβανομένων των αδυναμιών τους, καθώς όλοι οι άνθρωποι έχουν ελαττώματα και η πραγματική φιλία περιλαμβάνει την κατανόηση και την αποδοχή αυτών των ελαττωμάτων.

Σημασία: Η φράση υποδηλώνει ότι η αληθινή αγάπη και φιλία δεν είναι επιλεκτική, αλλά αγκαλιάζει το σύνολο του ατόμου, ελαττώματα και αρετές.

Χρήση: Χρησιμοποιείται για να υπενθυμίσει ότι πρέπει να δείχνουμε κατανόηση και να μην απορρίπτουμε τους φίλους μας λόγω των αδυναμιών τους, αλλά να τους αγκαλιάζουμε με αυτά.

Αγαπάει ου θιός τουν κλέφτ', αγαπάει κι του νοικουκύρ'.

Αργότερα ο κλέφτης σίγουρα θα αποκαλυφθεί και θα αποκατασταθεί η κλεψιά στο νοικοκύρη.

Μπορεί μερικές φορές ο κακός να ξεφεύγει την τιμωρία και να μας δίνει την εντύπωση ότι τον αγαπά και τον προστατεύει ο Θεός. Τις περισσότερες, όμως, φορές, η Θεία Πρόνοια φροντίζει τους καλούς ανθρώπους, αφού την τελευταία στιγμή ένα ασήμαντο γεγονός ή μια πιο ώριμη σκέψη, μας γλιτώνει από κάποιο κακό που μας απειλεί.

Η παροιμία «Ο Θεός αγαπάει τον κλέφτη, αγαπάει και το νοικοκύρη» σημαίνει ότι ο Θεός είναι δίκαιος και αγαπάει όλους τους ανθρώπους εξίσου, ανεξαρτήτως της κοινωνικής τους θέσης ή πράξεων. Επίσης, μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να δηλώσει ότι η αδικία ή το λάθος τελικά αποκαλύπτεται, δηλαδή ο κλέφτης κάποια στιγμή πιάνεται και τα κλεμμένα επιστρέφονται.

Κύριο νόημα: Η ισονομία και η δικαιοσύνη. Ο Θεός αντιμετωπίζει όλους τους ανθρώπους με την ίδια αγάπη.

Δευτερεύον νόημα: Η αποκάλυψη της αδικίας. Η παροιμία υπαινίσσεται ότι, ακόμα κι αν ο κλέφτης μπορεί να ξεφύγει για λίγο, τελικά η αλήθεια θα φανερωθεί και οι πράξεις του θα γίνουν γνωστές.

Αγγελική φωνή από γαϊδάρου στόμα.

Η παροιμία είναι «Αγγελική φωνή από γαϊδάρου στόμα» και χρησιμοποιείται για να περιγράψει μια πραγματικά καλή, ευχάριστη ή σοφή κουβέντα που βγαίνει από κάποιον, που συνήθως δεν περιμένεις να πει κάτι τέτοιο, ή από κάποιον που είναι άξεστος ή ανόητος, κάνοντας την έκπληξη ακόμα μεγαλύτερη (όπως ένας γάιδαρος που μιλάει σαν άγγελος).

Σημασία: Ευχάριστη έκπληξη: Κάποιος λέει κάτι απρόσμενα καλό.

Σοφία από ταπεινή πηγή: Μια σωστή ιδέα από κάποιον που θεωρείται «χαμηλού επιπέδου».

Ειρωνεία: Μπορεί να λέγεται και ειρωνικά για κάτι κακό που ακούγεται από κάποιον «ανώριμο» ή ακατάλληλο.

Άγεωμέτρητος μηδεὶς εἰσίστω.

Η φράση «Άγεωμέτρητος μηδεὶς εἰσίστω» (Μηδεὶς ἀγεωμέτρητος εἰσίστω) σημαίνει «Κανείς αμόρφωτος στη γεωμετρία να μην εισέλθει», και ήταν μια επιγραφή που φέρεται να υπήρχε

στην είσοδο της Ακαδημίας του **Πλάτωνα**, συμβολίζοντας ότι μόνο όσοι κατείχαν βασική γνώση των μαθηματικών και της λογικής, και κατ' επέκταση της φιλοσοφίας, ήταν ευπρόσδεκτοι. Δεν αφορούσε μόνο την αυστηρή έννοια της γεωμετρίας, αλλά την ικανότητα για αφηρημένη σκέψη, λογική συνέπεια και ενδιαφέρον για τα κοινά, όπως αναλύθηκε από φιλοσόφους σαν τον **Καστοριάδη**.

Σημασία: Απαίτηση για πνευματική καλλιέργεια και λογική σκέψη, όχι μόνο γεωμετρικές γνώσεις.

Προέλευση: Στην είσοδο της Πλατωνικής Ακαδημίας, σύμφωνα με αναφορές.

Ερμηνεία: «Μηδείς αγεωμέτρητος εισίτω μοι τη θύρα» (Κανείς αμόρφωτος στη γεωμετρία να μη μπει στο σπίτι μου/την Ακαδημία).

Άγνωστες οι βουλές του Κυρίου.

Η φράση «Άγνωστοι αι βουλαί του Κυρίου» είναι μια παροιμία που δηλώνει ότι τα σχέδια και οι σκοποί του Θεού είναι ανεξιχνίαστοι και ακατανόητοι για τους ανθρώπους, τονίζοντας την ανωτερότητα και το μυστήριο της Θείας Πρόνοιας, χρησιμοποιείται δε όταν συμβαίνει κάτι απρόσμενο ή ανεξήγητο στη ζωή μας.

Σημασία: Δεν γνωρίζουμε τι σκέφτεται ή σχεδιάζει ο Θεός και οι δρόμοι του είναι αδιαφανείς.

Χρήση: Λέγεται για να δικαιολογήσει μια απρόσμενη ή δυσάρεστη εξέλιξη που δεν μπορούμε να εξηγήσουμε λογικά, δείχνοντας αποδοχή της θείας βούλησης.

Παραλλαγή: Υπάρχει και η παραλλαγή: «Άγνωστες αι βουλές του Υψίστου».

Αγοράζ', μα δεν πουλάει.

Η φράση «Αγοράζει, μα δεν πουλάει» σημαίνει ότι ένα άτομο είναι πολύ επιλεκτικό, συγκρατημένο ή διστακτικό στο να δώσει πληροφορίες, συναισθήματα ή να αποκαλύψει τα σχέδιά του, αλλά αντίθετα είναι ανοιχτό να «απορροφά» και να μαθαίνει από τους άλλους, δηλαδή ακούει προσεκτικά και «ψαρεύει» πληροφορίες χωρίς να τις ανταποδίδει, αποκαλύπτοντας λίγα για τον εαυτό του.

Αναλυτικά:

«Αγοράζει»: Συγκεντρώνει πληροφορίες, ακούει προσεκτικά, προσπαθεί να «ψαρέψει» από τους άλλους.

«Δεν πουλάει»: Δεν αποκαλύπτει εύκολα, δεν μιλάει πολύ, κρατάει για τον εαυτό του τα δικά του συναισθήματα και σκέψεις.

Είναι σαν κάποιον που «λίγα πουλάει και πολλά αγοράζει», δηλαδή είναι πολύ συγκρατημένος στις δικές του εκφράσεις, αλλά πολύ δεκτικός σε αυτά που λένε οι άλλοι.

Αγοράζ' μέρα κι πουλάει νύχτα.

Λέγεται για τον συνετό άνθρωπο, που κάνει τις δουλειές του την ημέρα.

► Πουλάει μέρα κι αγοράζει νύχτα.

Η έκφραση «αγοράζει μέρα και πουλάει νύχτα» περιγράφει κάποιον που είναι ακατάστατος, αναποτελεσματικός ή δεν αξιοποιεί σωστά τον χρόνο του, κάνοντας τα αντίθετα απ' ό,τι πρέπει ή σε λάθος στιγμή. Στην πραγματικότητα, μπορεί να σημαίνει ότι κάποιος εργάζεται άσχημα, π.χ. αγοράζει αργά το πρωί (όταν οι τιμές είναι πιο υψηλές) και πουλάει το βράδυ (όταν οι τιμές πέφτουν), δείχνοντας έλλειψη λογικής ή οργάνωσης, αντίθετα από τη σωστή αγροτική πρακτική που είναι να ξεκινάς νωρίς.

Σημασία της έκφρασης:

Αναποτελεσματικότητα: Κάνει λάθος κινήσεις και χάνει ευκαιρίες.

Έλλειψη λογικής: Λειτουργεί με αντίστροφη λογική (π.χ., αγροτική εργασία).

Ακαταστασία: Δεν έχει πρόγραμμα και οργάνωση.

Παράδειγμα: Ένας έμπορος που «αγοράζει μέρα και πουλάει νύχτα» είναι ένας κακός έμπορος, γιατί κάνει τις δουλειές του σε λάθος ώρες και χάνει χρήματα.

«Αγρόν αγόρασε».

Λέγεται για κάποιον που είναι τελείως αδιάφορος για κάτι σημαντικό.

Σημείωση. Προέρχεται από την παραβολή του Μεγάλου Δείπνου του **Χριστού**: *Αγρόν ηγόρασα, έχε με παρητημένον (Λουκά ιδ' 18)*

Η φράση «αγρόν ηγόρασε» (ή «αγρόν αγόρασε») είναι μια παροιμία που σημαίνει ότι κάποιος αδιαφόρησε εντελώς ή δεν έδειξε κανένα ενδιαφέρον για κάτι, παρά τις υποδείξεις ή την ανάγκη.

Έννοια: Δείχνει αδιαφορία και έλλειψη ενδιαφέροντος.

Χρήση: Χρησιμοποιείται για να περιγράψει κάποιον που αγνοεί κάτι. Για παράδειγμα: «Του το εξήγησα, αλλά αυτός αγρόν ηγόρασε».

Αγύριφτου να 'νι.

Αζήτητο να είναι. Λέγεται για κάτι που η χρήση του μας θυμίζει δυσάρεστες καταστάσεις επειδή χρησιμοποιείται σε περίπτωση ανάγκης. Για καλό ή για κακό ας βρίσκεται κάπου κι ας μη χρειαστεί να χρησιμοποιηθεί ποτέ.

Η φράση «αγύρευτο να είναι», είναι ιδιωματική και σημαίνει:

«μακάρι να μη χρειαστεί / να μη συμβεί», «χτύπα ξύλο», για να μην το καλέσουμε.

Τη λέμε συνήθως προληπτικά, όταν αναφερόμαστε σε κάτι κακό ή ανεπιθύμητο και θέλουμε να το... ξορκίσουμε.

Παραδείγματα: «Μπορεί να χαλάσει το κινητό - αγύρευτο να είναι». «Αν αρρωστήσει, αγύρευτο να είναι, έχουμε εξετάσεις».

Άδειου σακί δε στέκειτι, γεμάτου δε λυγάει.

Η παροιμία «Άδειο σακί δε στέκεται, γεμάτο δε λυγάει» σημαίνει ότι οι άδαιοι/ανεπαρκείς άνθρωποι (οι «κενοί») δεν έχουν δύναμη, αξία, ή υπόσταση να σταθούν όρθιοι/να επιβιώσουν, ενώ οι καλά «γεμάτοι» (με γνώση, περιεχόμενο, ουσία) έχουν δύναμη και αντέχουν. Αλλά η παροιμία μπορεί να ερμηνεύσει και με την έννοια της «καλής χώνευσης» και της ικανοποίησης – ένας γεμάτος άνθρωπος έχει χορτάσει, είναι ικανοποιημένος και δεν «λυγίζει» από τις δυσκολίες, ενώ ο άδειος, ο πεινασμένος, δεν μπορεί να σταθεί στα πόδια του.

Αναλυτική Ερμηνεία

Άδειο σακί δε στέκεται: Όπως ένα σακί χωρίς περιεχόμενο δεν έχει βάρος και σταθερότητα, έτσι και ένας άνθρωπος χωρίς ουσία, γνώσεις, ή αρχές, δεν μπορεί να έχει σταθερή θέση, κύρος, ή να αντέξει στις προκλήσεις.

Γεμάτο δε λυγάει: Ένα γεμάτο σακί, αντίθετα, έχει βάρος, είναι σταθερό και δεν λυγίζει εύκολα. Αντιστοίχως, ένας άνθρωπος που έχει «γεμίσει» με σοφία, πείρα, ή έχει ικανοποιημένες τις βασικές του ανάγκες (π.χ., πείνα), γίνεται πιο δυνατός και ανθεκτικός.

Σημασία: Τονίζει την αξία του περιεχομένου (πνευματικού ή υλικού) και της πληρότητας για την σταθερότητα και την δύναμη ενός ατόμου.

Μπορεί να αναφέρεται και στην ικανοποίηση, όπου ένας χορτάτος άνθρωπος είναι ευχαριστημένος και ανθεκτικός, σε αντίθεση με τον πεινασμένο που αδυνατεί να σταθεί.

Αδέρφια ενωμένα, σπίτια ευτυχισμένα.

Η παροιμία «Αδέρφια ενωμένα, σπίτια ευτυχισμένα» σημαίνει ότι όταν τα αδέρφια είναι ενωμένα, αγαπημένα και στηρίζουν το ένα το άλλο, τότε τα σπίτια τους, οι οικογένειές τους, είναι ευτυχισμένα και αρμονικά, προωθώντας την ειρήνη και την ευημερία.

Η ουσία της παροιμίας:

Ενότητα: Η δύναμη και η ευτυχία πηγάζει από την αλληλεγγύη των αδελφών.

Αρμονία: Η συνεργασία φέρνει ευτυχία και στα σπίτια τους.

Σημασία: Υπογραμμίζει την αξία των οικογενειακών δεσμών.

Αέρας στα πανιά του.

Εκείνος που φεύγει μακριά ή που αλλάζει την κουβέντα σε μια συζήτηση.

Η φράση «αέρας στα πανιά σου» δεν είναι παροιμία, αλλά μια ευχή που χρησιμοποιείται για να δηλώσει καλή τύχη και επιτυχία. Σημαίνει ότι κάποιος πρέπει να έχει ευνοϊκό άνεμο στα πανιά του για να ταξιδέψει γρήγορα και επιτυχημένα. Είναι μια μεταφορική ευχή, που προέρχεται από τη ναυτική ορολογία, για να δηλώσει επιτυχία σε μια προσπάθεια ή ένα ταξίδι.

Σημασία: Καλή τύχη, ευνοϊκές συνθήκες, επιτυχία.

Προέλευση: Ναυτική ορολογία, όπου ο άνεμος στα πανιά είναι απαραίτητος για να κινείται το πλοίο.

Χρήση: Συχνά χρησιμοποιείται ως ευχή κατά τον αποχαιρετισμό, όπως στο «Ωρα καλή στην πρύμνη σου κι αέρας στα πανιά σου».

‘Αι Δημητράκ’ μικρό καλοκαιράκ’.

Λέγεται για τις καλοκαιρινές, πραγματικά ημέρες που κάποιες φορές παρουσιάζονται του Αγίου Δημητρίου.

Η παροιμία «Αι-Δημητράκη, μικρό καλοκαιράκι» αναφέρεται σε μια σύντομη περίοδο καλοκαιρίας γύρω στα τέλη Οκτωβρίου, που γιορτάζει ο **Άγιος Δημήτριος**. Χαρακτηρίζει μια ευχάριστη, θερμή περίοδο στα τέλη του Φθινοπώρου, πριν από την έναρξη των αγροτικών εργασιών του Χειμώνα.

Έννοια: Μια σύντομη περίοδος καλοκαιρίας στα τέλη Οκτωβρίου.

Σημασία: Αναφέρεται σε ευχάριστο, θερμό καιρό κατά την περίοδο εορτασμού του Αγίου Δημητρίου.

Συσχετισμός: Συχνά συνδέεται με την εποχή που δεν έχουν ακόμη ξεκινήσει οι χειμερινές αγροτικές εργασίες.

Ακοίτα καλά μη σι δώκου μίνια κι σι διάβου κατ’ στου Σκατιάρη.

Συνηθισμένη απειλή σε περίπτωση παιδικής φιλονικίας,

Ο Σκατιάρης ήταν ένα έλος κάτω από το χωριό όπου από τρία βασικά ρέματα του χωριού συγκεντρώνονταν όλα τα απόβλητα. Ίσως γι’ αυτό το λόγο πήρε και αυτό το κακόηχο όνομα «Σκατιάρης».

Η φράση «Κοίτα καλά μη σε δώσω μία» είναι μια απειλή ή μια αυστηρή προειδοποίηση, που σημαίνει «πρόσεχε πολύ», «μη με φέρεις στα όριά μου» ή «έρχεται κακό που θα το μετανιώσεις» και χρησιμοποιείται για να εκφράσει την έντονη ενόχληση, την απειλή βίας, ή να «στριμώξει» κάποιον να συμμορφωθεί, κυρίως όταν η κατάσταση είναι τεταμένη ή κάποιος έχει ξεπεράσει τα όρια.

Αναλυτικότερα:

Είναι προειδοποίηση να προσέξει κανείς, να δώσει σημασία στην κατάσταση.

Εδώ το «μία» δεν αναφέρεται σε αριθμό, αλλά σε χτύπημα (π.χ., ένα χαστούκι, ένα χτύπημα). Η φράση εκφράζει την απειλή να προχωρήσει κανείς σε σωματική βία, αν ο άλλος δεν συμμορφωθεί ή δεν δώσει προσοχή.

Σημασία: Έντονη ενόχληση, απειλή.

Σκοπός: Να τραβήξει την προσοχή κάποιου που είναι αφηρημένος ή να τον αποτρέψει από μια κακή συμπεριφορά.

Ακόμα δε βγήκεις απ' τ' αυγό κι λες ότ' ξέρ'ς;

Απευθύνεται στο μικρό παιδί της παρέας, που μπαίνει στη συζήτηση.

Η σωστή παροιμία είναι «Ακόμα δεν βγήκε απ' τ' αυγό», που χρησιμοποιείται για να περιγράψει κάποιον που είναι άπειρος, ανώριμος ή πολύ νέος για να ασχοληθεί με σοβαρές υποθέσεις. Η φράση σημαίνει ότι κάποιος δεν έχει ακόμα αποκτήσει επαρκή εμπειρία ή ηλικία.

Ερμηνεία: Χρησιμοποιείται για να χαρακτηρίσει κάποιον που παρεμβαίνει σε σοβαρά θέματα, για τα οποία δεν έχει την κατάλληλη εμπειρία ή ωριμότητα.

Παράδειγμα χρήσης: Θα μπορούσε κάποιος να πει «Ακόμα δεν βγήκες απ' τ' αυγό!» σε έναν νεαρό που προσπαθεί να δώσει συμβουλές σε πολύ μεγαλύτερους για σοβαρά ζητήματα.

Ακόμα δεν τον είδαμ, Γιάννη τον εβγάλαμ.

Λέγεται για τους βιαστικούς που τα θέλουν όλα γρήγορα – γρήγορα.

Ιστορικό: Ο **Αγγελάκης Νικηταράς** από την Τρίπολη παρήγγειλε κάποτε του **Κολοκοτρώνη** –που ήταν στενός του φίλος– να κατέβει στο χωριό για να βαφτίσει το μωρό του. Ο Νικηταράς του είπε, ότι το παιδί επρόκειτο να το βγάλουν Γιάννη, αλλά για να τον τιμήσουν, αποφάσισαν να του δώσουν το όνομά του, δηλ. **Θεόδωρος**. Ο θρυλικός Γέρος του Μωριά απάντησε, τότε, ότι θα πήγαινε. Αλλά αργούσε λόγω του πολέμου και τελικά δεν κατόρθωσε να πάει, οπότε έμεινε το όνομα **Γιάννης** στο μωρό του Νικηταρά.

Η φράση «Ακόμα δεν τον είδαμ Γιάννη τον εβγάλαμ» (ή «εβγάλαμ») είναι μια παροιμία που δηλώνει την πρόωρη ικανοποίηση, την υπερβολική αισιοδοξία ή την εξασφάλιση κάποιου πράγματος/προσώπου πριν αυτό έχει καν πραγματοποιηθεί στην πραγματικότητα, συχνά με ειρωνικό τρόπο. Αναφέρεται στην ιστορία του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη, ο οποίος, όταν τον πήγαν να βαφτίσει ένα παιδί (τον Γιάννη) και πανηγύριζαν υπερβολικά για την «νίκη», απάντησε με αυτό τον τρόπο, υποδηλώνοντας ότι η νίκη/το αποτέλεσμα δεν ήταν ακόμα σίγουρο.

Σημασία: Μην πανηγυρίζεις πρόωρα για κάτι που δεν έχει συμβεί ακόμη.

Προέλευση: Αποδίδεται στον Θεόδωρο Κολοκοτρώνη κατά τη διάρκεια της Επανάστασης.

Χρήση: Τη χρησιμοποιούμε όταν κάποιος πανηγυρίζει για μια επιτυχία πριν καν ολοκληρωθεί.

Ακόμα κι οι άγιοι, φοβέρα θέλουν.

Η φοβέρα έχει αποτέλεσμα ακόμα και στους καλούς ανθρώπους, ακόμα και στους άγιους.

Η φράση «Ακόμα κι οι άγιοι, φοβέρα θέλουν» είναι μια παροιμία που σημαίνει ότι ακόμα και οι πιο καλοί και αγνοί άνθρωποι χρειάζονται κάποιο είδος φόβου ή πειθαρχίας για να παραμείνουν σε σωστή πορεία, ενώ οι «άγιοι» μπορεί να αναφέρεται σε αυτούς που θεωρούνται ενάρετοι ή σε αυτούς που ξεκινούν ένα εγχείρημα.

Ας αναλύσουμε την παροιμία:

«Ακόμα κι οι άγιοι»: Αυτή η φράση χρησιμοποιείται μεταφορικά. Δεν αναφέρεται μόνο σε θρησκευτικά πρόσωπα, αλλά σε ανθρώπους που θεωρούνται γενικά καλοί, ενάρετοι, ή έχουν καλή φήμη.

«Φοβέρα θέλουν»: Αυτή η φράση σημαίνει ότι χρειάζονται κάποιο φόβο ή πειθαρχία. Ο φόβος αυτός μπορεί να είναι:

Ο φόβος της τιμωρίας: φόβος μήπως τιμωρηθούν αν κάνουν κάτι λάθος.

Ο φόβος της συνέπειας: φόβος μήπως υποστούν τις συνέπειες των πράξεών τους.

Ο φόβος της αποτυχίας: φόβος μήπως αποτύχουν σε ένα εγχείρημα.

Ακόμα και οι τοίχ' έχουν αυτιά.

Πρόσεχε τι θα πεις γιατί παντού ελλοχεύει ο κίνδυνος να ακουστείς.

Ιστορικό: Η πιο διάσημη εκδοχή της προέλευσης της ρήσης χρονολογείται από τη Γαλλία του 16^{ου} αιώνα. Πιο συγκεκριμένα, στη σκοτεινή περίοδο της ημέρας του Αγίου Βαρθολομαίου, στις 24 Αυγούστου 1572.

Εκείνη την ημερομηνία, χιλιάδες προτεστάντες σφαγιάστηκαν στο Παρίσι, με εντολή που προήλθε απευθείας από τη βασιλική οικογένεια και τον κλήρο.

Το υπεύθυνο πρόσωπο; Η βασίλισσα **Αικατερίνη των Μεδίκων**, μια ισχυρή προσωπικότητα στη γαλλική αυλή και δεξιότεχνης στα παιχνίδια εξουσίας. Μητέρα τριών βασιλιάδων και σύζυγος του **Ερρίκου Β'**, κυβέρνησε παρασκηνιακά για περισσότερα από 30 χρόνια.

Σύμφωνα με το Dictionary of Current Expressions του **Ορλάντο Νέβες**, η ίδια η Αικατερίνη διέταξε την εγκατάσταση μυστικών ακουστικών σωλήνων στο Παλάτι του Λούβρου, επιτρέποντας στους κατασκόπους να παρακολουθούν πολιτικές συνομιλίες χωρίς να γίνονται αντιληπτοί.

Το αποτέλεσμα; Δημιουργήθηκαν φήμες (και φόβοι) ότι ακόμη και οι τοίχοι μπορούσαν να ακούσουν

Άκουε γέρου συμβουλή κι πιδιμένου γνώμη.

Η παροιμία «Άκουε γέρου συμβουλή και παιδεμένου γνώμη» σημαίνει ότι πρέπει να ακούς τις σοφές συμβουλές των ηλικιωμένων (που έχουν πείρα) και τις γνώσεις των μορφωμένων ανθρώπων, καθώς η εμπειρία και η γνώση είναι πολύτιμες και βοηθούν στην αποφυγή λαθών και στη λήψη σωστών αποφάσεων.

Συμβουλή: Η παροιμία τονίζει την αξία της «πείρας» (εμπειρίας) των γηραιότερων, που έχει συσσωρευτεί με τον χρόνο και τα βιώματα.

Γνώμη: Αναφέρεται επίσης στη «γνώση» που προσφέρουν οι «παιδεμένοι», δηλαδή όσοι έχουν σπουδάσει και αποκτήσει επίσημη μόρφωση.

Σημασία: Η φράση ενθαρρύνει τη σύνθεση της συσσωρευμένης σοφίας από την πρακτι-

κή εμπειρία και τη θεωρητική γνώση, υποδεικνύοντας ότι αυτή η συνδυασμένη σοφία είναι απαραίτητη για τη ζωή.

Άκουε πολλά και λέγε λίγα

Η παροιμία «Άκουε πολλά και λέγε λίγα» είναι μια παρότρυνση για σύντομη, ουσιαστική ομιλία και προσεκτική ακρόαση, που σημαίνει ότι πρέπει να ακούς περισσότερο από ό,τι μιλάς, ώστε να μαθαίνεις και να μη λες άσκοπα ή λάθος πράγματα, συνοψίζοντας τη σοφία του «λίγα λόγια, ζάχαρη».

Σημασία: Δίνει έμφαση στη σιωπή και την παρατήρηση ως πηγή γνώσης.

Παρόμοιες εκφράσεις: «Χίλια άκουγε, ένα λέγε», «Λίγα λόγια, ζάχαρη».

Σκοπός: Να σε κάνει σοφό, μαθαίνοντας από τους άλλους και αποφεύγοντας λάθη από λόγια, όπως λέει η έκφραση «όποιος πολλά λαλεί, πολλά σφάλλει».

Ακριβός στα πίκουρα και φτηνός στ' αλεύρι'.

Αναφέρεται σε κάποιον που δαπανά χρήματα για ασήμαντα ή επουσιώδη πράγματα και είναι τσιγκούνης ή σπάταλος στα ουσιώδη και τα απαραίτητα.

Σημαίνει ότι κάποιος δίνει σημασία σε δευτερεύοντα ζητήματα, ενώ παραμελεί τα σημαντικά.

Η φράση «ακριβός στα πίκουρα και φτηνός στ' αλεύρι» περιγράφει κάποιον που ξοδεύει χρήματα σε ασήμαντα ή επουσιώδη πράγματα, ενώ είναι τσιγκούνης ή δαπανά ελάχιστα στα ουσιαστικά και τα αναγκαία. Αναφέρεται σε μια παράλογη προτεραιότητα στα έξοδα, όπου κάποιος δίνει υπερβολική σημασία σε δευτερεύοντα θέματα και παραμελεί τα πιο σημαντικά.

Ακριβός στα πίκουρα: Ξοδεύει πολλά χρήματα σε πράγματα χωρίς μεγάλη αξία, όπως τα πίκουρα (το υποπροϊόν του αλευριού).

Φτηνός στ' αλεύρι: Είναι τσιγκούνης ή δαπανά ελάχιστα σε αυτά που έχουν πραγματική αξία και είναι απαραίτητα, όπως το αλεύρι.

Αλάργα-αλάργα το φιλί για να 'χει νοστιμάδα.

Ναι, είναι παροιμία και σημαίνει ότι το φιλί (ή γενικότερα η απόλαυση) αποκτά μεγαλύτερη «νοστιμάδα» και αξία όταν έρχεται σταδιακά, με μικρές «δόσεις» και αναμονή, όχι αμέσως, υπονοώντας ότι η προσμονή και η αργή κατάκτηση ενισχύουν την απόλαυση και τη γεύση του.

Κύρια μορφή: «Αγάλι-αγάλι το φιλί για να 'χει νοστιμάδα» ή «Αλάργα-αλάργα το φιλί για να 'χει νοστιμάδα».

Σημασία: Η υπομονή και η σταδιακή προσέγγιση κάνουν την εμπειρία πιο γλυκιά και επιθυμητή.

Αλί και τρισαλί.

Αλλοίμονό σου, θα δυστυχήσεις.

Η φράση «Αλί και τρισαλί!» είναι μια έκφραση, όχι παροιμία, που δηλώνει μεγάλη δυστυχία, συμφορά ή πόνο, τονίζοντας την κατάσταση με την επανάληψη του «αλί» (αλίμονο). Είναι ένα επιτατικό ξέσπασμα για να εκφράσει κανείς βαθύτατη θλίψη.

Προέλευση: Η φράση προέρχεται από το «αλί» (λαϊκότροπο για το αλίμονο) και το «τρισαλί», που σημαίνει «τρεις φορές αλί».

Έννοια: Χρησιμοποιείται για να εκφράσει πόνο ή δυστυχία σε πολύ μεγάλο βαθμό, παρόμοια με τις εκφράσεις «αλίμονο και τρισαλίμονο».

Χρήση: Είναι ένα επιφώνημα που χρησιμοποιείται όταν κάποιος βιώνει κάτι πολύ άσχημο.

‘Αλλα λέει η θειά μ’ κι άλλα ακούν τ’ αυτιά μ’.

Πλήρης ασυνεννοσία μεταξύ δύο ατόμων.

Μερικοί άνθρωποι δεν καταλαβαίνουν αυτά που τους λέμε. Άλλοι, επειδή δεν τους συμφέρει να ακούσουν αυτά που τους λέμε. Άλλοι πάλι ακούν μόνο εκείνα που περιμένουν να ακούσουν. Για όλους αυτούς λέμε την παραπάνω φράση.

Η φράση «‘Αλλα λέει η θειά μ’ κι άλλα ακούν τ’ αυτιά μ’» είναι μια παροιμία που σημαίνει ότι ο ένας λέει το ένα πράγμα και ο άλλος καταλαβαίνει ή ακούει κάτι διαφορετικό, υποδηλώνοντας παρεξήγηση, διαφορετικές αντιλήψεις ή έλλειψη επικοινωνίας. Συχνά χρησιμοποιείται σε περίπτωση παρεξήγησης ή εντελώς διαφορετικών αντιλήψεων για την ίδια κατάσταση, όπως περιγράφεται και σε άλλες παροιμίες, .

Παρεξήγηση: Όταν δύο άτομα δεν καταλαβαίνουν το ίδιο πράγμα παρά την επικοινωνία.

Διαφορετική αντίληψη: Αναφέρεται σε καταστάσεις όπου η πραγματικότητα για τον έναν είναι εντελώς διαφορετική από την αντίληψη του άλλου.

Έλλειψη επικοινωνίας: Υπογραμμίζει την απουσία κοινής κατανόησης μεταξύ των ατόμων.

‘Αλλα λόγια ν’ αγαπιόμαστε.

Η φράση «‘άλλα λόγια ν’ αγαπιόμαστε» σημαίνει πως προτιμάμε την ειρήνη και την καλή σχέση παρά έναν τσακωμό ή έντονη αντιπαράθεση, και χρησιμοποιείται για να υποβαθμίσει ή να παρακάμψει μια διαφωνία, μετατοπίζοντας τη συζήτηση σε κάτι πιο ευχάριστο ή απλά για να διατηρηθεί η αρμονία, με μια δόση ειρωνείας ή τρυφερότητας.

Σημασία και χρήση:

Αποφυγή αντιπαράθεσης: Όταν μια συζήτηση κινδυνεύει να γίνει καβγάς, κάποιος λέει τη φράση για να σταματήσει την ένταση.

Υποβάθμιση: Χρησιμοποιείται για να δείξει ότι αυτό που ειπώθηκε δεν είναι σημαντικό και δεν αξίζει να τσακωθούν για αυτό.

Ειρωνεία/χιούμορ: Μπορεί να ειπωθεί με ελαφρά ειρωνεία, αναγνωρίζοντας την ένταση αλλά επιλέγοντας την «εκεχειρία».

Διατήρηση σχέσεων: Σκοπός είναι να διατηρηθεί η ισορροπία και η καλή σχέση (φιλική, οικογενειακή, ερωτική), ακόμη κι αν σημαίνει ότι δεν λύνονται τα προβλήματα με την πρώτη.

Παράδειγμα: Σε μια οικογενειακή συζήτηση που ανάβει, ένας γονιός μπορεί να πει: «Εντάξει, εντάξει, άσε τα αυτά, άλλα λόγια να αγαπιόμαστε».

Λέγεται ακόμη σε περιπτώσεις παράβλεψης ή υποβάθμισης γεγονότων.

Σημείωση. Σύμφωνα με τον **Τάκη Νατσούλη**, η φράση πρωτακούστηκε σε μια συζήτηση μεταξύ του Στρατηγού **Μακρυγιάννη**, του Στρατηγού **Καλλέργη** και του **Κώστα Αντύπα**, νεοφερμένου τότε στην Αθήνα από την Ευρώπη.

Το θέμα αυτής της συζήτησης ήταν για το Σύνταγμα, που επρόκειτο να ζητήσουν να παραχωρήσει ο βασιλιάς **Όθωνας**.

Άλλαξι ου Μανουλιός κι έβαλι τη κάπα τ' αλλιώς.

Εκείνος που δεν αλλάζει κατά βάθος, μένοντας στις ιδέες του, αλλά αλλάζει μόνο επιφανειακά.

Η παροιμία είναι «Άλλαξε ο Μανωλιός κι έβαλε τα ρούχα του αλλιώς» και σημαίνει ότι κάποιος δεν αλλάζει πραγματικά, παρά μόνο αλλάζει την εξωτερική του εμφάνιση, παραμένοντας ο ίδιος σε χαρακτήρα. Χρησιμοποιείται για να τονίσει ότι μια αλλαγή είναι μόνο επιφανειακή και όχι ουσιαστική.

Ετυμολογία: Η παροιμία προέρχεται από το παραδοσιακό τραγούδι «Ο Μανωλιός». Το αρχικό της νόημα ήταν ότι ο Μανωλιός άλλαξε τα ρούχα του, αλλά ο χαρακτήρας του παρέμεινε ίδιος.

Χρήση: Χρησιμοποιείται για να περιγράψει καταστάσεις ή ανθρώπους που κάνουν αλλαγές μόνο για να φαίνονται διαφορετικοί, ενώ στην πραγματικότητα παραμένουν ίδιοι στις απόψεις και τις συμπεριφορές τους.

Σημείωση: Ο Μανωλιός ζούσε στη εποχή του **Όθωνα**. Ήταν γραφικός τύπος και φορούσε τα ίδια ρούχα πάντοτε. Μια μέρα ζήτησε από τον πρωθυπουργό **Ιωάννη Κωλέττη** να του επιτρέψει να μιλήσει στη Βουλή. Εκείνος του είπε να φορέσει άλλα ρούχα. Έτσι ο Μανωλιός εμφανίστηκε στη Βουλή φορώντας την κάπα του ανάποδα.

Άλλα τα μάτια του λαγού κι άλλα τσι κουκουβάγιας.

Δεν είναι όλα τα πράγματα ίδια, δεν έχουν όλα την ίδια αξία.

Η παροιμία «Άλλα τα μάτια του λαγού κι άλλα τσι κουκουβάγιας» σημαίνει ότι διαφέρουν οι αντιλήψεις και οι απόψεις μεταξύ των ανθρώπων. Συχνά, αναφέρεται σε περιπτώσεις όπου κάποιος βλέπει τα πράγματα διαφορετικά από τον άλλο, και συνήθως τονίζεται το πόσο διαφορετική μπορεί να είναι η οπτική γωνία.

Λαγός: Ο λαγός είναι γνωστός για την καλή του όραση, ειδικά τη νύχτα.

Κουκουβάγια: Η κουκουβάγια είναι ένα πουλί που θεωρείται σύμβολο της σοφίας και της σωφροσύνης, αλλά έχει επίσης μεγάλη νυχτερινή όραση.

Η παροιμία: Η παροιμία, που αναφέρει τις διαφορετικές οπτικές γωνίες των δύο αυτών ζώων, υπονοεί ότι, αν και τα δύο ζώα έχουν την ικανότητα να δουν, η αντίληψή τους για τον κόσμο είναι διαφορετική.

Σημείωση. Η κουκουβάγια όταν ζει στο δάσος, σπίτια δεν υπάρχουν κι έτσι δε διστάζει να κάνει με το ζόρι έξωση στο λαγό από τη φωλιά του. Σε κατάλληλη ευκαιρία ορμάει, σκοτώνει το λαγουδάκι ή τα λαγουδάκια με το ράμφος και τα νύχια της και κάθεται αυτή στο έτοιμο σπίτι. Όταν οι κυνηγοί, όμως, φτάσουν ακολουθώντας τ' αχνάρια του λαγού ή με τη βοήθεια του σκυλιού τους, μπροστά στη φωλιά του λαγού, τότε αντικρίζουν τη κουκουβάγια.

Άλλα είναι τ' άλλα κι άλλο της Παρασκευής το γάλα.

Η παροιμία «Άλλα είναι τ' άλλα κι άλλο της Παρασκευής το γάλα» σημαίνει ότι οι καταστάσεις, οι πράξεις ή οι κανόνες διαφέρουν ανάλογα με το πλαίσιο, δηλαδή άλλα είναι τα πράγματα (τ' άλλα) και άλλα οι συγκεκριμένες εξαιρέσεις (όπως η κατανάλωση γάλακτος τη Μεγάλη Παρασκευή, που για έναν απλό άνθρωπο είναι αμαρτία, αλλά για έναν δεσπότη δεν είναι). Είναι ένας τρόπος να τονιστεί η υποκρισία ή οι διπλοί κανόνες όπου οι ισχυροί εξαιρούνται από τους κανόνες που ισχύουν για τους απλούς ανθρώπους, ή ότι οι κανόνες είναι διαφορετικοί ανάλογα με την κοινωνική θέση, επισημαίνοντας την αντίθεση μεταξύ των μεγάλων (οι εξαιρέσεις των ισχυρών) και των μικρών (οι κανόνες των πολλών).

Προέλευση και Σημασία:

Λαϊκή παράδοση: Η παροιμία προέρχεται από μια ιστορία όπου ένας βοσκός εξομολογήθηκε ότι έφαγε γάλα τη Μεγάλη Παρασκευή και ο δεσπότης δεν τον συγχωρούσε, μέχρι που ο βοσκός είδε τον δεσπότη να ετοιμάζει κοτόπουλο, λέγοντας τότε τη φράση για να δείξει ότι οι μεγάλοι κάνουν εξαιρέσεις.

Διπλά πρότυπα: Εφαρμόζεται για να δείξει ότι οι κανόνες ισχύουν διαφορετικά για διαφορετικούς ανθρώπους, π.χ. “άλλα για εμάς κι άλλα για αυτούς”.

Άλλα τα λεγόμενα κι άλλα τα γενόμενα.

Η παροιμία «Άλλα τα λεγόμενα κι άλλα τα γενόμενα» σημαίνει ότι οι λόγοι και οι υποσχέσεις διαφέρουν σημαντικά από την πραγματικότητα και αυτά που τελικά συμβαίνουν. Εκφράζει την απογοήτευση για τη διαφορά μεταξύ της θεωρίας και της πράξης, ή της πρόθεσης και του αποτελέσματος, τονίζοντας ότι αυτά που λες και αυτά που τελικά κάνεις δεν ταυτίζονται.

Σημασία: Τα λόγια είναι εύκολα, αλλά η πράξη είναι δύσκολη και συχνά διαφορετική από αυτό που περιμένεις.

Εναλλακτικές παροιμίες/φράσεις που εκφράζουν παρόμοια ιδέα:

«Τα φαινόμενα απατούν».

«Αλλού βαράν τα κρόταλα κι αλλού χορεύει η αρκούδα».

«Το φως ταξιδεύει πιο γρήγορα από τον ήχο. Γι' αυτό το λόγο κάποιοι άνθρωποι φαίνονται έξυπνοι μέχρι να τους ακούσεις να μιλούν» (σχόλιο για την φαινομενικότητα).

Άλλαι μεν βουλαί ανθρώπων, άλλα δε Θεός κελεύει.

Η παροιμία «Άλλαι μεν βουλαί ανθρώπων, άλλα δε Θεός κελεύει» σημαίνει ότι οι άνθρωποι σχεδιάζουν και επιθυμούν ένα πράγμα (άλλαι βουλαί), αλλά η μοίρα ή ο Θεός έχει τα δικά του σχέδια και αποφασίζει διαφορετικά (άλλα κελεύει), τονίζοντας την υποταγή στην πρόνοια και το γεγονός ότι τελικά η θεϊκή βούληση υπερισχύει των ανθρώπινων επιθυμιών.

Επεξήγηση:

«Άλλαι μεν βουλαί ανθρώπων»: Οι άνθρωποι έχουν τις δικές τους επιθυμίες, τα δικά τους σχέδια και τις δικές τους προθέσεις (βουλές).

«άλλα δε Θεός κελεύει»: Ωστόσο, ο Θεός ή η μοίρα (η τύχη) έχει τις δικές του εντολές και αποφάσεις, οι οποίες τελικά επικρατούν.

Σημασία: Η φράση υπογραμμίζει την ανθρώπινη αδυναμία μπροστά στο πεπρωμένο και ότι οι προσπάθειες και οι στόχοι μας μπορεί να διαψευστούν από τις δυνάμεις που είναι πέρα από τον έλεγχό μας. Είναι μια έκφραση που δείχνει αποδοχή της μοίρας και της θεϊκής θέλησης.

Αλέθει καλά ο μύλος μου.

Η φράση «Αλέθει καλά ο μύλος μου» σημαίνει ότι κάποιος ή κάτι έχει την ικανότητα να διαχειριστεί αποτελεσματικά κάθε κατάσταση, δυσκολία ή υλικό, εκφράζοντας την επιμονή, την ικανότητα προσαρμογής και την επιτυχία παρά τις αντίξοες συνθήκες, όπως ένας παραδοσιακός μύλος που άλεθε τα πάντα.

Αναλυτικά η σημασία:

Ικανότητα και Αποτελεσματικότητα: Υποδηλώνει ότι ο μύλος, ως πρόσωπο ή σύστημα, είναι σε θέση να «τελειώνει» καλά την δουλειά του, να παράγει το επιθυμητό αποτέλεσμα, ανεξάρτητα από την ποιότητα ή την δυσκολία του υλικού (π.χ. σιτάρι).

Προσαρμοστικότητα: Δείχνει ότι ο μύλος προσαρμόζεται σε διάφορες συνθήκες και μπορεί να λειτουργήσει καλά σε οτιδήποτε του δοθεί.

Στην ουσία, όταν λες ότι ο μύλος σου αλέθει καλά, εννοείς ότι είσαι ικανός, αποτελεσματικός και ανθεκτικός.

Άλλη η δουλειά του ναύτη, κι άλλη του καντηλανάφτη.

Η παροιμία «Άλλη η δουλειά του ναύτη, κι άλλη του καντηλανάφτη» σημαίνει ότι υπάρ-

χουν τεράστιες διαφορές μεταξύ δύο εργασιών ή ρόλων, υποδηλώνοντας ότι οι δουλειές είναι ασύγκριτες, δύσκολες ή απαιτούν εντελώς διαφορετικές δεξιότητες. Ο ναύτης ασχολείται με τη θάλασσα, την πλοήγηση, τη βαριά δουλειά, ενώ ο καντπλανάφτης (νεωκόρος) φροντίζει τα καντήλια στην εκκλησία, μια πιο ήπια και πνευματική εργασία.

Σημασία: Δεν πρέπει να μπερδεύουμε τα πράγματα, να συγκρίνουμε ασύγκριτα ή να υποτιμούμε τη δυσκολία της μίας δουλειάς με την άλλη, καθώς η φύση τους είναι διαμετρικά αντίθετη.

Αλλήλων τα βάρη βαστάζετε.

Η φράση «Αλλήλων τα βάρη βαστάζετε» είναι μια βιβλική προτροπή (από την Καινή Διαθήκη) που σημαίνει να βοηθάμε ο ένας τον άλλον στις δυσκολίες και τα προβλήματα, να μοιραζόμαστε τα βάρη της ζωής, δείχνοντας αλληλεγγύη και αγάπη προς τον συνάνθρωπο, μια αρχή θεμελιώδη για την χριστιανική ηθική.

Προέλευση: Προέρχεται από την προς Γαλάτας επιστολή του **Αποστόλου Παύλου** (Γαλάτας 6:2).

Σημασία: Είναι έκφραση αλληλεγγύης και αλληλοϋποστήριξης. Όταν κάποιος δυσκολεύεται, οι άλλοι πρέπει να τον σπκώνουν και να τον βοηθούν να ξεπεράσει το πρόβλημά του.

Εφαρμογή: Εφαρμόζεται σε κάθε πτυχή της ζωής, από τις οικογενειακές σχέσεις μέχρι την κοινωνική αλληλεγγύη, τονίζοντας την ανάγκη να είμαστε κοντά στους συνανθρώπους μας στις δύσκολες στιγμές.

Άλλο να σ' το λέω κι άλλο να το βλέπ'ς.

Η φράση «Άλλο να στο λέω κι άλλο να το βλέπ'ς» δεν είναι ακριβώς μια καθιερωμένη παροιμία, αλλά μια συνηθισμένη έκφραση που τονίζει τη διαφορά μεταξύ της περιγραφής και της πραγματικότητας, υποδηλώνοντας ότι κάποια πράγματα είναι αδύνατο να μεταδοθούν με λόγια και μόνο η ίδια η εμπειρία τα αποκαλύπτει πλήρως (όπως λέει το λεξικό της κοινής νεοελληνικής για τη φράση «άλλο να τα λες κι άλλο να τ' ακούς», που είναι παραλλαγή)..

Η σημασία της:

Διαφορά λόγου και πράξης: Αυτό που λέγεται ή περιγράφεται δεν είναι το ίδιο με αυτό που συμβαίνει ή βιώνεται.

Αδυναμία περιγραφής: Κάποια γεγονότα είναι τόσο έντονα ή παράξενα που καμία περιγραφή δεν μπορεί να τα αποδώσει πιστά, και μόνο η όραση/εμπειρία τα κάνει κατανοητά.

Αμφισβήτηση: Μπορεί να χρησιμοποιηθεί και με ειρωνικό τρόπο για να δείξει ότι αυτό που βλέπει κάποιος είναι πολύ διαφορετικό (συνήθως χειρότερο) από αυτό που περίμενε ή του είχε ειπωθεί.

Συνοπτικά, είναι μια έκφραση που τονίζει την υπεροχή της άμεσης εμπειρίας (το να το βλέπεις) έναντι της αφηγηματικής περιγραφής (το να σου το λένε).

Άλλοι Πάσχα κι άλλοι χάσκα.

Η παροιμία «Άλλοι Πάσχα κι άλλοι χάσκα» (ή «Τη μία Πάσχα κι την άλλη χάσκα») σημαίνει ότι άλλοι περνούν καλά και γιορτάζουν, ενώ άλλοι περνούν άσχημα, «χάσκουν» (είναι απασχολημένοι, στεναχωρημένοι, ή δεν έχουν τίποτα το ευχάριστο), δείχνοντας τη μεγάλη διαφορά στις ζωές των ανθρώπων. Ουσιαστικά, εκφράζει την ανισότητα στην τύχη και τις συνθήκες ζωής: ενώ κάποιοι έχουν «Πάσχα» (χαρά, γιορτή), άλλοι μένουν «χάσκα» (στην ασημότητα, τη δυσκολία).

Πάσχα: Συμβολίζει τη χαρά, τη γιορτή, την ευημερία.

Χάσκα: Σημαίνει «άδεια», «τίποτα», «στενοχώρια», ή «κενό».

Συνολική έννοια: Η φράση υπογραμμίζει ότι η ζωή δεν είναι ίδια για όλους, με κάποιους να απολαμβάνουν τα καλά και άλλους να μένουν πίσω.

Σημείωση: Χάσκα είναι και οικογενειακό παιχνίδι, που παιζόταν κατά την περίοδο των απόκρεω, κυρίως. (Βλ. «Λεξικό τοπικών όρων και ιδιωματισμών...» σελ. 175).

Άλλος βάζει τη φωτιά κι άλλος βρίσκει τον μπελά.

Η παροιμία «Άλλος βάζει τη φωτιά κι άλλος βρίσκει τον μπελά» περιγράφει την κατάσταση όπου κάποιος προκαλεί ένα πρόβλημα ή μια αναστάτωση (βάζει τη φωτιά) και κάποιος άλλος, αθώος, αναγκάζεται να αντιμετωπίσει τις συνέπειες και τα προβλήματα που προκύπτουν (βρίσκει τον μπελά). Συχνά, η εκδοχή της είναι «Άλλος ανάβει τη φωτιά, κι άλλος την ανεμίζει», εννοώντας ότι ενώ κάποιος ξεκινάει την καταστροφή, άλλοι την κάνουν χειρότερη, με την ουσία να παραμένει η ίδια: ευθύνη για την αιτία και τιμωρία για το αποτέλεσμα πηγαίνουν σε διαφορετικά πρόσωπα.

Σημασία: Κάποιος δημιουργεί την κρίση και κάποιος άλλος, αθώος, πληρώνει τα σπασμένα ή αναγκάζεται να διαχειριστεί τις συνέπειες.

Παρόμοια έκφραση: «Άλλος ανάβει τη φωτιά, κι άλλος την ανεμίζει».

Συμβολισμός: Η «φωτιά» είναι η αρχική πρόκληση/πρόβλημα, ενώ το «μπελάς» είναι οι επιπτώσεις.

Άλλος έχει τ' όνομα κι άλλος τη χάρη.

Η παροιμία «Άλλος έχει τ' όνομα κι άλλος τη χάρη» σημαίνει ότι συχνά, το άτομο που φέρει το όνομα ή την επίσημη θέση δεν είναι αυτό που κατέχει την πραγματική αξία, την ικανότητα ή τη χάρη (το χάρισμα), ενώ η πραγματική ουσία, η δύναμη ή η ομορφιά βρίσκεται σε κάποιον άλλον, που δεν φαίνεται τόσο πολύ. Περιγράφει την αντίθεση μεταξύ της φαινομενικής εικόνας (το όνομα) και της πραγματικής ουσίας (η χάρη).

Επεξήγηση:

Το όνομα: Αναφέρεται στην επίσημη ιδιότητα, την τιμή, τον τίτλο ή την εμφάνιση.

Η χάρη: Αναφέρεται στην ουσιαστική αξία, το ταλέντο, την ομορφιά, την καλοσύνη ή την ικανότητα.

Συνοπτικά: Κάποιος μπορεί να έχει τον τίτλο, αλλά άλλος να έχει την πραγματική ουσία και την αξία.

Άλλος το μακρύ του κι άλλος το κοντό του.

Η παροιμία «Άλλος το μακρύ κι άλλος το κοντό» (ή «ο ένας λέει το μακρύ του κι ο άλλος το κοντό του») σημαίνει ότι δύο άνθρωποι διαφωνούν έντονα για το ίδιο πράγμα, περιγράφοντας το τελείως αντίθετα, ο καθένας με τη δική του οπτική γωνία, χωρίς να καταλήγουν σε συμφωνία.

Σημασία: Δείχνει αδιαλλαξία, διαφορετική αντίληψη ή πως ο καθένας επιμένει στη δική του άποψη.

Χρήση: Όταν δύο άτομα δεν μπορούν να συμφωνήσουν σε τίποτα, εκφράζοντας αντικρουόμενες απόψεις για το ίδιο θέμα.

Άλλος πληρών' τα σπασμένα.

Η φράση «πληρώνει τα σπασμένα» σημαίνει ότι κάποιος υφίσταται τις συνέπειες, αναλαμβάνει το κόστος ή τιμωρείται για κάτι κακό που έκανε κάποιος άλλος, χωρίς να είναι ο ίδιος ο υπαίτιος. Είναι σαν να πληρώνει τη ζημιά που προκάλεσε κάποιος άλλος, συνήθως για να «λυθεί» το πρόβλημα ή να ξεχαστεί το συμβάν, δηλαδή αναλαμβάνει «το μάρμαρο» ή «τη νύφη».

Σημασία και Παραδείγματα:

Ανάληψη ευθύνης άλλου: Ένα παιδί κάνει ζημιά σε ένα σπίτι φίλου και οι γονείς του αναγκάζονται να πληρώσουν τα σπασμένα (τη ζημιά), αναλαμβάνοντας την ευθύνη αντί του παιδιού.

Συνέπειες αποτυχίας: Σε μια ομαδική δουλειά, αν αποτύχει το έργο, ένας από τους συνεργάτες μπορεί να «πληρώσει τα σπασμένα», δηλαδή να δεχτεί την κριτική ή τις επιπτώσεις, παρόλο που δεν ευθύνεται αποκλειστικά.

Συνώνυμες εκφράσεις: «Πληρώνω τη νύφη», «πληρώνω το μάρμαρο».

Στην ουσία, πρόκειται για μια μεταφορική έκφραση που περιγράφει την κατάσταση κάποιου που φορτώνεται τις συνέπειες λαθών, πράξεων ή αποτυχιών άλλων.

Αλλού βαρούν τα όργανα κι αλλού χορεύει η νύφη.

Η φράση «Αλλού βαρούν τα όργανα κι αλλού χορεύει η νύφη» σημαίνει ότι υπάρχει ανακολουθία ή ασυνέπεια μεταξύ αυτών που λέγονται/υποτίθεται ότι συμβαίνουν (τα όργανα) και αυτών που πραγματικά συμβαίνουν (η νύφη χορεύει), υποδεικνύοντας ότι τα γεγονότα δεν συνάδουν με τις προσδοκίες ή τις δηλώσεις, με την έννοια ότι οι πραγματικές καταστάσεις είναι διαφορετικές από αυτό που παρουσιάζεται.

Όργανα που βαρούν: Αναφέρεται στους ήχους, τις ενδείξεις, τις δηλώσεις ή τις προετοιμασίες που υποδηλώνουν ένα συγκεκριμένο γεγονός (π.χ., ένας γάμος).

Η νύφη που χορεύει: Αναφέρεται στην πραγματική κατάσταση, τη δράση, το αποτέλεσμα.

Σημασία: Όταν οι ήχοι (όργανα) και η πράξη (χορός της νύφης) συμβαίνουν σε διαφορετικά μέρη, σημαίνει ότι αυτό που «πρέπει» να γίνει δεν γίνεται, ή ότι υπάρχει μια διαφορά μεταξύ θεωρίας και πράξης, λόγων και έργων.

Αλλού παπάς κι αλλού τα ράσα τ'.

Πλήρες ανακάτωμα, χωρίς καμιά σειρά.

Για ανθρώπους που προσπαθούν να ξεγελάσουν τους άλλους και να κρύψουν μια πράξη τους με κάποιον αντιπερισπασμό. (Ο παπάς αφήνει αλλού τα ράσα του για να πάει κρυφά κάπου).

Η παροιμία «Αλλού παπάς κι αλλού τα ράσα τ'» σημαίνει ότι η πραγματική κατάσταση διαφέρει από την εικόνα που προβάλλεται, δηλαδή κάποιος μπορεί να εμφανίζεται με ένα συγκεκριμένο ρόλο ή ιδιότητα, αλλά οι πράξεις του να είναι εντελώς διαφορετικές ή ασύμβατες με αυτόν. Είναι επίσης ένας τρόπος να πούμε ότι η εξουσία και η προσωπική δράση βρίσκονται σε διαφορετικά χέρια.

Ερμηνεία: Η παροιμία χρησιμοποιείται για να δείξει ότι η εικόνα ενός ατόμου δεν αντικατοπτρίζει πάντα την πραγματικότητά του.

Χρήση: Συχνά την χρησιμοποιούμε για να εκφράσουμε την έκπληξή μας, όταν διαπιστώνουμε ότι κάποιος, παρόλο που παρουσιάζεται με κύρος, ενεργεί με έναν τρόπο που είναι ανάρμοστο ή ανυπόληπτο.

Αλλού πατάς κι αλλού βρίσκισι.

Λέγεται για εκείνον που είναι μεθυσμένος, αλλά και για εκείνον που γλιστράει στα παγωμένα μάρμαρα.

Η φράση «Αλλού πατάς κι αλλού βρίσκομαι» δεν είναι ακριβώς παροιμία, αλλά χρησιμοποιείται για να περιγράψει την κατάσταση όπου δύο άνθρωποι δεν έχουν καμιά σχέση μεταξύ τους, είτε σε πνευματικό είτε σε υλικό επίπεδο. Η φράση αυτή δηλώνει την έλλειψη συνεννόησης, τη διαφορά νοοτροπίας ή την αντιπαράθεση απόψεων. Συχνά χρησιμοποιείται σε παρόμοιες ή συνώνυμες εκφράσεις όπως «Αλλού παπάς κι αλλού τα γένια του».

Ερμηνεία: Δύο άτομα, παρόλο που μπορεί να βρίσκονται στον ίδιο χώρο, «πατούν» σε διαφορετικά «εδάφη» και οι ιδέες, οι απόψεις ή οι στόχοι τους δεν έχουν καμιά σχέση μεταξύ τους.

Αλλού τα κακαρίσματα κι αλλού γιννάν οι κότις.

Εκείνος που άλλα λέει και άλλα κάνει.

Η παροιμία «Αλλού τα κακαρίσματα κι αλλού γεννούν οι κότες» σημαίνει ότι δεν πρέπει να μας ξεγελούν τα μεγάλα λόγια και οι επίδειξη. Χρησιμοποιείται για να δηλώσει ότι η πραγματικότητα είναι διαφορετική από αυτό που κάποιος ισχυρίζεται ή παρουσιάζει.

Επεξήγηση: Η εικόνα του «κακαρίσματος» ενός πετεινού (θόρυβος, φωνές, επίδειξη) αντιπαραβάλλεται με την «γέννα» των κοτών (πραγματικό, ουσιαστικό έργο).

Χρήση: Χρησιμοποιείται όταν κάποιος λεκτικά επιδεικνύει κάτι ή ισχυρίζεται πως έχει την ευθύνη, αλλά τα πραγματικά αποτελέσματα συμβαίνουν αλλού και από άλλους ανθρώπους.

Παρόμοια έκφραση: Μια άλλη, πιο απλή, παρόμοια παροιμία είναι το «Αλλού βροντά κι αλλού βρέχει».

Αλλού τ' όνειρου, κι αλλού του θάμα.

Άλλο ήταν αυτό που ήθελε και άλλο έγινε.

Άλλο περιμένει κανείς να γίνει και άλλο γίνεται. Επίσης, χρησιμοποιείται για περιπτώσεις στις οποίες πετυχαίνει αυτός που συγκέντρωνε τις μικρότερες πιθανότητες.

Η παροιμία «Αλλού τ' όνειρου, κι αλλού του θάμα» σημαίνει ότι κάτι που συμβαίνει δεν είναι αυτό που περιμέναμε, αλλά κάτι άλλο και εντελώς απροσδόκητο. Χρησιμοποιείται για να περιγράψει μια κατάσταση όπου τα αποτελέσματα είναι διαφορετικά από τις προσδοκίες, κάποιες φορές για καλό και άλλες για κακό, αλλά πάντα με απρόσμενο τρόπο.

Ερμηνεία: Το «όνειρο» αναφέρεται σε αυτό που περιμέναμε να συμβεί, ενώ το «θάμα» (θαύμα) είναι αυτό που πραγματικά συνέβη.

Σημασία: Λέγεται για κάτι που συνέβη χωρίς να το περιμένουμε, ενώ περιμέναμε κάτι εντελώς διαφορετικό.

Παράδειγμα: Κάποιος περιμένει να κερδίσει το λαχείο, αλλά τελικά κερδίζει ένα βραβείο σε έναν διαγωνισμό που δεν είχε καν συμμετάσχει. Αυτή είναι μια κατάσταση όπου «αλλού τ' όνειρου, κι αλλού του θάμα».

Αλλουνού παπά ευαγγέλιου λες τώρα.

Όταν κάποιος λέει κάτι άσχετο με τη συζήτηση.

Η παροιμία «αλλουνού παπά ευαγγέλιου» σημαίνει ότι κάτι δεν μας αφορά, είναι ξένο ή άσχετο με εμάς, σαν ένα ευαγγέλιο που διαβάζει κάποιος άλλος παπάς. Η έκφραση προέρχεται από ένα περιστατικό στην Κεφαλονιά, όπου ένας παπάς που αντικατέστησε έναν άλλον, διάβασε τη λάθος ευαγγελική περικοπή. Όταν οι πιστοί το επεσήμαναν, εκείνος απάντησε ότι ήταν «αλλουνού παπά ευαγγέλιο».

Σημασία: Αναφέρεται σε κάτι που δεν μας αφορά, είναι ξένο ή δεν είναι δική μας ευθύνη.

Χρήση: Χρησιμοποιείται για να δηλώσει ότι μια κατάσταση, μια ιστορία ή ένα θέμα δεν μας αφορά προσωπικά.

‘Άλλους έχ’ τ’ όνομα κι άλλους έχ’ τη χάρ’.

Άλλος φημίζεται για σπουδαίος και άλλος είναι στην πραγματικότητα.

Η παροιμία «Άλλος έχει το όνομα και άλλος έχει τη χάρη» σημαίνει ότι κάποιος κατέχει μόνο την εμφάνιση ή την εξουσία, ενώ την πραγματική ουσία, την ικανότητα ή την αξία την έχει κάποιος άλλος. Χρησιμοποιείται για να δηλώσει την αντίθεση μεταξύ της φαινομενικής εικόνας κάποιου και της πραγματικής του υπόστασης ή των πράξεών του.

Επεξήγηση: Μπορεί να αναφέρεται σε μια κατάσταση όπου κάποιος έχει έναν τίτλο ή ένα αξίωμα (το όνομα), αλλά δεν έχει την ικανότητα να το υποστηρίξει (τη χάρη), ενώ ένας άλλος (ίσως χωρίς επίσημο τίτλο) είναι αυτός που κατέχει πραγματικά τη γνώση, τη δύναμη ή την ευφυΐα.

Παράδειγμα: Ένας πολιτικός μπορεί να έχει το όνομα, αλλά ένας συνεργάτης του να είναι αυτός που λαμβάνει τις πραγματικές αποφάσεις και έχει την ικανότητα να φέρει εις πέρας το έργο (τη χάρη).

‘Άλλους του μακρύ τ’ κι άλλους του κοντό τ’.

Υπάρχει πλήρης ασυνεννοησία μεταξύ τους. Άλλα λέει (ή κάνει) ο ένας και άλλα ο άλλος. Όταν κάποιοι δεν μπορούν να αποφασίσουν, να συμφωνήσουν σε τίποτα, λέμε ότι «ο ένας λέει το μακρύ του κι ο άλλος το κοντό του». Η ίδια φράση χρησιμοποιείται και γι’ αυτούς που έχουν διαφορετική γνώμη.

Η πιο γνωστή εκδοχή για την προέλευση της φράσης, τη θέλει να προέρχεται από το παιχνίδι που έπαιζαν τα παιδιά όταν ήθελαν να αποφασίσουν κάτι στην τύχη.

Παίρνουν δύο ξυλάκια διαφορετικού μήκους, τα κρατάει κάποιος στη χούφτα του, έχοντας μόνο τη μία άκρη να φαίνεται και μεταξύ τους να είναι ίσες. Κάθε παιδί τραβάει από ένα ξυλάκι. Έτσι κάποιος θα τραβήξει το μακρύ και κάποιος το κοντό ξυλάκι και ανάλογα με το τι έχουν συμφωνήσει, πράττουν.

‘Άμα δεν κλάψ’ του πιδί δεν του δίν’ η μάνα τ’ γάλα.

Η φράση είναι μια ελληνική παροιμία που σημαίνει ότι για να αποκτήσεις αυτό που θέλεις, πρέπει να το ζητήσεις ή να φωνάξεις για να το διεκδικήσεις. Το παιδί που κλαίει, φωνάζει και διαμαρτύρεται είναι αυτό που θα τραβήξει την προσοχή της μητέρας του και θα πάρει γάλα, ενώ το ήσυχο παιδί μπορεί να παραμείνει αβοήθητο.

Ερμηνεία: Η παροιμία χρησιμοποιείται μεταφορικά για να περιγράψει ότι πρέπει να διεκδικήσεις αυτό που σου αξίζει αντί να περιμένεις να σου το προσφέρουν.

Παραλλαγές: Μια παρόμοια φράση είναι «το παιδί που φωνάζει είναι σαν το παιδί που κλαίει».

Εφαρμογή: Η παροιμία μπορεί να εφαρμοστεί σε διάφορες καταστάσεις, από τη διεκδίκηση μισθού μέχρι την επίτευξη προσωπικών στόχων.

Άμα δεν ξυθείς μόνος σου, μην περιμένεις άλλους να σε ξύσουν.

Η παροιμία σημαίνει ότι δεν πρέπει να περιμένεις από τους άλλους να λύσουν τα προβλήματά σου ή να κάνουν πράγματα που μπορείς να κάνεις μόνος σου.

Σημασία: Η παροιμία τονίζει την προσωπική ευθύνη και την ανάγκη να βασίζεσαι στις δικές σου δυνάμεις για να αντιμετωπίσεις τις δυσκολίες.

Η παροιμία «Άμα δεν ξυθείς μόνος σου, μην περιμένεις άλλους να σε ξύσουν» σημαίνει ότι πρέπει να φροντίζεις μόνος σου τα προβλήματά σου και τις ανάγκες σου, γιατί κανείς δεν θα νοιαστεί ή θα κάνει τη δουλειά για εσένα, αναδεικνύοντας την ανάγκη της αυτοδυναμίας και της προσωπικής ευθύνης. Μια παραλλαγή της είναι: «Αν δεν έχεις νύχια να ξυστείς, μην περιμένεις να σε ξύσουν οι άλλοι».

Σημασία και Ερμηνεία

Αυτοεξυπηρέτηση: Πρέπει να είναι κανείς αυτάρκης και να λύνει τα δικά του ζητήματα.

Προσωπική ευθύνη: Κανείς δεν θα κάνει τη δουλειά σου, ούτε θα επιλύσει τα προβλήματά σου καλύτερα από εσένα.

Προσοχή: Μην περιμένεις βοήθεια από τους άλλους αν δεν έχεις κάνει εσύ το πρώτο βήμα.

Παραλλαγή: «Αν δεν έχεις νύχια να ξυστείς, μην περιμένεις να σε ξύσουν οι άλλοι» – τονίζει ότι ακόμα κι αν δεν έχεις τα μέσα (τα «νύχια»), η ευθύνη για την επίλυση του «φαγούρας» είναι δική σου και δεν πρέπει να αναθέτεις την ικανοποίηση της ανάγκης σου σε άλλους.

Άμα δεν πάει ο Μωάμεθ στο βουνό, πάει το βουνό στον Μωάμεθ.

Η παροιμία «Άμα δεν πάει ο Μωάμεθ στο βουνό, πάει το βουνό στον Μωάμεθ» σημαίνει ότι όταν κάποιος ή κάτι δεν μπορεί να επιτύχει τον στόχο του με τον προφανή τρόπο, πρέπει να βρει έναν εναλλακτικό, προσαρμόζοντας τις ενέργειές του ή περιμένοντας να έρθει η ευκαιρία (ή η λύση) σε αυτόν. Αφορά την προσαρμοστικότητα και την εύρεση λύσεων, υποδηλώνοντας ότι αν η μία πόρτα κλείσει, ανοίγει μια άλλη, ακόμα κι αν αυτό σημαίνει ότι θα πρέπει να «μετακινηθεί το βουνό» (δηλαδή να αλλάξουν οι συνθήκες).

Σημασία: Είναι μια έκφραση για την επιμονή, την εφευρετικότητα και την προσαρμογή στις δυσκολίες.

Προέλευση: Αν και συχνά αποδίδεται στον **Φραγκίσκο Βάκωνα**, είναι ένα λαϊκό ρητό που περιγράφει την ανάγκη για ευελιξία, με την ιδέα ότι το βουνό είναι σταθερό, ο Μωάμεθ (ο άνθρωπος) πρέπει να κινηθεί, ή να περιμένει την αλλαγή.

Παραλλαγή: Στην πιο λογική της μορφή, η φράση λέει «αν δεν πάει το βουνό στον Μωάμεθ, πάει ο Μωάμεθ στο βουνό», τονίζοντας την ανάγκη του ατόμου να δράσει.

Άμα δεν περισσέψει, δεν φτάνει.

Η παροιμία «Άμα δεν περισσέψει, δεν φτάνει» σημαίνει ότι για να έχεις κάτι «περισσευούμενο» στο τέλος (να φτάσεις άνετα), πρέπει στην αρχή να έχεις αρκετά παραπάνω από τα απολύτως απαραίτητο – δηλαδή, πρέπει να υπολογίζεις πάντα με ένα περιθώριο ασφαλείας ή πλεονάσματος (υπερ-προϋπολογισμό/υπερ-απόθεμα), διαφορετικά, αν τα έχεις ακριβώς «οριακά», κάτι θα λείψει στην πορεία. Είναι σαν να λες: «Μόνο αν προβλέψεις για το παραπάνω, θα καλύψεις και τα βασικά», τονίζοντας τη σημασία της πρόβλεψης και της υπερ-προμήθειας.

Επεξήγηση:

«Άμα δεν περισσέψει»: Αν δεν έχεις επιπλέον, κάτι παραπάνω από αυτό που χρειάζεσαι εκείνη τη στιγμή.

«Δεν φτάνει»: Δεν θα φτάσει για όλες τις ανάγκες, θα βρεθείς σε έλλειψη στο τέλος.

Συνοπτικά: Πρέπει να έχεις «περισσεύματα» για να φτάσεις άνετα στον προορισμό σου (ή να καλύψεις όλες τις ανάγκες).

Άμα θέλω γίνουμι άγγελους κι άμα θέλου γίνουμι διάβουλους.

Παροιμιώδης έκφραση του **Γεωργίου Καραϊσκάκη**.

Η φράση «Όταν θέλω γίνομαι άγγελος, και όταν θέλω πάλε γίνομαι διάβολος» δεν είναι μια τυπική παροιμία, αλλά μια περιγραφή της διττής φύσης ενός ατόμου, που μπορεί να φερθεί με δύο εντελώς αντίθετους τρόπους. Μπορεί να αναφέρεται στην ικανότητα κάποιου να είναι και ευγενικός και κακόβουλος, ανάλογα με τις συνθήκες ή την ψυχική του διάθεση.

Σημασία: Η φράση υποδηλώνει ότι το άτομο αυτό έχει μεγάλη ευελιξία και προσαρμοστικότητα. Μπορεί να εκδηλώσει αγγελική καλοσύνη ή διαβολική σκληρότητα, ανάλογα με την περίπτωση.

Εφαρμογή: Αυτή η φράση θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί για να περιγράψει ένα άτομο που παίζει διπλό ρόλο, ή κάποιον που δείχνει διαφορετικό πρόσωπο ανάλογα με την κατάσταση.

Άμα μι ξαναϊδεείς γράψι μι.

Δεν θέλω να έχω σχέσεις μαζί σου, μ' αυτό που μου έκανες.

Η φράση «Άμα με ξαναδεείς γράψε με» προέρχεται από τη βυζαντινή εποχή και χρησιμοποιούνταν από τους μαθητές που τιμωρούνταν από τον επιμελητή των σχολείων, ο οποίος τους κατέγραφε γραπτώς στον δάσκαλο. Ο μαθητής ζητούσε επιείκεια, υποσχόμενος να μη γίνει ξανά άτακτος και η φράση σήμαινε ότι, αν υποτροπίαζε, η «ποινή» της καταγραφής θα έπρεπε να επιβληθεί ξανά.

Χρήση: Απευθυνόταν σε κάποιον (τον επιμελητή) που τιμωρούσε ή έκανε αναφορά στον δάσκαλο. Εκφράζει μια υπόσχεση για αλλαγή συμπεριφοράς, με την αντίθετη δήλωση να είναι η «ποινή».

Σημασία: Μια υπόσχεση, που όμως, αν παραβιαστεί, δίνει το «δικαίωμα» στην «τιμωρία» να επαναληφθεί.

Άμα χ'θεί του γάλα δε μαζεύτι

Η φράση σημαίνει ότι κάποιες πράξεις είναι αμετάκλητες και δεν μπορούν να διορθωθούν ή να αναστραφούν. Συχνά χρησιμοποιείται για καλές πράξεις που έχουν γίνει και έχουν προκαλέσει μόνιμη βλάβη.

Η παροιμία «άμα χυθεί το γάλα δε μαζεύεται» σημαίνει ότι οι χαμένες ευκαιρίες ή οι πράξεις που έχουν γίνει δεν μπορούν να αναστραφούν. Χρησιμοποιείται για να τονίσει ότι οι συνέπειες των πράξεών μας είναι μόνιμες και δεν μπορούμε να επιστρέψουμε στο παρελθόν.

Σημασία: Η παροιμία αναφέρεται σε καταστάσεις όπου κάτι έχει καταστραφεί ή έχει χαθεί οριστικά και δεν υπάρχει τρόπος να το φτιάξουμε ή να το επαναφέρουμε.

Εφαρμογή: Μπορεί να εφαρμοστεί σε διάφορες πτυχές της ζωής, όπως σε μια λανθασμένη απόφαση, μια προσβολή ή μια χαμένη ευκαιρία.

Επεξήγηση: Το χυμένο γάλα, που θα απλωθεί, είναι αδύνατο να μαζευτεί και να ξαναγίνει όπως πριν. Το ίδιο ισχύει και για πολλές καταστάσεις στη ζωή.

Αμάν, κλαίει του πιδί. Πάου να του δώσου λίγου μάκου.

Το «μάκο» ήταν το ναρκωτικό-φυτό όπιο, που χωρίς να το ξέρουν οι Καναλιώτες έδιναν να πιούν τα μικρά, τα οποία έτσι έπαυαν το κλάμα, ναρκώνονταν και κοιμόνταν.

Η Μήκων η υπνοφόρος είναι είδος παπαρούνας, από το οποίο παρασκευάζεται το όπιο. Το όπιο είναι πηγή πολλών ναρκωτικών συμπεριλαμβανομένης της μορφίνης (και της παράγωγης της ηρωίνης). Η επιστημονική της ονομασία Μήκων η υπνοφόρος αναφέρεται στις υπνωτικές ιδιότητες των οπιούχων ουσιών.

Αμάν ξημέρουσι! Βγήκι τ' αστέρ'.

Ανέτειλε ο Αυγερινός, δηλ. το πρωινό λαμπρό αστέρι ανατολικά, η Αφροδίτη.

Στα Κανάλια κατά την προπολεμική περίοδο, αλλά και δυο τρεις 10ετίες της μεταπολεμικής περιόδου, το κύριο γεωργικό προϊόν ήταν ο καπνός. Τον οποίο για να τον μαζέψουν έπρεπε να ξεκινήσουν νύχτα από το χωριό, για να διανύσουν 2 – 3 χμ. δρόμο και να φθάσουν έγκαιρα στο καπνοχώrafo. Επειδή δε δεν είχαν ρολόγια, κοίταζαν ανατολικά στον ουρανό, για να ιδούν αν ανέτειλε το πρωινό λαμπερό αστέρι, ο Αυγερινός, δηλ. ο πλανήτης Αφροδίτη και πόσο ψηλά από τον ορίζοντα ανέβηκε. Με το σημάδι αυτό ξεκινούσαν για το χωράφι.

Αμαρτία εξομολογημένη, η μισή συγχωρεμένη.

Η φράση «Αμαρτία εξομολογημένη, η μισή συγχωρεμένη» σημαίνει ότι η αποκάλυψη

ενός λάθους, η ειλικρινής παραδοχή του και η αναζήτηση συγχώρεσης, αποτελούν το ήμισυ της λύσης, καθώς διευκολύνουν την εξιλέωση και την επαναπροσέγγιση, λειτουργώντας θεραπευτικά τόσο για τον εαυτό του, όσο και για τη σχέση με τον άλλο ή τον Θεό.

Αναλυτικά η σημασία:

Εξομολογημένη: Σημαίνει την ειλικρινή παραδοχή του σφάλματος, το να μιλήσεις ανοιχτά γι' αυτό, να το παραδεχτείς σε κάποιον ή στον εαυτό σου.

Μισή συγχωρεμένη: Η πράξη της εξομολόγησης από μόνη της είναι ένας μεγάλος θεραπευτικός παράγοντας. Αφαιρεί το βάρος της μυστικότητας, μειώνει την ενοχή και ανοίγει τον δρόμο για την πραγματική συγχώρεση, που έρχεται μετά (είτε από τον άλλο είτε από τον Θεό).

Σε απλά λόγια: Το να παραδεχτείς το λάθος σου είναι το πρώτο και πιο δύσκολο βήμα και αυτό το βήμα από μόνο του μειώνει κατά πολύ την «ποινή» ή το βάρος του σφάλματος, κάνοντάς το πιο εύκολο να ξεπεραστεί.

Παραδείγματα χρήσης:

Όταν κάποιος παραδέχεται ένα ψέμα που είπε.

Όταν ένας μαθητής παραδέχεται ότι αντέγραψε στις εξετάσεις.

Σε θρησκευτικό πλαίσιο, όταν κάποιος εξομολογείται τις αμαρτίες του στον ιερέα.

Η ουσία είναι ότι η διαφάνεια και η ειλικρίνεια είναι κλειδιά για την κάθαρση και την λύση προβλημάτων.

Αμαρτίες γονέων παιδεύουν τα τέκνα.

Όταν οι γονείς δεν ζουν αρμονικά, αλλά εκτρέπονται, δίνουν κακό παράδειγμα στα παιδιά τους, τα οποία παίρνουν τον κακό δρόμο και υποφέρουν τιμωρούμενα από τους κανόνες της πολιτείας.

Η παροιμία «Αμαρτίες γονέων παιδεύουν τα τέκνα» σημαίνει ότι τα παιδιά συχνά τιμωρούνται ή ταλαιπωρούνται εξαιτίας των λαθών ή των παραπτωμάτων των γονέων τους. Αυτό το φαινόμενο αναφέρεται τόσο σε κυριολεκτικές συνέπειες (π.χ. μια κληρονομική ασθένεια) όσο και σε μεταφορικές, όπου τα παιδιά υποφέρουν εξαιτίας των αρνητικών επιπτώσεων των πράξεων των γονέων τους.

Σημασία: Τα λάθη των γονέων μπορούν να έχουν δυσμενείς συνέπειες στην οικογένεια και τα παιδιά μπορεί να βιώσουν τις συνέπειες αυτών των λαθών, παρόλο που δεν φέρουν άμεση ευθύνη για αυτές.

Παράδειγμα: Ένας πατέρας που διαπράττει οικονομικές ατασθαλίες μπορεί να οδηγήσει την οικογένειά του σε οικονομική καταστροφή, πράγμα που θα «παιδεύσει» τα παιδιά του με τη μορφή φτώχειας και δυσκολιών.

Προέλευση: Η παροιμία είναι λαϊκή έκφραση που αντικατοπτρίζει την αντίληψη ότι οι πράξεις των γονέων επηρεάζουν τις επόμενες γενιές.

Αμ' έπος, αμ' έργον.

Η φράση «Αμ' έπος, αμ' έργον» είναι αρχαία ελληνική έκφραση που σημαίνει «μαζί με τα λόγια και τα έργα», δηλαδή κάτι που συμβαίνει άμεσα, χωρίς καθυστέρηση, με την πράξη να ακολουθεί αμέσως την υπόσχεση ή την αναφορά, αποτελώντας σύνθημα ταχύτητας και αποτελεσματικότητας.

Σημασία: Χωρίς αναβολή, αμέσως, τα λόγια να γίνονται πράξη.

Προέλευση: Ανάγεται σε ομηρικούς στίχους (π.χ., «ἄμ' ἔπος τε καὶ ἔργον ἐμήδετο») και περάσματα του **Ηροδότου**.

Λατινική αντιστοιχία: *Dictum factum* (ειπωμένο, γινωμένο).

Σύγχρονη χρήση: Χρησιμοποιείται ως σύνθημα, όπως από το όπλο του μηχανικού του ελληνικού στρατού.

Άναβε το λυχνάρι σου προτού να σ' εύρει η νύχτα.

Να είσαι προετοιμασμένος για το μέλλον και να φροντίζεις να είσαι έτοιμος για ό,τι μπορεί να συμβεί, ώστε να μην σε βρει κάτι απροετοίμαστο.

Να προγραμματίζεις και να φροντίζεις εκ των προτέρων, ώστε να μην βρεθείς αντιμέτωπος με μια δύσκολη ή απροσδόκητη κατάσταση χωρίς να είσαι προετοιμασμένος.

Η παροιμία «Άναβε το λυχνάρι σου προτού να σ' εύρει η νύχτα» σημαίνει ότι πρέπει να ετοιμάζεσαι και να προετοιμάζεσαι για το μέλλον, πριν να είναι πολύ αργά. Η «νύχτα» συμβολίζει το τέλος, την κρίση ή μια δύσκολη στιγμή, ενώ το «λυχνάρι» είναι η προετοιμασία, η σοφία και η ετοιμότητα.

Προετοιμασία: Σημαίνει να είσαι προνοητικός και να προετοιμάζεις ό,τι χρειάζεσαι για τις μελλοντικές σου ανάγκες.

Ετοιμότητα: Σε περιόδους ευκολίας, είναι σημαντικό να προετοιμάζεσαι για δυσκολότερες περιόδους, ώστε να είσαι έτοιμος να τις αντιμετωπίσεις.

Σοφία: Η παροιμία υποδηλώνει ότι η σοφία και η πνευματική ετοιμότητα είναι απαραίτητες για να αντιμετωπίσεις τις προκλήσεις της ζωής.

Ανάγκα και θεοί πείθονται.

Η παροιμία «Ανάγκα και θεοί πείθονται» σημαίνει ότι στην απόλυτη ανάγκη, ακόμα και οι θεοί υποκύπτουν και υπακούν, ξεπερνώντας τους νόμους και την εξουσία τους, τονίζοντας ότι η αναγκαιότητα είναι ισχυρότερη από όλα, ακόμα και από τη θεϊκή δύναμη, και όλοι (θνητοί και θεοί) αναγκάζονται να συμμορφωθούν σε αυτήν.

Σημασία: Όταν κάποιος βρίσκεται σε απόγνωση ή ακραία δύσκολη κατάσταση, κάνει πράγματα που αλλιώς δεν θα έκανε, ή αναγκάζεται να δεχτεί κάτι, ακόμα κι αν αντιτίθεται στις αρχές του.

Προέλευση: Είναι μια αρχαία ελληνική ρήση που δείχνει τη δύναμη της μοίρας και της ανάγκης.

Ανακατωμένος ο ερχόμενος.

Μεγάλη ακαταστασία. Αποτελεί παραποίηση του ύμνου: *Ευλογημένος ο ερχόμενος*.

Η φράση «ανακατεμένος ο ερχόμενος» είναι μια ιδιωματική έκφραση που χρησιμοποιείται για να περιγράψει μεγάλη ακαταστασία ή χαώδη κατάσταση. Δεν είναι ακριβώς παροιμία, αλλά μια συνηθισμένη φράση με παρόμοια έννοια.

Σημασία: Αναφέρεται σε μια κατάσταση όπου επικρατεί μεγάλη αναστάτωση, μπερδεμα και χάος, όπως σε ένα δωμάτιο που είναι ακατάστατο.

Παράδειγμα χρήσης: «Το σπίτι μετά το πάρτι ήταν ανακατεμένος ο ερχόμενος.»

Ανάποδα, σαν τον κάβουρα.

Η φράση «Ανάποδα, σαν τον κάβουρα» αναφέρεται σε καρκινικές λέξεις ή φράσεις (παλίνδρομες λέξεις), δηλαδή σε αυτές που διαβάζονται το ίδιο και από την αρχή προς το τέλος (αριστερά προς δεξιά) και από το τέλος προς την αρχή (δεξιά προς αριστερά), όπως ο κάβουρας που κινείται πλάγια και ανάποδα, σύμφωνα με τον **Σαραντάκο**. Είναι ένας τρόπος να περιγραφεί η συμμετρία μιας λέξης ή φράσης, σαν το «ΝΙΨΟΝ ΑΝΟΜΗΜΑΤΑ ΜΗ ΜΟΝΑΝ ΟΨΙΝ».

Σημασία: Το νόημα είναι η συμμετρία και η αναστρεψιμότητα. Όταν λέμε «ανάποδα, σαν τον κάβουρα», εννοούμε ότι αυτό που ακολουθεί είναι κάτι που διαβάζεται το ίδιο και από τις δύο κατευθύνσεις.

Παράδειγμα: Η λέξη «ΝΟΜΙΜΟΝ» διαβάζεται ΝΟΜΙΜΟΝ και ανάποδα, όπως εξηγεί και ο **Σαραντάκος** με το παράδειγμα του υπουργού.

Ετυμολογία: Η λέξη «καρκινική» (από τον κάβουρα, *carcinus*) χρησιμοποιείται για να περιγράψει αυτές τις λέξεις (palindromes), επειδή η κίνηση του κάβουρα μοιάζει με τον τρόπο που το μάτι διαβάζει τέτοιες λέξεις, «σαν τον κάβουρα».

Άναψαν τα αίματα.

Η φράση «άναψαν τα αίματα» σημαίνει ότι μια κατάσταση έγινε ξαφνικά εκρηκτική, επικίνδυνη και γεμάτη ένταση, συνήθως εξαιτίας έντονου καβγά ή διαφωνίας.

Σημασία: Η κατάσταση ξέφυγε, έγινε ανεξέλεγκτη και επικίνδυνη.

Παράδειγμα: «Όταν άρχισαν να ανταλλάσσουν βαριές κουβέντες, άναψαν τα αίματα και έπρεπε να επέμβουν οι υπόλοιποι για να ηρεμήσουν τα πνεύματα.»

Άν'γκσι (άνοιξε) η γης κι τουν κατάπχι.

Εξαφανίστηκε όλως διόλου και δεν ξαναφάνηκε.

Η φράση έχει την αρχή της στην Μυθολογία των αρχαίων Ελλήνων. Σύμφωνα με τον μύθο, ο **Αμφιάραος** καταδιωκόμενος από τον **Περικλύμενο** και κινδυνεύοντας, από στιγμή σε στιγμή να χτυπηθεί από το ακόντιο του διώκτη του, σώθηκε μόνο από την γρήγορη

επέμβαση του θεού Δία. Με έναν του κεραυνό ο πατέρας των θεών, άνοιξε ένα ρήγμα στη Γη, όπου χάθηκαν ο Αμφιάραος, το άρμα του και τα δύο του άλογα.

Αν δεν λαλήσει ο τζίτζικας, δεν είναι Καλοκαίρι.

Η φράση «Αν δεν λαλήσει ο τζίτζικας, δεν είναι Καλοκαίρι» είναι ένα κλασικό ελληνικό γνωμικό/παροιμία που σημαίνει ότι ο ήχος του τζίτζικα είναι ένα βασικό, αναπόσπαστο και καθοριστικό σημάδι της έλευσης και της κυριαρχίας του Καλοκαιριού, αποτυπώνοντας την αδιαμφισβήτητη φυσική πραγματικότητα της εποχής. Με άλλα λόγια, η απουσία του λαλήματος του τζίτζικα θα σήμαινε ότι το Καλοκαίρι δεν έχει ακόμα φτάσει ή δεν έχει καθιερωθεί.

Η σημασία της αναλύεται σε

Συμβολισμό: Ο τζίτζικας είναι ο «φωνητικός εκπρόσωπος» του Καλοκαιριού. Το τραγούδι του είναι συνώνυμο της ζέστης, του ήλιου, των διακοπών.

Αναπόσπαστη συνθήκη: Υποδηλώνει ότι κάποια πράγματα είναι τόσο θεμελιώδη, που η απουσία τους ακυρώνει την ίδια την υπόσταση αυτού που περιγράφουν. Είναι σαν να λες «αν δεν έχει ήλιο, δεν είναι μέρα».

Παραδοσιακή σοφία: Ενσωματώνει την παρατηρητικότητα των παλαιότερων γενεών για τη φύση και τους κύκλους της.

Έμφαση στην αίσθηση: Δεν αναφέρεται μόνο οπτικά (π.χ. ζέστη), αλλά και ηχητικά, τονίζοντας την ολοκληρωμένη αίσθηση της εποχής.

Συνοπτικά, είναι μια παροιμία που συνδέει ένα συγκεκριμένο φυσικό γεγονός (το τραγούδι του τζίτζικα) με την πλήρη ταυτότητα του Καλοκαιριού, υπογραμμίζοντας πως είναι απαραίτητο και αδιαμφισβήτητο.

Αν δεν πινέψ'ς του σπιτικού σ', θα πέσ' να σι πλακώσ'.

Πρέπει να πεις καλά λόγια και να αποδώσεις τον αρμόδιο έπαινο σε κάποιον για να προοδεύσει.

Η παροιμία «Αν δεν πινέψεις το σπίτι σου, θα πέσει να σε πλακώσει» σημαίνει ότι πρέπει να επαινείς ό,τι δικό σου είναι, είτε το σπίτι σου, είτε την οικογένεια, είτε οτιδήποτε άλλο, γιατί αλλιώς δεν θα εκτιμηθεί και θα κινδυνεύει να καταστραφεί ή να μην αναπτυχθεί. Η έκφραση αυτή χρησιμοποιείται για να τονιστεί η ανάγκη να αναδεικνύεις τα καλά που έχεις γύρω σου αντί να τα παραμελείς.

Ερμηνεία: Η παροιμία χρησιμοποιεί τη μεταφορά του σπιτιού για να δείξει ότι όλα τα αγαθά και οι σχέσεις που έχει κάποιος στη ζωή του χρειάζονται φροντίδα και αναγνώριση. Αν δεν τα «ποτίζεις» με θετικά λόγια και εκτίμηση, κινδυνεύουν να γίνουν τόσο φθαρμένα που τελικά θα καταρρεύσουν.

Σημασία: Η παροιμία τονίζει την αξία του να είσαι περήφανος για ό,τι έχεις και να το προβάλλεις, γιατί η αδιαφορία ή η παραμέληση μπορεί να οδηγήσει σε προβλήματα.

Ανδρών επιφανών πάσα γη τάφος.

Η φράση «Ανδρών επιφανών πάσα γη τάφος» είναι ένα διάσημο απόφθεγμα από τον **Θουκυδίδη**, μέσα από τον «**Περικλέους** Επιτάφιο», που σημαίνει ότι οι μεγάλοι άνδρες δεν έχουν τάφο μόνο στη γη τους, αλλά παντού, καθώς η μνήμη τους και τα έργα τους διατηρούνται ζωντανά σε όλο τον κόσμο και όχι μόνο στις στήλες. Η ουσία είναι ότι η φήμη των σπουδαίων ανθρώπων ξεπερνά τα σύνορα και τον χρόνο, καθώς «πάσα γη» (όλη η γη) γίνεται το μνημείο τους.

Αναλυτικά η σημασία και προέλευση:

Προέλευση: Θουκυδίδης, Περικλέους Επιτάφιος (430 π.Χ.).

Πλήρης φράση: «*Ανδρών γαρ επιφανών πάσα γη τάφος κι ου στηλών μόνον εν τη οικία σημαίνει επιγραφή, αλλά και εν τη μη προσήκουση άγραφος μνήμη παρ' εκάστω της γνώμης μάλλον ή του έργου ενδιαίταται.*».

Ερμηνεία (απλοποιημένη): Οι επιφανείς άνδρες έχουν τάφο σε όλη τη γη. Δεν σημαίνει μόνο η επιγραφή σε μια στήλη στη δική τους χώρα, αλλά και η άγραφη μνήμη τους, που μένει πιο έντονα στις ψυχές των ανθρώπων, ακόμη και σε ξένα μέρη, κυρίως για την ανδρεία τους.

Συνοπτικά, η φράση σημαίνει ότι η αθανασία και η δόξα των μεγάλων προσωπικοτήτων δεν περιορίζεται σε ένα σημείο, αλλά επεκτείνεται σε ολόκληρη την ανθρωπότητα, μέσω της διαρκούς μνήμης των επιτευγμάτων τους..

Ανέγγνων, έγγνων, κατέγγνων.

Το «Ανέγγνων, έγγνων, κατέγγνων» σημαίνει «Διάβασα (έγινα σοφός), κατάλαβα (έγινα σοφότερος), αλλά και καταδικάζω/απορρίπτω» και προέρχεται από την αρχαία σοφία, εκφράζοντας την αντίθεση ανάμεσα στην απλή γνώση (ανάγνωση) και την αληθινή κατανόηση που οδηγεί σε κρίση, με την φράση να δείχνει ότι η σοφία απαιτεί πέρα από τη γνώση και την κριτική ικανότητα.

Ανέγγνων: Διάβασα, έμαθα (από το ρήμα ἀναγινώσκω).

Έγγνων: Κατάλαβα, έμαθα σε βάθος (από το ρήμα γινώσκω).

Κατέγγνων: Καταδίκασα, απέρριψα, έκρινα (από το ρήμα καταγινώσκω).

Σημασία:

Η φράση αυτή αποδίδεται στον **Ιουλιανό τον παραβάτη** και δείχνει μια κλιμάκωση: η ανάγνωση (πολλές φορές θρησκευτικών κειμένων) δεν αρκεί για να οδηγήσει σε αληθινή κατανόηση και σοφία, η οποία απαιτεί κριτική σκέψη και κρίση. Ο **Καβάφης** την χρησιμοποιεί για να δείξει ότι η απλή γνώση μπορεί να οδηγήσει σε λανθασμένα συμπεράσματα, όπως η απόρριψη του χριστιανισμού, αντίθετα από την βαθύτερη κατανόηση που προσφέρει η πίστη.

Σημείωση: Ο **Μέγας Βασίλειος** ήταν εκείνος που έδωσε στον Ιουλιανό να διαβάσει ένα βιβλίο και ο Ιουλιανός αφού το διάβασε απάντησε με την ανωτέρω φράση. Τότε ο Μέγας Βα-

σίλειος ανταπάντησε ως εξής: *Ο βασιλεύς έγνω, αλλ' ουκ έγνω, ει γαρ έγνω, ου κατέγνω*. Δηλ. ο βασιλεύς το διάβασε, αλλά δεν το κατάλαβε, διότι αν το καταλάβαινε δεν θα το κατέκρινε.

Αν είσι κι παπάς, με την αράδα σου θα πας.

Η τάξη και η σειρά είναι ό,τι το καλύτερο για την εξυπηρέτηση.

Η λαϊκή παροιμιώδης έκφραση αυτή, λέγεται για να δείξει ότι κάποιος πρέπει να περιμένει τον κατάλληλο χρόνο, προκειμένου να πράξει κάτι, χωρίς να γίνει καμία εξαίρεση.

Τη φράση μάς την έκανε πιο γνωστή ο **Θεόδωρος Κολοκοτρώνης** κι από τότε έμεινε. Λεγόταν, τα παλιά χρόνια, κυρίως σε μύλους και βρύσες, που περίμεναν με τη σειρά τους οι άνθρωποι να αλέσουν ή να πάρουν ένα σταμνί νερό. Έτσι, όταν έβλεπαν κανέναν παπά να μη θέλει να τηρήσει τη σειρά, του λέγανε τη φράση αυτή.

Ανεμομαζώματα διαβολοσκορπίσματα

Η φράση σημαίνει ό,τι αποκτάται εύκολα και τυχαία, αλλά χάνεται εξίσου εύκολα και γρήγορα. Χρησιμοποιείται για να περιγράψει κέρδη από πηγές που δεν είναι νόμιμες ή σίγουρες, τα οποία χάνονται εξίσου εύκολα.

Η έκφραση «ανεμομαζώματα, διαβολοσκορπίσματα» είναι παροιμία που σημαίνει ότι αυτά που αποκτήθηκαν εύκολα, άκοπα, πρόχειρα ή παράνομα σπαταλώνται το ίδιο εύκολα και γρήγορα. Ουσιαστικά, τονίζει την έλλειψη αξίας σε ό,τι δεν αποκτήθηκε με κόπο, καθώς και την τάση για άσκοπη σπατάλη.

Ανεμομαζώματα: Ό,τι μαζεύτηκε εύκολα, σαν να το έφερε ο άνεμος.

Διαβολοσκορπίσματα: Ό,τι σπαταλιέται εξίσου εύκολα, σαν να το σκορπίζει ο διάβολος.

Αν έχ'ς κότσια.

Παιδική απειλή σε καυγά μεταξύ δύο πιτσιρίκων.

Η φράση «αν έχεις κότσια» είναι μια έκφραση που σημαίνει «αν έχεις θάρρος, τόλμη, ή φυσική αντοχή». Συνήθως χρησιμοποιείται για να προκαλέσει κάποιον να αντιμετωπίσει μια δύσκολη κατάσταση με αποφασιστικότητα.

Εναλλακτικά, «κότσι» μπορεί να αναφέρεται:

Ως ιατρικός όρος: Ως η οστέινη παραμόρφωση της άρθρωσης του μεγάλου δακτύλου του ποδιού..

Ως ο αστράγαλος: Ιδίως των ζώων, αλλά και σε άλλες περιπτώσεις για να δηλώσει τη φυσική δύναμη.

Αν έχ'ς τύχ' διάβαινε και ριζικό περπάτα.

Ο καλότυχος άνθρωπος που είναι από γενιά, προχωρεί καλά και ελπιδοφόρα στη ζωή του.

Η φράση «Αν έχεις τύχη διάβαινε και ριζικό περπάτα» σημαίνει ότι πρέπει να εκμεταλλεύεσαι την τύχη σου όταν σου παρουσιάζεται, κάνοντας παράλληλα και εσύ ό,τι περνάει από το χέρι σου για να πετύχεις τους στόχους σου.

Η ερμηνεία της είναι: «Αν σου δοθεί τύχη, εκμεταλλεύσου την» και «εφόσον έχεις τη δύναμη και την ικανότητα (το ριζικό), προχώρησε και κάνε τη δική σου προσπάθεια».

«Αν έχεις τύχη διάβαινε»: Όταν η τύχη είναι με το μέρος σου (διάβαινε = βάδιζε/προχώρα), να την εκμεταλλεύεσαι.

«και ριζικό περπάτα»: Όταν έχεις την ικανότητα και τη δύναμη να κάνεις κάτι, να μην το αφήνεις στην τύχη, αλλά να περπατάς (να προχωράς) και να το κάνεις με τη δική σου δύναμη (ριζικό = δύναμη/ρίζα/ικανότητα).

Αν ήταν η ζήλεια ψώρα, θα κολλούσε όλη η χώρα.

Η παροιμία είναι «Αν η ζήλεια ήταν ψώρα, θα γέμιζε όλη η χώρα» (ή «θα κολλούσε όλη η χώρα»), που σημαίνει ότι η ζήλεια είναι τόσο διαδεδομένη, που αν ήταν μια πραγματική αρρώστια όπως η ψώρα, θα ήταν παντού και όλοι θα την είχαν, επισημαίνοντας το πόσο συχνή είναι αυτή η ανθρώπινη αδυναμία στην κοινωνία.

Σημασία: Η φράση χρησιμοποιείται για να σχολιάσει με ειρωνικό και πικρό τρόπο τη ζήλεια που βλέπουμε γύρω μας, υποδηλώνοντας ότι είναι ένα κοινό, σχεδόν «μεταδοτικό» συναίσθημα.

Προέλευση: Πρόκειται για μια πολύ γνωστή λαϊκή έκφραση που χρησιμοποιείται συχνά στην καθημιλουμένη, ειδικά για να κοροϊδέψει κάποιον που ζηλεύει ή για να σχολιάσει μια κατάσταση ζήλιας.

Άνθρακες ο θησαυρός.

Η φράση «Άνθρακες ο θησαυρός» σημαίνει ότι κάτι που φαινόταν αρχικά πολύτιμο, σπουδαίο ή αξιόλογο αποδεικνύεται τελικά άχρηστο, ασήμαντο, μηδαμινό και ανύπαρκτης αξίας, σαν να ανακάλυψες κάρβουνα αντί για χρυσό. Χρησιμοποιείται για να περιγράψει απογοητευτικές εξελίξεις, όπου η προσδοκία για ένα μεγάλο κέρδος ή ανακάλυψη, καταλήγει σε τίποτα, όπως ένα «φιάσκο» ή μια «μεγάλη αποτυχία».

Προέλευση: Η φράση παραδίδεται με διάφορες ανεκδοτολογικές ιστορίες για την προέλευσή της, πάντα με την έννοια της μεγάλης απογοήτευσης.

Χρήση: Λέγεται για να τονίσει την αντίθεση ανάμεσα στην αρχική υπόσχεση και την τελική πραγματικότητα που είναι μηδενική.

Άνθρους αγράμματους, ξύλου απελέκτο.

Κοινή. Εκείνος που δεν ξέρει γράμματα είναι σαν το απελέκτο, ακατέργαστο ξύλο, που δεν είναι ίσιο και ομαλό.

Η λαϊκή παροιμία που συνοδεύει τους αγράμματους είναι «άνθρωπος αγράμματος, ξύλο απελέκτο». Ως γνωστόν, το ξύλο το απελέκτο, το κούτσουρο, είναι άνευ αξίας, έτσι κι ο άνθρωπος ο αγράμματος δεν έχει καμιά αξία.

Η φράση χρησιμοποιείται από παλιά και υπήρχε μάλιστα και πάνω στις έδρες των γραμματοδιδασκάλων.

Η παροιμία για τον αγράμματο άνθρωπο τονίζει ότι χωρίς τη γνώση, οι άνθρωποι είναι ουσιαστικά τυφλοί, παρόλο που μπορούν να βλέπουν με τα μάτια τους, καθώς δεν έχουν την ικανότητα να ερμηνεύσουν αυτό που βλέπουν.

Σημασία: Η παροιμία υπογραμμίζει τη σημασία της μόρφωσης και της γνώσης για την αντίληψη του κόσμου.

Συνεπαγωγή: Ένας αγράμματος άνθρωπος, παρόλο που μπορεί να έχει την αίσθηση της όρασης, δεν μπορεί να «δει» την αλήθεια ή τη βαθύτερη σημασία των πραγμάτων, καθώς δεν έχει τα μέσα (γνώση) για να την κατανοήσει.

‘Ανοιξ’ η καρδιά μ’.

Έχω χαρά μεγάλη.

Η φράση «Άνοιξε η καρδιά μου» δεν είναι ακριβώς παροιμία, αλλά εκφράζει την αίσθηση ανακούφισης, ελευθερίας και ευτυχίας που νιώθει κανείς όταν αισθάνεται καλά, χαρούμενος και άνετος. Μπορεί να σημαίνει ότι κάποιος ξαλάφρωσε από ένα βάρος ή ότι ένιωσε εσωτερική χαλάρωση και ευθυμία.

Για παράδειγμα, μπορεί να πει κάποιος «άνοιξε η καρδιά μου» όταν:

Λύθηκε ένα πρόβλημα και νιώθει ανακούφιση.

Βρίσκεται σε μια χαρούμενη και ευχάριστη κατάσταση.

Μπορεί να εκφράσει συναισθήματα ελευθερίας και ευτυχίας.

‘Ανοιξι τα μάτια σ’.

Κοίτα καλύτερα αυτό που πας να κάνεις.

Η φράση «Άνοιξε τα μάτια σου» δεν είναι παροιμία, αλλά μια έκφραση που χρησιμοποιείται για να ζητήσει από κάποιον να δει την αλήθεια ή την πραγματικότητα, συνήθως όταν είναι παραπλανημένος ή δεν έχει αντιληφθεί κάτι. Της ταιριάζει το νόημα των παρακάτω εκφράσεων: «μου έδειξε το σωστό» ή «πρόσεξε!».

Ερμηνεία: «Άνοιξε τα μάτια σου» σημαίνει να καταλάβεις κάτι, να δεις τα πράγματα όπως είναι και όχι όπως φαντάζεσαι και να μην είσαι αφελής.

Συχνή χρήση: Χρησιμοποιείται όταν κάποιος αρνείται να δει μια αλήθεια ή όταν παρασύρεται από ψέματα ή εξαπάτηση.

Αν ρίξ' Απρίλης δυο νερά κι ο Μάης άλλο ένα, χαράς τονε στο γεωργό, πού 'χει πολλά σπαρμένα.

Η βροχή τον Απρίλη και το Μάη, είναι πολύ ευεργετική για τα σπαρτά.

Η παροιμία «Αν ρίξ' Απρίλης δυο νερά κι ο Μάης άλλο ένα, χαράς τονε στο γεωργό, πού 'χει πολλά σπαρμένα» σημαίνει ότι αν βρέξει καλά τους μήνες Απρίλιο και Μάιο, τότε οι σπορές του αγρότη θα ευδοκιμήσουν και θα έχει καλή σοδειά. Η βροχή αυτούς τους κρίσιμους μήνες είναι ωφέλιμη για τα σπαρμένα χωράφια.

Σημασία: Τονίζει τη σημασία της βροχής για τη γεωργία, ειδικά την Άνοιξη.

Συγκεκριμένοι μήνες: Αναφέρεται στον Απρίλιο και τον Μάιο, δύο μήνες που είναι κρίσιμοι για την ανάπτυξη των φυτών.

Ποιος ωφελείται: Ο γεωργός, επειδή η καλή βροχή οδηγεί σε καλή σοδειά.

Αν σι τσιμπήσ' του κουνακάκ', πάρ' του τσαπί κι του φκιαράκι

Δηλ. θα πεθάνεις οπωσδήποτε και πήγαινε να σκάψεις το λάκκο σου με το τσαπί και το φτυάρι.

Αν σε τσιμπήσει φίδι, κάλεσε αμέσως το 112 και μείνε όσο το δυνατόν πιο ακίνητος. Μην επιχειρήσεις να ρουφήξεις το δηλητήριο, να κόψεις την πληγή ή να δέσεις την περιοχή, καθώς αυτά μπορεί να κάνουν περισσότερη ζημιά. Εάν το τσίμπημα είναι σε άκρο, εφάρμοσε έναν ευρύ επίδεσμο πίεσης από την πληγή και μετά έναν επιπλέον ελαστικό επίδεσμο, ξεκινώντας από τα δάχτυλα και προχωρώντας προς τα πάνω.

Αντάμα κουβεντιάζουμε κι αχώρια ακούμε.

Λέγεται για εκείνους που δεν προσέχουν την εξέλιξη μιας συζήτησης, αλλά έχουν αλλού το νου τους.

Η φράση λέγεται όταν μετά από προσπάθεια κλείνεται μια συμφωνία, στη συνέχεια όμως, δεν εφαρμόζεται αυτή επειδή κάποιος επανέρχεται στην αρχική του άποψη και θέση και κάνει τα αντίθετα ή άλλα από τα συμφωνηθέντα.

Η παροιμία «Αντάμα κουβεντιάζουμε και αχώρια ακούμε» σημαίνει ότι δύο ή περισσότεροι άνθρωποι μπορεί να συζητούν μεταξύ τους, αλλά στην πραγματικότητα δεν καταλαβαίνουν ο ένας τον άλλον ή έχουν διαφορετικές απόψεις, επειδή ο καθένας ακούει αυτό που θέλει να ακούσει. Χρησιμοποιείται για να περιγράψει την ασυνεννοησία ή τις διαφορετικές προσεγγίσεις σε μια συζήτηση.

Ερμηνεία: Δείχνει ότι παρόλο που οι άνθρωποι «συζητούν» (κουβεντιάζουν), στην ουσία δεν ακούν ή δεν καταλαβαίνουν ο ένας τον άλλον επειδή έχουν διαφορετικές ιδέες ή οπτικές γωνίες.

Χρήση: Μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να επισημάνει μια κατάσταση όπου η επικοινωνία έχει αποτύχει και οι συνομιλητές δεν είναι σε θέση να συμφωνήσουν ή να βρουν κοινό έδαφος.

‘Αντι γράψ’ τα κι στου καπνό θα σι πληρώσου.

Συνηθισμένη προτροπή του απένταρου Καναλιώτη προς τον μαγαζάτορα της πλατείας, αφού περίμενε να πληρωθεί από τον καπνέμπορα, το Χειμώνα, με την πώληση του καπνού.

Ο παντοπώλης είχε από ένα δεφτεράκι (τεφτέρι) για τον καθένα από τους πελάτες του, όπου κατέγραφε τις διάφορες αγορές με τις τιμές των προϊόντων που αγόραζε ο πελάτης. Το Χειμώνα που συνήθως γίνονται οι αγοραπωλησίες των καπνών και πληρώνονταν ο Καναλιώτης, ξεπλήρωνε και τις αγορές που έκανε κατά τη διάρκεια ολόκληρου του έτους.

‘Αντι, τώρα, πάτε στο σπít’ για να φάτε τραχανά.

Συνηθισμένη προτροπή προς τα παιδιά του δάσκαλου **Γεωργίου Σπανού**, όταν σχολούσαν. Και αυτό διότι ο τραχανάς ήταν συνηθισμένο και πρόχειρο φαγητό για τους αγρότες Καναλιώτες. Η κάθε Καναλιώτικη οικογένεια θεωρούσε απαραίτητο να ετοιμάσει τον τραχανά τη χρονιάς κατά το Φθινόπωρο και να μαγειρεύεται το Χειμώνα, κυρίως.

‘Αντρα θέλου, τώρα τουν θέλου.

Χαρακτηριστική φράση για τους βιαστικούς και ανυπόμονους. Για να γίνει σωστά μια δουλειά πρέπει να δημιουργηθούν οι κατάλληλες προϋποθέσεις και γι’ αυτό χρειάζεται κάποιος χρόνος. Η βιασύνη δεν ωφελεί.

Η φράση «άντρα θέλω, τώρα τον θέλω» εκφράζει έντονη επιθυμία για άμεση κατάκτηση ή για να αποκτήσει κανείς την προσοχή ενός συγκεκριμένου άντρα. Μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να δείξει πόσο αποφασισμένος είναι κάποιος για κάτι.

Επιθυμία για άμεση δράση: Η φράση δηλώνει έντονη και άμεση επιθυμία, η οποία δεν μπορεί να περιμένει.

Αποφασιστικότητα: Υποδηλώνει ότι το άτομο που μιλάει είναι αποφασισμένο να αποκτήσει αυτό που θέλει τώρα.

Προέλευση: Η φράση προέρχεται από τη λαϊκή και περιθωριακή γλώσσα και χρησιμοποιείται για να εκφράσει την επιθυμία για άμεση πραγματοποίηση.

‘Ανω ποταμών (αρχαία έκφραση για το υπερβολικό και εν τέλει απαράδεκτο).

Η φράση «Άνω ποταμών» (πλήρης αρχαία μορφή: «*ἄνω ποταμῶν ἱερῶν χωροῦσι παγαί*») σημαίνει κάτι αδύνατο, παράλογο, υπερβολικό ή αντίθετο στη φύση, σαν τα ποτάμια να κυλούν ανάποδα προς τις πηγές τους και χρησιμοποιείται για να εκφράσει έντονη δυσαρέσκεια, θυμό, ή για να περιγράψει κάτι που ξεπερνά τα όρια της λογικής.

Σημασία και Χρήση:

Αδυναμία/Παραλογισμός: Όταν κάτι δεν μπορεί να συμβεί ή είναι εντελώς παράλογο.

Έντονος Θυμός/Εκνευρισμός: Χρησιμοποιείται για να περιγράψει ακατανόητη ή ανυπόφορη κατάσταση.

Αρχαία προέλευση: Η φράση προέρχεται από αρχαία ελληνικά κείμενα, όπως η **Μήδεια** του **Ευριπίδη**, που περιγράφει την απόγνωση και την ανατροπή.

Παραδείγματα:

«Είμαι άνω ποταμών με αυτή την κατάσταση.» (Είμαι εξαιρετικά εκνευρισμένος).

«Είναι άνω ποταμών να το πιστέψεις αυτό!» (Είναι αδύνατο να είναι αληθινό).

Απάν' που είπαμι δόξα τω Θεώ, λέμι βόηθα Παναγιά.

Ενώ πήγαιναν όλα καλά, ήλθε μια αναποδιά και στεναχώρια.

Η φράση «Πάνω που είπαμε δόξα τω Θεώ, λέμε βόηθα Παναγιά» δεν είναι παροιμία, αλλά μια έκφραση που δηλώνει την απότομη αλλαγή από την καλή κατάσταση στην άσχημη. Συχνά χρησιμοποιείται για να περιγράψει καταστάσεις όπου, ενώ νομίζεις ότι όλα πηγαίνουν καλά, ξαφνικά προκύπτει ένα νέο πρόβλημα.

«Δόξα τω Θεώ»: Σηματοδοτεί την ευγνωμοσύνη για μια θετική κατάσταση, μια περίοδο ευτυχίας ή ηρεμίας.

«Βόηθα Παναγιά»: Αναφέρεται στην έκφραση της ανάγκης για βοήθεια σε μια δυσχερή κατάσταση, η οποία έχει προκύψει απρόοπτα, ακριβώς τη στιγμή που όλα φαινόταν να έχουν λυθεί.

Απ' αυτό του πλιυρό να κοιμάσι.

Με τη νοοτροπία αυτή να περνάς τη ζωή σου.

Η φράση «Μ' αυτό το πλευρό να κοιμάσαι» είναι παροιμία που σημαίνει ότι κάποιος ελπίζει μάταια ή ότι κάτι δεν θα γίνει όπως το θέλει. Χρησιμοποιείται για να περιγράψει μια λανθασμένη ή ανακριβή ελπίδα.

Ερμηνεία: Ο άνθρωπος που αναφέρεται στην παροιμία έχει ελπίσει σε κάτι που δεν θα συμβεί.

Χρήση: Εκφράζει την απογοήτευση ή την πεποίθηση ότι κάποιος «πάει να πει» ένα ψέμα ή μια ανακρίβεια.

Συνώνυμα: Άλλες φράσεις με παρόμοια σημασία είναι «είσαι βαθιά νυχτωμένος» ή «έχεις μαύρα μεσάνυχτα».

Από Μάρτη Καλοκαίρι κι από Αύγουστο Χειμώνα.

Η παροιμία «Από Μάρτη Καλοκαίρι κι από Αύγουστο Χειμώνα» περιγράφει την αλλαγή του καιρού και τις μεταπτώσεις της Άνοιξης και του Φθινοπώρου, που είναι απρόβλεπτες: τον Μάρτιο που μοιάζει με Καλοκαίρι αλλά μπορεί να κρύβει κρύο, και τον Αύγουστο που είναι το Καλοκαίρι, αλλά φέρνει ήδη ψύχρα, υπονοώντας ότι δεν πρέπει να εμπιστευόμαστε τις πρώτες ενδείξεις κάθε εποχής. Αναφέρεται στην ασταθή φύση του καιρού, υπενθυμίζοντας μας να είμαστε προετοιμασμένοι για τα πάντα.

Από Μάρτη Καλοκαίρι: Ο Μάρτιος έχει ήλιους που μοιάζουν με καλοκαιρινούς, αλλά συχνά κρύβει ξαφνικές κρύες μέρες (π.χ. «Του Μάρτη ο ήλιος βάφει, και πέντε μήνες δεν ξεβάφει» ή «Τον Μάρτη χιόνι βούτυρο, μα σαν παγώσει μάρμαρο»).

Από Αύγουστο Χειμώνα: Στον Αύγουστο, που είναι το μέσο του Καλοκαιριού, αρχίζουν να νιώθουμε την ψύχρα του Φθινοπώρου (π.χ. «Επλάκωσεν ο Αύγουστος, η άκρια του Χειμώνα»).

Στην ουσία, η παροιμία μας διδάσκει ότι η φύση έχει τους δικούς της ρυθμούς και οι πρώτες ενδείξεις δεν είναι πάντα εγγυημένες.

Απ' όλα έχει ο μπαξές.

Η φράση «Απ' όλα έχει ο μπαξές» σημαίνει ότι υπάρχει μεγάλη ποικιλία, αφθονία, ή ότι συμβαίνουν πολλά και διάφορα πράγματα, συνήθως με την έννοια ότι «φτάνει και περισσεύει», δηλαδή υπάρχει υπερβολή ή πλουραλισμός, είτε σε θετικά είτε σε αρνητικά, συχνά με μια δόση χιούμορ ή έκπληξης. Η λέξη «μπαξές» (ή μπαχτσές) σημαίνει κήπος, περιβόλι, και η φράση μεταφορικά υπονοεί έναν χώρο γεμάτο με διάφορα είδη λαχανικών, φρούτων και λουλουδιών, δηλαδή «τα πάντα».

Σημασία και Χρήση:

Ποικιλία και αφθονία: Χρησιμοποιείται όταν θέλουμε να τονίσουμε ότι κάτι είναι πολύ πλούσιο σε είδη, χαρακτηριστικά ή καταστάσεις (π.χ. «Στην αγορά αυτή, απ' όλα έχει ο μπαξές: και ακριβά και φθηνά»).

Αναπάντεχα ή διάφορα: Μπορεί να αναφέρεται σε μια κατάσταση όπου συμβαίνουν πολλά, συχνά απρόβλεπτα, πράγματα (π.χ. «Στην οικογένειά τους, απ' όλα έχει ο μπαξές: τσακωμούς, γέλια, και εκπλήξεις»).

Λαϊκή έκφραση: Είναι μια πολύ κοινή λαϊκή έκφραση που δίνει έμφαση στην πληρότητα και την ποικιλομορφία.

Στην ουσία, είναι σαν να λέμε: «Δεν λείπει τίποτα, τα έχει όλα».

Απ' όξου απ' του χουρό, πουλλά τραγούδια ξέρ'ς.

Λέγεται για εκείνον που λέει πολλά, αλλά δεν κάνει τίποτε, γιατί δεν μπορεί.

Η φράση απευθύνεται σ' εκείνους που τα πάντα τα βρίσκουν εύκολα και, χωρίς να γνωρίζουν τις συνθήκες και τις δυσκολίες, έχουν για όλα πρόχειρες λύσεις. Όταν κάποιος είναι έξω από το χορό άνετα κριτικάρει τους χορευτές και προτείνει πολλά τραγούδια. Αυτό δεν θα το έκανε αν ήταν πιασμένος στο χορό ο ίδιος.

Η παροιμία «Καθένας, έξω απ' τον χορό, πολλά τραγούδια ξέρει» σημαίνει ότι είναι εύκολο να μιλάς για κάτι ή να δίνεις συμβουλές όταν δεν βιώνεις ο ίδιος την κατάσταση. Όταν όμως, βρεθείς μέσα, δυσκολεύεσαι και καταλαβαίνεις την πραγματικότητα.

Επεξήγηση: Όσοι είναι εξωτερικοί παρατηρητές (έξω από τον χορό) μπορούν να λένε

πολλά λόγια και να κρίνουν εύκολα. Όταν, όμως, συμμετέχουν ενεργά (μέσα στον χορό), ανακαλύπτουν τις δυσκολίες και την ανικανότητά τους.

Εφαρμογή: Χρησιμοποιείται για να χαρακτηρίσει κάποιον που κρίνει ή σχολιάζει καταστάσεις χωρίς να έχει ζήσει την εμπειρία ο ίδιος.

Απ' όξου κούκλα κι μέσα πανούκλα.

Γνωστή η παραπάνω φράση και λέγεται για πρόσωπα και πράγματα που εξωτερικά και επιφανειακά είναι ωραία, καθαρά και περιποιημένα, αλλά εσωτερικά είναι βρώμικα, ψεύτικα και άχρηστα.

Η παροιμία σημαίνει ότι κάποιος μπορεί να φαίνεται ωραίος, ευγενικός ή άριστος εξωτερικά, αλλά στην πραγματικότητα κρύβει κακά στοιχεία, όπως κακή φύση ή σκελετό. Αναφέρεται σε επιφανειακές εντυπώσεις και σε ανθρώπους ή πράγματα που, παρά την καλή τους εμφάνιση, είναι διεφθαρμένοι ή ακατάλληλοι εσωτερικά.

Εξωτερική εμφάνιση: «Κούκλα» αναφέρεται σε ό,τι είναι όμορφο και ελκυστικό, όπως η εμφάνιση ενός προσώπου ή ενός πράγματος.

Εσωτερική φύση: «Πανούκλα» συμβολίζει την ασθένεια, την καταστροφή, τη φθορά ή το κακό, κάτι που δεν είναι ορατό με την πρώτη ματιά.

Σημασία: Η παροιμία χρησιμοποιείται για να τονίσει την αντίθεση ανάμεσα στην εξωτερική εμφάνιση και την εσωτερική πραγματικότητα, προειδοποιώντας για την απατηλή φύση των φαινομένων.

Πανούκλα= πανώλης= νόσος, λοιμός, λέγεται και θανατικό μεγάλο ή μικρό.

Απ' όξου πρόβατου κι απού μέσα λύκους.

Η έκφραση «από έξω πρόβατο και από μέσα λύκος» περιγράφει ανθρώπους που προσποιούνται ότι είναι αθώοι και καλοπροαίρετοι (πρόβατα), αλλά στην πραγματικότητα είναι πονηροί και κακόβουλοι (λύκοι). Αυτό το παραπλανητικό προσωπείο χρησιμοποιείται για να κρύψει τις πραγματικές προθέσεις ή τις αρνητικές τους πτυχές.

Από έξω πρόβατο: Αναφέρεται στην εξωτερική εμφάνιση ή συμπεριφορά, που είναι ήρεμη, αθώα και φιλική, όπως ενός προβάτου.

Από μέσα λύκος: Αναφέρεται στην κρυφή, αρνητική και επικίνδυνη πλευρά του χαρακτήρα, η οποία εκφράζει πονηριά, κακία και κακόβουλη πρόθεση, όπως ένας λύκος.

Σημασία: Η παροιμία χρησιμοποιείται για να χαρακτηρίσει ένα άτομο που είναι υποκριτικό, δεν είναι αυτό που φαίνεται και προσπαθεί να ξεγελάσει τους άλλους για να πετύχει τους σκοπούς του.

Απ' όπου φ'σάει ου άνιμους.

Πηγαίνει εκείνος που έχει ασταθή χαρακτήρα και ευμετάβολη κρίση.

Η φράση «Απ' όπου φυσάει ο άνεμος» σημαίνει ότι κάποιος παρασύρεται εύκολα, είναι

ασταθής, αδύναμος ή αλλάζει άποψη ανάλογα με την περίσταση ή το τι είναι προς όφελός του. Περιγράφει ένα άτομο που δεν έχει σταθερές απόψεις και προσαρμόζεται εύκολα, ή κάποιον που παρασύρεται από άλλους.

Ασταθής και εύκολα παρασύρεται: Περιγράφει ένα άτομο που δεν έχει σταθερές απόψεις και αλλάζει γνώμη συνεχώς.

Εξαρτάται από άλλους: Σημαίνει ότι το άτομο επηρεάζεται εύκολα από τις απόψεις και τις επιρροές των άλλων.

Αδύναμος: Μπορεί να υποδηλώνει αδυναμία ή έλλειψη χαρακτήρα, καθώς το άτομο δεν έχει τη δύναμη να σταθεί σταθερά στις θέσεις του.

Απ' τ' αφτί κι στου δάσκαλου.

Θα σε πάω γι' αυτό που έκανες. Πάντα ο δάσκαλος ήταν ο δίκαιος τιμωρός.

Η φράση «απ' τ' αυτί και στο δάσκαλο» σημαίνει αμέσως, χωρίς καθυστέρηση και με πειθαναγκασμό. Συγκεκριμένα, αναφέρεται σε μια άμεση και επιτακτική ενέργεια, όπου κάτι γίνεται χωρίς διακοπή, συχνά με τη χρήση πίεσης ή επιβολής.

Αμεσότητα: Δείχνει ότι κάτι πρέπει να γίνει αμέσως, χωρίς αναμονή.

Πειθαναγκασμός: Υποδηλώνει ότι η ενέργεια συνοδεύεται από πίεση ή επιβολή, σαν να «τραβάνε» κάποιον από το αυτί για να τον αναγκάσουν να κάνει κάτι.

Απ' την αναβροχιά, καλό είν' κι του χαλάζι.

Ας είναι και λίγο κατώτερο αυτό που θα μου δώσεις, γιατί θα με ωφελήσει κάπως.

Η παροιμία «Στην αναβροχιά, καλό είναι και το χαλάζι» σημαίνει ότι ακόμα και κάτι κακό ή ανεπιθύμητο, όπως το χαλάζι, μπορεί να θεωρηθεί καλύτερο από την πλήρη έλλειψη, όπως η αναβροχιά, καθώς το χαλάζι έχει τουλάχιστον νερό. Συχνά χρησιμοποιείται για να δείξει ότι κανείς πρέπει να είναι ευχαριστημένος με αυτό που μπορεί να έχει, αντί να απορρίπτει τα πάντα επειδή δεν είναι το ιδανικό.

Επεξήγηση: Η παροιμία τονίζει την ιδέα του συμβιβασμού και της αποδοχής. Όταν η κατάσταση είναι άσχημη (αναβροχιά), οποιοδήποτε ελαφρώς καλύτερο αποτέλεσμα (χαλάζι) είναι καλύτερο από το τίποτα.

Αναβροχιά: Αντιπροσωπεύει την πλήρη έλλειψη ή την αποτυχία.

Χαλάζι: Αντιπροσωπεύει κάτι που, αν και καταστροφικό, τουλάχιστον φέρνει την απαραίτητη υγρασία.

Απ' την καλή κι απ' την ανάποδη.

Σε ξέρω, με τα προτερήματά σου και τα ελαττώματά σου.

Η φράση «απ' την καλή κι απ' την ανάποδη» δεν είναι παροιμία, αλλά μια κοινή έκφραση που σημαίνει ότι κάποιος γνωρίζει κάτι πάρα πολύ καλά, τόσο καλά όσο και την καλή

όσο και την ανάποδη πλευρά του, ή ότι το αντιμετωπίζει με κάθε τρόπο, θετικό ή αρνητικό. Σημαίνει, δηλαδή, ότι κάποιος έχει πλήρη γνώση ενός θέματος, το έχει εξετάσει από όλες τις πλευρές.

Παράδειγμα: «Τον ξέρω αυτόν από την καλή κι από την ανάποδη. Είναι πολύ πονηρός».

Απ' όπου κι αν τον πιάσεις λερώνεσαι.

Η φράση «Απ' όπου κι αν τον πιάσεις λερώνεσαι» σημαίνει ότι ένα άτομο είναι ανήθικο, ανέντιμο, διεφθαρμένο ή κακόφημο και κάθε είδους επαφή (σωματική, ηθική, επαγγελματική) μαζί του σε «βρωμίζει» ή σε «μολύνει» ηθικά. Αναφέρεται σε κάποιον που η φύση του είναι τόσο αρνητική, που όποια πλευρά κι αν αγγίξεις, θα κολλήσεις κάτι κακό.

Ερμηνεία: Ένας άνθρωπος που είναι «βρωμόχειρας», διεφθαρμένος ή δεν έχει ηθικούς φραγμούς.

Χρήση: Για να περιγράψει κάποιον που είναι ανήθικος ή έχει κακή φήμη.

Παράδειγμα: «Αυτός ο πολιτικός είναι από όπου κι αν τον πιάσεις λερώνεσαι».

Απ' τα ψηλά στα χαμηλά κι απ' τα πολλά στα λίγα.

Η φράση «Απ' τα ψηλά στα χαμηλά κι απ' τα πολλά στα λίγα» σημαίνει πως η ζωή είναι γεμάτη αλλαγές, η τύχη γυρίζει και οι πλούσιοι ή ισχυροί μπορεί να βρεθούν φτωχοί ή αδύναμοι, ενώ αντίστροφα, από την αφθονία και την κορυφή, κανείς μπορεί να καταλήξει στην έλλειψη, την ταπεινότητα και την πτώση, τονίζοντας την εφήμερη φύση της δόξας και της ευημερίας, όπως τραγουδάει και ο **Στέλιος Καζαντζίδης** με το τραγούδι του..

Απ' τα ψηλά στα χαμηλά: Αναφέρεται στην πτώση από την εξουσία, τον πλούτο ή την κοινωνική θέση, όπως όταν ένας ισχυρός χάνει τη δύναμή του.

Απ' τα πολλά στα λίγα: Σημαίνει την μετάβαση από την αφθονία (πολλά χρήματα, αγαθά) στην έλλειψη ή τη φτώχεια (λίγα πράγματα).

Συνολική σημασία: Υποδηλώνει την κυκλική φύση της ζωής, την αλλαγή της τύχης (η «Μοίρα») και ότι τίποτα δεν διαρκεί για πάντα – η κορυφή φέρνει μαζί της τον κίνδυνο της πτώσης.

Απ' το ρόδο βγαίν' αγκάθ' κι απ' του σγκάθ' βγαίν' ρόδο.

Από κακόν άνθρωπο γεννιέται παιδί καλό κι αντίστροφα, από καλό γονιό αναδεικνύεται κακό παιδί.

Η παροιμία είναι «Απ' το ρόδο βγαίνει αγκάθι κι απ' το αγκάθι βγαίνει ρόδο» και σημαίνει ότι από ένα καλό μπορεί να προέλθει κάτι κακό, και αντίστροφα, από ένα κακό μπορεί να προέλθει κάτι καλό. Συχνά χρησιμοποιείται για να περιγράψει την απρόβλεπτη φύση της ζωής και τις αντιθέσεις που τη χαρακτηρίζουν.

Εξήγηση: Η παροιμία αναφέρεται στην αντίθεση μεταξύ του «καλού» ρόδου (απλότητα,

ομορφιά) και του «κακού» αγκαθιού (δυσκολία, πόνος).

Παραλλαγές: Υπάρχουν παρόμοιες παροιμίες, όπως η ερώτηση «Απ' αγκάθι βγαίνει ρόδο;» που ρωτάει πώς από μια άσχημη ή δύσκολη κατάσταση μπορεί να προκύψει κάτι όμορφο.

Χρήση: Μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να σχολιάσει μια κατάσταση όπου κάτι καλό που αναμενόταν δεν συνέβη, ή κάτι κακό που συνέβη τελικά αποδείχθηκε ευεργετικό.

Απ' του ήσυχου του πουτάμ' να φουβάσι.

Πολλές φορές τα φαινόμενα απατούν. Πολλοί άνθρωποι με την αθόρυβη, ήσυχη και υποκριτική συμπεριφορά τους, περνούν ανάμεσά μας απαρατήρητοι. Μερικοί, όμως, απ' αυτούς είναι ικανοί για όλα. Αυτούς, μας λέει η παραπάνω φράση, να τους υπολογίζεις και να τους φοβάσαι.

► Απ' το σιγανό πουτάμ' να φουβάσι.

Απ' του σιγανό πουτάμ' να φουβάσι.

Από εκείνον δηλ. που φαίνεται ήσυχος και καλοσυνάτος.

Η φράση «Απ' το σιγανό ποτάμι να φοβάσαι» σημαίνει ότι πρέπει να είσαι επιφυλακτικός με άτομα που παρουσιάζονται ως ήρεμα και καλοσυνάτα, αλλά στην πραγματικότητα είναι ύπουλα, πονηρά και κρύβουν τις πραγματικές τους προθέσεις πίσω από μια φαινομενικά ήρεμη εικόνα. Ο κίνδυνος προέρχεται από την κρυφή, ύπουλη φύση τους και όχι από την εκδηλωτική τους συμπεριφορά.

Σιγανό ποτάμι: Λέγεται για κάποιον που είναι ύπουλος, υποκριτής ή κακόβουλος, αλλά προσποιείται ότι είναι ήρεμος και αθώος.

Εξήγηση: Η παροιμία υπονοεί ότι ο πιο επικίνδυνος αντίπαλος είναι αυτός που κρύβεται πίσω από την ηρεμία του, ενώ αυτός που είναι φανερά θυμωμένος ή εκδηλωτικός είναι λιγότερο απειλητικός.

Παραλλαγή: Μια παλαιότερη μορφή της παροιμίας είναι «από σιγανό ποτάμι, μακριά τα ρούχα σου», που δίνει την ίδια ακριβώς συμβουλή προσοχής.

«Απ' του ήσυχου του πουτάμ' να φουβάσι».

Απ' του στόμα μ' του πήρης.

Αυτό που είπες τώρα ήμουν έτοιμος να το πω κι εγώ.

Η φράση «Από το στόμα μου το πήρες» σημαίνει ότι αυτό που είπε κάποιος είναι ακριβώς αυτό που σκεφτόταν και ήταν έτοιμος να πει και εκείνος. Είναι μια έκφραση που δηλώνει ταύτιση απόψεων ή σκέψης, σαν να πήρε κάποιος τα λόγια από το στόμα του άλλου.

Σημασία: Συμφωνώ απόλυτα ή σκέφτομαι ακριβώς το ίδιο πράγμα.

Παράδειγμα: Αν κάποιος πει, «νομίζω ότι πρέπει να φύγουμε τώρα», και εσύ σκεφτόσουν το ίδιο, μπορείς να απαντήσεις «Από το στόμα μου το πήρες!».

Απ' του στόμα σ' κι στου Θεού τ' αυτί.

Να πάει αυτή η καλή κουβέντα που είπες τώρα στο αυτί του Θεού και να εισακουστεί.

Η φράση «Από το στόμα σου και στου Θεού τ' αυτί» είναι μια ευχή που εκφράζεται για να δηλωθεί η ελπίδα, η ευχή του ομιλητή να εισακουστεί γρήγορα από τον Θεό. Χρησιμοποιείται συχνά μετά από ένα ευχάριστο νέο ή όταν κάποιος φταρνίζεται, αντίστοιχα με την ευχή «Με τις υγείες σου!».

Σημασία: Είναι μια ευχή για άμεση εκπλήρωση, με την προσδοκία ότι οι καλοπροαίρετες λέξεις θα ακουστούν αμέσως από τον Θεό.

Χρήση: Εναλλακτικά, μπορεί να ακουστεί η φράση «Με τις υγείες σου!» για να δηλωθεί η επιθυμία για καλή υγεία.

Προέλευση: Η έκφραση έχει καταγραφεί σε διάφορες περιοχές της Ηπείρου, όπως η Κόνιτσα και η Βούρμπιανη, από το 1929, δείχνοντας τη λαϊκή της παράδοση.

Απ' του κιφάλ' βρουμάει του ψάρ'.

Η κάθε κακή πράξη ξεκινάει από την κορυφή, που πρώτος την κάνει ο αρχηγός.

Η παροιμία «Το ψάρι βρωμάει από το κεφάλι» σημαίνει ότι το πρόβλημα προέρχεται από την κορυφή, την ηγεσία. Αναφέρεται ότι όταν υπάρχει κάποιο πρόβλημα ή διαφθορά, συνήθως πηγάζει από τους ανώτερους στην ιεραρχία, όπως συμβαίνει και με τα ψάρια που μυρίζουν από το κεφάλι.

Έννοια: Η παροιμία τονίζει ότι η ευθύνη για την κακή κατάσταση βαρύνει τους «αρχηγούς» μιας ομάδας, μιας επιχείρησης ή μιας κοινωνίας.

Χρήση: Χρησιμοποιείται για να κατηγορήσει ή να εξηγήσει γιατί ένα σύστημα ή μια οργάνωση αποτυγχάνει, υπονοώντας ότι οι αρχηγοί δεν είναι ικανοί ή είναι διεφθαρμένοι.

Απ' τουν Άννα στουν Καϊάφα.

Με παραπέμπεις τώρα, γιατί δεν θέλεις να μ' εξυπηρετήσεις.

Η φράση «απ' τον Άννα στον Καϊάφα» σημαίνει μια χρονοβόρα διαδικασία, όπου κάποιος στέλνεται από τον έναν αρμόδιο στον άλλον χωρίς να βρει λύση. Συχνά χρησιμοποιείται για να περιγράψει χρονοβόρες ή δύσκολες αναζητήσεις αρμοδιοτήτων, ή και καταστάσεις όπου κάποιος «βασανίζεται» πηγαινοερχόμενος από υπηρεσία σε υπηρεσία.

Αναζήτηση αρμοδιοτήτων: Η φράση αναφέρεται σε περιπτώσεις όπου ένα ζήτημα ή αίτημα μεταφέρεται από τον έναν υπάλληλο ή φορέα στον άλλο, χωρίς να επιλύεται οριστικά.

Βασανισμός ή χρονοβόρα αναζήτηση: Χρησιμοποιείται για να περιγράψει τη διαδικασία όπου κάποιος αναγκάζεται να υποστεί πολλές περιπέτειες και καθυστερήσεις για να επιλύσει ένα πρόβλημα.

Προέλευση: Η έκφραση προέρχεται από τη βιβλική αφήγηση της δίκης του Ιησού, όπου ο **Ιησούς** μεταφέρθηκε από τον **Άννα** στον **Καϊάφα**, τον αρχιερέα, για να δικαστεί.

Απ' τον κIRO του Νώε.

Από πολύ παλιά

Η φράση «απ' τον καιρό του Νώε» χρησιμοποιείται για να δηλώσει κάτι πολύ παλιό ή ξεπερασμένο. Είναι μια έκφραση που δίνει έμφαση στην παλαιότητα ενός πράγματος, προσώπου ή κατάστασης, συγκρίνοντάς το με την εποχή του Νώε, δηλαδή από πολύ, πολύ παλιά.

Σημασία: Πολύ παλιός, αρχαίος, παρωχημένος.

Παραδείγματα χρήσης: «Αυτό το βιβλίο είναι απ' τον καιρό του Νώε» ή «Αυτό το τραγούδι είναι απ' τον καιρό του Νώε και ακούγεται παλιό».

Από Δήμαρχους, κλητήρας.

Γίνεται όποιος αποτυχαίνει στο έργο του και χρεωκοπεί.

Η φράση σημαίνει ότι κάποιος έχει πέσει από μια υψηλή θέση (όπως του δημάρχου) σε μια πολύ χαμηλή θέση (του κλητήρα), υποδηλώνοντας απώλεια αξιώματος και ξέπεσμα. Περιγράφει τη μεγάλη πτώση κάποιου σε μια ιεραρχία, π.χ. «Μετά το σκάνδαλο, από δήμαρχος έγινε κλητήρας».

Η παροιμία «Από δήμαρχος, κλητήρας» σημαίνει μια μεγάλη πτώση από υψηλή σε χαμηλή θέση, από την εξουσία στην υποταγή ή την απλή εργασία. Συχνά αναφέρεται μαζί με την εκδοχή «Από μυλωνάς δεσπότης κι από δήμαρχος κλητήρας» για να περιγράψει μια δραματική αλλαγή στην κοινωνική ή επαγγελματική κατάσταση ενός ατόμου.

Επεξήγηση: Η παροιμία τονίζει την τεράστια διαφορά μεταξύ του να είσαι δήμαρχος (ένας ρόλος εξουσίας) και του να γίνεις κλητήρας (ένας ρόλος υφιστάμενος και χαμηλότερης κοινωνικής θέσης).

Χρήση: Χρησιμοποιείται για να περιγράψει μια δραματική πτώση από μια θέση κύρους σε μια πολύ κατώτερη.

Συγγενική έκφραση: Μια άλλη παρόμοια παροιμία είναι «Αφ' ίππων επ' όνους», που σημαίνει «από τα άλογα, στα γαϊδούρια».

Από θάμα γλιτώσαμε στο βουμπαρδισμό.

Ως εκ θαύματος, ζήσαμε και δεν σκοτωθήκαμε.

Ο βομβαρδισμός των Καναλίων έγινε τον 15αύγουστο του 1943, ανήμερα της εορτής της Κοιμήσεως της Θεοτόκου, κατά την οποία γιορτάζει η ομώνυμη εκκλησία και πανηγυρίζει ολόκληρο το χωριό με μουσικές και όργανα στην πλατεία. Την ημέρα αυτή, μόλις τελείωσε η λειτουργία κατέφθασαν 13 αεροπλάνα και επί μία σχεδόν ώρα βομβάρδισαν ανηλεώς το χωριό. Σκοτώθηκαν 27 άτομα και πάρα πολλά τραυματίστηκαν. Κάθε χρόνο την ημέρα αυτή διαβάζεται τρισάγιο για τους απολεσθέντες και διεξάγεται ο «δρόμος θυσίας» στη μνήμη τους.

Από κάθε καρυδιάς καρύδια.

Είναι τα παιδιά που φοιτούν στο πολυσυλλεκτικό αυτό σχολείο.

Η φράση «κάθε καρυδιάς καρύδι» είναι παροιμία που σημαίνει ότι κάτι είναι ασήμαντο, αδιάφορο, ή ότι η ποιότητά του είναι ίδια με άλλων, χωρίς κάποια ιδιαίτερη αξία. Χρησιμοποιείται για να περιγράψει ομοιογένεια στην έλλειψη ποιότητας, δηλαδή ότι κάτι δεν ξεχωρίζει θετικά.

Εξήγηση: Όπως τα καρύδια από κάθε καρυδιά είναι παρόμοια και δεν έχουν ιδιαίτερη αξία, έτσι και κάποιος ή κάτι θεωρείται «κάθε καρυδιάς καρύδι» όταν είναι εντελώς αδιάφορο.

Σημασία: Η έκφραση υποδηλώνει έλλειψη πρωτοτυπίας, αξίας ή μοναδικότητας.

Από σώγαμπρους, καλύτερα.

Η παροιμία «Από σώγαμπρος καλύτερα» είναι σατιρική και χρησιμοποιείται για να δηλώσει ότι μια κατάσταση, ακόμα και η χειρότερη, είναι προτιμότερη από το να είσαι σώγαμπρος (άντρας που ζει στο σπίτι της γυναίκας του, συνήθως επειδή δεν είχε δικό του σπίτι ή είναι από φτωχή οικογένεια). Η παροιμία υπονοεί ότι ο σώγαμπρος αντιμετωπίζει κακή μεταχείριση από την οικογένεια της γυναίκας του.

Σημασία: Η παροιμία σατιρίζει τον ρόλο του σώγαμπρου, ο οποίος θεωρείται υποτιμητικός και υποδηλώνει δυσκολίες και κακομεταχείριση.

Χρήση: Χρησιμοποιείται για να περιγράψει μια δυσάρεστη κατάσταση, λέγοντας ότι ακόμη και αυτή η κατάσταση είναι καλύτερη από το να είναι κάποιος σώγαμπρος.

Παράδειγμα: Κάποιος που είναι άστεγος και αναγκάζεται να κοιμάται σε ένα παγκάκι μπορεί να πει: «Καλύτερα έτσι παρά να γίνω σώγαμπρος».

Από πού κι ως που;

Είμαστε συγγενείς ή τραβάει η σκούφια σ';

Η φράση «από πού κι ως πού;» χρησιμοποιείται για να εκφράσει απορία, έκπληξη ή διαμαρτυρία, και ρωτάει «πώς είναι δυνατόν: Υποδηλώνει ότι κάτι είναι απροσδόκητο, αδικαιολόγητο ή παράλογο.

Απορία/έκπληξη: Εκφράζει έκπληξη μπροστά σε κάτι απρόσμενο.

Διαμαρτυρία/διαφωνία: Μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να διαμαρτυρηθεί κάποιος για κάτι που θεωρεί άδικο ή αδικαιολόγητο.

Παραλογισμός: Υπονοεί ότι αυτό που συμβαίνει είναι παράλογο ή αδικαιολόγητο.

Από την πόλη έρχομαι κι στην κουρφή κανέλα.

Για κάτι που λέγεται και δεν βγαίνει νόημα.

Αρχική ιστορία: Η παροιμία λέει ότι, όταν ο τελώνης ρωτούσε έναν καπετάνιο για την προέλευση του φορτίου του, εκείνος απαντούσε «Από την Πόλη έρχομαι». Όταν ο τελώνης

είδε την κανέλα, την εξέτασε και τον ρώτησε. Ο καπετάνιος τότε απάντησε «Από την Πόλη έρχομαι και στην κορφή κανέλα», εννοώντας ότι ήθελε να κρύψει το φορτίο του.

Παροιμία: Η παροιμία λέει ότι «Από την Πόλη έρχομαι και στην κορφή κανέλα». Η παροιμία αυτή εξηγεί την αγάπη για την κανέλα.

Επιπλέον πληροφορίες: Η παροιμία είναι ένα αστείο και δεν είναι αληθινή.

Συμπέρασμα: Η παροιμία «Από την Πόλη έρχομαι και στην κορφή κανέλα» εξηγεί την αγάπη για την κανέλα και δεν έχει σχέση με την κανέλα, το μπαχαρικό.

Από δυο χωριά χωριάτες.

Η φράση «Από δύο χωριά χωριάτες» (ή συνηθέστερα «θα γίνουμε από δύο χωριά») σημαίνει ότι δημιουργείται μεγάλη εχθρότητα, διαμάχη ή έχθρα μεταξύ δύο ατόμων ή ομάδων, σαν να ήταν από χωριά που παραδοσιακά ανταγωνίζονται ή πολεμούν μεταξύ τους. Χρησιμοποιείται ως προειδοποίηση ή απειλή ότι η σχέση θα μετατραπεί σε μόνιμη έχθρα.

Επεξήγηση: Στην ελληνική παράδοση, η διαμάχη μεταξύ χωριών (ειδικά αν ήταν κοιτινά) ήταν συχνή, οπότε το να γίνεις «από δύο χωριά» σήμαινε να γίνεις εχθρός με όλους, δηλαδή να έχεις εχθρούς και στα δύο μέρη.

Χρήση: «Μην μου το ξαναπείς αυτό γιατί αλλιώς θα γίνουμε από δύο χωριά» (θα γίνουμε εχθροί).

Από Θεού άρξασθαι.

Η φράση «Από Θεού άρξασθαι» σημαίνει «ας αρχίσουμε με την επίκληση στη βοήθεια του Θεού» ή «ας ξεκινήσουμε το έργο μας ζητώντας τη θεία βοήθεια», τονίζοντας την ανάγκη για έναρξη εργασιών ή δραστηριοτήτων με πίστη και την προσδοκία θεϊκής παρέμβασης. Χρησιμοποιείται για να δηλώσει μια ειλικρινή και θρησκευτικά θεμελιωμένη έναρξη, υπονοώντας ότι η επιτυχία εξαρτάται από τη θεία εύνοια.

Αναλυτική Σημασία

Από Θεού: Από τον Θεό, με τη βοήθεια του Θεού.

άρξασθαι: Αόριστος του ρήματος άρχομαι (αρχίζω), που σημαίνει «να αρχίσουμε» ή «να ξεκινήσουμε».

Πότε Χρησιμοποιείται

Σε επίσημες τελετές, όταν ξεκινά κάτι σημαντικό (π.χ., ένα έργο, μια συνέλευση).

Σε καθημερινές καταστάσεις, όταν κάποιος θέλει να δηλώσει ότι θα κάνει κάτι με ειλικρίνεια και πίστη.

Όταν θέλουμε να τονίσουμε ότι η επιτυχία είναι στο χέρι του Θεού, όχι μόνο των δικών μας προσπαθειών.

Παράδειγμα: «Από Θεού άρξασθαι», είπε ο ιερέας και ξεκίνησε την τελετή αγιασμού του νέου σχολείου.

Από μικρό κι από τρελό μαθαίνεις την αλήθεια.

Η παροιμία «Από μικρό κι από τρελό μαθαίνεις την αλήθεια» σημαίνει ότι τα παιδιά (μικροί) και οι άνθρωποι που θεωρούνται λίγο «παράξενοι» ή «τρελοί», επειδή δεν έχουν φίλτρα και λένε τα πράγματα όπως είναι, συχνά αποκαλύπτουν την πραγματική, αληθινή πλευρά των πραγμάτων, χωρίς δισταγμούς ή σκοπιμότητα, κάτι που οι «λογικοί» μπορεί να μην το κάνουν.

Επεξήγηση: Τα παιδιά δεν έχουν ακόμα μάθει την κοινωνική διακριτικότητα και λένε τις αλήθειες που βλέπουν. Οι «τρελοί» ή οι άνθρωποι που ξεφεύγουν από τα κοινωνικά στερεότυπα, λένε την αλήθεια «έξω από τα δόντια».

Σημασία: Η παροιμία υπογραμμίζει ότι η ειλικρίνεια και η αλήθεια μπορεί να προέρχονται από τις πιο απροσδόκτες πηγές, γι' αυτό πρέπει να είμαστε ανοιχτοί σε όσα λένε ακόμα και αυτοί που δεν ακολουθούν τους «κανόνες» της κοινωνικής συμπεριφοράς.

Από μικρός στα βάσανα.

Η φράση «Από μικρός στα βάσανα» σημαίνει ότι κάποιος βίωσε δυσκολίες, πόνο και τλαιπωρία από πολύ νωρίς στη ζωή του, αποκτώντας μια σκληραγωγημένη εμπειρία. Σημαίνει ότι γνώρισε πρώιμα την απογοήτευση, τον μόχθο και τις προκλήσεις της ζωής, αντί για μια ανέμελη παιδική ηλικία και αυτό τον έχει κάνει δυνατό ή έχει επηρεάσει τον χαρακτήρα του.

Πρώιμη εμπειρία δυσκολιών: Δεν πρόλαβε να ζήσει ξένοιαστα, αλλά έμπλεξε γρήγορα με προβλήματα.

Σκληραγώγηση: Έγινε πιο δυνατός και ανθεκτικός λόγω των συνθηκών.

Συνώνυμες εκφράσεις: «Με (τα) χίλια ζόρια», «με κόπους και με βάσανα».

Παραδείγματα: Έμεινε ορφανός νωρίς, δούλεψε από παιδί, είχε δύσκολη ζωή.

Από τη Σκύλλα στη Χάρυβδη.

Η φράση «από τη Σκύλλα στη Χάρυβδη» σημαίνει μετάβαση από μια εξαιρετικά δύσκολη και επικίνδυνη κατάσταση σε μια άλλη, ακόμα χειρότερη, πηγαίνοντας από το κακό στο χειρότερο, ενώ η φράση «ανάμεσα στη Σκύλλα και τη Χάρυβδη» περιγράφει την κατάσταση κάποιου που βρίσκεται διχασμένος ανάμεσα σε δύο εξίσου δυσάρεστες επιλογές ή κινδύνους. Προέρχεται από την Οδύσσεια, όπου ο **Οδυσσέας** έπρεπε να διασχίσει ένα στενό πέρασμα ανάμεσα στα δύο μυθικά τέρατα.

Σημασία της φράσης:

«Από τη Σκύλλα στη Χάρυβδη»: Μετακίνηση από μια κακή κατάσταση σε μια πολύ πιο δυσμενή.

«Ανάμεσα στη Σκύλλα και τη Χάρυβδη»: Δυσμενής θέση, ανάμεσα σε δύο εξίσου επικίνδυνες επιλογές, χωρίς καλή διέξοδο.

Μυθολογική προέλευση:

Σκύλλα: Μια νύμφη που μεταμορφώθηκε σε τέρας με πολλά κεφάλια, ικανή να αρπάζει ναυτικούς, τοποθετημένη σε βράχια.

Χάρυβδη: Ένα άλλο τέρας που καταβρόχθιζε τεράστιες ποσότητες νερού, δημιουργώντας δίνες και καταποντίζοντας πλοία.

Το Στενό: Οι δύο αυτοί κίνδυνοι βρίσκονταν σε ένα στενό πέραςμα (συχνά ταυτίζεται με το Στενό της Μεσσήνης στην Ιταλία), αναγκάζοντας τον Οδυσσέα να διαλέξει ποιον κίνδυνο θα αντιμετωπίσει πιο άμεσα.

Απορία ψάλτου, βηξ

Η φράση «Απορία ψάλτη, βηξ» σημαίνει την αμηχανία ή την έλλειψη λόγου/απάντησης, όταν κάποιος (όπως ένας ψάλτης σε μια δύσκολη μελωδία) βήχει για να καλύψει την παύση και να κερδίσει χρόνο και χρησιμοποιείται για να περιγράψει μια κατάσταση όπου κάποιος δυσκολεύεται να συνεχίσει ή να απαντήσει.

Απορία: Η δυσκολία, η απορία.

Ψάλτου: Του ψάλτη, που στα εκκλησιαστικά κείμενα ή τις μελωδίες μπορεί να «κολλήσει».

Βηξ: Ο βήχας (λατινική ρίζα).

Ετυμολογία: Η φράση προέρχεται από την εικόνα ενός ψάλτη που δυσκολεύεται να συνεχίσει την ψαλμωδία του, ενώ η λέξη «βηξ» (βήχας) προστέθηκε αργότερα, υποδηλώνοντας την αμηχανία του, όπως ένας αμήχανος βήχας.

Χρήση: Στην καθημερινή ομιλία, τη χρησιμοποιούμε για να περιγράψουμε μια κατάσταση όπου η σιωπή ή η καθυστέρηση προκαλεί αμηχανία.

Συνοπτικά, όταν λέμε «απορία ψάλτη βηξ», εννοούμε «όταν ο ψάλτης απορεί (δυσκολεύεται), βήχει (για να μην φανεί η δυσκολία του)».

Απουρώ και εξίσταμι.

Μένω κατάπληκτος, με αυτό που συμβαίνει ή με αυτό που ακούω.

Η φράση «απουρώ και εξίσταμαι» σημαίνει ότι κάποιος βιώνει έντονη έκπληξη και αδυνατεί να κατανοήσει κάτι, δηλαδή νιώθει μεγάλη απορία ή θαυμασμό. Χρησιμοποιείται για να δηλώσει κάτι που είναι αδιανόητο, ασύλληπτο ή άξιο απορίας, δείχνοντας ότι ο ομιλητής βρίσκεται σε κατάσταση δυσπιστίας και θαυμασμού ταυτόχρονα.

Σημασία: Μεγάλη έκπληξη, δυσπιστία και αδυναμία κατανόησης ενός φαινομένου ή μιας συμπεριφοράς.

Χρήση: Εκφράζει το δέος ή την κατάπληξη μπροστά σε κάτι ασυνήθιστο, αδιανόητο ή εξαιρετικό.

Παραδείγματα:

«Απουρώ και εξίσταμαι με τη νοοτροπία σας».

«Απουρώ και εξίσταμαι για την επινοτικότητα πολλών αρχαίων λαών».

Απού τότες που ήρθε η «συγγνώμη», έφυγε του φιλότιμου.

Κυριάρχησε σε όλους η αδιαντροπιά.

Η φράση «από τότε που ήρθε η συγγνώμη έφυγε το φιλότιμο» υπονοεί ότι η ευκολία να ζητήσεις συγγνώμη μπορεί να μειώσει την ευθύνη για πράξεις που θα έπρεπε να τιμωρούνται ή να αποκαθίστανται με άλλο τρόπο. Το «φιλότιμο» σημαίνει αξιοπρέπεια, τιμή και ευσυνειδησία, ενώ η «συγγνώμη» είναι η δήλωση λύπης για ένα σφάλμα.

Φιλότιμο: Η λέξη αναφέρεται στην τιμή, την αξιοπρέπεια και την ευσυνειδησία κάποιου. Συχνά συνδέεται με την πίστη και την αγάπη για την οικογένεια και την παράδοση, καθώς και με την προθυμία να βοηθήσει κανείς τους άλλους με αυταπάρνηση.

Συγγνώμη: Η πράξη του να ζητάς συγγνώμη μπορεί να θεωρηθεί ως τρόπος να αποφύγεις την τιμωρία ή την ευθύνη για τις πράξεις σου.

Συσχέτιση: Η φράση «από τότε που ήρθε η συγγνώμη έφυγε το φιλότιμο» δηλώνει ότι η ευκολία του να ζητήσεις συγγνώμη έχει μειώσει την ανάγκη για αυτοσεβασμό και αυτοεπιβολή, αφού θεωρείται ότι η αποκατάσταση της υπόληψης επιτυγχάνεται με τη συγγνώμη και όχι με την αποφυγή λαθών.

Απού το 'να αυτί μπαίν' κι απού τ' άλλου βγαίν'.

Σ' εκείνον που δεν κρατάει τίποτε στο μυαλό του, είναι επιπόλαιος και ξεχασιάρης.

Η παροιμία «απ' το ένα αυτί μπαίνει, απ' το άλλο βγαίνει» σημαίνει ότι αυτό που λέγεται δεν λαμβάνεται υπόψη, είτε επειδή ακούγεται αδιάφορα, είτε επειδή ξεχνιέται αμέσως. Περιγράφει την αδιαφορία ή την απροσεξία κάποιου, καθώς τα λόγια δεν μένουν μέσα στο μυαλό του.

Αδιαφορία: Δεν δίνω σημασία σε ό,τι μου λένε.

Ξεχνώ αμέσως: Ξεχνάω εύκολα ό,τι ακούω.

Απροσεξία: Δεν συγκεντρώνομαι σε αυτά που ακούω.

Ερμηνεία: Όπως ο ήχος περνά από το ένα αυτί και βγαίνει από το άλλο χωρίς να «κρατηθεί», έτσι και οι λόγοι ή οι συμβουλές φεύγουν από το μυαλό κάποιου, τονίζοντας την έλλειψη ενδιαφέροντος

Αρά ισύ μυρίζεις χουματίλις κι θα πιθάν'ς τ' αγλήγουρα;

Κατάρα που εκστομίζεται προς φιλονικούμενο αντίπαλο.

Τη φράση αυτή την έλεγε ειρωνικά προς τους μεγαλύτερους του που τον πείραζαν ο **Κώστας Λιάκος**, χαρακτηριστικός τύπος των Καναλίων. Με τον τρόπο αυτό ανταπέδιδε και αυτός τα πειράγματα των άλλων.

«Μυρίζεις χωματίλες» σημαίνει ότι έχεις τη μυρωδιά χώματος, όπου πολύ γρήγορα θα σε θάψουν και θα εξαφανιστείς από την κοινωνία, οπότε το πείραγμά σου πάει περίπατο.

Αρά ντιπ βάλ' είσι, δεν καταλαβαίν'ς;

Λέγεται για εκείνον που είναι ανόητος (π.χ. δεν παίρνει τα γράμματα).

Σημείωση: Στη Λοξάδα, μέχρι και στις αρχές της 10ετίας του 1950, υπήρχαν πολλά βουβάλια, εξ ου και η παροιμιώδης αυτή φράση. Τα βουβάλια κολυμπούσαν και δροσίζονταν μέσα στα λασπόνερα του Σκατιάρη, ενός έλους που κυριαρχούσε κάτω από τη Λοξάδα.

Αριά τα σκόρδα, να χουντραίνουν.

Όσο λιγότεροι τόσο καλύτερα.

Η φράση θέλει να μας πει, ότι σε μια συντροφιά ή σε ένα συνεταιρισμό ατόμων, όσο περισσότερα είναι τα μέλη τόσο περισσότερες διαφωνίες θα υπάρχουν. Για να μπορούν να συνεργάζονται καλύτερα, πρέπει οι ανεπιθύμητοι και οι διαφωνούντες να φεύγουν. Όσο πιο αραιά είναι τα σκόρδα τόσο χοντρότερα και καλύτερα γίνονται.

Η φράση «Αραιά τα σκόρδα, να χουντραίνουν» σημαίνει ότι οι κατάλληλες συνθήκες καλλιέργειας είναι απαραίτητες για να φτάσουν οι βολβοί του σκόρδου σε μεγάλο μέγεθος.

«Αραιά» αναφέρεται στην απόσταση μεταξύ των φυτών, υπονοώντας ότι αν φυτευτούν με αραιές αποστάσεις, τα σκόρδα θα έχουν χώρο να μεγαλώσουν και να «χοντρύνουν».

Σημασία: Η καλλιέργεια με σωστές αποστάσεις είναι σημαντική για να αναπτυχθούν οι βολβοί.

Αργουκίνητου καράβ' είσι.

Τα κάνεις όλα σιγά – σιγά και με το μαλακό.

«Αργοκίνητο καράβι» είναι μια έκφραση που χρησιμοποιείται μεταφορικά για να περιγράψει κάποιον που είναι νωθρός, τεμπέλης ή ενεργεί χωρίς βιασύνη.

Κυριολεκτική σημασία: Ένα πλοίο που κινείται αργά.

Μεταφορική σημασία: Κάποιος που έχει αργή κίνηση ή αργή αντίδραση.

Παράδειγμα: «Με τέτοιο αργοκίνητο βοηθό πώς να τελειώσει η δουλειά;»

Άρις μάρις, κουκουνάρις, είνι αυτά που λες.

Για εκείνον που περηφανεύεται ότι τα λέει όλα σωστά σε μια συζήτηση.

Η φράση «Άρες μάρες κουκουνάρες» σημαίνει ασυναρτησίες, πράγματα χωρίς νόημα, και χρησιμοποιείται για να δηλώσει ότι αυτό που λέγεται είναι ανοησίες. Η προέλευσή της πιθανόν να προέρχεται από την λέξη «κατάρα», που εξελίχθηκε σε «κατάρα-μάρα» για λόγους εύηχης ομοψυχίας, και προστέθηκε η λέξη «κουκουνάρες» για να ενισχύσει την έννοια της ανοησίας.

Σημασία: Χρησιμοποιείται για να περιγράψει κάτι που είναι χωρίς νόημα, ασύνδετο ή ακαταλαβίστικο.

Προέλευση: Πιθανότατα προέρχεται από αρχαίες ελληνικές κατάρες που εξελίχθηκαν

νηπτικά, με την προσθήκη του «κουκουνάρες» για να ενισχύσει την έννοια της ανοψίας.

Χρήση: Απευθύνεται συνήθως σε κάποιον που λέει ανοψίες.

Αρκεί απ' τουν παρδάλ' να φάει κι ο κοκκίν'ς;

Ο παρδάλης σκύλος τρώει όλο το φαΐ του και δεν μένει τίποτε για τον κοκκίνη σκύλο.

Σημασία: Ο ισχυρότερος κυριαρχεί πάντα και μένει ρέστος ο αδύνατος είτε στο χαρακτήρα είτε στη σωματική δύναμη.

Η φράση «Αρκεί από τον παρδάλη (σκύλο) να φάει και ο κοκκίνης» είναι παροιμιακή και χρησιμοποιείται μεταφορικά.

Σημασία.

Σημαίνει ότι όταν ωφελείται ο ισχυρός ή ο “πρώτος”, τότε μπορεί να ωφεληθεί και ο πιο αδύναμος ή ασήμαντος. Δηλαδή, αρκεί να υπάρξει κέρδος ή περίσσειμα από τον δυνατό, για να πάρει κάτι και ο μικρότερος.

Πιο απλά:

Αν “χορτάσει” ο μεγάλος → κάτι θα μείνει και για τον μικρό.

Αν τα καταφέρει ο ισχυρός → ίσως ωφεληθούν και οι υπόλοιποι

Αρνί απ' φευγ' απ' του μαντρί, του τρώει η λύκους.

Γιατί απομακρύνεται από τη συγκροτημένη ομάδα και γίνεται έρμαιο του οιοδήποτε.

Η φράση «Αρνί απ' φευγ' απ' του μαντρί, του τρώει η λύκους» σημαίνει ότι όποιος απομακρύνεται από την ομάδα του ή απομονώνεται, γίνεται ευάλωτος και κινδυνεύει να καταστραφεί, όπως ακριβώς συμβαίνει με ένα αρνί που απομακρύνεται από το κοπάδι και το τρώει ο λύκος. Είναι μια παροιμία που τονίζει τον κίνδυνο της απομόνωσης και την ανάγκη για προστασία της ομάδας.

Σημασία: Η παροιμία υποδηλώνει ότι η προστασία και η ασφάλεια βρίσκονται μέσα στην ομάδα, ενώ η απομόνωση οδηγεί σε ευάλωτη και επικίνδυνη θέση.

Εφαρμογή: Μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να περιγράψει άτομα που απομονώνονται από την οικογένεια, τους φίλους ή τους συναδέλφους τους, αφήνοντάς τα εκτεθειμένα σε κινδύνους, είτε προσωπικούς είτε επαγγελματικούς.

Παρόμοιες εκφράσεις: Μια παρόμοια έκφραση είναι «όποιος ανακατεύεται με τα πύτουρα τον τρων οι κότες».

Άρον – άρον.

Έτρεξες για να προλάβεις. Τι κατάλαβες;

Η φράση «άρον-άρον» σημαίνει βιαστικά, γρήγορα, με βία ή αναγκαστικά. Προέρχεται από την αρχαία ελληνική προστακτική του ρήματος «αἶρω» (σηκώνω), με την οποία οι Ιουδαίοι ζητούσαν από τον **Πόντιο Πιλάτο** να σταυρώσει τον **Ιησού**. Σήμερα χρησιμοποιείται

για να δηλώσει μια ενέργεια που γίνεται εσπευσμένα, συχνά χωρίς πολλή σκέψη.

Βιαστικά: Κάτι που γίνεται με βιασύνη.

Παράδειγμα: «Έφαγαν άρον-άρον και έφυγαν.»

Με βία ή αναγκαστικά: Κάτι που γίνεται με τη βία, με το ζόρι.

Παράδειγμα: «Τον έδιωξαν άρον-άρον από το μαγαζί.»

Ακούσια: Μια ενέργεια που γίνεται ακούσια.

Άρπα κόλλα.

Η φράση «άρπα κόλλα» σημαίνει βιαστικά, πρόχειρα, κακοτεχνικά ή τσαπατσούλικά, σαν να έγινε κάτι «στο πόδι», χωρίς προσοχή, με μια γρήγορη αρπαγή και κόλλημα, χωρίς ουσία και ποιότητα και χρησιμοποιείται συνήθως για να περιγράψει μια δουλειά ή μια ενέργεια που έγινε επιπόλαια και άτεχνα.

Σημασία και χρήση:

Βιαστικά: Έγινε γρήγορα, χωρίς να αφιερωθεί χρόνος.

Πρόχειρα: Έγινε χωρίς λεπτομέρεια και επιμέλεια.

Κακοτεχνικά/τσαπατσούλικά: Η ποιότητα είναι χαμηλή, άτεχνη.

Συχνή φράση: «Έκανε τη δουλειά στο άρπα κόλλα» (δηλαδή, πρόχειρα).

Προέλευση: Η έκφραση προέρχεται από τα ρήματα «αρπάζω» και «κολλάω», υπονοώντας μια γρήγορη και βίαιη συνένωση, όπως κάτι που αρπάζεται και κολλάει πρόχειρα, χωρίς να δίνεται σημασία στην τεχνική.

Άρπαξε να φας και κλέψι να 'χεις.

Η παροιμία «Άρπαξε να φας και κλέψε να έχεις» σημαίνει να παίρνεις ό,τι μπορείς άμεσα (να τρως) και να αποταμιεύεις (να κλέβεις) χωρίς να νοιάζεσαι για τη μέθοδο ή τους άλλους. Εκφράζει μια στάση ιδιοτελούς και αρπακτικής συμπεριφοράς, που εστιάζει στην προσωπική απόλαυση και την απόκτηση πόρων, αγνοώντας ηθικούς κανόνες.

Άρπαξε να φας: Εστιάζει στην άμεση κατανάλωση και την παρούσα απόλαυση, χωρίς σκέψη για το μέλλον.

Κλέψε να έχεις: Εστιάζει στην απόκτηση υλικών αγαθών με παράνομο τρόπο, με σκοπό την απόκτηση και την κατοχή τους.

Άρτσι βούρτσι κι λουλάς.

Πλήρως ακατάστατος και ανοικοκύρευτος.

Η φράση «άρτσι μπούρτσι και λουλάς» σημαίνει κάτι ασύνδετο, ακατανόητο, χωρίς συνοχή ή λογική, δηλαδή «φύρδην μίγδην». Η αρχική της σημασία σχετίζεται με την «κατάλυση των πάντων» από το αρμενικής προέλευσης, δυσπρόφερτο «άρτζιβούριν», που αφορούσε την περίοδο της νηστείας πριν την περίοδο της Σαρακοστής.

Σύγχρονη σημασία: «Φύρδην μίγδην», «ανάκατα», «ακατανόητα».

Παράδειγμα χρήσης: «Τα 'κανες πάλι άρτσι μπούρτσι και λουλάς».

Ετυμολογία: Προέρχεται από τη μεσαιωνική ελληνική λέξη «άρτζιβούριν» (από αρμενικά), η οποία σήμαινε την κατάλυση της νηστείας και προκαλούσε σύγχυση στους Βυζαντινούς, καθώς οι Αρμένιοι τηρούσαν αυστηρή νηστεία σε αυτή την περίοδο.

Αρχή, άνδρα δείκνυσι.

Η παροιμία «Αρχή, άνδρα δείκνυσι» σημαίνει ότι η εξουσία αποκαλύπτει τον πραγματικό χαρακτήρα ενός ανθρώπου, καθώς όταν αναλαμβάνει θέση ευθύνης, φαίνονται οι αληθινές του προθέσεις, αρετές ή ελαττώματα. Προέρχεται από τον σοφό Βία τον Πριηνέα και αναφέρεται επίσης από τον Πλάτωνα, τονίζοντας ότι η θέση ισχύος τον φέρνει σε επαφή με άλλους και δοκιμάζει την ηθική του.

Σημασία: Το αξίωμα (αρχή) αποκαλύπτει (δείκνυσι) ποιος είναι αληθινά ο άνθρωπος (άνδρα), γιατί υπό πίεση και ευθύνη οι μάσκες πέφτουν.

Προέλευση: Ο **Βίας ο Πριηνεύς** (ένας από τους επτά σοφούς της αρχαίας Ελλάδας) και αναφέρεται και στον **Πλάτωνα**.

Σύγχρονη αντίστοιχη φράση: «Δώσε εξουσία σε κάποιον και θα δεις ποιος είναι» ή «η εξουσία τον κάνει».

Αρχή σοφίας, φόβος Κυρίου.

Η φράση «Αρχή σοφίας, φόβος Κυρίου» σημαίνει ότι η πραγματική σοφία ξεκινά από την σεβαστική ευλάβεια και τον φόβο προς τον Θεό, δηλαδή από την αναγνώριση της θεϊκής μεγαλειότητας και δύναμης και την επιθυμία να ζήσει κανείς σύμφωνα με τις εντολές Του, κάτι που αποτελεί την βάση για την αληθινή γνώση και την ενάρετη ζωή.

Αρχή σοφίας: Η αρχή, η βάση, η απαρχή της σοφίας.

Φόβος Κυρίου: Όχι ο τρόμος, αλλά ο βαθύς σεβασμός, η ευλάβεια, η αναγνώριση και η υπακοή προς τον Θεό ως δημιουργό και κριτή.

Με λίγα λόγια, το να φοβάσαι τον Θεό (με την έννοια του σεβασμού και της ευλάβειας) είναι το πρώτο και σημαντικότερο βήμα για να αποκτήσεις πραγματική σοφία και να ζήσεις σωστά.

Αρχηγού παρόντος, πάσα αρχή παυσάτω.

Η φράση «Αρχηγού παρόντος, πάσα αρχή παυσάτω» είναι μια ελληνική παροιμία που σημαίνει ότι όταν βρίσκεται παρών ο αρχηγός ή ο επικεφαλής, όλη η εξουσία και η διαταγή (οι υποδεέστερες αρχές) αναστέλλεται/παύει, καθώς όλοι υποτάσσονται στη δική του παρουσία και θέληση – μια δήλωση της απόλυτης ιεραρχίας και της συμμόρφωσης.

Σημασία: Όταν ο αρχηγός είναι παρών, κανείς άλλος δεν έχει την εξουσία να διατάζει ή

να ενεργεί αυτόνομα.

Χρήση: Χρησιμοποιείται για να τονίσει την υπεροχή και την εξουσία του αρχηγού σε μια ομάδα, μια οικογένεια, ή έναν οργανισμό.

Προέλευση: Ανήκει στην προφορική λαϊκή παράδοση, όπως καταγράφεται σε αρχεία της Ακαδημίας Αθηνών.

Άρχισαν τα όργανα.

Τώρα θα γίνει το πατατράκ απ' τις πολλές τις αντιδράσεις.

Η φράση «άρχισαν τα όργανα» σημαίνει ότι ξεκινά μια διαδικασία που αναμένεται να είναι δύσκολη, έντονη ή περίπλοκη. Η έκφραση προέρχεται από την παλαιότερη προτροπή που δίνονταν στους μουσικούς κατά τη διάρκεια λαϊκών γιορτών για να ξεκινήσουν να παίζουν.

Κυριολεκτική σημασία: Ξεκινάει η μουσική, όταν δίνεται το σύνθημα στους οργανοπαίχτες να αρχίσουν να παίζουν.

Μεταφορική σημασία: Χρησιμοποιείται για να δηλώσει ότι κάτι αρχίζει να γίνεται σοβαρό, τεταμένο ή περίπλοκο.

Παράδειγμα: «Είχε φτάσει το τέλος του μήνα και άρχισαν τα όργανα» (δηλαδή, άρχισαν οι δυσκολίες με τα οικονομικά).

Άσκουπους ου νους, διπλός ου κόπους.

Η φράση που μιλάει για την απερισκεψία μερικών. Όταν κάποιος δεν σκέπτεται και δεν κάνει σωστό προγραμματισμό των εργασιών, τότε μπερδεύεται και κουράζεται διπλά. Γι' αυτό βλέπουμε τους τρελούς συνέχεια να τρέχουν.

Η παροιμία «Άσκοπος ο νους, διπλός ο κόπος» σημαίνει ότι όποιος δεν σκέφτεται προσεκτικά, «απερίσκεπτα», δυσκολεύεται διπλά στην προσπάθειά του, καθώς τα λάθη ή η έλλειψη προνοητικότητας τον οδηγούν σε περισσότερη δουλειά για να διορθώσει το αποτέλεσμα.

Ερμηνεία: Ο απρόσεκτος και «άσκεφτος» νους οδηγεί σε διπλάσιο κόπο, αφού οι λανθασμένες αποφάσεις ή η παράλειψη σκέψης, δημιουργούν επιπλέον εργασία για τη διόρθωση ή την αντιμετώπιση των συνεπειών.

Συνώνυμο πεδίο: Η παροιμία ανήκει στο εννοιολογικό πεδίο της απρονοησίας και του χαμένου κόπου.

Άστραψι απ' τη Στρατώνα (ή του Γκιολά), σε λίγο θα 'χουμε βροχή.

Η Στρατώνα και η κατεύθυνση του Γκιολά είναι βορειοδυτικά του χωριού των Καναλιών.

Οι Καναλιώτες, όταν βλέπουν βαριά συννεφιά ή αστραπές από την περιοχή της Στρατώνας, είναι σίγουροι ότι θα βρέξει οσονούπω. Αυτό εξάγεται από την λαϊκή μετεωρολογία των Καναλιωτών, καθώς και την πείρα πολλών προηγούμενων γενεών, των οποίων η πρόγνωση

ση έφθασε μέχρι των ημερών μας.

Η φράση «άστραψε και σε λίγο θα βρέξει» σημαίνει κυρίως:

Κυριολεκτικά: Όταν βλέπουμε αστραπή, περιμένουμε ότι σύντομα θα ακολουθήσει βροχή ή καταιγίδα.

Μεταφορικά: Χρησιμοποιείται για να δείξει ότι κάτι που μόλις φάνηκε ή ξεκίνησε είναι προμήνυμα για κάτι που θα ακολουθήσει σύντομα, συνήθως κάτι αναπόφευκτο ή αναμενόμενο.

Συχνά έχει την έννοια του «φαίνονται τα σημάδια, έρχονται οι συνέπειες».

Παράδειγμα: «Άρχισαν οι πρώτες φωνές στη δουλειά... άστραψε και σε λίγο θα βρέξει» (δηλαδή περιμένουμε σύντομα σοβαρό καβγά ή πρόβλημα)

Ασθενής και οδοιπόρος, αμαρτία δεν έχει.

Κοινή. Μπορεί να μη νηστεύει και να τρώει οτιδήποτε αρτύσιμο.

Η σωστή παροιμία είναι «Ασθενής και οδοιπόρος αμαρτίαν ουκ έχει» και σημαίνει ότι ο ασθενής και ο οδοιπόρος (ταξιδιώτης) δεν έχουν αμαρτία.

Σημασία: Η παροιμία προέρχεται από την χριστιανική παράδοση και αναφέρεται σε περιπτώσεις όπου η αδυναμία ή οι δυσκολίες του ταξιδιού (όπως για έναν ασθενή ή κάποιον που ταξιδεύει) δικαιολογούν την αποχή από νηστεία ή άλλες υποχρεώσεις, καθώς η κατάσταση αυτή δεν θεωρείται παράπτωμα.

Σύγχρονη εφαρμογή: Στη σύγχρονη εποχή, η παροιμία χρησιμοποιείται για να δικαιολογήσει την ανάγκη για μεγαλύτερη κατανόηση σε ανθρώπους που βρίσκονται σε δύσκολες συνθήκες ή έχουν σωματική αδυναμία, επισημαίνοντας ότι δεν πρέπει να κρίνουμε αυστηρά κάποιους που λόγω εξωτερικών συνθηκών δεν μπορούν να τηρήσουν κάποια υποχρέωση.

Άστραψι κι βρόντηξι η πατέρας, όταν τ' άκ'σι αυτά τα μασκαράλίκια.

Οργίστηκε πολύ και εκστόμισε απειλές.

Η φράση «άστραψε κι βρόντηξε» σημαίνει ότι κάποιος θύμωσε πάρα πολύ, εκφράστηκε με έντονο και επιθετικό τρόπο ή έκανε καβγά. Χρησιμοποιείται για να περιγράψει μια έκρηξη θυμού ή μιας έντονης αντίδρασης.

Έκφραση οργής: Χρησιμοποιείται για να περιγράψει κάποιον που θύμωσε τόσο πολύ που φώναξε, έκανε χειρονομίες ή αντέδρασε με πάθος.

Παράδειγμα: «Μόλις το άκουσε, άστραψε και βρόντηξε.»

Αυγά σι καθαρίζουν;

Λέγεται για κάποιον, που γελάει πολύ χωρίς σοβαρό λόγο.

Σημείωση. Στην περίοδο της ρωμαϊκής αυτοκρατορίας κατά την 15^η Μαΐου οι άνθρωποι έβγαιναν στους δρόμους και διασκεδάζαν με αυγοπόλεμο. Το ίδιο έκανε και ο παρανοϊκός

Νέρωνας, που πετούσε αυγά στους στρατιώτες του για να γελάσει. Από εκεί προήλθε η παραπάνω παροιμιακή έκφραση.

Η φράση «αβγά σε καθαρίζουν» είναι μια έκφραση που χρησιμοποιείται για να ρωτήσει κάποιον γιατί γελάει χωρίς λόγο ή χωρίς να φαίνεται κάποια αιτία.

Σημασία: Θέλει να πει «τι σε κάνει να γελάς τόσο πολύ;» ή «γιατί είσαι τόσο χαρούμενος χωρίς προφανή λόγο;».

Χρήση: Τη χρησιμοποιεί κανείς όταν βλέπει κάποιον να γελάει αδικαιολόγητα, σαν να βρίσκεται σε μια δική του, παράλογη χαρά.

Αύγουστε καλέ μου μήνα να 'σουν δυο φορές το χρόνο.

Γιατί ο μήνας Αύγουστος έχει όλα τα καλά, για μια ανέμελη και ευχάριστη ζωή.

Η παροιμία «Αύγουστε καλέ μου μήνα, να 'σουν δυο φορές το χρόνο» εκφράζει την αγάπη του κόσμου για τον Αύγουστο, που είναι μήνας διακοπών, χαλάρωσης και αφθονίας καρπών. Η επιθυμία είναι να έχει διάρκεια ο μήνας αυτός, είτε λόγω των διακοπών, είτε λόγω της πλούσιας αγροτικής παραγωγής..

Λόγοι για την αγάπη στον Αύγουστο: Διακοπές και ξεγνοιασιά: Ο Αύγουστος θεωρείται ο μήνας των διακοπών και της ξεγνοιασιάς, με ευκαιρία για χαλάρωση και βόλτες στη θάλασσα και στο βουνό.

Πλούσια σοδειά: Είναι μήνας πλούσιος σε καρπούς, όπως σταφύλια, σύκα, πεπόνια, ροδάκινα και πολλά άλλα φρούτα και λαχανικά.

Παρόμοιες εκφράσεις:

«Αύγουστε τραπεζοφόρε, να 'σουν τρεις βολές το χρόνο».

«Μακάρι σαν τον Αύγουστο να 'ταν οι μήνες όλοι».

Αυτά είναι τα κουμπιά τσι' Αλέξινας.

Αυτά είναι τα δύσκολα που πρέπει να αντιμετωπιστούν.

Σημείωση. Οι Φράγκοι, από το 1207 έως το 1210, πολιορκήσαν την Ακροκόρινθο, που τη υπεράσπιζε ο **Λέων Σγουρός**. Η γυναίκα του Σγουρού ήταν κόρη του αυτοκράτορα **Αλεξίου** του Γ', και ο λαός την έλεγε **Αλέξαινα**. Αυτή για να βοηθήσει τον άντρα της έκτισε με δικά της χρήματα πολεμίστρες στο φρούριο, που ο λαός τις ονόμαζε «κομβίες», από τη γαλλική λέξη «κομπιά», που σημαίνει αγώνας, μάχη. Οι Φράγκοι δεν μπόρεσαν, τελικά να κυριέψουν το φρούριο και ο λαός έλεγε ότι «οι κομβίες της Αλέξαινας έσωσαν την Ακροκόρινθο». Η φράση αυτή μετά από αλλαγές που δέχτηκε, κατέληξε στα «κουμπιά της Αλέξαινας».

Η φράση «Αυτά είναι τα κουμπιά της Αλέξαινας» χρησιμοποιείται για να περιγράψει μια δύσκολη και δυσεπίλυτη κατάσταση, ή, μεταφορικά, ανώφελα και πολυτελή αντικείμενα που σπαταλούν πόρους. Η ιστορική της προέλευση συνδέεται με την πολιορκία του Ακροκόρινθου (1207-1210), όπου η σύζυγος του **Λέοντα Σγουρού**, η **Αλέξαινα**, φέρεται να

έστειλε «κουμπιά» (πιθανώς από φάρους ή άλλη πολύτιμη αμφίεση) στους Φράγκους ως δώρο, με αποτέλεσμα η πολιορκία να συνεχιστεί για μεγάλο χρονικό διάστημα.

Προέλευση: Η παροιμία προέρχεται από την πολιορκία του Ακροκόρινθου τον 13^ο αιώνα.

Ιστορικό πλαίσιο: Η σύζυγος του Λέοντα Σγουρού, η Αλέξαινα, έστειλε «κουμπιά» στους Φράγκους.

Σημασία: Η φράση χρησιμοποιείται για να περιγράψει μια δύσκολη κατάσταση, μια αδιέξοδο, ή ανώφελα και πολυτελή αντικείμενα.

Αυτά παλιά κι άλλα καινούργια!

Ευχή για όποιον αγοράζει καινούργια πράγματα (ρούχα, παπούτσια κ.λπ.).

Αυτά είναι παλαιά προβλήματα και ας τα ξεχάσουμε. Τώρα έχουμε καινούρια και ας φροντίσουμε γι' αυτά. Η ίδια φράση λέγεται και όταν ένα δυσάρεστο γεγονός θα επαναληφθεί, αφού η αιτία που το προκάλεσε παραμένει.

Η φράση «παλιά κι άλλα καινούργια» μπορεί να αναφέρεται στην εναλλαγή μεταξύ παλαιών και νέων στοιχείων, ιδεών ή γεγονότων. Μπορεί να υποδηλώνει την αλλαγή, την εξέλιξη ή την αντιπαράθεση παλιών και νέων τάσεων, όπως στην έκφραση «παλιά καινούργια τραγούδια», όπου η μουσική εξελίσσεται από το παρελθόν στο παρόν. Επίσης, μπορεί να δηλώνει μια σύγκριση μεταξύ διαφορετικών χρονικών περιόδων ή καταστάσεων, όπου το «παλιά» αντιπαρατίθεται στο «καινούργια».

Αλλαγή και εξέλιξη: Η φράση συχνά υποδηλώνει ότι κάτι παλιό δίνει τη θέση του σε κάτι καινούργιο, δείχνοντας την αλλαγή και την εξέλιξη στο χρόνο.

Σύγκριση: Μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να συγκρίνει δύο διαφορετικές καταστάσεις: μια παλιά, και μια καινούργια, η οποία μπορεί να είναι διαφορετική, καλύτερη ή χειρότερη.

Εναλλαγή: Στην καθημερινή χρήση, μπορεί να δηλώνει απλώς την εναλλαγή μεταξύ παλιών και καινούργιων στοιχείων, όπως συμβαίνει με ρούχα, αντικείμενα ή ακόμα και με συναισθήματα.

Για παράδειγμα, αν κάποιος πει: «Σήμερα ξεσκονίσαμε τα παλιά κι άλλα καινούργια αντικείμενα που είχαμε στο πατάρι», εννοεί ότι ξεκαθάρισαν τόσο παλιά όσο και νέα πράγματα που βρήκαν στο πατάρι.

Αυτά που θες ξενέρωτος, τα κάνεις μεθυσμένος

Η παροιμία «Αυτά που θες ξενέρωτος, τα κάνεις μεθυσμένος» σημαίνει ότι οι άνθρωποι συχνά κάνουν πράγματα που διστάζουν ή ντρέπονται να κάνουν όταν είναι νηφάλιοι, αλλά όταν μεθύσουν, χάνουν τις αναστολές τους και εκφράζουν τις κρυφές τους επιθυμίες, πράξεις ή αλήθειες. Η ουσία της είναι ότι το αλκοόλ δρα ως «απελευθερωτής» της ψυχής, αποκαλύπτοντας τις πραγματικές προθέσεις και συναισθήματα που «καταπιέζονται» στην νηφαλιότητα, πράγμα που συχνά οδηγεί σε πιο αυθόρμητες (και μερικές φορές ανεπιθύμητες) συμπεριφορές.

Σημασία: Το ποτό ρίχνει τα «τείχη» της ντροπής, της ανασφάλειας και της λογικής, επιτρέποντας στον άνθρωπο να κάνει πράγματα που θα απέφευγε υπό κανονικές συνθήκες.

Παράδειγμα: Ένας ντροπαλός άνθρωπος μπορεί να γίνει εξωστρεφής και να εκφράσει τα αισθήματά του για κάποιον όταν είναι μεθυσμένος.

Συνώνυμο: Συχνά σχετίζεται με την ιδέα ότι «με το κρασί, το στόμα μιλάει ό,τι λέει η καρδιά» ή ότι «ο μεθυσμένος φανερώνει την αλήθεια».

Αυτή η δ' λεια δεν έχ' ψωμί.

Δεν έχει καλό μεροκάματο και δεν αποδίδει.

Η φράση «Αυτή η δουλειά δεν έχει ψωμί» σημαίνει ότι μια συγκεκριμένη εργασία είναι αβέβαιη, δεν αποφέρει πολλά κέρδη ή δεν είναι επικερδής. Χρησιμοποιείται για να εκφράσει την άποψη ότι μια εργασία είναι άχρηστη ή ότι δεν παρέχει οικονομική ασφάλεια.

Ασφάλεια και χαμηλά κέρδη: Η φράση υποδηλώνει ότι η εργασία δεν είναι σίγουρη ή δεν φέρνει μεγάλα χρηματικά οφέλη.

Έλλειψη αξίας: Μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να δηλώσει ότι η εργασία είναι αναποτελεσματική ή δεν αξίζει τον κόπο, αντί να «βγάζει το ψωμί» κάποιου.

Σε αντίθεση με την «αποδοτική δουλειά»: Η φράση «Αυτή η δουλειά έχει πολύ ψωμί» χρησιμοποιείται αντίστροφα, για να περιγράψει μια εργασία που είναι σίγουρη και επικερδής.

Αυτό σι μάρανι.

Η φράση λέγεται ειρωνικά και απευθύνεται σε κάποιον, που ενώ έχει πολλά άλλα σοβαρά προβλήματα να λύσει, θέλει πράγματα ακατόρθωτα, αφού δεν υπάρχουν οι προϋποθέσεις να τα πραγματοποιήσει. Όμοια είναι και η φράση: «Όλα τάχει η **Μαριορή**, ο φερετζές της λείπει».

Η φράση «αυτό σε μάρανε» σημαίνει ότι κάτι σε κούρασε, σε ταλαιπώρησε ή σε κούρασε πάρα πολύ. Προέρχεται από το ρήμα «μαραίνω», που αρχικά σημαίνει να χάνεις τη δροσιά σου, να ξεραίνεσαι, αλλά χρησιμοποιείται μεταφορικά για να εκφράσει εξάντληση, λιγότευση ή παρακμή, όπως σε «μαράθηκε ο ζήλος» ή «μαράθηκαν οι ελπίδες».

Κυριολεκτική έννοια (για φυτά): Κάνει κάποιον να χάσει τη δροσιά του, να ξεραθεί.

Μεταφορική έννοια (για ανθρώπους): Κάνει κάποιον να κουραστεί πολύ, να εξαντληθεί, να ταλαιπωρηθεί, να «ξεθωριάσει» ή να λιγοστεύει η δύναμή του.

Αυτό το παιδί τα μαθαίν' απ' όξου κι ανακατουτά τα γράμματα.

Είναι ξεφτέρι στη μάθηση.

Η φράση «Αυτό το παιδί τα μαθαίνει απ' έξω κι ανακατωτά τα γράμματα» σημαίνει ότι το παιδί μαθαίνει τα γράμματα με αποστήθιση, δηλαδή χωρίς να κατανοεί πλήρως τη σημασία τους, όπως γινόταν στην αρχαιότητα για την απομνημόνευση ποιημάτων. Σημαίνει επίσης ότι ένα παιδί μπορεί να μαθαίνει ορθογραφικά λάθη ή να γράφει με λάθος τρόπο, κάνοντας

λάθη ορθογραφίας.

Αποστήθιση: Το παιδί μαθαίνει τα γράμματα μηχανικά, χωρίς να καταλαβαίνει τι σημαίνουν. Στην αρχαιότητα, αυτή η μέθοδος χρησιμοποιούνταν για να αποστηθίζουν ποιήματα και να μαθαίνουν από αυτά.

Αναλογία: Η έκφραση μπορεί να χρησιμοποιηθεί και για την περίπτωση που ένα παιδί μαθαίνει να γράφει σωστά, αλλά χωρίς να καταλαβαίνει την ορθογραφία, για παράδειγμα, αν γράφει λάθος.

Αυτό το έργο το 'χω ξαναδεί.

Το λέει κάποιος που ξέρει και έχει δουλέψει πάνω του.

Η φράση «Αυτό το έργο το έχω ξαναδεί» αναφέρεται σε μια αίσθηση οικειότητας με μια εμπειρία, η οποία μπορεί να οφείλεται στο φαινόμενο της «προμνησίας», όπου νιώθετε ότι έχετε βιώσει κάτι παρόμοιο στο παρελθόν. Το νόημά της είναι ότι η παρούσα κατάσταση σάς προκαλεί μια ισχυρή αίσθηση ότι είναι γνώριμη, παρά την αντικειμενική γνώση ότι δεν την έχετε βιώσει ακριβώς έτσι στο παρελθόν.

Σημασία και ερμηνεία:

Η πιο πιθανή ερμηνεία είναι ότι βιώνετε το φαινόμενο της προμνησίας. Πρόκειται για την αίσθηση ότι ένα τωρινό γεγονός, σας είναι πολύ οικείο, σαν να το έχετε ξαναδεί, παρόλο που γνωρίζετε ότι είναι η πρώτη φορά που συμβαίνει.

Αίσθηση οικειότητας: γενικότερα, μπορεί να σημαίνει ότι η παρούσα κατάσταση σάς θυμίζει κάτι από το παρελθόν, είτε πρόκειται για μια συγκεκριμένη εμπειρία, μια ταινία, ένα βιβλίο ή ένα έργο τέχνης.

Σύγκριση με έργα τέχνης: Αν η φράση αναφέρεται σε κάποιο έργο τέχνης, όπως μια ταινία ή ένα θεατρικό έργο, μπορεί να σημαίνει ότι αναγνωρίζετε τα στοιχεία, την πλοκή ή τους χαρακτήρες από κάποια άλλη παραγωγή ή ιστορία. Για παράδειγμα, στην περίπτωση του έργου «Αντιγόνη», κάποιος μπορεί να πει «Αυτό το έργο το έχω ξαναδεί» αναγνωρίζοντας τους χαρακτήρες και την τραγική ιστορία.

Αυτοί παν' δυο – δυο σαν τους Χιώτες.

Είναι αχώριστοι, πάντα μαζί πάνε.

Σημείωση. Επί τουρκοκρατίας, ο κάθε Τούρκος, ανάγκαζε τον Χιώτη που περπατούσε μόνος του να τον πάρει καβάλα. Γι' αυτό οι Χιώτες περπατούσαν δυο – δυο και όταν έβλεπαν από μακριά κάποιον Τούρκο έπαιρνε ο ένας τον άλλο καβάλα. Οπότε ο Τούρκος, νομίζοντας ότι είναι Τούρκος ο αναβάτης, δεν τους πείραζε.

Η φράση «Αυτοί πάνε δυο – δυο σαν του Χιώτες» σημαίνει ότι δύο άτομα ή πράγματα πηγαίνουν μαζί, συνήθως με έναν πειραχτικό ή ειρωνικό τόνο για ζευγάρια, που είναι συνέχεια μαζί. Μια πιθανή εξήγηση προέρχεται από την Τουρκοκρατία, όταν οι Τούρκοι ανάγκαζαν

τους Χιώτες να τους μεταφέρουν στην πλάτη τους, οπότε οι Χιώτες για να μην τιμωρηθούν πήγαιναν πάντα δύο μαζί (ένας για να τον καβαλήσει και ένας για να τον κουβαλήσει),

Έκφραση: «Δυο – δυο πάνε οι Χιώτες» ή «πάνε δυο – δυο σαν τους Χιώτες».

Σημασία: Αναφέρεται σε δύο άτομα που πηγαίνουν παντού μαζί, σε ζευγάρι.

Αυτόν τουν τρέχ' η μοίρα τ'.

Λέγεται για εκείνον που έχει συνεχώς αποτυχίες στη ζωή του.

Η φράση «τον τρέχει η μοίρα του» δεν είναι παροιμία, αλλά μάλλον μια πιο σύγχρονη έκφραση που σημαίνει ότι κάποιον τον καταδιώκει η ατυχία ή το κακό του πεπρωμένο. Σημαίνει ότι τον ακολουθούν τα προβλήματα και οι δυσκολίες, σαν να τον κυνηγάει η μοίρα του.

Δεν είναι παραδοσιακή παροιμία: Η συγκεκριμένη έκφραση δεν υπάρχει στα λεξικά παροιμιών, σε αντίθεση με άλλες πιο αρχαίες ή παραδοσιακές εκφράσεις για την τύχη και τη μοίρα, όπως «Δρυός πεσούσης πας ανήρ ξηλεύεται» (Όταν πέσει το δέντρο, καθένας το τεμαχίζει σε επί μέρους ξύλα) ή «Όταν το καράβι βουλιάζει, τα ποντίκια το εγκαταλείπουν».

Σημασία της έκφρασης: Αν και όχι παροιμία, η έκφραση είναι κατανοητή και χρησιμοποιείται για να περιγράψει μια κατάσταση συνεχούς κακοτυχίας.

Παρόμοιες εκφράσεις: Υπάρχουν πολλές παρόμοιες εκφράσεις για την κακή τύχη, όπως «Σαν δεν έχεις μοίρα, τι ζητάς τη λύρα» ή «Σαν σου 'ρθει ένα κακό, περίμενε και τ' άλλο».

Αυτός, αγιέ μ', είναι απ' όξου άγγιλους κι απού μέσα διάουλους.

Ξέρει να φέρνεται προσποιητά καλά, αλλά στην πραγματικότητα είναι κακός χαρακτήρας.

Η φράση «από έξω άγγελος και από μέσα διάβολος» σημαίνει ότι κάποιος φαίνεται αθώος και αγνός εξωτερικά, αλλά είναι κακός και πονηρός εσωτερικά. Περιγράφει την αντίθεση ανάμεσα στην εξωτερική εμφάνιση και την εσωτερική πραγματικότητα ενός ατόμου, όπου η εικόνα είναι παραπλανητική και κρύβει κακές προθέσεις.

Εξωτερική εμφάνιση: Το «άγγελος» συμβολίζει την αθωότητα, την καλοσύνη, την αγνότητα και τη θωπεία.

Εσωτερική φύση: Το «διάβολος» συμβολίζει την κακία, την πονηριά, τη δολιότητα και την καταστροφή.

Αυτός, αγιέμ, δεν ξέρ' που παν' τα τέσσιρα.

Δεν ξέρει τίποτε, αγνοεί τα πάντα.

Η φράση «δεν ξέρει που παν τα τέσσερα» σημαίνει ότι κάποιος είναι ανίδεος, άπειρος ή ανίκανος σε ό,τι αφορά μια συγκεκριμένη εργασία ή κατάσταση. Προέρχεται από την αρχαιότητα, από τον έλεγχο ενός αμαξιδίου με τέσσερα άλογα, ή με ένα άλογο που έχει τέσσερα πόδια και μεταφορικά περιγράφει κάποιον που δεν μπορεί να διαχειριστεί ούτε καν κάτι το φαινομενικά απλό.

Εξήγηση: Η φράση προέρχεται από την αρχαία ελληνική έκφραση «δεν ξέρει πού τον παν τα τέσσερα [άλογα]», που σήμαινε «δεν ξέρει πώς να οδηγήσει το τέθριππο άρμα, ειδικά στις στροφές».

Μεταφορική σημασία: Σήμερα, η έκφραση χρησιμοποιείται για να περιγράψει κάποιον που είναι αδαής, ανίκανος, ή δεν κατανοεί πώς να χειριστεί μια κατάσταση ή μια εργασία, ακόμη και τα πιο βασικά της.

Παραδείγματα:

Μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να περιγράψει κάποιον που δεν ξέρει πώς να κάνει τη δουλειά του.

Μπορεί να ειπωθεί για κάποιον που κρίνει τους άλλους χωρίς να γνωρίζει τις δυσκολίες μιας κατάστασης.

Μπορεί να χρησιμοποιηθεί και για να περιγράψει κάποιον που έχει ευήθεια ή δεν έχει πολλές γνώσεις.

Αυτός βγάν' την ουρά τ' απ' όξου.

Δεν συμμετέχει σε καμιά προσπάθεια.

Η φράση «βγάζει την ουρά του απ' έξω» σημαίνει ότι κάποιος αποποιείται ευθύνες, αποχωρεί από μια επικίνδυνη κατάσταση ή παύει να συμμετέχει σε κάτι που γίνεται προβληματικό, συνήθως για να γλιτώσει από συνέπειες. Στην κυριολεκτική έννοια, αναφέρεται σε ένα ζώο που βάζει την ουρά του ανάμεσα στα σκέλια του, δείχνοντας φόβο ή υποταγή.

Αποποίηση ευθυνών: «Αποποιούμαι τις ευθύνες μου».

Αποχώρηση: «Αποχωρώ από μια κατάσταση που παίρνει αρνητική τροπή».

Προστασία: «Παύω να συμμετέχω σε μια υπόθεση, γιατί φαίνεται να πάει άσχημα».

Συγκριτική έννοια (ζώο): Όπως ένα ζώο που βάζει την ουρά ανάμεσα στα σκέλια του, δείχνοντας φόβο ή υπακοή.

Αυτός έδισι τη γαϊδούρα τ'.

Ησύχασε, εξασφάλισε το μέλλον του, βρήκε καλή δουλειά.

Η φράση «Αυτός έδωσε τη γαϊδούρα του» σημαίνει ότι κάποιος έχει εξασφαλίσει τα συμφέροντά του ή έχει τακτοποιήσει τη ζωή του, συνήθως με γάμο, και πλέον εφησυχάζει. Μπορεί επίσης να χρησιμοποιηθεί μεταφορικά για να δηλώσει ότι κάποιος έχει βολευτεί.

Κύρια σημασία: Η φράση συνήθως αναφέρεται στο γάμο, δηλώνοντας ότι κάποιος έχει «δέσει» τη ζωή του με μια σύντροφο και έχει τακτοποιηθεί.

Μεταφορική χρήση: Μπορεί να χρησιμοποιηθεί και για να περιγράψει κάποιον που έχει βρει σταθερότητα και ησυχάζει, έχοντας εξασφαλίσει την οικονομική ή προσωπική του κατάσταση.

Παράδειγμα: «Παντρεύτηκε και νομίζει ότι έδωσε τον γαϊδαρό του», που σημαίνει ότι πιστεύει πως έχει πλέον τακτοποιηθεί για πάντα.

Αυτός είναι άξιος να βγάλ' του φίδ' απ' την τρύπα.

Έχει πολλές και δύσκολες ικανότητες. Θα προκόψει οπωσδήποτε.

Η φράση «Αυτός είναι άξιος να βγάλει το φίδι από την τρύπα» σημαίνει ότι κάποιος είναι ικανός και επιδέξιος για να αντιμετωπίσει μια δύσκολη ή επικίνδυνη κατάσταση και να την επιλύσει. Χρησιμοποιείται για να περιγράψει κάποιον που έχει την ικανότητα να ξεπεράσει ένα πρόβλημα, να χειριστεί μια λεπτή υπόθεση ή να αναλάβει την ευθύνη μιας περίπλοκης κατάστασης με επιτυχία.

Έννοια: Αναφέρεται σε κάποιον που μπορεί να διαχειριστεί κάτι δύσκολο, όπως ένα επικίνδυνο πρόβλημα, μια περίπλοκη υπόθεση ή μια δύσκολη κατάσταση.

Χρήση: Χρησιμοποιείται για να τονίσει την ικανότητα και την επάρκεια ενός ατόμου να επιτύχει σε μια δύσκολη κατάσταση.

Συνώνυμα: Άλλες παρόμοιες εκφράσεις είναι: «βγάζει τα κάστανα από τη φωτιά» ή να αναλαμβάνει όλες τις ευθύνες («πέφτουν όλα στην καμπούρα μου»).

Αυτός είναι βίος κι πολιτεία.

Είναι πανούργος και έχει κάνει πολλά κακά.

Η φράση «Αυτός είναι βίος κι πολιτεία» σημαίνει ότι κάποιος έχει ζήσει μια πολυτάραχη, γεμάτη περιπέτειες και δυσκολίες ζωή, γεμάτη έντονα περιστατικά και εμπειρίες. Χρησιμοποιείται επίσης για να ξεκινήσει τίτλους βιογραφικών μυθιστορημάτων, περιγράφοντας μια ζωή πλούσια σε συμβάντα.

Σημασία: Αναφέρεται σε μια ζωή που δεν ήταν μονότονη, αλλά γεμάτη δυσκολίες, επιτυχίες, αποτυχίες και γενικότερα, έντονες εμπειρίες.

Χρήση: Μπορεί να χρησιμοποιηθεί στην καθομιλουμένη για να περιγράψει κανείς την πολυποίκιλη ζωή κάποιου, ή ως τίτλος ενός βιβλίου ή άρθρου που αφορά μια βιογραφία.

Αυτός είναι σήκου – σήκου, κάτσει – κάτσει.

Είναι καλοθελητής και κάνει ό,τι τον λένε οι άλλοι. Δεν έχει δική του προσωπικότητα.

Η φράση «σήκω – σήκω, κάθισε – κάθισε» σημαίνει δουλική υποταγή ή πειθήνια υπακοή σε αυθαιρεσίες. Χρησιμοποιείται για να περιγράψει την κατάσταση όπου κάποιος υπακούει αδιαμαρτύρητα και τυφλά σε εντολές, παρόμοιες με αυτές που δίνει κάποιος που ελέγχει πλήρως κάποιον άλλο. Για παράδειγμα, η έκφραση «τον έχει «σήκω-σήκω, κάτσε-κάτσε» σημαίνει ότι τον έχει υπό πλήρη έλεγχο.

Προέλευση: Η φράση προέρχεται από την επανάληψη των εντολών «σήκω» και «κάθισε», οι οποίες δίνονται με αδιαπραγμάτευστο τρόπο, δείχνοντας την απόλυτη εξουσία αυτού που τις εκφράζει και την απόλυτη υποταγή αυτού που τις υπακούει.

Χρήση: Συχνά τη συναντάμε σε συνδυασμό με τη φράση «έχω κάποιον στο χέρι μου», καθώς και οι δύο εκφράζουν τον απόλυτο έλεγχο πάνω σε κάποιον.

Αυτός ένα γκιριμέ, τη δ' λεια τ'.

Συνεχίζει τη δουλειά του, σα να μη συνέβη τίποτε.

Η φράση «Αυτός τη δουλειά του» δεν είναι γραμματικά σωστή, αλλά ερμηνεύεται συνήθως ως η προστακτική «Κάνει τη δουλειά του», που σημαίνει ότι κάποιος ολοκληρώνει τα καθήκοντά του. Επίσης, μπορεί να χρησιμοποιηθεί στην προφορική γλώσσα με ειρωνικό ή αποδοκιμαστικό τρόπο, για να δηλώσει ότι κάποιος ενεργεί ανάρμοστα ή παρεμβαίνει εκεί που δεν θα έπρεπε.

Στην πιο κυριολεκτική της έννοια, η φράση «Κάνει τη δουλειά του» σημαίνει ότι κάποιος εκτελεί τα καθήκοντά του με επιμέλεια και υπευθυνότητα.

Στο πλαίσιο μιας εργασιακής σχέσης, αυτό αναφέρεται στον εργαζόμενο που ολοκληρώνει τις εργασίες που του έχουν ανατεθεί.

Σε προφορικό λόγο, μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να εκφράσει την αποδοκιμασία για την πράξη κάποιου. Για παράδειγμα, «Αυτός τη δουλειά του» μπορεί να σημαίνει ότι «έκανε το δικό του», «παρέκαμψε τους κανόνες» ή «έκανε κάτι που δεν τον αφορά».

Η έκφραση μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να δηλώσει ότι κάποιος ενεργεί με κακόβουλη πρόθεση, «ενεργεί πίσω από την πλάτη κάποιου» ή «θέτει σε κίνδυνο την εργασία κάποιου».

Συχνά, η χρήση της φράσης συνοδεύεται από ειρωνικό τόνο φωνής, για να υπογραμμιστεί η αρνητική σημασία.

Σημείωση: «γκιρεμέ» μάλλον πρόκειται για τουρκική λέξη που σημαίνει «συνεχώς».

Αυτός ζει στον κόσμο τ' .

Δεν έχει επαφή με την πραγματικότητα, είναι ονειροπόλος.

Η φράση «Αυτός ζει στον κόσμο του» σημαίνει ότι κάποιος είναι απορροφημένος στις δικές του σκέψεις, φαντασιώσεις και ενδιαφέροντα, αποκομμένος από την πραγματικότητα ή τις συνθήκες γύρω του. Χρησιμοποιείται για να περιγράψει κάποιον που φαίνεται να βρίσκεται σε ένα δικό του εσωτερικό σύμπαν, συχνά με αρνητική ή κριτική χροιά, υπονοώντας ότι είναι αφηρημένος ή αδιάφορος για ό,τι συμβαίνει γύρω του.

Παραδείγματα:

Δεν ακούει τι του λένε, επειδή είναι χαμένος στις σκέψεις του

Είναι υπερβολικά προσπλωμένος σε ένα συγκεκριμένο χόμπι ή εργασία, αγνοώντας τους γύρω του.

Είναι αφηρημένος και δυσκολεύεται να προσαρμοστεί σε αλλαγές.

Αυτός θέλ' να βγάλ' απ' τη μύγα ξύγκ'.

Όταν κάποιος παιδεύεται άδικα σε κάποια δύσκολη εργασία.

Η φράση «βγάζει απ' τη μύγα ξύγκι» σημαίνει προσπαθεί να κερδίσει τα μέγιστα από μια

κατάσταση, ακόμα κι αν αυτή δεν έχει μεγάλα περιθώρια κέρδους. Αναφέρεται στην ικανότητα να βρίσκει κανείς ή να δημιουργεί κέρδος σε κάτι που αρχικά δεν φαινόταν πολλά υποσχόμενο.

Σημασία: Η έκφραση περιγράφει μια κατάσταση όπου κάποιος προσπαθεί να αποκομίσει το μεγαλύτερο δυνατό όφελος, ακόμα και από ασήμαντες πηγές.

Παράδειγμα: Ένας έμπορος που προσπαθεί να πείσει έναν πελάτη να αγοράσει ένα προϊόν σε πολύ υψηλή τιμή, ακόμα και αν η αξία του προϊόντος είναι πολύ μικρότερη, θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ότι «βγάζει απ' τη μύγα ξύγκι».

Συγγενείς έννοιες: Η φράση συνδέεται με την έννοια της εκμετάλλευσης, της ευρηματικότητας και της προσπάθειας για μεγιστοποίηση του κέρδους, ακόμη και σε δύσκολες ή ασήμαντες καταστάσεις.

Αυτός του χαβά τ'. Δεν αλλάζ' μι τίπουτας.

Λέγεται για κάποιον που δεν δέχεται συμβουλές και διαφοροποιήσεις από άλλον.

Η φράση «Αυτός το χαβά του, δεν αλλάζει» σημαίνει ότι κάποιος επιμένει πεισματικά στην ίδια συμπεριφορά, άποψη ή συνήθεια, αγνοώντας τις αντιρρήσεις ή τις αντιδράσεις των άλλων. Ουσιαστικά, ο συγκεκριμένος άνθρωπος αρνείται να αλλάξει τον τρόπο που σκέφτεται ή πράττει.

«Χαβάς» είναι λέξη τουρκικής προέλευσης που σημαίνει «σκοπός» ή «μελωδία» ενός τραγουδιού.

Μεταφορικά, χρησιμοποιείται για να περιγράψει κάτι που επαναλαμβάνεται συνεχώς, όπως μια ιδέα ή μια συμπεριφορά.

Το «δεν αλλάζει» δηλώνει την έλλειψη προθυμίας για αλλαγή.

Αυτός τρελάθηκε και είναι για τη Βαριμπόπη.

Η φράση «τρελός για το τρελάδικο» σημαίνει ότι κάποιος είναι πολύ τρελός, παράφρωνας, ή ότι είναι σε ένα περιβάλλον με μεγάλη φασαρία και σύγχυση. Η λέξη «τρελάδικο» είναι οικεία και χρησιμοποιείται για να αναφερθεί είτε σε ψυχιατρική κλινική, είτε σε ένα χαοτικό μέρος.

Τρελός: Αυτό αναφέρεται στην ψυχική κατάσταση κάποιου, ότι είναι δηλαδή παράφρων, ή σε μια πιο ήπια εκδοχή, ότι είναι ανόητος ή απερίσκεπτος.

Τρελάδικο: Είναι ανεπίσημη λέξη που σημαίνει «τρελοκομείο» ή «ψυχιατρική κλινική».

Χρήση: Η έκφραση υποδηλώνει έναν πολύ υψηλό βαθμό τρέλας ή το ότι κάποιος βρίσκεται σε ένα εξαιρετικά χαοτικό περιβάλλον.

Σημείωση: Βαριμπόπη ήταν παλιότερη ονομασία της σημερινής Φήκης Τρικάλων. Εκεί υπάρχει ο Ναός του Αγίου Νικολάου όπου υπήρχαν δεκάδες κελιά, για να μένουν ψυχικά ασθενείς έως και τη δεκαετία του '50. Σήμερα διατηρείται ένα κελί, ως δείγμα.

Άφες αυτοίς, ου γαρ οίδασι τι ποιούσι.

Η φράση «Άφες αυτοίς, ου γαρ οίδασι τι ποιούσι» σημαίνει «Πάτερ, συγχώρεσέ τους, γιατί δεν ξέρουν τι κάνουν», λόγια του **Ιησού Χριστού** από τον Σταυρό και εκφράζει την υπέρτατη αγάπη, συγχώρεση και ελεημοσύνη, διδάσκοντάς μας να συγχωρούμε όσους μας αδικούν, δικαιολογώντας την πράξη τους λόγω άγνοιας.

Αναλυτική σημασία:

«Πάτερ»: Απευθύνεται στον Θεό Πατέρα.

«Άφες αυτοίς»: Συγχώρεσέ τους, άσε τους (να έχουν την ευλογία σου).

«ου γαρ οίδασι τι ποιούσι»: Διότι δεν γνωρίζουν τι κάνουν, δηλαδή πράττουν κακό από άγνοια και όχι από κακή πρόθεση.

Σημασία και μήνυμα:

Θεία αγάπη: Αποκαλύπτει το βάθος της αγάπης του Χριστού, που συγχωρεί ακόμη και τους σταυρωτές του στην πιο κρίσιμη στιγμή.

Παράδειγμα συγχώρεσης: Αποτελεί ένα διαχρονικό παράδειγμα για τον άνθρωπο να δείχνει πλατιά καρδιά και να συγχωρεί τους συνανθρώπους του, όπως διδάσκει η χριστιανική πίστη.

Αναγνώριση άγνοιας: Δείχνει ότι η άγνοια (πνευματική και ηθική) είναι ένας παράγοντας που μειώνει την ενοχή, αλλά η συγχώρεση παραμένει η ύψιστη πράξη.

Αφήν' του γάμου κι πάει για πουρνάρια.

Δεν συμμετέχει ούτε στο γάμο ακόμη, αλλά τρέχει στο βουνό για την κατώτερη αυτή δουλειά.

Για κάποια παράλογη απαίτηση χρησιμοποιούμε τη φράση αυτή. Να αφήσουμε δηλαδή τη στρωμένη δουλειά που κάνουμε, την ησυχία μας ή την άνεσή μας και να μπλεχτούμε σε περιπέτειες με άγνωστα αποτελέσματα.

Η έκφραση «αφήνει το γάμο και πάει για πουρνάρια» σημαίνει ότι κάποιος εγκαταλείπει μια σημαντική, καλή ευκαιρία ή δουλειά για κάτι ασήμαντο, κατώτερο, ή ακόμα και για μια παράνομη/ανάρμοστη σχέση, αντί να παραμείνει σε κάτι σταθερό και σωστό. Δηλαδή, επιλέγει το κακό αντί το καλό, χάνοντας τα οφέλη από μια καλή ευκαιρία (τον «γάμο») για κάτι ασήμαντο (τα «πουρνάρια», που είναι σκληρά και άχρηστα).

Σημασία: Εγκαταλείπω το καλό για το κακό, την αξία για κάτι ασήμαντο.

Παράδειγμα: Αφήνω μια καλή δουλειά για κάτι που δεν αξίζει καθόλου.

Πιθανή προέλευση: Μπορεί να συνδέεται με την παράνομη συνεύρεση αντί της νόμιμης/σωστής (γάμου).

Τσιούμα πέτρινη με ξύλινο γουδοχέρι.

Είναι σκεύος της κουζίνας και χρησιμοποιείται για να στουμπίζουν διάφορα φαγώσιμα εδέσματα, όπως π.χ. κομμάτια αλατιού, ή αποφλοιώνουν βρεγμένο σιτάρι για να γίνει το μπλουγούρι κ.λπ.

B

Βάν' η κοσκινού τον άντρα τ'ς με τουςπραματευτάδες.

Η παροιμία «Βάνει κι η κοσκινού τον άντρα της με τουςπραματευτάδες» σημαίνει ότι και οι πιο ταπεινοί/απλοί άνθρωποι (όπως μια γυναίκα που κοσκινίζει) προσπαθούν να δείξουν ή να καμαρώσουν για κάτι, συχνά προσθέτοντας κάτι δικό τους ή κάνοντας υπερβολή (όπως να βάλουν τον άντρα τους με τους εμποράκους-πραματευτάδες), για να φανούν σημαντικό-τεροι ή για να δείξουν ότι έχουν κι αυτοί «τα καλά τους» ή κάτι να προβάλουν, παρόλο που η θέση τους δεν συνάδει με τέτοια επίδειξη. Σηματοδοτεί την τάση κάποιου να εξισώνεται με ανώτερο ή να προσπαθεί να φανεί κάτι που δεν είναι.

Ερμηνεία: Υποδηλώνει την προσπάθεια κάποιας να δείξει κάτι για τον εαυτό της ή τον άντρα της, ακόμα κι αν είναι φτωχός, παρουσιάζοντάς τον με κάτι πιο «καλό» ή «σημαντικό», σαν να ήταν κι αυτός κομμάτι μιας πιο πλούσιας ή πολυτελούς σκηνής.

Παραλλαγές: Υπάρχει και η παραλλαγή με τη «μυλωνού» (τη γυναίκα του μυλωνά).

Χρήση: Χρησιμοποιείται για να σχολιάσει κάποιον που προβάλλεται υπερβολικά ή προσπαθεί να δείξει μια κατάσταση που δεν αντικατοπτρίζει την πραγματική του αξία

Βαν' του κιφάλι τ' στουν τρουβά.

Είναι ριψοκίνδυνος. Έχει πολύ θάρρος. Δεν υπολογίζει ακόμα και τη ζωή του.

Τον καιρό των ληστών που δρούσαν στα βουνά, δεν λήστευαν μόνο τους περαστικούς, αλλά πολλές φορές σκότωναν τα θύματά τους, έκοβαν τα κεφάλια, τα έβαζαν μέσα σε τσινάδες και τα έστελναν στους συγγενείς των θυμάτων για εκφοβισμό ή σε όποιον ήθελαν να εκβιάσουν. Χρειαζόταν μεγάλο θάρρος να μετακινηθείς μόνος σου σε ερημικά περάσματα. Όσοι αποφάσιζαν ή ήταν αναγκασμένοι να κάμουν κάτι τέτοιο, έπρεπε να το πάρουν απόφαση ότι το κεφάλι τους μπορούσε να βρεθεί κομμένο μέσα σε τσινά. Από το γεγονός αυτό έμεινε και η παραπάνω φράση.

Η φράση «βάζει το κεφάλι του στον τρουβά» σημαίνει ότι κάποιος αναλαμβάνει έναν πολύ μεγάλο, επικίνδυνο τόλμημα, βάζοντας τον εαυτό του σε θανάσιμο ή σοβαρό κίνδυνο, σαν να το δίνει για κομμένο. Χρησιμοποιείται μεταφορικά για να περιγράψει κάποιον που ρισκάρει τα πάντα ή που παραδίδεται σε μια επικίνδυνη κατάσταση ή απόφαση, με την έννοια του «τα παίζει όλα για όλα».

Προέλευση:

Ο «τορβάς» ήταν ένας υφασμάτινος σάκος όπου οι κλέφτες έβαζαν τα κεφάλια των εχθρών τους, μεταφορικά ή κυριολεκτικά.

Η έκφραση υπονοεί την παράδοση της κεφαλής (του εαυτού του) για να «κοπεί», δηλαδή να χαθεί, συνεπώς την απόλυτη θυσία ή τον απόλυτο κίνδυνο.

Συνοπτικά:

Σημασία: Κάνω κάτι εξαιρετικά επικίνδυνο, ρισκάρω τη ζωή μου, «τα παίζω όλα για όλα».

Παραλλαγές: «Βάζω το κεφάλι μου στον ντορβά».

Σύγχρονη χρήση: Χρησιμοποιείται για να περιγράψει ακραίες καταστάσεις ρίσκου, σαν το αγγλικό «put my ass on the line».

Βάν' του λύκου να φ'λάξ' τα πρόβατα.

Η φράση σημαίνει ότι κάποιος αναθέτει σε έναν ανέντιμο ή επικίνδυνο άνθρωπο κάτι που πρέπει να προστατευθεί, κάτι που είναι καταδικασμένο να αποτύχει. Η προέλευσή της είναι από έναν μύθο του **Αίσωπου** όπου ένας βοσκός άφησε έναν λύκο να φυλάει τα πρόβατα, με αποτέλεσμα ο λύκος να τα φάει.

Ερμηνεία: Χρησιμοποιείται για να περιγράψει μια κατάσταση όπου δίνεται εμπιστοσύνη σε κάποιον που θα εκμεταλλευτεί ή θα καταστρέψει ό,τι του ανατέθηκε.

Βάπτισμα πυρός.

Το «βάπτισμα του πυρός» σημαίνει την πρώτη, σκληρή και συχνά δύσκολη δοκιμασία ή εμπειρία κάποιου σε κάτι νέο, όπως το να μπει για πρώτη φορά σε έναν αγώνα, πόλεμο, ή μια απαιτητική κατάσταση, αποκτώντας έτσι πολύτιμη, σκληρή πείρα. Είναι η πρώτη επαφή με τις δυσκολίες ενός νέου πεδίου.

Σημασία: Είναι η πρώτη δοκιμασία και η απόκτηση πείρας σε μια δύσκολη συνθήκη.

Προέλευση: Έρχεται από την αρχαία παράδοση, όπου οι στρατιώτες έπαιρναν αυτή την πρώτη, σκληρή δοκιμασία στον πόλεμο.

Σύγχρονη χρήση: Χρησιμοποιείται μεταφορικά για οτιδήποτε νέο και απαιτητικό, π.χ., ένα αθλητικό σωματείο που παίζει για πρώτη φορά σε ευρωπαϊκή διοργάνωση ή ένας πολιτικός που κατεβαίνει για πρώτη φορά στις εκλογές.

Βαράει τουν τοίχου ν' ακούσουν τα πουντίκια.

Άλλα λέγει και άλλα εννοεί για να δώσει να τα καταλάβουν οι άλλοι. Λέμε κάτι πλαγίως.

Η φράση «Βαράει του τοίχου ν' ακούσουν τα πουντίκια» είναι μια λαϊκή έκφραση που σημαίνει ότι μια ενέργεια ή μια προειδοποίηση δεν είναι αρκετά ισχυρή ώστε να προκαλέσει την αλλαγή που επιθυμείς. Έχει σαν σκοπό να δείξει ότι οι προσπάθειές σου δεν έχουν κανένα αποτέλεσμα ή αντίκτυπο, επειδή ο «τοίχος» είναι πολύ ανθεκτικός και τα «πουντίκια» (αυτοί που θες να επηρεάσεις) δεν ακούνε ή δεν νοιάζονται.

Πρόκειται για μια μεταφορά που βασίζεται στην ιδέα ότι το «χτύπημα» στον τοίχο (την αντίσταση) είναι ανώφελο αν δεν προκαλέσει κάποια αντίδραση.

Βαράτε με κι ας κλαίω!

Η φράση «Βαράτε με κι ας κλαίω!» (ή «Τραβάτε με κι ας κλαίω!») είναι μια έκφραση που σημαίνει πως κάποιος επιθυμεί έντονα κάτι (ένα καλό φαγητό, μια ευχαρίστηση, ένα αντικείμενο) και είναι διατεθειμένος να ανεχτεί μια μικρή ταλαιπωρία ή να κάνει πως δεν το θέλει για να μην φανεί άπληστος, κάνοντας έτσι τα «προσχήματα», αλλά στην πραγματικότητα το επιθυμεί πάρα πολύ.

Σημασία: Δηλώνει την απόλυτη επιθυμία για κάτι, ακόμα κι αν αυτό συνεπάγεται κάποια δυσκολία ή δήθεν άρνηση.

Προέλευση: Η ιστορία πίσω από τη φράση συνδέεται με ένα πρόσωπο που ήθελε πολύ να φάει, αλλά έκανε πως δεν το θέλει, ώστε να το προσφέρει κάποιος άλλος.

Χρήση: Χρησιμοποιείται για να περιγράψει κάποιον που θέλει κάτι τόσο πολύ, που δεν τον νοιάζει αν θα «πληρώσει» με μια μικρή δυσκολία.

Βάρ' τα πίσου να τ' αρμέξουμε.

Η φράση αυτή λέγεται όταν κάποιος επιμένει και ξαναсуζητά κάποια υπόθεση που έχει τελειώσει ή που ξαναδιαπραγματεύεται κάποια συμφωνία που έχει κλείσει.

Η ατάκα λέγεται για φορτικό ή ανασφαλές άτομο που, χωρίς να υπάρχουν νέα δεδομένα για ένα θέμα, έρχεται αναμασώντας τα ίδια και τα ίδια, λες και έχεις κάτι καινούριο να του πεις, ή να κάνεις, για ένα θέμα. Δεν φαίνεται να αλλάξει κάτι, όπως αντίστοιχα δεν αναμένεται να προκύψει νέο γάλα (νέα αξιοποιήσιμα δεδομένα) από άρμεγμα ζώων.

Η εκφορά της ατάκας μπορεί να δείχνει και εμμονή κάποιου, να μη θέλει να εξετάσει κάποιες προτάσεις, γιατί είναι αδικαιολόγητα κολλημένος στις αρχικές απόψεις του. Μπορεί να υπάρχει δηλαδή εκεί νέο γάλα (νέα αξιοποιήσιμα δεδομένα) από άρμεγμα ζώων, που το αφήνει ανεκμετάλλευτο.

Η φράση «Βάρα τα να τα αρμέξουμε» είναι μια ιδιωματική έκφραση, που χρησιμοποιεί την λέξη «βάρα» (χτύπα/πρόσφερε/δώσε δυνατά) σε συνδυασμό με το «αρμέξουμε» (αρμέγουμε/βγάζουμε γάλα/πολύτιμα πράγματα), που σημαίνει να ρίξουμε δυνατά, να τα δώσουμε όλα, να τα «βγάλουμε» απότομα και πολλά, σαν να «αρμέγεις» κάτι με δύναμη.

Αναλυτικά η σημασία:

Βάρα: Εδώ σημαίνει χτύπα δυνατά, πρόσφερε με ορμή, ρίξε/πέταξε/δώσε. Μπορεί να έχει και την έννοια του «φάε/πίεσε δυνατά».

Τα: Αναφέρεται σε κάτι που είναι προς κατανάλωση, προς χρήση, ή κάτι που πρέπει να «βγει»/«αποδοθεί» (π.χ. χρήματα, φαγητό, προσπάθεια).

Να τα αρμέξουμε: Σημαίνει να τα βγάλουμε με το ζόρι, να τα κάνουμε να «ρέξουν», να τα

δώσουμε απλόχερα, να τα αποδώσουμε στο έπακρο (σαν να «αρμέγεις» ένα ζώο).

Συνδυαστικά, η φράση σημαίνει να δώσουμε/ρίξουμε/καταναλώσουμε κάτι (φαγητό, ποτό, προσπάθεια, χρήματα) με δύναμη, αφειδώς και χωρίς φειδώ, σαν να θέλουμε να τα ξεζουμίσουμε! Ενώ μπορεί να χρησιμοποιείται κυριολεκτικά για φαγητό ή ποτό (π.χ., «βάρτα να τα πιούμε/φάμε δυνατά»), συχνά χρησιμοποιείται μεταφορικά για να περιγράψει την έντονη προσπάθεια ή την πλήρη εκμετάλλευση/κατανάλωση κάτι.

Παράδειγμα: «Βάρτα να τα αρμέξουμε (π.χ. τα μεζεδάκια), να τα φάμε όλα!» ή «Βάρτα να τα αρμέξουμε (π.χ. τα χρήματα), να τα ξελαφρώσουμε!» (να τα ξοδέψουμε).

Βασίλη κάτσε φρόνιμα, να γίνεις νοικοκύρης

Δημοτικό τραγούδι που παραινεί κάποιον ώστε να νοικοκυρευτεί.

Η φράση «Βασίλη κάτσε φρόνιμα, να γίνεις νοικοκύρης» είναι απόσπασμα από δημοτικό τραγούδι, όπου η μάνα προτρέπει το γιο της να γίνει νοικοκύρης και να αποκτήσει περιουσία με αγαθά όπως πρόβατα, ζώα και χωράφια. Ο γιος αρνείται, δηλώνοντας ότι δεν θέλει να είναι σκλάβος των Τούρκων, αλλά να γίνει κλέφτης και να πολεμήσει.

Η προτροπή της μάνας: Η μητέρα του Βασίλη θέλει να ακολουθήσει τη δική της, παραδοσιακή ζωή, να γίνει νοικοκύρης, να αποκτήσει περιουσία (πρόβατα, αμπελοχώραφα) και να έχει υπηρέτες για να τον βοηθούν.

Η άρνηση του γιου: Ο Βασίλης απορρίπτει αυτή την προοπτική, καθώς δεν θέλει να είναι υποταγμένος στους Τούρκους και να δουλεύει για άλλους.

Η επιλογή του γιου: Προτιμά να γίνει κλέφτης, δηλαδή αγωνιστής κατά των Τούρκων, για να είναι ελεύθερος και να πολεμήσει για την πατρίδα.

Βασιλική διαταγή κι τα σκ'λια δεμένα.

Η διαταγή πρέπει να εκτελεστεί πάση θυσία.

Η φράση «Βασιλική διαταγή και τα σκυλιά δεμένα» σημαίνει ότι μια διαταγή είναι απόλυτη και δεν επιδέχεται αντίρρηση. Χρησιμοποιείται συνήθως ειρωνικά για να δηλώσει ότι μια εντολή, ακόμα και από μια ανώτερη ή ισχυρή πηγή, δεν μπορεί να αμφισβητηθεί, όπως ακριβώς και τα σκυλιά, τα οποία, αν και άγρια, είναι δεμένα.

Βασιλική διαταγή: Μια διαταγή που προέρχεται από ανώτερη αρχή ή εξουσία, όπως ο βασιλιάς.

Τα σκυλιά δεμένα: Συμβολίζει την υποταγή και την αδυναμία αντίδρασης.

Συνολική σημασία: Η φράση τονίζει την απόλυτη ισχύ και μη αναστρεψιμότητα μιας εντολής, υπονοώντας πως οτιδήποτε διατάσσεται από την ανώτερη πηγή πρέπει να εκτελεστεί χωρίς αντίρρηση.

«Βασιλικός θα γίνω στο παραθύρι σου»

Το πολύ γνωστό τραγούδι. Για να με μυρίζεις καθημερινά κι εγώ να σε βλέπω συνεχώς.

Η φράση «Βασιλικός θα γίνω στο παραθύρι σου» προέρχεται από το παραδοσιακό ηπειρώτικο δημοτικό τραγούδι «Βασιλικός» και σημαίνει ότι ο ερωτευμένος θέλει να γίνει κάτι που θα είναι συνέχεια κοντά στο αγαπημένο του πρόσωπο, παρακολουθώντας το κρυφά, όπως ένα φυτό που ποτίζεται στο παράθυρο.

Κυριολεκτική σημασία: Ο στίχος περιγράφει την επιθυμία του ερωτευμένου να είναι κοντά στο αγαπημένο του πρόσωπο, σαν ένας βασιλικός που φυτρώνει και ποτίζεται στο παράθυρο του σπιτιού του.

Μεταφορική σημασία: Η φράση συμβολίζει την αφοσίωση και την επιθυμία για διαρκή επαφή με το αγαπημένο πρόσωπο. Ο βασιλικός γίνεται σύμβολο της παρουσίας, της φροντίδας και της αφοσίωσης που θέλει να προσφέρει.

Συγκεκριμένο πλαίσιο: Το τραγούδι αφορά την ερωτική επιθυμία ενός άντρα να βρίσκεται κοντά σε μια γυναίκα, ζητώντας της να βγει στο παράθυρο για να τον δει, «σαν να ποτίζεις μια μαντζουράνα σου», και να γίνει «ταίρι» του.

Βάστα με να σε βαστώ, ν' ανεβούμε στο βουνό.

Η βοήθεια του ενός προς τον άλλο οδηγεί στην πρόοδο.

Η παροιμία «Βάστα με να σε βαστώ, ν' ανεβούμε στο βουνό» σημαίνει ότι η συνεργασία και η αλληλοβοήθεια είναι απαραίτητες για την επίτευξη ενός δύσκολου σκοπού. Όταν δύο άνθρωποι συνεργάζονται, ο ένας βοηθά τον άλλο, ώστε μαζί να μπορέσουν να ξεπεράσουν μια δυσκολία, όπως το να ανέβουν ένα βουνό.

Συνεργασία: Η φράση υπογραμμίζει τη σημασία της συνεργασίας. Κανείς δεν μπορεί να τα καταφέρει μόνος του σε μια δύσκολη προσπάθεια.

Αλληλοβοήθεια: Τονίζει την ανάγκη να βοηθάει κανείς τον άλλον, δημιουργώντας έτσι ένα πλέγμα υποστήριξης που οδηγεί στην επιτυχία.

Κοινός σκοπός: Η προσπάθεια να ανέβουν στο βουνό συμβολίζει έναν δύσκολο, κοινό στόχο που απαιτεί από κοινού δράση.

► Βόηθα με να σε βοηθώ ν' ανεβούμε το βουνό.

Βαστάν' τα κότσια τ'.

Είναι ακόμα γερός και δυνατός, τον κρατάνε τα πόδια του. Αυτά λέγονται για μεγάλους στην ηλικία. Την ίδια, όμως, φράση τη λέμε και για άτομα που έχουν την ψυχική αντοχή και τη θέληση να αγωνιστούν στη ζωή.

Η φράση «Βαστάνε τα κότσια του» είναι μια παροιμιώδης έκφραση που δηλώνει ότι κάποιος έχει το θάρρος ή το σθένος να αντιμετωπίσει μια πρόκληση. Χρησιμοποιείται κυρίως σε απειλητικές καταστάσεις, προκαλώντας κάποιον να αποδείξει αν είναι ικανός να φέρει

εις πέρας τις απειλές του.

Κύρια σημασία: Έχει το θάρρος, έχει το θένος, είναι τολμηρός.

Χρήση: Εφαρμόζεται κυρίως σε προκλήσεις ή απειλές. Μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως απάντηση σε κάποιον που απειλεί ότι θα χτυπήσει κάποιον άλλο, προκαλώντας τον να το επιχειρήσει.

Παραλλαγή: «Αν σου βαστάνε τα κότσια, έλα» είναι η πιο συνηθισμένη μορφή της έκφρασης.

Προέλευση: Η λέξη «κότσι» αναφέρεται στον αστράγαλο των ζώων, ο οποίος χρησιμοποιούνταν και για παιχνίδια, όπως αναφέρεται σε λεξικά. Η έκφραση, ωστόσο, έχει εξελιχθεί στη σημερινή της μορφή, παίρνοντας την έννοια της τόλμης και του θένους.

Βγάζ' απ' τη μύγα ξύγκ'

Λέγεται επί των άκρως συμφεροντολόγων.

Η παροιμία σημαίνει ότι κάποιος καταφέρνει να αποσπάσει το μέγιστο δυνατό από κάτι ελάχιστο ή ασήμαντο, εκμεταλλευόμενος την κατάσταση στο έπακρο. Αναφέρεται στην ικανότητα κάποιου να δημιουργεί ένα χρήσιμο αποτέλεσμα από κάτι που θεωρείται ασήμαντο ή αμελητέο.

Ερμηνεία: Ουσιαστικά, η παροιμία περιγράφει την ικανότητα κάποιου να βρίσκει λύσεις ή οφέλη εκεί που άλλοι δεν βλέπουν τίποτα.

Χρήση: Χρησιμοποιείται για να τονίσει την εφευρετικότητα, την πονηριά ή την ικανότητα κάποιου να κάνει πολλά με ελάχιστα μέσα.

► Αυτός θέλ' να βγάλ' απ' τη μύγα ξύγκ'.

Βγάζου ούλα τ' άπλυτά σ' στη φόρα.

Αποκαλύπτω όλα τα ελαττώματα του χαρακτήρα σου και όσα κακά έκανες.

Η φράση «βγάζω όλα τα άπλυτα στη φόρα» σημαίνει ότι αποκαλύπτεις αρνητικές, προσωπικές ή κρυφές πληροφορίες για κάποιον. Χρησιμοποιείται για να περιγράψει την αποκάλυψη προσωπικών μυστικών ή μειονεκτημάτων, ειδικά αν γίνεται με σκοπό να βλάψει το πρόσωπο αυτό.

Αποκάλυψη αρνητικών στοιχείων: Περιγράφει την αποκάλυψη αρνητικών στοιχείων για κάποιον.

Δημοσιοποίηση μυστικών: Είναι η πράξη της αποκάλυψης μυστικών ή «βρώμικων» λεπτομερειών για κάποιον, σαν να τις βγάζει σε δημόσια θέα.

Βγάζ' του φιδ' απ' την τρύπα.

Λέγεται για εκείνον που αναλαμβάνει κάτι ιδιαίτερα δύσκολο, συνήθως για λογαριασμό άλλων. Εννοείται, συνήθως, ότι ένας είναι αυτός που θα κάνει την τολμηρή, θαρραλέα πρά-

ξη, ενώ πολλοί θα επωφεληθούν από αυτήν, όπως ένας είναι αυτός που θα πρέπει να βγάλει το φίδι από την κρυψώνα του, ενώ πολλοί αυτοί που θα μπορέσουν μετά να το σκοτώσουν κι ακόμη περισσότεροι αυτοί που θα επωφεληθούν από την εξόντωσή του.

Η φράση «βγάζει του φίδι απ' την τρύπα» σημαίνει ότι με τη γλυκιά γλώσσα, την ευγένεια και την καλοσύνη μπορείς να πετύχεις κάτι που αλλιώς θα ήταν δύσκολο, όπως το να πείσεις κάποιον να συνεργαστεί ή να αποδεχτεί κάτι που αρχικά αρνιόταν.

Εξήγηση: Η παροιμία χρησιμοποιεί την εικόνα του φιδιού που βγαίνει από την τρύπα του, κάτι που δεν θα έκανε εύκολα. Η «γλυκιά γλώσσα» (η ευγενική προσέγγιση) είναι αυτό που το «αναγκάζει» ή το πείθει να βγει, όπως λέει και η πλήρης εκδοχή της παροιμίας: «Η γλυκιά γλώσσα βγάζει το φίδι απ' τη τρύπα».

Συνώνυμη σημασία: Είναι σαν να λέμε ότι η καλοσύνη και η ευπρέπεια μπορούν να λύσουν ακόμα και δύσκολες καταστάσεις ή να ξεπεράσουν την αντίσταση ενός ανθρώπου.

Βγαίν'ς από πάν'.

Για εκείνον που αντί να αναγνωρίσει το σφάλμα του κοκορεύεται κιόλα.

Η φράση «βγαίνεις από πάνω» είναι η παροιμία που χρησιμοποιείται για να δηλώσει ότι κάποιος επιτυγχάνει ή επικρατεί σε μια σύγκρουση, μια διαφωνία ή μια κατάσταση. Συχνά, σημαίνει ότι το αποτέλεσμα είναι προς όφελός του ή ότι είναι ο νικητής της υπόθεσης.

Επεξήγηση: Σημαίνει ότι νικάς, έχεις το πάνω χέρι, ή ότι βγαίνεις αλώβητος από μια δύσκολη ή ανταγωνιστική κατάσταση.

Παράδειγμα: Αν σε μια συζήτηση καταφέρεις να αποδείξεις την άποψή σου, μπορείς να πεις «βγήκα από πάνω».

Βγήκα απ' τα ρούχα μ'.

Αγανάκτησα και έγινα εκτός εαυτού.

Η φράση «βγήκα από τα ρούχα μου» σημαίνει ότι κάποιος εξοργίστηκε πάρα πολύ ή έχασε την ψυχραιμία του. Συχνά χρησιμοποιείται για να περιγράψει μια έντονη αντίδραση θυμού, όπου κάποιος φτάνει στα όριά του και ξεσπά.

Σημασία: Έντονη οργή, εξοργισμός, να χάσεις την ψυχραιμία σου.

Χρήση: Όταν μου είπε αυτό, «βγήκα από τα ρούχα μου».

Βγήκα απ' τα στράνια μ'.

Στη φράση: «Βγαίνου απ' τα στράνια μ'» σημαίνει:

- 1.- Φέρομαι με αναίδεια, αδιαντροπιά, ξετσιπώνομαι.
- 2.- Θυμώνω υπερβολικά, οργίζομαι.

Παραδείγματα:

- 1.- Άιντι ισύ βγήκис απ' τα στράνια σ' ντιπ απού ντιπ. Τι είνι αυτά που λες τώρα;

2.- Μην μιλάς τέτοια, γιατί θα βγω απ' τα στράνια μ' κι θα σι πάρ' η διάουλους του πατέρα.

Η φράση «Βγήκα από τα στράνια μου» σημαίνει ότι κάποιος έβγαλε τα ρούχα του (στράνια = ρούχα) και έκανε κάτι διαφορετικό, συνήθως πιο ελεύθερο, άτακτο ή ασυνήθιστο, πέρα από την καθιερωμένη του συμπεριφορά ή την ρουτίνα του, αφήνοντας πίσω τις «συνηθισμένες» του ενδυμασίες (συμπεριφορά). Στην ουσία, «ξέφυγε» από τα συνηθισμένα του μέτρα, όπως όταν κάποιος ντύνεται με κάτι εντελώς διαφορετικό.

Ανάλυση της έκφρασης:

Στράνια (πληθ.): Στην τοπική διάλεκτο (Θεσσαλίας, Μακεδονίας) σημαίνει ρούχα.

«Βγήκα από τα στράνια μου»: Μεταφορικά, βγαίνω από τα ρούχα που με περιγράφουν, δηλαδή από τον ρόλο μου, τις συνήθειές μου, τα όριά μου.

Σημασία στην πράξη:

Αλλαγή συμπεριφοράς: Έκανες κάτι που δεν συνηθίζεις, κάτι πιο τολμηρό ή αυθόρμητο.

Απομάκρυνση από το τυπικό: Άφησες στην άκρη την επισημότητα ή τους κανόνες.

Αίσθηση ελευθερίας: Ένιωσες ελεύθερος να δράσεις διαφορετικά.

Παραδείγματα:

«Σε αυτή τη γιορτή, βγήκα από τα στράνια μου και χόρεψα σαν τρελός!» (Έκανες κάτι που δεν κάνεις συνήθως).

«Μπορεί να μην είναι το στυλ μου, αλλά σήμερα βγήκα από τα στράνια μου και φόρεσα κάτι πολύχρωμο.» (απομακρύνθηκες από το τυπικό σου ντύσιμο).

Βγήκαν ξινά τα γέλια σ'.

Γιατί ακολούθησε μια δυσάρεστη έκπληξη.

Η φράση «βγήκαν ξινά τα γέλια σ'» σημαίνει ότι η χαρά και η διασκέδαση μετατράπηκαν σε κάτι δυσάρεστο ή απογοητευτικό, συνήθως μετά από μια κατάσταση ευθυμίας. Ουσιαστικά, οι στιγμές που αρχικά ήταν αστείες ή ευχάριστες, κατέληξαν να έχουν αρνητική τροπή.

Έννοια: Η αρχική χαρά μετατρέπεται σε λύπη, απογοήτευση ή κάτι αρνητικό.

Παράδειγμα: «Είχαμε βγει να περάσουμε καλά, αλλά μετά από ένα ατύχημα, βγήκαν ξινά τα γέλια σ'».

Συνώνυμη φράση: «Μας βγήκαν ξινά τα γέλια» είναι μια άλλη παρόμοια έκφραση.

Βγήκι κι η αλ'που στου παζάρ'.

Κάποιος που ενώ δεν έχει τα προσόντα, κάνει το σπουδαίο και θέλει να είναι στην επικαιρότητα.

Η φράση χρησιμοποιείται για να δηλώσει έκπληξη ή δυσαρέσκεια για κάτι απροσδόκητο ή αταίριαστο που συμβαίνει. Η αλεπού δεν ταιριάζει σε ένα παζάρι, γι' αυτό και η έκπληξη εκφράζεται με την εικόνα της αλεπούς να εμφανίζεται εκεί. Η φράση αυτή σχετίζεται με το:

► «τι γυρεύει η αλεπού στο παζάρι»;

Η φράση «Βγήκε η αλεπού στο παζάρι» ή «Τι θέλει η αλεπού στο παζάρι;» σημαίνει ότι ο ένοχος ή κάποιος που κρύβει κάτι, εμφανίζεται σε μέρος όπου είναι εύκολο να αποκαλυφθεί, κάτι που είναι αφύσικο και επικίνδυνο για τον ίδιο, όπως ακριβώς θα ήταν η αλεπού να βρεθεί σε μια αγορά όπου θα την έπιαναν αμέσως. Η φράση εκφράζει την παραδοξότητα και την επικινδυνότητα της κατάστασης, υπονοώντας ότι «κάτι δεν πάει καλά» ή ότι η παρουσία του ατόμου εκεί είναι ύποπτη και θα οδηγήσει στην αποκάλυψη της αλήθειας.

Προέλευση: Βασίζεται στην αντίληψη ότι η αλεπού, ως ζώο πονηρό αλλά και εύκολος στόχος για τους ανθρώπους (κυνηγούς, πωλητές), δεν θα πήγαινε ποτέ οικειοθελώς σε ένα μέρος όπως το παζάρι, όπου κινδυνεύει.

Χρήση: Τη χρησιμοποιούμε όταν βλέπουμε κάποιον που προσπαθεί να αναμειχθεί σε μια υπόθεση ή ένα μέρος όπου δεν θα έπρεπε, για να «ξεπλύνει» την ενοχή του ή να πάρει πληροφορίες, αλλά το κάνει με τρόπο που τον εκθέτει.

Βέλαξα απ' τους πόνους, όταν μ' έβγαλι αυτό το δόντ' η Παπαμυχάλ'ς.

Πόνεσα πάρα πολύ και βέλαξα σαν την αγελάδα,

Ο πονόδοντος είναι μια σημαντική προειδοποίηση για ένα υποκείμενο πρόβλημα, όπως τερηδόνα, μόλυνση ή κάταγμα, και απαιτεί άμεση οδοντιατρική φροντίδα για να αποφευχθούν πιο σοβαρές επιπλοκές. Ενώ ορισμένες προσωρινές λύσεις μπορούν να προσφέρουν ανακούφιση, η αντιμετώπιση της αιτίας από έναν οδοντίατρο είναι απαραίτητη για μακροχρόνια λύση.

Ο πόνος είναι ο τρόπος του σώματός σας να σας ενημερώσει για ένα πρόβλημα που χρειάζεται προσοχή. Αν αφεθεί χωρίς αντιμετώπιση, ένα μικρό οδοντιατρικό πρόβλημα μπορεί να γίνει πολύ πιο σοβαρό και δαπανηρό να θεραπευτεί.

Το να βγάλεις ένα πονεμένο δόντι (εξαγωγή) σημαίνει ότι ο πόνος προήλθε από σοβαρή βλάβη, όπως τερηδόνα που έφτασε στον πολφό, απόστημα, ή φλεγμονή και η εξαγωγή ήταν η λύση για να σταματήσει ο πόνος.

Ο Παπαμυχάλης ήταν ο “οδοντογιατρός” των Κανωλίων κατά την Κατοχή.

Βέργα που λυγάει, δε σπάει

Η φράση «Βέργα που λυγάει, δε σπάει» σημαίνει ότι αυτός που είναι έξυπνος, πονηρός και προσαρμόζεται στις δυσκολίες (λυγίζει) αντί να αντισταθεί σθεναρά (σπάει), καταφέρνει να επιβιώσει και να ξεπεράσει τα προβλήματα, δείχνοντας ευελιξία και πνεύμα αντί για ακαμψία.

Ερμηνεία: Η βέργα που είναι ευλύγιστη (όπως η λυγαριά ή τα πρώτα κλαδιά), μπορεί να λυγίσει πολύ χωρίς να σπάσει, ενώ η σκληρή και άκαμπτη θα σπάσει με την πρώτη δυσκολία.

Συμβολισμός: Αντιπροσωπεύει την ικανότητα προσαρμογής, την πονηριά και την ευφυΐα να διαχειριστείς καταστάσεις, αντί να επιμένεις σε μια ακαμψία που οδηγεί στην αποτυχία.

Συνώνυμες ιδέες: «Λυγάει και τα σίδερα», «όσο είναι βέργα τρυφερή τη σιάζεις όπως θέλεις» (για τη νεαρή ηλικία).

Βιλόν 'στ' άχυρα ψάχν'ς να βρεις;

Άδικα ασχολείσαι με αυτά τα ζητήματα, δεν θα τα καταφέρεις.

Η φράση «Βελόνι στα άχυρα ψάχνεις να βρεις;» δεν είναι παροιμία, αλλά η έκφραση «ψάχνει/ζητά βελόνες στ' άχυρα» (ή «ψύλλους στ' άχυρα»). Αυτή η έκφραση σημαίνει ότι κάποιος αναζητά κάτι μάταια, δηλαδή μια προσπάθεια που είναι άκαρπη και χάσιμο χρόνου.

Σημασία: Η αναζήτηση βελόνας σε ένα σωρό από άχυρα είναι αδύνατη και η προσπάθεια μάταιη.

Παρόμοια έκφραση: «ψάχνει ψύλλους στ' άχυρα» για να δηλωθεί μια αδιόρατη προσπάθεια ή ένας τρόπος να βρει κανείς κάτι που δεν υπάρχει.

Χρήση: Χρησιμοποιείται για να περιγράψει κάποιον που κάνει μια προσπάθεια που είναι καταδικασμένη σε αποτυχία.

Βίος αβίωτος.

Η φράση «βίος αβίωτος» σημαίνει μια ζωή αφόρητη, ανυπόφορη, γεμάτη δυσκολίες και ταλαιπωρία, συχνά με την έννοια ότι κάποιος κάνει τη ζωή κάποιου άλλου κόλαση (π.χ. «κάνω κάποιον τον βίο αβίωτο»). Προέρχεται από την αρχαία ελληνική γλώσσα και χρησιμοποιείται για να περιγράψει μια κατάσταση όπου η ύπαρξη είναι τόσο δύσκολη που δεν αξίζει να τη ζει κανείς, κάτι που θυμίζει τις φιλοσοφικές αναφορές στον «εξεταζόμενο βίο».

Σύγχρονη σημασία: Κάνω τη ζωή κάποιου άλλου αφόρητη, του δημιουργώ συνεχώς προβλήματα, τον βασανίζω ψυχολογικά ή σωματικά.

Ετυμολογική ρίζα: Από το «βίος» (ζωή) και το «αβίωτος» (αυτός που δεν είναι βιώσιμος, που δεν μπορεί να ζει κανείς).

Παράδειγμα χρήσης: «Ο εργοδότης του, του κάνει τον βίο αβίωτο με τις συνεχείς απαιτήσεις.».

Βλέπ' του δέντρου κι δε βλέπ' του δάσους.

Είναι κοντόφθαλμος και δεν κοιτάει παραπέρα, ευρύτερα.

Η φράση «βλέπει το δέντρο, κι δε βλέπει το δάσος» σημαίνει ότι κάποιος επικεντρώνεται στις μικρές λεπτομέρειες και παραβλέπει τη μεγάλη εικόνα ή το συνολικό αποτέλεσμα. Είναι μια έκφραση που χρησιμοποιείται όταν κάποιος δεν μπορεί να καταλάβει το πλαίσιο ή τη γενική κατάσταση, επειδή ασχολείται υπερβολικά με επιμέρους στοιχεία.

Σημασία: Η έκφραση υπογραμμίζει την έλλειψη ολιστικής σκέψης, όπου η εστίαση σε μεμονωμένα στοιχεία (τα δέντρα) εμποδίζει την κατανόηση της συνολικής εικόνας (το δάσος).

Χρήση: Χρησιμοποιείται για να περιγράψει κάποιον που χάνει τη συνολική στρατηγική λόγω της ενασχόλησης με το τι συμβαίνει αυτή τη στιγμή.

Βλέποντας κι κάνοντας.

Τίποτε δεν πρέπει να κάνεις, χωρίς να το καλοξετάσεις πρώτα.

Η φράση «βλέποντας και κάνοντας» σημαίνει ότι κάποιος μαθαίνει κάτι μέσα από την πρακτική, χωρίς να έχει προαποφασίσει τον τρόπο δράσης. Αναφέρεται σε μια μέθοδο εκμάθησης όπου η γνώση αποκτάται σταδιακά, καθώς προχωρά η διαδικασία, παρατηρώντας και αναλαμβάνοντας δράση.

Εκμάθηση μέσω πράξης: Κάποιος μαθαίνει να κάνει κάτι, βλέποντας πώς γίνεται ή δοκιμάζοντας μόνος του, προχωρώντας βήμα-βήμα αντί να ακολουθεί ένα αυστηρό πλάνο.

Απόπειρα και λάθος: Υποδηλώνει μια διαδικασία, στην οποία μπορεί να υπάρξουν δοκιμές και λάθη, αλλά τελικά ο στόχος επιτυγχάνεται μέσα από την προσαρμογή.

Πρακτική εμπειρία: Είναι η εκμάθηση που προέρχεται από την προσωπική εμπειρία και την επαφή με την πράξη, παρά από θεωρητική γνώση.

Βόδι πήγε, μοσχάρι γύρισε.

Η παροιμία «Βόδι πήγε, μοσχάρι γύρισε» σημαίνει ότι κάποιος έφυγε μεγάλος, δυνατός ή σημαντικός και γύρισε μικρός, αδύναμος ή υποβαθμισμένος.

Χρησιμοποιείται συνήθως ειρωνικά ή επικριτικά:

για άνθρωπο που πήγε κάπου με μεγάλες φιλοδοξίες, εξουσία ή δύναμη και απέτυχε για κάποιον που «δεν στάθηκε στο ύψος των περιστάσεων».

Παράδειγμα: Πήγε στην πρωτεύουσα να κάνει καριέρα και γύρισε χωρίς δουλειά.

-Βόηθα μι Αϊ Νικόλα μ'. -Κούνα κι συ τα χέρια σ'.

Αρχαίο γνωμικό: *Συν Αθηνά και χείρα κίνει.*

Η φράση «Βόηθα μι Αϊ Νικόλα. -Κούνα κι συ τα χέρια» σημαίνει ότι δεν αρκεί μόνο η επίκληση σε κάποια ανώτερη δύναμη, αλλά οφείλουμε να συνεισφέρουμε και εμείς με τη δική μας προσπάθεια για να πετύχουμε κάτι. Η φράση αναφέρεται στην ιδέα ότι η βοήθεια εξαρτάται από την ενεργή συμμετοχή του ατόμου, όχι μόνο από την ελπίδα.

Βόηθα με Άγιε Νικόλαε: Αναφέρεται στην επίκληση βοήθειας σε έναν άγιο.

Κούνα και συ τα χέρια σου: Αυτό το μέρος της φράσης είναι η προτροπή για δράση και προσωπική προσπάθεια.

Σημασία: Υποδηλώνει ότι πρέπει να κάνεις το δικό σου χρέος για να επιτύχεις έναν στόχο.

Βόηθα με να σε βοηθώ ν' ανεβούμε το βουνό.

Η φράση δηλώνει την αλληλεξάρτηση και την ανάγκη συνεργασίας για την επίτευξη ενός κοινού στόχου. Σημαίνει ότι η επιτυχία του ενός εξαρτάται από τη βοήθεια του άλλου, και αντίστροφα, για να φτάσουμε σε ένα δύσκολο σημείο, όπως η κορυφή ενός βουνού.

Η φράση τονίζει ότι η βοήθεια πρέπει να είναι αμοιβαία. Δεν ζητάει κάποιος απλώς να τον βοηθήσουν, αλλά προσφέρεται και ο ίδιος να βοηθήσει, σε μια προσπάθεια αλληλεγγύης.

► Βάστα με να σε βαστώ, ν' ανεβούμε στο βουνό.

Βόηθα με, φτωχέ, μη γίνω σαν και σένα

Η παροιμία είναι: «Βοήθα με, φτωχέ, για να μη γίνω σαν και σένα» (ή «Βοήθα με φτωχέ για να μη σου μοιάσω») και σημαίνει ότι ζητάς βοήθεια από κάποιον φτωχό ή ταπεινό, όχι επειδή θέλεις να γίνεις σαν αυτόν, αλλά για να μη φτάσεις ποτέ στην δική του κατάσταση, δηλαδή να αποφύγεις την φτώχεια ή την δυσκολία, χρησιμοποιώντας τον ως παράδειγμα του, τι πρέπει να αποφύγεις.

Σημασία: Είναι μια ειρωνική έκφραση που δείχνει την επιθυμία να ξεπεράσεις την κατάσταση του άλλου, ενώ ταυτόχρονα του ζητάς τη βοήθειά του.

Χρήση: Λέγεται συνήθως όταν κάποιος βρίσκεται σε δύσκολη θέση και ζητάει συμβουλές ή βοήθεια από κάποιον που, αν και φτωχός, ίσως έχει διδάγματα ζωής ή κάποια μικρή βοήθεια να προσφέρει, ώστε να αποφύγει ο ομιλητής την ίδια μοίρα.

Βουή λαού, οργή Θεού.

Η φράση σημαίνει ότι ο θυμός και η οργή του λαού, εάν εκφραστούν δυναμικά, μπορούν να προκαλέσουν την οργή και την τιμωρία του Θεού, επειδή η φωνή του λαού αφορά τον Θεό. Στην πραγματικότητα, είναι μια παροιμία που χρησιμοποιείται για να περιγράψει πώς η λαϊκή κατακραυγή μπορεί να οδηγήσει σε θεία τιμωρία για ό,τι εναντιώνεται ο λαός.

Η φράση «Βοή λαού, οργή Θεού» σημαίνει ότι η δυνατή και έντονη διαμαρτυρία του λαού μπορεί να προκαλέσει την οργή και την τιμωρία του Θεού εναντίον αυτού που δέχεται αυτή την κατακραυγή. Στην ουσία, πρόκειται για τη μεταφυσική ερμηνεία της λαϊκής αγανάκτησης, όπου η κραυγή του λαού θεωρείται ότι έχει θείες συνέπειες.

Ερμηνεία: Όταν ο λαός ξεσπά σε οργή και αγανάκτηση, η φωνή του (η «βοή») μπορεί να θεωρηθεί ότι προκαλεί την «οργή του Θεού» εναντίον του προσώπου ή της κατάστασης που έχει προκαλέσει τη λαϊκή κατακραυγή.

Παράδειγμα: Η έκφραση μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να περιγράψει τη δύναμη της δημόσιας γνώμης και το πώς μια μαζική κατακραυγή μπορεί να οδηγήσει σε θεϊκή παρέμβαση ή τιμωρία, σύμφωνα με τη λαϊκή πίστη.

-Βουίξ' τ' αυτί σ'; - Μαζί θα τ' ακούσουμε.

Διάλογος παιδιών, που όταν βουίξει το αυτί του ενός, το πετυχαίνει το άλλο ποιο είναι.

Η φράση «Βουίξει το αυτί σου; Μαζί θα τ' ακούσουμε» δεν είναι παροιμία, αλλά ένα χιουμοριστικό και ειρωνικό σχόλιο, που σημαίνει ότι θα ακούσει κανείς κάτι που του φαινόταν αδιανόητο ή δύσκολο, ή ότι κάποιος καυχιέται για κάτι.

Αιτία: Η φράση πιθανότατα προέρχεται από την έκφραση «βουίζει το αυτί», που σημαίνει ότι κάποιος έχει βουητό στο αυτί.

Σημασία: Στη συνέχεια, η παροιμία «Μαζί θα το ακούσουμε» σημαίνει ότι θα ακούσει κανείς αυτό που έχει να πει.

Προέλευση: Η φράση μπορεί να προέρχεται από την αρχαία ελληνική παροιμία «Κάθε βουβός γκρινιάρης».

Παρόμοιες εκφράσεις: «Να τ' ακούσουμε εμείς αυτό!», «Μαζί θα το πούμε!»

Συμπέρασμα: Η φράση «Βουίζει το αυτί σου; Μαζί θα τ' ακούσουμε» είναι μια χιουμοριστική και ειρωνική έκφραση που χρησιμοποιείται για να δηλώσει ότι θα ακούσει κανείς κάτι που του φαινόταν αδιανόητο ή δύσκολο.

Βουνό μι βουνό δε σμίγ'.

Τα βουνά δεν ανταμώνουν ποτέ, όπως οι άνθρωποι.

Η παροιμία «Βουνό με βουνό δε σμίγει» σημαίνει ότι δύο όροι ή δύο καταστάσεις που δε μπορούν να συναντηθούν στη φύση, όπως τα βουνά, μπορούν να συναντηθούν στην πραγματικότητα. Στην πιο κοινή της εκδοχή, «Βουνό με βουνό δε σμίγει, άνθρωπος με άνθρωπο σμίγει», δηλώνει ότι αν και τα βουνά δεν συναντιούνται ποτέ, οι άνθρωποι μπορούν να ξαναβρεθούν, ιδίως αν το θελήσουν.

Κυριολεκτική σημασία: Τα βουνά, ως γεωγραφικά αντικείμενα, είναι σταθερά και δεν μετακινούνται για να συναντηθούν.

Μεταφορική σημασία: Οι άνθρωποι, σε αντίθεση με τα βουνά, μπορούν να συναντηθούν ξανά, να συνεργαστούν ή να συμφιλιωθούν, ακόμη και μετά από μακρύ χρόνο ή απόσταση.

Εφαρμογή: Χρησιμοποιείται συχνά για να υποδείξει ότι παρά τις δυσκολίες, οι άνθρωποι μπορούν να ξεπεράσουν τα εμπόδια και να βρεθούν.

Βρέξ' χιονίσ' η караβάνα θα γιουμίσ'

Λεγόταν κυρίως για τους δημόσιους υπάλληλους, που κάθε μήνα είχαν το μισθό τους.

Η φράση «Βρέξει χιονίσει, η караβάνα θα γεμίσει» είναι μια παροιμία που σημαίνει ότι κάποιος θα πετύχει τον σκοπό του, ανεξάρτητα από τις δυσκολίες. Η «καραβάνα» είναι ένα δοχείο που γέμιζε με νερό για να ποτίσουν τα ζώα, οπότε η παροιμία υποδηλώνει ότι είτε έβρεχε, είτε χιόνιζε, η δουλειά του ποτίσματος θα γινόταν και η караβάνα θα γέμιζε.

Σημασία: Θα επιτευχθεί ο σκοπός του, ό,τι κι αν συμβεί.

Ιστορία: Η φράση βασίζεται στην ανάγκη να γεμίζει η караβάνα για το πότισμα των ζώων, μια δουλειά που έπρεπε να γίνει οπωσδήποτε, ανεξαρτήτως καιρικών συνθηκών.

Βρέχ' καρεκλουπόδαρα όξου.

Πρόκειται για καταιγίδα που βροντάει στα κεραμίδια, λες και είναι καρεκλοπόδαρα.

Η φράση «βρέχει καρεκλοπόδαρα» δεν είναι παροιμία, αλλά ένας λαϊκός, ποιητικός τρόπος να περιγραφεί η έντονη, δυνατή βροχή. Συχνά χρησιμοποιείται σε συνδυασμό με την ερώτηση «Τι είναι»: ως μέρος ενός γρίφου, όπου η απάντηση είναι «η δυνατή βροχή».

Σημασία: Η έκφραση αναφέρεται σε μια τόσο δυνατή βροχή που τα νερά, σαν να έπεφταν τα πόδια από καρέκλες, γεμίζουν τα πάντα και σχηματίζουν λιμνάζοντα νερά σε δρόμους και αυλές.

Χρήση: Αντί να πει κανείς «έχει δυνατό κύρο», μπορεί να πει «βρέχει καρεκλοπόδαρα» για να δώσει μια πιο έντονη και ποιητική εικόνα της βροχής.

Προέλευση: Δεν υπάρχει επίσημη καταγωγή, αλλά η έκφραση συνδέεται με την παραδοσιακή λαϊκή σοφία και τη δύναμη της φύσης.

Βρέχ' μι του τουλούμι'

Πρόκειται για νεροποντή, σα να χύνεται απ' το τουλούμι.

Η φράση «βρέχει με το τουλούμι» σημαίνει ότι βρέχει πολύ, καταρρακτωδώς, και προέρχεται από την εικόνα του νερού να πέφτει με μεγάλη δύναμη, σαν να το ρίχνει κάποιος από ένα μεγάλο ασκί (τουλούμι). Το «τουλούμι» είναι ένα παλιό, μεγάλο ασκί φτιαγμένο από κατσικίσιο δέρμα και η έκφραση παρομοιάζει τη βροχή με το περιεχόμενο ενός τέτοιου δοχείου που αδειάζει ξαφνικά.

Τουλούμι: Ένα μεγάλο, φουσκωμένο ασκί, συχνά φτιαγμένο από προβιά κατσικιού, που χρησιμοποιείτο για τη μεταφορά και αποθήκευση υγρών ή τροφίμων, όπως το τυρί.

Η σημασία της φράσης: Η φράση είναι ένας λαϊκός τρόπος να περιγραφεί η έντονη βροχόπτωση, σαν να αδειάζει το νερό μαζεμένο σε ένα μεγάλο δοχείο, όπως το τουλούμι.

Παρόμοιες εκφράσεις: Υπάρχουν και άλλες, παρόμοιες εκφράσεις, όπως «βρέχει με το ασκί» ή «βρέχει με την τρόμπα». Παγκοσμίως, υπάρχουν αντίστοιχες εκφράσεις, όπως «it's raining buckets» (βρέχει κουβάδες) στα αγγλικά.

Βρήκαμι παπά να θάψουμε και τους ζωντανούς.

Η παροιμιώδης αυτή έκφραση χρησιμοποιείται για να δηλώσουμε τη σημασία να εκμεταλλευτούμε τις τυχόν ευνοϊκές συγκυρίες που μας προκύπτουν.

Σημείωση. Σύμφωνα με τον **Τάκη Νατσούλη**, μια φορά υπήρχαν σ' έναν τόπο, δύο ορεινά χωριά, που ζητούσαν παπά για την τέλεση των εκκλησιαστικών μυστηρίων. Αλλά ο Δεσπότης δεν τούς έστελνε, λέγοντάς τους ότι έπρεπε να πάνε στη Μητρόπολη να τα κάνουν. Για τούς νεκρούς, όμως, το πράγμα ήταν δύσκολο. Έκαναν, λοιπόν, παράπονα στο Δεσπότη, και επειδή οι νεκροί έμεναν άθαφτοι, ο Δεσπότης έστειλε στο ένα χωριό έναν παπά.

Η παροιμία είναι «Βρήκαμε παπά για να θάψουμε ακόμα και ζωντανούς». Σημαίνει ότι όταν δίνεται ευκαιρία για κάτι (ακόμα και αρνητικό ή ασυνήθιστο), θα πρέπει να εκμεταλλευτεί πλήρως. Η χρήση της είναι ευρεία, αναφερόμενη σε περιπτώσεις όπου μια αλλαγή ή

ένα γεγονός επιτρέπει την πραγματοποίηση πολλών πραγμάτων ταυτόχρονα.

Ερμηνεία: Η παροιμία αυτή χρησιμοποιείται όταν υπάρχει μια τυχαία ή ευνοϊκή συγκυρία που επιτρέπει την εκτέλεση πολλών πράξεων ταυτόχρονα, ακόμη και αν ο σκοπός τους δεν είναι ιδιαίτερα ευγενής.

Πρόλευση: Έχει καταγραφεί στην Λακωνία από τον **Κ. Νεστορίδη**, το 1889.

Βρήκι η γύφτος τη γενιά του κι αναγάλλιασ' η καρδιά του.

Χάρηκε πολύ όταν συνάντησε κάποιον από το σόι του.

Η παροιμία «Βρήκε η γύφτος τη γενιά του κι αναγάλλιασε η καρδιά του» σημαίνει ότι ο καθένας βρίσκει και προτιμά να συναναστρέφεται με ανθρώπους που έχουν παρόμοιες ιδέες, καταγωγή ή τρόπους ζωής.

Εξήγηση: Αναφέρεται στην τάση των ανθρώπων να αναζητούν την παρέα ομοϊδεατών, καθώς αυτό τους γεμίζει με χαρά και ικανοποίηση.

Σημασία: Χρησιμοποιείται για να περιγράψει την ευχαρίστηση που νιώθει κάποιος όταν βρίσκει άλλους που τον καταλαβαίνουν και συμμερίζονται τα ίδια ενδιαφέροντα και απόψεις.

Βρήκι η Φίλιππος του Ναθαναήλ.

Πρόκειται για συνάντηση δυο φίλων, όπως οι δυο μαθητές του Χριστού.

Η φράση «Βρήκε ο **Φίλιππος** το **Ναθαναήλ**» σημαίνει ότι κάποιος βρήκε το «ταίρι» του, τον άνθρωπο που ταιριάζει απόλυτα με τις απόψεις και την ιδιοσυγκρασία του. Αρχικά, η έκφραση αναφέρεται στη βιβλική ιστορία όπου ο Φίλιππος βρίσκει τον Ναθαναήλ για να του πει ότι βρήκε τον Μεσσία, τον **Χριστό**. Η σύγχρονη χρήση της φράσης επεκτάθηκε για να περιγράψει δύο άτομα που ταιριάζουν πολύ μεταξύ τους.

Βιβλική προέλευση: Η έκφραση προέρχεται από το Ευαγγέλιο, όπου ο Φίλιππος λέει στον Ναθαναήλ: «τον βρήκαμε!» όταν τον οδηγεί στον **Ιησού**.

Σημερινή χρήση: Σήμερα, χρησιμοποιείται για να περιγράψει δύο φίλους ή συντρόφους που έχουν παρόμοια στοιχεία και ταιριάζουν απόλυτα.

Βρήκι στρουμένου τραπέζ'.

Τα βρήκε όλα έτοιμα. Η φράση λέγεται όταν κάποιος, χωρίς να προσπαθήσει ο ίδιος, «πετυχαίνει» στη ζωή. Την επιτυχία του, όμως, αυτή την χρωστά στις προσπάθειες και τους κόπους κάποιου άλλου. (κληρονομιά, προίκα, έτοιμη εργασία κ.λπ.)

Η φράση «βρήκε στρωμένο τραπέζι» σημαίνει ότι κάποιος βρήκε κάτι έτοιμο ή πέτυχε ένα αποτέλεσμα χωρίς να κουραστεί ή να δαπανήσει δικές του προσπάθειες. Συχνά χρησιμοποιείται μεταφορικά για να δηλώσει ότι κάποιος ωφελήθηκε από τις προσπάθειες άλλων, είτε σε επαγγελματικό είτε σε προσωπικό επίπεδο.

Πιο κυριολεκτικά: Η φράση μπορεί να αναφέρεται στην πράξη του να βρει κάποιος ένα έτοιμο, στρωμένο τραπέζι με φαγητό, έτοιμο για να φάει.

Πιο μεταφορικά: Αναφέρεται σε μια κατάσταση όπου κάποιος απολαμβάνει τα οφέλη μιας εργασίας που έκαναν άλλοι, χωρίς να καταβάλει ο ίδιος τον αντίστοιχο κόπο.

Παράδειγμα: Ένας γιος που παίρνει τη δουλειά του πατέρα του και τα όσα έχει χτίσει, ενώ δεν έχει προσπαθήσει ο ίδιος, «βρήκε στρωμένο τραπέζι».

Βρήκι του δάσκαλό τ'.

Πρόκειται για τον ατίθασο εκείνον που συναντά τον μέντορά του.

Η φράση «βρήκε το δάσκαλό του» σημαίνει ότι κάποιος συνάντησε κάποιον άλλο που είναι πιο ικανός ή ανώτερος από αυτόν σε ένα συγκεκριμένο τομέα. Μπορεί επίσης να χρησιμοποιηθεί για να περιγράψει την κατάσταση όπου κάποιος αντιμετωπίζει έναν αντίπαλο, ο οποίος τον νικά επανειλημμένα.

Σημασία: Κάποιος αντιμετώπισε έναν πιο έμπειρο ή ταλαντούχο αντίπαλο.

Παράδειγμα: Ένας αρχάριος μαχητής μπορεί να «βρει το δάσκαλό του» όταν αντιμετωπίζει έναν πρωταθλητή.

Βρήκι του μπάρμπα τ'

Ταπεινώθηκε από κάποιον ικανότερό του, που ήξερε πολύ περισσότερα απ' αυτόν.

Η φράση «Βρήκε το μπάρμπα του» δεν υπάρχει ως γνωστή παροιμία ή έκφραση στα ελληνικά. Η λέξη «μπάρμπας» χρησιμοποιείται οικείως για να προσφωνήσει έναν άνδρα μεγαλύτερης ηλικίας ή για να δηλώσει κάποιον που ανήκει σε αυτή την κατηγορία, όπως φαίνεται σε μερικά παραδείγματα, όπως «Μπαρμπα-Γιώργο». Μερικές φορές, η λέξη «μπάρμπας» μπορεί να χρησιμοποιηθεί μεταφορικά ή σε άλλες εκφράσεις, αλλά η συγκεκριμένη πρόταση δεν είναι τυπική.

Είναι πιθανό η φράση να είναι κάποια παραλλαγή μιας έκφρασης, όπως:

«Βρήκε το μπελά του»: Όταν κάποιος αντιμετωπίζει ένα δύσκολο πρόβλημα.

«Βρήκε το δίκιο του»: Όταν κάποιος επιβεβαιώνεται ή δικαιώνεται.

«Βρήκε το δρόμο του»: Όταν κάποιος βρίσκει τη δική του πορεία ή επαγγελματική κατεύθυνση.

Για να κατανοήσει κανείς τι ακριβώς θέλει να πει η φράση, θα πρέπει να δούμε το γενικότερο περιεχόμενο της πρότασης ή του κειμένου, στο οποίο εμφανίζεται.

Βρήκι του σφυγμό τ' κι τουν έσουσι.

Κατάφερε να τον επηρεάσει και τον απέτρεψε από το κακό.

Η φράση «Βρήκε το σφυγμό του και τον έσωσε» σημαίνει κυριολεκτικά ότι η εύρεση του σφυγμού έδειξε ότι το άτομο ήταν ζωντανό και επέτρεψε την εφαρμογή σωτήριων ενεργειών.

ών. Μεταφορικά, η φράση μπορεί να σημαίνει ότι κάποιος βρήκε τον τρόπο να αναζωογονήσει μια κατάσταση ή να την οδηγήσει σε επιτυχία. Όπως ένας γιατρός μπορεί να «σώσει» έναν ασθενή, βρίσκοντας τον σφυγμό του, έτσι και κάποιος μπορεί να «σώσει» μια ιδέα, ένα έργο ή μια επιχείρηση.

Κυριολεκτική σημασία:

Σφυγμός: Σημαίνει την ρυθμική διαστολή των αρτηριών, που είναι ένα ζωτικό σημάδι ότι η καρδιά χτυπά και το αίμα κυκλοφορεί.

Η εύρεση του σφυγμού: Σημαίνει ότι κάποιος, συνήθως ένας επαγγελματίας υγείας, κατάφερε να εντοπίσει ότι υπάρχει καρδιακή λειτουργία.

«Και τον έσωσε»: Αυτό είναι το αποτέλεσμα της εύρεσης. Η γνώση ότι ο ασθενής ζει επέτρεψε την εφαρμογή σωτήριων ενεργειών (όπως η «κάρπα», εάν χρειάζεται).

Μεταφορική σημασία:

«Βρήκε το σφυγμό»: Μπορεί να σημαίνει ότι κάποιος κατάλαβε την «καρδιά» μιας κατάστασης, του προβλήματος ή μιας επιχείρησης. Δηλαδή, εντόπισε το κρίσιμο σημείο ή τη βασική αιτία.

«Και τον έσωσε»: Όπως ο γιατρός «έσωσε» τον ασθενή, έτσι και ο άνθρωπος που βρήκε τον μεταφορικό σφυγμό, έσωσε την κατάσταση από την καταστροφή, την κατάρρευση ή την αποτυχία.

Βρήκεις φαῖ; κάτσι, βρήκεις ξύλου; φεύγα.

Μια καλή συμβουλή μας δίνει η παραπάνω φράση. Όταν μας καλούν για φαγητό να πηγαίνουμε, εκείνο που πρέπει να αποφεύγουμε είναι οι φασαρίες, οι καβγάδες και το ξύλο.

► Όταν βρεις φαῖ, κάτσι, όταν βρεις ξύλου, φεύγα.

Βρουμάει μπαρούτ' αυτή η δ'λεια.

Υπόθεση που είναι επικίνδυνη και σφαλερή.

Κάπου εδώ κοντά υπάρχει κίνδυνος ή η υπόθεση αυτή και η κατάσταση που διαμορφώνεται, μπορεί να μας βάλει σε μεγάλους μπελάδες.

► Μυρίζ' μπαρούτ' αυτή η δ'λεια.

Βροντάν τα σίδερα, βροντάν κι οι σακουράφισ.

Η παροιμία «Βροντάν τα σίδερα, βροντάν κι οι σακουράφες» σημαίνει ότι όταν συμβαίνει κάτι μεγάλο, σημαντικό ή απειλητικό, εκδηλώνονται και οι πιο μικρές, ασήμαντες λεπτομέρειες, τονίζοντας την αξία της προνοητικότητας και της προσοχής σε όλα τα επίπεδα, καθώς τίποτα δεν μένει κρυφό και όλα φανερώνονται, υποδηλώνοντας ότι «των φρονίμων τα παιδιά» δεν θα πιαστούν «κορόιδα» και προετοιμάζονται για τα πάντα, από τα μεγάλα «σιδερένια» προβλήματα έως τα μικρά «σακουράφια».

Αναλυτικότερα:

Βροντάν τα σίδερα: Αναφέρεται σε μεγάλα, ισχυρά πράγματα, όπως καραβάνια, αμάξια, ή γεγονότα που προκαλούν μεγάλο θόρυβο (π.χ., πόλεμος, μεγάλη αναταραχή).

Βροντάν κι οι σακοράφες: Η σακοράφα (ραπτομηχανή ή σουβλί αρμαθιάς) είναι ένα μικρό εργαλείο, που όμως και αυτό «βροντά» (δίνει σημάδια), δείχνοντας ότι η «φασαρία» φτάνει παντού, ακόμη και στα πιο ταπεινά.

Σημασία:

Προνοητικότητα: Να είσαι προετοιμασμένος για τα πάντα, μεγάλα και μικρά.

Επαγρύπνηση: Να δίνεις σημασία στις λεπτομέρειες, γιατί συχνά αποκαλύπτουν την αλήθεια.

Καθολικότητα: Κανένα γεγονός, όσο μικρό κι αν φαίνεται, δεν είναι άσχετο. Όλα συνδέονται.

Βρώμα και δυσωδία

Η φράση «Βρώμα και δυσωδία» προέρχεται από τη νεκρώσιμη ακολουθία της Ορθόδοξης Εκκλησίας, όπου περιγράφει το ανθρώπινο σώμα μετά τον θάνατο («τροφή για σκουλήκια και δυσοσμία»), αλλά στον λαό απέκτησε την έννοια της «κατάντιας», της αθλιότητας ή του *αποσύνθετου*, χρησιμοποιούμενη κυρίως για να περιγράψει κάτι που είναι *σαθρό, σάπιο*, ή μια *κακόφημη/ανήθικη κατάσταση* και όχι τόσο κυριολεκτικά την οσμή.

Προέλευση και Σημασία:

Εκκλησιαστική προέλευση: Είναι μέρος της φράσης «*γυμνὰ ὅστέα ὁ ἄνθρωπος, σκωλήκων βρώμα καὶ δυσωδία*» (γυμνά οστά ο άνθρωπος, τροφή για σκουλήκια και δυσοσμία).

Λαϊκή χρήση: Στην καθημερινή γλώσσα, το «βρώμα» (με ωμέγα, από το αρχαίο «βιβρώσκω» - τρώω) συγχέεται με το «βρόμα» (που σημαίνει φθορά/σάπιο) και η φράση χρησιμοποιείται μεταφορικά.

Ερμηνεία: Λέγεται για κάτι που είναι «βρωμιά», «ακαθαροσία», ή «σαπίλα» (όχι μόνο κυριολεκτικά, αλλά και ηθικά ή κοινωνικά).

Παράδειγμα χρήσης (σε μεταφορική έννοια): «Όλο το σύστημα είναι μια βρώμα και δυσωδία, πρέπει να καθαρίσει!».

Βρώμικα ψάρια, καλά παζάρια.

Τα φρέσκα ψάρια είναι καλά, αλλά είναι ακριβά και δεν πωλούνται εύκολα, ενώ τα μπαγιάτικα είναι φθηνά και ο κόσμος τα αγοράζει. Η φράση λέγεται όταν οι πελάτες αδιαφορούν για την ποιότητα και παρασύρονται από τη χαμηλή τιμή. Με τον τρόπο αυτό γίνεται μεγάλη κατανάλωση και το εμπόριο κινείται ικανοποιητικά.

Η παροιμία «βρώμικα ψάρια, καλά παζάρια» σημαίνει ότι ακόμα και οι πιο άσχημες ή «βρώμικες» πτυχές μιας κατάστασης, όπως το να πουλάς ψάρια που δεν είναι φρέσκα, μπο-

ρούν να οδηγήσουν σε κερδοφόρες συμφωνίες ή «καλά παζάρια». Αυτό υποδηλώνει ότι η πραγματική αξία μιας κατάστασης δεν είναι πάντα προφανής και ότι οι συμφέρουσες ευκαιρίες μπορούν να προκύψουν ακόμα και από εκεί που δεν το περιμένεις.

Σημασία: Η παροιμία υπογραμμίζει την ικανότητα να εκμεταλλεύεσαι ακόμη και τις φαινομενικά αρνητικές ή «άσχημες» καταστάσεις προς όφελός σου.

Συμβολισμός: Τα «βρώμικα ψάρια» συμβολίζουν οτιδήποτε είναι φαινομενικά χαμηλής ποιότητας, άσημο ή αδιάφορο, ενώ τα «καλά παζάρια» αναφέρονται στην κερδοφόρα ή συμφέρουσα έκβαση μιας κατάστασης.

Μπουτινέλος, με το μπουτινόξυλο (ανάποδα)

Είναι σκεύος της κουζίνας του Καναλιώτικου σπιτιού και χρησιμεύει για να «χτυπούν» το γάλα και να παίρνουν το βούτυρο που βρίσκεται στην επιφάνειά του, ενώ το υπόλοιπο γάλα, είναι το ξινόγαλο, που πίνεται για δροσιστικό ποτό.

Γ

Γαία πυρί μιχθήτω.

Η φράση «Γαία πυρί μιχθήτω» σημαίνει «Η γη να ανακατευτεί με τη φωτιά», εκφράζοντας απόλυτη αδιαφορία, παραίτηση ή ριζική καταστροφή μετά από προσωπικό θάνατο (συνήθως προστίθεται το «εμοῦ θανόντος»). Είναι μια αρχαία ελληνική φράση από τραγικό ποιητή, που χρησιμοποιείται σήμερα για να δείξει ότι κάποιος δεν νοιάζεται τι θα συμβεί μετά το τέλος του ή όταν όλα θα έχουν καταστραφεί, μια ακραία έκφραση, «μετά από εμέ, χάος».

Ανάλυση της φράσης:

Γαία: Η γη, ο κόσμος.

Πυρί: Με τη φωτιά (δοτική).

Μιχθήτω: Να ανακατευτεί (ευκτική αορίστου από το *μείγνυμι* - ανακατεύω).

Συνοπτικά: Μετά τον θάνατό μου, ας καταστραφούν τα πάντα, ας γίνει η γη στάχτη, δεν με νοιάζει τίποτα άλλο.

Γαίαν έχοι ελαφράν.

Η παροιμία «Γαίαν έχοι ελαφράν» σημαίνει «Ας είναι ελαφρό το χώμα που τον σκεπάζει» και εκφράζει μια ευχή (ή ευχή-κατάρτα) για τον θάνατο κάποιου, ευχόμενος, να μην είναι βαρύ το χώμα, δηλαδή να έχει ήσυχο και εύκολο πέρασμα από τη ζωή στην αιωνιότητα, συνήθως μετά από μια δύσκολη ή φθαρμένη ζωή.

Εξήγηση:

Γαίαν: Γη (το χώμα).

Έχοι ελαφράν: Ας την έχει ελαφριά.

Συνολική σημασία: Η φράση εκφράζει την επιθυμία να είναι το χώμα ελαφρύ για τον νεκρό, δηλαδή να μη νιώσει βαρύ το βάρος της ταφής, ευχόμενοι να αναπαυτεί γρήγορα και ειρηνικά. Χρησιμοποιείται συνήθως για να δηλώσει το τέλος μιας ζωής, συχνά με μια νότα συμπόνιας ή ανακούφισης.

Γαίδaros πάντα γαίδaros κι ας του φοράν' και σέλλα.

Κάποιου δεν αλλάζει, ανεξάρτητα από τα πλούτη ή την εξουσία που αποκτά – ένας αγενής ή ανόητος άνθρωπος παραμένει αγενής/ανόητος ακόμη κι αν ντυθεί πλουσιοπάροχα. Υποδηλώνει ότι η εσωτερική ουσία ενός ατόμου δεν μεταβάλλεται από τις εξωτερικές περιστάσεις ή τα στολίδια, και τονίζει την αλήθεια του χαρακτήρα απέναντι στις φανφάρες.

Σημασία και Χρήση:

Μη αλλαγή χαρακτήρα: Αν κάποιος έχει κακές συνήθειες ή έλλειψη σοφίας, δεν θα τις ξεπεράσει απλά αλλάζοντας ρούχα ή αποκτώντας ένα αξίωμα.

Αξία της ουσίας: Μια όμορφη σέλα (πλούτος/θέση) δεν κάνει τον γάιδαρο άλογο, όπως ακριβώς ένα αξίωμα δεν κάνει έναν άτομο σοφό ή ευγενικό.

Παραλλαγές: Υπάρχουν παρόμοιες εκφράσεις όπως: «γάιδαρος είν' ο γάιδαρος αν φορεί και σέλα και η άσημη δε γίνεται κοπέλα».

Συνοπτικά: Η παροιμία αυτή είναι μια υπενθύμιση ότι ο πραγματικός χαρακτήρας ενός ανθρώπου είναι αυτό που έχει σημασία, και όχι οι εξωτερικές ενδείξεις πλούτου ή κύρους.

Γάιδαρους ξισαμάρωτους

Λέγεται για να δηλώσει τη θρασύτητα και την αναισχυντία κάποιου.

Η φράση «γαϊδούρι ξεσαμάρωτο» (ή ξεκαπίστρωτο/ξέστρωτο) περιγράφει έναν άνθρωπο που είναι πολύ βάνουσος, αγενής, απότομος και αναίσθητος. Χρησιμοποιείται για να χαρακτηρίσει κάποιον που φέρεται με τραχύτητα και έλλειψη ευγένειας.

Ερμηνεία: Σημαίνει «απροσάρμοστος» ή «απρόσεκτος», όπως ένα γαϊδούρι που έχει ξεφύγει και είναι χωρίς σαμάρι, φέρεται ανεξέλεγκτα και είναι βίαιο.

Παρόμοια έκφραση: «γάιδαρος με περικεφαλαία».

Γάιδαρους μι πικικεφαλαία είνι ικείνους ου γείτουνας.

Ξεδιάντροπος όλως διόλου και χοντροκομμένος

Η φράση «γάιδαρος με περικεφαλαία» δεν είναι παροιμία, αλλά λαϊκή έκφραση που χρησιμοποιείται για να περιγράψει ένα άτομο που είναι ιδιαίτερα αναίσθητο, αχάριστο ή έχει απρεπή συμπεριφορά. Τονίζει την έλλειψη αισθήματος, ευγένειας και τρόπων σε ένα πρόσωπο, σαν να είναι ανόητος και αναιδής ταυτόχρονα.

Σημασία: Αναφέρεται σε άτομα που συμπεριφέρονται αγενώς και αισθάνονται ανώτερα, παρά την έλλειψη σοφίας ή καλλιέργειας.

Προέλευση: Η φράση συναντάται σε διάφορες περιοχές της Ελλάδας, όπως η Αργολίδα, και καταγράφηκε σε λαογραφικές συλλογές, όπως αναφέρει το Κέντρο Έρευνας της Ελληνικής Λαογραφίας..

Γάμος, άγαμος.

Ο «γάμος» αναφέρεται στη θεσμοθετημένη ένωση δύο ατόμων, ενώ «άγαμος» σημαίνει ανύπαντρος, δηλαδή αυτός που δεν έχει παντρευτεί, ενώ ιστορικά και θρησκευτικά μπορεί να σημαίνει «άγαμος βίος» (εργένικος, αφιερωμένος στον Θεό, όπως στους μοναχούς) και σε αρχαίες πηγές, ακόμη και άκυρος γάμος.

Γάμος (σύγχρονη έννοια): Σύναψη επίσημης ένωσης μεταξύ δύο ατόμων (ανδρόγυνο) με νομικές και κοινωνικές συνέπειες.

Συνώνυμα: γάμος, σύζευξη, έγγαμη σχέση.

Άγαμος (σύγχρονη έννοια): Ανύπαντρος, αυτός που δεν έχει παντρευτεί, σε αντίθεση με τον «έγγαμο».

Άγαμος βίος: Η κατάσταση του εργένη, που δεν έχει παντρευτεί, περιγράφει εργένικη ζωή (π.χ. «άγαμος βίος εργένη»).

Θρησκευτική/Ιστορική σημασία.

Εν **Χριστώ** αγαμία: Στην Ορθόδοξη Εκκλησία, η εθελοντική και ισόβια επιλογή κάποιου να μην παντρευτεί, αφιερώνοντας τη ζωή του στον Θεό (π.χ. μοναχοί, κληρικοί), βασιζόμενο σε ρήσεις του **Αποστόλου Παύλου**.

Αρχαία Ελληνική: «Άγαμος» σήμαινε μη παντρεμένος, μοναχικός. Μπορούσε να περιγράψει και «άγαμο γάμο», δηλαδή άκυρο ή ολέθριο γάμο.

Γαμπρό θέλω, τώρα τον θέλω.

Η φράση «Γαμπρό θέλω, τώρα τον θέλω» δεν είναι γνωστή ως κάποια συγκεκριμένη έκφραση ή παροιμία, αλλά είναι μια έκφραση που δείχνει επιτακτικότητα και βιασύνη, πιθανώς από άτομο που θέλει απεγνωσμένα να παντρευτεί. Η έκφραση «στο τέλος ξυρίζουν το γαμπρό» χρησιμοποιείται για να δείξει ότι στο τέλος, όταν τα πράγματα φτάνουν στο τέλος τους, έρχεται η πληρωμή ή η τελική έκβαση.

Γαμπρό θέλω, τώρα τον θέλω: Η φράση αυτή δείχνει μια έντονη, επείγουσα επιθυμία, και ίσως και απελπισία για την επίτευξη ενός σκοπού. Στην προκειμένη περίπτωση, θέλει να παντρευτεί τώρα, χωρίς αναβολές.

Στο τέλος τον ξυρίζουν το γαμπρό: Αυτή η παροιμία χρησιμοποιείται για να δηλώσει ότι, ανεξάρτητα από το πόσο βιάζεται κάποιος ή πόσο προκλητική συμπεριφορά έχει, στο τέλος θα έρθει η στιγμή της πληρωμής ή της τελικής έκβασης των γεγονότων. Όπως αναφέρει το Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας, αυτή η έκφραση χρησιμοποιείται για να προειδοποιήσει ότι θα υπάρξουν συνέπειες.

► Άντρα θέλω, τώρα τον θέλω.

Γαργάλαμι να γιλάσου.

Το αστείο σου είναι τελείως κρύο και άνοστο.

Η φράση «γαργάλα με να γελάσω» είναι ειρωνική και σημαίνει ότι κάποιος λέει κάτι που θεωρείται σοβαρό ή δύσκολο, αλλά δεν είναι και τόσο σοβαρό, ή ότι κάποιος προσπαθεί να προκαλέσει γέλιο με κάτι που δεν είναι αστείο. Στην πράξη, μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να υποδηλώσει ότι μια κατάσταση είναι τόσο παράλογη ή γελοία που είναι δύσκολο να μην γελάσεις, ακόμα κι αν αρχικά προοριζόταν να είναι σοβαρή.

Ειρωνική χρήση: Η φράση χρησιμοποιείται για να σχολιάσει κάτι που είναι σοβαρό, αλλά στην πραγματικότητα δεν προκαλεί την προσδοκώμενη σοβαρότητα ή αντίδραση, όπως όταν ένας πολιτικός προσπαθεί να κάνει αστείο κατά τη διάρκεια μιας ομιλίας.

Προκλητική ερμηνεία: Μπορεί επίσης να ειπωθεί σε μια κατάσταση που είναι εσκεμμένα παράλογη ή γελοία, ώστε να προκαλέσει γέλιο, όπως όταν κάποιος «βάζει τα γέλια» επειδή κάποιος άλλος προσπαθεί να κάνει μια σοβαρή προσπάθεια να τον κάνει να γελάσει.

Συνδυασμός με «μαύρο χιούμορ»: Η φράση συχνά συνδέεται με το «μαύρο χιούμορ» ή «μπλακ χιούμορ», το οποίο χαρακτηρίζεται από τη χρήση μακάβριων αστείων ή χιουμοριστικών καταστάσεων που θίγουν σοβαρά ή αρνητικά θέματα.

Γεια σου γέρου, κ'κια σπέρνου.

Σημαίνει πλήρη ασυνεννοησία, αλλά και όταν ο γέρος είναι βαρήκοος.

Η φράση «Γεια σου γέρο, κουκιά σπέρνω» είναι η αρχή μιας παροιμίας που χρησιμοποιείται για να περιγράψει κάποιον που απαντάει ακατάλληλα ή ασυνάρτητα, σαν να μην καταλαβαίνει τι του λένε, ή όταν η συζήτηση πηγαίνει σε άσχετα θέματα.

Σημασία: Χρησιμοποιείται όταν η κουβέντα γίνεται χαοτική και ακατανόητη, καθώς ο ένας μιλάει για κάτι άλλο από αυτό που του λένε.

Συνέχεια: Μερικές φορές η παροιμία συνεχίζεται με άλλες φράσεις.

Γέλα με να σε γελώ, να περνούμε τον καιρό.

Λέγεται γι' αυτούς που πειράζονται ή κοροϊδεύονται μεταξύ τους

Η παροιμία «Γέλα με να σε γελώ, να περνούμε τον καιρό» σημαίνει ότι οι άνθρωποι περνούν τον χρόνο τους με υποσχέσεις και δελεασμούς, αντί να κάνουν κάτι ουσιαστικό. Χρησιμοποιείται για να περιγράψει μια κατάσταση όπου κάποιοι προφασίζονται ή υπόσχονται πράγματα για να περάσει η ώρα, χωρίς ουσιαστικό αντίκρισμα.

Ερμηνεία: Η παροιμία δηλώνει ότι κάποιοι περνούν τον χρόνο τους με μη ουσιαστικές ασχολίες, όπως υποσχέσεις και δελεασμούς, για να «περάσει ο καιρός».

Χρήση: Αναφέρεται σε άτομα που συμπεριφέρονται έτσι, αντί να ασχολούνται με κάτι πιο εποικοδομητικό.

Σύνδεση με την αρχαιότητα: Αντιστοιχεί σε μια αρχαία ελληνική φράση: «Θαλλόν προσείν τινί».

Γέλασι κι του παρδαλό κατσίκ'.

Ήταν όλως διόλου ανούσιο και χαζό αυτό που είπε κάποιος. .

Η φράση «γέλασε και το παρδαλό κατσίκι» σημαίνει ότι κάτι είναι τόσο παράξενο, αστείο ή γελοίο, που ακόμη και κάτι που συνήθως είναι θύμα αστεϊσμού (το «παρδαλό κατσίκι») θα μπορούσε να γελάσει ή να σχολιάσει θετικά. Χρησιμοποιείται για να περιγράψει μια ακραία

περίπτωση αστείου ή γελοιότητας, όπου το αστείο είναι τόσο προφανές που προκαλεί ακόμη και μια απροσδόκητη αντίδραση.

Η αρχική ιδέα: Τα παρδαλά κατσίκια θεωρούνταν ότι χλευάζονταν από τα άλλα κατσίκια εξαιτίας των χρωμάτων τους, σύμφωνα με μια ερμηνεία της έκφρασης.

Η σημασία της φράσης: Η φράση χρησιμοποιείται όταν κάποιος ή κάτι είναι τόσο αστείο, που μεταφορικά, ακόμη και τα «παρδαλά κατσίκια» θα μπορούσαν να «χλευάσουν» αντί να χλευαστούν.

Το επόμενο στάδιο: Η έκφραση περιγράφει ένα ακραίο επίπεδο γελοιότητας, όπου το επόμενο στάδιο είναι να συμβούν ακόμη πιο παράξενα πράγματα, όπως να κρεμάσουν «κουδούνια» στα «παρδαλά πρόβατα».

Γενεαί δεκατέσσαρες.

Οι «γενεές δεκατέσσαρες» αναφέρονται στην καταγωγή του **Ιησού**, όπως περιγράφεται στο Ευαγγέλιο του **Ματθαίου** (1:17), χωρίζοντας τη γενεαλογία σε τρεις ομάδες των 14 γενεών (Αβραάμ-Δαβίδ, Δαβίδ-Βαβυλώνα, Βαβυλώνα-Χριστός), συμβολίζοντας την ολοκλήρωση της ιστορίας και την έλευση του Μεσσία. Στην καθημερινή γλώσσα, η φράση «πέρασε γενεές δεκατέσσαρες» σημαίνει «τον καθύβρισε» ή «του τα είπε άσχημα», χρησιμοποιώντας το «δεκατέσσαρα» ως υπερβολή για πολλές και έντονες βρισιές.

Σημασία

Στη Βίβλο (Ματθαίος 1:17): Είναι μια δομή της γενεαλογίας του Ιησού, που υποδηλώνει την εκπλήρωση των προφητειών και την ερχόμενη σωτηρία.

Στην καθημερινή γλώσσα (έκφραση):

«Πέρασε γενεές δεκατέσσαρες»: Τον μάλωσε πολύ, τον έβρισε, τον έκανε ρεζίλι.

Χρησιμοποιείται για να δείξει έντονη αποδοκιμασία ή θυμό.

Συνοπτικά

Η φράση έχει διπλή σημασία: θρησκευτική (γενεαλογία) και λαϊκή (βρισιές/κατακράτηση), με την τελευταία να προέρχεται από τη χρήση του αριθμού 14 ως μεγάλου αριθμού.

Γένοιτο.

Το «Γένοιτο» προέρχεται από την αρχαία ελληνική λέξη «γίγνομαι» (γίνομαι) και χρησιμοποιείται σήμερα κυρίως στην έκφραση «ό μη γένοιτο», που σημαίνει «ευτυχώς που δεν έγινε». «ας μη συμβεί», ή «αποτρεπτική» ευχή για κάτι κακό που δεν έγινε/θα γίνει ποτέ, εκφράζοντας ανακούφιση ή αποφυγή.

Ανάλυση:

Γένοιτο: Είναι ευκτική απαρέμφατου, του αορίστου από το ρήμα «γίγνομαι» (γίνομαι, συμβαίνει).

Ο μη γένοιτο: «Μη» (άρνηση) + «γένοιτο» (να μη συμβεί/να μη γίνει).

Σημασίες και Χρήση:

1.- Αποτροπή κακού: Όταν κάποιος λέει «ό μη γένοιτο» (π.χ. σε περίπτωση σεισμού), εκφράζει την επιθυμία να μη συμβεί ένα κακό σενάριο (να μη πέσουν γλάστρες).

2.- Ανακούφιση: Σημαίνει «ευτυχώς που δεν έγινε», «καλά που δεν συνέβη».

Παράδειγμα: «Βγάλαμε τις γλάστρες από το παράθυρο, μήπως και πέσουν, ό μη γένοιτο, σε κανέναν περαστικό».

Γέρασι κι μυαλό δεν έβαλι.

Δεν άφησε τις κακές συνήθειές του που είχε ως παιδί.

Η φράση «Γέρασε και μυαλό δεν έβαλε» είναι μια παροιμία που σημαίνει ότι κάποιος παραμένει ανόητος ή αμετανόητος ακόμα και σε μεγάλη ηλικία. Συχνά χρησιμοποιείται για να δηλώσει ότι η μακρά εμπειρία ή η ηλικία δεν οδήγησαν στη σοφία ή στην αλλαγή στάσης.

Επεξήγηση: Χρησιμοποιείται για να περιγράψει κάποιον που δεν άλλαξε τη συμπεριφορά ή τη νοοτροπία του, παρά το πέρασμα του χρόνου.

Παρόμοια παροιμία: Μια πολύ γνωστή παροιμία με παρόμοια σημασία είναι η φράση:

► «Ο λύκος κι αν εγέρασε κι άσπρισε το μαλλί του, μήτε τη γνώμη άλλαξε, μήτε την κεφαλή του».

Γέλασαν κι τ' αυτιά τ'.

Ξεκαρδίστηκε στα γέλια.

Η φράση «Γέλασαν και τα αυτιά του» είναι μια παροιμία που σημαίνει ότι κάποιος χάρηκε, ευχαριστήθηκε ή ένιωσε ιδιαίτερη ικανοποίηση για κάτι, συχνά με μια ειρωνική ή υπερβολική διάθεση. Μια παρόμοια έκφραση είναι «γελούν και τα μουστάκια του», όπως σημειώνει και η Πύλη στην ελληνική γλώσσα..

Σημασία: Έκφραση μεγάλης ικανοποίησης και χαράς.

Χρήση: Χρησιμοποιείται για κάποιον που ένιωσε ιδιαίτερη ευχαρίστηση για μια επιτυχία ή ένα ευνοϊκό γεγονός.

Παράδειγμα: Η παροιμία «Γέλασαν και τ' αυτιά τ', άμα είδε λεφτά», δείχνει ότι κάποιος χάρηκε πολύ όταν είδε χρήματα.

Γηράσκω αεί διδασκόμενος.

Η φράση «Γηράσκω αεί διδασκόμενος» είναι ένα αρχαίο ελληνικό απόφθεγμα, που αποδίδεται στον Σόλωνα, και σημαίνει «Γερνάω και μαθαίνω συνεχώς» ή «Γερνάω μαθαίνοντας συνέχεια». Υποδηλώνει τη δια βίου μάθηση, την ατελείωτη αναζήτηση της γνώσης σε όλες τις ηλικίες και αποτελεί θεμέλιο λίθο του αρχαιοελληνικού πολιτισμού, καθώς τονίζει την αξία της συνεχούς πνευματικής εξέλιξης.

Πρόελευση: Σόλων, Αθηναίος νομοθέτης.

Πλήρης μορφή: «Γηράσκω δ' αεί πολλά διδασκόμενος» (**Σόλων**, Απόσπασμα 18).

Σημασία: Η ζωή είναι ένα ταξίδι συνεχούς μάθησης και απόκτησης γνώσεων, ανεξαρτήτως ηλικίας.

Σύγχρονη αντιστοιχία: «Διά βίου μάθηση»..

Γης Μαδιάμ.

Ανακατωσούρα μεγάλη, καταστροφή.

Σημείωση. Η Μαδιάμ ήταν γόνιμη περιοχή της Παλαιστίνης, η οποία καταστράφηκε ολοσχερώς σε πόλεμο των Μαδιανών και Ισραηλιτών. (**Ν. Διαμαντάκος**).

Η φράση «γης Μαδιάμ» σημαίνει μεγάλη καταστροφή, ακαταστασία ή χάος, όπου όλα είναι άνω κάτω. Χρησιμοποιείται για να περιγράψει μια κατάσταση μεγάλης καταστροφής. Η ιστορική αναφορά στη «γη Μαδιάμ» είναι από την Παλαιά Διαθήκη, όπου ο **Μωυσής** βρήκε καταφύγιο εκεί.

Σημασία: Μεγάλη καταστροφή, ακαταστασία, χάος, όταν όλα έχουν γίνει σκόνη και συντρίμια.

Προέλευση: Η φράση είναι παρετυμολογική εκφορά της έκφρασης «γης Μαριάμ».

Ιστορική αναφορά: Αναφέρεται στη βιβλική Γη Μαδιάμ, όπου ο **Μωυσής** κατέφυγε αφού έφυγε από την Αίγυπτο.

Για κάτσι καλά μη σ' αρπάξου απ' του γιακά κι σι διάβου στην Καρβέλου.

Λέγεται προς το αδύναμο (παιδί, κυρίως), που είναι ζαβολιάρικο και κάνει ανοπίες.

Συννηθισμένη καναλιώτικη έκφραση, ιδίως κατά τις φιλονικίες των παιδιών, οπότε ο μεγαλύτερος και ισχυρότερος απευθύνει την ως άνω απειλή προς τον μικρότερο και αδύνατο.

Μας είναι άγνωστη η περιοχή της Καρβέλου, που αναφέρει η παροιμία.

Γιάνν'ς κερνάει κι Γιάνν'ς πίν'.

Όλα για τον εαυτό του και τίποτε για τους άλλους.

Η φράση σημαίνει ότι κάποιος εκμεταλλεύεται μια κατάσταση για ίδιο όφελος, ή ότι η δουλειά γίνεται από κάποιον που έχει και τα δύο πόστα, χωρίς να υπάρχει πραγματική αλλαγή. Συχνά λέγεται με μια δόση ειρωνείας για να δηλώσει ότι κάποιος παίρνει την πίτσα ή το δώρο του, αλλά και πληρώνει για αυτό.

Η παροιμία «Γιάννης κερνάει και Γιάννης πίνει» σημαίνει ότι κάποιος είναι και ο δωρητής και ο λήπτης, κοιτώντας κυρίως το δικό του συμφέρον, παρόλο που μπορεί να προσποιείται ότι δρα για το κοινό καλό. Χρησιμοποιείται για να περιγράψει καταστάσεις όπου ένα άτομο ή μια ομάδα αποφασίζει κάτι που ωφελεί ταυτόχρονα και αυτούς που παίρνουν την απόφαση και αυτούς που την υλοποιούν, όπως για παράδειγμα, η Βουλή που αποφασίζει για τους μισθούς των βουλευτών.

Χρήση: Η παροιμία εφαρμόζεται όταν η λήψη αποφάσεων και η υλοποίησή τους γίνονται από το ίδιο πρόσωπο ή ομάδα, οδηγώντας σε αυτοεξυπηρέτηση.

Παράδειγμα: Η απόφαση για την αύξηση των αποδοχών των βουλευτών, η οποία λαμβάνεται από τους ίδιους τους βουλευτές, αποτελεί ένα κλασικό παράδειγμα εφαρμογής της παροιμίας.

Ιστορικό παράδειγμα: Η παροιμία έχει χρησιμοποιηθεί και σε ιστορικά πλαίσια, όπως κατά την εθνοσυνέλευση του 1829, για να επικριθούν οι αντιπρόσωποι που ψήφιζαν κατά το δοκούν, χωρίς να λαμβάνουν υπόψη το συμφέρον των άλλων..

Γιάνν'ς πήγι, Γιάνν'ς γύρ'σι.

Δεν έμαθε τίποτε, δεν έκανε καμιά πρόοδο.

Η φράση «Γιάννης πήγε, Γιάννης γύρισε» δεν είναι κάποια γνωστή παροιμία, αλλά μάλλον μια απλή περιγραφή μιας αδιαφορίας ή μιας κατάστασης χωρίς ουσιαστική εξέλιξη. Μπορεί να χρησιμοποιείται χιουμοριστικά ή επικριτικά, υποδηλώνοντας ότι κάτι που θα έπρεπε να έχει αλλάξει τελικά παραμένει όπως ήταν, σαν να μην είχε φύγει καθόλου.

Ερμηνεία: Η φράση υπαινίσσεται ότι ο Γιάννης έφυγε για μια αποστολή ή για κάποιο σκοπό, αλλά επέστρεψε χωρίς να έχει επιτευχθεί τίποτα, σαν η όλη περιπέτεια να ήταν χάσιμο χρόνου.

Χρήση: Θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί για να δηλώσει ότι κάποιος πήγε κάπου για να λύσει ένα πρόβλημα, αλλά επέστρεψε χωρίς να το λύσει, ή ότι κάποιος πήγε για μια βόλτα και επέστρεψε πάλι από την αρχή.

Για ποιον χτυπάει η καμπάνα;

Ποιος άραγε θα τιμωρηθεί;

Η φράση «Για ποιον χτυπά η καμπάνα;» προέρχεται από τον ποιητή **John Donne** και σημαίνει ότι ο θάνατος ενός ανθρώπου επηρεάζει όλη την ανθρωπότητα, επομένως η καμπάνα χτυπάει για όλους. Ο τίτλος του βιβλίου του **Έρνεστ Χεμινγκουέι** είναι εμπνευσμένος από αυτό το απόφθεγμα.

Απόφθεγμα του John Donne: Ο ποιητής έγραψε: «μη στέλνεις ποτέ να ρωτήσεις για ποιον χτυπάει η καμπάνα. Η καμπάνα χτυπάει για σένα».

Βιβλίο του Χέμινγκουεϊ: Ο τίτλος του μυθιστορήματος «Για ποιον χτυπά η καμπάνα» του 1940 είναι εμπνευσμένος από αυτό το απόφθεγμα.

Σημασία: Η φράση υποδηλώνει την αλληλεξάρτηση των ανθρώπων. Ο θάνατος ενός ατόμου είναι μια απώλεια για ολόκληρη την ανθρωπότητα, καθώς ο καθένας μας είναι «δεμένος αζεδιάλυτα με ολάκερη την ανθρωπότητα», όπως αναφέρεται στην πηγή.

Για πού το 'βαλες;

Πού θα πας άραγε;

Η φράση «Για πού το έβαλες;» δεν είναι παροιμία, αλλά συνηθισμένη έκφραση που χρησιμοποιείται για να ρωτήσει κάποιον προς τα πού κατευθύνεται ή τι σκοπεύει να κάνει. Χρησιμοποιείται κυρίως σε δύο περιπτώσεις:

1.- Όταν κάποιος φεύγει απότομα ή χωρίς να έχει ενημερώσει, ρωτώντας για τον προορισμό του.

2.- Όταν κάποιος ετοιμάζεται να κάνει κάτι απροσδόκητο ή να πει κάτι σοβαρό, ρωτώντας για την πρόθεσή του.

Αυτή η έκφραση χρησιμοποιείται για να εκφράσει έκπληξη ή περιέργεια για την επόμενη κίνηση κάποιου.

Παραδείγματα χρήσης:

«Πού πας; Πες μας για πού το έβαλες!» (Εκφράζει απορία για τον προορισμό).

«Τι είναι αυτά που λες; Για πού το έβαλες;» (Εκφράζει απορία για την πρόθεση κάποιου).

Για σένα μαυρομάτα μου, έβγαλα τα μάτια μου.

Η φράση «Για σένα μαυρομάτα μου, έβγαλα τα μάτια μου» δεν είναι ακριβώς παροιμία με την κλασική έννοια, αλλά μια έκφραση έντονης θυσίας, αφοσίωσης ή/και εξάντλησης για τον αγαπημένο (την «μαυρομάτα»), που δηλώνει πως έκανες ό,τι περνάει από το χέρι σου (ή και παραπάνω, «έβγαλες τα μάτια σου») για να ευχαριστήσεις ή να βοηθήσεις, συχνά με το κόστος της δικής σου ταλαιπωρίας ή «τυφλότητας».

Τι σημαίνει:

Ανεκτίμητη προσφορά: Έδωσα το καλύτερό μου, έκανα τα πάντα, μέχρι και να «τυφλωθώ» από την προσπάθεια, για σένα.

Συναισθηματική εξάντληση: Έχασα την ικανότητα να βλέπω καθαρά (ή να σκέφτομαι) λόγω της υπερβολικής φροντίδας/προσπάθειάς μου.

Ειρωνική υπερβολή: Μπορεί να χρησιμοποιηθεί και ειρωνικά, δηλώνοντας ότι έκανες τόσα πολλά που τώρα δεν βλέπεις καν τι συμβαίνει γύρω σου, ή ότι η προσπάθεια άξιζε -ή δεν άξιζε- τελικά.

Πού συναντάται:

Σε λαϊκά τραγούδια (π.χ., με Παγιουμτζή - Ρούκουνα - Περιστέρη),.

Σε λαϊκές παροιμίες και ρητά

Για το γαμπρό γεννάει κι ο κόκορας

Η περιποίησή του δεν έχει όρια, εκ μέρους των οικείων της νύφης και πιο πολύ από την πεθερά του.

Η παροιμία «Για το γαμπρό γεννάει κι ο κόκορας» σημαίνει ότι η πεθερά και η οικογένειά της γενικότερα, αγαπά και φροντίζει τον γαμπρό, κάνοντάς τον να νιώθει σαν δικό της παιδί. Η φράση αυτή χρησιμοποιείται για να περιγράψει την υπερβολική και ιδιαίτερη αγάπη και φροντίδα που δείχνει η πεθερά προς τον γαμπρό της.

Σημασία: Η φράση υποδηλώνει ότι η πεθερά αντιμετωπίζει τον γαμπρό πολύ τρυφερά, σαν να είναι δικός της γιος.

Χρήση: Χρησιμοποιείται χιουμοριστικά, αλλά και για να εκφράσει πόσο καλά τα πάει η πεθερά με τον γαμπρό.

Συμπληρωματική παροιμία: Μια παρόμοια παροιμία είναι «Όντας πάει ο γαμπρός στην πεθερά, γεννάει κι ο κόκορας».

Για του καρφί χαν' του πέταλου.

Η έκφραση «μία στο καρφί και μία στο πέταλο» σημαίνει ότι κάποιος προσπαθεί να κρατήσει ίσες αποστάσεις από αντικρουόμενες πλευρές ή απόψεις.

Σημασία: Να κρατάς ίσες αποστάσεις, να μην παίρνεις θέση, ή να προσπαθείς να ξεγελάσεις, χτυπώντας πρώτα ένα σημείο και μετά ένα άλλο.

Συνώνυμο: «Για το καρφί χάνεται το πέταλο, για το πέταλο το άλογο».

► Όποιους λυπάτι του καρφί, χαν' κι του πέταλου.

► Του φτωχού το εύρημα ή καρφί ή πέταλο.

Για το πέταλο χάνει το άλογο.

Η φράση «Για το πέταλο χάνει το άλογο» (ή παραλλαγή «Για το καρφί χάνεται το πέταλο, για το πέταλο το άλογο») σημαίνει ότι μικρές, αμελητέες παραλείψεις ή η διστακτικότητα σε κάτι ασήμαντο, μπορούν να οδηγήσουν σε μεγάλη καταστροφή ή απώλεια, επειδή όλα συνδέονται. Δηλαδή, αν δεν προσέξεις την λεπτομέρεια (το καρφί/πέταλο), χάνεις όλο το σύνολο (το άλογο).

Αναλυτικά η σημασία:

Σύνδεση Αιτίας-Αποτελέσματος: Αναδεικνύει πώς μια μικρή αστοχία ή η οικονομία σε ένα μικρό υλικό (το καρφί για το πέταλο) μπορεί να έχει σοβαρές συνέπειες.

Προσοχή στη λεπτομέρεια: Είναι μια υπενθύμιση ότι πρέπει να είμαστε προσεκτικοί σε κάθε βήμα της δουλειάς μας, γιατί η παράλειψη ενός μικρού κομματιού (καρφί) οδηγεί στην απώλεια του συνόλου (πέταλο, άλογο).

Συμβολισμός: Το άλογο συμβολίζει κάτι πολύτιμο (την εργασία, την πρόοδο, το αποτέλεσμα) και το πέταλο είναι ένα αναπόσπαστο κομμάτι του, όπως το καρφί είναι αναπόσπαστο κομμάτι του πετάλου.

Πρακτικό Παράδειγμα: Αν ένας σιδεράς (καλιγέρ) δεν καρφώσει καλά ένα πέταλο (για να μην σπαταλήσει καρφιά) και αυτό πέσει, το άλογο μπορεί να τραυματιστεί σοβαρά ή να

ακινητοποιηθεί, χάνοντας έτσι τη χρησιμότητά του.

Για ψύλλου πήδημα, πιάστηκαν

Μάλωσαν για το τίποτα, για ασήμαντη αφορμή.

Η φράση «Για ψύλλου πήδημα, πιάστηκαν» ή πιο συχνά «Για ψύλλου πήδημα» προέρχεται από το Βυζάντιο και σημαίνει ότι κάποιος τσακώνεται ή καταπιάνεται με κάτι ασήμαντο και αστείο, με μεγάλο πάθος και ένταση, αλλά για ένα εντελώς ασήμαντο ζήτημα. Η παροιμία αυτή δημιουργήθηκε από ένα δραματικό επεισόδιο που συνέβη κατά την άλωση της Κωνσταντινούπολης, εξαιτίας μιας ανόητης προκατάληψης.

Προέλευση: Η φράση προέρχεται από τον θρήνο για την Άλωση της Κωνσταντινούπολης, όπου μια μητέρα έχασε το παιδί της και το παιδί τη μητέρα του, εξαιτίας ενός ασήμαντου περιστατικού, ενός «ψύλλου πηδήματος».

Έννοια: Ουσιαστικά, η παροιμία περιγράφει μια κατάσταση όπου οι άνθρωποι δίνουν υπερβολική σημασία σε ένα ασήμαντο ή ασήμαντο θέμα, με αποτέλεσμα να ξεσπάει έντονη διαμάχη.

Για ώρα ανάγκης.

Για την περίπτωση που θα χρειασθεί.

Η φράση «για ώρα ανάγκης» σημαίνει «για περίπτωση έκτακτης ανάγκης» ή «σε δύσκολη στιγμή», υποδηλώνοντας την ανάγκη να υπάρχει κάτι προετοιμασμένο για μελλοντικές δυσκολίες ή απρόοπτες καταστάσεις, όπως οικονομικές δυσκολίες, σοβαρά προβλήματα υγείας ή φυσικές καταστροφές.

Σε περίπτωση ανάγκης/δύσκολη στιγμή: Σημαίνει «σε περίπτωση που το χρειαστώ σε μια δύσκολη στιγμή».

Παράδειγμα: «Έχω μερικά χρήματα στην άκρη για ώρα ανάγκης».

Έμφαση στην προετοιμασία: Τονίζει την προνοητικότητα και την προετοιμασία για το άγνωστο.

Γιλάει καλύτερα, όποιους γιλάει τιλιυταίους.

Αφού έτσι έχει την τελική εικόνα του πράγματος.

Η παροιμία είναι «Όποιος γελάει τελευταίος, γελάει καλύτερα» και σημαίνει ότι το πραγματικό αποτέλεσμα μιας κατάστασης δεν είναι φανερό από την αρχή και γι' αυτό δεν πρέπει να βιάζεσαι να πανηγυρίσεις πριν δεις το τέλος. Αυτός που φαίνεται να κερδίζει νωρίς, μπορεί να ηττηθεί στο τέλος, ενώ αυτός που δυσκολεύεται αρχικά, μπορεί να θριαμβεύσει στο τέλος.

Σημασία: Η παροιμία υποδηλώνει ότι ο θρίαμβος είναι πιο γλυκός όταν έρχεται στο τέλος, μετά από δυσκολίες και ότι η βιαστική χαρά μπορεί να οδηγήσει σε απογοήτευση.

Εφαρμογή: Μπορεί να εφαρμοστεί σε διάφορες καταστάσεις, από προσωπικές προσπάθειες έως ανταγωνισμούς, τονίζοντας τη σημασία της επιμονής και της ψυχραιμίας μέχρι το τέλος.

Αρχαίο γνωμικό: «Μηδένα προ του τέλους μακάριζε», Το είπε ο Έλληνας σοφός **Σόλων** προς τον **Κροίσο**, το τελευταίο βασιλιά της Λυδίας (Μικρά Ασία), όταν εκείνος περηφανευόταν για τα πλούτη και την ευτυχία του.

Γιλάν κι τ' αυτιά τ' ακόμα.

Κάποιου, που είναι πολύ χαρούμενος.

Η φράση «γελάν και τα αυτιά του» (ή «μουστάκια») σημαίνει ότι κάποιος νιώθει μεγάλη χαρά και ικανοποίηση, και το δείχνει με το ύφος του. Λέγεται για κάποιον που έχει ξεπεράσει τα όρια της ευχαρίστησής του και η έκφρασή του δηλώνει ενθουσιασμό και ευτυχία.

Έκφραση χαράς: Δείχνει ότι κάποιος είναι πολύ χαρούμενος και ικανοποιημένος, πιθανώς επειδή πέτυχε κάτι.

Εκδηλωμένη ευχαρίστηση: Η φράση τονίζει το πόσο φανερά εκφράζει κάποιος την ευτυχία του, με τρόπο που ξεπερνάει την απλή ευχαρίστηση.

Γιλάν' κι τα μουστάκια τ'.

Γέλασε με την καρδιά του.

Η φράση «γελάνε και τα μουστάκια του» σημαίνει ότι κάποιος είναι πολύ ευχαριστημένος και χαρούμενος για κάτι που πέτυχε, σε βαθμό που η ικανοποίησή του είναι εμφανής και αδύνατο να την κρύψει. Χρησιμοποιείται για να περιγράψει κάποιον που έχει μεγάλη ικανοποίηση για μια κατάσταση ή ένα αποτέλεσμα.

Σημασία: Υπέρμετρη χαρά και ικανοποίηση.

Χρήση: Όταν κάποιος είναι τόσο ευτυχισμένος, που είναι φανερό.

Παράδειγμα: «Από τη μέρα που πέρασε ο γιος του στο πανεπιστήμιο, γελάνε και τα μουστάκια του».

Γινηθήτου το θέλημά σου.

Υπακοή και συγκατάθεση προς κάποιον άλλο, κατά το «Πάτερ ημών».

Η φράση «Γενηθήτω το θέλημά σου» σημαίνει ότι η βούληση του Θεού εκπληρώνεται στη γη όπως και στον ουρανό. Στο πλαίσιο της προσευχής του «Πάτερ ημών», εκφράζει την υποταγή στην θέληση του Θεού και την επιθυμία ο σκοπός του να επιτευχθεί και να γίνει αποδεκτός.

Υποταγή: Οι πιστοί εκφράζουν την πεποίθησή τους ότι η βούληση του Θεού είναι η καλύτερη και επιθυμούν να υπακούουν σε αυτήν.

Εκπλήρωση: Η φράση συνδέεται με την ιδέα ότι ο σκοπός του Θεού θα επιτευχθεί πάνω στη γη, όπως συμβαίνει ήδη στον ουρανό.

Ειρήνη: Σηματοδοτεί μια ειρηνική και εναρμονισμένη σχέση μεταξύ του ανθρώπου και του Θεού, καθώς και μια επικράτηση του θείου θελήματος πάνω σε κάθε αντίσταση.

Γιννάει σαν την κ'νέλα αυτή η γυναίκα.

Κάθε χρόνο έχει και ένα νέο παιδάκι.

Η φράση «γεννάει σαν την κουνέλα» σημαίνει ότι κάποιος κάνει πολλά παιδιά ή ότι κάτι παράγεται σε μεγάλη ποσότητα και με γρήγορους ρυθμούς. Η έκφραση χρησιμοποιείται μεταφορικά για να περιγράψει την γέννηση πολλών παιδιών διαδοχικά, αλλά και για οτιδήποτε παράγεται συνεχώς και σε μεγάλη ποσότητα, όπως η παραγωγή χρημάτων ή ιδεών.

Σημασία:

Κάνει πολλά παιδιά το ένα μετά το άλλο.

Παράγει κάτι συνεχώς και σε μεγάλη ποσότητα (π.χ. χρήματα, ιδέες).

Γίν'καν από δυο χωριά.

Με τα μαλώματα που έκαναν μεταξύ τους και τελικά χώρισαν.

Η φράση «έγιναν από δυο χωριά» είναι παροιμία και χρησιμοποιείται για να περιγράψει δύο άτομα που έγιναν εχθροί. Σημαίνει ότι κάποτε συνεργάζονταν ή ήταν καλά, αλλά πλέον έχουν διακόψει κάθε σχέση και συχνά εκφράζει ένα ύποπτο, κακό ή ανεπιθύμητο γεγονός που συνέβη.

Σημασία: Δύο άνθρωποι που έγιναν εχθροί.

Ετυμολογία: Η φράση προέρχεται από την ιδέα ότι οι άνθρωποι που ανήκουν σε διαφορετικά χωριά και επομένως είναι από διαφορετικές κοινότητες, γίνονται ανταγωνιστικοί ή εχθρικοί μεταξύ τους.

Γίν'καν μαλλιά κουβάρια.

Εκείνοι που τσακώθηκαν άγρια.

Η φράση «έγιναν μαλλιά κουβάρια» σημαίνει ότι κάποιος μπλέχτηκε σε μια έντονη αντιπαράθεση, σύγχυση, ή καβγά. Μπορεί να αναφέρεται σε μια κατάσταση όπου υπήρξαν φωνές, διαπληκτισμοί, ή ακόμα και σωματική σύγκρουση.

Έντονη σύγχυση ή αντιπαράθεση: Χρησιμοποιείται για να περιγράψει μια κατάσταση όπου επικρατεί μεγάλη αναστάτωση και χάος.

Καβγάς: Μπορεί να αναφέρεται σε έναν δυνατό καβγά, με λογομαχίες, ή ακόμα και σωματική βία, όπως περιγράφεται σε αυτή τη λαϊκή έκφραση: «είχαμε εκνευριστεί και οι δύο τόσο πολύ, που κάποια στιγμή αρπαχτήκαμε και γίναμε μαλλιά κουβάρια».

Σύγχυση στο μυαλό: Η φράση μπορεί να χρησιμοποιηθεί και για να περιγράψει μια κατάσταση έντονης πνευματικής σύγχυσης, όπως «τα 'χω κάνει μαλλιά κουβάρια στο μυαλό μου».

Γίν'καν μέλι και γάλα, μετά τον καυγά.

Συμφιλιώθηκαν και μόνιασαν.

Η φράση «έγιναν μέλι και γάλα μετά τον καυγά» δεν αποτελεί παροιμία, αλλά φράση-κλισέ που περιγράφει μια συνήθη κατάληξη σε μια περίπτωση διαφωνίας. Σημαίνει ότι οι δύο πλευρές συμφιλιώθηκαν και επέστρεψαν σε μια ήρεμη και γλυκιά κατάσταση, όπως υποδηλώνει η φράση «όλα μέλι και γάλα».

Μέλι και γάλα: Στην ελληνική γλώσσα, η φράση «μέλι και γάλα» χρησιμοποιείται για να περιγράψει κάτι πολύ γλυκό, ιδανικό ή εξαιρετικό, όπως αναφέρεται και στην περιγραφή της Γης της Επαγγελίας.

Μετά τον καυγά: Η συγκεκριμένη φράση, χρησιμοποιείται για να δείξει ότι μετά από μια έντονη διαφωνία, τα πράγματα ηρέμησαν και οι σχέσεις βελτιώθηκαν.

Παράδειγμα: «Μετά την έντονη διαφωνία τους, έγιναν ξανά μέλι και γάλα και πήγαν για καφέ.»

Γίν'κι θέατρου στους κόσμου.

Γελοιοποιήθηκε, ρεζιλεύτηκε, με την ανάρμοστη συμπεριφορά του.

Η φράση «Έγιναν θέατρο στον κόσμο» (που προέρχεται από τον **Ουίλλιαμ Σαίξπηρ**) σημαίνει ότι όλη η ζωή είναι μια παράσταση και όλοι οι άνθρωποι είναι ηθοποιοί. Η φράση τονίζει την ιδέα ότι οι άνθρωποι παίζουν ρόλους στη ζωή τους και ότι οι ρόλοι αυτοί αλλάζουν κατά τη διάρκεια των διαφόρων σταδίων της ζωής τους, από τη γέννηση μέχρι τον θάνατο.

Η ζωή ως παράσταση: Ο κόσμος απεικονίζεται σαν μια μεγάλη σκηνή, όπου κάθε άτομο έχει έναν ρόλο να παίξει.

Οι άνθρωποι ως ηθοποιοί: Όλοι οι άνθρωποι είναι σαν ηθοποιοί που ανεβαίνουν στη σκηνή για να εκτελέσουν τον ρόλο τους.

Οι φάσεις της ζωής: Κάθε φάση της ζωής –βρεφική ηλικία, παιδική ηλικία, εφηβεία, ωριμότητα και γήρας– είναι ένα διαφορετικό κεφάλαιο (ή πράξη) στην παράσταση.

Γίν'κι σκνίπα στου μιδύς'.

Μέθυσε πάρα πολύ.

Η φράση «έγινε σκνίπα στο μεθύσι» σημαίνει ότι κάποιος μέθυσε πολύ, ώστε να φτάσει σε κατάσταση υπερβολικής μέθης. «Σκνίπα» είναι ένα μεταφορικό, ιδιωματικό επίθετο που χρησιμοποιείται για να δηλώσει ότι κάποιος είναι εξαιρετικά μεθυσμένος, σαν να τον τσιμπούν οι «σκνίπες» (έντομα).

Μεθύσι: Υπερβολική κατανάλωση αλκοολούχων ποτών που οδηγεί σε προσωρινή διαταραχή της λειτουργίας του νευρικού συστήματος.

Σκνίπα: Μια κοινή ονομασία για έντομα που μοιάζουν με κουνούπια.

Στην φράση: Χρησιμοποιείται μεταφορικά για να περιγράψει κάποιον που έχει μεθύσει

πολύ, ώστε να είναι σε κατάσταση που τον «πιέζουν» οι «μικρές ενοχλήσεις» του μεθυσμένου ατόμου.

Γίν'κι παντζάρ'.

Έγινε κατακόκκινος απ' τη ντροπή του ή από το θυμό του.

Η φράση «έγινε παντζάρι» σημαίνει ότι κάποιος έγινε κατακόκκινος, συνήθως από ντροπή ή θυμό. Χρησιμοποιείται για να περιγράψει την έντονη κοκκινίλα στο πρόσωπο κάποιου που έχει συγκινηθεί.

Προέλευση: Η έκφραση παρομοιάζει την εμφάνιση του προσώπου με το έντονο κόκκινο χρώμα του παντζαριού ή μιας παπαρούνας.

Χρήση: «Έγινε παντζάρι από τη ντροπή του» ή «η φάτσα του έγινε παντζάρι από τον θυμό του».

Γίν'κι περδίκ'.

Θεραπεύτηκε πλήρως με το φάρμακο που ήπια.

Η φράση «έγινε περδίκι» σημαίνει ότι κάποιος έχει αναρρώσει πλήρως, έχει γίνει καλά μετά από μια ασθένεια ή περιπέτεια υγείας και έχει ανακτήσει τις σωματικές και ψυχικές του δυνάμεις. Είναι μια έκφραση που συνδέεται με την υγεία και την ανάρρωση.

Σημασία: Η έκφραση δηλώνει πλήρη ανάρρωση.

Προέλευση: Η λέξη «περδίκι» αναφέρεται και στο πτηνό «πέρδικα», αλλά σε αυτή τη φράση χρησιμοποιείται μεταφορικά για να περιγράψει τον υγιή άνθρωπο, αυτόν που έχει «σπκωθεί» ξανά.

Γίν'κι ριντίκουλου.

Ρεζίλευτηκε όλως διόλου, έγινε καταγέλαστος.

Η λέξη «ρεντίκολο» (από το ιταλικό *ridicolo*) σημαίνει γελοίος, ελεεινός, αξιολύπητος ή αυτός που είναι αντικείμενο χλευασμού. Χρησιμοποιείται ως υποτιμητικός χαρακτηρισμός για πρόσωπα ή καταστάσεις που προκαλούν γέλιο με αρνητικό τρόπο ή που έχουν ατιμαστεί.

Ως χαρακτηρισμός προσώπου: «Αυτό το ρεντίκολο!», «χαρά στο ρεντίκολο».

Ως χαρακτηρισμός κατάστασης: Μια κυβέρνηση ή μια ομάδα μπορεί να γίνει «ρεντίκολο» αν ατιμαστεί δημοσίως.

Εκφράσεις: «Γίνομαι ρεντίκολο» σημαίνει γίνομαι ρεζίλι.

Γίν'κι κατακάθι τσι κοινωνίας.

Ελεεινός και τρισάθλιος.

Η φράση «κατακάθι της κοινωνίας» σημαίνει το πιο ελεεινό, χυδαίο ή απόβρασμα της κοινωνίας. Περιγράφει ανθρώπους που θεωρούνται άθλιοι, απόβλητοι ή κατώτεροι, συχνά

αυτοί που συναναστρέφονται σε μέρη όπου μαζεύονται «όλα τα κατακάθια της κοινωνίας»..

Προέλευση: Η λέξη «κατακάθι» προέρχεται από το ρήμα «κατακάθίζω» και αναφέρεται σε ό,τι «καθιζάνει» ή μένει κάτω, όπως τα κατακάθια του κρασιού ή της λάσπης.

Μεταφορική χρήση: Η έκφραση χρησιμοποιείται μεταφορικά για να χαρακτηρίσει ανθρώπους που είναι στο περιθώριο της κοινωνίας, είτε λόγω της συμπεριφοράς τους, είτε λόγω της κατάστασής τους.

Συνώνυμα: Άλλα συνώνυμα είναι το «απόβρασμα» και το «κάθαρμα».

Γιράματα σκοντάμματα.»

Η ζωή ενός γέρου είναι δύσκολη. Ό,τι κι αν θελήσει να κάνει δεν θα μπορέσει γιατί οι δυνάμεις του είναι λίγες. Σε κάθε του προσπάθεια κάπου θα σκοντάψει και θα δυσκολέψει και τη ζωή των άλλων.

Η παροιμία «γεράματα, σκοντάμματα» σημαίνει ότι τα γηρατειά φέρνουν δυσκολίες και βάσανα. Η έκφραση «σκοντάμματα» αναφέρεται στις αναποδιές, τις δυσκολίες και τις δυστυχίες που συνοδεύουν τη γήρανση. Μία άλλη παραλλαγή είναι «ήρθαν τὰ γεράματα, μ' όλα τα σκοντάμματα».

Γεράματα: Γηρατειά, το γήρας.

Σκοντάμματα: Δυσκολίες, προβλήματα, αναποδιές, βάσανα.

Γκύλ'σι η τέντζερικι κι βρίκι του καπάκι τ'.

Αντάμωσαν πάλι οι, ταιριαστοί στις μπαγαποντιές, φίλοι,

Χρησιμοποιείται για δύο ανθρώπους με τις ίδιες κατά κανόνα αρνητικές ιδιότητες και συνήθειες, οι οποίοι ταιριάζουν και γίνονται φίλοι ή παντρεύονται.

Σαν να λέμε:

«δείξε μου τον φίλο σου να σε πω ποιος είσαι»,

«βρήκε ο γύφτος τη γενιά του κι αναγάλλιασε η καρδιά του»,

«βρήκε ο Φίλιππος τον Ναθαναήλ»,

«όμοιος στον όμοιο κι η κοπριά στα λάχανα» και

«όμοιος ομοίω αεί πελάζει».

Η παροιμία «Κύλισε ο τέντζερικι κι βρήκε το καπάκι» σημαίνει ότι δύο άνθρωποι ταιριάζουν απόλυτα, συνήθως επειδή έχουν κοινά, συχνά αρνητικά, χαρακτηριστικά. Η έκφραση χρησιμοποιείται για να τονίσει την ομοιότητά τους και τη συμβατότητά τους, σαν να ήταν φτιαγμένοι ο ένας για τον άλλον.

Εξήγηση: Η παροιμία υποδηλώνει ότι δύο άτομα με παρόμοιες ιδιότητες, συνήθειες ή τρόπο σκέψης ταιριάζουν και έρχονται κοντά, σαν να τους συνδέει κάποια μοίρα.

Γλαύκα εις Αθήνας.

Η φράση «Γλαύκα εις Αθήνας» (ή κομίζω γλαύκα εις Αθήνας) σημαίνει «παρουσιάζω ως κάτι καινούργιο, κάτι που είναι ήδη γνωστό και κοινότοπο στην Αθήνα», καθώς η κουκουβάγια (γλαύκα) ήταν το ιερό σύμβολο της θεάς Αθηνάς και απεικονιζόταν παντού στα αθηναϊκά νομίσματα και έργα τέχνης. Χρησιμοποιείται για να περιγράψει πράξεις που είναι περιττές ή μάταιες, όπως το να φέρνεις κάτι σε αφθονία κάπου, όπου ήδη υπάρχει σε μεγάλη ποσότητα.

Προέλευση και Σημασία:

Προέλευση: Η έκφραση προέρχεται από την αρχαία ελληνική κωμωδία (**Αριστοφάνης**), όπου κάποιος εκπλήσσεται που φέρνουν κουκουβάγιες στην Αθήνα, αφού είναι ήδη πολύ συνηθισμένες.

Συμβολισμός: Η γλαύκα (κουκουβάγια) ήταν σύμβολο της Αθηνάς, της θεάς της σοφίας και προστάτιδας της πόλης.

Εφαρμογή: Λέγεται ειρωνικά για κάποιον που προσπαθεί να παρουσιάσει ως ανακάλυψη κάτι πασίγνωστο, ή για να δηλώσει ότι μια πληροφορία είναι περιττή.

Παραδείγματα:

Να λες σε έναν Αθηναίο για τη δημοτικότητα της Ακρόπολης.

Να εξηγείς την έννοια της «δημοκρατίας» σε ένα συνέδριο πολιτικών επιστημών στην Ελλάδα.

«Γλυκιά η ζουή κι ου θάνατους μαυρίλα».

Παροιμιώδες απόφθεγμα ποιήματος του **Διονυσίου Σολωμού**.

Η φράση «γλυκιά η ζωή κι ο θάνατος μαυρίλα» δεν είναι παροιμία, αλλά στίχος του ποιήματος «Η ημέρα της Λαμπρής» του **Διονυσίου Σολωμού**, που περιγράφει την αίσθηση της ανοιξιάτικης Ανάστασης. Ο στίχος αντιπαραβάλλει τη γλυκύτητα της ζωής με την «μαυρίλα» του θανάτου, αλλά στο πλαίσιο της χριστιανικής ελπίδας της Ανάστασης, όπου ο θάνατος δεν είναι το τέλος, αλλά η μετάβαση στη δόξα.

Ερμηνεία: Η φράση εκφράζει την αντίθεση ανάμεσα στη ζωή και τον θάνατο, αλλά με την προοπτική της ανάστασης. Η «μαυρίλα» του θανάτου αντιμετωπίζεται με τη γλυκύτητα και την ελπίδα της ζωής που προσφέρει η Ανάσταση.

Γλυκάθ'κι η γριά στου μέλ', θα φάει και το κουβέλ'

Η παροιμία «Γλυκάθηκε η γριά στο μέλι, θα φάει και το κουβέλι» σημαίνει ότι όταν κάποιος συνηθίσει κάτι πολύ ευχάριστο (το μέλι), γίνεται άπληστος και θέλει να τα πάρει όλα, ακόμα κι αυτά που δεν του αναλογούν ή είναι ανούσια (το κουβέλι), εκφράζοντας τη λαχτάρα για υπερβολική απόλαυση.

Σημασία: Εφαρμόζεται σε όσους, αφού δοκιμάσουν κάτι καλό, δεν αρκούνται σε αυτό

και επιθυμούν όλο και περισσότερο, ακόμα κι αν αυτό σημαίνει να ξεπεράσουν τα όρια της μετριοπάθειας ή της λογικής.

Προέλευση: Η εικόνα της γριάς που απολαμβάνει το μέλι και, καθώς της αρέσει τόσο πολύ, δεν διστάζει να φάει και το δοχείο (κουβέλι) που το περιείχε, είναι μια χιουμοριστική και υπερβολική απεικόνιση της αχαλίνωτης επιθυμίας.

Παρόμοια έκφραση: Είναι σαν να λέμε: «όταν αρχίσεις το καλό, δεν σταματάς εύκολα».

Γλυκός ο ύπνος το πρωί, στην ίδια τάξη το παιδί.

Γιατί κοιμάται και δεν προλαβαίνει να πάει στο σχολείο. Μένει από τις απουσίες.

Η παροιμία είναι «Γλυκός ο ύπνος το πρωί, στην ίδια τάξη το παιδί». Εκφράζει την αντίθεση μεταξύ της απόλαυσης της πρωινής αργίας και της έλλειψης προετοιμασίας, όπως για παράδειγμα τη μη ύπαρξη νέων ρούχων για την ημέρα του Πάσχα.

Γλυκός ο ύπνος το πρωί: Αναφέρεται στην ευχαρίστηση του να κοιμάσαι το πρωί, χωρίς να πρέπει να σηκωθείς για δουλειά.

Σημασία: Η παροιμία υποδηλώνει ότι η αμέλεια και η τεμπελιά έχουν τις συνέπειές τους, ακόμα κι αν η στιγμιαία απόλαυση είναι μεγάλη.

Γλώσσα λανθάνουσα τ' αληθή λέγει

Η παροιμία «Γλώσσα λανθάνουσα τ' αληθή λέγει» σημαίνει ότι όταν κάποιος κάνει ένα λάθος στη γλώσσα του, μια «ολίσθηση» κατά την ομιλία (γλωσσικό ολίσθημα), συνήθως αποκαλύπτει την αλήθεια ή αυτό που πραγματικά σκέφτεται, ακόμα κι αν προσπαθούσε να το κρύψει, κάτι που θυμίζει τις «φροϋδικές ολισθήσεις».

Επεξήγηση της παροιμίας:

Γλώσσα: Η ομιλία, τα λόγια μας.

Λανθάνουσα: Αυτή που κάνει λάθος, που παρασύρεται, που ξεχνά (από το ρήμα λανθάνω, που σημαίνει κρύβομαι, ξεχνώ).

Τ' αληθή λέγει: Λέει την αλήθεια, τα πραγματικά μας συναισθήματα ή σκέψεις.

Σημασία και χρήση: Η παροιμία χρησιμοποιείται όταν κάποιος, από απροσεξία ή εκ παραδρομής, λέει κάτι που αποκαλύπτει την πραγματική του πρόθεση, γνώμη ή κρυφή σκέψη, η οποία είναι η αλήθεια, αντίθετα με αυτό που θα ήθελε να φανεί. Ένα σύγχρονο ανάλογο είναι η φροϋδική ολίσθηση ή το «μου ξέφυγε».

Γλώσσα παπούτσο', μυαλό κουκούτσο'.

Λέγεται για τους φλύαρους ανθρώπους που μιλούν χωρίς να σκέφτονται.

Η φράση «Γλώσσα παπούτσοι, μυαλό κουκούτσοι» είναι μια λαϊκή παροιμία που περιγράφει κάποιον που είναι αφελής ή ανόητος, ιδίως όταν μιλάει πολύ και λέει ανούσια πράγματα. Σημαίνει ότι κάποιος έχει πολλή «φλυαρία» (η γλώσσα του «παπούτσοι»), αλλά λίγη ουσία ή

αντίληψη (το μυαλό του «κουκούτσι»).

Γλώσσα παπούτσι: Αναφέρεται σε κάποιον που μιλάει συνέχεια, πολλές φορές χωρίς νόημα ή χωρίς να σκέφτεται αυτά που λέει.

Μυαλό κουκούτσι: Υποδηλώνει ότι ο νους του είναι λίγος, αδειανός, ανόητος.

Γνουρίζ' πρόσωπα κι πράγματα.

Είναι κοσμογυρισμένος, τα ξέρει όλα.

Η φράση «γνωρίζει πρόσωπα και πράγματα» σημαίνει ότι κάποιος έχει καλή αντίληψη και αναγνώριση τόσο των ανθρώπων γύρω του, όσο και των διαφόρων καταστάσεων και θεμάτων. Σημαίνει ότι έχει την ικανότητα να αναγνωρίζει τους ανθρώπους και να κατανοεί τις σχέσεις, αλλά και να αντιλαμβάνεται τα γεγονότα, τις πληροφορίες και την γενικότερη πραγματικότητα.

Γνώση ανθρώπων: Κατανόηση των ανθρώπων που συναντά, των σχέσεων και των κοινωνικών δυναμικών.

Γνώση πραγμάτων: Αντίληψη και κατανόηση των καταστάσεων, των πληροφοριών και των γεγονότων.

Γνώση ευρύτερη: Μπορεί επίσης να αναφέρεται σε μια βαθύτερη γνώση της πραγματικότητας ή της κοινωνίας γενικότερα.

Γνώθι σεαυτόν.

Το «Γνώθι σεαυτόν» σημαίνει «γνώρισε τον εαυτό σου» και ήταν ένα από τα Δελφικά παραγγέλματα, γραμμένο στο Μαντείο των Δελφών, που καλούσε τους ανθρώπους να αποκτήσουν αυτογνωσία, δηλαδή να κατανοήσουν τα όρια, τις δυνατότητες, τις αξίες και την αληθινή τους φύση, αποτελώντας το θεμέλιο για την προσωπική ανάπτυξη και την καλύτερη κατανόηση του κόσμου και των άλλων.

Σημασία και ερμηνεία

Αυτογνωσία & αυτοβελτίωση: Είναι το πρώτο βήμα για να αλλάξουμε προς το καλύτερο, να πάρουμε καλύτερες αποφάσεις και να βελτιώσουμε την ποιότητα ζωής μας, εστιάζοντας στις πραγματικές μας αξίες.

Γνώση των ορίων: Σημαίνει επίσης «γνώρισε τα όριά σου», κατανοώντας τι μπορείς να πετύχεις και ποια είναι η θέση σου στον κόσμο, χωρίς να ανταγωνίζεσαι τους θεούς (όπως πίστευε ο **Σωκράτης**).

Κατανόηση άλλων: Η κατανόηση του εαυτού μας, μας βοηθά να κατανοήσουμε και τους άλλους και τις σχέσεις μας.

Σωκρατική φιλοσοφία: Για τον Σωκράτη, η αυτογνωσία ήταν κεντρική στην ηθική φιλοσοφία, τονίζοντας το καθήκον του ανθρώπου να γνωρίζει το μέτρο του.

Δελφική αρχή: Ήταν μια αρχή που οδηγούσε σε σοφία, υποδεικνύοντας ότι η κατανόηση

του σύμπαντος αρχίζει με την κατανόηση του εαυτού.

Εν ολίγοις, το «Γνώθι σεαυτόν» είναι μια διαχρονική πρόσκληση για βαθιά εσωτερική εξερεύνηση, που οδηγεί στην αυτοβελτίωση και την αληθινή σοφία.

Γόλ'τσα, Πύργους κι Καπά, πάει η ψείρα μια ουκά.

Σκωπτικό Καναλιώτικο δίστιχο, για τα γύρω χωριά κατά την περίοδο της Κατοχής, οπότε κυριαρχούσε η ψείρα μεταξύ των κατοίκων.

Η παροιμία «Γόλιτσα, Πύργους κι Καπά, πάει η ψείρα μια ουκά» είναι παλιά λαϊκή έκφραση και χρησιμοποιείται για να δηλώσει ότι κάτι που φυσιολογικά είναι πολύ μικρό, έχει γίνει υπερβολικά μεγάλο, πέρα από κάθε λογική.

Ερμηνεία

Η ψείρα είναι κάτι απειροελάχιστο.

Η ουκά είναι μεγάλη μονάδα βάρους (1 ουκά ≈ 1.28 κιλά).

Άρα: Πράγμα μικρό γίνεται τεράστιο - υπερβολή εκτός πραγματικότητας.

Σημασία

Τη λέμε όταν:

Κάποιος μεγαλοποιεί ένα ασήμαντο γεγονός.

Ένα μικρό ζήτημα παρουσιάζεται σαν σπουδαίο.

Γίνεται πολύς θόρυβος για το τίποτα.

Τα τοπωνύμια: «Γόλιτσα, Πύργους, Καπά» είναι παλιά τοπωνύμια της Θεσσαλίας, που χρησιμοποιούνται εδώ απλώς για ρυθμό και ομοιοκαταληξία – δεν αλλάζουν τη σημασία της παροιμίας.

Γραμματείς και Φαρισαίοι υποκριταί.

Η φράση «Γραμματείς και Φαρισαίοι υποκριταί» σημαίνει υποκριτική τήρηση των θρησκευτικών κανόνων και ηθικών αρχών, με έμφαση στον εξωτερικό τύπο και την επίδειξη, παρά στην ουσία της πίστης; αναφέρεται σε ανθρώπους που παριστάνουν τους ενάρετους αλλά κρύβουν φαρισαϊσμό, επιφανειακή προσήλωση στον νόμο, και έλλειψη ειλικρίνειας, με τους Γραμματείς να ήταν οι γνώστες του νόμου και οι Φαρισαίοι η αίρεση που τον τηρούσε με αυστηρότητα.

Ανάλυση των όρων:

Γραμματείς: Νομοδιδάσκαλοι, γνώστες του Μωσαϊκού νόμου.

Φαρισαίοι: Θρησκευτική ομάδα του Ιουδαϊσμού, γνωστοί για την αυστηρή τους τήρηση του Νόμου, της παράδοσης, και των τελετουργικών.

Υποκριταί: Άνθρωποι που παριστάνουν κάτι που δεν είναι, που έχουν διπλή ηθική, που η συμπεριφορά τους είναι επιφανειακή.

Η σημασία της φράσης:

Θρησκευτική/Βιβλική προέλευση: Η φράση χρησιμοποιείται στα Ευαγγέλια για να περιγράψει την κριτική του **Ιησού** προς τους Φαρισαίους και τους Γραμματείς, κατηγορώντας τους για υποκρισία.

Σύγχρονη χρήση: Σήμερα, αναφέρεται σε κάθε άτομο που επιδεικνύει υπερβολική προσήλωση σε τυπικούς κανόνες (ηθικούς, κοινωνικούς, θρησκευτικούς) χωρίς ειλικρινή πίστη ή ουσιαστικό περιεχόμενο, προσποιούμενος την αρετή ή την ευγένεια.

Στην ουσία, η φράση καταγγέλλει την αντιπαράθεση ανάμεσα στην εμφάνιση της δικαιοσύνης και την πραγματική εσωτερική διάθεση της καρδιάς.

Γράψ'τον στα παλιά σ' τα παπούτσια.

Δεν τον υπολογίζω καθόλου, τον περιφρονώ.

Η έκφραση είναι «γράφω στα παλιά μου τα παπούτσια» και σημαίνει ότι κάποιος δεν ενδιαφέρεται καθόλου για κάτι ή για κάποιον. Χρησιμοποιείται για να εκφράσει περιφρόνηση και αδιαφορία.

Παράδειγμα: «Τον έχω γραμμένο στα παλιά μου τα παπούτσια, δεν με αφορά η άποψή του».

Γ'ρουν' στου σακί.

Δεν το είδες αυτό που σου έδωκαν. Λέγεται για βιαστική και ανεξέλεγκτη δοσολογία στα τυφλά.

Όταν κλείνουμε μια συμφωνία χωρίς να γνωρίζουμε αυτό που διαπραγματευόμαστε ή όταν αγοράζουμε κάτι χωρίς προηγουμένως να το έχουμε ιδεί, τότε λέμε ότι αγοράζουμε γουρούνι στο σακί.

Η παροιμία «μην αγοράζεις γουρούνι στο σακί» σημαίνει να μην αποκτάς κάτι χωρίς να το ελέγξεις πρώτα, δηλαδή να μην εμπιστεύεσαι κάτι κρυφό ή άγνωστο. Η φράση «παίρνω γουρούνι στο σακί» έχει ακριβώς την ίδια σημασία.

Σημασία: Αγοράζεις ή δέχεσαι κάτι χωρίς να το έχεις δει, ελέγξει ή επιβεβαιώσει, βασιζόμενος μόνο σε μια υπόσχεση.

Προέλευση: Η παροιμία προέρχεται από την πρακτική να πωλείται κάτι κρυμμένο σε ένα σακί, όπως ένα γουρούνι, με τον πωλητή να διαβεβαιώνει ότι είναι ένα ζώο αξίας, χωρίς να δίνει τη δυνατότητα στον αγοραστή να ελέγξει τι ακριβώς αγοράζει.

Εφαρμογή: Μπορεί να χρησιμοποιηθεί σε διάφορες καταστάσεις, από την αγορά ενός μεταχειρισμένου αυτοκινήτου μέχρι την αποδοχή μιας νέας προσφοράς εργασίας, προτρέποντας σε προσοχή και έλεγχο πριν την οριστική δέσμευση.

Γυαλί που ραγίζει, δεν ξανακολλάει.

Αν πάθεις κάτι είναι δύσκολο να γιατρευτείς.

Η φράση «γυαλί που ραγίζει (ή σπάει) δεν ξανακολλάει» είναι μια παροιμία που δηλώνει

ότι κάποιες ζημιές, ιδιαίτερα στις σχέσεις, είναι μόνιμες και ανεπανόρθωτες. Στην Ιαπωνία, υπάρχει μια αντίστοιχη τέχνη, που επισκευάζει σπασμένα κεραμικά με χρυσό, υπογραμμίζοντας την ομορφιά των ατελειών και της ανθεκτικότητας.

Κυριολεκτική σημασία: Ένα ραγισμένο γυαλί σπάει και δεν μπορεί να επανέλθει στην αρχική του κατάσταση, καθώς οι ρωγμές είναι μόνιμες.

Μεταφορική σημασία: Η παροιμία χρησιμοποιείται για να περιγράψει τη δυσκολία ή την αδυναμία να αποκατασταθεί μια σχέση ή μια εμπιστοσύνη μετά από μια σοβαρή ρήξη ή παραβίαση. Όταν η «πληγή» είναι μεγάλη, είναι δύσκολο να επουλωθεί πλήρως.

Γυαλιά, καρφιά έγιναν ούλα.

Πλήρης ακαταστασία κυριαρχεί.

Η φράση «γυαλιά καρφιά έγιναν όλα» σημαίνει ότι κάτι καταστράφηκε ολοκληρωτικά, ότι έγινε χαμός ή χάος. Είναι μια λαϊκή έκφραση που δείχνει μια κατάσταση ολοκληρωτικής καταστροφής ή αναστάτωσης, όπου τα πάντα πήγαν στραβά ή καταστράφηκαν.

Καταστροφή/Χάος: Χρησιμοποιείται για να περιγράψει μια κατάσταση όπου κάτι καταστράφηκε εντελώς, όπως: «Τα έκανε όλα γυαλιά καρφιά με την αμέλειά του», αναφέρεται σε μια ολοκληρωτική καταστροφή.

Παρόμοιες εκφράσεις: Άλλες παρόμοιες εκφράσεις περιλαμβάνουν «τα κάνω άνω-κάτω», «γίνονται μύλος» ή «γίνεται της κακομοίρας».

Προέλευση: Η έκφραση βασίζεται στην εικόνα ενός αντικειμένου που σπάει σε τόσο μικρά κομμάτια (γυαλιά) και γίνεται τόσο άχρηστο (καρφιά) που δεν μπορεί να αποκατασταθεί.

Γυναίκα χωρίς άντρα, πλοίο χωρίς τιμόνι.

Η φράση «Γυναίκα χωρίς άντρα, πλοίο χωρίς τιμόνι» είναι μια παροιμία που σημαίνει ότι μια γυναίκα (ή γενικότερα ένα άτομο) χωρίς την καθοδήγηση, τη στήριξη ή την παρουσία του συντρόφου της, λειτουργεί αποπροσανατολισμένα, χαμένη ή ακυβέρνητη, όπως ένα πλοίο που χάνει το τιμόνι του και παρασύρεται από τα κύματα, χωρίς κατεύθυνση και σκοπό. Η παροιμία τονίζει την ανάγκη για «κεφάλι» και σταθερότητα σε μια σχέση ή ζωή.

Ανάλυση της σημασίας:

Γυναίκα χωρίς άντρα: Αναφέρεται στην έλλειψη ενός βασικού προσώπου αναφοράς ή στήριξης.

Πλοίο χωρίς τιμόνι: Η παρομοίωση δείχνει έλλειψη ελέγχου, κατεύθυνσης και σκοπού.

Συνολική έννοια: Χωρίς αυτόν τον «άξονα» (τον άντρα), η γυναίκα περιπλανιέται, δεν ξέρει πού να πάει, πώς να αντιμετωπίσει τις δυσκολίες και ουσιαστικά «χάνεται» στη ζωή, όπως ένα πλοίο που δεν έχει πλέον οδηγό.

Αυτή η έκφραση χρησιμοποιείται για να τονίσει την κρίσιμη ανάγκη για καθοδήγηση και αλληλοϋποστήριξη μέσα σε μια οικογένεια ή σχέση, αν και από σύγχρονη σκοπιά μπορεί να

θεωρηθεί κάπως παλιομοδίτικη, καθώς υπονοεί ότι η γυναίκα χρειάζεται οπωσδήποτε τον άντρα για να σταθεί στα πόδια της

Γυναιξί κόσμον, η σιγή φέρει.

Η φράση «Γυναιξί κόσμον, ή σιγή φέρει» (ή πιο πλήρης, «Γυναιξί πάσαις κόσμον ή σιγή φέρει») σημαίνει «Στις γυναίκες, η σιωπή προσφέρει κόσμο/στολίδι» και είναι ένα αρχαίο ελληνικό απόφθεγμα που αποδίδεται στον **Μένανδρο**, υποδηλώνοντας ότι η σεμνότητα, η σιωπή και η μετριοφροσύνη είναι τα ωραιότερα στολίδια για μια γυναίκα, τονίζοντας την αξία της διακριτικότητας και της ευπρέπειας.

Ανάλυση της φράσης:

Γυναιξί: Στις γυναίκες (δοτική πληθυντικού).

Κόσμον: Στολίδι, κόσμημα, ομορφιά (αιτιατική ενικού).

Ή σιγή: Η σιωπή (ονομαστική ενικού).

Φέρει: Φέρνει, προσφέρει, δίνει (τρίτο πρόσωπο ενικού ενεστώτα).

Σημασία και Ερμηνεία:

Αρχαία ελληνική αντίληψη: Αντικατοπτρίζει μια παλαιότερη κοινωνική νόρμα όπου η σιωπή και η σεμνή συμπεριφορά θεωρούνταν αρετές για τις γυναίκες στην αρχαία Ελλάδα, αντίθετα από τη φλυαρία ή την επίδειξη.

Διαχρονική αξία: Παρότι εκφράζει αρχαίες αξίες, η φράση παραμένει ένα γνωστό ρητό που εκθειάζει την ηρεμία και την αξιοπρέπεια, ανεξάρτητα από το φύλο, αν και απευθύνεται στις γυναίκες.

Σύγχρονη Εφαρμογή: Σήμερα, μπορεί να ερμηνευτεί ως έπαινος για τη διακριτικότητα, την καλοσύνη και την ευπρέπεια ενός ατόμου, που είναι πιο πολύτιμα από την επιφανειακή επίδειξη ή την πολυλογία.

Γυρεύ' ψύλλου στ' άχυρα.

Μάταιος είναι ο κόπος που καταβάλλει.

Η φράση «γυρεύω ψύλλο στα άχυρα» σημαίνει ότι κάποιος αναζητά μια ασήμαντη λεπτομέρεια μέσα σε ένα μεγάλο σύνολο πραγμάτων ή πληροφοριών, ή κάτι που είναι αδύνατο να βρεθεί. Συχνά χρησιμοποιείται για να περιγράψει κάποιον που επιμένει σε μικροπραγματάκια ή αναζητά ελαττώματα εκεί που δεν υπάρχουν.

Σημασία: Ψάχνει κάτι ασήμαντο μέσα σε κάτι πολύ μεγάλο και αδιάφορο.

Χρήση: Χρησιμοποιείται για άτομα που χάνουν χρόνο ψάχνοντας για κάτι που δεν έχει αξία ή για να βρουν προβλήματα σε μια κατάσταση.

Παράδειγμα: «Δεν χρειάζεται να αναλύεις τόσο πολύ, γυρεύεις ψύλλους στα άχυρα».

Κάσα καπνού με αρμαθιά κρεμασμένη (πλάγια και μπροστινή όψη)
Στις κάσες αυτές τοποθετούσαν τις αρμάθες του καπνού με τα κοτσάνια προς τα έξω
και όταν γέμιζε την τύλιγαν με μια φαρδιά λωρίδα λινάτσας και την έκαναν δέμα.
Τα δέματα αυτά τα πήγαιναν στον έμπορα κάθε Χειμώνα και τα πωλούσαν.

Δάγκουσι τη γλώσσα σ', μωρή;

Δεν πρέπει να γίνει αυτό που λες.

Η φράση «δάγκωσε τη γλώσσα σου μωρή» είναι μια προσβολή και χρησιμοποιείται για να διατάξει κάποιον να σωπάσει ή να μη μιλήσει για κάτι άσχημο. Μπορεί επίσης να ειπωθεί σε κάποιον που κάνει μια αρνητική πρόβλεψη, όπως «μην το λες αυτό, γιατί θα συμβεί».

Εντολή σιωπής: Χρησιμοποιείται για να επιβάλει σιωπή, σαν να λέει «μην λες τίποτα άλλο».

Αποτροπή κακής πρόβλεψης: Χρησιμοποιείται για να αποτρέψει κάποιον από το να εκφράσει μια κακή πρόβλεψη, σαν να λέει «μην προκαλείς τη μοίρα».

Δάγκουσι τη λαμαρίνα.

Ερωτεύτηκε και άλλαξε η ζωή του.

Η φράση «δάγκωσε τη λαμαρίνα» είναι μια ιδιωματική έκφραση που σημαίνει ερωτεύτηκε τρελά. Η έκφραση προέρχεται από τη ναυτική γλώσσα, όπου «λαμαρίνα» ή «σίδερα» αναφέρονταν στα καταστρώματα των πλοίων.

Σημασία: Όταν κάποιος «δάγκωσε τη λαμαρίνα», αυτό σημαίνει ότι «δάγκωσε» από πόθο, δηλαδή ερωτεύτηκε πάρα πολύ.

Προέλευση: Η έκφραση έχει ναυτική καταγωγή, όπου τα μεταλλικά καταστρώματα των πλοίων ονομάζονταν «λαμαρίνες».

Παρόμοια έκφραση: Μια άλλη παρόμοια φράση είναι «έφαγε τα σίδερα», η οποία, όμως, σημαίνει ότι κάποιος υπέφερε ή ταλαιπωρήθηκε πολύ.

Δανεικά κι αγύριστα.

Αυτά που παίρνει κάποιος και δεν τα επιστρέφει.

Η φράση «δανεικά κι αγύριστα» σημαίνει δανεικά που δεν πρόκειται να επιστραφούν ποτέ. Χρησιμοποιείται για να περιγράψει χρέη ή δανεικά (κυρίως χρήματα) για τα οποία δεν υπάρχει προοπτική αποπληρωμής. Η έκφραση έχει γίνει λαϊκή παροιμία που δηλώνει την οριστική μη επιστροφή.

Δανεικά: Αναφέρεται στα χρήματα ή τα αντικείμενα που έχουν δοθεί δανεικά.

Αγύριστα: Σημαίνει ότι δεν θα γυρίσουν ποτέ πίσω στον ιδιοκτήτη τους.

Δανεικά τα φαγητά στο γάμο.

Η φράση «Δανεικά τα φαγητά στο γάμο» σημαίνει πως ό,τι προσφέρεις ή κάνεις σε μια χαρούμενη περίπτωση (όπως γάμος), θα σου επιστραφεί πίσω, δηλαδή «ό,τι δώσεις, θα λάβεις», υπονοώντας πως όλο το καλό φαγητό (τα φαγητά) του γάμου είναι δανεικά από τους καλεσμένους και γι' αυτό πρέπει να τα προσφέρεις απλόχερα, γιατί είναι μια ανταλλαγή ευχών και καλής θέλησης.

Αναλυτικά:

Φαγητά: Τα πλούσια φαγητά και εδέσματα που προσφέρονται σε γιορτές και γάμους.

Δανεικά: Σημαίνει ότι αυτά τα φαγητά «δανείζονται» από τους καλεσμένους που φέρνουν δώρα και «επιστρέφουν» με την προσφορά φαγητού.

Σημασία: Ενθαρρύνει την γενναιοδωρία και την φιλοξενία.

Δαμόκλειος σπάθη

Η «Δαμόκλειος σπάθη» συμβολίζει τον συνεχή, θανάσιμο κίνδυνο που απειλεί κάποιον ή κάτι, μια επικείμενη μεγάλη καταστροφή ή τιμωρία και προέρχεται από την αρχαία ελληνική ιστορία του **Δαμοκλή**, όπου η ευημερία του τυράννου **Διονυσίου** επισκιάστηκε από μια σπάθη κρεμασμένη πάνω από το κεφάλι του με μια τρίχα.

Σημασία: Ένας μόνιμος φόβος, μια απειλή τιμωρίας ή καταστροφής, ειδικά όταν η ευημερία στηρίζεται σε επισφαλή βάση.

Συμβολισμός: Μια προειδοποίηση για όσους ζουν υλικά ή αλόγιστα, ότι η ευτυχία τους κινδυνεύει ανά πάσα στιγμή.

Προέλευση: Ο αυλοκόλακας **Δαμοκλής**, που θαύμαζε τον πλούτο του **Διονυσίου**, ζήτησε να δοκιμάσει την τύχη του, αλλά ο τύραννος κρέμασε μια σπάθη πάνω από το κεφάλι του, δείχνοντας ότι η ευτυχία του Διονυσίου συνοδευόταν από συνεχή φόβο.

Δάσκαλε που δίδασκες και νόμο δεν εκράτεις.

Αυτά που λες στους άλλους, πρέπει πρώτος εσύ να τα εφαρμόσεις.

Η φράση «Δάσκαλε που δίδασκες και νόμο δεν εκράτεις» χρησιμοποιείται για κάποιον που συμβουλεύει τους άλλους να κάνουν κάτι, ενώ ο ίδιος δεν ακολουθεί τις συμβουλές του. Είναι μια παροιμία που αναφέρεται στην υποκρισία κάποιου που διδάσκει ηθική ή κανόνες, αλλά δεν τους εφαρμόζει ο ίδιος.

Σημασία: Η παροιμία χρησιμοποιείται για να καταδείξει την αντίφαση ανάμεσα στα λόγια και τις πράξεις ενός ανθρώπου.

Χρήση: Μπορεί να ειπωθεί για κάποιον που δίνει οδηγίες, αλλά δεν τις ακολουθεί ο ίδιος στην πράξη.

Παραδείγματα: Ένας δάσκαλος που διδάσκει την αξία της ευγένειας, αλλά φέρεται αγενώς, ή ένας γιατρός που προτρέπει σε υγιεινή διατροφή, αλλά δεν την ακολουθεί ο ίδιος,

ταιριάζουν σε αυτή την περιγραφή.

Δε δίν' στον άγιο λιβάني.

Αναλυτική Εξήγηση:

Λιβάνι: Το λιβάني (θυμίαμα) συμβολίζει την ευλάβεια, την τιμή, τη λατρεία και την προσφορά (όπως τα Δώρα των Μάγων).

Άγιος: Σημαίνει κάποιος που έχει πνευματική δύναμη, ιερότητα, ή απλά κάποιος που «θεωρείται» σημαντικός.

«Δε δίνω»: Εδώ εκφράζει άρνηση, αδιαφορία ή άρνηση προσφοράς.

Συνδυαστικά, η φράση μπορεί να σημαίνει:

1.- Αδιαφορία για το «Ιερό»: Δεν ασχολούμαι με θρησκευτικά ή «ιερά» θέματα που δεν με αφορούν.

2.- Ειρωνεία: Δείχνω περιφρόνηση ή αδιαφορία για κάποιον που υποτίθεται ότι είναι «άγιος» (π.χ. ένας ισχυρός), αρνούμενος να του προσφέρω την τιμή (το λιβάني) που του αρμόζει.

3.- Έλλειψη κέρδους: Δεν υπάρχει κανένα όφελος για μένα σε αυτή την πράξη (π.χ. να προσκυνήσω κάποιον που δεν θα με βοηθήσει).

Στην ουσία, είναι μια έκφραση που δείχνει έλλειψη σεβασμού ή αδιαφορία για κάτι που θεωρείται «άγιο» ή «σημαντικό», όπως φαίνεται και από παρόμοιες εκφράσεις και τίτλους άρθρων σε παρόμοιες αναζητήσεις.

Δει, δε χρημάτων.

Η φράση «Δει, δη χρημάτων» (ή πιο σωστά «Δει δε χρημάτων») σημαίνει ότι χρειάζονται χρήματα και χωρίς αυτά τίποτα δεν μπορεί να γίνει (από τα απαραίτητα), υπογραμμίζοντας την κρίσιμη ανάγκη και την παντοδυναμία του χρήματος στην καθημερινή ζωή. Είναι μια αρχαία έκφραση που τονίζει πως τα χρήματα είναι το αναγκαίο μέσο για να πραγματοποιηθούν οι επιθυμίες και οι ανάγκες μας.

Δει: Πρέπει, χρειάζεται (από το αρχαίο ρήμα δείω - χρειάζομαι).

δε: (συνδετικός) αλλά, και.

χρημάτων: χρήματα.

Στην ουσία: χρειάζονται χρήματα και χωρίς αυτά τίποτα δεν μπορεί να γίνει από όσα πρέπει.

Σημείωση: Η φράση «Δει δε χρημάτων» αποδίδεται στον Δημοσθένης, τον μεγάλο ρήτορα της αρχαίας Αθήνας. Η πλήρης φράση είναι: «Δει δὲ χρημάτων, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, καὶ ἄνευ τούτων οὐδὲν ἔστι γενέσθαι τῶν δεόντων». Δηλαδή: «Χρειάζονται χρήματα, ἄνδρες Αθηναῖοι, και χωρίς αυτά δεν μπορεί να γίνει τίποτα από όσα πρέπει.». Τη φράση τη βρίσκουμε σε λόγο του σχετικά με τη χρηματοδότηση στρατιωτικών ενεργειών κατά του Φιλίππου Β΄ της Μακεδονίας.

Δεινόν προς κέντρα λακτίζουν.

Η φράση «Δεινόν προς κέντρα λακτίζουν» σημαίνει ότι είναι επιζήμιο, άσκοπο ή και επικίνδυνο να αντιτάσσεται κανείς σε μια ανώτερη, ισχυρή δύναμη, εξουσία, ή σε μια αναπόφευκτη κατάσταση, καθώς η αντίσταση αυτή οδηγεί σε αυτοκαταστροφή, όπως το να κλωτσάς τα κεντριά που σε τυφλώνουν ή πονάνε, προκαλώντας μόνο πόνο στον εαυτό σου. Προέρχεται από αρχαία ελληνική παροιμία και υπενθυμίζει ότι δεν πρέπει να «κλωτσάς το κεντρί», δηλαδή να προκαλεις την τιμωρία ή την οργή όσων είναι ισχυρότεροι.

Προέλευση: Από τα αρχαία χρόνια.

Κυριολεκτική εικόνα: Ένας βοσκός που κλωτσάει το κεντρί (βούκεντρο) του ζώου, προκαλώντας πόνο στον εαυτό του.

Μεταφορική έννοια: Είναι δεινό (επικίνδυνο, κακό) να λακτίζεις (κλωτσάς) προς κέντρα (προς τα κεντριά/αιχμηρά σημεία).

Στην ουσία, σημαίνει: Να προκαλεις την εξουσία, να αντιτίθεται σε αυτό που σε τιμωρεί ή σε οδηγεί, χωρίς λόγο.

Σύγχρονη χρήση: Χρησιμοποιείται για να δηλώσει το ανώφελο και την αυτοκαταστροφή, όταν κάποιος μάταια αντιστέκεται σε κάτι που είναι αναπόφευκτο ή έχει συνέπειες.

Δε μι κάν' η καρδιά να σταματήσου.

Θέλω οπωσδήποτε να ολοκληρώσω, αυτό που άρχισα.

Η φράση «Δεν με κάνει η καρδιά» σημαίνει ότι κάποιος είναι απρόθυμος ή δεν έχει την ψυχική δύναμη να κάνει κάτι, είτε λόγω έλλειψης διάθεσης είτε λόγω συναισθηματικής φόρτισης. Για παράδειγμα, «Δεν μου κάνει καρδιά να φύγω» σημαίνει ότι κάποιος δεν θέλει να φύγει, ενώ η φράση «Δεν αντέχει η καρδιά μου» μπορεί να υποδηλώνει ότι κάποιος δεν αντέχει να υποστεί κάποια συγκίνηση ή στενοχώρια.

Επεξήγηση της φράσης

Έλλειψη διάθεσης ή όρεξης: Σημαίνει ότι κάποιος είναι απρόθυμος να κάνει κάτι επειδή δεν έχει την κατάλληλη διάθεση ή όρεξη.

Παράδειγμα: «Επειδή περνάω τόσο ωραία, δε μου κάνει καρδιά να φύγω».

Συναισθηματική φόρτιση: Μπορεί να αναφέρεται στην αδυναμία κάποιου να αντέξει μια συγκεκριμένη συγκίνηση ή στενοχώρια.

Παράδειγμα: «Επειδή έχω πένθος, δε μου κάνει καρδιά να 'ρθω μαζί σας στα μπουζούκια».

Εξάντληση ή αδυναμία: Σε πιο ακραίες περιπτώσεις, μπορεί να σημαίνει ότι η ψυχική ή συναισθηματική εξάντληση είναι τόση που δεν υπάρχει πια η δύναμη να αντιμετωπίσει κάτι.

Δε μπουρώ να τουν κάμου ζαπ'.

Δεν μπορώ να τον ηρεμήσω, να τον συμμορφώσω, να τον χαλιναγωγήσω. Είναι πολύ ατίθασος και δυνατός, που μου είναι δύσκολο να τον κάμω να ηρεμήσει. Αυτό το αντικεί-

μενο ή το έπιπλο είναι πολύ βαρύ και δεν μπορώ να το χρησιμοποιήσω εύκολα ή να το μετακινήσω επειδή με εμποδίζει.

Η φράση «Δεν μπορώ να τον κάνω ζάφτι» σημαίνει «Δεν μπορώ να τον χειριστώ/επιβληθώ/υποτάξω στη θέλησή μου». Το «ζάφτι» (ή «ζάπι») χρησιμοποιείται εδώ στην έκφραση «κάνω κάποιον ζάφτι» και σημαίνει την επιβολή, τον περιορισμό ή τον έλεγχο πάνω σε κάποιον.

Πιο αναλυτικά:

Κάνω κάποιον ζάφτι: Σημαίνει ελέγχω, χειρίζομαι, επιβάλλομαι, ή χαλιναγωγώ κάποιον.

«Δεν μπορώ να τον κάνω ζάφτι»: Σημαίνει ότι δεν καταφέρνω να ελέγξω ή να υποτάξω κάποιον στη θέλησή μου.

Σημασία: Η λέξη «σημασία» εδώ δεν ταιριάζει απόλυτα στην έκφραση, αλλά στην πρόταση «Δεν μπορώ να τον κάνω ζάφτι» η λέξη «ζάφτι» είναι αυτή που προσδίδει το νόημα της αδυναμίας ελέγχου. Μια πιο σωστή διατύπωση θα ήταν: «Δεν μπορώ να τον κάνω ζάφτι» ή «Δεν μπορώ να τον ελέγξω».

Δεν αγροικάς ντιπ να του φκιάεις όπους πρέπ’;

Δεν καταλαβαίνεις λίγο να το κάνεις κανονικό;

Η φράση «Δεν νιώθεις καθόλου να το κάνεις καλά;» σημαίνει πως η αίσθηση ότι δεν κάνεις κάτι σωστά ή ότι δεν έχεις το κίνητρο ή την ικανότητα να το κάνεις καλά, μπορεί να είναι ένα σημάδι ότι δεν έχει νόημα για σένα.

Αυτό μπορεί να υποδηλώνει:

Έλλειψη σκοπού: Νιώθεις ότι αυτό που κάνεις δεν έχει νόημα, με αποτέλεσμα να νιώθεις ότι δεν μετράς.

Υποκείμενη αιτία: Μπορεί να υποδηλώνει ότι κάτι δεν πάει καλά και ότι η αίσθηση αυτή δεν είναι τυχαία.

Για να αντιμετωπίσεις αυτή την αίσθηση, μπορείς να:

Αναζητήσεις την υποκείμενη αιτία: Εξετάσεις τι είναι αυτό που πραγματικά έχει σημασία για σένα, ρωτώντας τον εαυτό σου πότε νιώθεις ότι η δράση σου έχει νόημα.

Συζητήσεις με ειδικό: Αν η αίσθηση αυτή είναι χρόνιο αίσθημα κενού και σε επηρεάζει, η συζήτηση με έναν ειδικό ψυχικής υγείας μπορεί να σε βοηθήσει να κατανοήσεις και να διαχειριστείς την κατάσταση.

Δεν απόμ’νι ούδι σάλιου.

Έφυγαν όλα, ξοδεύτηκαν τα πάντα και ξένοιασα.

Η φράση «ούτε σάλιο» δεν είναι ακριβώς παροιμία, αλλά μια έκφραση που χρησιμοποιείται για να δηλώσει την παντελή έλλειψη χρημάτων ή οποιουδήποτε άλλου πράγματος. Συχνά συνδυάζεται με άλλες παρόμοιες φράσεις, όπως «ούτε βίδα».

Σημασία: «Ούτε σάλιο» σημαίνει ότι κάποιος δεν έχει καθόλου χρήματα ή υλικά αγαθά.

Χρήση: Μπορεί να χρησιμοποιηθεί σε διάφορα συμφραζόμενα, όπως:

«Δεν είχαν ούτε σάλιο να πάρουν ένα καφέ.»

«Του ζήτησαν να πληρώσει, αλλά δεν είχε ούτε σάλιο.»

Δεν αφήν' άνθρωπου ν' αγιάσ'.

Γιατί σκανδαλίζει συνεχώς και προκαλεί.

Η φράση «Δεν αφήνει άνθρωπο ν' αγιάσει» δεν είναι ακριβώς παροιμία, αλλά μια κοινή έκφραση που περιγράφει κάποιον ή κάτι που συνεχώς προτρέπει, παρακινεί ή σπρώχνει σε πράξεις, συχνά ανάρμοστες ή αντίθετες με την ηθική. Συχνά χρησιμοποιείται για να χαρακτηρίσει κάποιον που βάζει σε πειρασμό, ακόμη και τους πιο ενάρετους ανθρώπους, ή για να περιγράψει κάτι που δημιουργεί συνεχώς προκλήσεις και δυσκολίες.

Ερμηνεία: Σημαίνει ότι ο άνθρωπος αυτός είναι συνεχώς παρών, «παρεμβαίνοντας» και επηρεάζοντας τις αποφάσεις και τις πράξεις των άλλων.

Εναλλακτικές εκφράσεις: Παρόμοιες εκφράσεις είναι: «με βάζει σε πειρασμό», «κολάζει και άγιο» και

► «θέλω ν' αγιάσω κι οι διάβολοι δεν μ' αφήνουν».

Εννοιολογικό πεδίο: Ανήκει στο εννοιολογικό πεδίο της προτροπής, της παρακίνησης και του πειρασμού.

Δεν γλέπ' πέρα απ' τη μύτη τ'.

Είναι κοντόφθαλμος και στενόμυαλος, δεν κοιτάζει τα πράγματα ευρύτερα.

Η φράση «δεν βλέπει πέρα από τη μύτη του» σημαίνει ότι κάποιος είναι εγωκεντρικός και δεν έχει επίγνωση των γεγονότων γύρω του. Είναι μια έκφραση που περιγράφει κάποιον που εστιάζει αποκλειστικά στον εαυτό του, τις ανάγκες και τις απόψεις του, και δεν μπορεί να καταλάβει ή να προβλέψει τι συμβαίνει γύρω του.

Εγωκεντρισμός: Επικεντρώνεται μόνο στον εαυτό του και τις προσωπικές του επιθυμίες, παραβλέποντας τις ανάγκες και τις απόψεις των άλλων.

Έλλειψη επίγνωσης: Δεν μπορεί να καταλάβει ή να προβλέψει τι συμβαίνει πέρα από το στενό πλαίσιο της προσωπικής του εμπειρίας.

Στενόμυαλος: Η ιδέα του «μικρού ορίζοντα» τον καθιστά ανίκανο να δει τη μεγαλύτερη εικόνα.

Δεν γλιτών'ς, τουν Θιο μπάρμπα να 'χ'ς.

Μια προειδοποίηση και μια απειλή ότι εάν δεν συμμορφωθείς και δεν κάνεις αυτό που πρέπει, δεν γλιτώνεις την τιμωρία, ακόμα κι αν έχεις τον ίδιο το Θεό θείο.

Η παροιμία «Δε γλιτώνεις, το Θεό μπάρμπα να έχεις» σημαίνει ότι ακόμα και με την

ισχυρότερη προστασία (όπως του ίδιου του Θεού), δεν θα ξεφύγεις από την τιμωρία ή τις συνέπειες αν δεν κάνεις αυτό που πρέπει ή αν δεν συμμορφωθείς. Χρησιμοποιείται ως προειδοποίηση και απειλή για την αναπόφευκτη τιμωρία.

Ερμηνεία: Η φράση είναι μια ισχυρή προειδοποίηση ότι τίποτα δεν μπορεί να σε σώσει από τις συνέπειες μιας πράξης, ακόμα κι αν προσπαθήσεις να βρεις βοήθεια από την πιο ισχυρή δύναμη που υπάρχει.

Σημασία: Υποδηλώνει ότι η ευθύνη είναι προσωπική και δεν μπορεί να ξεφύγει κανείς, όσο «θείκή» ή προνομιακή κι αν είναι η θέση του.

Δεν είναι Γιάνν'ς, είναι Γιαννάκ'ς.

Η φράση «Δεν είναι Γιάννης, είναι Γιαννάκης» σημαίνει ότι διακρίνει δύο πράγματα που είναι σχεδόν τα ίδια, αλλά κάποιος προσπαθεί να βρει μια μικρή, ασήμαντη διαφορά, ή λεπτολογεί υπερβολικά, όπως εξηγεί ο **Νικόλαος Πολίτης**. Χρησιμοποιείται όταν κάποιος προσπαθεί να παρουσιάσει κάτι κοινό ως κάτι διαφορετικό ή όταν η διαφορά που επισημαίνει δεν έχει ουσία, τονίζοντας την ομοιότητα παρά την προσπάθεια διαχωρισμού.

Πότε χρησιμοποιείται:

Όταν κάποιος διαχωρίζει δύο σχεδόν πανομοιότυπα πράγματα.

Όταν κάποιος επιμένει σε ασήμαντες λεπτομέρειες που δεν αλλάζουν την ουσία.

Παράδειγμα: Αν δύο άτομα έχουν ακριβώς τις ίδιες ιδέες, αλλά το ένα επιμένει ότι η ιδέα του είναι πρωτότυπη και όχι όπως του άλλου, θα μπορούσε κάποιος να πει: «Μα δεν είναι Γιάννης, είναι Γιαννάκης. Είναι ακριβώς το ίδιο!».

Δεν είναι αυτά για τα μούτρα σ'.

Διότι είναι ανώτερα από τις δυνάμεις σου.

Η φράση «Δεν είναι για τα μούτρα σου» σημαίνει «δεν σου αξίζει» ή «δεν σου ανήκει» και χρησιμοποιείται για να υποδηλώσει ότι κάτι δεν είναι κατάλληλο για κάποιον ή ότι δεν του ταιριάζει. Η χρήση της λέξης «μούτρα» εδώ αναφέρεται στο πρόσωπο, αλλά η φράση αποκτά μια γενικότερη σημασία.

Δεν σου αξίζει: Κάτι δεν είναι σύμφωνο με αυτό που έχεις προσφέρει ή με αυτό που είσαι.

Δεν σου ταιριάζει: Κάτι δεν είναι κατάλληλο για σένα.

Δεν είναι για σένα: Μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να τονίσει ότι κάποιο πράγμα δεν είναι κάτι που θα πρέπει να σε απασχολεί ή να σε νοιάζει.

Δεν είναι πάσα μέρα πασχαλιά.

Όχι πάντα καλοπέραση και γλέντια και χοροί, Χρειάζεται και δουλειά.

Η φράση «Δεν είναι κάθε μέρα πασχαλιά» σημαίνει ότι δεν μπορούν να συμβαίνουν πάντα ευχάριστα γεγονότα ή επιτυχίες, καθώς οι ωραίες στιγμές είναι σπάνιες. Λειτουργεί ως

υπενθύμηση ότι κάποιες φορές πρέπει να αντιμετωπίζουμε και δύσκολες καταστάσεις.

Ερμηνεία: Η πασχαλιά είναι μια μεγάλη και σημαντική γιορτή, αλλά συμβαίνει μόνο μια φορά το χρόνο. Η παροιμία χρησιμοποιεί τη γιορτή για να δηλώσει κάτι ιδιαίτερο και σπάνιο.

Χρήση: Χρησιμοποιείται για να διαχειριστεί κανείς την απογοήτευση όταν κάτι δεν πάει όπως θα ήθελε, υποδεικνύοντας ότι δεν είναι δυνατό να έχουμε συνέχεια ευκαιρίες ή καλά νέα.

Δεν είνι μαλλιιά τα γένια.

Δεν μπορείς να διεκπεραιώσεις μια δύσκολη εργασία, που τη θεωρείς εύκολη.

Η φράση δεν είναι παροιμία, αλλά έκφραση που χρησιμοποιείται για να δηλώσει ότι κάτι δεν είναι τόσο εύκολο όσο φαίνεται. Ενώ η ακριβής διατύπωση δεν είναι ευρέως γνωστή, προέρχεται από την ίδια έννοια, όπως η παροιμία που αναφέρει ότι «μαλλιιά είν' τα γένια;» (με έκπληξη), δηλαδή «είναι τόσο εύκολο;».

Επεξήγηση: Η έκφραση υποδηλώνει ότι η δυσκολία της εργασίας ή της κατάστασης υποτιμάται.

Σχέση με παροιμία: Παρόλο που δεν είναι παροιμία με τη στενή έννοια, μοιράζεται τη σημασία με άλλες φράσεις που εκφράζουν έκπληξη για την ευκολία κάποιου πράγματος, όπως η ερώτηση:

► «μαλλιιά είν' τα γένια;».

Δεν είνι παίξι – γέλασι αυτή η δ'λεια.

Χρειάζεται κόπο και ιδρώτα και πολλή προσοχή για να γίνει αυτή η δουλειά.

Η φράση «Δεν είναι παίξε-γέλασε» σημαίνει ότι κάτι είναι σοβαρό, σημαντικό και δεν πρέπει να αντιμετωπίζεται επιπόλαια. Χρησιμοποιείται για να τονίσει ότι μια κατάσταση δεν είναι αστείο, αλλά απαιτεί σοβαρή αντιμετώπιση.

Δεν είναι αστείο: Η φράση υποδηλώνει ότι δεν υπάρχει περιθώριο για αστεϊσμούς ή χαβαλέ.

Σοβαρή υπόθεση: Υπογραμμίζει τη σοβαρότητα μιας κατάστασης.

Παράδειγμα χρήσης: «Η παρενόχληση στην εργασία δεν είναι παίξε-γέλασε», σημαίνει ότι είναι ένα σοβαρό θέμα που δεν πρέπει να αντιμετωπίζεται με αδιαφορία ή ελαφρότητα.

Δεν έχ' στουν ήλιου μοίρα.

Βρίσκεται σε δύσκολη κατάσταση και του πάνε όλα ανάποδα. «Δεν έχ' απαντοχή από κανένα.»

Οι παραπάνω δυο φράσεις χαρακτηρίζουν τη φτώχεια κάποιου που δεν έχει και ούτε περιμένει από πουθενά οικονομική ή οποιαδήποτε άλλη βοήθεια.

Η φράση είναι μια λαϊκή έκφραση που σημαίνει ότι κάποιος δεν έχει καμία προοπτική, κανένα μέλλον ή καμία ελπίδα για κάτι. Δεν είναι ακριβώς παροιμία με τη στενή έννοια,

αλλά μια πολύ κοινή έκφραση που χρησιμοποιείται για να περιγράψει κάποιον που είναι απελπισμένος ή χωρίς μέλλον.

Σημασία: Χρησιμοποιείται για να δηλώσει έλλειψη δυνατοτήτων, μελλοντικής εξέλιξης ή ελπίδας για κάτι.

Χρήση: Λέγεται για κάποιον που δεν έχει καμία προοπτική επιτυχίας σε μια προσπάθεια ή που η δική του φαίνεται να έχει οδηγηθεί σε αδιέξοδο.

Δεν θα τουν αφήσου σι χλωρό κλαρί.

Θα τον κυνηγώ συνέχεια και δεν θα τον αφήσω ήσυχο.

Η φράση «Δεν θα τον αφήσω σε χλωρό κλαρί» σημαίνει ότι δεν θα αφήσεις κάποιον να πουχάσει, αλλά θα τον καταδιώκεις επίμονα, είτε για να του κάνεις κακό, είτε για να τον τιμωρήσεις.

Σημασία: Η έκφραση χρησιμοποιείται όταν κάποιος επιδιώκει συστηματικά να προκαλέσει δυσκολίες ή να επιφέρει συνέπειες σε κάποιον άλλον.

Προέλευση: Η ιδέα προέρχεται από την εικόνα ενός φυτού που, όταν κάποιος του φέρεται άσχημα, δεν μπορεί να βρει σταθερότητα, καθώς «δεν τον αφήνει σε χλωρό κλαρί».

Παράδειγμα: Αν κάποιος έχει καταδώσει κάποιον άλλον, μπορεί να μην τον αφήνει σε χλωρό κλαρί από τη στιγμή που μαθαίνει την καταγγελία, κάτι που σημαίνει ότι τον καταδιώκει επίμονα.

Δεν ιδρών' το αυτί τ'.

Η φράση «δεν ιδρώνει το αυτί του» σημαίνει ότι κάποιος είναι αδιάφορος, αναισθητος ή δεν δίνει καμία σημασία σε κάτι που ακούει, σαν να μην τον αγγίζει συναισθηματικά ή πρακτικά, με προέλευση από αρχαία ιατρική συμβουλή για να μην ιδρώνει το αυτί σε καταστάσεις που προκαλούν άγχος ή φόβο.

Σημασία: Αδιαφορία, έλλειψη ενδιαφέροντος, αναλγησία.

Προέλευση: Από παλιά συμβουλή που έδινε ο **Ιπποκράτης** για να μην ιδρώνει το αυτί σε συνθήκες έντονου στρες ή αρρώστιας, και εξελίχθηκε μεταφορικά.

Συνώνυμα: Δεν δίνει δεκάρα τσακιστή, δεν τον νοιάζει τίποτα.

Δεν με κάν' η καρδιά.

Το φιλότιμό μου και η αγάπη μου γι' αυτόν δεν με αφήνουν να του κάμω παρατήρηση ή να τον τιμωρήσω. Το ίδιο μπορεί να ειπωθεί και για κάποιο αντικείμενο. «Δεν με κάνει η καρδιά να το πετάξω». Αν και είναι άχρηστο αυτό το πράγμα, το αγαπώ και δεν μπορώ να το πετάξω.

Η παραπάνω φράση λέγεται και στην αντίθετη περίπτωση που η κακή συμπεριφορά κάποιου με έκανε να χάσω τη αγάπη και τη συμπάθεια, που είχα γι' αυτόν. Στην περίπτωση

αυτή λέγονται και οι φράσεις: «Τσάκισε η καρδιά μου» και «τον έβγαλα απ' την καρδιά μου».

Η φράση «Δεν με κάνει η καρδιά» σημαίνει ότι κάποιος δεν έχει την διάθεση ή την όρεξη να κάνει κάτι, είναι απρόθυμος. Μπορεί επίσης να αναφέρεται σε σπάνιες περιπτώσεις, όπου κάποιος αναφέρεται στην σωματική αδυναμία της καρδιάς του να αντέξει συγκεκριμένες συγκινήσεις ή στενοχώριες.

Δεν έχω τη διάθεση/όρεξη: Κάποιος δεν είναι πρόθυμος να κάνει κάτι. Για παράδειγμα, «Δεν μου κάνει η καρδιά να φύγω» σημαίνει «δεν έχω διάθεση να φύγω».

Δεν αντέχει η καρδιά: Σπάνια, μπορεί να αναφέρεται σε σωματική αδυναμία να αντέξει κανείς συγκεκριμένες συγκινήσεις ή στενοχώριες.

Χρήση: Η φράση χρησιμοποιείται για να εκφράσει έλλειψη διάθεσης ή προθυμίας, ιδίως σε συναισθηματικά φορτισμένες καταστάσεις.

Δεν μου κάνει ούτε κρύο, ούτε ζέστη.

Η φράση «Δεν μου κάνει ούτε κρύο, ούτε ζέστη» σημαίνει ότι κάτι είναι εντελώς αδιάφορο για εμάς, δεν μας επηρεάζει καθόλου συναισθηματικά, είτε θετικά, είτε αρνητικά και μας αφήνει αδιάφορους. Χρησιμοποιείται για να δηλώσει απάθεια ή έλλειψη ενδιαφέροντος σε μια κατάσταση, πρόσωπο ή αποτέλεσμα.

Παραδείγματα χρήσης:

«Αν έρθει μαζί μας κι ο τάδε ή όχι, δεν μου κάνει ούτε κρύο ούτε ζέστη».

«Αυτό που είπες για το θέμα της δουλειάς; Δεν μου κάνει ούτε κρύο ούτε ζέστη».

Σημασία της έκφρασης.

Αδιαφορία: Η κύρια σημασία είναι η απόλυτη έλλειψη συναισθηματικής εμπλοκής.

Απάθεια: Δεν μας αγγίζει, δεν μας νοιάζει το αποτέλεσμα.

Ουδετερότητα: Είτε κάτι πάει καλά, είτε κακά, δεν μας επηρεάζει.

Στην ουσία, η φράση χρησιμοποιεί τις ακραίες θερμοκρασίες (κρύο, ζέστη) για να δείξει ότι μας είναι εντελώς αδιάφορο το θέμα, όπως ακριβώς θα ήμασταν αδιάφοροι σε μια ακραία θερμοκρασία που δεν μας ενοχλεί.

Δεν σπκώνει μύγα στο σπαθί τ'.

Είναι ακέραιος και ολοκληρωμένος.

Η φράση «δεν σπκώνει μύγα στο σπαθί του» σημαίνει ότι κάποιος είναι πολύ αυστηρός, δύσκολος, ευέξαπτος και δεν δέχεται κριτική, σχόλια ή παρατηρήσεις, ακόμα και αν είναι καλοπροαίρετες. Αυτός ο άνθρωπος παρεξηγείται εύκολα και κατηγορεί τους άλλους για τα δικά του προβλήματα.

Σημασία: Έχει εξαιρετικά υψηλές και άκαμπτες απαιτήσεις από τον εαυτό του και τους άλλους.

Χαρακτηριστικά: Μπορεί να είναι ένας άνθρωπος που, όταν όλα πάνε καλά, είναι «μέλι-γάλα», αλλά μόλις κάτι δεν πάει σύμφωνα με το πρόγραμμά του, αντιδρά έντονα.

Συμπεριφορά: Όταν κάποιος τον παρατηρεί, εκείνος είτε θα το αγνοήσει, είτε θα εκνευριστεί και θα κατηγορήσει τον παρατηρητή.

Δεν κάθεται πουτές σι χλωρό κλαρί.

Είναι πάντα ανήσυχος και σκανταλιάρης.

Η φράση «δεν κάθεται ποτέ σε χλωρό κλαρί» σημαίνει ότι κάποιος δεν πουχάζει ποτέ και είναι αεικίνητος ή ανήσυχος. Συχνά χρησιμοποιείται για να περιγράψει κάποιον που είναι συνεχώς απασχολημένος ή πηγαίνει από το ένα πράγμα στο άλλο. Η έκφραση προέρχεται από την ιδέα ότι η κίνηση συνεχώς δεν επιτρέπει σε κανέναν να «κάτσει» και να πουχάσει, όπως ένα πουλί που πετάει συνεχώς από κλαδί σε κλαδί.

Άλλες σχετικές εκφράσεις:

Δεν τον αφήνω σε χλωρό κλαρί: Αυτή η φράση σημαίνει το ίδιο, αλλά αναφέρεται σε αυτόν που παρενοχλεί ή ενοχλεί διαρκώς κάποιον άλλο.

Βγαίνω στο κλαρί: Μια παρωχημένη έκφραση που σήμαινε ότι κάποιος γινόταν κλέφτης.

Δεν κάνουν τα ράσα των παπά.

Δεν κάνει η εξωτερική εμφάνιση ενός ανθρώπου, την προσωπικότητά του.

Η παροιμία «Τα ράσα δεν κάνουν τον παπά» σημαίνει ότι η εξωτερική εμφάνιση και η ενδυμασία ενός ατόμου δεν είναι αρκετές για να καθορίσουν την πραγματική του αξία, ιδιότητες ή ικανότητες. Ουσιαστικά, τονίζει ότι η ουσία είναι πιο σημαντική από την εξωτερική εικόνα και ότι κάποιος μπορεί να μην είναι πραγματικά αυτό που δείχνει να είναι, παρόλο που φοράει μια στολή ή έχει έναν συγκεκριμένο ρόλο.

Σημασία: Η ενδυμασία (τα ράσα) δεν εγγυάται τον χαρακτήρα ή την ουσιαστική αξία κάποιου.

Εφαρμογή: Μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να δηλώσει ότι μια στολή ή η ιδιότητα δεν κάνει τον άνθρωπο.

Συνώνυμες εκφράσεις: «Ό,τι λάμπει δεν είναι χρυσός».

Δεν λείπ' ο Μάρτ'ς απ' τη Σαρακουστή.

Είναι πανταχού παρών κάποιος, σε κάθε ευκαιρία.

Η παροιμία «Ο Μάρτης δε λείπει από τη Σαρακουστή» σημαίνει ότι ο Μάρτιος είναι ένας μήνας με πολλές ημέρες νηστείας κατά τη διάρκεια της Σαρακουστής, καθώς η περίοδος αυτή συμπίπτει με τον Μάρτιο. Συχνά χρησιμοποιείται με ερωτηματικό τρόπο για να τονίσει ότι πολλές μέρες του Μαρτίου ανήκουν στη Σαρακουστή, παρόλο που ο Μάρτιος είναι γνωστός για τον άστατο καιρό του.

Σημασία: Υπογραμμίζει τη συχνή σύμπτωση των δύο περιόδων, της νηστείας και του μήνα Μάρτιου.

Αναφορά: Χρησιμοποιείται για να δηλώσει ότι ο Μάρτιος δεν «εξαιρείται» από την περίοδο της Σαρακοστής.

Χαρακτηριστικό: Ο Μάρτιος, παρά την άστατη συμπεριφορά του (π.χ. «Μάρτης είναι χάρδια κάνει, πότε κλαίει, πότε γελάει»), είναι ένας μήνας με πολλές ημέρες νηστείας.

► Λείπει ο Μάρτης από τη Σαρακοστή;

Δεν μι γιουμίζ' του μάτ'.

Δεν συμφωνώ μαζί σου, για το έργο σου αυτό.

Η φράση «δεν με γεμίζει το μάτι» σημαίνει ότι κάτι δεν σας ικανοποιεί, δεν σας εμπνέει εμπιστοσύνη ή δεν θεωρείτε ότι έχει τα κατάλληλα προσόντα γι' αυτό που προορίζεται. Είναι μια έκφραση που χρησιμοποιείται όταν η εμφάνιση, η ποιότητα ή κάποιο άλλο χαρακτηριστικό ενός πράγματος δεν είναι αυτό που περιμένετε ή θέλετε.

Δεν με ικανοποιεί: Το αντικείμενο δεν σας καλύπτει, δεν σας ευχαριστεί.

Δεν με εμπνέει εμπιστοσύνη: Υπάρχει μια αίσθηση ότι κάτι δεν είναι σωστό ή αξιόπιστο.

Δεν έχει τα προσόντα: Το θεωρείτε ακατάλληλο ή ανεπαρκές για τον σκοπό του.

Δεν σ'κών' κιφάλ'.

Όλα τα κακά και τα άσχημα του παρουσιάζονται.

Η φράση «δεν σηκώνει κεφάλι» έχει δύο κύριες σημασίες: μπορεί να σημαίνει την απόλυτη αφοσίωση σε μια δουλειά, ακόμα και υπό πίεση, ή να περιγράφει μια κατάσταση όπου το άτομο δεν μπορεί να συνέλθει από συνεχόμενες ατυχίες.

Αφοσίωση σε μια δουλειά: Αναφέρεται σε κάποιον που είναι απόλυτα αφοσιωμένος σε μια εργασία, δουλεύοντας ασταμάτητα χωρίς να σηκώνει κεφάλι (είτε κυριολεκτικά είτε μεταφορικά).

Συνεχόμενες δυσκολίες: Περιγράφει μια κατάσταση ατυχίας όπου το άτομο δεν μπορεί να ανακάμψει, να πάρει ανάσα ή να συνέλθει συναισθηματικά ή οικονομικά.

Δεν παίρν' χαμπάρ'.

Δεν ακούει τίποτε από συμβουλές και συνεχίζει τη δουλειά του απτόητος.

Η φράση «δεν παίρνω χαμπάρι» σημαίνει δεν καταλαβαίνω, δεν αντιλαμβάνομαι, ή δεν έχω ιδέα για κάτι. Χρησιμοποιείται για να δηλώσει έλλειψη κατανόησης ή ενημέρωσης, συχνά με έμφαση στην έλλειψη αντίληψης ή είδησης για ένα γεγονός.

Δεν καταλαβαίνω: «Σου λέω κάτι, αλλά δεν παίρνω χαμπάρι.»

Δεν έχω ιδέα/ενημέρωση: «Πότε ήρθες και δε σε πήρα χαμπάρι.»

Δεν αντιλαμβάνομαι: «Φώναζες, αλλά δεν πήρες χαμπάρι.»

Δεν περνάει η μπογιά τ'ς.

Δεν είναι πλέον νέα, όμορφη και ελκυστική.

Η φράση «Δεν περνάει η μπογιά της» σημαίνει ότι κάποιος ή κάτι δεν έχει την επιθυμητή επίδραση ή δύναμη, δεν γίνεται δεκτό, ή η αποτελεσματικότητά του έχει λήξει. Χρησιμοποιείται κυρίως όταν κάποιος δεν πείθει, ή ένα πλάνο ή μια ιδέα δεν υλοποιείται.

Σημασία: Κάτι δεν είναι πλέον ελκυστικό, πειστικό ή αποτελεσματικό.

Χρήση:

Μπορεί να αναφέρεται στην αποτυχία μιας ιδέας: «Η ιδέα του να πάμε για ψώνια δεν πέρασε, δεν πέρασε η μπογιά της.»

Μπορεί να αναφέρεται στην αποτυχία κάποιου να πείσει: «Προσπάθησε να δώσει εξηγήσεις, αλλά δεν πέρασε η μπογιά της.»

Μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να δείξει ότι κάτι δεν έχει πλέον ζήτηση ή αξία.

Δεν πιάν' χαρτουσιά μπροστά σι μένα.

Είμαι πολύ πιο ανώτερος απ' αυτόν.

Η φράση «δεν πιάνει χαρτωσιά» δεν είναι παροιμία, αλλά έκφραση που προέρχεται από τα χαρτοπαίγνια. Σημαίνει ότι κάποιος είναι πολύ κατώτερος σε σύγκριση με έναν άλλο και δεν αξίζει τίποτα μπροστά του. Παρόμοια έκφραση είναι «δεν πιάνει μπάζα» ή «δεν πιάνει φυλλωσιά».

Ετυμολογία: «Χαρτωσιά» αναφέρεται σε μια νίκη ή μια καλή τράπουλα στο παιχνίδι.

Σημασία: Κάποιος που «δεν πιάνει χαρτωσιά» δεν μπορεί να κερδίσει ή δεν είναι ικανός, ειδικά σε σύγκριση με κάποιον άλλο, ο οποίος είναι κατά πολύ ανώτερος.

Χρήση: Χρησιμοποιείται για να δείξει μεγάλη διαφορά σε ικανότητες, γνώση ή αξία. Για παράδειγμα: «Λέει ότι είναι μορφωμένος, αλλά δεν πιάνει χαρτωσιά μπροστά του».

Δεν του κουνάου ρούπ'.

Δεν πάω πουθενά, όσο και αν επιμένεις.

Η φράση «δεν το κουνάω ρούπι» σημαίνει δεν μετακινούμαι καθόλου, παραμένω ακίνητος ή δεν υποχωρώ από τη θέση ή την απόφασή μου. Προέρχεται από μια παλιά μονάδα μήκους («ρούπι», 0,08 μ. περίπου)

Για φυσική ακινησία: «Έμεινα στο ίδιο σημείο και δεν το κούνησα ρούπι μέχρι να τελειώσει η ταινία.»

Για πνευματική ή συναισθηματική σταθερότητα: «Είμαι αποφασισμένη να μείνω σε αυτή τη θέση και δεν το κουνάω ρούπι, όσο και αν προσπαθούν να με πείσουν.»

Για επιμονή: «Αποφάσισα να ξεκαθαρίσω τις εκκρεμότητές μας και δεν το κουνάω ρούπι.»

Δεν τρώγεται αυτό με τίπουτας.

Είναι ανόητο και υπερβολικό.

Η φράση «δεν τρώγεται με τίποτε» χρησιμοποιείται μεταφορικά για να πει ότι κάτι είναι ανυπόφορο, απαράδεκτο ή ανεκτό. Αναφέρεται σε ανθρώπους, καταστάσεις ή πράγματα που δεν μπορεί κανείς να ανεχτεί, να «χωνέψει» ή να δεχτεί.

Για ανθρώπους: Η συμπεριφορά κάποιου είναι τόσο απαράδεκτη που δεν αντέχεται.

Για καταστάσεις: Ένα φιάσκο ή μια κατάσταση είναι τόσο κακή που δεν μπορεί να γίνει ανεκτή.

Ως συνώνυμο του «άνοστο»: Σε κάποιες περιπτώσεις, μπορεί να σημαίνει ότι κάτι είναι πολύ άνοστο και δεν τρώγεται κυριολεκτικά, αλλά αυτή η χρήση είναι πιο σπάνια.

Δεν χάθ'κι η κόσμος.

Όλα θα πάρουν και πάλι τον ομαλό δρόμο τους.

Η φράση «δεν χάθηκε ο κόσμος» σημαίνει ότι κάτι δεν είναι τόσο σοβαρό ή σημαντικό, ή ότι ένα μικρό πρόβλημα δεν αποτελεί λόγο ανησυχίας. Είναι μια έκφραση που χρησιμοποιείται για να καθησυχάσει κάποιον ή να υποβαθμίσει τη σοβαρότητα ενός γεγονότος.

Σημασία: Μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να πει κανείς «μην ανησυχείς, δεν είναι και τίποτα σοβαρό».

Χρήση: Συνήθως χρησιμοποιείται σε καθημερινές συζητήσεις για να δείξει ότι δεν έχει συμβεί κάτι μεγάλο ή καταστροφικό.

Παρόμοιες εκφράσεις: Άλλες παρόμοιες εκφράσεις είναι: «δεν χάλασε ο κόσμος» ή «δεν θα χαλάσει ο κόσμος».

Δεν υπάρχ' καπνός χωρίς φωτιά.

Η έκφραση «Δεν υπάρχει καπνός χωρίς φωτιά» σημαίνει ότι κάθε φήμη, υποψία ή αναφορά, ακόμη κι αν είναι αρνητική, κρύβει συνήθως μια βάση αλήθειας ή κάποιο γεγονός, ακόμα κι αν το παρουσιάζουν διαστρεβλωμένο, υπονοώντας ότι πίσω από κάθε κακό λόγο υπάρχει μια μικρή δόση αλήθειας.

Αναλυτική σημασία:

Σύνδεση αιτίας-αποτελέσματος: Όπως ο καπνός (αποτέλεσμα) δεν μπορεί να υπάρξει χωρίς φωτιά (αιτία), έτσι και οι φήμες (αποτέλεσμα) δεν δημιουργούνται στο κενό, αλλά έχουν μια πηγή γεγονότων.

Προσοχή στις φήμες: Χρησιμοποιείται για να προειδοποιήσει ότι πρέπει να δίνουμε προσοχή σε ό,τι λέγεται, γιατί ακόμα και οι «ψίθυροι» μπορεί να αποκρύπτουν κάτι αληθινό.

Μεταφορική χρήση: Είναι μια μεταφορική έκφραση που δηλώνει πως η φήμη δεν είναι εντελώς ανύπαρκτη, αλλά βασίζεται σε κάποιο γεγονός ή αλήθεια.

Παράδειγμα: Αν ακούσεις ότι «ο τάδε έχει πρόβλημα στη δουλειά» (καπνός), η φράση υποδηλώνει ότι «μάλλον έχει συμβεί κάτι, έστω κι αν δεν ξέρουμε ακριβώς τι» (φωτιά).

Δεν φοβάτι ο παστουρμάς τ' αλάτ'.

Η παροιμία «Δεν φοβάται ο παστουρμάς το αλάτι» σημαίνει ότι κάποιος δεν φοβάται μια κατάσταση ή κίνδυνο που είναι γνώριμος σε αυτόν και δεν τον βλάπτει, καθώς είναι συνηθισμένος ή τον αφορά άμεσα, όπως ακριβώς το αλάτι που συντηρεί και δίνει γεύση στον παστουρμά αντί να τον καταστρέφει.

Κυριολεκτικά: Ο παστουρμάς παρασκευάζεται με πολύ αλάτι για να συντηρηθεί, άρα το αλάτι αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι της ύπαρξής του και δεν τον «πείραζει».

Μεταφορικά **χρησιμοποιείται** για άτομα που:

Είναι εξοικειωμένα με δυσκολίες, κινδύνους ή «σκληρές» καταστάσεις.

Δεν πτοούνται από κάτι που θα φόβιζε τους άλλους.

Έχουν «σκληραγωγηθεί» και αντιμετωπίζουν προβλήματα με ευκολία, επειδή είναι κάτι που τους αφορά ή τους είναι γνώριμο, όπως ακριβώς το αλάτι στον παστουρμά.

Δεύρο έξω.

Η φράση «**Δεύρο έξω**» σημαίνει «Έλα έξω» ή «Βγες έξω», πρόσκληση ή διαταγή να βγει κάποιος από κάπου (π.χ. από τάφο, σπίτι), με το «δεύρο» να είναι αρχαία λέξη που σημαίνει «εδώ» (προς το μέρος μου) και «έξω» την κατεύθυνση, συχνά συνδεδεμένα με το θαύμα του Ιησού με τον Λάζαρο.

Δεύρο: Προς τα εδώ, έλα εδώ (πληθυντική: δεύτε).

Έξω: Από μέσα προς τα έξω.

Συνολική σημασία: Έλα εδώ, προς τα έξω.

Η φράση «**Λάζαρε, δεύρο έξω**» (Ιω. ΙΑ.43, «*Λάζαρε, δεύρο έξω!*»), Λάζαρε, έλα έξω) είναι η φωνή του **Ιησού** που καλεί τον νεκρό Λάζαρο να βγει από τον τάφο, αποτελώντας ένα κλασικό παράδειγμα χρήσης της αρχαίας έκφρασης.

Δεύτε λάβετε φως.

Πάρτε όλοι, απ' όλα τα καλά, που σας φέρνω.

Η φράση «Δεύτε λάβετε φως» είναι μια θρησκευτική έκφραση που χρησιμοποιείται στην Ορθόδοξη Εκκλησία το βράδυ του Μεγάλου Σαββάτου, αμέσως μετά την Ανάσταση του **Χριστού**. Σημαίνει «Ελάτε να λάβετε το φως» και αναφέρεται στο «Άγιο Φως» που μεταδίδει ο ιερέας στους πιστούς, συμβολίζοντας τη νίκη του φωτός του Χριστού επί του σκότους.

Προέλευση: Προέρχεται από τη λειτουργία της Ανάστασης, όταν ο ιερέας λέει: «Δεύτε λάβετε φως εκ του ανεσπέρου φωτός και δοξάσατε Χριστόν τον αναστάντα εκ νεκρών».

Συμβολισμός: Το φως συμβολίζει τον Χριστό και την ανάστασή Του, που φωτίζει την ανθρωπότητα.

Πρακτική: Μετά την έκφραση, ανάβουν όλα τα φώτα του ναού, σηματοδοτώντας την έναρξη της εορτής της Ανάστασης.

Δήλιο πρόβλημα.

Το Δήλιο πρόβλημα αφορά τον αδύνατο γεωμετρικό διπλασιασμό ενός κυβικού βωμού (κύβου) μόνο με κανόνα και διαβήτη, μια πρόκληση που προέκυψε από χρησμό στο νησί της Δήλου

Η σημασία του έγκειται στο ότι, ενώ η αρχική πρόκληση ήταν να βρεθεί η πλευρά ενός κύβου, διπλάσιου όγκου, η τελική λύση (από τον Wantzel, το 1837) απέδειξε την αδυναμία αυτής της κατασκευής, εξηγώντας γιατί οι αρχαίοι μαθηματικοί δεν μπορούσαν να το λύσουν.

Ιστορικό και περιεχόμενο

Η Αρχή (Λοιμός στη Δήλο): Κατά τον λοιμό της Δήλου, οι κάτοικοι ζήτησαν χρησμό για να σταματήσει η αρρώστια. Ο χρησμός έλεγε να διπλασιάσουν τον κυβικό βωμό του Απόλλωνα.

Απόδειξη Αδυναμίας: Το πρόβλημα είναι ένα από τα τρία κλασικά προβλήματα της αρχαιότητας (μαζί με τον τετραγωνισμό του κύκλου και την τριχοτόμηση της γωνίας) που απέδειξαν την αδυναμία λύσης με αυστηρούς γεωμετρικούς περιορισμούς.

Διά γυναικός ερρύη τα φαύλα.

Η φράση «Διά γυναικός ερρύη τα φαύλα» (από τη γυναίκα ξεχύθηκαν τα κακά) προέρχεται από την ιστορία της **Εύας** και της πτώσης και αντιπαρά τίθεται στην φράση της υμνογράφου **Κασσιανής**, «Αλλά και δια γυναικός πηγάζει τα κρείττω», που σημαίνει «αλλά και από τη γυναίκα πηγάζουν τα καλύτερα». Η πρώτη αναφέρεται στην αρχική αμαρτία (Εύα), ενώ η δεύτερη υμνεί τη γυναικεία φύση που μπορεί να φέρει σωτηρία, όπως η **Παναγία**.

Διά γυναικός ερρύη τα φαύλα: Αναφέρεται στην Παλαιά Διαθήκη, στην Εύα, που έφερε την αμαρτία στον κόσμο.

Διά γυναικός ερρύη τα κρείττω: Είναι η απάντηση της Αγίας Κασσιανής στον Βυζαντινό αυτοκράτορα **Θεόφιλο**, που την πρόσβαλε, τονίζοντας ότι η γυναίκα (Παναγία) έφερε στον κόσμο τη σωτηρία (**Χριστό**).

Η ερώτηση είναι το αρχικό τμήμα της φράσης, ενώ η απάντηση της Κασσιανής είναι το δεύτερο, δείχνοντας την αντιπαράθεση μεταξύ της πτώσης και της λύτρωσης, και των δύο πλευρών του γυναικείου ρόλου.

Διαίρει και βασίλευε

Η φράση «Διαίρει και βασίλευε» (Divide and Rule) σημαίνει τη στρατηγική διαίρεσης μιας ομάδας αντιπάλων σε μικρότερα μέρη για να μην ενωθούν και να μην αποτελέσουν απειλή, επιτρέποντας στον ισχυρότερο να διατηρήσει τον έλεγχο, ενώ στην πληροφορική είναι μια μέθοδος αλγορίθμων για τη διάσπαση ενός προβλήματος σε απλούστερα υποπροβλήματα. Η «σημασία» της είναι η χειραγώγηση ή η αποτελεσματική επίλυση, είτε πολιτικά είτε τεχνικά.

Σημασία και Εφαρμογές.

Πολιτική/Κοινωνική: Δημιουργία διαφωνιών μεταξύ ομάδων (π.χ., κοινωνικών τάξεων, εθνών) ώστε να μην συμμαχήσουν και να ανατραπεί η εξουσία που τις διαιρεί. Παραδείγματα ήταν οι τακτικές του Φίλιππου Β' και αργότερα του Μακιαβέλι.

Πληροφορική/Αλγόριθμοι: Μια τεχνική σχεδιασμού αλγορίθμων που χωρίζει ένα μεγάλο πρόβλημα σε μικρότερα, διαχειρίσιμα κομμάτια (υποπροβλήματα), τα λύνει και μετά συνδυάζει τις λύσεις. Αυτό χρησιμοποιείται σε αλγόριθμους.

Ετυμολογία/Προέλευση:

Αν και η πρακτική είναι αρχαία (**Φίλιππος Β'** της Μακεδονίας), η φράση διατυπώθηκε πιο συστηματικά από τον **Νικολό Μακιαβέλι** στο έργο του «Ο Ηγεμόνας».

Διαόλου κάλτσα είναι.

Είναι έξυπνος, πολυμήχανος.

Η φράση «διαόλου κάλτσα είναι» λέγεται για κάποιον που θεωρείται πολύ έξυπνος, πανέξυπνος ή τετραπέρατος. Η καταγωγή της έκφρασης συνδέεται με παλιές μεσαιωνικές δεισδαιμονίες που σχετίζονταν με τη μαγεία, όπου φέρεται ότι χρησιμοποιούνταν κάλτσες φτιαγμένες από μαλλί του διαβόλου για να μεταφέρουν ή να ενισχύσουν τη νοημοσύνη ενός ατόμου.

Σημασία: Χαρακτηρίζει κάποιον ιδιαίτερα ευφυή και πονηρό.

Ετυμολογία: Η έκφραση προέρχεται από μεσαιωνικές δεισδαιμονίες.

Ιστορικό υπόβαθρο: Μια θεωρία αναφέρει ότι, σύμφωνα με παλιές δοξασίες, κάποιος μάγος έβαζε τα πόδια ενός παιδιού σε μια μαύρη κάλτσα, υποτίθεται φτιαγμένη από τρίχες του διαβόλου, και έκανε ξόρκια για να το κάνει έξυπνο.

Σύνδεση: Από αυτή την πρακτική έμεινε η έκφραση «είναι κάλτσα του διαβόλου».

Δια πυρός και σιδήρου.

Η φράση «διά πυρός και σιδήρου» (από πυρ και σίδηρο) σημαίνει «με μεγάλα βάσανα, κινδύνους, ταλαιπωρίες και βία», υποδηλώνοντας μια πολύ σκληρή και βίαιη διαδικασία, όπως οι αρχαίες μάχες, η καταστροφή από φωτιά και η χρήση όπλων (σιδήρου), ή γενικότερα η υπέρβαση δυσκολιών με σθένος και αποφασιστικότητα, συχνά για να «καθαρίσει» κάτι (μεταφορικά) ή να εξαναγκαστεί κάποιος.

Κυριολεκτικά: Με φωτιές και σφαγές (όπλα/μάχες).

Μεταφορικά: Με πολλά βάσανα, ταλαιπωρίες και εξαναγκασμό.

Η φράση χρησιμοποιείται για να περιγράψει είτε το πέρασμα από ακραίες δοκιμασίες είτε την επιβολή με σφοδρότητα.

Διμένου σκ'λι, πρόβατα δε φ'λαει.

Ο κάθε άνθρωπος για να δημιουργήσει πρέπει να κινείται ελεύθερα. Η στέρηση της ελευθερίας περιορίζει τη δραστηριότητα και την παραγωγικότητα.

Η παροιμία «Δεμένο σκυλί, πρόβατα δε φυλάει» σημαίνει ότι κάποιος που είναι δεσμευμένος σε κάτι, δεν μπορεί να φέρει εις πέρας την ευθύνη ή την κύρια αποστολή του. Χρησιμοποιείται μεταφορικά για να δείξει ότι κάποιος που είναι περιορισμένος ή δεν έχει ελευθερία, δεν μπορεί να επιτελέσει το έργο του.

Σημασία: Η παροιμία τονίζει την ανάγκη για ελευθερία ή την απουσία περιορισμών για την αποτελεσματική εκτέλεση μιας εργασίας.

Παράδειγμα χρήσης: Μπορεί να ειπωθεί για έναν υπάλληλο που έχει αναλάβει πολλές αρμοδιότητες, αλλά έχει δεσμευτεί σε ένα άλλο έργο. Η φράση υπονοεί ότι δεν μπορεί να προσφέρει την πλήρη αφοσίωσή του.

Διπλό δε φτάνει, μουνό περισσεύει

Η φράση είναι πιθανότατα μια παραλλαγή της παροιμίας «Του φτωχού το σκοινί μονό δεν φτάνει και διπλό περισσεύει» ή «μονό δεν του φτάνει, διπλό του περισσεύει». Αυτές οι εκφράσεις χρησιμοποιούνται για να δηλώσουν την υπερβολή, ότι δηλαδή κάποιος ξοδεύει περισσότερα χρήματα από όσα διαθέτει.

Σημασία: Η φράση, αν και με διαφορετική διατύπωση, περιγράφει την κατάσταση κάποιου που έχει δαπάνες που ξεπερνούν τις οικονομικές του δυνατότητες, έτσι ώστε αυτό που «χρειάζεται» (το μονό) να μην επαρκεί, αλλά αυτό που «περισσεύει» (το διπλό) να φαίνεται δυσανάλογο.

Δίχως νερό ο μύλος δεν αλέθει.

Η φράση «Δίχως νερό ο μύλος δεν αλέθει» σημαίνει ότι χωρίς τα απαραίτητα μέσα, τις προϋποθέσεις ή τα εργαλεία, δεν μπορούμε να επιτύχουμε αυτό που θέλουμε ή να κάνουμε μια δουλειά· είναι η αναλογία με τον μύλο που χρειάζεται νερό για να γυρίσει και να αλέσει το σιτάρι, όπως ακριβώς χρειαζόμαστε πόρους για να ολοκληρώσουμε μια εργασία.

Σημασία: Ο μύλος χρειάζεται ροή νερού για να κινηθεί η μηχανή του και να αλέσει το σιτάρι.

Μεταφορική σημασία (η ουσία): Για να γίνει κάτι, χρειάζονται οι κατάλληλες συνθήκες. Χωρίς αυτές τις βασικές προϋποθέσεις (το «νερό»), η διαδικασία (το «άλεσμα») δεν μπορεί να ολοκληρωθεί.

Συνώνυμες έννοιες: «Χωρίς τα μέσα δεν γίνεται τίποτα», «Χωρίς προϋποθέσεις δεν υπάρχει αποτέλεσμα».

Είναι ένα παροιμιακό ρητό που τονίζει την ανάγκη για πόρους και κατάλληλες συνθήκες για την επιτυχία μιας προσπάθειας.

Δ'λεια, δεν είχαμι κι δ'λεια βρήκαμι.

Όταν ξαφνικά παρουσιάζεται κάτι απρόοπτο, που πρέπει να γίνει.

Η φράση αυτή λέγεται για να δείξουμε τη δυσαρέσκειά μας, όταν μας αναθέτουν να κάνουμε μια εργασία που δεν είναι της ειδικότητάς μας και που δεν θα μας φέρει κανένα κέρδος. Ενώ έχουμε να κάνουμε δική μας δουλειά, πρέπει να την αφήσουμε και να ασχοληθούμε με άλλα πράγματα.

Η φράση «Δουλειά δεν είχαμε και δουλειά βρήκαμε» είναι ένα ειρωνικό, χιουμοριστικό σχόλιο, που λέγεται όταν κάποιος που συνήθως βαριέται ή δεν έχει τι να κάνει, ξαφνικά βρίσκει κάτι να κάνει (συχνά κάτι αστείο, άσχετο ή βαρετό) ή όταν κάποιος που παραπονιέται για την έλλειψη δουλειάς, βρίσκει τελικά μια δουλειά, αλλά όχι απαραίτητα την καλύτερη, τονίζοντας την παραδοξότητα της κατάστασης.

Σημαίνει:

Ειρωνεία για βαρεμάρα/έλλειψη απασχόλησης: Χρησιμοποιείται για κάποιον που δεν έχει τίποτα να κάνει και ξαφνικά καταπιάνεται με κάτι, ακόμα κι αν είναι ανούσιο.

Σχόλιο για την αναπάντεχη απασχόληση: Ειρωνικά, όταν κάποιος που δεν είχε δουλειά τελικά βρίσκει, αλλά η δουλειά είναι παράξενη ή «ευκαιρία».

Παρόμοια φράση:

«Δουλειά δεν είχε ο διάολος, έδερνε τα παιδιά του». Η λέξη «διάβολος» με παρόμοιο νόημα έλλειψης απασχόλησης.

Δ'λεια δεν είχι η διάουλους κι ξισπούσι στα πιδιά τ'.

Ο κακός χαρακτήρας που δεν εργάζεται τα βάζει με τα δικά του πρόσωπα.

Η φράση «Δουλειά δεν είχε ο διάβολος και ξεσπούσε στα παιδιά του» είναι μια παροιμία που χρησιμοποιείται για να περιγράψει την κατάσταση όπου κάποιος που δεν έχει τίποτα ουσιαστικό να κάνει, στρέφεται εναντίον αυτών που είναι πιο κοντά του.

Σημασία: Η παροιμία υποδηλώνει ότι κάποιος που είναι ανεκμετάλλευτος ή ανήσυχος, βρίσκει τρόπους να επιδίδεται σε αρνητικές ή καταστροφικές δραστηριότητες, ακόμα κι αν αυτές αφορούν τα δικά του «παιδιά» (δηλαδή, τους ανθρώπους γύρω του).

Χρήση: Χρησιμοποιείται για να σχολιάσει συμπεριφορές όπου οι άνθρωποι επιτίθενται ή επιβουλεύονται όσους αγαπούν, απλώς επειδή δεν έχουν κάτι άλλο να κάνουν.

«Δ'λειά μι φούντις.»

Όπως μια φορεσιά έχει πρόσθετα πολλά στολίδια και φούντες, έτσι και η δουλειά αυτή, μας λέει η παραπάνω φράση, έχει φούντες, δηλαδή εμπόδια και μπερδέματα. Την παραπάνω φράση τη λέμε για μια εργασία ή μια υπόθεση που είναι άχαρη και μπερδεμένη.

Η φράση «δουλειά με φούντες» σημαίνει προσοδοφόρα και επικερδής οικονομική δραστηριότητα. Σε ορισμένες περιπτώσεις, μπορεί να αναφέρεται σε κάτι δύσκολο, περίπλοκο

ή περίπλοκο.

Κυριολεκτική σημασία: Έχει προκύψει από το ότι η φούντα μπορεί να υποδηλώνει κάτι πολυτελές, όπως στα χαλιά ή στα έπιπλα, οπότε μια «δουλειά με φούντες» υποδηλώνει και μια δραστηριότητα με μεγάλη αξία.

Περαιτέρω χρήσεις: Μπορεί επίσης να χρησιμοποιηθεί, ειρωνικά, για να περιγράψει μια εργασία που είναι πολύ δύσκολη ή περίπλοκη.

Δ'λεις μι φούντις έκανι στην Αμέρικα.

Πρόκοψε πολύ και περηφανεύεται τώρα.

Η φράση «δουλειές με φούντες» σημαίνει δουλειές ή υποθέσεις που είναι περίπλοκες, δύσκολες ή απαιτούν ιδιαίτερη προσοχή για να ολοκληρωθούν. Χρησιμοποιείται ειρωνικά για να περιγράψει μια κατάσταση που είναι εξαιρετικά περίπλοκη.

Ερμηνεία: «Δουλειές με φούντες» σημαίνει «δύσκολες και περίπλοκες υποθέσεις».

Παράδειγμα χρήσης: «Αυτή η νέα δουλειά είναι όντως δουλειά με φούντες».

Δ'λεύουν τ' άλουγα και τρων' τα γαιδούρια.

Οι εργαζόμενοι τρέφουν και τους άλλους, οι οποίοι καλοπερνούν.

Η παροιμία «Δουλεύουν τα άλογα και τρώνε τα γαιδούρια» σημαίνει ότι ενώ οι ισχυροί και προνομιούχοι (τα άλογα) εργάζονται σκληρά και κάνουν τις δύσκολες δουλειές, στην πραγματικότητα οι λιγότερο ισχυροί (τα γαιδούρια) ωφελούνται και απολαμβάνουν τα οφέλη, συνήθως με τη μορφή της λείας ή της ανταμοιβής, χωρίς να έχουν συνεισφέρει στην προσπάθεια.

«Δουλεύουν τα άλογα»: Οι «καλοί» ή «ισχυροί» εργάζονται σκληρά.

«Τρώνε τα γαιδούρια»: Οι «αδύναμοι» ή οι «άχρηστοι» απολαμβάνουν τα οφέλη.

Ερμηνεία: Αυτό είναι μια σαρκαστική παρατήρηση για την κοινωνική αδικία, όπου οι λιγότερο ικανοί ή αυτοί που δεν έχουν συνεισφέρει καθόλου στην προσπάθεια, είναι αυτοί που τελικά καρπώνονται τα αποτελέσματα της δουλειάς των άλλων.

Δόξα σοι ο Θεός.

Λέγεται μετά από μια καλή έκβαση κάποιας υπόθεσης.

Η φράση «Δόξα σοι ο Θεός» σημαίνει «Δόξα στον Θεό» και χρησιμοποιείται για να εκφράσει ευγνωμοσύνη, ικανοποίηση ή ανακούφιση μετά από ένα καλό γεγονός ή την αποτροπή ενός κακού. Συχνά ακούγεται σε καθημερινές συζητήσεις για να δηλώσει ότι κάποιος αισθάνεται καλά, π.χ. «Είμαστε καλά, δόξα σοι ο Θεός».

Ευχαριστία: Εκφράζει την ευχαριστία για κάτι καλό που συνέβη.

Ανακούφιση: Δηλώνει την ανακούφιση για την αποτροπή ενός κακού.

Καθημερινή έκφραση: Χρησιμοποιείται συχνά ως καθημερινή έκφραση ευτυχίας και ευγνωμοσύνης.

Δοξασμένου τ' όνουμά τ'.

Όμοιο με το «Δόξα σοι ο Θεός».

Η φράση «Δοξασμένο το όνομά του» σημαίνει ότι το όνομα κάποιου, συνήθως του Θεού, υμνείται και τιμάται. Χρησιμοποιείται για να εκφράσει ευγνωμοσύνη, σεβασμό ή για να αποδώσει τιμή σε ένα ανώτερο ον.

Σημασία: Η φράση αποδίδει δόξα, τιμή και έπαινο.

Χρήση: Συχνά χρησιμοποιείται σε θρησκευτικό πλαίσιο, όπως στη φράση «Ας είναι δοξασμένο το όνομά του» που αναφέρεται στον Θεό.

Εκφράζει: Ευγνωμοσύνη, ευλάβεια και σεβασμό.

Δούλιψι μι κακουμύρη μου για να μη γίνου σαν κι σένα.

Η παροιμία δείχνει κάποιον υποτυπώδη και προαιώνιο λαϊκό σοσιαλισμό, θεωρούσα την ευμάρεια των μεν, ως αποτέλεσμα της εκμεταλλεύσεως της ξένης εργασίας, την δε δυστυχία των δε εκπορευομένη εκ της ίδιας αιτίας

Η φράση «Δούλεψέ με κακομοίρη μου για να μη γίνω σαν και σένα» είναι μια παροιμία που εκφράζει την επιθυμία κάποιου να δουλέψει και να δουλευτεί σκληρά, ώστε να μην καταλήξει να γίνει σαν κάποιον που θεωρείται «κακομοίρης» ή «άτυχος» λόγω τεμπελιάς. Δείχνει την αποστροφή προς την τεμπέλικη ζωή και την αίσθηση ότι η σκληρή εργασία είναι ο τρόπος για να αποφευχθεί η φτώχεια και η αθλιότητα.

Ερμηνεία: Η παροιμία είναι μια προειδοποίηση ή μια συμβουλή σε κάποιον «κακομοίρη» (έναν άτυχο, φτωχό ή τεμπέλη) να δουλέψει σκληρά, για να μην γίνει σαν αυτόν, δηλαδή να μην έχει την ίδια κακή μοίρα ή να μην καταλήξει σε δυστυχία.

Προέλευση: Η παροιμία έχει αναφερθεί σε συλλογές παροιμιών, όπως αυτές της Ακαδημίας Αθηνών και συνδέεται με τη λαϊκή σοφία για την αξία της εργασίας.

Δούλεψε να φας κι κρύψι να 'χεις.

Με την εργασία εξοικονομούμε τα απαραίτητα για τη ζωή. Αν θέλουμε όμως να εξασφαλίσουμε το μέλλον, τότε χρειάζεται να κάνουμε μια σχετική αποταμίευση. Η παραπάνω φράση λέγεται και διαφορετικά. «Δούλιψι να φας κι κλέψι να 'χεις».

Ναι, είναι ελληνική παροιμία που σημαίνει ότι πρέπει να δουλεύεις σκληρά για να έχεις τα προς το ζην (να φας) και να αποταμιεύεις/κρύβεις/φυλάς (να έχεις) για το μέλλον, τονίζοντας την αξία της εργασίας και της οικονομίας.

Σημασία: Η παροιμία διδάσκει την πρακτικότητα, την εργατικότητα και την προνοητικότητα, προτρέποντας κάποιον να μην ξοδεύει τα πάντα αμέσως, αλλά να φροντίζει για τις μελλοντικές του ανάγκες.

Δούλεψε στα νιάτα σου, να 'χεις στα γηρατειά σου.

Ναι, είναι μια κλασική ελληνική παροιμία που τονίζει τη σημασία της σκληρής δουλειάς στα νιάτα για εξασφάλιση ενός άνετου γήρατος: «Δούλεψε στα νιάτα σου, να 'χεις στα γηρατειά σου» ή σε άλλες παραλλαγές όπως: «Νιάτα δουλεμένα, γηρατειά αναπαυμένα».

Σημασία: Αυτός που δουλεύει και αποταμιεύει στα νιάτα του, θα έχει τα απαραίτητα για να ζήσει καλά και χωρίς στερήσεις στα γεράματα, χωρίς να είναι βάρος σε άλλους.

Δουλεύει σαν το σκυλί.

Η φράση «δουλεύει σαν το σκυλί» σημαίνει ότι κάποιος δουλεύει πάρα πολύ σκληρά, ακατάπαυστα και με αφοσίωση, σαν εργασιολογική, συνήθως για να πετύχει έναν στόχο ή να κερδίσει χρήματα και είναι συνώνυμο του να είναι κάποιος φιλόπρονος και εργατικός. Η αρχική της μορφή ήταν «δουλεύει σαν το σκυλί του καραβιού», που αναφερόταν στα εκπαιδευμένα σκυλιά που προστάτευαν το πλοίο, κάνοντας ουσιαστικά σκληρή δουλειά.

Σημασία: Εργάζεται υπερβολικά πολύ, ακατάπαυστα, με πάθος.

Παράδειγμα: «Ο Γιάννης δουλεύει σαν σκύλος για να τελειώσει το έργο του.»

Προέλευση: Εξελέγχθηκε από τη φράση «σαν το σκυλί του καραβιού», δηλαδή σκυλιά που δούλευαν σκληρά για την προστασία του πλοίου.

Δρακόντειος νόμος.

Ο όρος «**Δρακόντειος νόμος**» δεν είναι ακριβώς παροιμία, αλλά μια έκφραση που περιγράφει έναν εξαιρετικά αυστηρό και σκληρό νόμο ή μέτρο, προερχόμενη από τον αρχαίο Αθηναίο νομοθέτη **Δράκοντα**, που ήταν γνωστός για τις σκληρές ποινές του, όπως η θανατική ποινή για ασήμαντες παραβάσεις (π.χ., για το κλέψιμο ενός λάχανου), κάτι που μεταφράζεται σε παροιμιακή έννοια σκληρότητας.

Σημασία και χρήση:

Δρακόντεια μέτρα: Όταν ακούς «δρακόντεια μέτρα», εννοούνται πολύ αυστηρές ποινές ασφαλείας ή τιμωρητικές ποινές.

Συνώνυμο με σκληρότητα: Η φράση «Δρακόντειος νόμος» χρησιμοποιείται μεταφορικά για να δηλώσει κάτι που είναι υπερβολικά σκληρό, χωρίς έλεος, όπως ακριβώς οι νόμοι του Δράκοντα.

Παράδειγμα: «Για να περάσεις το μάθημα του καθηγητή, χρειάζονται δρακόντριοι νόμοι στη μελέτη σου!

Δράξασθε παιδείας

Η φράση «Δράξασθε παιδείας, μήποτε οργισθή Κύριος» προέρχεται από την Παλαιά Διαθήκη (Ψαλμός 2:12) και σημαίνει «Αγκαλιάστε την παιδεία (γνώση, κατανόηση), μην θυμώσει ο Κύριος και χαθείτε/πεθάνετε», με το «μήποτε οργισθή Κύριος και απολείσθε εξ οδού»

να είναι η συνέχεια, δίνοντας έμφαση στην ελληνορθόδοξη αξία της σοφίας και της πνευματικής καλλιέργειας ως αντίδοτο στην οργή του Θεού.

Δράξασθε: (Δράξομαι, Δράττω). Σημαίνει πιάστε σφιχτά, αγκαλιάστε, ασπαστείτε.

Παιδείας: Γνώσης, σοφίας, καλλιέργειας, εκπαίδευσης.

Μήποτε: Μήπως και, για να μην.

Οργισθή Κύριος: Να θυμώσει ο Θεός.

Η φράση είναι μια παρότρυνση για πνευματική και ηθική διδασκαλία και συμπεριφορά, ώστε να αποφευχθεί η θεία τιμωρία.

Δράττομαι της ευκαιρίας

Η έκφραση «δράττομαι της ευκαιρίας» σημαίνει «αρπάζω την ευκαιρία», «εκμεταλλεύομαι μια ευνοϊκή συγκυρία» και δεν την αφήνω να χαθεί, χρησιμοποιείται σε λόγιο ή επίσημο ύφος.

Ορισμός: Παίρνω στα χέρια μου την ευκαιρία, την αρπάζω και την αξιοποιώ άμεσα.

Παραδείγματα:

«Δράττομαι της ευκαιρίας να σας ευχαριστήσω».

“Δράττομαι της ευκαιρίας για να τονίσω τη σημασία της συνεργασίας».

Ετυμολογία: Το ρήμα «δράττομαι» προέρχεται από τα αρχαία ελληνικά και σημαίνει «πιάνω», «αρπάζω» (με το χέρι), αλλά και «εκμεταλλεύομαι» μεταφορικά (π.χ., «δράττομαι καιρού»).

Δρυός πεσούσης πας ανήρ ξυλεύεται

Η παροιμία «Δρυός πεσούσης πας ανήρ ξυλεύεται» σημαίνει ότι όταν ένας ισχυρός, πλούσιος ή αξιόλογος άνθρωπος (η «δρυς») χάνει τη δύναμή του, όλοι οι άλλοι σπεύδουν να επωφεληθούν από την κατάσταση, να τον εκμεταλλευτούν και να πάρουν κάτι για τον εαυτό τους, όπως ακριβώς συμβαίνει όταν μια βελανιδιά πέφτει και όλοι μαζεύουν ξύλα.

Κυριολεκτική σημασία: Όταν πέσει η βελανιδιά, ο καθένας μαζεύει ξύλα.

Μεταφορική σημασία: Όταν ένας ισχυρός αποδυναμωθεί, όλοι τον εκμεταλλεύονται ή προσπαθούν να αποκομίσουν κάποιο όφελος.

Πρόελευση: Η φράση προέρχεται από το έργο του κωμικού ποιητή **Μένανδρου**, «Γνώμαι μονόστιχοι» (στιχ. 123).

Δυο γαιδάρει μάλουναν σι ξένουν αχυρώνα.

Όταν δυο ξεδιάντροπα άτομα διεκδικούν κάτι που δεν είναι δικό τους.

Η παροιμία σημαίνει ότι δύο άτομα τσακώνονται για κάτι που δεν τους ανήκει ή για κάτι που δεν τους αφορά άμεσα. Η φράση χρησιμοποιείται για να περιγράψει μια κατάσταση όπου κάποιοι διαπληκτίζονται για ένα θέμα που δεν είναι δικό τους.

Έννοια: Οι δύο «γαϊδάροι» είναι τα άτομα που μαλώνουν και ο «ξένος αχυρώνας» είναι η κατάσταση ή το αντικείμενο του τσακωμού, το οποίο δεν τους ανήκει.

Χρήση: Η παροιμία χρησιμοποιείται με ειρωνικό ή καυστικό τρόπο για να δείξει ότι η διαμάχη είναι άσκοπη και ανούσια, καθώς τα άτομα που τσακώνονται δεν έχουν καμία σχέση με το θέμα.

Δυο καρπούζια στην μασχάλ' δε χουράν.

Δεν πρέπει να κάνουμε δυο δουλειές συγχρόνως. Ας μην είμαστε άπληστοι.

Ο λαός μας χρησιμοποιεί αυτή τη λαϊκή έκφραση, βγαλμένη από τα μύχια της λαϊκής θυμοσοφίας και σημαίνει ότι: όπως τα μεγάλα (όχι απαραίτητα) καρπούζια, δε χωράνε κάτω από τη μασχάλη μας, έτσι όταν κάποιος καταπιάνεται με περισσότερες από μία υποθέσεις, αδυνατεί να τις διεκπεραιώσει.

Η φράση «δύο καρπούζια στην μασχάλη» αναφέρεται στη λαϊκή παροιμία «δεν χωράνε δύο καρπούζια σε μία μασχάλη», η οποία σημαίνει ότι δεν μπορεί κανείς να προσπαθήσει να κάνει ταυτόχρονα δύο πράγματα που είναι αδύνατο να συνυπάρξουν. Συμβολίζει την ανάγκη για επιλογή και την αδυναμία ταυτόχρονης διαχείρισης πολλών, αντίθετων ή υπερβολικών πραγμάτων.

Κυριολεκτική σημασία: Είναι φυσικά αδύνατο να κρατήσει κανείς δύο μεγάλα καρπούζια κάτω από τη μασχάλη του ταυτόχρονα.

Μεταφορική σημασία: Δεν μπορείς να τα έχεις όλα. Πρέπει να κάνεις επιλογές ανάμεσα σε διαφορετικά πράγματα. Η προσπάθεια να τα κάνεις όλα ταυτόχρονα είναι ανέφικτη και οδηγεί σε κούραση και αποτυχία.

Συνδέεται συχνά με την ιδέα ότι κάποιος προσπαθεί να αναλάβει πάρα πολλές ευθύνες ή υποχρεώσεις.

Δύσκολα νιάτα, καλά γεράματα.

Η παροιμία «Δύσκολα νιάτα, καλά γεράματα» σημαίνει ότι αν περάσεις δυσκολίες και δουλέψεις σκληρά στην νεολαία σου, θα έχεις μια ήσυχη, άνετη και ευχάριστη ζωή όταν γεράσεις, καθώς η σκληρή δουλειά των νέων χρόνων αποφέρει καρπούς αργότερα. Η έκφραση τονίζει τη σημασία της προνοητικότητας και της εργατικότητας, αντικατοπτρίζοντας την αντίθεση ανάμεσα στην «κακοπάθεια» των νεανικών χρόνων και την «ανταμοιβή» της ωριμότητας.

Σημασία: Η προετοιμασία και η προσπάθεια στην νεότητα οδηγεί σε ποιοτικά και ξεκούραστα γηρατειά.

Παρόμοια έκφραση: «Τεμπέλης στα νιάτα, ζητιάνος στα γεράματα», που δείχνει την αντίθετη όψη.

Προέλευση: Είναι μια λαϊκή σοφία που αναφέρεται στην ανταμοιβή της σκληρής δουλειάς και της υπευθυνότητας.

Δυστυχώς επτωχεύσαμεν

Η φράση «Δυστυχώς επτωχεύσαμεν» σημαίνει την επίσημη παραδοχή από τον πρωθυπουργό **Χαρίλαο Τρικούπη**, το 1893, ότι η Ελλάδα χρεωκόπησε λόγω των εκτεταμένων δανείων για τον εκσυγχρονισμό της, αναγνωρίζοντας το δημοσιονομικό αδιέξοδο και την αδυναμία της χώρας να αποπληρώσει τα χρέη της, μια φράση που έμεινε ιστορική ως σύμβολο της εθνικής οικονομικής κρίσης.

Προέλευση και Ιστορικό Πλαίσιο

Ομιλητής: Χαρίλαος Τρικούπης, πρωθυπουργός της Ελλάδας.

Χρόνος: 10 Δεκεμβρίου 1893.

Συνθήκες: Μετά από χρόνια δανεισμού για την υλοποίηση μεγάλου εκσυγχρονιστικού προγράμματος (σιδηρόδρομοι, υποδομές), η χώρα έφτασε σε αδυναμία πληρωμής των δανείων.

Σημασία της φράσης: Δεν δήλωνε απλώς πτώχευση, αλλά την ομολογία της αδυναμίας της χώρας να ανταποκριθεί στις υποχρεώσεις της, προκαλώντας σοκ και αντιδράσεις.

Επιπτώσεις

Πολιτικές: Η φράση χρησιμοποιήθηκε από την αντιπολίτευση για να πλήξει τον Τρικούπη, αλλά και από τον ίδιο τον λαό ως σύμβολο της οικονομικής κατάστασης.

Οικονομικές: Οδήγησε σε περαιτέρω δυσκολίες, καθώς η χώρα βρέθηκε σε βαθιά οικονομική κρίση που συνδέθηκε με τον «Μεγάλο Οικονομικό Μανδραγόρα» του 1893.

Σήμερα, η φράση χρησιμοποιείται μεταφορικά για να περιγράψει την πτώχευση ή την οικονομική κατάρρευση ενός ατόμου, επιχείρησης ή ακόμα και μιας χώρας.

Δώρου, άδουρου είναι αυτό που μ' έδουσις.

Ούτε με ωφελεί, ούτε με χρειάζεται.

Η φράση «δώρο, άδωρο» (που προέρχεται από την αρχαία ελληνική φράση «δῶρον ἄδωρον») σημαίνει ένα δώρο που στην πραγματικότητα είναι άχρηστο ή επιζήμιο, δηλαδή δεν προσφέρει πραγματικό όφελος. Χρησιμοποιείται για να περιγράψει κάτι που δίνεται ως δώρο ή χάρη, αλλά στην πράξη αποδεικνύεται άχρηστο ή και βλαβερό.

Προέλευση: Η φράση προέρχεται από τους αρχαίους Έλληνες και συγκεκριμένα από μια τραγωδία του **Σοφοκλή**, τον «Αίαντα».

Σημασία: Αναφέρεται σε ένα δώρο που, παρά την αρχική πρόθεση, δεν ωφελεί. Το επίθετο «άδωρος» μπορεί να σημαίνει αυτόν που δεν δέχεται ή δεν προσφέρει δώρα, αλλά στη συγκεκριμένη φράση έχει την έννοια του ανώφελου ή επιζήμιου.

Παράδειγμα: Μια σύγχρονη χρήση θα ήταν για συμβουλές που, αν και δίνονται με καλή πρόθεση, είναι αδύνατο να ακολουθηθούν από κάποιον.

Δώσ' του, πάρ' του, τα κατάφερε περίφημα.

Με επιμονή και υπομονή πέτυχε το σκοπό του.

Η φράση «Δώσε το, πάρε το» είναι ένα ιδιωματικό λόγιο, που περιγράφει την ανταλλαγή υπηρεσιών, αγαθών ή καλών προθέσεων με ίση ανταπόδοση, χωρίς να υπάρχει κάποια χρέωση ή επωφελής διάθεση. Αναφέρεται στην αμοιβαία υποστήριξη και την ιδέα της ισορροπημένης συναλλαγής.

Ισορροπημένη συναλλαγή: Σημαίνει ότι δίνεις και παίρνεις κάτι αντίστοιχο, χωρίς να υπάρχει κάποιο πλεονέκτημα για τη μία πλευρά.

Αμοιβαία υποστήριξη: Μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να περιγράψει μια σχέση όπου τα άτομα βοηθούν το ένα το άλλο εναλλάξ.

Παράδειγμα: Ένας φίλος σου δανείζει το αυτοκίνητό του και εσύ, με τη σειρά σου, του κάνεις μια χάρη, όπως να τον πας σε ένα ραντεβού.

Δώσε τόπο στην οργή.

Η φράση «Δώσε τόπο στην οργή» σημαίνει να αφήσεις στην άκρη τον θυμό, να ηρεμήσεις και να μην αντιδράσεις παρορμητικά, δίνοντας χώρο στην ψυχραιμία αντί να παραδοθείς στο συναίσθημα της οργής, με ρίζες στην αρχαία σοφία για την αυτοκυριαρχία.

Κυριολεκτικά: Δίνω «χώρο» (τόπο) στην οργή, δηλαδή την αφήνω να περάσει.

Σημασία: Η φράση προτρέπει σε αυτοσυγκράτηση και λογική, αποφεύγοντας τις συνέπειες του θυμού.

Προέλευση: Εμφανίζεται στην αρχαιότητα, υπογραμμίζοντας την αξία της σωφροσύνης.

Σιδερώστρα υπερυψωμένη, με το σίδερο σιδερώματος.

Για το σιδέρωμα αυτό η γυναίκα καθόταν ή στο πάτωμα ή καλύτερα σε ένα καρεκλάκι, δίπλα στη σιδερώστρα. Μέσα στο σίδερο τοποθετούνταν κάρβουνα από τη γωνιά ή αγορασμένα και όταν το σίδερο έκαιγε, άρχιζε το σιδέρωμα.

Ε

Εάλω η πόλις.

Η φράση «Εάλω η πόλις» σημαίνει «Η πόλη έπεσε» ή «Η πόλη αλώθηκε», και αναφέρεται στην πτώση της Κωνσταντινούπολης από τους Οθωμανούς την Τρίτη 29 Μαΐου 1453, ένα ιστορικό γεγονός που σήμανε το τέλος της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας, συμβολίζοντας την τραγική απώλεια, την κατάκτηση και το τέλος μιας εποχής.

Αναλυτικότερη σημασία και ιστορικό πλαίσιο:

Κυριολεκτική σημασία: «Εάλω» (από το αρχαίο ρήμα «αίρω») σημαίνει «καταλήφθηκε», «αλώθηκε», «έπεσε».

Ιστορικό γεγονός: Η φράση ακούστηκε στην Κωνσταντινούπολη την ημέρα της Άλωσης, σηματοδοτώντας την ολοκληρωτική κατάληψη της πόλης από τον Οθωμανό Σουλτάνο **Μεχμέτ Β΄**.

Συμβολική σημασία:

Το τέλος μιας εποχής: Σηματοδοτεί το τέλος της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας, την τελευταία ελληνορθόδοξη αυτοκρατορία της Ανατολής.

Εθνική τραγωδία: Έγινε σύμβολο εθνικής καταστροφής και πένθους για τον ελληνισμό.

Ψυχική δύναμη: Στο δημοτικό τραγούδι που περιγράφει την Άλωση, η φράση συνοδεύεται από την ψυχική υπεροχή των υπερασπιστών που πολεμούν λίγοι εναντίον πολλών, διατηρώντας την τιμή τους.

Το δημοτικό τραγούδι: Το τραγούδι περιγράφει τη θλίψη της Παναγίας και την πτώση της Αγίας Σοφίας, όπου «ψάλλει ζερβά ο Βασιλιάς, δεξιά ο Πατριάρχης», δείχνοντας την απόγνωση και την αλλαγή της πόλης σε οθωμανικό κέντρο, με την υπόσχεση ότι «πάλι με χρόνους με καιρούς, πάλι δικά μας θα 'ναι».

Κυριεύθηκε η πόλη. Έπεσε η πόλη. Η απελπισμένη κραυγή που αντήχησε στην Κωνσταντινούπολη, όταν οι ορδές του **Μωάμεθ** ορμούσαν μέσα στην πόλη από την εκπορθημένη Κερκόπορτα).

Λέγεται (μεταφορικά) για κάτι που χάθηκε άδοξα.

Εάν το άλας μωρανθή.

Η φράση «Εάν το άλας μωρανθή» προέρχεται από την Καινή Διαθήκη (Ευαγγέλιο του **Ματθαίου**) και σημαίνει ότι «αν το αλάτι χάσει την αλμυρή, διατηρητική του δύναμη (τη γεύση του)». Η παρομοίωση χρησιμοποιείται για να τονίσει την κρίσιμη αποστολή των πι-

στών (τους μαθητές) να διατηρούν την «ηθική γεύση» του κόσμου, να τον προστατεύουν από την «σήψη» (ηθική διαφθορά), και αν αυτοί χάσουν την ηθική τους υπόσταση, τότε δεν χρησιμεύουν πλέον σε τίποτα και είναι άχρηστοι, όπως το άλας που δεν αλατίζει πια (το οποίο «εξάλλου δεν χρησιμοποιείται παρά να ριχτεί έξω και να πατηθεί κάτω από τους ανθρώπους»).

Σημασία της παροιμίας/φράσης:

Ηθική αποστολή: Οι πιστοί (το «άλας») έχουν σκοπό να συντηρούν, να «νοστιμίζουν» την κοινωνία με τις διδαχές και τις αρχές τους.

Κίνδυνος διαφθοράς: Αν οι ίδιοι οι «φύλακες» της ηθικής διαφθαρούν και χάσουν την «γεύση» τους, τότε η πνευματική τους δύναμη ατονεί.

Αναποτελεσματικότητα: Γίνονται αναποτελεσματικοί, άχρηστοι, όπως το άλας που έχει χάσει το σκοπό του.

Συνοπτικά, είναι μια προειδοποίηση για τους «εκλεκτούς» (τους λίγους και σημαντικούς) να μη χάσουν την ουσία και την ηθική τους αξία, γιατί τότε χάνουν και τον σκοπό τους,

Έβαλαν του λύκου να φ'λάξ' τα πρόβατα.

Είναι τελείως ακατάλληλος για τη δουλειά που του έδωσαν. Θα κάνει κακό, αντί για καλό.

Η παραπάνω φράση με τη μεταφορική της σημασία λέγεται όταν τοποθετούμε κάποιον σε μια υπεύθυνη θέση, ενώ είναι γνωστό ότι είναι ο πιο ακατάλληλος. Όπως ένα κλέφτη για τη φύλαξη χρημάτων, έναν γυναικά για την προστασία γυναικών ή έναν απατεώνα να απονεύμει δικαιοσύνη κ.λπ. Αυτό είναι σαν να βάζουμε το λύκο για να φυλάγει τα πρόβατα.

Η φράση «έβαλαν τον λύκο να φυλάξει τα πρόβατα» είναι μια παροιμία που σημαίνει ότι κάποιος εμπιστεύτηκε τη φύλαξη ενός πράγματος σε αυτόν που είναι ικανός να προκαλέσει τη ζημιά ή την καταστροφή του. Η παροιμία αυτή, που προέρχεται από έναν μύθο του **Αισώπου**, χρησιμοποιείται για να περιγράψει μια κατάσταση όπου μια κακή επιλογή έχει σοβαρές αρνητικές συνέπειες.

Προέλευση

Ο μύθος του **Αισώπου** περιγράφει έναν βοσκό που παρατήρησε έναν λύκο να ακολουθεί τα πρόβατά του χωρίς να τα πλησιάζει. Ο βοσκός, έχοντας συνηθίσει τον λύκο, τον άφησε να φυλάει τα πρόβατα, όταν αναγκάστηκε να λείψει για λίγο. Όταν επέστρεψε, βρήκε τον λύκο να έχει φάει τα πρόβατα.

Σημασία

Η παροιμία αναφέρεται σε μια λανθασμένη και απερίσκεπτη απόφαση, η οποία οδηγεί σε ανεπιθύμητα αποτελέσματα.

Χρησιμοποιείται για να τονίσει ότι η εμπιστοσύνη πρέπει να δίνεται σε άτομα που έχουν τα προσόντα και τη διάθεση να προστατεύσουν, και όχι να βλάψουν κάτι.

Έβαλι η διάουλους του πουδάρι τ'.

Όταν κάτι δεν πηγαίνει καλά, παρά την προσπάθεια που καταβάλλεται.

Η φράση «Έβαλε ο διάβολος το ποδάρι του» σημαίνει ότι κάτι πήγε στραβά σε μια δουλειά ή κατάσταση που εξελισσόταν ομαλά, προκαλώντας εμπόδια ή δυσκολίες. Είναι μια παραλλαγή της παρόμοιας έκφρασης «έβαλε ο διάβολος την ουρά του» και χρησιμοποιείται για να περιγράψει ένα κακό ξεκίνημα ή μια απροσδόκητη αποτυχία.

Εξήγηση: Η φράση υποδηλώνει ότι η παρέμβαση του διαβόλου προκάλεσε την ατυχία.

Παρόμοια έκφραση: ► «Έσπασε ο διάβολος το ποδάρι του».

Χρήση: Χρησιμοποιείται όταν μια κατάσταση που πήγαινε καλά ξαφνικά στρώνει με εμπόδια και δυσκολίες.

Έβαλι νιρό στου κρασί τ'.

Συμβιβάστηκε, υποχώρησε και μείωσε τα συμφέροντά του. Τελικά πέτυχε.

Το σημερινό νόημα της έκφρασης «έβαλε νερό στο κρασί του» προήλθε από το πλεονέκτημα του νερωμένου κρασιού, για να δηλώσει πως κάποιος έδειξε συμβιβαστική διάθεση, κάνοντας υποχωρήσεις πάνω σε συγκεκριμένο θέμα, πράγμα που δε θα ήταν εφικτό αν βρισκόταν υπό την επήρεια του άκρατου οίνου.

Κυριολεκτική σημασία: Η αραίωση του κρασιού με νερό, ώστε να γίνει πιο ελαφρύ και λιγότερο δυνατό.

Μεταφορική σημασία: Κάνω υποχωρήσεις, μετριάζω τις απαιτήσεις μου ή γίνομαι πιο διαλλακτικός σε μια διαφωνία.

Έβαλι την ουρά τ' κατ' απ' τα σκέλια τ'.

Υποχώρησε ντροπιασμένος από μια διένεξη.

Η φράση «έβαλε την ουρά του κάτω από τα σκέλια του» είναι ένα ιδίωμα που σημαίνει ότι κάποιος έφυγε ή υποχώρησε από κάποιο μέρος ντροπιασμένος ή φοβισμένος. Δεν είναι ακριβώς παροιμία, αλλά μια κοινή έκφραση που χρησιμοποιείται για να περιγράψει μια ηττημένη ή δειλή συμπεριφορά..

Έννοια: Σημαίνει ότι κάποιος το έβαλε στα πόδια, υποχώρησε, έφυγε ντροπιασμένος ή τρομαγμένος.

Παράδειγμα: «Μόλις είδε τον θυμωμένο πατέρα του, έβαλε την ουρά του κάτω από τα σκέλια του και έφυγε.».

Έβαλι του κιφάλι τ' στουν τρουβά.

Κινδύνεψε πολύ και έπαιξε τη ζωή του κορώνα – γράμματα.

Όταν κάποιος αποφασίσει να τα παίξει όλα για όλα, ακόμη και με θανάσιμο κίνδυνο για τον ίδιο, λέμε ότι αυτός «βάζει το κεφάλι του στο ντορβά».

Ντορβάς είναι το «ταγάρι», όπως αλλιώς λέγεται το σακούλι, μέσα στο οποίο οι χωρικοί, έβαζαν διάφορα πράγματα. Στη Βυζαντινή Εποχή, όταν οι νησιώτες πίνανε κάποιο ληστή, εγκληματία, ή πειρατή, του έκοβαν το κεφάλι, το βάζανε μέσα σ' ένα ντορβά, παστωμένο, για να μη βρομάει και το στέλνανε στην Κωνσταντινούπολη.

Έβαλι του νιρό στ' αυλάκ'.

Τα τακτοποίησε όλα, που πήραν έτσι το δρόμο τους.

Εξασφάλισε την επιτυχία, την εργασία, το μέλλον του. Όπως ο μυλωνάς όταν βάλει το νερό μέσα στο κανάλι, τότε ο νερόμυλος δουλεύει ασταμάτητα.

Η φράση «έβαλε το νερό στ' αυλάκι» είναι μια παροιμιώδης έκφραση που χρησιμοποιείται πειραχτικά για να περιγράψει κάποιον που, συνήθως ένας μεγαλύτερος σε κάποιον μικρότερο, του έκανε μια χάρη ή μια εξυπηρέτηση. Χαρακτηριστικό της είναι ότι γίνεται σε ένα πλαίσιο όπου η πράξη αυτή δεν είναι τόσο σημαντική ή δύσκολη, και μπορεί να χρησιμοποιηθεί και με ειρωνικό ή πειραχτικό τόνο.

Σημασία: Πες, για παράδειγμα, σε έναν φίλο σου να φέρει κάτι από ένα μαγαζί και εκείνος το κάνει: «Εντάξει, το έβαλες το νερό στ' αυλάκι!».

Παράδειγμα: «Κοίτα, εγώ τα έκανα όλα αυτά για εσένα, αλλά εσύ μου είπες «ευχαριστώ» και έφυγες. Ε, να πούμε ότι έβαλες το νερό στ' αυλάκι;».

Έβαψι τουν ήλιου μαύρου.

Η φράση λέγεται όταν κάποιος περιγράφει μια κατάσταση με τον πιο τραγικό τρόπο.

Παράδειγμα:

- Ήρθι σπιτ' κι αρχίν'σι να λέει τα παράπουνα τ'ς. Σταματιμό δεν είχι. Είπι για την πιθιρά τ'ς, για τουν άντρα τ'ς, που δε δ'λεβ' κι δεν έχουν ψουμί να φαν', για του σπίτι τ'ς που σταζ' απού χίλις μιριές. Τι να σι πω! Έβαψι τουν ήλιου μαύρου. Τη λυπήθ'κα.

Η φράση «εβαψε τον ήλιο μαύρο» (ή παραλλαγές της) σημαίνει ότι κάποιος προκάλεσε μια αδύνατη, παράλογη ή εξαιρετικά δύσκολη κατάσταση/αλλαγή, συνήθως κάτι καταστροφικό, δηλαδή έκανε το αδύνατο δυνατό, μετατρέποντας κάτι φωτεινό (ήλιος) σε σκοτεινό (μαύρος). Συχνά χρησιμοποιείται μεταφορικά για να περιγράψει την καταστροφή, την απόγνωση, την καταδίκη, ή την πλήρη ανατροπή των πάντων, κάτι που φαίνεται αδύνατο να γίνει, αλλά συνέβη, συχνά λόγω κακών προθέσεων ή μοίρας.

Πιο αναλυτικά:

Κυριολεκτική αδυναμία: Ο ήλιος δεν μπορεί να βαφτεί μαύρος, είναι μια φυσική αλλαγή που δεν μπορεί να συμβεί, άρα η φράση περιγράφει κάτι που ξεπερνά τα όρια του εφικτού.

Συμβολισμός: Ο ήλιος συμβολίζει το φως, τη ζωή, την ελπίδα, την καθαρότητα. Το μαύρο συμβολίζει το σκοτάδι, τον θάνατο, την καταστροφή, την απόγνωση.

Μεταφορική χρήση:

«Έβαψε τον ήλιο μαύρο» = Έκανε το αδιανόητο να συμβεί.

«Έφερε την καταστροφή.»

«Σκόρπισε την απόγνωση.»

«Μετέτρεψε το καλό σε κακό.»

Προέλευση: Αν και μπορεί να έχει λαϊκές ρίζες, η φράση συναντάται και στη λογοτεχνία (π.χ. σε ποιήματα του **Ρίτσου** ή σε δημοτικά τραγούδια), όπου χρησιμοποιείται για να τονίσει ένα δραματικό γεγονός ή μια βαθιά θλίψη, όπως το να «μαυρίζει» η ζωή κάποιου παρά την ύπαρξη φωτός.

Συνοπτικά, η φράση είναι μια ισχυρή μεταφορά για την καταστροφή της ελπίδας, την πλήρη μαύρη απελπισία, ή την επίτευξη ενός φρικτού στόχου.

Έβγαλα του άχτι μ'.

Εκτονώθηκα γιατί εκδικήθηκα. Έφαγα, απόλαυσα ή κατανάλωσα σε μεγάλο βαθμό όσα μέχρι τώρα είχα στερηθεί

Η φράση «έβγαλα το άχτι μου» δεν είναι παροιμία, αλλά ιδιωματική έκφραση που σημαίνει ότι εκδικήθηκες, ικανοποίησες μια έντονη επιθυμία για εκδίκηση ή ξεθύμανες. Είναι μια λαϊκή έκφραση που χρησιμοποιείται για να περιγράψει το αποτέλεσμα κάποιου ξεσπάσματος, είτε πρόκειται για εκδίκηση είτε για απλή εκτόνωση από μια έντονη συναισθηματική κατάσταση.

Εκδίκηση: Όταν κάποιος έχει ένα «άχτι» (έντονη επιθυμία για εκδίκηση) για κάποιον, «βγάζει το άχτι του» εκδικούμενος.

Εκτόνωση: Χρησιμοποιείται και για να περιγράψει την εκτόνωση από μια έντονη επιθυμία ή λαχτάρα γενικότερα, όπως «το είχα για να παντρέψω την κόρη μου».

Ξεθύμωμα: Συνώνυμη έκφραση είναι το «ξεθύμασμα», όπου η έννοια της εκτόνωσης από μια έντονη συναισθηματική κατάσταση είναι πιο εμφανής.

Έβγαλι τα κάστανα απ' τη φωτιά.

Ριψοκινδύνευσε, αλλά τα κατάφερε και τακτοποίησε μια δύσκολη υπόθεση, οπότε επήλθε ηρεμία.

Η φράση «έβγαλε τα κάστανα από τη φωτιά» δεν είναι ακριβώς παροιμία, αλλά μια κοινή έκφραση που σημαίνει ότι κάποιος έλυσε μια δύσκολη κατάσταση ή έφερε εις πέρας μια δύσκολη αποστολή, απαλλαγή από ένα πρόβλημα.

Έβγαλε τα κάστανα από τη φωτιά: Έλυσε ένα δύσκολο πρόβλημα ή ολοκλήρωσε μια επικίνδυνη ή απαιτητική αποστολή με επιτυχία.

Έβγαλι φωτιές.

Λέγεται ειρωνικά για όποιον είχε πολλές αποτυχίες ή είπε και έκαμε τόσα παράλογα

πράγματα, ώστε όλοι να μιλούν επικριτικά γι' αυτόν.

Η φράση «έβγαλε φωτιές» σημαίνει διάφορα πράγματα ανάλογα με το πλαίσιο, όπως είναι πολύ δραστήριος και ενεργητικός (π.χ., «βγάζει φωτιές»). Μπορεί επίσης να σημαίνει προκαλεί ένταση, αναστάτωση ή ταραχή (π.χ., «έβγαλε φωτιές με τις δηλώσεις του»). Τέλος, μπορεί να περιγράψει πάθος και ενθουσιασμό (π.χ., «τα μάτια του έβγαζαν φωτιές»).

Λεξικές σημασίες:

Μεγάλη ενεργητικότητα: Χρησιμοποιείται για να περιγράψει κάποιον που είναι πολύ δραστήριος, αεικίνητος και μπορεί να ανταπεξέλθει σε πολλές δουλειές.

Παράδειγμα: «Όσες δουλειές και να του αναθέσεις, τις διεκπεραιώνει όλες, γιατί είναι άνθρωπος που βγάζει φωτιές».

Πρόκληση αναστάτωσης: Μπορεί να σημαίνει ότι κάποιος προκαλεί ένταση, αναστάτωση ή διαμάχη, ειδικά με λόγια ή πράξεις.

Παράδειγμα: «Με τις προκλητικές δηλώσεις του έβαλε φωτιές.»

Πάθος και ενθουσιασμός: Μπορεί να περιγράψει συναισθήματα έντονου πάθους, ενθουσιασμού ή οργής.

Παράδειγμα: «Τα μάτια του πετούσαν φωτιές.»

Έγιναν μαλλιά κουβάρια.

Η φράση σημαίνει ότι επικράτησε μεγάλη αναταραχή, σύγχυση ή διαμάχη. Αναφέρεται σε μια κατάσταση όπου επικρατεί μεγάλο χάος ή διαφωνία, όπως όταν τα «μαλλιά» (που είναι συνήθως τακτοποιημένα) γίνονται «κουβάρια» (άναρχα και μπερδεμένα).

Σημασία: Μεγάλη αναταραχή, σύγχυση, αναστάτωση, διαμάχη, χάος.

Παράδειγμα: Έγιναν μαλλιά κουβάρια στο δωμάτιο μετά την έναρξη του συναγερμού.

Έγιναν πιστίλ απ' τη βροχή, ούλα τα στράνια π' άπλουσα.

Βράχκαν πολύ όλα τα ρούχα, από τη μπόρα που έπιασε.

Πιστίλι: Βράχκαν τόσο πολύ, ώστε στάζουν από τη βροχή.

Στράνια: Ρούχα, ιδιαίτερα των μικρών παιδιών και του μωρού.

Η φράση «έγιναν πιστίλ' απ' τη βροχή» είναι λαϊκή / προφορική έκφραση και σημαίνει ότι μουσκεύτηκαν τελείως, έγιναν καταβρεγμένοι ως το κόκαλο.

Το «πιστίλ'» εδώ δηλώνει κάτι: λιωμένο, διαλυμένο, σε άθλια κατάσταση από υγρασία

Παράδειγμα: «Μας έπιασε ξαφνική μπόρα και γίναμε πιστίλ' μέχρι να βρούμε καταφύγιο».

Συνώνυμα: μούσκεμα, παπί, κατάβρεχοι.

Σημείωση: Η λέξη «στράνια» απαντάται μόνο στην Καναλιώτικη ιδιωματική διάλεκτο και λίγο ευρύτερα στην Καρδιτσιώτικη. Δεν τη συναντούμε σε άλλες περιοχές της Ελλάδας.

Έγινι «Ανάστα ο Θεός».

Μεγάλη φασαρία, θόρυβος, έκρυθμη κατάσταση.

Η φράση «Έγινε ανάστα ο Θεός» σημαίνει ότι επικράτησε πολύ μεγάλη αναστάτωση, ακαταστασία ή καβγάς. Η έκφραση προέρχεται από εκκλησιαστική φράση («ανάστα ο Θεός κρίνων την γην») και χρησιμοποιείται για να περιγράψει ένα εξαιρετικά ταραχώδες γεγονός.

Σημασία: Μεγάλη αναστάτωση, χαμός, φασαρίες, ακαταστασία.

Προέλευση: Από την αρχαία ελληνική λέξη «άνίσταμαι» (σημαίνει «ανασταίνομαι») και από την εκκλησιαστική φράση, που αναφέρθηκε. .

Έγινι απού Δήμαρχους κλητήρας.

Υποβιβάστηκε, ξέπεσε.

Η φράση «Από Δήμαρχος κλητήρας» είναι παροιμία που περιγράφει μια μεγάλη πτώση από μια υψηλή θέση σε μια πολύ χαμηλότερη. Σημαίνει ότι κάποιος κατέλαβε μια υψηλή θέση (Δήμαρχος) και στη συνέχεια έπεσε σε πολύ κατώτερη (κλητήρας). Είναι συνώνυμη με άλλες εκφράσεις, όπως «απ' τα ψηλά στα χαμηλά».

Αρχαία προέλευση: Η παροιμία αυτή έχει αρχαία ελληνική ρίζα, με παρόμοιες εκφράσεις όπως «ἀφ' ἱππων ἐπ' ὄνους», που σημαίνει «από τα άλογα στα γαϊδούρια».

Σημασία: Η φράση δηλώνει μια σημαντική και συχνά απρόσμενη κάθοδο στην κοινωνική ή επαγγελματική ιεραρχία.

Χρήση: Χρησιμοποιείται για να περιγράψει μια κατάσταση όπου κάποιος χάνει την εξουσία ή την ευημερία του και καταλήγει σε μια πολύ ταπεινή θέση.

Έγινι καπνός κι εξαφανίστηκε.

Δεν μπόρεσε να υποφέρει την κατάσταση κι έφυγε μακριά.

Η φράση «έγινε καπνός» χρησιμοποιείται κυρίως με δύο έννοιες: είτε για να δηλώσει φυγή με μεγάλη ταχύτητα, συνήθως από φόβο ή δειλία, είτε, σε ορισμένες περιπτώσεις, για να πει ότι κάποιος πέθανε. Στην πρώτη περίπτωση, η έκφραση τονίζει την ξαφνική και ανεξήγητη εξαφάνιση ενός ατόμου, σαν να διαλύθηκε σε καπνό. Στη δεύτερη, παραπέμπει στη φράση «έγινε στάχτη» ή στο «καπνός χωρίς φωτιά», όπου η καπνιά είναι το τελικό αποτέλεσμα.

Ως φυγή. Ερμηνεία: Απέφυγε ξαφνικά και με μεγάλη ταχύτητα, συνήθως από φόβο.

Παράδειγμα: «Μόλις είδε τους αστυνομικούς να πλησιάζουν, έγινε καπνός».

Ως θάνατος. Ερμηνεία: Πέθανε (παιλιότερη χρήση, λιγότερο συχνή σήμερα).

Παράδειγμα: «Ο γέρος γείτονας έγινε καπνός χθες το βράδυ».

Άλλες παρόμοιες εκφράσεις:

«Δεν έβγαλε καπνό εκεί που δεν υπάρχει φωτιά» (η φράση που συνδέεται άμεσα με την παρούσα, αναφέρεται στο ότι κάτι δεν συμβαίνει χωρίς λόγο).

«Θα γίνω καπνός, θα γίνω αέρας» (η φράση που χρησιμοποιείται για την απόδραση).

Σημειώσεις:

Οι δύο έννοιες συχνά συνδέονται, αφού η απόδραση μπορεί να θεωρηθεί «θάνατος» για το άτομο που θέλει να ξεφύγει.

Σήμερα, η χρήση της φράσης για τον θάνατο θεωρείται λιγότερο συχνή και πλέον συνδέεται περισσότερο με την ξαφνική φυγή.

Έγινι λαγός μόλις μπήκαν οι αντάρτες στο χωριό.

Φοβήθηκε και έφυγε μακριά για να κρυφτεί.

Η φράση «έγινε λαγός» σημαίνει ότι έφυγε τρέχοντας πολύ γρήγορα, συχνά από φόβο, όπως όταν κάποιος προσπαθεί να ξεφύγει. Μπορεί επίσης να σημαίνει ότι αντιδρά καθυστερημένα, ειδικά όταν η αντίδραση δεν έχει πια σημασία.

Λεπτομέρειες για τις σημασίες:

Φυγή με ταχύτητα: Η πιο κοινή σημασία είναι ότι κάποιος έφυγε τρέχοντας πολύ γρήγορα, σαν λαγός, για να ξεφύγει από μια κατάσταση. Για παράδειγμα: «Μόλις είδε την αστυνομία, έγινε λαγός».

Καθυστερήση αντίδρασης: Σε αυτήν την περίπτωση, η φράση χρησιμοποιείται για να περιγράψει μια αργή ή μη έγκαιρη αντίδραση, όπως στην παροιμία: «πέρυσι ψόφησε ο λαγός και φέτος ήρθε η βρώμα».

Σημείωση: Οι αντάρτες μπήκαν στο χωριό κατά την περίοδο του εμφυλίου πολέμου και συγκεκριμένα την Κυριακή των Βαΐων του 1948 και το σπουδαιότερο που έκαναν ήταν ότι στρατολόγησαν βιαίως 27 άτομα αγόρια και κορίτσια από ηλικία 15 ετών και άνω.

Έγινι μπαρούτ'.

Νευρίασε πάρα πολύ και έγινε εκτός εαυτού.

Η φράση «έγινε μπαρούτι» σημαίνει ότι κάτι κατέληξε σε μεγάλη αναστάτωση, καυγά ή σύγκρουση. Η έκφραση προέρχεται από τη λέξη «μπαρούτι» (πυρίτιδα), που είναι μια εκρηκτική ύλη και χρησιμοποιείται για να δηλώσει μια κατάσταση που εξελίχθηκε βίαια ή χαοτικά.

Κυριολεκτική χρήση: Η φράση αρχικά αναφέρεται στην έκρηξη μπαρουτιού.

Μεταφορική χρήση: Στη συνέχεια χρησιμοποιείται μεταφορικά για να περιγράψει μια κατάσταση που κλιμακώθηκε αρνητικά, φτάνοντας σε σημείο σύγκρουσης ή φασαρίας.

Έγινι μύλους στα παιδιά που έπαιζαν.

Αναστατώθηκαν όλα και διαλύθηκαν.

Η φράση «έγινε μύλος» είναι παροιμία που σημαίνει ότι επικράτησε μεγάλη αταξία, αναστάτωση ή χάος. Χρησιμοποιείται για να περιγράψει μια κατάσταση όπου επικρατεί σύγχυση

και έντονη φασαρία, όπως ακριβώς ένας παραδοσιακός μύλος που λειτουργεί ακατάπαυστα και παράγει θόρυβο.

Σημασία: Η παροιμία αναφέρεται σε καταστάσεις που είναι χαοτικές και γεμάτες αναταραχή, όπως ένα πλήθος ανθρώπων που φωνάζει ή μια κατάσταση που δεν έχει καμία τάξη.

Προέλευση: Προέρχεται από τη λειτουργία του μύλου, ο οποίος, όταν αλέθει, δημιουργεί συνεχή θόρυβο και κίνηση, παραπέμποντας σε ένα ακατάστατο και πολύβουο περιβάλλον.

Έγινι πιτσι κι κόκαλου αυτός η άντρας απ' την πείνα του '41.

Αδυνάτισε πολύ, έγινε σκελετός κατά την Κατοχή.

Η φράση «έγινε πιτσι κι κόκαλο» δεν είναι παροιμία, αλλά μια έκφραση που σημαίνει ότι κάποιος αδυνάτισε πάρα πολύ, έγινε υπερβολικά αδύνατος. Χρησιμοποιείται για να περιγράψει κάποιον που έχει γίνει πολύ λιπόσαρκος, σαν να έχει μείνει μόνο το δέρμα και τα κόκαλα.

Ερμηνεία: Περιγράφει μια κατάσταση σοβαρού αδυνατίσματος, λέγεται για εκείνον που κατάντησε ισχνός.

Παρόμοια έκφραση: Μια παρόμοια έκφραση είναι το «μένω κόκαλο».

Έγινι στινός κουρσές αυτός η Μήτρους.

Πολύ ενοχλητικός και διαρκώς επιμένει χωρίς να έχει δίκιο.

Η φράση «έγινε στενός κουρσές» σημαίνει ότι κάποιος έγινε πολύ ενοχλητικός, πιεστικός ή φορτικός. Η έκφραση χρησιμοποιείται μεταφορικά για να περιγράψει την κατάσταση όταν κάποιος γίνεται υπερβολικά πιεστικός και ενοχλητικός σε έναν άλλον.

Κουρσές: Ιστορικά, ο κουρσές ήταν ένα εσώρουχο που περισφιγγε τον κορμό.

Μεταφορική χρήση: Η φράση χρησιμοποιεί τη σύσφιξη που προκαλεί ο κουρσές για να περιγράψει μια συναισθηματική ή κοινωνική «σύσφιξη». Όταν κάποιος «στρέφεται» γύρω από εσάς και σας ασκεί πίεση, σαν να σας σφίγγει, η κατάσταση αυτή περιγράφεται ως «να γίνει στενός κουρσές».

Έγινι τσιμούρι' στου κόρφου τ'.

Ενοχλητικός, κολλητός και ανεπιθύμητος.

Η φράση «έγινε τσιμούρι στον κόρφο του» σημαίνει ότι κάποιος έχει γίνει ενοχλητικός και φορτικός, όπως ένα παράσιτο που κολλάει σε ένα ζώο. Στην κυριολεκτική του έννοια, το τσιμούρι είναι ένα παράσιτο που ρουφάει αίμα. Μεταφορικά, όμως, η φράση περιγράφει ένα άτομο που δεν αφήνει κάποιον στην ησυχία του, τον παρενοχλεί συνεχώς ή του φορτώνει πράγματα.

Σημασία της φράσης: Κάποιος που είναι επίμονος και ενοχλητικός.

Παράδειγμα: «Ο γείτονας έγινε τσιμούρι στον κόρφο του, συνέχεια τον παρακαλάει για κάτι».

Έγινι χαλασμός Κυρίου.

Μεγάλος σαματάς, μεγάλη φασαρία, μεγάλη νεροποντή.

Χαλασμός: Για φαινόμενο που παρουσιάζεται με μεγάλη ένταση και που προκαλεί αναταραχή.

Παραδείγματα:

1.- Έξω βρέχει ραγδαία, γίνεται χαλασμός Κυρίου ή γίνεται χαλασμός κόσμου στις ουρές των λεωφορείων, μεγάλη αναστάτωση, συνωστισμός.

2.- Έγινε χαλασμός κόσμου μόλις εμφανίστηκε ο υποψήφιος βουλευτής ή ο τραγουδιστής, από ενθουσιασμό.

Εγώ τα λέω, εγώ τ' ακούω.

Η φράση «Εγώ τα λέω, εγώ τ' ακούω» σημαίνει ότι αυτός που μιλάει (λέει) αναλαμβάνει την ευθύνη ή και τις συνέπειες των λόγων του (ακούει), τονίζοντας την αυθεντικότητα και την εσωτερική συνέπεια των πράξεών του - δηλαδή, ότι δεν λέει ψέματα και τα λόγια του είναι και οι πράξεις του.

Αναλυτικότερα:

Εγώ τα λέω: Εγώ είμαι αυτός που εκφράζεται, που αποφασίζει, που δίνει την εντολή ή λέει την αλήθεια.

Εγώ τ' ακούω: Εγώ είμαι αυτός που υπακούει, που δέχεται τις συνέπειες, που βιώνει τις αποφάσεις μου.

Σημασία και χρήση:

Αυτοκυριαρχία και ειλικρίνεια: Δείχνει ότι ένα άτομο είναι ειλικρινές και δεν λέει λόγια του αέρα. Είναι «συνεπής» με τον εαυτό του.

Ανάληψη ευθύνης: Δηλώνει ότι κάποιος δεν φοβάται να αντιμετωπίσει τις συνέπειες των όσων έχει πει ή κάνει.

Αυθεντικότητα: Υπογραμμίζει ότι οι πράξεις και τα λόγια είναι ένα, «αυτός που μιλάει είναι και αυτός που ακούει/υποφέρει».

Στην ουσία, η έκφραση τονίζει την πλήρη ταύτιση μεταξύ λόγου και έργου, ένα άτομο που λέει ό,τι πιστεύει και δέχεται τα αποτελέσματα, χωρίς να «κρύβεται» πίσω από άλλα άτομα ή καταστάσεις.

Εγώ το λέω στου σκύλου μου κι ο σκύλος στην ουρά του

Η φράση «Εγώ το λέω στου σκύλου μου κι ο σκύλος στην ουρά του» είναι μια παροιμία που περιγράφει την κατάσταση όπου μια εργασία ή εντολή περνάει από πολλούς, ανεύθυνους ενδιαμέσους, με αποτέλεσμα να μην εκτελείται ποτέ, σαν να την πήρε ο σκύλος και να την πέταξε (στην ουρά του). Χρησιμοποιείται για να δηλώσει την αδιαφορία, την αναβλητικότητα ή την έλλειψη δέσμευσης σε μια διαδικασία, όπου κανείς δεν αναλαμβάνει την ευθύνη.

Τι σημαίνει:

Μια εντολή «χάνεται»: Το άτομο που είναι υπεύθυνο για την εργασία την αναθέτει σε κάποιον άλλο (τον «σκύλο»), ο οποίος με τη σειρά του την παραμελεί (την «ουρά του») και δεν την ολοκληρώνει.

Έλλειψη αποτελεσματικότητας: Η δουλειά δεν γίνεται ποτέ, παρόλο που δόθηκαν εντολές.

Ανεύθυνη συμπεριφορά: Δείχνει την τάση να αποφεύγεται η ευθύνη και να μετακυλιέται το πρόβλημα.

Παράδειγμα χρήσης: «Έπρεπε να το ελέγξει ο Α, αλλά το «έπεσε» στον Β, κι ο Β το έκανε «του σκύλου», τελικά το παράτησαν. Εγώ το λέω του σκύλου μου κι ο σκύλος στην ουρά του!».

Έδισι του γαίδαρό τ' κι πσύχασι.

Τακτοποίησε αυτό που ήθελε και ξένοιασε.

Η φράση «έδεσε το γαίδαρό του» σημαίνει ότι κάποιος έχει εξασφαλίσει την οικονομική του κατάσταση ή την κατάστασή του στη ζωή, έχει «βολευτεί» και «εφπυσχάζει». Μπορεί επίσης να χρησιμοποιηθεί ειρωνικά για κάποιον που νομίζει ότι έχει φροντίσει για όλα, ενώ στην πραγματικότητα δεν έχει κάνει τίποτα ή αδιαφορεί.

Κυριολεκτική έννοια: Σημαίνει ότι κάποιος έχει δεμένο το γαϊδούρι του, δηλαδή έχει φροντίσει για ένα από τα πιο απαραίτητα μέσα για τη ζωή σε μια εποχή που τα γαϊδούρια ήταν ζωτικής σημασίας για τη γεωργία και τις μεταφορές.

Μεταφορική έννοια:

Εξασφάλιση: Έχει εξασφαλίσει τα προς το ζην και έχει βρει σταθερότητα, όπως π.χ. ένας γάμος που οδηγεί σε οικονομική ασφάλεια.

Ειρωνική σημασία: Μπορεί να χρησιμοποιηθεί ειρωνικά για να δηλώσει ότι κάποιος συμπεριφέρεται σαν να έχει προνοήσει για τα πάντα, ενώ στην πραγματικότητα δεν έχει κάνει τίποτα ή έχει αδιαφορήσει για κάποιο.

Έδουσι καπάρου για του γομάρ'.

Η φράση «έδωσε καπάρο για το γομάρι» σημαίνει ότι δεσμεύτηκε για κάτι χωρίς να το έχει δει ή ελέγξει πρώτα, δηλαδή πλήρως προκαταβολικά για κάτι που δεν ξέρει αν αξίζει, ή πήρε μια απόφαση βιαστικά και χωρίς σωστή εξέταση.

Συχνά χρησιμοποιείται για να περιγράψει κάποιον που: 1.- Κάνει συμφωνίες στα τυφλά. 2.- Εμπλέκεται σε κάτι αβέβαιο,

Η φράση «Έδωσε καπάρο για το γομάρι» σημαίνει ότι έδωσε μια προκαταβολή (καπάρο) για την αγορά ενός γαϊδουριού (γομάρι), ως εγγύηση για τη συμφωνία. Το «καπάρο» είναι μια προκαταβολή (συνήθως χρήματα) που δίνεται στον πωλητή για να «δεσμεύσει» το αντικείμενο (εδώ το γομάρι) και να μην το πουλήσει σε άλλον, ενώ το «γομάρι» είναι το φορτίο ή το ίδιο το ζώο.

Καπάρο: Προκαταβολή, αρραβώνας, εγγύηση συμφωνίας.

Γομάρι: Γάιδaros ή φορτίο που μεταφέρεται με γάιδaro.

Συνολικά, η φράση αναφέρεται στην έναρξη μιας αγοραπωλησίας όπου δόθηκε μια εγγύηση για την τελική ολοκλήρωσή της.

Εδώ καράβια χάνουντι, βαρκούλες αρμενίζουν.

Την ώρα που υπάρχει ακαταστασία, και συμβαίνουν σοβαρά γεγονότα, μερικοί ασχολούνται με την καλοπέρασή τους.

Η φράση «Εδώ καράβια χάνονται, βαρκούλες αρμενίζουν» χρησιμοποιείται για να πει κάτι ειρωνικά ή επιτιμητικά, για ανθρώπους που ενώ υπάρχουν σοβαρά προβλήματα, ασχολούνται με ασήμαντα, επουσιώδη και ανώδυνα θέματα. Χρησιμοποιείται όταν κάποιοι παραβλέπουν μεγάλα, σημαντικά προβλήματα και εστιάζουν σε δευτερεύοντα ζητήματα.

Σημασία: Η παροιμία παρομοιάζει τα μεγάλα προβλήματα με τα «καράβια» που χάνονται και τα ασήμαντα με τις «βαρκούλες» που αρμενίζουν αμέριμνα.

Χρήση: Λέγεται σε καταστάσεις όπου κάποιος δεν αντιδρά σε κάτι σοβαρό, αλλά π.χ. ανησυχεί για κάτι ασήμαντο ή μη απειλητικό.

Εδώ ο κόσμος χάνεται και η γριά χτενίζεται.

Ενώ συμβαίνουν μεγάλα καταστροφικά γεγονότα και κάποιος αδιαφορεί τελείως.

Η φράση «Εδώ ο κόσμος χάνεται και η γριά χτενίζεται» σημαίνει ότι ενώ συμβαίνουν σοβαρά γεγονότα ή υπάρχει χάος, κάποιοι ασχολούνται με ασήμαντα ή άσχετα πράγματα. Η έκφραση χρησιμοποιείται για να καυτηριάσει την αδιαφορία κάποιων ανθρώπων για τα σημαντικά γεγονότα, ενώ εκείνοι φροντίζουν για προσωπικές, ασήμαντες λεπτομέρειες.

Προέλευση: Η φράση έχει ρίζες στην βυζαντινή εποχή, με μια παλαιότερη εκδοχή της να λέει «Ο κόσμος εποντίζετο και η εμή γυνή εκτενίζετο».

Σημασία: Εκφράζει επικριτικά την απροθυμία ή την αδιαφορία κάποιου να αντιμετωπίσει ένα σοβαρό πρόβλημα, εστιάζοντας αντί αυτού σε κάτι ασήμαντο.

Χρήση: Χρησιμοποιείται για να περιγράψει ανθρώπους που δεν ανταποκρίνονται σε μια κρίση ή μια δύσκολη κατάσταση, αλλά ασχολούνται με τα δικά τους, μηδαμινά ζητήματα.

Εδώ πληρώνονται ούλα τα κακά.

Γρήγορα θα τιμωρηθούν όλοι εκείνοι που έκαναν μεγάλα σφάλματα.

Η φράση «πληρώνονται όλα» δεν είναι παροιμία, αλλά η συνηθέστερη έκφραση της παροιμίας «όλα εδώ πληρώνονται», η οποία σημαίνει ότι οι πράξεις έχουν συνέπειες και ο καθένας θα αντιμετωπίσει τις ευθύνες των λόγων ή των έργων του.

Ερμηνεία: Ό,τι κάνει κάποιος, καλό ή κακό, θα έχει μια ανταπόκριση, ένα αντίκτυπο, και θα το «πληρώσει» κάποια στιγμή.

Παρόμοια έκφραση: Μια άλλη παρόμοια έκφραση είναι «όλα εδώ πληρώνονται».

Σχέση με άλλες εκφράσεις: Μπορεί να σχετίζεται με εκφράσεις, όπως «η μοίρα τα φέρνει», «η κακιά στιγμή», «η βροχή του κακού».

Εδώ σι θέλου κάβουρα να περπατάς απάν' στα κάρβουνα.

Πρέπει να δείξεις αξιοσύνη και δυναμική, όταν αντιμετωπίζεις δύσκολες καταστάσεις

Η παροιμία «Εδώ σε θέλω κάβουρα να περπατάς πάνω στα κάρβουνα» εκφράζει την ευχή να βρεθεί κάποιος σε μια δύσκολη ή αγωνιώδη κατάσταση, ώστε να δείξει την αντοχή και την αξία του. Είναι ένας τρόπος να πεις σε κάποιον να αντιμετωπίσει μια μεγάλη πρόκληση, να αποδείξει τι μπορεί να κάνει κάτω από πίεση.

Σημασία: «Εδώ σε θέλω» σημαίνει «τώρα είναι η στιγμή» ή «τώρα θα σε δω». Το «κάβουρα να περπατάς πάνω στα κάρβουνα» είναι η εικόνα της δυσκολίας και του πόνου, όπου κάποιος πρέπει να υπομείνει και να προχωρήσει.

Χρήση: Χρησιμοποιείται για να προκαλέσει κάποιον να αντιμετωπίσει μια δύσκολη κατάσταση ή να αποδείξει τις ικανότητές του, ειδικά όταν υπάρχει αμφιβολία για την ικανότητά του.

Έδωσα τόπο στην οργή.

Τα ξέχασα όλα τα μαλώματα και ψύχασα

Η φράση «δίνω τόπο στην οργή» είναι μια παροιμιώδης έκφραση που προέρχεται από την «Αντιγόνη» του **Σοφοκλή**. Σημαίνει ότι πρέπει να κάνεις υπομονή, να μην εκφράσεις άμεσα την οργή σου, αλλά να δώσεις χώρο για να ηρεμήσεις. Ουσιαστικά, σημαίνει να κάνεις στην άκρη ή να παραχωρήσεις χώρο στην οργή σου, επιλέγοντας τη σύνεση αντί για την αντίδραση.

Προέλευση: Η φράση προέρχεται από τους στίχους 718 της «Αντιγόνης» του **Σοφοκλή**.

Σημασία: Σημαίνει να δώσεις υπομονή στην οργή σου και να μην αντιδράσεις αμέσως.

Ετυμολογία: Η λατινική μετάφραση «dona locum ad iram» είναι η βάση της έκφρασης. «Dona» σημαίνει δώσε, «locum» σημαίνει τόπο, και «ad iram» σημαίνει στην οργή.

Ερμηνεία: Η έκφραση συμβουλεύει τη σύνεση αντί για την άμεση αντίδραση, καθιστώντας την ενίοτε χρήσιμη στην καθημερινή ζωή.

Έζησαν αυτοί καλά κ' εμείς καλύτερα.

Συνηθισμένη φράση στο τέλος ενός παραμυθιού.

Η φράση «κι έζησαν αυτοί καλά κι εμείς καλύτερα» είναι ένα ειρωνικό σχόλιο για κάτι που θεωρείται απίθανο, αδύνατο ή μυθικό, ενώ χρησιμοποιείται και ως μια χαρούμενη κατάληξη παραμυθιών.

Κυριολεκτική έννοια: στην αρχική της χρήση, ήταν η τυπική, ευτυχισμένη κατάληξη των

παιδικών παραμυθιών, μεταφρασμένη και στα αγγλικά ως «and they all lived happily ever after».

Ειρωνική χρήση: Όταν χρησιμοποιείται ειρωνικά, αναφέρεται σε κάτι που είναι τόσο ιδανικό, μακρινό ή φανταστικό, που μοιάζει αδύνατο να συμβεί στην πραγματικότητα.

Έθελές τα κι έπαθές τα.

Τα ήθελες και τα έπαθες, από δικό σου φταίξιμο.

Η φράση «Ηθελες τα κι έπαθες τα» είναι παροιμία που σημαίνει ότι κάποιος υπέστη δυσάρεστες συνέπειες επειδή τις προκάλεσε με τις δικές του πράξεις ή παραλείψεις. Χρησιμοποιείται για να τονίσει την ευθύνη του ατόμου για την κατάστασή του, υποδηλώνοντας ότι οι δυσκολίες ήταν αποτέλεσμα δικών του επιλογών.

Ερμηνεία: Αυτός που υποφέρει, το υπέστη από δική του υπαιτιότητα ή επιλογή.

Πότε χρησιμοποιείται: Όταν κάποιος αντιμετωπίζει τα αποτελέσματα μιας πράξης του, ιδίως αν αυτά είναι αρνητικά.

Παρόμοια φράση: «Τα 'θελες και τα 'παθες!».

Είδα το χάρο με τα μάτια μ'.

Κινδύνευσα πολύ, κόντεψε να πεθάνω.

Η φράση «είδα το χάρο με τα μάτια μου» σημαίνει ότι βρέθηκες σε πολύ σοβαρό κίνδυνο, κυριολεκτικά ή μεταφορικά, και κινδύνεψες να πεθάνεις. Χρησιμοποιείται για να περιγράψει μια εμπειρία, όπου κινδύνεψε σοβαρά η ζωή σου.

Σημασία: Έζησες μια εξαιρετικά επικίνδυνη κατάσταση που σου προκάλεσε φόβο και σου έφερε αντιμέτωπο με τον θάνατο.

Παράδειγμα: «Οδηγούσε σαν τρελός και στο τέλος παραλίγο να με σκοτώσει. Εκείνη τη στιγμή, είδα το χάρο με τα μάτια μου.»

Εναλλακτικές/Συγγενικές φράσεις: «Είδα τη ζωή να περνάει μπροστά από τα μάτια μου»}.

Είμαι άρρωστος, έχω καρκίνο.

Η αρρώστια του καρκίνου στο χωριό ονομαζόταν κρούπα ή κιτρινάδα ή χρυσή. Επρόκειτο για τον καρκίνο του αίματος, τη λευχαιμία που γνωρίζουμε σήμερα.

Η φράση «Είμαι άρρωστος, έχω καρκίνο» σημαίνει ότι έχετε διαγνωστεί με καρκίνο, μια σοβαρή ασθένεια όπου ορισμένα κύτταρα του σώματός σας αρχίζουν να αναπτύσσονται ανεξέλεγκτα. Ο καρκίνος δεν είναι μεταδοτικός, αλλά ορισμένοι ιοί, που μπορεί να τον προκαλέσουν, μεταδίδονται. Είναι σημαντικό να συμβουλευτείτε έναν γιατρό για τη διάγνωση, τη θεραπεία και τη διαχείριση της ασθένειας.

Ορισμός καρκίνου: Ο καρκίνος είναι μια σοβαρή ασθένεια που χαρακτηρίζεται από ανεξέλεγκτη ανάπτυξη καρκινικών κυττάρων.

Μεταδοτικότητα: Ο καρκίνος ως ασθένεια δεν είναι μεταδοτικός, αλλά ορισμένοι ιοί, όπως ο ιός HPV ή οι ιοί της ηπατίτιδας Β και C, που μπορούν να προκαλέσουν καρκίνο, μεταδίδονται.

Αναζήτηση ιατρικής βοήθειας: Είναι ζωτικής σημασίας να λάβετε ιατρική συμβουλή από επαγγελματία υγείας για την καλύτερη δυνατή διαχείριση της κατάστασης¹.

Είμι απ' του χωριό τσι γυναίκας μ'.

Είναι δηλ. σώγαμπρος και το λέει με δειλία.

Η φράση «Είμαι από το χωριό της γυναίκας μου» δεν έχει κάποια συγκεκριμένη, ενιαία σημασία, αλλά υποδηλώνει την καταγωγή του συζύγου από τον τόπο προέλευσης της συζύγου του, είτε για λόγους καταγωγής είτε λόγω σχέσης με αυτήν. Ουσιαστικά, δηλώνει μια κοινή ή στενή καταγωγή, είτε βιολογική, είτε κοινωνική, είτε πολιτισμική. Η «σημασία» της είναι υποκειμενική και εξαρτάται από το πλαίσιο.

Η φράση μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να δηλώσει καταγωγή.

Μπορεί να υποδηλώνει, είτε ότι ο ίδιος έχει ρίζες στο συγκεκριμένο χωριό, είτε ότι ο ίδιος είναι παντρεμένος με γυναίκα από αυτό το χωριό.

Μπορεί να σημαίνει ότι ο σύζυγος έχει καταγωγή από το ίδιο χωριό, ακόμα κι αν δεν είναι αυτό που φαντάζεται κανείς αρχικά.

Μπορεί να υποδηλώνει ισχυρή, αρμονική σχέση με τη γυναίκα, λόγω κοινής καταγωγής.

Μπορεί να χρησιμοποιηθεί σε ένα κοινωνικό πλαίσιο για να τονίσει την καταγωγή από ένα κοινό χωριό.

Σε τελική ανάλυση, η σημασία της φράσης εξαρτάται από το πλαίσιο και τον τρόπο που χρησιμοποιείται.

Είμι μέσα στου μυαλό σ'.

Σε καταλαβαίνω απόλυτα, ξέρω τι σκέπτεσαι, συμφωνώ.

Η φράση «Είμαι μέσα στο μυαλό σου» την εξερεύνηση της ερωτικής ζωής, των επιθυμιών, της ψυχολογίας και της συντροφικότητας μέσω της αυτογνωσίας και της αλληλεπίδρασης. Και οι δύο μορφές της παράστασης και του βιβλίου στοχεύουν στο να προκαλέσουν τον θεατή/αναγνώστη να αναρωτηθεί για τις επιθυμίες του, τους φόβους του και τον τρόπο που λειτουργεί στις σχέσεις του.

Στη διαδραστική παράσταση:

1. Ένας Καναλιώτης στο χωριό, που είχε καρκίνο, και τον αντιμετώπισε παλικαρίσια, ήταν ο **Θ.Χ.** Τον θυμάμαι μια Κυριακή του Καλοκαιριού, ήταν στην πλατεία και περιερχόταν τις διάφορες παρέες χαιρετώντας όλους με τη σειρά τους θαμώνες, φίλους, συγγενείς, Καναλιώτες, γενικά μικρούς και μεγαλύτερους λέγοντάς μας: *Σας χαιρετώ όλους γιατί τον χρόνο δεν θα σας ξαναδώ. Έχω καρκίνο και οι γιατροί μου είπαν ότι θα πεθάνω αυτό το χρόνο.* Έτσι και έγινε.

Στήνεται ένα θεατρικό σκετς ανάμεσα σε ένα ζευγάρι, ενώ το κοινό καλείται να συμμετέχει ενεργά, θέτοντας ερωτήσεις και ανταλλάσσοντας απόψεις.

Η παράσταση διερευνά κρίσιμα ερωτήματα για τη σχέση, χρησιμοποιώντας την αλληλεπίδραση και την ερωτική ψυχολογία ως εργαλεία.

Στόχος είναι να δοθούν απαντήσεις σε θέματα που συνήθως δεν συζητούνται ανοιχτά, όπως οι ερωτικές επιλογές.

Είμι μι την πλάτ' στουν τοίχου, μ' αυτά που μι λες.

Με καταντρόπιασες, δυσκολεύομαι ν' απαντήσω και να ξεφύγω.

Η φράση «είμαι με την πλάτη στον τοίχο» σημαίνει ότι κάποιος βρίσκεται σε δύσκολη και πιεστική κατάσταση, χωρίς διεξόδους, σαν να είναι εγκλωβισμένος και να μην έχει άλλη επιλογή ή τρόπο διαφυγής. Είναι μια μεταφορική έκφραση που περιγράφει την αίσθηση του αδιεξόδου, της πίεσης και της αδυναμίας αντιμετώπισης ενός προβλήματος.

Πιεστική κατάσταση: Ο ένας τοίχος πίσω του και οι τοίχοι γύρω του, τον εγκλωβίζουν, αφήνοντάς τον χωρίς διέξοδο.

Έλλειψη επιλογών: Η φράση υποδηλώνει ότι δεν υπάρχει άλλη λύση ή εναλλακτική και πρέπει να αντιμετωπίσει την κατάσταση με τα μέσα που έχει στη διάθεσή του.

Αίσθημα αδιεξόδου: Συχνά συνδέεται με την αίσθηση του αδιεξόδου και της απελπισίας.

Είμι όξου απ' τα νιρά μ'.

Μακριά από τις συνήθειές μου, τα έχω όλα χαμένα.

Η φράση «Είμαι έξω από τα νερά μου» σημαίνει ότι κάποιος νιώθει αμηχανία ή δυσκολεύεται σε ένα άγνωστο περιβάλλον, δεν γνωρίζει καλά ένα αντικείμενο ή δεν αισθάνεται άνετα. Μεταφορικά, είναι σαν ένα ψάρι που βγήκε από το νερό και δεν μπορεί να προσαρμοστεί στη στεριά.

Σημασία της έκφρασης:

Δυσκολία προσαρμογής: Κάποιος δυσκολεύεται να ενταχθεί σε μια καινούρια κατάσταση ή περιβάλλον.

Έλλειψη γνώσης: Κάποιος δεν γνωρίζει καλά το αντικείμενο ή το θέμα, για το οποίο γίνεται λόγος (π.χ. «ήμουν έξω από τα νερά μου στα μαθηματικά»).

Αίσθημα αμηχανίας: Νιώθει άβολα και απροσπάτευτα σε ένα συγκεκριμένο μέρος ή κοινωνική περίσταση (π.χ. «ήταν μια πολύ επίσημη δεξίωση και ήμουν έξω από τα νερά μου»).

Είμι πανί με πανί, απένταρος.

Δεν έχω φράγκο στην τσέπη μου, είμαι αδέκαρος.

Η έκφραση «Είμαι πανί με πανί, απένταρος» σημαίνει ότι δεν έχεις καθόλου χρήματα, είσαι εντελώς φτωχός/άπορος, με το «πανί με πανί» να υποδηλώνει ότι δεν έχεις τίποτα αξι-

οποιοίσιμο, ακόμη και από ρούχα, ενώ το «απένταρος» επιβεβαιώνει την απόλυτη έλλειψη χρημάτων (άφραγκος, αδέκαρος).

Πανί με πανί: Μια έκφραση που δείχνει πλήρη έλλειψη περιουσίας, σαν να έχεις μόνο ένα κομμάτι ύφασμα (πανί) πάνω σου.

Απένταρος: Από το «α-» και το «πέντα», που σημαίνει πέντε δραχμές, άρα κάποιος που δεν έχει ούτε καν πέντε δραχμές, δηλαδή είναι χωρίς φράγκο.

Συνδυαστικά, η φράση εκφράζει απόλυτη οικονομική ένδεια.

Είνι βαριά η καλογερική.

Λέγεται για κάποια δύσκολη και κουραστική εργασία.

Σημαίνει ότι η ζωή του μοναχού είναι δύσκολη, γεμάτη πνευματικές, ψυχικές και σωματικές προκλήσεις, αλλά και ευθύνες. Η χρήση της λέξης «βαριά» υποδηλώνει τη σοβαρότητα, την αυστηρότητα και τις δυσκολίες που συνοδεύουν αυτόν τον τρόπο ζωής.

Τα πράγματα δεν είναι εύκολα. Η φράση λέγεται για όποιον δεν είναι συνηθισμένος να εργάζεται και αναγκάζεται να το κάνει.

Η έκφραση «Είνι βαριά η καλογερική» σημαίνει ότι ο μοναχικός βίος (καλογερική) είναι δύσκολος, απαιτητικός, γεμάτος ευθύνες, πειθαρχία και στερήσεις, καθώς απαιτεί μεγάλη ψυχική δύναμη και προσήλωση, παραπέμποντας στην απομόνωση και την αυστηρή πνευματική ζωή του μοναχού.

Καλογερική: Ο τρόπος ζωής, οι κανόνες και οι υποχρεώσεις ενός μοναχού (καλόγηρου).

Βαριά: Σημαίνει δύσκολη, επίπονη, απαιτητική σε πνευματικό και ψυχολογικό επίπεδο.

Συνολική Σημασία: Η «καλογερική», δηλαδή ο μοναχισμός, δεν είναι εύκολη υπόθεση, αλλά ένας δρόμος γεμάτος θυσίες, πειθαρχία και πνευματικούς αγώνες, που απαιτούν σθένος.

Είνι βίους αβίουτους.

Η φράση «βίος αβίωτος» σημαίνει αφόρητη, ανυπόφορη ή δύσκολη ζωή και προέρχεται από την αρχαιότητα. Συνήθως λέγεται σε συνδυασμό με το ρήμα «κάνω», όπως στην έκφραση «κάνω σε κάποιον τον βίο αβίωτο», που σημαίνει ότι του κάνεις τη ζωή αφόρητη ή τον ταλαιπωρείς.

Προέλευση: Η φράση είναι αρχαία παροιμία που χρησιμοποιείται ακόμα και σήμερα, όπως αναφέρεται στον Πλούτο του **Αριστοφάνη**.

Σημασία: Αναφέρεται σε μια ζωή που είναι τόσο βασανιστική, ώστε να γίνεται αφόρητη.

Χρήση: Συνήθως χρησιμοποιείται στην έκφραση «κάνω τον βίο αβίωτο», δηλαδή «κάνω τη ζωή κάποιου αφόρητη».

Είνι βίους κι πουλιτεία αυτός η άντρας.

Έχει κάνει πολλά. Η ζωή του είναι πολυτάραχη και περιπετειώδης.

Η φράση «βίος και πολιτεία» χρησιμοποιείται για να περιγράψει ένα άτομο, του οποίου η ζωή είναι γεμάτη περιπέτειες, περιόδους δυσκολίας ή ηθικά αμφιλεγόμενες στιγμές. Μπορεί να αναφέρεται τόσο σε μια πολυτάραχη προσωπική ζωή όσο και σε μια έντονη, ίσως και προβληματική, δημόσια ή πολιτική δράση.

Πολυτάραχη ζωή: Περιγράφει κάποιον που έχει ζήσει μια ζωή γεμάτη γεγονότα, προκλήσεις και έντονες στιγμές.

Ηθική κρίση: Συχνά υπονοεί ότι η ζωή του ατόμου ήταν αμφιλεγόμενη, περιλάμβανε «ηθικά επιλήψιμες» καταστάσεις ή προκάλεσε ηθική αποστροφή σε άλλους.

Εκκίνηση βιογραφίας: Χρησιμοποιείται ως τίτλος ή έναρξη για βιογραφικά μυθιστορήματα, υποδηλώνοντας μια ιστορία γεμάτη περιπέτεια.

Είνι για γέλια κι για κλάματα.

Αυτά που συμβαίνουν τώρα δεν ξέρεις πού θα μας βγάλουν. Σε καλό ή σε κακό. Να τα χαρούμε, λοιπόν, ή να τα λυπηθούμε.

Η φράση «είνι για γέλια και για κλάματα» περιγράφει καταστάσεις που είναι ταυτόχρονα κωμικοτραγικές, δηλαδή προκαλούν μια περίεργη μίξη συναισθημάτων, αφού είναι τόσο αστείες όσο και λυπηρές ή δυσάρεστες. Η κατάσταση μπορεί να είναι γελοία με την έννοια του παράλογου ή του εξωφρενικού, αλλά ταυτόχρονα να προκαλεί λύπη ή αγανάκτηση για την έκβαση ή την φύση της.

Γέλιο: αναφέρεται στην κωμική, παράλογη ή εξωφρενική πλευρά της κατάστασης.

Κλάμα: αναφέρεται στην λυπηρή, δυσάρεστη ή τραγική πλευρά της κατάστασης.

Είνι για τα πανηγύρια.

Λέγεται ειρωνικά για κάποιον ελαφρόμυαλο. Την παραπάνω φράση τη λέμε για να χαρακτηρίσουμε κάποιο φανταχτερό πράγμα που είναι ψεύτικο και μικρής αξίας. Το ίδιο κάνουμε και για ένα άτομο φαιδρό χωρίς καμιά σοβαρότητα στη συμπεριφορά του.

Η φράση «Είσαι (ή είναι) για τα πανηγύρια» είναι μια παροιμία που χρησιμοποιείται για να χαρακτηρίσει κάποιον ανόητο, ακατάλληλο ή κάποιον που δεν έχει τον νου του στις δουλειές του. Επίσης, περιγράφει κάποιον που κάνει πράγματα χωρίς να σκέφτεται τις συνέπειες, σαν να βρίσκεται σε διακοπές ή αδιαφορία.

Σημασία: Αναφέρεται σε κάποιον που δεν έχει τη σύνεση ή την προσοχή που απαιτείται για μια συγκεκριμένη κατάσταση.

Παραδείγματα χρήσης: «Αυτός είναι για τα πανηγύρια» ή «Είσαι για τα πανηγύρια» είναι η παροιμία που χρησιμοποιείται συνήθως.

Είνι γιρό καρύδ'.

Αντέχει στις φουρτούνες και τις κακοτοπιές της ζωής.

«Είναι γερό καρύδι» είναι μια παροιμία, αλλά η συνηθέστερη έκφραση είναι «κάθε καρυδιάς καρύδι». Η έκφραση «είναι γερό καρύδι» δεν χρησιμοποιείται συχνά ως παροιμία, αλλά η φράση «κάθε καρυδιάς καρύδι» αναφέρεται στην ποικιλομορφία και στις διαφορές μεταξύ των ατόμων, καθώς τα καρύδια από διαφορετικές καρυδιές είναι διαφορετικά.

Η έκφραση «είναι γερό καρύδι» σημαίνει ότι κάποιος είναι δύσκολος αντίπαλος, δυνατός, ανθεκτικός, πεισματάρης ή ότι απαιτεί μεγάλη προσπάθεια για να τον νικήσει κανείς, καθώς «σπάει» δύσκολα, όπως ένα σκληρό καρύδι που θέλει δύναμη για να ανοίξει, αναφέρεται σε κάτι που δεν υποκύπτει εύκολα σε πίεση.

Προέλευση: Βασίζεται στην εικόνα του σκληρού εξωτερικού κελύφους του καρυδιού, που συμβολίζει αντοχή.

Χρήση: Μπορεί να περιγράψει άτομα με ισχυρή θέληση, «σκληρά καρύδια», αλλά και καταστάσεις που είναι περίπλοκες.

Παραλλαγές: Μπορεί να ακούσετε και φράσεις όπως «αφράτα καρύδια», που σημαίνει καρύδια που σπάνε εύκολα (το αντίθετο).

Είνι διαόλου κάλτσα.

Είναι τετραπέρατος, πολύ έξυπνος.

Η φράση «διαόλου κάλτσα» είναι μια έκφραση που σημαίνει ότι κάποιος είναι τετραπέρατος, παμπόνηρος ή πανούργος. Είναι εναλλακτική μορφή της φράσης «διαβόλου κάλτσα» και περιγράφει ένα άτομο με εξυπνάδα ή πονηριά, συχνά με μια δόση κακίας.

Σημασία: Τετραπέρατος, παμπόνηρος, πανούργος.

Χρήση: Χρησιμοποιείται για να περιγράψει κάποιον που είναι πολύ έξυπνος και ευφυής, ιδιαίτερα με τρόπο που μπορεί να είναι λίγο κακόβουλος ή ύπουλος.

Είνι κατακάθι της κοινωνίας.

Είναι άσχημος και απειρολόγος.

Η φράση «κατακάθι της κοινωνίας» δεν είναι παροιμία, αλλά εκφράζει την ιδέα ότι κάποιος είναι το χαμηλότερο στρώμα της κοινωνίας, ο απόκληρος ή ο περιθωριακός. Χρησιμοποιείται για να περιγράψει ανθρώπους που θεωρούνται περιφρονημένοι, χωρίς αξία ή που ζουν στο περιθώριο της κοινωνικής ζωής.

Σημασία: Αποδίδεται σε άτομα που θεωρούνται ανάξια, τιποτένια ή το «απόβρασμα» της κοινωνίας.

Χρήση: Χρησιμοποιείται για να περιγράψει αυτούς που βρίσκονται στο κοινωνικό περιθώριο, χωρίς να ανήκουν στην «καλή κοινωνία».

Παραδείγματα παρόμοιων εκφράσεων: «Απόβρασμα της κοινωνίας», «το χαμηλότερο στρώμα της κοινωνίας».

Είνι λέρα τσιμπουκίσια.

Κατώτερος άνθρωπος γεμάτος λέρα και μάλιστα λέρα από το τσιμπούκι.

Το τσιμπούκι με τον καπνό που ρουφάει ο καπνιστής γεμίζει από διάφορες ημίρευστες ουσίες. Από καιρού εις καιρόν, λοιπόν, ξεβιδώνεται το ένα κομμάτι του τσιμπουκιού και αποκαλύπτεται η απδιαστική και κατάμαυρη λέρα, η οποία και καθαρίζεται δεόντως.

Η φράση «λέρα απ' το τσιμπούκι καπνού» είναι λαϊκή/παλιότερη έκφραση και χρησιμοποιείται υβριστικά.

Κυριολεκτικά: η καπνιά, η βρωμιά, που μένει μέσα στο τσιμπούκι (πίπα) από τον καπνό.

Μεταφορικά: χαρακτηρίζει κάποιον ως βρόμικο, ευτελή, ανάξιο ή ηθικά «μιασμένο». Δηλώνει άνθρωπο χωρίς αξία, «σκουπίδι».

Είναι έντονη έκφραση απαξίωσης, παρόμοια με: «λέρα», «κατακάθι», «σκουπίδι».

Απαντά κυρίως σε παλιότερη καθομιλουμένη ή σε λογοτεχνικά/λαϊκά συμφραζόμενα.

Είνι μισή μερίδα κόκκαλα.

Αδύνατος, καχεκτικός, κοντός.

Η φράση «μισή μερίδα κόκκαλα» είναι μια καθομιλούμενη, αμφιλεγόμενη έκφραση που μπορεί να σημαίνει «μια μερίδα φαγητού που περιλαμβάνει κόκκαλα» (π.χ. από κοτόπουλο ή ψάρι). Επίσης, μπορεί να αναφέρεται σε ένα «παιχνίδι» (όπως ζάρια, που λέγονται και «κόκκαλα»). Ωστόσο, η κυριολεκτική ερμηνεία της φράσης είναι ασαφής και αμφιλεγόμενη.

Ενώ η έκφραση δεν έχει συγκεκριμένη σημασία, μπορείτε να βρείτε τις ακόλουθες ερμηνείες:

Είδος κρέατος: «Μισή μερίδα κόκκαλα» μπορεί να αναφέρεται σε ένα είδος φαγητού με κόκκαλα, όπως «μισή μερίδα κοτόπουλο» ή «μισή μερίδα ψάρι».

Παιχνίδι: Μπορεί να αναφέρεται σε ένα παιχνίδι με ζάρια.

Είνι μι το 'να του πουδάρ' στουν τάφου.

Έτοιμος για να πεθάνει, λόγω ηλικίας ή κάποιας ασθένειας.

Η φράση «με το ποδάρι στον τάφο» σημαίνει ότι κάποιος είναι πολύ ηλικιωμένος ή είναι κοντά στο τέλος της ζωής του, συχνά με μια μεταφορική έννοια. Χρησιμοποιείται για να περιγράψει κάποιον που βρίσκεται σε προχωρημένη ηλικία, βρίσκεται στα πρόθυρα του θανάτου, ή έχει «πιάσει τα 60» (όπως αναφέρεται σε άρθρο του **Σαραντάκου**). [Μάλλον τα 90 θέλει να πει].

Σημασία: Ουσιαστικά, η έκφραση παραπέμπει στην εικόνα κάποιου που στέκεται με το ένα πόδι μέσα στον τάφο, δηλαδή είναι πολύ κοντά στο τέλος της ζωής του.

Συνώνυμα: Συχνά χρησιμοποιούνται άλλες παρόμοιες εκφράσεις όπως «με το ένα πόδι στον τάφο», «στον τάφο», «στο κατώφλι του θανάτου» ή άλλες, πιο χιουμοριστικές, όπως «χούφταλο» ή «με το ένα πόδι έξω».

Είνι μιτριμένα τα ψωμιά τ'.

Λίγος είναι ο καιρός της ζωής του.

Η φράση «είναι μετρημένα τα ψωμιά του» σημαίνει ότι κάποιος βρίσκεται στα τελευταία του, είναι σε κρίσιμη κατάσταση και σύντομα θα πεθάνει. Χρησιμοποιείται συνήθως για να περιγράψει κάποιον που είναι πολύ άρρωστος, φθάνοντας προς το τέλος της ζωής του.

Σημασία: Βρίσκεται στα τελευταία του, σύντομα θα πεθάνει.

Χρήση: Χρησιμοποιείται για να δηλώσει ότι κάποιος είναι πολύ άρρωστος και η ζωή του πλησιάζει στο τέλος.

Άλλες παρόμοιες εκφράσεις: «τέλειωσαν τα ψωμιά του» ή «τα έφαγε τα ψωμιά του».

Είνι μυγιάγγιχτος.

Πολύ ευαίσθητος που ακόμη και η μύγα δεν πρέπει να τον αγγίξει.

Η φράση «μυγιάγγιχτος» δεν αποτελεί παροιμία, αλλά είναι μια έκφραση που χρησιμοποιείται για να περιγράψει κάποιον που είναι πολύ ευαίσθητος, με την έννοια ότι «τον αγγίζει η μύγα» και θυμώνει ή εκνευρίζεται εύκολα. Η λέξη προέρχεται από το «μύγα» και το «αγγιχτός», υπονοώντας ότι ακόμα και το πιο μικρό πράγμα μπορεί να τον ενοχλήσει.

Σημασία: «Μυγιάγγιχτος» σημαίνει ευέξαπτος, ευερέθιστος, κάτι που ενοχλείται εύκολα.

Προέλευση: Η έκφραση προέρχεται από το ότι ακόμα και μια «μύγα» (μικρό και αμελητέο πράγμα) «τον αγγίζει» και τον ενοχλεί.

Χρήση: Χρησιμοποιείται για να περιγράψει κάποιον που αντιδρά έντονα σε ασήμαντες αφορμές.

Είνι να τουν κλαίν' οι ρέγκις.

Κακοφτιαγμένος, ταλαιπωρημένος και αξιοθρήνητος.

Η φράση «Είνι να τον κλαίνε οι ρέγκες» σημαίνει ότι κάποιος βρίσκεται σε πολύ άσχημη, τραγική και δυσμενή κατάσταση, έχοντας φτάσει στο «πάτο». Η έκφραση υποδηλώνει ότι η κατάστασή του είναι τόσο άσχημη που θα έπρεπε να κλαίει ακόμα και η ρέγκα, ένα ψάρι που συνδέεται συχνά με την αδυναμία ή την έλλειψη σαρκώδους εμφάνισης.

Σημασία: Η φράση χρησιμοποιείται για να περιγράψει κάποιον που βρίσκεται σε μεγάλη απελπισία ή σε μια κατάσταση που έχει φτάσει στο ναδίρ.

Ερμηνεία: Η εικόνα της ρέγκας, που είναι συχνά συνώνυμη με την απουσία σάρκας, χρησιμοποιείται μεταφορικά για να τονίσει το πόσο άσχημη είναι η κατάσταση.

Είνι να του πιείς στου πουτήρ' αυτό του κουρίτσ'.

Πολύ όμορφο και με ωραία κορμοστασιά.

Η φράση «Είνι να το πιεις στο ποτήρι» δεν είναι ακριβώς παροιμία, αλλά ιδιωματική έκφραση που χρησιμοποιείται για να δηλώσει ότι κάτι είναι εξαιρετικά ελκυστικό, λαχταριστό

ή όμορφο, τόσο πολύ που θα ήθελε κανείς να το «πιεί» κυριολεκτικά στο ποτήρι, σαν ένα δροσερό ποτό.

Σημασία: Χρησιμοποιείται για να περιγράψει κάτι που είναι πολύ ωραίο, ποθητό ή λαχταριστό.

Παράδειγμα χρήσης: «Έχει μια κόρη που είναι να την πιείς στο ποτήρι».

Είνι μπουκιά κι σχώριου αυτήνια η κουπέλα.

Είναι ωραία και καλοστεκούμενη, με σωστή κορμοστασιά.

Η φράση «μπουκιά και σχώριο» περιγράφει κάτι εξαιρετικά νόστιμο ή ελκυστικό, που σε κάνει να «συγχωρείς» τα πάντα για να το απολαύσεις. Όταν εφαρμόζεται σε ένα κορίτσι, σημαίνει ότι είναι τόσο γοητευτικό, ελκυστικό ή χαριτωμένο που η ομορφιά της «αγνοεί» (συγχωρεί) κάθε αδυναμία ή ενδεχόμενο «λάθος», κάνοντάς την αξιολάτρευτη σαν ένα πεντανόστιμο φαγητό.

Κυριολεκτική ερμηνεία: Το νόστιμο φαγητό σε κάνει να ξεχνάς τα δεινά ή να «ζητάς συγχώρεση» για το πόσο πολύ το απολαμβάνεις.

Μεταφορική σημασία: Το κορίτσι είναι τόσο γλυκό/όμορφο που, όπως το φαγητό, σε «συγχωρεί» το κάθε τι.

Είνι τινικές ξιγάνουτους.

Τενεκές σκουριασμένος, άχρηστος, χωρίς καμιά αξία.

Η φράση «είναι τενεκές ξεγάνωτος» είναι παροιμία που σημαίνει ότι κάποιος είναι άχρηστος, ανίκανος ή δεν έχει κανένα ουσιαστικό προσόν. Ο όρος «ξεγάνωτος» σημαίνει αυτόν που έχει χάσει τη γυαλάδα, την λάμψη, και κατά επέκταση έχει καταστεί άχρηστος, ενώ ο «τενεκές» αναφέρεται σε ένα μεταλλικό δοχείο.

Ερμηνεία: Η παροιμία χρησιμοποιείται για να περιγράψει κάποιον που είναι άνευ ουσίας ή ανόητος.

Προέλευση: Η ετυμολογία του όρου «ξεγάνωτος» προέρχεται από το αρχαίο «γάνυμαι» που σημαίνει λάμπω, γυαλίζω. Έτσι, «ξεγάνωτος» είναι αυτός που έχει χάσει τη γυαλάδα του, δηλαδή την αξία του.

Χρήση: Η φράση είναι εκφραστική και συχνά χρησιμοποιείται σε καθημερινό λόγο.

Είνι παλιά караβάνα.

Έχει μακρόχρονη πείρα και ξέρει πολλά.

Η φράση «είναι παλιά караβάνα» δεν είναι ακριβώς παροιμία, αλλά μια έκφραση που χαρακτηρίζει κάποιον που είναι έμπειρος και έχει μεγάλη πείρα σε κάτι, συνήθως σε ένα συγκεκριμένο αντικείμενο ή εργασία. Μπορεί επίσης να σημαίνει ότι κάποιος παραμένει προσκολλημένος στις παλιές μεθόδους και αντιμετωπίζει δύσκολα αλλαγές.

Έμπειρος: Έχει περάσει πολλά και έχει αποκτήσει μεγάλη γνώση και εμπειρία.

Προσκολλημένος στους παλιούς τρόπους: Αρνείται να προσαρμοστεί σε νέα δεδομένα και ιδέες.

Είναι πρόβατο απολωλός, αυτό το άτομο.

Είναι σαν το χαμένο πρόβατο, παραστρατημένος και αχαϊρευτος.

Η φράση «Είναι πρόβατο απολωλός» δεν είναι παροιμία, αλλά μια αναφορά στην βιβλική παραβολή του απολωλότες προβάτου. Η παραβολή, που περιγράφεται στα Ευαγγέλια του **Ματθαίου** και του **Λουκά**, αναφέρεται σε έναν ποιμένα που αφήνει το κοπάδι του για να βρει ένα χαμένο πρόβατο, συμβολίζοντας την αναζήτηση του χαμένου αμαρτωλού.

Προέλευση: Η φράση προέρχεται από τη Βίβλο, συγκεκριμένα την παραβολή που λέγεται από τον **Ιησού** για να δείξει την αγάπη του Θεού για όσους έχουν απομακρυνθεί.

Σημασία: Μεταφορικά, χρησιμοποιείται για να περιγράψει κάποιον που έχει «χαθεί» ή έχει απομακρυνθεί από την ορθή πορεία, είτε κοινωνικά, είτε πνευματικά, και χρήζει βοήθειας.

Σημείωση. Η φράση προέρχεται από το Ευαγγέλιο του Λουκά ιε' 6.

Είναι στα μαχαίρια.

Αυτοί είναι μαλωμένοι σε τέτοιο σημείο που περιμένουν την κατάλληλη ευκαιρία να αλληλοσφαγούν.

Η φράση «είναι στα μαχαίρια» είναι παροιμία που σημαίνει ότι δύο ή περισσότερα άτομα βρίσκονται σε έντονη διαφωνία, σε σύγκρουση ή σε κατάσταση εχθρότητας, σαν να ετοιμάζονται να πιαστούν στα χέρια. Μια παρόμοια, αν και με διαφορετική σημασία, παροιμία είναι το «ήλθαν στα μαχαίρια», που αναφέρεται σε μια σύγκρουση ή καυγά.

Σημασία: Έντονη διαφωνία, σύγκρουση, εχθρότητα.

Εναλλακτική έκφραση: «Ηλθαν στα μαχαίρια».

Είναι του γλυκού νερού.

Δεν δοκίμασε δυσκολίες και κακοτυχίες.

Η φράση «είναι του γλυκού νερού» δεν είναι παροιμία, αλλά λαϊκή έκφραση που χρησιμοποιείται για να περιγράψει κάποιον που είναι αδιάφορος, ανάλαφρος ή ανίκανος να αντιδράσει ή να πάρει θέση. Συχνά χρησιμοποιείται και με αρνητική χροιά για να υποδηλώσει έλλειψη σοβαρότητας, δύναμης ή ευθύνης.

Σημασία: Αδιάφορος, ανάλαφρος, ανίκανος, χωρίς ενδιαφέρον για σοβαρά ζητήματα.

Χρήση: Για να δείξει ότι κάποιος δεν αντιδρά σε μια κατάσταση, δεν παίρνει θέση ή είναι «ελαφρύς» και ανεύθυνος.

Προέλευση: Είναι μια λαϊκή έκφραση που προέρχεται από το γλυκό νερό, το οποίο είναι

«μαλακό», χωρίς δύναμη και δεν μπορεί να «σκάψει» ή να ανατρέψει κάτι, σε αντίθεση με το αλμυρό νερό της θάλασσας που μπορεί να είναι πιο «σκληρό» και δραστήριο.

Είνι του κλώτσου κι του μπάτσου.

Δεν υπολογίζεται καθόλου, τον περιφρονούν όλοι και τον κακομεταχειρίζονται.

Η φράση «του κλώτσου και του μπάτσου» σημαίνει αδιαφορία ή περιφρόνηση. Χρησιμοποιείται για να δηλώσει ότι κάτι αντιμετωπίζεται με αδιαφορία ή ότι κάποιος έχει αφήσει κάτι στην τύχη του, χωρίς να του δίνει τη δέουσα σημασία.

Αδιαφορία: Αναφέρεται στο πώς κάποιος αντιμετωπίζει κάτι με αδιαφορία, σαν να μην τον αφορά.

Περιφρόνηση: Μπορεί να δηλώνει ότι κάτι έχει αφεθεί στην τύχη του ή ότι έχει περιφρονηθεί.

Παραδείγματα χρήσης:

«Τον έχουνε του κλώτσου και του μπάτσου».

«Κατάντησε του μπάτσου και του κλώτσου».

Είνι του σκ'νιού κι του παλουκιού.

Είναι επικίνδυνος, για δέσιμο.

Η φράση «του σκονιού και του παλουκιού» σημαίνει διεφθαρμένος άνθρωπος ή, ευρύτερα, αυτός που έχει ξεπεράσει τα όρια και έχει φτάσει σε ακρότητες, όπως και η φράση «έβγαλε και το σκονί και το παλούκι».

Διεφθαρμένος: Χαρακτηρίζει κάποιον που είναι ηθικά ανεπίτρεπτος ή κακός.

Ξεπέρασε τα όρια: Μπορεί να χρησιμοποιηθεί για κάποιον που έχει φτάσει σε μια ακραία κατάσταση.

Σχετική φράση: Η φράση «του χρειάζεται σκονί και σαπούνι» είναι μια παραλλαγή που, αν και προέρχεται από την αμερικανική παράδοση, έχει παρόμοια σημασία, αναφερόμενη στην αγχόνη.

Είνι τρανή αβδέλλα.

Κολλάει όπου και όπου στην παρέα και δεν ξεκολλάει εύκολα.

Η λέξη «βδέλλα» δεν αντιστοιχεί σε μια συγκεκριμένη, ευρέως γνωστή παροιμία, αλλά χρησιμοποιείται μεταφορικά σε εκφράσεις όπως «ρουφάει το αίμα σαν βδέλλα», για να περιγράψει κάποιον που είναι πολύ άπληστος ή παίρνει πολλά χρήματα. Ωστόσο, η βδέλλα αναφέρεται και στην Παλαιά Διαθήκη, στο βιβλίο των Παροιμιών του **Σολομώντα**, όπου παρομοιάζεται με τις τέσσερις θυγατέρες της (Άβυσσος, Στειρότητα, Αγορά και Θάνατος) και περιγράφεται ως κάτι που δεν χορταίνει ποτέ, ούτε με το αίμα, ούτε με τον πλούτο.

Λαϊκή έκφραση: «Μου ρουφάει το αίμα σαν βδέλλα».

Θρησκευτική αναφορά: Στο βιβλίο «Παροιμίες» του **Σολομώντα**, η βδέλλα έχει τέσσερις θυγατέρες που δεν χορταίνουν ποτέ, κάτι που συμβολίζει την αχόρταγη φύση του ανθρώπου.

Είνι τριλός για τα σίδερα (ή για δέσιμο).

Δεν καταλαβαίνει γρι. Είναι επικίνδυνος και πρέπει να μπει σε τρελάδικο.

Η φράση «είναι τρελός για τα σίδερα» είναι μια παροιμία που χρησιμοποιείται για να δηλώσει κάποιον τρελό σε επικίνδυνο βαθμό ή κάποιον πολύ ριψοκίνδυνο. Σημαίνει ότι η συμπεριφορά του είναι τόσο παράλογη και επικίνδυνη που θα έπρεπε να έχει ακινητοποιηθεί ή να τον έχουν κλείσει σε ψυχιατρικό άσυλο.

Έκφραση: «είναι για τα σίδερα»

Ερμηνεία: Είναι τρελός ή ριψοκίνδυνος σε πολύ μεγάλο βαθμό.

Είνι φως – φανάρ’

Ολοφάνερο, δεν χρειάζεται να ψάξεις να το βρεις.

Η φράση «Είνι φως φανάρι» σημαίνει ότι κάτι είναι πολύ ξεκάθαρο, προφανές ή εμφανές, σαν να το φωτίζει ένα φανάρι. Χρησιμοποιείται για να δηλώσει ότι κάτι είναι απόλυτα κατανοητό, αδιαμφισβήτητο και δεν χωράει καμία αμφιβολία..

Σημασία: Κάτι είναι ολοφάνερο, ξεκάθαρο σαν το φως.

Χρήση: Τη λέμε όταν κάτι είναι τόσο προφανές που δεν χρειάζεται περαιτέρω εξηγήσεις.

Είπα και ελάλησα, αμαρτία ουκ έχω.

Ότι είχα να ειπώ, το είπα. Τώρα πλέον δεν έχω καμιά ευθύνη για τα περαιτέρω.

Η φράση «Είπα και ελάλησα, αμαρτία ουκ έχω» είναι αρχαία ελληνική και προέρχεται από το χωρίο 24, 110 της «Ιλιάδας» του **Ομήρου**. Σημαίνει ότι η άποψη που έχει εκφράσει κάποιος είναι τελειωτική, οριστική, και ότι η πράξη του αυτή δεν είναι αμαρτωλή. Χρησιμοποιείται για να δηλώσει ότι τα λεγόμενα κάποιου είναι απόλυτα και αμετάκλητα.

Προέλευση: Από την «Ιλιάδα» του **Ομήρου**, από τα λόγια του **Αχιλλέα** προς τον **Έκτορα**.

Σημασία: Εκφράζει την απόλυτη βεβαιότητα και την αμετακίνητη απόφαση ενός προσώπου.

Χρήση: Για να δηλώσει ότι κάτι που ειπώθηκε, θεωρείται τελεσίδικο και αδιαπραγμάτευτο.

Είπα - ξείπα.»

Λέγεται όταν αθετούμε μια υπόσχεση ή χαλάμε μια συμφωνία. Γενικά λέγεται για να δείξουμε την ασάθεια των λόγων και των υποσχέσεων κάποιου.

Η φράση «Είπα - ξείπα» είναι μέρος παροιμίας και χρησιμοποιείται για να δείξει ότι αυτό που ειπώθηκε δεν είναι τελεσίδικο ή ότι δεν πρέπει να ληφθεί σοβαρά υπόψη.

«Είπα-ξείπα»: Σημαίνει ότι άλλαξα γνώμη ή ότι αυτό που είπα δεν ισχύει πια.

Συνολικά: Ολόκληρη η παροιμία εκφράζει την απάθεια του ομιλητή για τις συνέπειες των λεγομένων του.

Είπι η γάιδαρους τουν πετεινό κιφάλα.

Όταν κάποιος περηφανεύεται, ενώ δεν αξίζει τίποτε.

Όταν κάποιος ειρωνεύεται ή κατηγορεί έναν άλλον για ένα ελαττώμα, που το έχει ο ίδιος, και μάλιστα σε μεγαλύτερο βαθμό.

Κανείς φυσιολογικός άνθρωπος δεν ισχυρίζεται ότι είναι τέλειος, χωρίς ελαττώματα, λάθη, παραλείψεις και αμαρτήματα. Το πρόβλημα έγκειται κυρίως στο ότι σχεδόν όλοι αποφεύγουν να δουν τα δικά τους ελαττώματα και ασχολούνται αποκλειστικά με τα ελαττώματα των άλλων. Οι λόγοι ποικίλλουν.

Ο αρχαίος Έλληνας **Αίσωπος** επινοήθηκε ένα δικό του τρόπο για να δικαιολογήσει την εν λόγω συνήθεια: Όταν ο **Προμηθέας** έπλασε τους ανθρώπους κρέμασε στον καθένα δύο άδεια σακούλια. Το ένα για να γεμίζει με τα ατομικά ελαττώματα και το άλλο με τα ελαττώματα των άλλων. Το πρώτο το έβαλε στην πλάτη τους ενώ το δεύτερο στο λαιμό και μπροστά τους. Έτσι εξηγείται γιατί όλοι βλέπουν τα ελαττώματα των άλλων και ποτέ τα δικά τους.

Η παροιμία «Είπε ο γάιδaros τον πετεινό κεφάλα» σημαίνει ότι κάποιος που είναι ο ίδιος ανάξιος ή ατελής κατηγορεί κάποιον άλλο για κάποια έλλειψη, χρησιμοποιείται δηλαδή για να αποδοκιμάσει την υποκρισία και την αυθάδεια, τονίζοντας ότι αυτός που κατηγορεί (ο γάιδaros) είναι εξίσου ή και περισσότερο ανάξιος από αυτόν που κατηγορεί (τον πετεινό). Εφαρμόζεται σε περιπτώσεις όπου κάποιος «με την ουρά στα χαλιά» κρίνει ή κατηγορεί κάποιον άλλο.

Σημασία: Κάποιος που έχει ελαττώματα κατηγορεί κάποιον άλλο για τα δικά του.

Χρήση: Για να δείξει την ειρωνεία ή την υποκρισία σε μια κατηγορία.

Προέλευση: Προέρχεται από τον λαό, όπως πολλές παροιμίες, και παίζει με την εικόνα του γάιδaros (που φέρει βάρη) και του πετεινού (που είναι «μεγάλος» και «φωνακλάς» αλλά μικρόσωμος).

Είπι του μάθημα νιράκ'.

Όπως το νερό που τρέχει, έτρεχε η γλώσσα του.

Η φράση «Είπε το μάθημα νεράκι» σημαίνει ότι κάποιος είπε το μάθημά του με μεγάλη ευκολία, χωρίς να κομπιάσει. Χρησιμοποιείται για να περιγράψει έναν μαθητή που έχει αποστηθίσει και αποδίδει το μάθημα του τέλεια και με άνεση, σαν να το λέει εύκολα, όπως το νερό που ρέει.

Έκφραση: «Είπε το μάθημα νεράκι».

Σημασία: Είπε το μάθημά του με μεγάλη ευχέρεια, χωρίς δυσκολία ή κόμπιασμα.

Παράδειγμα: «Όταν ο καθηγητής τον σήκωσε να πει το μάθημα, το είπε νεράκι».

Είπι του νερό νεράκι'.

Η φράση «είπε το νερό νεράκι» είναι μια λαϊκή έκφραση που σημαίνει ότι η ανάγκη για νερό είναι μεγάλη και πιεστική. Χρησιμοποιείται συνήθως για να περιγράψει κάποιον που διψάει πολύ και θέλει να πει νερό, υποδηλώνοντας ότι η έλλειψη νερού είναι αισθητή και θέλει να καλυφθεί γρήγορα.

Έκφραση για έντονη δίψα: Είναι μια παραδοσιακή έκφραση που χρησιμοποιείται όταν κάποιος διψάει πολύ και θέλει απεγνωσμένα να πει νερό.

Αναφορά στην ανάγκη: Υποδηλώνει ότι η δίψα είναι τόσο μεγάλη που γίνεται αντιληπτή ως μεγάλη ανάγκη, σαν να «μιλάνε» για τη δίψα.

Εις οiwονός άριστος, αμύνεσθαι περὶ πάτρης.

Η φράση «Εις οiwονός άριστος, αμύνεσθαι περὶ πάτρης» είναι ένα αρχαίο ρητό από την *Ιλιάδα* του **Ομήρου** (ραψωδία Μ), που σημαίνει ότι ο καλύτερος οiwονός, το καλύτερο σημάδι, είναι να αγωνίζεσαι (να μάχεσαι) για την πατρίδα, τονίζοντας την υπέρτατη αξία της πατριωτικής θυσίας και της άμυνας της πατρίδας έναντι κάθε άλλου «καλού» ή κακού οiwονού. Το λέει ο **Έκτορας** στον **Πολυδάμαντα**, απορρίπτοντας τις δεισδαιμονίες υπέρ της ηρωικής υπεράσπισης της πατρίδας.

Προέλευση και Περιεχόμενο:

Πηγές: Η φράση βρίσκεται στην *Ιλιάδα* (Μ 243) και μεταφράζεται ως «Ένας είναι ο άριστος οiwονός: να αμύνεσαι για την πατρίδα».

Πλαίσιο: Ακούγεται όταν ο Πολυδάμας συμβουλεύει τον Έκτορα να μην επιτεθούν στους Αχαιούς, επικαλούμενος ένα κακό σημάδι (έναν αετό που έπεσε). Ο Έκτορας όμως απορρίπτει την πρόταση, λέγοντας ότι η υπεράσπιση της πατρίδας είναι η ύψιστη προτεραιότητα, ακόμη κι αν οι θεοί δώσουν κακό σημάδι, κάτι που σημαίνει ότι η δειλία δεν ταιριάζει σε ήρωες.

Σημασία:

Αποτέλεσε σύμβολο ηρωισμού, αυταπάρνησης και πατριωτισμού.

Ενέπνευσε διαχρονικά τους Έλληνες (π.χ. χρησιμοποιείται στα Προσκοπικά Σώματα).

Δείχνει την ηθική προτίμηση για το καθήκον προς την πατρίδα έναντι προσωπικών φόβων.

Είσι σαν γάιδαρους ξισαμάρωτους τώρα, μ' αυτό που έκανες.

Δεν έχεις καθόλου ντροπή πάνω σου, είσαι ξεδιάντροπος.

Η πιο κοντινή παροιμία είναι «όποιος δεν μπορεί να χτυπήσει το γάιδαρο, δέρνει το σαμάρι» ή «φταίει ο γάιδαρος και δέρνει το σαμάρι». Αυτή η παροιμία χρησιμοποιείται όταν κάποιος, αντί να τιμωρήσει τον πραγματικό υπαίτιο (τον γάιδαρο), τιμωρεί κάποιον που φέρει την ευθύνη, αλλά είναι πιο αδύναμος ή λιγότερο ισχυρός (το σαμάρι).

Σημασία: Σημαίνει ότι ο υπεύθυνος διαφεύγει της τιμωρίας και την πληρώνει κάποιος άλλος που δεν φταίει, επειδή είναι πιο εύκολο να χτυπηθεί.

Προέλευση: Η παροιμία έχει μεσαιωνική καταγωγή, προερχόμενη από την φράση «ἐλάκτισεν ὁ γάιδaros καὶ δέρουσι τό σάγμα».

Εἰς τον Καιάδα

Ο Καιάδας (ή «εἰς τον Καιάδα») αναφέρεται σε ένα βαθύ βάραθρο κοντά στην αρχαία Σπάρτη, που χρησιμοποιούνταν για την απόρριψη εγκληματιών, προδοτών, αιχμαλώτων πολέμου, αλλά και κατά παράδοση, για την έκθεση ανάπηρων βρεφών, συμβολίζοντας σήμερα τον εξοβελισμό, την απόρριψη, και την κοινωνική εξόντωση.

Σημασία (κυριολεκτική και ιστορική):

Αρχαία Σπάρτη: Το όνομα συνδέεται με ένα φαράγγι/σπηλαιοβάραθρο όπου οι Σπαρτιάτες έριχναν τους καταδικασμένους, όπως εγκληματίες και αιχμαλώτους του Μεσσηνιακού Πολέμου (όπως ο ήρωας **Αριστομένης**).

Ανατροπή Μύθου: Αν και η παράδοση μιλούσε για βρέφη, μεταγενέστερες έρευνες έδειξαν ότι τα οστά που βρέθηκαν ανήκουν κυρίως σε άνδρες, καταρρίπτοντας τον μύθο της έκθεσης βρεφών, αλλά επιβεβαιώνοντας τη χρήση του ως τόπου εκτέλεσης.

Μεταφορική Σημασία:

Εξοβελισμός/Απόρριψη: Η φράση «εἰς τον Καιάδα» χρησιμοποιείται μεταφορικά για να περιγράψει την πλήρη απόρριψη, τον κοινωνικό αποκλεισμό ή την εξορία κάποιου από μια ομάδα ή την κοινωνία.

Κοινωνική εξόντωση: Υποδηλώνει την απομάκρυνση ή καταδίκη ατόμων που θεωρούνται «ανεπιθύμητα» από το κοινωνικό σύνολο.

Εἰς υγείαν του κορόιδου.

Η φράση «Εἰς υγείαν του κορόιδου» είναι μια ειρωνική ευχή πρόποσης, που χρησιμοποιείται όταν κάποιος (οι «κορόιδα») γίνονται θύματα εκμετάλλευσης ή εξαπάτησης, ενώ αυτοί που τους εκμεταλλεύονται πίνουν και γλεντούν σε βάρος τους, «εἰς υγείαν» των αφελών που πιστεύουν ότι κάτι κερδίζουν.

Σημασία: Σημαίνει ότι κάποιος «πίνουν» ή «τα τρώνε» σε βάρος κάποιων άλλων που είναι αφελείς και εύπιστοι (τα κορόιδα).

Χρήση: Λέγεται ειρωνικά, συνήθως μεταξύ αυτών που εκμεταλλεύονται ή όταν κάποιος συνειδητοποιεί την αφέλειά του.

Παράδειγμα: «Τρώνε και πίνουν, εἰς υγείαν του κορόιδου!».

Έκανι λουγαριασμό χουρίς τουν ξινουδόχου.

Τα τακτοποίησε όλα χωρίς τον υπεύθυνο. Είναι επιπόλαιος.

Η φράση «έκανε λογαριασμό χωρίς τον ξενοδόχο» σημαίνει ότι κάποιος σχεδιάζει ή υπολογίζει κάτι χωρίς να λαμβάνει υπόψη του τους βασικούς παράγοντες ή τα άμεσα ενδιαφερόμενα πρόσωπα. Είναι μια έκφραση που αναφέρεται σε λανθασμένους ή ελλιπείς υπολογισμούς, επειδή παραλείπεται η γνώμη ή η άδεια αυτού που έχει την εξουσία ή είναι ο κύριος υπεύθυνος.

Σημασία: Υπολογίζεις χωρίς να ρωτήσεις ή να συμπεριλάβεις κάποιον που είναι απαραίτητος για την επιτυχία του σχεδίου σου.

Συχνή χρήση: Χρησιμοποιείται για να περιγράψει κάποιον που ενεργεί βιαστικά και παράνομα, αγνοώντας την άμεση αντίδραση ή έγκριση του υπεύθυνου.

Παράδειγμα: Κάποιος σκέφτεται να βάλει μια άδεια θέση πάρκινγκ για δική του χρήση, χωρίς να ρωτήσει τον ιδιοκτήτη, δηλαδή «λογαριάζει χωρίς τον ξενοδόχο».

Έκαστος εφ' ω ετάχθη.

Η φράση «Έκαστος εφ' ω ετάχθη» σημαίνει «Ο καθένας στο καθήκον του» ή «Ο καθένας σε αυτό που έχει διαταχθεί/ανατεθεί να κάνει», τονίζοντας την ατομική ευθύνη και την εκτέλεση της συγκεκριμένης αποστολής ή υποχρέωσης που έχει αναλάβει το κάθε άτομο, προερχόμενη από την αρχαία ελληνική γλώσσα.

Ανάλυση λέξεων:

Έκαστος: Ο κάθε ένας, ο καθένας.

Εφ' ω: (συντομογραφία του «επί ο»): Για αυτό που, σχετικά με αυτό που.

Ετάχθη: (Παθητική φωνή παρατατικού του ρήματος τάσσω): Διατάχθηκε, ανατέθηκε, τοποθετήθηκε.

Συνολική σημασία: Η φράση υποδηλώνει ότι ο καθένας πρέπει να εκπληρώσει την ειδική του αποστολή ή τον ρόλο που του έχει ανατεθεί, χωρίς να αποκλίνει ή να παραπονιέται, κάτι που συναντάται συχνά σε στρατιωτικά ή διοικητικά πλαίσια

Εκείνος που ξέρ' καλύτερα, θα γιλάσ' τιλυταίους

Ενώ οι άλλοι γελούν και κοροϊδεύουν, εκείνος θα τους αποπάρει με το σωστό του λόγο.

Η φράση «Εκείνος που ξέρει καλύτερα, θα γελάσει τελευταίος» είναι παραλλαγή της παροιμίας «Όποιος γελάει τελευταίος, γελάει καλύτερα». Η αρχική παροιμία υποδηλώνει ότι η πραγματική νίκη και ικανοποίηση ανήκει σ' αυτόν, που θα έχει τον τελευταίο λόγο ή θα δικαιωθεί στο τέλος, ενώ η παραλλαγή τονίζει τη γνώση ως κλειδί για τη νίκη αυτή.

Σημασία: Η παροιμία υπονοεί ότι δεν πρέπει να βιάζεται κανείς να πανηγυρίσει μια αρχική επιτυχία. Αυτός που έχει τη βαθύτερη γνώση ή είναι ο πιο έξυπνος, είναι αυτός που τελικά θα επικρατήσει.

Παραλλαγή: Η φράση «Εκείνος που ξέρει καλύτερα» αναφέρεται σε κάποιον που έχει την καλύτερη κατανόηση μιας κατάστασης, πράγμα που τον καθιστά ικανό να προβλέψει το αποτέλεσμα και να σχεδιάσει την τελική του κίνηση.

Εκεί που δεν σε σπέρνουν, εκεί φυτρώνεις.

Η παροιμία «Μη φυτρώνεις εκεί που δε σε σπέρνουν» σημαίνει να μην ανακατεύεσαι σε υποθέσεις που δεν σε αφορούν ή δεν έχουν αρμοδιότητα να τις χειριστείς. Είναι μια προειδοποίηση να μην επεμβαίνεις σε ξένες υποθέσεις και να μένεις στην ψυχία σου αν δεν κληθείς ή δεν έχεις λόγο να ασχοληθείς.

Σημασία: Μη παρεμβαίνεις σε υποθέσεις που δεν σε αφορούν.

Ερμηνεία: Σκέψου ότι δεν έχεις λόγο, αρμοδιότητα ή συμφέρον να ανακατευτείς σε μια κατάσταση, οπότε είναι καλύτερα να μην το κάνεις.

Παράδειγμα: Μια ενοχλητική ή φορτική επίσκεψη μπορεί να χαρακτηριστεί με αυτή την έκφραση, παροτρύνοντας κάποιον να «κάτσει στα αβγά του».

Εκεί που είσαι, ήμουν, κι εδώ που είμαι θα 'ρθεις.

Το λέει ο μεγαλύτερος που ξέρει περισσότερα, προς τον μικρότερο που τον ακολουθεί.

Η φράση «Εκεί που είσαι ήμουν, κι εδώ που είμαι θα 'ρθεις» είναι μια παροιμία που αναφέρεται στην εμπειρία και την αλλαγή του χρόνου, συνήθως από έναν νεότερο σε έναν γηραιότερο. Υποδηλώνει ότι όποιος σήμερα βρίσκεται σε μια νεότερη ηλικία ή θέση, αύριο θα βρεθεί στην αντίστοιχη θέση του ατόμου που μιλάει, αφού η ζωή είναι ένας κύκλος και η εμπειρία συσσωρεύεται.

Το νόημα: Ο γηραιότερος άνθρωπος, μιλώντας σε έναν νεότερο, του λέει ότι κάποτε βρισκόταν στην ίδια θέση με εκείνον (στην αρχή), και ότι ο χρόνος θα περάσει και ο νεότερος θα φτάσει στην ηλικία του και θα αποκτήσει την αντίστοιχη εμπειρία (στο τέλος).

Ερμηνεία: Ουσιαστικά, η παροιμία τονίζει την αλλαγή και την αναπόφευκτη εξέλιξη, όπως αυτή έρχεται με την πάροδο του χρόνου και την απόκτηση εμπειρίας. Είναι ένα σχόλιο για τον κύκλο της ζωής, όπου η θέση και οι εμπειρίες του ενός, κάποτε θα είναι και του άλλου.

Εκεί που μας χρώσταγαν, μας πήραν κι του βόδ'.

Οι άπληστοι τα θέλουν όλα δικά τους, χωρίς να εξοφλούν το χρέος τους.

Για περιπτώσεις που όχι μόνο δεν βρίσκουμε το δίκιο μας, αλλά επιπλέον ζημιωνόμαστε όταν προσπαθούμε να το διεκδικήσουμε.

Παράλληλη φράση: Δε φτάνει που μας δείρανε, μας πήραν και τη σκούφια

Η παροιμία «εκεί που μας χρωστάγανε, μας πήραν και το βόδι» σημαίνει ότι: Όχι μόνο δεν πήραμε αυτό που μας όφειλαν, αλλά βρεθήκαμε και ζημιωμένοι ή αδικημένοι επιπλέον.

Χρησιμοποιείται όταν κάποιος: ενώ ήταν υποχρεωμένος απέναντί μας, τελικά μας κατηγορεί, μας επιβαρύνει ή μας παίρνει κάτι και εμφανίζεται κι από πάνω σαν να έχει και το δίκιο με το μέρος του.

Παράδειγμα:

Του δώσαμε λεφτά δανεικά, δεν μας τα επέστρεψε ποτέ, και στο τέλος μας κατηγόρησε ότι τον πιέζουμε κιόλας «εκεί που μας χρωστάγανε, μας πήραν και το βόδι».

Έκουψάμι καρφιά.»

Κρυώσαμε πάρα πολύ, τα δόντια μας από το κρύο χτυπούσαν τόσο δυνατά, που θα μπορούσαν να κόψουν ακόμα και καρφιά, όπως ένα ψαλίδι σιδερά.

Η φράση «κόψαμε καρφιά» είναι μια μεταφορική έκφραση που σημαίνει ότι κόψαμε κάτι με τα δόντια μας, υποδηλώνοντας έντονο θυμό, ανυπομονησία ή πάθος. Στην πιο κυριολεκτική της έννοια, θα σήμαινε ότι κόψαμε καρφιά με τα δόντια, πράξη που δείχνει υπερβολική δύναμη και αγωνία.

Μεταφορική έννοια: Χρησιμοποιείται για να περιγράψει μία κατάσταση όπου κάποιος έχει δουλέψει σκληρά ή έχει υποφέρει πολύ.

Υποδηλώνει έντονο συναίσθημα: Συχνά χρησιμοποιείται για να δείξει έντονο θυμό, αγανάκτηση ή επιθυμία να επιτευχθεί κάτι.

Κυριολεκτική έννοια: Αν και όχι συνηθισμένη, στην κυριολεκτική της μορφή, η έκφραση μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να περιγράψει μία ενέργεια που απαιτεί σωματική δύναμη, όπως την κοπή ενός καρφιού με τα δόντια.

Έκουψι πέρα κι έφυγι, σα βριγμέν' γάτα.

Έφυγε ντροπιασμένος και στεναχωρημένος.

Η φράση «έφυγε σα βρεγμένη γάτα» χρησιμοποιείται για να περιγράψει κάποιον που φεύγει ή αποχωρεί γρήγορα, συνήθως με μειωμένη διάθεση ή αδικαιολόγητα (από την πλευρά του παρατηρητή). Υποδηλώνει μια απότομη και βιαστική αποχώρηση, σαν αυτή που θα είχε μια γάτα μόλις έπεφτε σε νερό και θέλει να φύγει όσο το δυνατόν γρηγορότερα.

Σημασία: Γρήγορη, βιαστική και απρόθυμη αποχώρηση.

Πότε χρησιμοποιείται: Όταν κάποιος φεύγει ξαφνικά ή χωρίς να το περιμένει κανείς, σαν να τον κυνηγάει κάτι ή να θέλει να ξεφύγει από μια κατάσταση.

Έλα παππού να σι δείξω του βιο σ'.

Τα λέει σε κάποιον που τα ξέρει και μάλιστα καλύτερα.

Η φράση «παππού να σου δείξω το βιο σου» δεν υπάρχει στην ελληνική γλώσσα. Πιθανότατα εννοείται η φράση. «Έλα παππού να σου δείξω τα αμπελοχώρατά σου» ή, στην καθομιλουμένη, «Θέλω να σου δείξω το βιο σου» η οποία εκφράζει την επιθυμία κάποιου να δείξει στον παππού του πώς έχει εξελιχθεί η ζωή του, η δουλειά του ή οι επιτυχίες του.

Έλα παππού να σου δείξω τα αμπελοχώρατά σου: Η πιο γνωστή φράση είναι αυτή, που προέρχεται από ένα τραγούδι. Υποδηλώνει την επιθυμία του νεότερου να δείξει στον παπ-

πού του τις προόδους που έχουν γίνει στην περιοχή, κάτι που συνήθως σχετίζεται με την αμπελοκαλλιέργεια.

Θέλω να σου δείξω το βιο σου: Ενώ η αρχική φράση είναι «Έλα παππού να σου δείξω τα αμπελοχώρατά σου», η ερμηνεία της φράσης είναι να δείξει κάποιος στον παππού του τη σύγχρονη κατάσταση της ζωής, της εργασίας ή των επιτευγμάτων του. Αυτό μπορεί να γίνει με την επίδειξη φωτογραφιών ή με μια συζήτηση για την πορεία της ζωής του.

Συνοψίζοντας: Η φράση «παππού να σου δείξω το βιο σου» εκφράζει την επιθυμία του να δείξει στον παππού του πώς έχουν εξελιχθεί τα πράγματα, με την έννοια ότι η ζωή του έχει αλλάξει και έχει αποκτήσει νέες εμπειρίες και επιτυχίες.

Έλα ύπνε ύπνωσέ το και γλυκά αποκοίμησέ το.

Νανούρισμα.

Η φράση «Έλα ύπνε, κοίμησέ το» προέρχεται από νανουρίσματα και χρησιμοποιείται κυριολεκτικά για να παροτρύνει τον ύπνο, αλλά και μεταφορικά και ειρωνικά.

Κυριολεκτικά: Αναφέρεται σε νανουρίσματα και χρησιμοποιείται για να ζητήσει από τον ύπνο να ηρεμήσει ένα παιδί.

Μεταφορικά/Ειρωνικά: Σε κάποιες περιπτώσεις, η φράση (ή η παραλλαγή της) μπορεί να χρησιμοποιηθεί ειρωνικά για κάποιον που είναι «κουτός» ή «κοιμισμένος» και δεν καταλαβαίνει τίποτα.

Λαϊκή γλώσσα: Στην κοινή, η έκφραση «έλα ύπνε και πάρε το» χρησιμοποιείται για κάποιον που δεν καταλαβαίνει τίποτα και δεν μπορεί να καταλάβει ένα απλό πράγμα, αναφερόμενη στην αργή κατανόηση.

Έμαθα γυμνός κι αντρέπουμε ντυμένους.

Εκείνος που ξέρει να υποφέρει, αλλά δεν αρκείται όταν τα έχει όλα.

Πρόκειται για σκωπτικό χαρακτηρισμό για κάποιον, που δυσκολεύεται να επανέλθει στην κανονική του ζωή.

Η παροιμία «Έμαθα γυμνός και ντρέπομαι ντυμένος» αναφέρεται σε ανθρώπους που, αφού απέκτησαν ξαφνικά πλούτο ή κοινωνική θέση, ντρέπονται για την προηγούμενη κατάστασή τους, την οποία τώρα θεωρούν ντροπιαστική. Περιγράφει την αμνηχανία κάποιου οψίπλουτου ή νεόπλουτου που νιώθει άβολα όταν βλέπει τον εαυτό του «ντυμένο» με τα νέα του αποκτήματα, επειδή συγκρίνει τη νέα του κατάσταση με την παλιά, στην οποία αισθανόταν αμήχανα.

Ερμηνεία: Η παροιμία λέγεται για τον «οψίπλουτο χωριάτη» που ντρέπεται όταν τον ευπρεπίσουν.

Σημασία: Περιγράφει την αμνηχανία και την εσωτερική σύγκρουση κάποιου που έχει αλλάξει ριζικά η ζωή του, αλλά αισθάνεται δυσφορία με τη νέα του πραγματικότητα.

Έλληνες αεί παίδες.

Η φράση «Έλληνες αεί παίδες» είναι αρχαία ελληνική και σημαίνει: «Οι Έλληνες είναι πάντα παιδιά».

Προέλευση & ερμηνεία

Αποδίδεται στον **Πλάτωνα** (στον *Τίμαιο* 22β), όπου ένας Αιγύπτιος ιερέας λέει στον **Σόλωνα** ότι οι Έλληνες είναι «αιώνια νέοι», σε αντίθεση με άλλους λαούς που κουβαλούν αρχαία γνώση και παράδοση.

Τι υπονοεί η φράση.

Δεν μιλά για παιδιά με τη σημερινή έννοια, αλλά συμβολικά: έλλειψη ιστορικής μνήμης λόγω καταστροφών, διαρκή ανανέωση και νεότητα.

Έμασι τη νουρά τ'ς.» ή « Μάζουξι τα λουριά τ'ς. »

Αναγκάστηκε να περιορίσει τις απαιτήσεις της και τη θρασύτητά της και να γίνει πιο συνεργάσιμη

Η φράση «μάζεψε την ουρά του» σημαίνει υποχωρώ ντροπιασμένος ή ταπεινωμένος, συνήθως μετά από μια αποτυχία ή μια σύγκρουση. Είναι παρόμοια με την έκφραση «έβαλε την ουρά στα σκέλια». Επίσης, μπορεί να χρησιμοποιηθεί μεταφορικά για κάποιον που είναι ντροπαλός, συνεσταλμένος ή δεν αντιδρά λόγω φόβου, ντροπής ή ενοχής.

Υποχωρώ ντροπιασμένος: Αναφέρεται στην εικόνα κάποιου που, μετά από μια ήττα, τρέχει μακριά με ντροπή.

Είμαι συνεσταλμένος: Μπορεί να περιγράφει ένα άτομο που είναι εσωστρεφές, ντροπαλό ή νιώθει άβολα και δεν αλληλεπιδρά εύκολα, όπως κάποιος που ήταν «μαζεμένος τις πρώτες μέρες στο σχολείο».

Δεν αντιδρώ: Χρησιμοποιείται και για να περιγράψει κάποιον που δεν αντιδρά σε μια κατάσταση λόγω φόβου, ντροπής ή ενοχής.

Έμεινε μόνος του, σαν κούκος.

Μόνος κι έρημος, όπως αυτό το ερημικό πουλί.

Η φράση «έμεινε μόνος του, σαν κούκος» σημαίνει ότι κάποιος έμεινε απομονωμένος ή μόνος, χωρίς την παρέα άλλων ανθρώπων. Ο κούκος είναι σύμβολο μοναχικότητας, καθώς ζει απομονωμένα και, σύμφωνα με έναν μύθο, αφήνει τα αυγά του σε ξένες φωλιές για να τα μεγαλώσουν άλλα πουλιά.

Έμεινε μόνος του: Αυτή η φράση εκφράζει την απομόνωση ενός ατόμου από την οικογένεια ή τους φίλους του.

Σαν κούκος: Ο κούκος χρησιμοποιείται ως παράδειγμα μοναχικού πτηνού. Ένας λόγος είναι η συνήθειά του να ζει μόνος του.

Εμείς μαζί δεν κάνουμε κι χώρια δεν μπορούμε.

Δεν βολευόμαστε με τίποτε, είμαστε αυτάρκεις.

Η φράση «εμείς μαζί δεν κάνουμε και χώρια δεν μπορούμε» σημαίνει ότι δύο άτομα, αν και είναι σε σύγκρουση ή διαφωνία, είναι αναγκασμένα να παραμένουν μαζί επειδή η απομάκρυνση θα τους δυσκόλευε ακόμη περισσότερο. Η σημασία της είναι ότι υπάρχει μια αλληλεξάρτηση και μία δυσάρεστη, αλλά αδιαπραγμάτευτη κατάσταση.

Μαζί δεν κάνουμε: Υποδηλώνει ότι υπάρχει διαφωνία, δυσκολία ή σύγκρουση στη μεταξύ τους σχέση.

Χώρια δεν μπορούμε: Υποδηλώνει ότι δεν μπορούν να ζήσουν ή να λειτουργήσουν χωρίς ο ένας τον άλλον.

Σημασία: Η φράση περιγράφει μια κατάσταση όπου, παρόλο που υπάρχει μόνιμη ένταση, οι δύο πλευρές παραμένουν δεμένες λόγω κάποιου λόγου, όπως οικονομικοί λόγοι, οικογενειακοί δεσμοί, ή ακόμα και μια μορφή συνήθειας.

► Μαζί δεν κάνουμε και χώρια δεν μπορούμε

Εμ μαλάτα, εμ γαλάτα, εμ τ' αρνί θηλ'κο, δε γινιτι.

Πρέπει να διαλέξεις ένα απ' όλα. Μην είσαι υπερβολικός.

Η προβατίνα που θα μου δώσεις πρέπει να βγάξει πολύ γάλα, να έχει πλούσιο και καλό μαλλί και τα αρνιά που θα γεννάει να είναι θηλυκά. Η φράση αυτή λέγεται για τους πολύ απαιτητικούς, για εκείνους που τα θέλουν όλα δικά τους.

Η παροιμία είναι «Εμ γαλάτα, εμ μαλάτα, εμ τ' αρνί θηλ'κό» και αναφέρεται σε άτομα που είναι με απληστία, απαιτητικά και θέλουν να τα έχουν όλα δικά τους, εκμεταλλευόμενα τις περιστάσεις προς όφελός τους. Η φράση «γαλάτα» σημαίνει γαλακτούχος, ενώ η «μαλάτα» είναι μια επιτακτική μορφή της, και ο βοσκός που θέλει να έχει «και γάλα και το αρνί θηλυκό» (που θα γεννήσει και άλλα αρνιά) συμβολίζει την απληστία.

Σημασία: Αναφέρεται σε ανθρώπους που θέλουν τα πάντα για τον εαυτό τους και δεν είναι ικανοποιημένοι.

Συστατικά:

«Εμ»: Είναι η επιτακτική μορφή του «και».

«Γαλάτα»: Γαλακτούχος.

«Μαλάτα»: Επιτακτικός τύπος της «γαλάτα».

«Το αρνί θηλυκό»: Αυτό που θα γεννήσει και θα φέρει και άλλα αρνιά.

Εν τη παλάμη και ούτω βοήσωμεν.

Η φράση «Εν τη παλάμη και ούτω βοήσωμεν» είναι μια παροιμία που σημαίνει ότι οι συναλλαγές πρέπει να γίνονται «μετρητοίς» (μετρητά, στο χέρι) και «πρόσωπο με πρόσωπο», δηλαδή πρώτα το προϊόν (να το δεις) και μετά η πληρωμή (να το δώσεις), για να εξασφαλιστεί η συναλλαγή και να αποφεύγονται οι απάτες.

Προέλευση: Η φράση προέρχεται από εκκλησιαστικούς ύμνους (το «ούτω βοήσωμεν» είναι από το «**Χριστός Ανέστη**» του Πάσχα) και σατιρικά χρησιμοποιείται για όσους ζητούν προκαταβολικά χρήματα για μια υπηρεσία.

Σημασία: Στην καθημερινότητα, σημαίνει «δίνω τα χρήματα στο χέρι, μπροστά, και μετά συζητάμε», τονίζοντας την ανάγκη για άμεση και εγγυημένη συναλλαγή.

Παρόμοια παροιμία: «Δωμ' το ψάρι και να τον παρά», κι όχι «να τον παρά και δώμ' το ψάρι» (πρώτα το εμπόρευμα, μετά η πληρωμή).

Εν τούτω νίκα

Το «Εν τούτω νίκα» σημαίνει «με αυτό να νικήσεις» και είναι μια ιστορική φράση που συνδέεται με τον **Μέγα Κωνσταντίνο** και τη νίκη του στη Μάχη της Μιλβίας Γέφυρας (312 μ.Χ.), όπου είδε το σύμβολο του Σταυρού και άκουσε την προσταγή να κατακτήσει «εν τούτω», δηλαδή με αυτό το σημείο (χριστιανική πίστη), με το λατινικό «In hoc signo vinces» να είναι η γνωστή μετάφραση.

Σημασία και ιστορικό πλαίσιο.

Η προέλευση: Η φράση αποδίδεται στον Ρωμαίο αυτοκράτορα **Κωνσταντίνο**, ο οποίος πριν τη μάχη είδε στον ουρανό το σημείο του Σταυρού και άκουσε τη φωνή να τον προτρέπει να νικήσει.

Η μετάφραση: Στην αρχαία ελληνική κοινή, σημαίνει «Μέσα από αυτό (το σύμβολο) θα νικήσεις». Η λατινική μετάφραση είναι το «In hoc signo vinces» (Με αυτό το σημείο νικάς).

Η ερμηνεία: Αποτελεί έκφραση πίστης και δύναμης, όπου η νίκη προέρχεται από τη χριστιανική πίστη και το σύμβολο του Σταυρού, σηματοδοτώντας την αρχή της επικράτησης του Χριστιανισμού στη Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία.

Στη σύγχρονη εποχή: Χρησιμοποιείται και σήμερα ως σύμβολο πίστης, προστασίας και νίκης, συχνά σε φυλαχτά και κοσμήματα (π.χ. το «IC XC NIKA», δηλαδή Ιησούς Χριστός Νικά).

Ένα γκιριμέ.

Συνεχώς και ακαταπαύστως, κάθε λίγο και λιγάκι.

Π.χ. Έχ' απ' την Κυριακή που βρέχ' ένα γκιριμέ. Συνέχεια, πολλές φορές, κάθε ώρα, τακτικά

- Σι μπιζέροι η ψυχη μ', ένα γκιριμέ γυρεύ'ς παράδης. Που να τ'ς βρω;

Η λέξη «γκιριμέ» είναι παλιά, λαϊκή και δεν είναι επίσημη της κοινής νεοελληνικής.

Σημασία (συνήθως): μπελάς, μπέρδεμα, φασαρία, δύσκολη κατάσταση

Χρησιμοποιείται συχνά στη φράση «ένα γκιριμέ» για να δηλώσει κάτι που έχει γίνει περίπλοκο ή ενοχλητικό.

Παραδείγματα:

«Μπλέξαμε τώρα, έγινε ένα γκιριμέ.»

«Μην το ανοίγεις αυτό το θέμα, θα γίνει γκιριμέ.»

Είναι λέξη προφορική, πιο παλιάς γενιάς, και πιθανότατα έχει ανατολίτικη (τουρκική) προέλευση

Ένα γομάρι είναι στο παζάρι;

Η φράση «Ένα γαϊδούρι είναι στο παζάρι;» δεν είναι μια γνωστή, καθιερωμένη παροιμία. Πιθανόν να πρόκειται για παραφθορά ή παραλλαγή μιας άλλης παροιμίας, όπως το «Σ' έσφαξαν για ένα γαϊδούρι» ή το «Του 'φταιγε ο γάιδaros και χτύπαγε το σαμάρι», οι οποίες, όμως, αναφέρονται σε διαφορετικά νοήματα. Η πρώτη σχετίζεται με την υπερβολική αντίδραση σε ένα μικρό πρόβλημα και η δεύτερη με το να χτυπάς λάθος άνθρωπο ή να τιμωρείς κάποιον που δεν φταίει.

Πιθανή παραλλαγή: Μπορεί να είναι παραφθορά της παροιμίας «Σ' έσφαξαν για ένα γαϊδούρι» που σημαίνει ότι κάποιος αγανακτεί ή θυμώνει πολύ για ένα μικρό, ασήμαντο πράγμα.

Άλλη παροιμία: Υπάρχει η φράση «Του 'φταιγε ο γάιδaros και χτύπαγε το σαμάρι», η οποία αναφέρεται στην τιμωρία του λάθος προσώπου, κάτι που δείχνει την αδικία.

«Ένα κι ένα.»

Αμέσως, πολύ σύντομα.

Παραδείγματα:

Ένα κι ένα θα πάω.= Θα πάω πολύ γρήγορα.

Φέρ' του ιδώ, ένα κι ένα θα στου ράψου. = Φέρε το εδώ, αμέσως θα σου το ράψω.

Η φράση «ένα κι ένα» χρησιμοποιείται για να δηλώσει ότι δύο μονάδες προστίθενται για να σχηματίσουν έναν αριθμό, συνήθως «δύο». Συχνά αναφέρεται στην ιδέα της ταυτότητας, της ομοιότητας ή του κοινού στοιχείου, τονίζοντας ότι τα δύο στοιχεία είναι παρόμοια ή ανήκουν στην ίδια κατηγορία. Μπορεί επίσης να υποδηλώνει ότι κάποιος είναι μοναδικός, ξεχωριστός ή ότι κάτι είναι ολόκληρο.

Αριθμητική πρόσθεση: Το «ένα κι ένα» υποδηλώνει ότι δύο μονάδες προστίθενται για να κάνουν «δύο».

Ταυτότητα και Ομοιότητα: Μπορεί να σημαίνει ότι κάτι είναι παρόμοιο ή έχει κοινά στοιχεία με κάτι άλλο, όπως «οι γιοι μου τρώνονται λες και δε βγήκαν από μια κοιλιά».

Μοναδικότητα: Μπορεί να τονίσει ότι κάτι είναι μοναδικό ή εξαιρετικό, όπως «Ένας **Ελύτης**» για να δείξει έναν σπουδαίο ποιητή.

Ολόκληρο: Μπορεί να υποδηλώσει ότι κάτι είναι ολόκληρο ή ενιαίο, όπως «να αποφασίσουμε σαν ζευγάρι αν έχουμε ένα πορτοφόλι».

Ένα κι ένα κάνουν δυο.

Απλά θέματα κι ευκολονόητα, που μπορούν άνετα να γίνουν.

Η φράση «ένα κι ένα κάνουν δυο» είναι ένα απλό μαθηματικό γεγονός, αλλά η σημασία της μπορεί να είναι συμβολική. Χρησιμοποιείται συχνά για να δηλώσει την απλή, προφανή αλήθεια ή να περιγράψει κάτι που είναι αυτονόητο, χωρίς περιθώρια αμφιβολίας ή δυσκολίας.

Στη λογική: Η φράση τονίζει την απλότητα και τη βεβαιότητα. Αν κάτι είναι προφανές, είναι σαν να λέμε ότι είναι «ένα κι ένα κάνουν δυο».

Στην καθημερινή γλώσσα: Μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να υπογραμμίσει πόσο αναμενόμενο είναι κάτι. Για παράδειγμα, αν λέτε σε κάποιον ότι «αν προσπαθήσεις σκληρά, θα πετύχεις» και εκείνος απαντά, «ναι, ένα κι ένα κάνουν δυο», εννοεί ότι το καταλαβαίνει απόλυτα και δεν χρειάζεται περαιτέρω εξήγηση.

Στην εκπαίδευση: Είναι ένα από τα πρώτα πράγματα που μαθαίνει κανείς στα μαθηματικά, συμβολίζοντας την αρχή της λογικής αλληλουχίας.

Ένα μήλο την ημέρα, του κακό του κάνει πέρα.

Έχει θεραπευτικές ιδιότητες το μήλο και δεν αρρωσταίνεις ποτέ.

Η γνωστή παροιμία είναι «Ένα μήλο την ημέρα τον γιατρό τον κάνει πέρα». Η έκφραση αυτή υποδηλώνει ότι η καθημερινή κατανάλωση μήλων συμβάλλει στην καλή υγεία και μειώνει την ανάγκη για ιατρική βοήθεια. Η παροιμία προέρχεται από μια παρόμοια φράση που χρησιμοποιούσαν στο χωριό St. Weonards της Ουαλίας το 1866, ενώ η σύγχρονη μορφή της εμφανίστηκε το 1913.

Προέλευση: Η αρχική φράση ήταν «An apple a day, no doctor to pay» (ένα μήλο την ημέρα, κανέναν γιατρό να πληρώσεις) και προήλθε από την περιοχή της Ουαλίας.

Σύγχρονη μορφή: Η παροιμία διαμορφώθηκε στην τρέχουσα μορφή της «Ένα μήλο την ημέρα τον γιατρό τον κάνει πέρα» και έγινε ευρέως γνωστή σταδιακά.

Σημασία: Η παροιμία τονίζει τη συμβολή της υγιεινής διατροφής και τα οφέλη των μήλων για την υγεία, αν και δεν είναι πάντα απολύτως αληθής.

Ένα, σαν κανένα.

Λέγεται συνήθως για μοναχοπαίδι.

Όταν έχεις ένα παιδί είναι σαν να μην έχεις κανένα. Το ίδιο λέγεται και στην περίπτωση που το ένα πράγμα είναι πολύ λίγο κι αν το χάσουμε θα αισθανθούμε έντονη την απουσία του.

Η φράση «Ένα, ίσον κανένα» χρησιμοποιείται για να τονίσει την αξία της μοναξιάς και την απομόνωση, εκφράζοντας ότι ο μόνος άνθρωπος που έχει σημασία είναι ο ίδιος του ο εαυτός, ενώ η ύπαρξη ή απουσία άλλων δεν είναι τόσο σημαντική. Μπορεί να χρησιμοποι-

ηθεί για να δείξει ότι ένα άτομο νιώθει μόνο του ή αισθάνεται ότι δεν έχει κανέναν να τον στηρίξει.

Κυριολεκτική ερμηνεία: Μια κυριολεκτική ερμηνεία της φράσης είναι ότι «ένας» (ο εαυτός του) είναι «κανένας» (κανένας άλλος).

Μεταφορική ερμηνεία: Ως μεταφορά, η φράση μπορεί να εκφράζει την ελευθερία και την αυτάρκεια που πηγάζει από τη μοναξιά.

Συναισθηματική ερμηνεία: Μπορεί να εκφράζει την απομόνωση και την εσωτερική μοναξιά, υπονοώντας ότι κανείς δεν καταλαβαίνει την πραγματική κατάσταση του ατόμου.

Διάσημο τραγούδι: Η φράση «Ένας, ίσον κανένας» είναι επίσης ο τίτλος ενός τραγουδιού, που τραγουδιέται.

Ένα το 'χει η Μαριορή, το στεγνώνει, το φορεί.

Η παροιμία «Ένα το 'χει η Μαριορή, το στεγνώνει το φορεί» σημαίνει ότι ο κακός άνθρωπος, ακόμα κι όταν βρίσκεται σε δύσκολη θέση ή «μοναχός» (έχει μόνο ένα) κάτι, το φροντίζει ώστε να το εκμεταλλευτεί, δηλαδή «το στεγνώνει και το φορεί», δείχνοντας πως δεν αφήνει τίποτα ανεκμετάλλευτο για το συμφέρον του.

Ερμηνεία: Ο κακός ή πονηρός άνθρωπος εκμεταλλεύεται και την παραμικρή ευκαιρία, ακόμα κι αν είναι μοναδική και την αξιοποιεί για το δικό του όφελος.

Προέλευση: Η «Μαριορή» αναφέρεται σε κάποια γυναίκα που, έχοντας μόνο ένα βρακί (πράγμα σπάνιο), φρόντιζε να το στεγνώνει και να το φοράει, δείχνοντας την πονηριά της να μην αφήνει τίποτα να πάει χαμένο.

Ένα τσιγάρου, δρόμους.

Είναι μικρή η απόσταση.

Η φράση «ένα τσιγάρο δρόμος» είναι μια παροιμία που σημαίνει «πολύ κοντά», «σε πολύ μικρή απόσταση». Χρησιμοποιείται για να περιγράψει κάτι που βρίσκεται σε κοντινή απόσταση, όπως η φράση «σε απόσταση αναπνοής».

Σημασία: Πάρα πολύ κοντά, σε μια απόσταση που μπορεί να καλυφθεί εύκολα.

Παράδειγμα: «Μην ανησυχείς, το σπίτι του είναι ένα τσιγάρο δρόμος από εδώ».

Άλλες παρόμοιες εκφράσεις: «σε απόσταση αναπνοής», «σε απόσταση βολής».

Ένα χρόνου άκλαδου, πέντε χρόνια έρημου.

Εάν δεν κλαδευτεί το αμπέλι επί ένα χρόνο, δεν θα καρπίσει ούτε στα πέντε χρόνια. (ακλαδο = ακλάδευτο).

Η παροιμία «Ένα χρόνο άκλαδο αμπέλι, πέντε χρόνια έρημο» σημαίνει ότι: Αν παραμελήσεις κάτι για λίγο καιρό, οι συνέπειες μπορεί να κρατήσουν πολύ περισσότερο.

Συγκεκριμένα:

Το άκλαδο αμπέλι (αμπέλι που δεν κλαδεύτηκε) καλάει τη μορφή και την παραγωγή του. Έτσι, μια μόνο χρονιά αμέλειας μπορεί να οδηγήσει σε πολλά χρόνια μειωμένης παραγωγής ή εγκατάλειψης.

Μεταφορικά

Η παροιμία χρησιμοποιείται για:

κακή διαχείριση μιας δουλειάς ή επιχείρησης

λάθη στην ανατροφή ή στην εκπαίδευση

γενικά, περιπτώσεις όπου η αμέλεια ή η τεμπελιά φέρνει μακροχρόνια ζημιά.

Μήνυμα: Η πρόληψη και η φροντίδα στην ώρα τους γλιτώνουν από μεγάλες απώλειες.

‘Ένας κούκος δεν φέρν’ την Άνοιξ’.

Για να γίνει κάτι καλό, δεν χρειάζεται μόνο ένας, αλλά πολλοί.

Σημαίνει ότι ένα μόνο στοιχείο ή άτομο δεν αρκεί για να επιβεβαιώσει μια γενική αλλαγή ή για να επιτύχει έναν μεγάλο στόχο. Η έκφραση υποδηλώνει ότι χρειάζονται περισσότερα στοιχεία, προσπάθειες ή ένα σύνολο ανθρώπων για να φέρουν ένα επιθυμητό αποτέλεσμα, κάτι που αντικατοπτρίζεται και στον αρχικό μύθο του **Αισώπου** με το χελιδόνι.

Δεν πρέπει να βγάζουμε βιαστικά συμπεράσματα βασιζόμενοι σε ένα μόνο γεγονός ή σημάδι.

Η παροιμία «Ένας κούκος δεν φέρνει την Άνοιξη» σημαίνει ότι ένα μόνο στοιχείο ή άτομο δεν αρκεί για να στοιχειοθετηθεί μια κατάσταση ή για να επιτευχθεί ένας στόχος. Συχνά χρησιμοποιείται για να τονίσει ότι απαιτείται η συμβολή περισσότερων ατόμων ή η ύπαρξη πολλών ενδείξεων ώστε να βγάλουμε ασφαλή συμπεράσματα. Η φράση είναι αρχαία, καθώς ο **Αριστοτέλης** ανέφερε την αντίστοιχη «μία γὰρ χελιδὼν ἔαρ οὐ ποιεῖ» (μία χελιδόνα δεν φέρνει την Άνοιξη), αν και σήμερα επικράτησε η εκδοχή με τον κούκο.

Ερμηνεία: Δεν αρκεί μια μεμονωμένη περίπτωση για να πειστούμε ότι έχει επιτευχθεί κάτι.

Παράδειγμα: Αν μια ομάδα έχει ένα μόνο μέλος που εργάζεται σκληρά, δεν σημαίνει ότι η επιτυχία θα έρθει.

Προέλευση: Η φράση έχει τις ρίζες της στην αρχαία Ελλάδα και αναφέρεται από τον **Αριστοτέλη**.

Εναλλακτική εκδοχή: Η αρχική μορφή της παροιμίας ήταν «ένα χελιδόνι δεν φέρνει την Άνοιξη», η οποία σήμερα συνυπάρχει με την πιο διαδεδομένη εκδοχή, με τον κούκο.

Εν οίδα ότι ουδέν οίδα.

Η φράση «Εν οίδα ότι ουδέν οίδα» σημαίνει «ένα μόνο ξέρω, ότι δεν ξέρω τίποτα» και αποδίδεται στον **Σωκράτη**, αποτελώντας την πεμπουσία της σωκρατικής φιλοσοφίας: η συνειδητοποίηση της άγνοιας είναι το πρώτο βήμα για την πραγματική γνώση, καθώς οδη-

γεί στην ταπεινότητα, την περιέργεια και την αναζήτηση της αλήθειας, αντί να πιστεύει κανείς ότι κατέχει την απόλυτη γνώση.

Σημασία και ερμηνεία

Αφετηρία γνώσης: Η φράση δεν δηλώνει απόγνωση, αλλά ότι η επίγνωση του «δεν ξέρω» είναι η βάση για να ξεκινήσει κανείς το ταξίδι της μάθησης και να μην αρκείται σε ψευδείς βεβαιότητες.

Σωκρατικό παράδοξο: Ο ίδιος ο Σωκράτης, μέσα από τον **Πλάτωνα**, εξηγεί (στην «Απολογία») ότι είναι σοφότερος από άλλους, ακριβώς επειδή δεν προσποιείται ότι ξέρει αυτά που δεν ξέρει, ενώ οι άλλοι νομίζουν ότι τα γνωρίζουν.

Σύγχρονη αντίληψη: Στη σύγχρονη εποχή, η φράση είναι σύμβολο πνευματικής ταπεινότητας και ανοιχτού μυαλού, υποδεικνύοντας ότι η γνώση είναι άπειρη και η συνεχής αμφισβήτηση είναι απαραίτητη.

Προέλευση και ιστορικό πλαίσιο οκαλίσιο.

Απόδοση στον Σωκράτη: Αν και ο Σωκράτης δεν άφησε γραπτά, ο Πλάτων τον παρουσιάζει να εκφράζει αυτή τη σκέψη στους διαλόγους του, όπως στην *Απολογία*.

Λατινική έκφραση: Η γνωστή λατινική μορφή είναι «*scio me nihil scire*» (ξέρω ότι δεν ξέρω τίποτα).

Ενός κακού μύρια έπονται.

Κάποιες φορές συμβαίνει και δεύτερο κακό.

Η παροιμία «Ενός κακού μύρια έπονται» σημαίνει ότι όταν ξεκινά μια δυσκολία, ακολουθούν πολλές άλλες, σαν ένα κακό να προκαλεί αμέτρητα άλλα προβλήματα. Χρησιμοποιείται για να περιγράψει καταστάσεις όπου ένα αρνητικό γεγονός οδηγεί σε μια αλυσίδα από περαιτέρω κακά.

Εξήγηση: Η παροιμία εκφράζει την ιδέα ότι οι αρνητικές συνέπειες μιας πράξης ή ενός γεγονότος σπάνια είναι μεμονωμένες. Ένα πρόβλημα οδηγεί σε μια σειρά από άλλα προβλήματα.

Παράδειγμα: Μια μικρή οικονομική δυσκολία μπορεί να οδηγήσει σε αδυναμία πληρωμής λογαριασμών, γεγονός που με τη σειρά του μπορεί να προκαλέσει επιπλέον άγχος και άλλες δυσκολίες.

Σημασία: Η έκφραση τονίζει την αλληλεξάρτηση των γεγονότων και τη σημασία της αντιμετώπισης των προβλημάτων στην αρχή τους, για να αποφευχθεί η κλιμάκωσή τους.

Εξ κι ξηρός.

Απαντάει με ειρωνεία και αγανάκτηση κάποιος, όταν ο άλλος που τον μιλάει, δεν τον ακούει καλά και φωνάζει «ε».

Η φράση «εξ κι ξηρός» δεν υπάρχει στην ελληνική γλώσσα. Πιθανότατα αναφέρεστε

στις λέξεις «**εξ**» (ως πρόθεση ή επίρρημα) και «**ξηρός**» (επίθετο), που σημαίνει «στεγνός», «χωρίς υγρασία», «άγευστος» ή «συντηρητικός».

Εξ: Συνήθως χρησιμοποιείται ως πρόθεση με την έννοια του «έξω από» (π.χ. «εξαιρέτος» - εξαιρετικός) ή ως αρχή σύνθετων λέξεων που δηλώνουν απομάκρυνση.

Ξηρός: Σημαίνει στεγνός, άοσμος, άνυδρος, αλλά και συντηρητικός ή αδιάφορος.

Εξ οικείων τα βέλη

Η φράση «Εξ οικείων τα βέλη» σημαίνει ότι οι πληγές και οι δυσκολίες προέρχονται από κοντινούς ανθρώπους, από αυτούς που εμπιστευόμαστε και θεωρούμε δικούς μας, υποδηλώνοντας ότι η μεγαλύτερη προδοσία και ο πόνος έρχονται από το δικό μας περιβάλλον (οικογένεια, φίλοι, συνεργάτες), όχι από ξένα άτομα.

Προέλευση: Είναι μια αρχαία ελληνική έκφραση που συναντάται και στη φράση «Εξ ιδίων τα αλλότρια», όπου κάποιος κρίνει τους άλλους με τα δικά του μέτρα, αλλά στην πιο κοινή της μορφή, τονίζει την προδοσία από κοντινούς.

Σημασία: Όταν κάποιος λέει «Εξ οικείων τα βέλη», εννοεί ότι οι άλλοι «βλέπουν» ότι (οι πληγές) προέρχονται από εκείνους που θα έπρεπε να τον προστατεύουν, όχι από τους εχθρούς του.

Χρήση: Χρησιμοποιείται για να περιγράψει καταστάσεις όπου κάποιος νιώθει προδομένος από φίλους, οικογένεια ή γνωστούς, με αποτέλεσμα να έχει πληγωθεί βαθιά.

Έξου απ' του χουρό πολλά τραγούδια ξέρ'ς.

Για εκείνους που κάνουν ότι τα ξέρουν όλα, χωρίς να συμμετέχουν στα συμβαίνοντα.

Η παροιμία «Έξω από το χορό, πολλά τραγούδια ξέρεις» σημαίνει ότι είναι εύκολο να κρίνεις ή να μιλάς για κάτι, όταν δεν το βιώνεις στην πράξη. Αυτοί που δεν συμμετέχουν σε μια δραστηριότητα μπορούν να εκφέρουν γνώμες και θεωρίες, αλλά όταν βρεθούν μέσα, συνήθως αποδεικνύεται η ανικανότητά τους.

Ερμηνεία: Κάποιος που στέκεται στον πάγκο και παρακολουθεί, μπορεί να λέει «ότι θα έκανε καλύτερα», αλλά όταν ο ίδιος μπει στη δράση, τα λόγια του είναι διαφορετικά.

Πρακτική εφαρμογή: Η παροιμία χρησιμοποιείται για να επισημάνει ότι είναι ευκολότερο να λέει κανείς λόγια από το να κάνει κάτι ο ίδιος. Αποτυπώνει τη διαφορά μεταξύ της θεωρίας και της πράξης.

Έξου φτώχεια κι καλή καρδιά.

Του φτωχού του φθάνει να είναι καλόκαρδος.

Η φράση «έξω φτώχεια και καλή καρδιά» σημαίνει ότι παρά τη φτώχεια, αντιμετωπίζει κανείς τη ζωή με αισιοδοξία, κέφι και καλή διάθεση. Είναι μια έκφραση που τονίζει τη σημασία του εσωτερικού πλούτου και της αισιοδοξίας για να ξεπεραστούν τα εξωτερικά προβλήματα.

Έξω φτώχεια: αναφέρεται σε έλλειψη υλικών αγαθών, φτώχεια.

Καλή καρδιά: σημαίνει καλή διάθεση, αισιοδοξία, κέφι, καλοσύνη και αισιοδοξία.

Συνδυασμός: Η φράση υποδηλώνει ότι η φτώχεια δεν είναι απαραίτητο να επηρεάζει τη διάθεση και την εσωτερική κατάσταση ενός ανθρώπου, ο οποίος μπορεί να παραμένει ευτυχισμένος και αισιόδοξος.

Έπαθι μιγάλου χ'νερ'.

Μεγάλη ταλαιπωρία και δοκιμασία βρέθηκε μπροστά του.

Η φράση «έπαθε μεγάλο χουνέρι» σημαίνει ότι κάποιος υπέστη μεγάλη, απροσδόκητη ζημιά, εξαπάτηση ή σοβαρό πλήγμα, σαν να τον «έπιασαν» ή να τον κορόιδεψαν. Το «χουνέρι» είναι λαϊκός όρος για μια τέτοια δυσάρεστη κατάσταση, που συχνά συνδέεται με εξαπάτηση.

Μεγάλη ζημιά ή πλήγμα: Η φράση υποδηλώνει ότι η ζημιά ή το πάθημα ήταν σημαντικό.

Εξαπάτηση: Συχνά, το «χουνέρι» υπονοεί ότι κάποιος εξαπάτησε τον άλλο, εκμεταλλευόμενος την αφέλειά του.

Συνώνυμα: Συνώνυμοι όροι περιλαμβάνουν: «πάθημα», «κάζο», «τρακαρίσμα», «χασούρα» ή «φιάσκο».

Επί ξύλου κρεμάμενος.

Είναι εγκαταλειμμένος όλως διόλου και βρίσκεται σε άθλια κατάσταση.

Η φράση «επί ξύλου κρεμάμενος» σημαίνει μόνος, αβοήθητος, εκτεθειμένος και ανίσχυρος. Η προέλευσή της είναι από τον ύμνο της Μεγάλης Πέμπτης, ενώ η εικόνα του **Ιησού Χριστού** επάνω στον Σταυρό (το ξύλο) έχει ενισχύσει αυτή την ερμηνεία.

Σημασία

Ερημιά και έλλειψη βοήθειας: Περιγράφει κάποιον που έχει μείνει μόνος, χωρίς καμία υποστήριξη, είτε υλική είτε ηθική.

Έκθεση σε κίνδυνο: Υποδηλώνει την κατάσταση κάποιου που είναι εκτεθειμένος σε δυσκολίες και αδυνατεί να αντισταθεί.

Πενία: Μπορεί να αναφέρεται σε ακραία φτώχεια και έλλειψη ασφάλισης.

Παραδείγματα χρήσης:

«Αφού τον απέρριψαν όλοι στο συνέδριο, έμεινε επί ξύλου κρεμάμενος απέναντι στις κατηγορίες».

«Μετά την απώλεια της δουλειάς του, αισθάνεται ότι είναι επί ξύλου κρεμάμενος».

Έπιοι στα μαύρα τα πανιά.

Χαρακτηριστική φράση για να δείξει την κατάσταση απελπισίας που βρίσκεται κάποιος. Η φράση αυτή μπορεί να έχει αφορμή το μύθο με τον **Θησέα** και τον πατέρα του **Αιγαία**, που γυρνώντας από την Κρήτη, ξέχασε να κατεβάσει τα μαύρα πανιά του καραβιού.

Η φράση «έπεσε στα μαύρα πανιά» προέρχεται από τον αρχαίο μύθο του **Θησέα** και του **Αιγαία**, και σημαίνει άδοξη ή τραγική κατάληξη ενός εγχειρήματος. Συγκεκριμένα, ο **Θη-**

σέας είχε συμφωνήσει με τον πατέρα του, **Αιγέα**, ότι αν επέστρεφε νικητής από την Κρήτη, θα αντικαθιστούσε τα μαύρα πανιά του πλοίου του με λευκά. Όμως, ο Θησέας ξέχασε να αλλάξει τα πανιά από τη χαρά του, ο Αιγέας είδε τα μαύρα πανιά και νόμισε ότι ο γιος του ήταν νεκρός, με αποτέλεσμα να ριχτεί στη θάλασσα από απελπισία.

Η σημασία της φράσης έχει εξελιχθεί και πλέον χρησιμοποιείται μεταφορικά για να περιγράψει την αποτυχία ενός σχεδίου, τη θλιβερή έκβαση μιας προσπάθειας ή το άδοξο τέλος μιας ιστορίας.

Έριξε πέτρα πίσω του.

Αγανάκτησε και αποφάσισε να φύγει και να μη γυρίσει ποτέ. Φεύγοντας έριξε πίσω του μια μεγάλη πέτρα για να του κλείσει το δρόμο της επιστροφής. Η παραπάνω φράση λέγεται για όποιον έχει πολύ καιρό να φανεί.

Η φράση «έριξε πέτρα πίσω του» (ή πιο συχνά «έριξε μαύρη πέτρα πίσω του») σημαίνει ότι κάποιος φεύγει από ένα μέρος ή μια κατάσταση με οριστική απόφαση να μην επιστρέψει ποτέ. Περιγράφει μια μόνιμη φυγή ή αποχώρηση.

Οριστική φυγή: Σημαίνει ότι αποχαιρετά οριστικά και δεν υπάρχει πρόθεση για επιστροφή.

Προέλευση: Η έκφραση έχει παλαιές ρίζες, όπου η ρίψη πέτρας (ειδικά «μαύρης») χρησιμοποιείτο για να στιγματιστεί μια πράξη ή ένα πρόσωπο. Αργότερα, η φράση πέρασε στο καθημερινό λεξιλόγιο για να δηλώσει την αμετάκλητη απομάκρυνση.

Έρωσ ανίκατε μάχαν.

Η φράση «Έρωσ ανίκατε μάχαν» σημαίνει «Ο Έρωτας, ανίκητος στη μάχη», εκφράζοντας την απόλυτη δύναμη και παντοδυναμία του θεού Έρωτα, που ξεπερνά κάθε αντίσταση, ακόμα και αυτή των θεών και των θνητών, όπως φαίνεται στον περίφημο ύμνο της «Αντιγόνης» του **Σοφοκλή**.

Αναλυτική σημασία:

Έρωσ: Ο θεός του έρωτα, της επιθυμίας, της έλξης και της σύνδεσης.

Ανίκατε: Από το αρχαίο ρήμα ἀνίκημι (ανίκημι), που σημαίνει ανίκητος, ακατανίκητος, αυτός που δεν νικιέται.

Μάχαν: Από το αρχαίο ουσιαστικό μάχη (μάχη), που σημαίνει αγώνας, σύγκρουση, πόλεμος.

Συνοπτικά: Ο Έρωτας είναι μια θεϊκή δύναμη που κυριαρχεί σε όλους, καμία αντίσταση δεν μπορεί να τον νικήσει, ούτε καν οι πιο ισχυροί.

Έσπασι η διάουλους του πουδάρι τ'.

Γι' αυτό ήρθε το κακό.

Η φράση «έσπασε ο διάβολος το ποδάρι του» σημαίνει ότι κάτι πήγε εξαιρετικά καλά, απροσδόκητα, και η τύχη είναι ξαφνικά ευνοϊκή, σπάζοντας τη «γκίνια» ή το κακό

προηγούμενο. Η έκφραση χρησιμοποιείται για να δηλώσει την εμφάνιση θετικής έκπληξης σε μια κατάσταση.

Σημασία: Η τύχη αντιστράφηκε θετικά, με απροσδόκητο τρόπο.

Παραδείγματα:

Μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να περιγράψει μια απροσδόκητα καλή έκβαση, όπως «έσπασε ο διάβολος το ποδάρι του και κέρδισαν το λαχείο».

Συχνά συνδυάζεται με άλλες εκφράσεις, όπως «έσπασε ο διάβολος το ποδάρι του και πήγε καλά η εξεταστική».

‘Ετερος εξ’ ετέρου σοφός

Η παροιμία «Ετερος εξ’ ετέρου σοφός» σημαίνει ότι ένας άνθρωπος γίνεται πιο σοφός και πιο ικανός μέσω της αλληλεπίδρασης και της διδασκαλίας από έναν άλλο, δηλαδή, η σοφία μεταδίδεται και αναπτύσσεται από άτομο σε άτομο, κάτι που ταιριάζει με τη γνωστή φράση «ο σίδηρος τον σίδηρο ακονίζει».

Προέλευση και Σημασία:

Πρόκειται για αρχαία ελληνική φράση που συναντάται στον ποιητή **Βακχυλίδη**, όπου αναφέρεται ως *έτερος εξ ετέρου σοφός το τε πάλαι, το τε νυν*, που σημαίνει «ο ένας γίνεται σοφός από τον άλλο, και τότε και τώρα».

Δείχνει την αξία της αλληλοδιδασκαλίας, της συνεργασίας και της ανταλλαγής γνώσεων για την πνευματική εξέλιξη.

Σύγχρονη έκφραση: Η πιο κοντινή και διαδεδομένη σύγχρονη έκφραση είναι «ο σίδηρος τον σίδηρο ακονίζει» (από την Παλαιά Διαθήκη), που περιγράφει ακριβώς την ιδέα ότι η αλληλεπίδραση, ακόμα και η αντιπαράθεση, μεταξύ ίσων ή ικανών ατόμων, τους κάνει αμφότερους καλύτερους και πιο οξυδερκείς..

‘Ετριξαν κουρόμπλα (κορόμπλα) τα δάκρυα.

Από το άφθονο κλάμα.

Η φράση «το δάκρυ κορόμπλο» δεν είναι παροιμία, αλλά μια έκφραση που σημαίνει ότι τα δάκρυα κυλούν άφθονα από τα μάτια, όπως τα κορόμπλα πέφτουν από το δέντρο. Χρησιμοποιείται για να περιγράψει έντονη συναισθηματική φόρτιση, είτε πρόκειται για πόνο είτε για χαρά.

Σημασία: Περιγράφει τη μεγάλη ποσότητα δακρύων που κυλούν από τα μάτια.

Παράδειγμα χρήσης: «Έτρεχαν τα δάκρυα κορόμπλα από την συγκίνηση όταν είδε την εγγονή του».

Προέλευση: Η έκφραση είναι ένας μεταφορικός παραλληλισμός της πτώσης των κορόμπλων από το δέντρο με την πτώση των δακρύων από τα μάτια.

‘Έτο’ ήταν γραμμένου να συμβεί.

Αυτή ήταν η τύχη, η μοίρα του.

Η φράση «ήταν γραμμένο να συμβεί» σημαίνει ότι ένα γεγονός ήταν προκαθορισμένο ή προδιαγεγραμμένο από μια ανώτερη δύναμη (όπως η μοίρα ή η θεϊκή βούληση), και επομένως αναπόφευκτο. Συχνά αναφέρεται σε περιπτώσεις όπου ένα τραγικό ή δυστυχές γεγονός, που αρχικά θεωρήθηκε τυχαίο, αποδίδεται αργότερα σε μια αλυσίδα προδιαγεγραμμένων γεγονότων.

Προκαθορισμός: Η ιδέα ότι η ροή των γεγονότων είναι ήδη καθορισμένη και δεν μπορεί να αλλάξει.

Αναπόφευκτο: Το γεγονός ήταν αναπόφευκτο, ανεξάρτητα από τις προσπάθειες ή τις επιλογές των ανθρώπων.

Μοίρα: Συχνά συνδέεται με την αρχαία ιδέα της Μοίρας, η οποία καθορίζει την τύχη των ανθρώπων.

Ανώτερη δύναμη: Η φράση μπορεί να υποδηλώνει την παρέμβαση μιας θεϊκής ή ανώτερης δύναμης.

‘Έτο’ κι αλλιώς.

Μπορεί να συμβεί με ένα τρόπο, αλλά και με άλλον τρόπο το ίδιο πράγμα.

Η φράση «έτσι και αλλιώς» σημαίνει «σε κάθε περίπτωση» ή «παρ’ όλα αυτά», δηλώνοντας ότι κάτι θα συμβεί ανεξάρτητα από τις περιστάσεις. Συχνά χρησιμοποιείται για να τονίσει ότι το αποτέλεσμα ή η ενέργεια είναι αναπόφευκτα, όπως στο παράδειγμα: «Του είπα να σταματήσει, αλλά το έκανε έτσι και αλλιώς».

Συνώνυμη φράση: «Ούτως ή άλλως».

Σημασία: Δείχνει ότι κάτι θα συμβεί ανεξάρτητα από το τι έχει προηγηθεί ή τι έχει ειπωθεί.

Παράδειγμα: «Ακόμα κι αν προσπαθήσεις να τον εμποδίσεις, θα το κάνει έτσι και αλλιώς».

‘Έτο’ κι έτσι’.

Μπορεί να συμβεί, ίσως, με αμφιβολία οπωσδήποτε.

Η φράση «έτσι κι έτσι» δεν είναι παροιμία, αλλά έκφραση που χρησιμοποιείται για να δηλώσει ότι κάτι είναι μέτριο, όχι καλό, αλλά ούτε και κακό. Σημαίνει «έτσι» ή «έτσι» σε σχέση με μια άλλη κατάσταση, με την έννοια της αδιαφορίας ή της μετριότητας.

«Είναι έτσι κι έτσι» σημαίνει ότι κάτι είναι μέτριο.

Η έκφραση μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να περιγράψει ένα αντικείμενο, μια κατάσταση ή ένα άτομο που δεν είναι ούτε καλό, ούτε κακό, αλλά κάπου στη μέση.

Για παράδειγμα, αν κάποιος ρωτήσει: «Πώς σου φάνηκε η ταινία;», μπορείς να απαντήσεις «Έτσι κι έτσι».

‘Έφαγα τη ζουή μ’ μι του κουτάλ’.

Εργάστηκα πολύ και είμαι πλέον εμπειρογνώμων.

Η φράση «έφαγα τη ζωή με το κουτάλι» σημαίνει ότι κάποιος έχει αποκτήσει μεγάλη πείρα και έχει ζήσει πολλές και πλούσιες εμπειρίες κατά τη διάρκεια της ζωής του. Χρησιμοποιείται για να περιγράψει κάποιον που έχει ταξιδέψει πολύ ή έχει βιώσει πάρα πολλά πράγματα στη ζωή του, τόσο σε καλό όσο και σε κακό.

Έχω δει πολλά: Έχω βιώσει πολλές διαφορετικές καταστάσεις.

Έχω αποκτήσει μεγάλη εμπειρία: Έχω ζήσει πολλά και είμαι πιο έμπειρος/η.

Η ζωή ήταν γεμάτη: Η ζωή μου ήταν γεμάτη δράση, γεγονότα και εμπειρίες.

‘Εφαγάμαν ψουμί κι αλάτ’ μαζί.

Είμαστε φίλοι αχώριστοι και καρδιακοί.

Η φράση «φάγαμε ψωμί κι αλάτι» σημαίνει ότι δύο άνθρωποι έχουν περάσει πολλά μαζί και τους συνδέει μια ουσιαστική φιλία, εμπιστοσύνη και δεσμός. Υποδηλώνει ότι μοιράστηκαν εμπειρίες, είτε καλές είτε κακές, και έχουν χτίσει μια βαθιά σχέση μέσα από αυτή την κοινή πορεία.

Δέσμευση και φιλία: Η πράξη του να μοιράζεσαι ψωμί και αλάτι συμβολίζει τη δημιουργία μιας σχέσης εμπιστοσύνης και φιλίας.

Κοινή πορεία: Σημαίνει ότι έχετε ζήσει πολλά μαζί, είτε πρόκειται για δυσκολίες είτε για άλλες στιγμές και αυτά τα βιώματα σας έχουν ενώσει.

Εμπιστοσύνη: Η έκφραση τονίζει την αμοιβαία εμπιστοσύνη που έχει αναπτυχθεί μεταξύ των δύο ατόμων.

‘Εφαγάμαν, χόρτασάμαν κι του Θεό δόξασάμαν.

Είμαστε πλήρως ευχαριστημένου από το φαγητό και δοξάσαμε το Θεό.

Η φράση «Φάγαμε, χορτάσαμε και το Θεό δοξάσαμε» είναι μια έκφραση ικανοποίησης και ευχαριστίας, που λέγεται συνήθως από τις γυναίκες, όταν τελειώνει και σκκώνεται το μεσημεριανό ή το βραδινό τραπέζι.

Η φράση «Φάγαμε, χορτάσαμε, τον Θεό δοξάσαμε» είναι ελληνική παροιμιώδης έκφραση, που σημαίνει:

μετά από καλό και χορταστικό φαγητό.

ή μεταφορικά, όταν ολοκληρώθηκε κάτι με επιτυχία και υπάρχει ικανοποίηση.

Δηλώνει ευγνωμοσύνη, αλλά συχνά χρησιμοποιείται και: με χιουμοριστική ή ελαφρώς ειρωνική διάθεση

Πώς χρησιμοποιείται

Κυριολεκτικά: «Τι τραπέζι ήταν αυτό! Φάγαμε, χορτάσαμε, τον Θεό δοξάσαμε.»

Μεταφορικά: «Τελείωσε και αυτό το έργο· φάγαμε, χορτάσαμε, τον Θεό δοξάσαμε.»

Λαογραφική βάση: αντανakλά την παραδοσιακή ελληνική νοοτροπία:
το φαγητό ως ευλογία
την ανάγκη να ευχαριστείται ο Θεός για τα αγαθά της ζωής

‘Έφαγι ουλόκληρου του βοδ’ κι στην ουρά κουράστηκε.

Δεν μπόρεσε να αποτελειώσει τη μεγάλη δουλειά που έκανε.

Η φράση «Έφαγε το βόδι και στην ουρά κουράστηκε» δεν είναι παροιμία, αλλά παραλλαγή της γνωστής παροιμίας «Φάγαμε το βόδι και μας έμεινε η ουρά». Σημαίνει ότι κάποιος ολοκλήρωσε ένα μεγάλο, δύσκολο έργο, αλλά δυσκολεύτηκε ή απέτυχε στο τελευταίο, μικρότερο και συνήθως εύκολο μέρος του.

Η παροιμία: η έκφραση περιγράφει την ειρωνεία του να έχεις κουραστεί ή αποτύχει σε κάτι που θα έπρεπε να είναι το τελειωτικό και εύκολο κομμάτι ενός έργου, ενώ είχες αντιμετωπίσει με επιτυχία τα πιο δύσκολα μέρη.

Εξήγηση: η παραλλαγή «έφαγε το βόδι και στην ουρά κουράστηκε» χρησιμοποιεί την ίδια ιδέα, εστιάζοντας στην εξάντληση που προκύπτει στο τέλος, παρά την προηγούμενη επιτυχία.

Παρόμοια έκφραση: «όλο το γομάρι το ‘φαγε και στην ουρά απόστασε».

‘Έφαγι τα λυσοιακά τ’.

Κουράστηκε πολύ, αλλά τελικά δεν τα κατάφερε.

Έκανε τα αδύνατα δυνατά για να πετύχει αυτό που ήθελε. Κίνησε θεούς και δαίμονες. Λύσσαξε.

Η φράση «έφαγε τα λυσοιακά του» σημαίνει ότι κάποιος κατέβαλε επίμονες και εξαντλητικές προσπάθειες για να πετύχει κάτι, δουλεύοντας σκληρά και με κάθε τρόπο

Χρησιμοποιείται για να περιγράψει την υπερβολική προσπάθεια που κατέβαλε κάποιος για να βρει κάτι, να φτιάξει κάτι ή να ολοκληρώσει έναν στόχο.

Ερμηνεία: Ουσιαστικά, «έφαγε τα λυσοιακά του» είναι συνώνυμο του να «έφαγε τα σίδερα» ή «έσκαψε για να βρει κάτι».

Παράδειγμα: «έφαγε τα λυσοιακά του για να βρει δουλειά» ή «έφαγα τα λυσοιακά μου μέχρι να βρω αυτό το σπάνιο βιβλίο».

‘Έφαγι το μπαρούτ’ μι τη χούφτα τ’.

Πολέμισε πολύ σε πολλά μέτωπα.

Η φράση «έφαγε το μπαρούτι με τη χούφτα» σημαίνει ότι κάποιος πήρε μέρος σε πολλές μάχες ή αντιμετώπισε πολλές δυσκολίες μαζί με άλλους. Μπορεί επίσης να χρησιμοποιηθεί για να περιγράψει μια μακροχρόνια και έντονη συνεργασία ή συνοδοιπορία.

Προέλευση: Η έκφραση προέρχεται από την κυριολεκτική εικόνα της χρήσης του μπαρουτιού (πυρίτιδα) για να γεμίσει ένα όπλο, πράγμα που γινόταν «με τη χούφτα» στις μάχες.

Επέκταση της σημασίας: Η έννοια επεκτείνεται και σε άλλες μορφές κοινής δράσης, δίνοντας έμφαση στην εμπειρία που μοιράστηκε κάποιος με άλλους σε δύσκολες στιγμές.

Έφαγι του καταπέτασμα.

Έφαγε πάρα πολύ, μέχρι σκασμού, όλα εκείνα τα φαγητά που βρέθηκαν στα τραπέζι.

Η φράση «έφαγε το καταπέτασμα» είναι παροιμία που σημαίνει πέθανε ή απεβίωσε. Η προέλευσή της συνδέεται με την αρχαία ελληνική λέξη «καταπέτασμα», η οποία αρχικά σήμαινε το κάλυμμα του τραπεζιού. Έτσι, η φράση «έφαγε το καταπέτασμα» ερμηνεύεται ως «έφαγε το τραπέζι», δηλαδή «έφαγε το φαγητό του και πέθανε».

Σημασία: Πέθανε, απεβίωσε.

Προέλευση: Ετυμολογείται από την αρχαία ελληνική λέξη «καταπέτασμα», η οποία σήμαινε το κάλυμμα του τραπεζιού. Η φράση έχει τη σημασία ότι «έφαγε το τραπέζι», δηλαδή τελείωσε τη ζωή του.

Έφαγι του ξύλου της χρονιάς τ'.

Ξυλοφορτώθηκε για καλά, όπως μια ολόκληρη χρονιά.

Η φράση «έφαγε το ξύλο της χρονιάς του» σημαίνει ότι έχει δεχτεί σφοδρή επίπληξη ή έχει χτυπηθεί πολύ. Στην αρχική της σημασία, προέρχεται από την πρακτική που ακολουθούσαν παλαιότερα, όπου κατά τη διάρκεια της θερινής αργίας, οι μαθητές έπρεπε να «δεχτούν το ξύλο τους» από τον δάσκαλό τους μία φορά το χρόνο, ώστε να παραμένουν πειθαρχημένοι.

Σημερινή σημασία: Χρησιμοποιείται μεταφορικά για να περιγράψει κάποιον που έχει γίνει αυστηρότατα μαλωμένος, έχει τιμωρηθεί ή έχει δεχτεί σοβαρή κριτική.

Προέλευση: Η φράση πιθανότατα προέρχεται από το Βυζάντιο, όπου οι μαθητές έπρεπε να περνούν από τους δασκάλους τους (που συχνά ήταν καλόγεροι) για να λάβουν την «ετήσια» τιμωρία τους, ώστε να είναι φρόνιμοι και κατά την περίοδο που δεν πήγαιναν σχολείο (Αύγουστος - τέλη Σεπτεμβρίου)

Έφαγι τουν περιδρουμου.

Έφαγε πάρα πολύ.

Η φράση «έφαγε τον περιδρομο» σημαίνει έφαγε υπερβολικά ή έφαγε τα πάντα, ακόμη και το περιεχόμενο του δικτυού. Η έκφραση έχει δύο πιθανές ερμηνείες που συνδέονται με τον «περίδρομο»: είτε αναφέρεται στον «περίδρομο» ως δαίμονα που προκαλεί λαιμαργία, είτε αναφέρεται στον «περίδρομο» που είναι το σκοινί που περιβάλλει ένα δίχτυ και συμβολίζει το τελευταίο κομμάτι, κάτι που σημαίνει ότι έχει φαγωθεί ολόκληρο.

Ερμηνεία 1^η: Είπε κάποιος ότι «έφαγε τον περιδρομο» με αγανάκτηση, εννοώντας ότι έφαγε υπερβολικά.

Ερμηνεία 2^η: Σημαίνει ότι έφαγε τα πάντα, ακόμα και το σκοινί του δικτυού (περίδρομο), δηλαδή έφαγε όλη την ψαριά.

Σχετική έκφραση: Η έκφραση «φάτε μάτια ψάρια και κοιλιά περίδρομο» χρησιμοποιείται για να περιγράψει τη λαιμαργία.

Έφτασι η κόμπους στου χτέν'.

Η υπομονή εξαντλήθηκε και δεν υπάρχει άλλο περιθώριο

Η φράση «έφτασε ο κόμπους στο χτένι» σημαίνει ότι έφτασε η ώρα για να ληφθούν σοβαρές αποφάσεις ή για να αντιμετωπιστεί μια δύσκολη κατάσταση. Υπονοεί ότι μια κατάσταση έχει φτάσει στο αποκορύφωμά της και δεν μπορεί να αναβληθεί άλλο η ανάγκη για δράση.

Σημασία: Χρησιμοποιείται όταν μια δυσάρεστη κατάσταση απαιτεί άμεση και δραστική αντιμετώπιση.

Παράδειγμα: «Εδώ και μήνες διαφωνούσαν, αλλά τώρα που έφτασε ο κόμπους στο χτένι, πρέπει να χωρίσουν».

Έφτασι στου «νυν και αεί».

Τελείωσε ο χρόνος της ζωής του και πλησιάζει πλέον το θάνατο.

Η φράση «έφτασε στο νυν και αεί» σημαίνει ότι κάτι παραλίγο να γίνει, ότι ήταν πολύ κοντά στο να συμβεί, σαν να βρίσκεται «στο παρά πέντε» ή «στο μη παρέκει». «Νυν και αεί» σημαίνει «τώρα και πάντοτε».

Πιο αναλυτικά:

Νυν και αεί: Είναι μια αρχαία ελληνική έκφραση (τώρα δε και εκκλησιαστική) που σημαίνει «τώρα και πάντοτε» ή «πάντα».

Έφτασε στο νυν και αεί: Εφαρμόζεται για να περιγράψει ένα γεγονός που παραλίγο να συμβεί, που ήταν στο χείλος της πραγματοποίησης. Χρησιμοποιείται για να δηλώσει πόσο κοντά ήταν κάτι στο να συμβεί.

Παραδείγματα: «Έφτασε στο νυν και αεί να παραιτηθεί» σημαίνει ότι παραλίγο να παραιτηθεί. «Είμαι στο νυν και αεί να τα παρατήσω» σημαίνει ότι είναι πολύ κοντά στο να τα παρατήσει.

Έφτασι του μαχαίρ' στου κόκκαλου.

Δεν υπάρχουν πλέον περιθώρια ανοχής και υπομονής.

Λέγεται για το προχωρημένο κακό, το οποίο δεν είναι δυνατόν να γίνει περισσότερο ανεκτό.

Η φράση «έφτασε το μαχαίρι στο κόκκαλο» σημαίνει ότι μια κατάσταση έχει φτάσει στο απροχώρητο, σε ένα οριακό σημείο που δεν μπορεί να συνεχιστεί άλλο, ειδικά όσον αφορά το φαγητό ή το ποτό που αργεί να ετοιμαστεί, ή ότι κάποιος έχει φτάσει στα όριά του και η

αντίδραση είναι αναπόφευκτη.

Σημασία: Η φράση χρησιμοποιείται για να περιγράψει μια κατάσταση που έχει φτάσει στο σημείο του απόλυτου ορίου, συνήθως με αρνητικό τρόπο.

Εφαρμογή: Μπορεί να αναφέρεται στην αγανάκτηση ή στην εξάντληση κάποιου που έχει φτάσει στα όριά του.

Παράδειγμα: Αν κάποιος περιμένει να έρθει το φαγητό και η αναμονή είναι πολύ μεγάλη, μπορεί να πει: «Έφτασε το μαχαίρι στο κόκκαλο».

‘Εχ’ αγύριστου κιφάλ’.

Δεν αλλάζει γνώμη με τίποτε. Είναι ισχυρογνώμονας και ξεροκέφαλος.

Η φράση «έχει αγύριστο κεφάλι» σημαίνει ότι κάποιος είναι αμετάπιστος και δύσκολα αλλάζει γνώμη. Περιγράφει έναν άνθρωπο που είναι ισχυρογνώμονας και αρνείται να αλλάξει άποψη, ακόμα και όταν μπορεί να έχει άδικο.

Αμετάπιστος: Δεν υποχωρεί από τις απόψεις του.

Ισχυρογνώμονας: Έχει πεισματική προσήλωση στις ιδέες του.

Χρήση: Χρησιμοποιείται για να τονίσει ότι δεν υπάρχει νόημα να προσπαθήσει κανείς να αλλάξει τη γνώμη ενός τέτοιου ατόμου.

‘Έχασι κι τ’ αυγά κι τα καλάθια.

Έπαθε μεγάλη ζημιά.

Η φράση «έχασε και τ’ αυγά και τα καλάθια» σημαίνει ότι κάποιος χάθηκε, δεν ξέρει τι να κάνει, είναι σε σύγχυση ή υπέστη μεγάλη ζημιά.

Η σημασία της φράσης μπορεί να είναι:

Χάνεται / δεν ξέρει πώς να φερθεί: Ο λόγος είναι συνήθως η σύγχυση, η αμηχανία ή η απορία.

Θορυβούμαι / ανησυχώ υπέρμετρα: Κάποιος φοβάται πολύ για κάτι.

Παθαίνω μεγάλη ζημιά: Ιδίως οικονομική ζημιά, χάνοντας όλα τα περιουσιακά του στοιχεία.

Η φράση αυτή είναι μια παραλλαγή και μπορεί να ακουστεί και ως «έχασε τ’ αυγά και τα πασχάλια». Αυτή η παραλλαγή είναι αποτέλεσμα συμφυρμού των δύο εκφράσεων, με την «έχασε τ’ αυγά και τα καλάθια» και την «έχασε τα πασχάλια» που χρησιμοποιείται για κάποιον που έχει χάσει τα λόγια του, όπως οι παπάδες που έχαναν τα πασχάλια τους και δεν ήξεραν τότε πέφτει η εορτή.

‘Εχ’ γερές πλάτις.

Είναι πολλοί εκείνοι που τον υποστηρίζουν.

Η φράση «έχει γερές πλάτες» σημαίνει ότι κάποιος έχει ισχυρή υποστήριξη ή μέσο, όπως

«είναι προστατευμένος» ή «έχει άκρες». Χρησιμοποιείται για να δηλώσει ότι κάποιος, λόγω του μέσου του, είναι προστατευμένος και προχωρά πιο εύκολα.

Σημασία: Η φράση δηλώνει ότι κάποιος διαθέτει ισχυρούς προστάτες, είτε μέσω της οικογένειας, είτε μέσω φίλων ή άλλων διασυνδέσεων, οι οποίοι τον στηρίζουν και τον προστατεύουν.

Παράδειγμα: «Λόγω του ότι ο θείος του είναι βουλευτής, έχει γερές πλάτες και δεν ανησυχεί για τη θέση του στην εταιρεία».

Συνώνυμα: Η σημασία της φράσης μπορεί να εκφραστεί και με άλλες φράσεις όπως: Έχει (γερό/μεγάλο) δόντι. Έχει άκρες. Έχει «κονέ».

Έχ' γερό δοντ' ή έχ' μεγάλου μέσου.

Υποστηρίζεται από υψηλό πρόσωπο ή υπολογίζει στις πολλές γνωριμίες του.

Η φράση «έχει γερό δόντι» σημαίνει ότι κάποιος είναι ανθεκτικός, δυνατός και έχει ισχυρή θέληση, ενώ το «σημασία» τονίζει τη σπουδαιότητα ή την επίδραση μιας τέτοιας ιδιότητας. Σε άλλη, κυριολεκτική ερμηνεία, η φράση αναφέρεται σε ένα γερό, υγιές δόντι, το οποίο είναι ζωτικής σημασίας για την υγεία του στόματος, καθώς η φροντίδα του είναι απαραίτητη για τη συνολική υγεία.

Μεταφορική σημασία.

Ανθεκτικότητα: Κάποιος που είναι «γερό δόντι» δεν πτοείται εύκολα από τις δυσκολίες.

Ισχύς: Η φράση υποδηλώνει σωματική και ψυχική δύναμη.

Σημασία: Η ιδιότητα αυτή είναι σημαντική για την επιτυχία και την επιβίωση σε δύσκολες καταστάσεις.

Κυριολεκτική σημασία.

Υγεία του δοντιού: Ένα γερό δόντι είναι ένα υγιές δόντι χωρίς τερηδόνα ή φλεγμονές.

Σημασία για την υγεία: Η καλή κατάσταση των δοντιών είναι ζωτικής σημασίας για τη μάσηση, την ομιλία και τη γενική υγεία.

Έχ' μπάρμπα στην Κορώνα.

Προστατεύεται από την κορυφή του συστήματος, με σπουδαίο πρόσωπο.

Σημείωση. Στα χρόνια της Τουρκοκρατίας η Κορώνη της Πελοποννήσου είχε μεγάλη επιρροή.

Η φράση «έχει μπάρμπα στην Κορώνα» σημαίνει ότι κάποιος διαθέτει ισχυρές διασυνδέσεις και «μέσα» που τον βοηθούν να πετύχει ευνοϊκές ρυθμίσεις, μεταθέσεις ή άλλα προνόμια, συχνά και με ανέντιμο τρόπο.

Επεξήγηση: Χρησιμοποιείται για να περιγράψει κάποιον που δεν χρειάζεται να αγχώνεται για γραφειοκρατικά θέματα ή για να πετύχει κάτι, επειδή έχει κάποιον γνωστό (τον «μπάρμπα») που θα τον στηρίξει.

Προέλευση: Η φράση παραπέμπει στην Κορώνη της Μεσσηνίας, καθώς η φράση είναι

πιθανόν να προέρχεται από μια παλιότερη εποχή που υπήρχαν «φερσίματα» (οικογενειακές διασυνδέσεις).

‘Εχ’ λιρουμέν’ τη φουλιά τ’.

Είναι παράνομος και λωποδύτης.

Η φράση «έχει λερωμένη τη φουλιά του» σημαίνει ότι κάποιος έχει κάνει κάτι μεμπτό ή άξιο επίκρισης. Χρησιμοποιείται για να περιγράψει κάποιον που έχει κάνει μια λάθος ή ασεβή ενέργεια και συνήθως νιώθει ενοχές ή φόβο μήπως αποκαλυφθεί.

Προέλευση: Η έκφραση προέρχεται από την εικόνα ενός πτηνού που έχει λερώσει τη φουλιά του, μια ενέργεια που είναι αρνητική και απδιαστική.

Χρήση: Η φράση χρησιμοποιείται μεταφορικά για ανθρώπινες πράξεις που είναι αρνητικές, όπως κλοπή, απάτη, ή εξαπάτηση.

Παράδειγμα: Μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να περιγράψει κάποιον που «κρύβεται κάθε φορά που βλέπει αστυνομικό, γιατί έχει τη φουλιά του λερωμένη».

‘Εχ’ μαύρα μεσάνυχτα.

Αγνοεί τα πάντα και είναι άσχετος τελείως.

Η φράση «έχει μαύρα μεσάνυχτα» είναι μια λαϊκή έκφραση που σημαίνει δεν καταλαβαίνει τίποτα, είναι εντελώς ανίδεος ή δεν έχει ιδέα για κάτι. Χρησιμοποιείται μεταφορικά για να δηλώσει άγνοια ή έλλειψη κατανόησης σε ένα θέμα.

Παράδειγμα: «Έχει μαύρα μεσάνυχτα όσον αφορά την πολιτική» σημαίνει ότι δεν καταλαβαίνει τίποτα από την πολιτική.

Η φράση «έχει μαύρα μεσάνυχτα» σημαίνει ότι κάποιος δεν έχει καθόλου ιδέα, είναι εντελώς άσχετος ή αδαής για ένα συγκεκριμένο θέμα, σαν να βρίσκεται στο απόλυτο σκοτάδι της άγνοιας, αντίθετα με τη «μέρα» που είναι φως και γνώση. Χρησιμοποιείται για να δηλώσει πλήρη έλλειψη κατανόησης σε κάτι τεχνικό ή πολύπλοκο.

Σημασία: Άγνοια, έλλειψη γνώσης, ακατανόητο (π.χ. «Έχω μαύρα μεσάνυχτα από την πληροφορική»).

Παράδειγμα: «Μου εξηγούσε τα μαθηματικά, αλλά εγώ είχα μαύρα μεσάνυχτα!».

Συνώνυμα: «Δεν πιάνω τίποτα», «είναι κινέζικα».

Εχ’ ου Θιος.

Ας μη χάνουμε την ελπίδα μας στο Θεό. Ο Θεός έχει πολλή καλοσύνη και θα δώσει και σε μας. Με την ίδια σημασία λέγεται και η φράση: «Ου Θιος δε χαν’ καέναν.» Ο Θεός δεν αφήνει να χαθεί κανένας. Σαν αντίλογος, όμως, λέγεται και η φράση: «Ου Θιος εχ’, αλλά εχ’ κι πουλλά πιδιά». Ο Θεός έχει, αλλά έχει και πολλά παιδιά να φροντίζει.

Η φράση «έχει ο Θεός» χρησιμοποιείται σε δύο κύριες περιπτώσεις: ως έκφραση αισιο-

δοξίας και παρηγοριάς σε δύσκολες στιγμές, με την ιδέα ότι ο Θεός δεν θα αφήσει κάποιον αβοήθητο, ή ως μια μοιρολατρική δήλωση που υποδηλώνει ότι η κατάσταση οφείλεται σε κάποια δυσκολία που προέκυψε.

Ως έκφραση αισιοδοξίας: Χρησιμοποιείται για να παρηγορήσει κάποιον που βρίσκεται σε δύσκολη θέση, ειδικά οικονομική, υπονοώντας ότι ο Θεός θα τον βοηθήσει ή δεν θα τον αφήσει έτσι.

Ως έκφραση μοιρολατρίας: Χρησιμοποιείται για να δηλώσει μια δυσκολία που προέκυψε και την οποία αντιμετωπίζουμε ως μοίρα.

‘Εχ’ τ’ απάν’ χέρ’.

Είναι επικεφαλής και ελεγκτής.

Η φράση «έχει το πάνω χέρι» σημαίνει ότι κάποιος κατέχει πλεονεκτική θέση, έχει το προβάδισμα ή την υπεροχή σε μια κατάσταση.

Είναι μια μεταφορική έκφραση που υποδηλώνει ότι κάποιος έχει τον έλεγχο, τη δύναμη ή τις καλύτερες επιλογές.

Κυριολεκτική έννοια: Στην κυριολεξία, «το πάνω χέρι» συνδέεται με την εξουσία και τον έλεγχο, είτε σε σωματική είτε σε τελετουργική μορφή.

Μεταφορική έννοια: Μεταφορικά, αναφέρεται στο ποιος έχει το πλεονέκτημα σε μια διαπραγμάτευση, μια αντιπαράθεση ή γενικότερα σε μια σχέση. Για παράδειγμα, «Αν έχεις πολλές επιλογές, έχεις το πάνω χέρι».

Εχ’ το ‘να του πουδάρ’ στουν τάφου.»

Είναι πολύ γέρος. Οι μέρες της ζωής του είναι λίγες και θα πρέπει η συμπεριφορά του να είναι καλή.

Η φράση «έχει το ένα πόδι στον τάφο» είναι μια παροιμία που σημαίνει ότι κάποιος είναι πολύ ηλικιωμένος και πλησιάζει στο τέλος της ζωής του, ή ότι βρίσκεται σε πολύ κρίσιμη κατάσταση. Η παροιμία χρησιμοποιείται για να δηλώσει ότι κάποιος είναι κοντά στο θάνατο.

Έμφαση στην ηλικία: Χρησιμοποιείται για να περιγράψει κάποιον που είναι υπερήλικας, όπως η φράση «με το ένα πόδι στον τάφο».

Έμφαση στην κατάσταση: Μπορεί να αναφέρεται και σε κάποιον που βρίσκεται σε μια σοβαρή κατάσταση υγείας ή σε ένα άλλο είδος κινδύνου, αλλά η χρήση της είναι συνήθως πιο συχνή για την προχωρημένη ηλικία.

Εναλλακτικές φράσεις: Άλλες παρόμοιες εκφράσεις είναι «το ένα πόδι στον λάκκο», «στον τάφο του».

‘Εχ’ του μυαλό τ’ απάνου απ’ του κιφάλι τ’.

Οι ενέργειές του είναι επιπόλαιες και ασύνετες.

Η φράση «Έχει το μυαλό του πάνω από το κεφάλι του» σημαίνει ότι κάποιος είναι απερίσκεπτος, αφηρημένος ή ζει στον κόσμο του, σαν να έχει το μυαλό του σε ένα μέρος που δεν είναι το σώμα του.

Έλλειψη επαφής με την πραγματικότητα: Συνήθως χρησιμοποιείται για να περιγράψει κάποιον που δεν προσέχει τι συμβαίνει γύρω του.

Σημασία: Είναι μια έκφραση που δηλώνει αφηρημάδα ή έλλειψη σοβαρότητας.

Παραλλαγή: Υπάρχει και η φράση «έχω τα μυαλά πάνω απ' το κεφάλι μου», η οποία χρησιμοποιείται για να δηλώσει απερισκεψία ή αταξία.

Έχ' ψηλά τους αμανέ.

Είναι περήφανος, αλαζόνας με υπερβολικές αξιώσεις.

Η φράση «έχει ψηλά τον αμανέ» είναι παροιμία που σημαίνει ότι κάποιος έχει υπεροψία, αλαζονεία ή είναι πολύ περήφανος. Χρησιμοποιείται για να περιγράψει το άτομο που «πήρε τα μυαλά του αέρα» ή «καβάλησε το καλάμι», δηλαδή πιστεύει ότι είναι ανώτερος από τους άλλους.

Σημασία: Αλαζονεία, υπερηφάνεια, ματαιοδοξία.

Χρήση: Περιγράφει ένα άτομο που έχει υπερβολική αυτοπεποίθηση ή νομίζει ότι είναι καλύτερο από τα άλλα.

Παραλλαγές: «Πήρε ψηλά τον αμανέ» ή «σπκώνει ψηλά τον αμανέ».

Έχ' ψωμί η υπόθισ'.

Είναι ενδιαφέρον το περιεχόμενό της και υπάρχει καλή ανταμοιβή.

Η φράση «έχει ψωμί η υπόθεση» δεν είναι παροιμία, αλλά μια κοινή έκφραση που σημαίνει ότι κάτι αποφέρει κέρδος, είναι κερδοφόρο ή έχει προοπτικές. Είναι παρόμοια με το «αυτή η δουλειά έχει ψωμί» και σημαίνει ότι η εργασία ή η κατάσταση μπορεί να αποφέρει χρήματα ή να είναι ευνοϊκή.

Έχει ψωμί η υπόθεση: Αυτή η κατάσταση ή η εργασία είναι καλή και θα αποφέρει κέρδη.

«Βγάζω ή κερδίζω το ψωμί μου»: Μια άλλη σχετική φράση που σημαίνει εξασφαλίζω τα απαραίτητα για να ζήσω.

Έχε γεια καημένε κόσμε, έχε γεια γλυκιά ζωή.

Τραγουδιέται με παράπονο, αλλά και σκωπτικά.

Το «Έχε γεια καημένε κόσμε, έχε γεια γλυκιά ζωή» είναι οι στίχοι του παραδοσιακού ελληνικού τραγουδιού «Ο χορός του Ζαλόγγου». Οι στίχοι εκφράζουν έναν αποχαιρετισμό στον κόσμο και στη ζωή, καθώς και στα βουνά και τις βρυσούλες, από τις Σουλιώτισσες λίγο πριν τον χορό του Ζαλόγγου, η οποία ήταν θυσία για την ελευθερία.

Πρόελευση: Είναι οι στίχοι του παραδοσιακού τραγουδιού «Ο χορός του Ζαλόγγου».

Στίχοι: «Έχε γεια καημένε κόσμε, έχε γεια γλυκιά ζωή».

Θεματολογία: Η θυσία των Σουλιωτισσών για την ελευθερία, αποχαιρετώντας τα πάντα πριν την τραγική στιγμή.

Έχε τα πόδια σου ζεστά / την κεφαλή σου κρύα / τον στόμαχό σου ελαφρό / γιατρού δε έχεις χρεία.

Πολύ καλή συμβολή, ιδιαίτερα στους ηλικιωμένους.

Η σημασία του γνωμικού «Έχε τα πόδια σου ζεστά / την κεφαλή σου κρύα / τον στόμαχό σου ελαφρό / γιατρού δε έχεις χρεία» είναι ότι η υγεία διατηρείται μέσω της σωστής θερμοκρασίας του σώματος και της ελαφριάς πέψης. Συγκεκριμένα, η διατήρηση των ποδιών ζεστών, του κεφαλιού κρύου (για να μην «ψήνεται» το μυαλό) και του στομάχου ελαφρού (δίαιτα, αποφυγή βαριάς τροφής) είναι θεμελιώδεις αρχές υγιεινού τρόπου ζωής, που σύμφωνα με τη λαϊκή σοφία, οδηγούν στην μακροζωία και την αποφυγή των ασθενειών και του γιατρού.

Πιο αναλυτικά, το ρητό εξηγεί:

Ζεστά πόδια: Η διατήρηση της θερμότητας στα πόδια βοηθά στη σωστή κυκλοφορία του αίματος.

Κρύα κεφαλή: Η κεφαλή πρέπει να διατηρείται δροσερή για να αποφευχθούν προβλήματα που προκαλούνται από την «υπερθέρμανση» του μυαλού.

Ελαφρύ στομάχι: Η καλή πέψη, η οποία επιτυγχάνεται με ελαφριά και υγιεινή διατροφή, είναι ζωτικής σημασίας για την ευεξία.

Αποφυγή γιατρού: Η τήρηση αυτών των απλών κανόνων υγιεινής θεωρείται ως τρόπος για να παραμένει κανείς υγιής και να αποφεύγει την ανάγκη για ιατρική φροντίδα.

Έχει ο καιρός γυρίσματα, κι ο χρόνος εβδομάδες.

Η φράση «Έχει ο καιρός γυρίσματα, κι ο χρόνος εβδομάδες» (ή «κι οι μήνες εβδομάδες») σημαίνει ότι όπως ο καιρός αλλάζει συχνά (γυρίσματα) και οι μήνες έχουν εβδομάδες, έτσι κι ο χρόνος αλλάζει γρήγορα και οι ευκαιρίες έρχονται και παρέρχονται. Συνήθως χρησιμοποιείται για να τονίσει την παροδικότητα της ζωής, την αλλαγή των περιστάσεων, ή ότι κάποιος θα θυμηθεί ή θα χρειαστεί κάποιον άλλο στο μέλλον, καθώς η κατάσταση μπορεί να αντιστραφεί, με το «παροιμία» να αναφέρεται στο ότι οι εβδομάδες περνούν γρήγορα σαν να είναι μία.

Σημασία: Ο χρόνος κυλάει, και οι καταστάσεις αλλάζουν, γι' αυτό πρέπει να είμαστε προετοιμασμένοι ή να εκτιμούμε το παρόν.

Παραλλαγή: Η πιο κοινή μορφή είναι «Έχει ο καιρός γυρίσματα κι οι μήνες εβδομάδες», τονίζοντας πόσο γρήγορα περνάει ο καιρός.

Ερμηνεία: Σημαίνει ότι όπως ο καιρός αλλάζει (βροχή, ήλιος), έτσι και η ζωή έχει τις αλλαγές της, και οι μέρες περνούν γρήγορα (οι εβδομάδες μοιάζουν σαν μία).

Έχεις λιλιά, έχεις λαλιά.

Η φράση «Έχεις λιλιά, έχεις λαλιά» σημαίνει ότι όποιος έχει την ικανότητα να μιλήσει (τη «λαλιά») και τη φωνή (τη «λιλιά», από το «φιλιά»/«φιλία» - πηγή), μπορεί να διεκδικήσει, να εκφράσει την άποψή του και να έχει λόγο στην υπόθεση – ουσιαστικά, ότι η φωνή είναι δύναμη και εξουσία και ότι όποιος μιλάει, έχει και την εξουσία να λέει αυτό που θέλει.

«Λιλιά»: Είναι η φωνή, η μιλή, η ικανότητα της ομιλίας.

«Λαλιά»: Η ίδια η ομιλία, η γλώσσα, η φωνή.

Η φράση υποδηλώνει ότι η ικανότητα να εκφράζεσαι είναι ισοδύναμη με την ικανότητα να επιβάλλεσαι ή να διεκδικείς κάτι.

Σημείωση: Στα Κανάλια το λιλί είναι το χρήμα και επομένως τα λιλιά είναι τα χρήματα. Αν έχεις, λοιπόν, χρήματα, είσαι ανεξάρτητος και μπορείς να συμμετέχεις σε αγοραπωλησίες, μιλώντας και αγοράζοντας.

Έχου ακουστά.

Άκουσα, πληροφορήθηκα.

Η φράση «έχω ακουστά» σημαίνει ότι έχω ακούσει για κάτι ή κάποιον από άλλους, αλλά δεν τον ξέρω προσωπικά ή δεν το έχω βιώσει εγώ ο ίδιος. Συχνά χρησιμοποιείται για να δηλώσει ότι γνωρίζω κάτι από «φήμες» ή «λόγια του κόσμου», όπως για παράδειγμα το ότι έχω ακούσει ότι ένα μαγαζί είναι πολύ καλό, αλλά δεν έχω πάει ποτέ.

Προσωπική εμπειρία: Η φράση δηλώνει έλλειψη προσωπικής εμπειρίας ή άμεσης γνώσης.

«Φήμη» ή «λόγια»: Συχνά συνδέεται με το τι λέγεται για κάποιον ή κάτι από τρίτους.

Παραδείγματα:

«Τον έχω ακουστά, αλλά δεν έχουμε γνωριστεί».

«Έχω ακουστά ότι στο μαγαζί αυτό φτιάχνουν υπέροχα γλυκά».

Έχου ράμματα για τη γούνα σ'.

Να μη με προκαλείς γιατί γνωρίζω πολλά από τα άσχημα που έχεις και θα αναγκαστώ να σου τα πω έξω από τα δόντια. Θα σε ρεζιλέψω.

Η φράση «Έχω ράμματα για τη γούνα σου» σημαίνει ότι κάποιος έχει εναντίον του άλλου επιβαρυντικά στοιχεία, πληροφορίες που θα μπορούσαν να τον εκθέσουν ηθικά ή κοινωνικά. Χρησιμοποιείται συνήθως ως απειλή και υπονοεί ότι ο ομιλητής κατέχει το «μυστικό» που θα μπορούσε να βλάψει τον άλλο αν αποκαλυφθεί.

Αναλυτική σημασία

Προετοιμασία για σύγκρουση: Τα «ράμματα» είναι οι πληροφορίες ή τα στοιχεία, και η «γούνα» είναι το πρόσωπο που κινδυνεύει να βλάψει. Ο ομιλητής είναι έτοιμος να «ράψει» αυτά τα ράμματα στην «γούνα» του άλλου, δηλαδή να χρησιμοποιήσει τα στοιχεία εναντίον του.

Απειλητικός τόνος: Ο τόνος της έκφρασης είναι απειλητικός και σκωπτικός.

Επιβαρυντικά στοιχεία: Τα στοιχεία αυτά μπορεί να αφορούν ηθικά, κοινωνικά, επαγγελματικά ή άλλα προσωπικά ζητήματα που θα μπορούσαν να δυσφημίσουν το άτομο.

Παρόμοιες εκφράσεις: Άλλες σχετικές εκφράσεις είναι το «του καίω τη γούνα» (αποκαλύπτω επιβαρυντικά στοιχεία) και το «του τινάζω τη γούνα» (χτυπώ κάποιον).

Έχου τρανή σκοτούρα στου κιφάλι μ' σήμιρα.

Μου έτυχε κάτι κακό και δεν ξέρω τι να κάνω.

Η φράση «σκοτούρα στο κεφάλι» σημαίνει άγχος, έγνοια ή ψυχική ταλαιπωρία για κάποιο πρόβλημα που απασχολεί κάποιον συνεχώς και ενοχλητικά.

Σημασία: Αναφέρεται σε μία εσωτερική ανησυχία ή σε κάποιον περισπασμό που απορροφά την προσοχή.

Χρήση: Λέγεται για να δηλώσει ότι κάποιος έχει πολλές έγνοιες ή ότι κάτι τον απασχολεί βαθιά. Για παράδειγμα: «Έχει πολλές σκοτούρες στο κεφάλι του» ή «Άσε με στις σκοτούρες μου!».

Έχου τραχανά απλωμένου.

Η φράση λέγεται στην περίπτωση που διάφορες ασχολίες δεν μας επιτρέπουν να κάνουμε κάτι άλλο που μας προτείνουν. Τώρα δεν ευκαιρούμε να κάνουμε αυτό που λέτε, επειδή μπροστά μας έχουμε άλλο πρόβλημα, άλλες φροντίδες.

Η φράση «έχω τραχανά απλωμένο» είναι λαϊκή και σημαίνει ότι κάποιος έχει μια σοβαρή εκκρεμότητα ή ένα πρόβλημα που τον απασχολεί και δεν του επιτρέπει να ασχοληθεί με κάτι άλλο. Η έκφραση αναφέρεται στην πρακτική του να απλώνουν τον τραχανά στον ήλιο για να στεγνώσει, μια διαδικασία που απαιτεί χρόνο και προσοχή.

Λαϊκή σημασία: Είναι μια μεταφορική έκφραση που σημαίνει ότι κάποιος είναι δεσμευμένος από μια σοβαρή κατάσταση, όπως ακριβώς η παρασκευή του τραχανά απαιτεί να είναι απλωμένος και να στεγνώνει.

Λογική: Η αργή και επίπονη διαδικασία της παρασκευής του τραχανά συμβολίζει την κατάσταση που δεν επιτρέπει σε κάποιον να ασχοληθεί με οτιδήποτε άλλο.

Χρήση: Μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να δικαιολογήσει κανείς την αδυναμία του να βοηθήσει ή να δεχτεί μια νέα υποχρέωση, λέγοντας: «Δεν μπορώ να σε εξυπηρετήσω, γιατί έχω τραχανά απλωμένο».

Έχουν γνώση οι φύλακες.

Ξέρουν καλά και είναι ενημερωμένοι για ό,τι συμβαίνει.

Η φράση «έχουν γνώση οι φύλακες» χρησιμοποιείται για να περιγράψει καταστάσεις όπου οι υπεύθυνοι για κάτι έχουν λάβει τις απαραίτητες προφυλάξεις. Η σημασία της έγκειται στο ότι οι αρμόδιοι γνωρίζουν την κατάσταση και έχουν φροντίσει να προστατεύσουν από κινδύνους ή προβλήματα, επισημαίνοντας την ετοιμότητα και την πρόβλεψή τους.

Σημασία: Η φράση υποδηλώνει ότι οι αρμόδιοι είναι ενήμεροι και προετοιμασμένοι για ό,τι πρόκειται να συμβεί, λαμβάνοντας τα απαραίτητα μέτρα.

Χρήση: Μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να δηλώσει ότι κάποια κατάσταση έχει επιλυθεί ή ότι έχουν ληφθεί προφυλάξεις για να αποφευχθούν προβλήματα, δείχνοντας ότι οι «φύλακες» (οι υπεύθυνοι) έχουν κάνει τη δουλειά τους.

Έχουν δει πολλά τα μάτια μ'

Έχω μεγάλη εμπειρία, δεν ξεγελιέμαι εύκολα.

Η φράση «έχουν δει πολλά τα μάτια μου» είναι μια έκφραση που σημαίνει ότι κάποιος έχει ζήσει πολλά πράγματα, συχνά δύσκολα ή περίπλοκα, και έχει αποκτήσει εμπειρία και ωριμότητα. Δεν έχει κυριολεκτική σημασία, αλλά μεταφορική, δηλώνοντας ότι ο ομιλητής έχει βιώσει ένα ευρύ φάσμα εμπειριών στη ζωή του.

Μεταφορική σημασία: Η έκφραση δηλώνει ότι ο ομιλητής έχει ζήσει πολλές εμπειρίες, θετικές ή αρνητικές και έχει αποκτήσει σοφία και κατανόηση.

Ειδικότερη σημασία: Συχνά χρησιμοποιείται για να εκφράσει ότι κάποιος έχει βιώσει δυσκολίες, ανατροπές ή περίπλοκες καταστάσεις, αλλά έχει καταφέρει να τις ξεπεράσει.

Εως της συντελείας του αιώνος.

Η φράση «έως της συντελείας του αιώνος» σημαίνει μέχρι το τέλος του κόσμου (Αποκαλυπτική βιβλική έννοια) ή, μεταφορικά, για απροσδιόριστα μεγάλο χρονικό διάστημα / για πάντα, τονίζοντας το τέλος μιας εποχής ή την ολοκλήρωση ενός μεγάλου κύκλου (όπως στη φράση «έως της συντελείας του αιώνος» ή «έως της συντελείας του κόσμου»).

Αναλυτικότερα:

Συντέλεια: Σημαίνει τέλος, καταστροφή, ολοκλήρωση.

Αιώνας: Μπορεί να σημαίνει έναν μεγάλο χρονικό κύκλο ή την εποχή του κόσμου.

Συνδυαστικά: Η έκφραση αναφέρεται στο τέλος του κόσμου όπως περιγράφεται στην Αγία Γραφή (Δευτέρα Παρουσία), αλλά και σε κάθε «τέλος του κόσμου» με την έννοια του τέλους μιας μεγάλης περιόδου.

Παραδείγματα χρήσης:

«Μέχρι της συντελείας του αιώνος» (βιβλική χρήση).

«Έγινε η συντέλεια του κόσμου» (μεγάλο χάος).

Γύρος κρεβατιού με κεντίδια.

Ο γύρος αυτός έμπαινε στο κρεβάτι για να το ομορφαίνει, και να δίνει την αρχοντιά του σπιτικού. Προσέτι δε και να κρύβει τα διάφορα αντικείμενα που έμπαιναν από κάτω και ήταν ακαλαίσθητα.

Z

Ζαβός ζαβή παντρεύτηκε, ζαβά παιδιά θα κάνουν.

Η παροιμία «Ζαβός ζαβή παντρεύτηκε, ζαβά παιδιά θα κάνουν» σημαίνει ότι οι άνθρωποι τείνουν να παντρεύονται όμοιούς τους ή να βρίσκουν συντρόφους με παρόμοια χαρακτηριστικά (όπως ικανότητες, ελαττώματα, ή ακόμα και κοινωνική θέση), με αποτέλεσμα τα παιδιά τους να κληρονομούν αυτά τα χαρακτηριστικά, δηλαδή να «είναι σαν τους γονείς τους» (το «ζαβός» εδώ είναι αρχαία λέξη που σημαίνει στραβός, αλλά στην παροιμία χρησιμοποιείται μεταφορικά για «παρόμοιος», «όμοιος» ή «με κάποιο ελάττωμα»).

Ανάλυση της σημασίας:

«Ζαβός ζαβή παντρεύτηκε»: Ένας άνθρωπος με κάποια ιδιαιτερότητα (ή απλά ένας «κοινός» άνθρωπος) παντρεύτηκε κάποια που είναι «σαν αυτόν».

«Ζαβά παιδιά θα κάνουν»: Τα παιδιά τους θα είναι επίσης «σαν τους γονείς τους», δηλαδή θα έχουν τις ίδιες χαρακτηριστικές ιδιότητες, θετικές ή αρνητικές, όπως και οι γονείς τους.

Συγγενής παροιμία: Μοιάζει πολύ με την παροιμία «Το μήλο κάτω απ' τη μηλιά θα πέσει», που τονίζει την κληρονομικότητα και την ομοιότητα γονέων-παιδιών.

Συνοπτικά, η παροιμία υποδηλώνει τη μοιρολατρία της ομοιότητας και την κληρονομικότητα των χαρακτηριστικών, δείχνοντας ότι οι οικογένειες τείνουν να αναπαράγουν τον εαυτό του.

Ζει και βασιλεύει.

Η φράση λέγεται σαν απάντηση στην ερώτηση: «Τι κάνει ο τάδε που έφυγε και δεν έδωσε τόσο καιρό σημεία ζωής»; «Ζει και είναι επιτυχημένος στη ζωή.»

Η φράση «ζει και βασιλεύει» σημαίνει ότι κάποιος είναι πολύ υγιής, ευτυχισμένος και δυνατός, ζώντας μια καλή ζωή. Χρησιμοποιείται για να δηλώσει ότι παρά τα όσα μπορεί να ειπώθηκαν, η κατάσταση είναι η αντίθετη, δηλαδή κάποιος συνεχίζει να υπάρχει με απόλυτη επιτυχία και ευημερία.

Για παράδειγμα, μπορεί να πει κανείς για έναν ηλικιωμένο φίλο του, που είναι σε εξαιρετική φυσική κατάσταση: «Ο θείος Γιάννης ζει και βασιλεύει»!

Εναλλακτικά, μπορεί να χρησιμοποιηθεί μεταφορικά για να δηλώσει ότι κάτι συνεχίζει να υπάρχει, αψηφώντας τις αμφισβητήσεις ή την προφητεία κάποιου αντίθετου.

Ζήλεια, ψώρα.

Έτσι κορόιδευαν εκείνον που ζήλευε.

Η φράση «ζήλια, ψώρα» είναι μια έκφραση που τονίζει πόσο επιβλαβής και ανεπιθύμητη είναι η ζήλια, παρομοιάζοντάς την με την ψώρα, μια μολυσματική δερματική ασθένεια. Ουσιαστικά, λέει ότι αν η ζήλια ήταν πραγματική ασθένεια (ψώρα), θα «κόλλαγε» σε όλους.

Ζήλια: Το συναίσθημα του φθόνου ή της λύπης όταν κάποιος επιθυμεί αυτό που ανήκει σε άλλον.

Ψώρα: Μια μεταδοτική δερματική ασθένεια που προκαλεί φαγούρα και εξανθήματα.

Συνολική σημασία: Η έκφραση χρησιμοποιείται για να δηλώσει ότι η ζήλια είναι τόσο ισχυρή και αρνητική, που αν ήταν ασθένεια, θα εξαπλωνόταν σε όλο τον πληθυσμό.

Ζήσε μαύρε μου να φας τριφύλλ'.

Ευχή προς το ζώο για να βοσκήσει, όταν πολύ αργά θα φυτρώσει το τριφύλλι.

Η φράση εδώ δίνει κουράγιο στο μαύρο άλογο να μπορέσει να επιβιώσει νησιτικό το Χειμώνα για να φάει τριφύλλι την Άνοιξη. Εμείς, όμως, λέμε τη φράση αυτή όταν είμαστε σε κατάσταση αναμονής χωρίς ελπίδα. Σε κατάσταση απογοήτευσης.

Η φράση «Ζήσε μαύρε μου να φας τριφύλλι» είναι παροιμία που χρησιμοποιείται ειρωνικά για να δηλώσει ότι κάτι θα συμβεί σε ένα πολύ μακρινό, αβέβαιο ή φανταστικό μέλλον.

Είτε πρόκειται για μακρινές ελπίδες είτε για ουτοπικές υποσχέσεις, η παροιμία τονίζει την αναβολή ενός γεγονότος επ' αόριστο.

Αρχική σημασία: Η αρχική μορφή της παροιμίας ήταν «Ζήσε Μάν μου να φας τριφύλλι», που αναφερόταν σε ένα ζώο (συχνά υποζύγιο) που λιμοκτονούσε το Χειμώνα. Ο αγρότης του έλεγε να ζήσει για να φάει τριφύλλι τον Μάιο, όταν θα είχε ξαναφυτρώσει.

Μεταφορά: Με την πάροδο του χρόνου, η φράση «Μάν» παραφράστηκε σε «Μαύρε» και χρησιμοποιήθηκε μεταφορικά για να αναφερθεί σε έναν καημένο, άτυχο ή υποζύγιο. Η παροιμία έφτασε έτσι στην τελική της μορφή.

Σύγχρονη χρήση: Σήμερα, η φράση χρησιμοποιείται ειρωνικά σε διάφορα πλαίσια. Για παράδειγμα, η φράση «Ζήσε Μαύρε μου να φας το Μάν τριφύλλι» χρησιμοποιείται σε μυθιστορήματα, όπως ο «Καπετάν Μιχάλης» του **Καζαντζάκη** για να τονίσει την αναβολή μιας ενέργειας.

Ζητάς τώρα πράσινα άλογα μ' αυτά που λες.

Παράλογη είναι η απαίτησή σου και απραγματοποίητη

Η φράση «Ζητάς τώρα πράσινα άλογα» σημαίνει ότι κάποιος λέει πράγματα που είναι παράλογα, αβάσιμα ή τερατώδη. Πρόκειται για παραφθορά της αρχαίας ελληνικής έκφρασης «πράσσειν άλογα» που σημαίνει «κάνει χωρίς λογική».

«Πράσσειν»: Απαρέμφατο του ρήματος «πράσσω» (πράττω), που σημαίνει «κάνω».

«Άλογα»: Προέρχεται από το «άλογα» (α- στερητικό + λόγος), δηλαδή «χωρίς λογική».

Εξ ου και: Κάποιος που ζητάει «πράσινα άλογα» ουσιαστικά ζητάει «άλογα πράγματα» ή λέει πράγματα χωρίς λογική.

Ζήτω, που καήκαμε.

Από αυτό το κακό που ξαφνικά μας βρήκε.

Η φράση «Ζήτω, που καήκαμε» είναι μια ειρωνική έκφραση που χρησιμοποιείται για να δηλώσει απόγνωση, αποτυχία ή ατυχία. Σημαίνει ότι η κατάσταση είναι τόσο άσχημη ή απελπιστική, που δεν υπάρχει ελπίδα.

Ειρωνική έκφραση: Χρησιμοποιείται ειρωνικά για να εκφράσει ότι κάτι πήγε πολύ στραβά.

Έκφραση αποτυχίας: Δηλώνει ότι κάτι έχει αποτύχει παταγωδώς.

Έκφραση απελπισίας: Υποδηλώνει ότι η κατάσταση είναι τόσο κακή που δεν υπάρχει καμία ελπίδα για βελτίωση.

Ζιστό φαϊ, καλό φαϊ.

Το φαγητό πρέπει να είναι φρεσκομαγειρεμένο και ζεστό για να είναι νόστιμο.

Κάποια υπόθεση ή εργασία πρέπει να γίνεται έγκαιρα και να μη πηγαίνει από αναβολή σε αναβολή. Με την ίδια σημασία λέγεται και η φράση: «Ζεστό το σίδερο δουλεύεται καλύτερα».

Η φράση «Ζεστό φαϊ, καλό φαϊ» δεν είναι γνωστή ελληνική παροιμία, αλλά μια συνηθισμένη και απλή έκφραση που δηλώνει ότι το ζεστό φαγητό είναι πιο νόστιμο και ικανοποιητικό, από το κρύο. Μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να εκφράσει την ευχαρίστηση από ένα γεύμα ή να τονίσει την αξία της ζεστής κουζίνας.

Προέλευση: Η φράση είναι μια απλή δήλωση αλήθειας, πιθανότατα προφορικής παράδοσης, παρά μια επίσημη, καταγεγραμμένη παροιμία.

Έννοια: Εκφράζει την ιδέα ότι η θερμοκρασία του φαγητού επηρεάζει την γεύση και την ικανοποίησή του, με το ζεστό φαγητό να θεωρείται ανώτερο.

Παρόμοιες εκφράσεις: Ενώ δεν υπάρχει ακριβώς η ίδια φράση, υπάρχουν άλλες παροιμίες που σχετίζονται με το φαγητό, όπως: «Νηστικό αρκούδι δε χορεύει». «Ο πεινασμένος, καρβέλια ονειρεύεται».

Ζουή σε λόγου σας.

Συλλυπητήρια ευχή στις κηδείες.

Η φράση «Ζωή σε λόγου σας» είναι μια παροιμία ή ευχή, που λέγεται για να δηλωθεί συλλυπητήριο για τον θάνατο ενός προσώπου. Σημαίνει «Μακάρι να ζήσετε για να τον/την θυμάστε» ή «Η ζωή σας να συνεχιστεί και να τον/την θυμάστε».

Σημασία: Συλλυπητήριο μήνυμα, παρηγοριά.

Προέλευση: Προέρχεται από την αρχαία λέξη «λόγος», που αναφέρεται στη μνήμη και τη φήμη του αποθανόντος.

Χρήση: Συχνά ακολουθείται από «να τον θυμόσαστε».

Ζουζουνίζουν τ' αυτιά μ'.

Βουίζουν και ενοχλούν.

Η φράση «βουίζουν τα αυτιά μου» δεν είναι παροιμία, αλλά περιγράφει το σύμπτωμα της εμβοής, δηλαδή την αίσθηση ενός ήχου (όπως βουητό ή σφύριγμα) στα αυτιά, όταν δεν υπάρχει εξωτερική πηγή ήχου. Αυτό το σύμπτωμα μπορεί να οφείλεται σε διάφορες αιτίες, όπως απώλεια ακοής, έκθεση σε θόρυβο, προβλήματα στο αυτί ή άλλες ιατρικές καταστάσεις.

Εμβοές: Η ιατρική ορολογία για το βουητό στα αυτιά είναι εμβοές.

Αιτίες: Οι εμβοές μπορεί να προκληθούν από διάφορους παράγοντες.

Ζουή κι κότα.

Ανέμελη, ευτυχισμένη ζωή.

Λέγεται για όποιον απολαμβάνει τα αγαθά της ζωής, χωρίς φροντίδες και στενοχώριες.

Η φράση «ζωή και κότα» σημαίνει ότι κάποιος ζει άνετα, χωρίς πολλές έγνοιες, οικονομική στενότητα ή προβλήματα. Αναφέρεται σε κάποιον που έχει ευκολία και άνεση στη ζωή του.

Σημασία: Περιγράφει μια ζωή γεμάτη ανέσεις, όπου κάποιος δεν χρειάζεται να ανησυχεί για τα καθημερινά του.

Συχνή χρήση: Χρησιμοποιείται για να δηλώσει οικονομική άνεση και έναν τρόπο ζωής χωρίς πίεση.

Σύγκριση: Συχνά χρησιμοποιείται σε αντιδιαστολή με τη «σκυλίσια ζωή», που σημαίνει δυσκολίες και ταλαιπωρία.

Πιθάρι χωμάτινο.

Το πιθάρι ήταν ένα πήλινο σκεύος, που το χρησιμοποιούσαν οι Καναλιώτες για να αποθηκεύουν ρετσέλια, τσίπουρο, ξύδι, γάλα και άλλα ρευστά ή στερεά προϊόντα, που χρειάζονταν δροσιά για να συντηρηθούν.

Η Άγια Βαρβάρα βαρβαρών' / ο Άγιος Σάββας σαβανών' / ο Άγιος Νικόλας παραχών' / ο Άγιος Σπυρίδωνας ξεχών' / κι ο άγιος Ελευθέριος ελευθερών'.

Τα ρήματα βαρβαρώνω και σαββανώνω κατά παρετυμολογία των λέξεων Βαρβάρα και Σάββα.

Η βαθύτερη έννοια των στίχων αυτών είναι:

Τη γιορτή της Αγίας Βαρβάρας (4/12) ο καιρός αγριεύει. Την επόμενη μέρα, γιορτή του Αγίου Σάββα (5/12), το χιόνι σκεπάζει τα πάντα σαν σάβανο. Ενώ τη μεθεπόμενη μέρα, γιορτή του Αγίου Νικολάου (6/12) το στρώμα του χιονιού γίνεται παχύ. Του Αγίου Σπυρίδωνα (12/12) το χιόνι αρχίζει να λιώνει και του Αγίου Ελευθερίου (15/12) λιώνει εντελώς.

Αυτό το δημοφιλές ρητό αναφέρεται στην επικείμενη αλλαγή του καιρού που σηματοδοτείται από τις ημέρες γιορτών των Αγίων Βαρβάρας (4 Δεκεμβρίου), Σάββα (5 Δεκεμβρίου) και Νικολάου (6 Δεκεμβρίου), τα λεγόμενα «Νικολοβάρβαρα». Η σημασία του είναι ότι η κακοκαιρία και το κρύο, που «βαρβαρώνουν» (σαρώνουν) με την Αγία Βαρβάρα, «σαβανώνουν» (πλησιάζουν την κορύφωσή τους) με τον Άγιο Σάββα. Στη συνέχεια, ο Άγιος Νικόλαος φέρνει την παγωνιά («παραχώνει»), ενώ οι γιορτές του Αγίου Σπυρίδωνα (12 Δεκεμβρίου) και του Αγίου Ελευθέριου (15 Δεκεμβρίου) φέρνουν βελτίωση του καιρού και λύση από την κακοκαιρία («ξεχώνουν» και «ελευθερώνουν»).

Λεπτομερής ερμηνεία

«Η Αγία Βαρβάρα βαρβαρώνει»: Η Αγία Βαρβάρα σηματοδοτεί την έναρξη της κακοκαιρίας και του κρύου, που «βαρβαρώνει» (σαρώνει) την περιοχή με χιόνια και παγωνιά.

«ο Άγιος Σάββας σαβανώνει»: Με τον Άγιο Σάββα, η κακοκαιρία «σαβανώνει» (πλησιάζει την κορύφωσή της), γίνοντας πιο έντονη και «στρώνει» το τοπίο με χιόνια.

«ο Άγιος Νικόλας παραχώνει»: Ο Άγιος Νικόλαος φέρνει την «παραχώνια», δηλαδή την κορύφωση του Χειμώνα και της παγωνιάς,

«ο Άγιος Σπυρίδωνας ξεχώνει»: Μετά την κορύφωση του Χειμώνα, ο Άγιος Σπυρίδωνας «ξεχώνει», δηλαδή φέρνει την πρώτη βελτίωση του καιρού, ένα μικρό διάλειμμα από την κακοκαιρία.

«κι ο Άγιος Ελευθέριος ελευθερώνει»: Ο Άγιος Ελευθέριος «ελευθερώνει» την κατάσταση, σηματοδοτώντας την αρχή μιας περιόδου πιο ήπιου καιρού, με λιγότερο κρύο και κακοκαιρία.

Η ανάγκη κάνει το παλικάρι.

Η φράση «Η ανάγκη κάνει το παλικάρι» σημαίνει ότι οι δύσκολες ή απροσδόκτες καταστάσεις αναγκάζουν ακόμα και τους πιο δειλούς ανθρώπους να δείξουν θάρρος, τόλμη και αποφασιστικότητα, ξεπερνώντας τους φόβους τους, αναδεικνύοντας την κρυμμένη γενναιοότητα ή ικανότητα που έχουν, και μεταμορφώνοντάς τους σε κάτι σαν «παλικάρι» (γενναίος, ικανός άνδρας).

Ανάλυση της φράσης:

Ανάγκη: Η δύσκολη κατάσταση, η πίεση, η απειλή ή η έλλειψη που απαιτεί άμεση αντίδραση.

Κάνει το παλικάρι: Ενεργεί ως καταλύτης για την εμφάνιση χαρακτηριστικών, όπως η ανδρεία, η εφευρετικότητα, η δύναμη και η επιδεξιότητα, κάτι που δεν θα έκανε κανείς υπό κανονικές συνθήκες.

Σημασία στην καθημερινότητα: Είναι ένα λαϊκό ρητό που τονίζει την ικανότητα της ανθρώπινης φύσης να προσαρμόζεται και να βρίσκει κρυμμένα αποθέματα δύναμης, όταν η επιβίωση ή η επιτυχία μιας αποστολής το απαιτεί, ακόμα κι αν η αρχική συμπεριφορά ήταν ανασφαλής ή δειλή.

Η αρρώστια και η αρχοντιά φαίνονται από μακριά.

Η φράση «Η αρρώστια και η αρχοντιά φαίνονται από μακριά» σημαίνει ότι τόσο οι εσωτερικές παθήσεις και αδυναμίες (αρρώστια) όσο και τα εγγενή χαρακτηριστικά της ευγένειας, της αξιοπρέπειας, και της καλής ανατροφής (αρχοντιά) διακρίνονται αμέσως σε έναν άνθρωπο, ακόμα κι αν δεν εκδηλώνουν με τον κλασικό τρόπο, γιατί εκπέμπουν μια «αύρα» ή συμπεριφορά που είναι αισθητή σε όσους έχουν την ικανότητα να την αντιληφθούν, όπως λέει και μια άλλη παροιμία, «η αρχοντιά μυρίζει».

Ανάλυση της φράσης:

Αρρώστια: Δεν αναφέρεται μόνο σε σωματική ασθένεια, αλλά και σε ψυχικές αδυναμίες, κακές συνήθειες, ή μια γενικότερη «άρρωστη» κατάσταση που διακρίνεται στην εμφάνιση, τη στάση σώματος, ή τον τρόπο ομιλίας.

Αρχοντιά: Σημαίνει ευγένεια ψυχής, καλή συμπεριφορά, αξιοπρέπεια, μεγαλείο χαρακτήρα, και όχι απαραίτητα πλούτο ή κοινωνική θέση. Είναι κάτι που «φαίνεται» μέσα από την ευγένεια των κινήσεων, τον σεβασμό προς τους άλλους, την καλοσύνη και την τιμή.

Φαίνεται από μακριά: Υποδηλώνει ότι αυτά τα χαρακτηριστικά είναι τόσο έντονα και αυθεντικά, που δεν χρειάζεται κάποιος να πλησιάσει ή να γνωρίσει σε βάθος τον άνθρωπο για να τα καταλάβει. Διακρίνονται άμεσα, όπως όταν κάτι μυρίζει ή διακρίνεις ένα φωτεινό αντικείμενο στο σκοτάδι.

Συνοπτικά: Η παροιμία τονίζει ότι η αληθινή ουσία ενός ανθρώπου, είτε είναι θετική (αρχοντιά) είτε αρνητική (αρρώστια), αποκαλύπτεται εύκολα και αμέσως, αρκεί να έχει κανείς την παρατηρητικότητα να την δει.

Η αρχή είναι το ήμισυ του παντός.

Η φράση «Η αρχή είναι το ήμισυ του παντός» είναι αρχαίο ελληνικό απόφθεγμα που αποδίδεται στον **Πλάτωνα**, και σημαίνει ότι η καλή και σωστή έναρξη μιας εργασίας είναι το πιο κρίσιμο μέρος της, καθώς διευκολύνει τα επόμενα βήματα και η αρχή είναι ουσιαστικά το ήμισυ της ολοκληρωμένης προσπάθειας.

Προέλευση: Αν και διαδόθηκε από τον Πλάτωνα στους «Νόμους» του (753e), η ιδέα έχει ρίζες στον **Ησίοδο**, που αναφέρεται στο πόσο πολύτιμο είναι το μισό, ενώ και ο **Αριστοτέλης** κάνει αναφορά στην αξία της αρχής.

Σημασία: Υπογραμμίζει τη σπουδαιότητα της προετοιμασίας και της σωστής εκκίνησης. Μια καλή αρχή κάνει την υπόλοιπη δουλειά πολύ πιο εύκολη και ουσιαστικά την προκαθορίζει.

«Η γλώσσα κόκκαλα δεν έχ' κι κόκκαλα τσακίζ'».

Κάνει πολύ κακό η γλώσσα, που λέει άσχημα λόγια.

Η φράση υποδηλώνει τη μεγάλη δύναμη των λέξεων. Μεταφορικά, θέλει να δείξει ότι αν και η γλώσσα είναι άυλη, οι λόγοι μας μπορούν να πληγώσουν, να κάμψουν ή να σπάσουν την ψυχή κάποιου, όπως θα έσπαζαν ένα κόκκαλο.

Η παροιμία «Η γλώσσα κόκκαλα δεν έχει και κόκκαλα τσακίζει» σημαίνει ότι η γλώσσα, παρόλο που είναι άυλη, έχει τεράστια δύναμη να πληγώσει και να «τσακίσει» τους ανθρώπους, όπως ένα σκληρό αντικείμενο. Τονίζει την ισχύ των λόγων, των σκέψεων και της ομιλίας, τα οποία, αν και άυλα, μπορούν να γίνουν εξαιρετικά σκληρά, πικρά και πληγώνουν συχνά λόγω της αλήθειας που μεταφέρουν.

Δύναμη της γλώσσας: Η παροιμία υπογραμμίζει τη δύναμη της γλώσσας και πώς μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως όπλο.

Αντιπαράθεση: Δημιουργεί μια αντιπαράθεση μεταξύ της φυσικής έλλειψης οστού στη γλώσσα και της ικανότητάς της να προκαλεί σοβαρό πόνο, σαν να έσπαζε κόκαλα.

Κύρος και επιβολή: Η γλώσσα μπορεί να ασκήσει κύρος και να επιβάλει απόψεις, ιδιαίτερα όταν συνδυάζεται με πνευματική καλλιέργεια και κοινωνική θέση.

Η γλώσσα που μπερδεύεται, λέει την αλήθεια.

Σημείωση. «Γλώσσα λανθάνουσα τ' αληθή λέγει». (**Μένανδρος**, ποιητής της αρχαίας Αθήνας).

Η φράση «Η γλώσσα που μπερδεύεται, λέει την αλήθεια» δεν είναι μια καθιερωμένη ελληνική παροιμία, αλλά μάλλον ένα σύγχρονο απόφθεγμα ή ιδέα που υποδηλώνει ότι κάποιος που δυσκολεύεται να εκφραστεί ή να επινοήσει, μπορεί, τελικά, να αποκαλύψει την ειλικρινή του σκέψη χωρίς προσπάθεια ωραιοποίησης ή συγκάλυψης. Η σύγχυση, σε αυτή την περίπτωση, θεωρείται σημάδι γνήσιου συναισθήματος και όχι σκοπιμότητας.

Σημασία: Η ιδέα είναι ότι η αλήθεια μπορεί να προκύψει απρόσμενα, ακόμα και μέσα από την αδεξιότητα ή τη δυσκολία στην έκφραση. Η μη επιτηδευμένη ομιλία μπορεί να είναι πιο ειλικρινής από τη σχολαστική και προσεκτική.

Διαφορετική ερμηνεία: Άλλες φορές, η αδεξιότητα στην έκφραση μπορεί να οφείλεται σε έλλειψη γνώσης ή σε σύγχυση και όχι απαραίτητα σε ειλικρίνεια. Ωστόσο, το απόφθεγμα εστιάζει στην πτυχή της αλήθειας που μπορεί να αποκαλυφθεί μέσω μιας μη επιτηδευμένης ή εσφαλμένης διατύπωσης.

Η γριά δεν έχει δ'λεια κι αγοράζι γουρ'νόπ'λα.

Πάντα υπάρχει κάτι που μπορούμε να κάνουμε, όσο ποταπό κι αν είναι αυτό.

Η παροιμία είναι «Η γριά δεν είχε δουλειά και αγόραζε γουρούνι» και σημαίνει ότι κάποιος βρίσκει ενασχόληση ή δημιουργεί δικά του προβλήματα, όταν δεν έχει πραγματικά προβλήματα. Χρησιμοποιείται για να περιγράψει κάποιον που, ενώ θα έπρεπε να είναι ικανοποιημένος, ασχολείται με πράγματα που του προκαλούν βάσανα ή του δημιουργούν δυσκολίες.

Επεξήγηση: Η έκφραση υποδηλώνει ότι η γριά δεν είχε εργασία ή κάποιο σοβαρό λόγο να ανησυχεί, οπότε αποφάσισε να αγοράσει γουρούνι, το οποίο απαιτεί φροντίδα και διατροφή, προκαλώντας στον εαυτό της «βάσανα».

Εφαρμογή: Η παροιμία εφαρμόζεται σε καταστάσεις όπου κάποιος, αντί να ασχολείται με τα ουσιαστικά, προτιμά να δημιουργεί μικρά, περιττά προβλήματα για να περάσει η ώρα ή για να έχει κάτι να απασχολεί το μυαλό του.

Η γριά κότα έχει το ζουμί

Η παροιμία «Η γριά κότα έχει το ζουμί» σημαίνει ότι οι μεγαλύτερες σε ηλικία γυναίκες, λόγω της εμπειρίας τους, κατέχουν περισσότερες γνώσεις και ικανότητες, ειδικά σε θέματα που σχετίζονται με τη γενετήσια τέχνη, ξεπερνώντας συχνά τις νεότερες σε εμπειρία. Αναδεικνύει την αξία της ωριμότητας και της εμπειρίας έναντι της νεότητας.

Ερμηνεία: Η «γριά κότα» αναφέρεται σε μια ώριμη γυναίκα. Το «ζουμί» είναι το ουσιαστικό περιεχόμενο, η «ουσία», η εμπειρία.

Σημασία: Οι μεγαλύτερες σε ηλικία γυναίκες είναι πιο ικανές και έμπειρες, ειδικά στις γενετήσιες σχέσεις, καθώς έχουν αποκτήσει «πολλές κλινικές αρετές».

Συνώνυμο/Παραλλαγή: Μια παρόμοια έκφραση είναι «Ο γέρος ξέρει τα πολλά», η οποία τονίζει την αξία της σοφίας και της εμπειρίας των ηλικιωμένων γενικά.

Η γυναίκα φτιάχν' του σπít' κι η γυναίκα του χαλάει.

Η γυναίκα ως νοικοκυρά το στηρίζει το σπίτι, ενώ όταν είναι ανοικοκύρευτη το διαλύει. Πρόκειται για μία παροιμία που αναφέρεται στην γυναίκα ως κεντρικό πρόσωπο στη

διατήρηση ή την καταστροφή ενός σπιτιού, είτε με την κυριολεκτική έννοια είτε με τη μεταφορική, διότι:

Η γυναίκα, με τις οικιακές της δραστηριότητες, μπορεί να φροντίσει και να «χτίσει» ένα σπίτι, κάνοντάς το ευχάριστο και περιποιημένο. Μπορεί, όμως, να το «χαλάσει» (με τη μεταφορική έννοια) με τη στάση της, τη συμπεριφορά της ή τις διαμάχες που προκαλεί.

Μπορεί επίσης να αναφέρεται στη συνοχή της οικογένειας. Η γυναίκα μπορεί να είναι αυτή που ενώνει την οικογένεια, αλλά και αυτή που, με τις πράξεις της, μπορεί να την οδηγήσει σε διάλυση.

Συνοπτικά, η φράση υποδηλώνει ότι η γυναίκα έχει μεγάλη ευθύνη και δύναμη στη δημιουργία ή την καταστροφή του σπιτιού και της οικογένειας.

Η δ'λεια δεν έχ' ντροπή.

Κανένας δεν ντρέπεται που δουλεύει.

Η φράση «Η δουλειά δεν έχει ντροπή» σημαίνει ότι η εργασία και η προσπάθεια για να κερδίσει κάποιος τα προς το ζην δεν είναι ντροπή, αλλά κάτι που πρέπει να τιμάται. Αντίθετα, είναι κάτι, το οποίο τιμάται και χαροποιεί αυτόν που την κάνει, όπως αναφέρεται στην πλήρη παροιμία:

Σημασία: Η φράση τονίζει την αξία της εργασίας και απορρίπτει κάθε ιδέα ότι η εργασία είναι ντροπιαστική ή εξευτελιστική.

Ερμηνεία: Υποδηλώνει ότι η ενασχόληση με μια εργασία, ανεξάρτητα από τη φύση της, είναι μια τιμητική πράξη και οφείλει κανείς να είναι περήφανος γι' αυτήν.

Ολοκληρωμένη παροιμία: Η πιο πλήρης μορφή της παροιμίας είναι «Η δουλειά ντροπή δεν έχει και χαράς τον που την έχει». Αυτό το απόσπασμα τονίζει ότι η εργασία είναι μια πηγή χαράς και τιμής για τον άνθρωπο που την επιδιώκει.

Η ήλιους βγαίν' για ούλουν τουν κόσμου.

Όλοι, επομένως έχουν τα ίδια δικαιώματα και τις ίδιες ευεργεσίες και απολαβές.

Η φράση «ο ήλιος βγαίνει για όλο τον κόσμο» δεν είναι ακριβώς παροιμία, αλλά μια συνηθισμένη έκφραση που σημαίνει ότι όλοι οι άνθρωποι έχουν ίσο δικαίωμα στην επιτυχία, την ευτυχία και την αναγνώριση. Δείχνει ότι κανείς δεν πρέπει να εμποδίζεται από το να επιτύχει τους στόχους του.

Ερμηνεία: Η φράση υποδηλώνει ότι υπάρχει αρκετή ευκαιρία και δυνατότητα για όλους να ευδοκιμήσουν, ανεξάρτητα από τις αντιξοότητες ή την προέλευσή τους.

Χρήση: Μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να πει κανείς πως «ό,τι και να κάνεις, δε θα μπόρεσεις να σταθείς εμπόδιο σ' εμένα, γιατί ο ήλιος βγαίνει για όλο τον κόσμο», εκφράζοντας μια αίσθηση ατομικής δύναμης και αισιοδοξίας.

Ἡ Θεός τις πάσχει ἢ το πᾶν ἀπόλλυται.

Ἡ φράση «Ἡ Θεός τις πάσχει ἢ το πᾶν ἀπόλλυται» (Εἴτε πάσχει κάποιος Θεός, εἴτε καταστρέφεται το παν) ἐκφράζει το ἀρχαῖο ἐλληνικό δίλημμα για το πρόβλημα του κακοῦ και τη σχέση του με το Θείο, θέτοντας το ἐρώτημα αν ο Θεός (ἢ οἱ θεοί) εἶναι εἴτε κακοί/αδιάφοροι εἴτε αν το σύμπαν εἶναι ἓνα τυχαῖο χάος, κάτι που ἀπασχόλησε τους προσωκρατικούς φιλοσόφους ὅπως ο **Επίκουρος**, δείχνοντας την ἀδυναμία ἐναρμόνισης της παντοδυναμίας και καλοσύνης του Θεοῦ με την ὑπαρξη του πόνου και της καταστροφῆς στον κόσμο, μια φράση-κλειδί για τη θεολογική και φιλοσοφική συζήτηση περί θεοδικίας.

Ανάλυση της φράσης:

«Ἡ Θεός τις πάσχει»: Εἴτε ο Θεός (οἱ θεοί) εἶναι κακός/αδιάφορος, εἴτε (με μια ἄλλη ἐρμηνεία) πάσχει μαζί με τον κόσμο, κάτι που ἐρχεται σε ἀντίθεση με την ἰδέα ἐνός τέλειου, ἀπαθούς Θεοῦ.

«ἢ το πᾶν ἀπόλλυται»: Εἴτε το σύμπαν εἶναι ἓνα τυχαῖο, ἀδιάφορο σύστημα που οδηγεῖται στην καταστροφή, εἴτε οἱ θεοί δεν ἐνδιαφέρονται για την ὑπαρξή μας.

Ἡ σημασία της στο πλαίσιο της φιλοσοφίας:

Επικούρειος πειρασμός: Αυτό το δίλημμα ἀποδίδεται (με κάποια παραλλαγή) στον φιλόσοφο **Επίκουρο**, ο οποίος προσπάθησε να ἐξηγήσει την ὑπαρξη του κακοῦ, καταλήγοντας ὅτι: οἱ θεοί δεν θέλουν να ἐμποδίσουν το κακό, ἀλλά δεν μποροῦν ἢ μποροῦν ἀλλά δεν θέλουν, ἢ οὔτε μποροῦν οὔτε θέλουν, ἄρα το κακό εἶναι ἀναπόφευκτο.

Θεοδικία: Ἡ φράση ἀγγίζει την καρδιά του προβλήματος της θεοδικίας, δηλαδή την προσπάθεια να δικαιολογηθεῖ ἡ ὑπαρξη του Θεοῦ (που θεωρεῖται ἀγαθός και παντοδύναμος) μπροστά στην ὑπαρξη του κακοῦ, του πόνου και της ἀδικίας στον κόσμο.

Ελληνική τραγωδία και κοσμοθεωρία: Ἀντικατοπτρίζει την ἀγωνία του ἀρχαίου ἀνθρώπου, που προσπαθοῦσε να κατανοήσει τη θέση του μέσα σε ἓναν κόσμο ὅπου το καλὸ και το κακό συνυπάρχουν και ἡ ἀνθρώπινη ὑπαρξη φαντάζει συχνά ευάλωτη μπροστά στις δυνάμεις της μοίρας ἢ των θεῶν.

Στην οὐσία, ἡ φράση θέτει το αἰώνιο ἐρώτημα: «Αν ὑπάρχει ἓνας παντοδύναμος και ἀγαθός Θεός, γιατί ὑπάρχει τόσο πόνος και κακό στον κόσμο;».

Σημείωση: Ο **Διονύσιος ο Ἀρεοπαγίτης** ἦταν στην Ἡλιούπολη, μαζί με τον φίλο του φιλόσοφο **Ἀπολλοφάνη** ὅταν γινόταν ἡ Σταύρωση του Χριστοῦ που αν και μεσημέρι, σκοτεῖνιασε ὁ ἥλιος. “Ἀπὸ δε ἑκτῆς ὥρας, σκότος ἐγένετο ἐπὶ πᾶσαν την γην ἕως ὥρας ἐνάτης”(Ματθαίου, 27,45). Ο Διονύσιος συγκλονίστηκε ἀπὸ το παράδοξο και ἀνεξήγητο αὐτὸ φαινόμενο και ἀναφώνησε: «Ἡ Θεός πάσχει ἢ το πᾶν ἀπόλλυται» («Ἡ ο Θεός υποφέρει ἢ αὐτὸ εἶναι τὸ τέλος του κόσμου»). Επιστρέφοντας στην Ἀθήνα ἀναδείχθηκε κορυφαῖος δικαστής και πρόεδρος του Ἀρείου Πάγου.

Ήθιλα να πέσου, καλά που μ' έσπρωξες

Είναι μια έκφραση που χρησιμοποιείται όταν κάποιος δίνει μια ώθηση (ή μια εμπύχωση) σε κάποιον άλλο να κάνει κάτι που διστάζει. Συνήθως, η πρόθεση πίσω από τη φράση είναι ότι το άτομο που δέχεται την ώθηση έχει ήδη την επιθυμία να κάνει την πράξη, αλλά χρειάζεται μια μικρή βοήθεια για να ξεπεράσει την αρχική διστακτικότητά του. Π.χ. ένας φίλος μπορεί να πει σε έναν άλλο που είναι αναποφάσιστος να πάει σε ένα πάρτι: «Θα έρθεις; Μην το σκέφτεσαι πολύ, πες ναι!» και ο δεύτερος να απαντήσει: «Εντάξει, καλά που μ' έσπρωξες! Θα έρθω».

Χρησιμοποιούμε τη φράση αυτή για να αποδοκιμάσουμε τις τάχα δικαιολογίες μερικών, που ενώ θέλουν και επιδιώκουν κάτι, δείχνουν ότι αναγκάζονται να το κάνουν ή συμπτωματικά έγινε αυτό που έγινε. Όμοια και η φράση «τραβάτε με κι ας κλαίω.»

Η φράση «Ήθελα να πέσω, καλά που μ' έσπρωξες» είναι μια παροιμία που χρησιμοποιείται όταν κάποιος θέλει να κρυφτεί πίσω από μια δικαιολογία, ενώ στην πραγματικότητα ήθελε να κάνει κάτι που συνέβη. Εκφράζει την ιδέα ότι κάποιος εκμεταλλεύεται μια κατάσταση ή μια δικαιολογία για να αποφύγει την ευθύνη, ενώ τελικά βγαίνει ωφελημένος.

Σημασία: Χρησιμοποιείται για να περιγράψει κάποιον που προσποιείται ότι δεν ήθελε κάτι, ενώ τελικά αυτό του συμφέρει. Με την άρνηση του άλλου, γλιτώνει από ένα δήθεν «αναγκαίο κακό», αλλά τελικά ωφελείται.

Χρήση: Εκφράζει την ειρωνεία και την πρόφαση που χρησιμοποιεί κάποιος για να δικαιολογήσει τις ενέργειές του.

Ήθελές τα και έπαθές τα.

Εσύ ο ίδιος ευθύνεσαι για τα κακά που σου συμβαίνουν.

► Έθελές τα και έπαθές τα.

Η Θιος να σι φυλάει απ' αυτούς τους αχαϊρευτους.

Μακριά τους για να μη σε παρασύρουν κι εσένα.

Η φράση «Ο Θεός να σε φυλάει» είναι ένα γνωμικό που χρησιμοποιείται για να εκφράσει την επιθυμία για την προστασία κάποιου από συγκεκριμένα δεινά. Συχνά συμπληρώνεται, για παράδειγμα: «Ο Θεός να σε φυλάει από το άδικο και από κακιά γυναίκα» ή «Ο Θεός να σε φυλάει από καινούριο άρχοντα».

Επεξήγηση: Λειτουργεί ως μια προειδοποίηση για την αποφυγή δυσάρεστων καταστάσεων, που συνήθως αποδίδονται σε κακές επιλογές, δύσκολους ανθρώπους ή αρνητικές καταστάσεις.

Συμπληρώματα: Μπορεί να συνδυαστεί με άλλα στοιχεία για να γίνει πιο συγκεκριμένη, ανάλογα με την περίπτωση. Για παράδειγμα:

«Ο Θεός να σε φυλάει από καινούριο άρχοντα κι από παλιό διακονιάρη».

«Ο Θεός να σε φυλάει από το άδικο και από κακιά γυναίκα».

Η ισχύς εν τη ενώσει.

Η φράση «Η ισχύς εν τη ενώσει» σημαίνει ότι η δύναμη βρίσκεται στην ενότητα και τη συνεργασία, δηλαδή ότι, όταν οι άνθρωποι είναι ενωμένοι και συμφωνούν, είναι πιο δυνατοί και ανίκητοι, σε αντίθεση με το να είναι διαιρεμένοι, όπου γίνονται εύκολα ευάλωτοι. Πρόκειται για ένα αρχαίο ρητό που προέρχεται από τον μύθο του **Αίσωπου** με τους γιους του γεωργού που δεν μπορούσαν να σπάσουν δέσμες ραβδίων, αλλά μπορούσαν να σπάσουν μεμονωμένα, τονίζοντας την αξία της ομόνοιας.

Προέλευση: Συνήθως αποδίδεται στον Αίσωπο (Μύθος «Γεωργού παίδες στασιάζοντες») και όχι στον **Όμηρο**, όπως μερικές φορές πιστεύεται.

Νόημα: Η ομόνοια κάνει τους ανθρώπους ανίκητους, ενώ η στάση τους, τους καθιστά ευάλωτους στους εχθρούς.

Σύγχρονη χρήση: Χρησιμοποιείται για να τονίσει ότι η ενότητα είναι απαραίτητη για να ξεπεραστούν οι δυσκολίες και οι «σκοτεινές δυνάμεις».

Αντίστοιχα στα Αγγλικά/Γαλλικά: «Unity makes strength» / «L'union fait la

Η καθαριότητα είναι μισή αρχοντιά.

Γιατί αναδεικνύει το ωραίο σπίτι σου και την αρχοντική οικογένειά σου.

Η φράση «Η καθαριότητα είναι μισή αρχοντιά» είναι μια παροιμία που σημαίνει ότι η καθαριότητα και η τάξη είναι σημαντικά χαρακτηριστικά της καλής ζωής, συνδεδεμένα παραδοσιακά με την αρχοντιά. Υποδηλώνει ότι ένας καθαρός χώρος και ένας τακτοποιημένος άνθρωπος εκπέμπουν ευγένεια και αξιοπρέπεια, ακόμα κι αν δεν διαθέτουν πλούτο.

Σύνδεση με την αρχοντιά: Ιστορικά, οι άρχοντες ήταν συνώνυμοι με την καλή ζωή, τον πλούτο, την ευγένεια και την περιποιημένη εμφάνιση.

Η «άλλη μισή αρχοντιά»: Η παροιμία αφήνει το πεδίο ανοιχτό για να ερμηνεύσει κανείς τι είναι η «άλλη μισή αρχοντιά», όπως πλούτος, ήθος, αξιοπρέπεια ή κάτι άλλο.

Η αξία της καθαριότητας για όλους: Η παροιμία, πέρα από την αρχοντιά, τονίζει τη σημασία της καθαριότητας ως τρόπου να δείχνει κανείς φροντίδα, τάξη και αρμονία, κάνοντας την επιμέλεια προσβάσιμη σε όλους.

Η καλή δ'λεια αργεί να γίν'.

Γιατί θέλει επιμέλεια και προσοχή.

Η φράση «Η καλή δουλειά αργεί να γίνει» σημαίνει ότι οι καλές και σωστές δουλειές απαιτούν χρόνο και υπομονή για να ολοκληρωθούν σωστά, και δεν γίνονται βιαστικά. Αυτή η παροιμία τονίζει την αξία της επιμονής και της προσοχής στη λεπτομέρεια, υποδηλώνοντας ότι η βιασύνη μπορεί να οδηγήσει σε κακής ποιότητας αποτελέσματα.

Σημασία: Η καλή δουλειά, σε αντίθεση με τη βιαστική, απαιτεί χρόνο και προσπάθεια για να γίνει σωστά και με ακρίβεια.

Υπομονή: Η παροιμία προτρέπει στην υπομονή και την επιμονή, ώστε να επιτευχθεί το καλύτερο δυνατό αποτέλεσμα.

Αντίθεση με τη βιασύνη: Αντιπαραβάλλει τη σχολαστικότητα με την αμέλεια, υπονοώντας ότι οι βιαστικές πράξεις είναι κακές, ενώ οι υπομονετικές είναι καλές.

Εφαρμογή: Μπορεί να εφαρμοστεί σε διάφορους τομείς, από την επαγγελματική εργασία μέχρι την προσωπική ζωή, όπου η προσοχή στη λεπτομέρεια και η επιμονή οδηγούν σε καλύτερα αποτελέσματα.

Η καλή η μέρα απ' την αυγούλα φαίνεται.

Η έκβαση μιας προσπάθειας φαίνεται από την αρχή.

Η φράση είναι μια παραλλαγή του γνωμικού «Η καλή μέρα από το πρωί φαίνεται» και σημαίνει ότι η αρχή της ημέρας ή μιας δραστηριότητας είναι ενδεικτική για το πώς θα εξελιχθεί όλη η συνέχεια. Αν ξεκινήσεις την ημέρα σου με καλή διάθεση, αισιοδοξία και θετική στάση, τότε είναι πιθανό να συνεχιστεί έτσι. Αντίθετα, αν ξεκινήσεις αρνητικά, γκρινιάζοντας και με μιζέρια, είναι πιο πιθανό να συνεχιστεί και η υπόλοιπη μέρα σου με την ίδια διάθεση.

Η φράση «Η καλή μέρα από την αυγούλα φαίνεται» σημαίνει ότι τα πρώτα σημάδια της ημέρας προμηνύουν πώς θα εξελιχθεί όλη η υπόλοιπη. Αν δηλαδή το πρωινό είναι καλό, τότε η μέρα θα είναι καλή.

Εξήγηση: Η έκφραση παρομοιάζει την αυγούλα (το πρωινό) με το ξεκίνημα της ημέρας. Αν το ξεκίνημα είναι αισιόδοξο και καλό, τότε η ελπίδα είναι ότι και το υπόλοιπο θα είναι το ίδιο.

Χρήση: Χρησιμοποιείται για να δηλώσει την αρχή ενός έργου, μιας συνάντησης ή μιας σχέσης και πώς τα πρώτα βήματα μπορούν να δώσουν μια ιδέα για την τελική του έκβαση.

Η καλημέρα είναι του Θεού.

Γι' αυτό όλοι πρέπει πάντα να καλημερίζουμε ο ένας τον άλλο.

Η φράση «Η καλημέρα είναι του Θεού» είναι μία παροιμία με ερμηνεία ότι πρέπει να χαιρετούμε όλους τους ανθρώπους, ανεξάρτητα από την κοινωνική τους θέση ή άλλα χαρακτηριστικά. Η χρήση της λέξης «Θεού» υποδηλώνει την ανάγκη για σεβασμό προς κάθε άνθρωπο, καθώς όλοι είναι δημιουργήματα του Θεού.

Ερμηνεία: Πρέπει να χαιρετάμε όλους τους ανθρώπους.

Σημασία: Η παροιμία τονίζει την αξία του σεβασμού προς τον συνάνθρωπο, δίνοντάς του ιδιαίτερη βαρύτητα μέσω της θεϊκής αναφοράς.

Προέλευση: Η φράση είναι καταγεγραμμένη και αποτελεί μέρος της ελληνικής λαογραφίας και του λαϊκού πολιτισμού.

Η καλή νοικοκυρά είναι δούλα κι κυρά.

Μια καλή νοικοκυρά, μια καλή σύζυγος και μητέρα, που συνδυάζει τη νοικοκυροσύνη, την εργατικότητα, την οικονομία και την αξιοπρέπεια, είναι μια πραγματική κυρία.

Η παροιμία «Η καλή νοικοκυρά είναι δούλα και κυρά» σημαίνει ότι η καλή νοικοκυρά εκτελεί πολλές, συχνά επίπονες, εργασίες για την οικογένεια (είναι «δούλα»), αλλά ταυτόχρονα έχει την ευθύνη και την εξουσία στη διαχείριση του σπιτιού και των συμφερόντων του, αντιμετωπίζοντας την κοινωνία ως «κυρά».

«Δούλα»: Αναφέρεται στον ρόλο της εργασίας, την αφοσίωση και τις καθημερινές, πολλές φορές δύσκολες, δουλειές που κάνει για την οικογένεια.

«Κυρά»: Αναφέρεται στην ευθύνη της, την εξουσία που έχει πάνω στην οργάνωση του σπιτιού, την καλή διαχείριση και την ικανότητα να αντιμετωπίζει τις κοινωνικές υποχρεώσεις με αξιοπρέπεια.

Η καλή νοικοκυρά πριν πεινάσει μαγειρεύει.

Η φράση «Η καλή νοικοκυρά πριν πεινάσει μαγειρεύει» είναι μια ελληνική παροιμία που διδάσκει την προνοητικότητα και τον προγραμματισμό, τονίζοντας πως οι συνετοί άνθρωποι προετοιμάζονται για τις ανάγκες τους εκ των προτέρων, αντί να περιμένουν να συμβεί η έλλειψη ή το πρόβλημα για να αντιδράσουν. Η πιο γνωστή και κοντινή της μορφή είναι «Των φρονίμων τα παιδιά πριν πεινάσουν μαγειρεύουν».

Σημασία και ερμηνεία

Προνοητικότητα: Δείχνει την αξία της πρόβλεψης και της προετοιμασίας.

Σύνεση: Οι έξυπνοι άνθρωποι δεν περιμένουν να φτάσουν στο «κόκκινο» για να δράσουν, αλλά φροντίζουν να έχουν λύσεις έτοιμες.

Οικονομία και Διαχείριση: Στην καθημερινή ζωή, αυτό σημαίνει να φτιάχνεις και να αποθηκεύεις φαγητό, να έχεις αποθέματα, και γενικά να διαχειρίζεσαι σωστά τους πόρους σου.

Η παροιμία αυτή ενθαρρύνει την υπευθυνότητα και την καλή διαχείριση του χρόνου και των πόρων, αναδεικνύοντας τη σημασία της πρόληψης έναντι της αντίδρασης σε κρίσεις.

Η κότα άμα πιν' νιρό, κοιτάζ' στον ουρανό.

Έτσι κι εμείς να ευχαριστούμε το Θεό για τα καλά που μας δίνει.

Η φράση σημαίνει ότι πρέπει να είμαστε ευγνώμονες για ό,τι έχουμε. Συμβολίζει την αναγνώριση της προσφοράς και την αποφυγή της αχαριστίας και του παραπόνου, καθώς ακόμα και ένα ταπεινό ζώο, όπως η κότα, σηκώνει το κεφάλι της για να ευχαριστήσει (ή απλά να καταπιεί ευκολότερα) την πηγή του νερού.

Ευγνωμοσύνη: Η κύρια ερμηνεία είναι ότι πρέπει να μην ξεχνάμε να είμαστε ευγνώμονες για τα καλά που μας δίνονται.

Ευκολία κατάποσης: Μια πιο κυριολεκτική εξήγηση είναι ότι η κότα σηκώνει το κεφάλι

της για να μπορέσει να καταπιεί ευκολότερα το νερό.

Διαμαρτυρία: Η φράση μπορεί να χρησιμοποιηθεί και ως διαμαρτυρία ενάντια στην αδικία ή για να επισημάνει τους αχάριστους ανθρώπους που παραπονιούνται συνέχεια.

Άλλες παροιμίες σχετικές:

«Κότα, πίτα τον Γενάρη, πετεινός τον Αλωνάρη». Η κότα σαν πίνει νερό κοιτάζει προς τον ουρανό. Η παρατηρητικότητα των χωρικών ότι «η κότα, όταν πίνει νερό, κοιτάζει και το Θεό». Από το ότι, η κότα με κάθε γουλιά νερού που παίρνει, σπκώνει ψηλά το κεφάλι της.

Η κότα έκανε τ' αυγό ή το αυγό την κότα;

Το δίλημμα «Η κότα έκανε τ' αυγό ή το αυγό την κότα;» αφορά την αλληλουχία της αιτίας και του αποτελέσματος και χρησιμοποιείται μεταφορικά για δύσκολες καταστάσεις, αλλά επιστημονικά η απάντηση είναι το αυγό προηγήθηκε, καθώς τα αυγά (γενικά, με σκληρό κέλυφος) υπάρχουν εκατομμύρια χρόνια πριν τα κοτόπουλα και το πρώτο «αυγό κότας» γεννήθηκε από ένα πουλί που δεν ήταν ακριβώς κότα, σηματοδοτώντας τη μετάβαση στο είδος.

Σημασία της έκφρασης

Φιλοσοφικό δίλημμα: Αρχικά τέθηκε από τον **Πλούταρχο** και αφορά την αδυναμία προσδιορισμού ποια από τις δύο αλληλοεξαρτώμενες καταστάσεις προηγήθηκε.

Μεταφορική χρήση: Περιγράφει προβλήματα όπου δεν είναι σαφές ποιο γεγονός είναι η αρχική αιτία και ποιο το αποτέλεσμα, όπως π.χ. η δυσκολία να βρεις δουλειά χωρίς προ-ύπηρεσία.

Επιστημονική απάντηση

Το αυγό ήρθε πρώτο: Τα αυγά (ως γενική βιολογική δομή) προϋπήρχαν πολύ πριν τα κοτόπουλα, καθώς υπήρχαν από την εποχή των δεινοσαύρων και των πρώτων αμφιβίων που βγήκαν στη στεριά.

Το πρώτο «αυγό κότας»: Ένα πτηνό πολύ κοντά στην κότα, αλλά όχι ακριβώς κότα, γέννησε ένα αυγό. Μέσα σε αυτό το αυγό συνέβη μια γενετική μετάλλαξη (μια μικρή αλλαγή στο DNA) που είχε ως αποτέλεσμα να εκκολαφθεί η πρώτη «πραγματική» κότα. Έτσι, το αυγό (που περιείχε το DNA της κότας) προηγήθηκε της πρώτης κότας.

Ήλιος και βροχή παντρεύονται οι φτωχοί. Ήλιος και χιόνι, παντρεύονται οι αρχόντοι.

Αυτή η παροιμία, «Ήλιος και βροχή παντρεύονται οι φτωχοί. Ήλιος και χιόνι, παντρεύονται οι άρχοντες», εκφράζει την αντίθεση ανάμεσα σε διαφορετικές κοινωνικές τάξεις και τις συνθήκες της ζωής τους, υποδηλώνοντας ότι οι φτωχοί έχουν συχνά «ανακάτεμα» καταστάσεων και δυσκολιών (ήλιος και βροχή), ενώ οι πλούσιοι ή άρχοντες ζουν σε πιο σταθερές, «καθαρές» συνθήκες (ήλιος και χιόνι) ή απλά περιγράφει τα διαφορετικά καιρικά φαινόμενα ως μεταφορές για τις διαφορετικές ζωές τους. Μια παραλλαγή της παροιμίας περιλαμβάνει

και το «ήλιος και χαλάζι, παντρεύονται για χάζι», προσθέτοντας ένα ακόμη στοιχείο, ίσως για κάτι πιο φευγαλέο ή για «χάρη».

Σημασία της παροιμίας:

Φτωχοί (ήλιος και βροχή): Η ζωή των φτωχών χαρακτηρίζεται από εναλλαγές, από τις καλές (ήλιος) στις κακές (βροχή) στιγμές, και αυτό αντανακλάται και στον γάμο τους, που είναι γεμάτος προκλήσεις και αναταράξεις.

Άρχοντες (ήλιος και χιόνι): Οι άρχοντες ζουν πιο «καθαρές» και σταθερές καταστάσεις (χιονισμένο τοπίο), ίσως χωρίς τις άμεσες και σκληρές συνέπειες που βιώνουν οι φτωχοί, ή ότι οι «γάμοι» τους είναι πιο τυπικοί και λιγότερο επηρεασμένοι από την καθημερινή ανάγκη.

Στην ουσία, η παροιμία χρησιμοποιεί τον καιρό ως μεταφορά για τις κοινωνικές διαφορές και τις δυσκολίες της ζωής στην ελληνική παράδοση.

‘Ηλιους μι δόντια.

Ο Ήλιος του Χειμώνα, που παρά την παγερή μέρα, ζεσταίνει.

Η φράση «ήλιος με δόντια» σημαίνει μια ηλιόλουστη ημέρα, που όμως, είναι παγερή και κρύα. Μπορεί επίσης να αναφέρεται στον τίτλο του βιβλίου του **Γιάννη Μακριδάκη**, «Ήλιος με Δόντια» και σε θεατρικές παραστάσεις βασισμένες σε αυτό.

Ημερήσια έννοια: Περιγράφει μια ημέρα με πολλή ηλιοφάνεια αλλά και τσουχτερό, παγωμένο κρύο.

Λογοτεχνική/Θεατρική έννοια: Αποτελεί τον τίτλο του βιβλίου του **Γιάννη Μακριδάκη**, το οποίο έχει μεταφερθεί και στη θεατρική σκηνή. Η έκφραση εδώ αποκτά ένα πιο βαθύ, συμβολικό νόημα που εξερευνά την πολυπλοκότητα της πραγματικότητας και των ανθρωπινων χαρακτήρων.

‘Ημαν νιος κι γέρασα.

Λέγεται για κάτι που αργεί να πραγματοποιηθεί.

Αν και πέρασε τόσοσ καιρός και δόθηκαν τόσες υποσχέσεις, τίποτα δεν στάθηκε ικανό να καλυτερέψει την κατάσταση. Η φράση αυτή λέγεται για να δείξει την αναποτελεσματικότητα των υποσχέσεων κάποιου. Αυτές τις υποσχέσεις τις ακούω από τότε που ήμουν παιδί.

Η φράση «Ήμουν νιος και γέρασα» χρησιμοποιείται για να δηλώσει ότι κάποιος έχει περάσει πολύς χρόνος από τότε που έδωσε μια υπόσχεση ή ξεκίνησε μια δουλειά, κάτι που συχνά υποδηλώνει ότι η υπόσχεση δεν τηρήθηκε ποτέ ή η εργασία ολοκληρώθηκε μετά από μεγάλο διάστημα.

Η έκφραση χρησιμοποιείται για να τονίσει πόσος χρόνος έχει περάσει.

Συχνά συνδέεται με υποσχέσεις που δόθηκαν πριν από πολύ καιρό και δεν τηρήθηκαν

Ή μικρός – μικρός παντρέψου ή τρανός καλουγιάς.

Αν δεν παντρευτείς στη νεανική σου ηλικία, όταν μεγαλώσεις δύσκολα θα παντρευτείς και αναγκαστικά θα γίνεις καλόγερος.

Η παροιμία «Ή μικρός - μικρός παντρέψου, ή τρανός καλογιάς» (μια παραλλαγή της οποίας είναι «Ή μικρός - μικρός παντρέψου ή μικρός καλογιάς») υπονοεί ότι είναι προτιμότερο να μην παντρευτεί κανείς αργά στη ζωή του. Η εκδοχή με το «μικρός καλογιάς» δεν εμφανίζεται σε αυτή την αναζήτηση, αλλά είναι πιθανή μια παραλλαγή της ίδιας παροιμίας, η οποία υποδηλώνει ότι αν κάποιος δεν παντρευτεί νωρίς, είναι προτιμότερο να μην παντρευτεί καθόλου, για να μην βρεθεί αντιμέτωπος με δυσκολίες αργότερα.

Ερμηνεία: Εάν πρόκειται να παντρευτεί κάποιος σε μεγάλη ηλικία, είναι καλύτερο να μην το κάνει, για διάφορους λόγους που θεωρούνται προφανείς. Στην ουσία, λέει ότι ο γάμος, αν και ευλογία, μπορεί να γίνει προβληματικός αν γίνει αργά.

Η νύφη κάν' τα στραβά ψωμιά.

Η παροιμία «Η νύφη κάνει τα στραβά ψωμιά» (ή «όλα τα στραβά ψωμιά απ' τη νύφη καμωμένα») σημαίνει ότι κάποιος κατηγορείται ή ενοχοποιείται για όλα τα κακά, ακόμη και όταν δεν φταίει. Συχνά αναφέρεται στην εικόνα της πεθεράς που κατηγορεί τη νύφη για κάθε τι που πάει στραβά, χωρίς να εξετάζει την πραγματική αιτία.

Ερμηνεία: Κατηγορώ κάποιον για τα πάντα, χωρίς να υπάρχει πραγματική αιτία. Είναι μια φράση που υπονοεί ότι κάποιος προσπαθεί να ρίξει την ευθύνη σε έναν συγκεκριμένο άνθρωπο, ανεξάρτητα από την αλήθεια.

Προέλευση: Η παροιμία προέρχεται πιθανότατα από την εικόνα της πεθεράς, η οποία κατηγορούσε τη νύφη της για όλα τα στραβά, όπως συνέβαινε και με τα στραβά ψωμιά, που θεωρούνταν κακοφτιαγμένα.

Η ομόνοια κτίζει σπίτια και η διχόνοια τα γκριμίζ'.

Με τη συνεργασία πολλά γίνονται, ενώ με τα μαλώματα τίποτε δε γίνεται.

Η παροιμία εκφράζει την ιδέα ότι η ομόνοια και η συνεργασία είναι ευεργετικές και φέρνουν πρόοδο, ενώ η διχόνοια και οι έριδες οδηγούν στην καταστροφή. Μία παραλλαγή της παροιμίας είναι «Η ομόνοια χτίζει σπίτια κι η διχόνοια το χαλνάει».

Σημασία: Η παροιμία υπογραμμίζει τη δύναμη της ενότητας και της ομοψυχίας για την οικοδόμηση και την πρόοδο, ενώ τονίζει τον καταστροφικό ρόλο του διχασμού και της εσωτερικής διαμάχης.

Χρήση: Χρησιμοποιείται για να εξηγήσει γιατί μια κοινότητα, ένας οργανισμός ή μια οικογένεια αποτυγχάνει, όταν τα μέλη της δεν συνεργάζονται, αλλά αντιθέτως έρχονται σε σύγκρουση.

Η παλιά η κότα έχ' του ζουμί.

Λέγεται για την ηλικιωμένη κι όμορφη

Η παροιμία «Η παλιά κότα έχει το ζουμί» σημαίνει ότι οι πιο έμπειροι και ηλικιωμένοι άνθρωποι έχουν περισσότερη γνώση και σοφία. Η αναφορά στην παλιά κότα, της οποίας ο ζωμός είναι νόστιμος, συμβολίζει την αξία της εμπειρίας και της ωριμότητας.

Ερμηνεία: Η παροιμία υπογραμμίζει ότι η ηλικία και η εμπειρία φέρνουν γνώση και σύνεση, γι' αυτό και οι ηλικιωμένοι έχουν να προσφέρουν περισσότερα σε σχέση με τους νεότερους.

Εφαρμογή: Χρησιμοποιείται για να τονίσει την αξία της εμπειρίας, ειδικά σε περιπτώσεις όπου οι μεγαλύτεροι άνθρωποι επιδεικνύουν ανώτερες ικανότητες ή σοφότερη σκέψη.

Παραλλαγή: Συχνά αναφέρεται και ως:

► «Η γριά κότα έχει το ζουμί».

Ή παπάς – παπάς ή ζευγάς – ζευγάς.

Δεν μπορεί κανείς να κάνει συγχρόνως δυο δουλειές και μάλιστα αταίριαστες.

Ιστορικό: Μια μέρα που είχαν ορίσει σύναξη, ένα από τα παλικάρια του αργούσε να έρθει. Κι αυτός ήταν ένας παπάς που φάνηκε από μακριά να έρχεται τρέχοντας, ο παπα-Λευτέρης.

Σε ερώτηση του Γέρου του Μωριά γιατί άργησε, αυτός απάντησε πως είδε τη χήρα του κακομοίρη του Θανάση που σκοτώθηκε, να προσπαθεί να οργώσει το χωραφάκι της, αλλά της ήταν αδύνατο. «Τότε τη λυπήθηκα και κάθισα να τη βοηθήσω»,

«Η παπάς - παπάς ή ζευγάς - ζευγάς θα είσαι», του είπε τότε ο **Θεόδωρος Κολοκοτρώνης** κι έδωσε εντολή να ξεκινήσουν.

Πηγή: «Λέξεις και Φράσεις Παροιμιώδεις», **Τάκη Νατσούλη**.

Η παράς σταύρουσι του Χριστού.

Το χρήμα πάντα κυριαρχεί και προκαλεί ακόμη τα μεγαλύτερα εγκλήματα.

Η φράση «Ο παράς σταύρωσε το Χριστό» δεν είναι γνωστή παροιμία. Αντιθέτως, πιθανώς αναφέρεται σε μια μεταφορική έκφραση που υπονοεί ότι τα χρήματα (ο «παράς») μπορούν να προκαλέσουν σοβαρότερες ζημιές ή να έχουν καταστροφικές συνέπειες, συγκρίνοντας την καταστροφή τους με τη σταύρωση του **Χριστού**.

«Παράς»: Είναι η λέξη για τα χρήματα.

«Σταύρωσε»: Αναφέρεται στην πράξη της σταύρωσης, δηλαδή της εκτέλεσης του Χριστού.

«Χριστός»: Εδώ συμβολίζει κάτι ιερό, ανεκτίμητο ή αξιοσέβαστο.

Η φράση χρησιμοποιείται για να τονίσει την ακραία αρνητική επίδραση των χρημάτων σε μια κατάσταση, υποδηλώνοντας ότι η απληστία ή η οικονομική καταστροφή μπορεί να έχει εξίσου σοβαρές συνέπειες με ένα θρησκευτικό ή ηθικό έγκλημα.

Σημείωση: Αντίστοιχα, η φράση μπορεί να χρησιμοποιηθεί και σε άλλες περιπτώσεις, όπως: «Τα χρήματα [παράς] σταύρωσαν το Χριστό [ιερό σκοπό]», για να δηλώσει ότι τα χρήματα κατέστρεψαν έναν ανώτερο σκοπό ή όνειρο.

Η πάστρα είναι μισή αρχοντιά.

Η φράση «η πάστρα είναι μισή αρχοντιά» σημαίνει ότι η καθαριότητα είναι μισός πλούτος και μπορεί να κάνει ένα σπίτι να μοιάζει πιο μεγαλοπρεπές, όπως μια αρχοντική κατοικία.

Ερμηνεία: Η παροιμία τονίζει τη σημασία της καθαριότητας, υποδηλώνοντας ότι η φροντίδα και η καθαριότητα ενός σπιτιού είναι το μισό του «πλούτου» ή της «αρχοντιάς» του.

Ετυμολογία: Η λέξη «πάστρα» προέρχεται από το ρήμα «σπαρτεύω» (καθαρίζω με σκούπα από σπάρτα), το οποίο με μεταπτωτική μορφή έγινε «παστρεύω» και τελικά «πάστρα»

► η καθαριότητα είναι μισή αρχοντιά.

Η πουλλή δ'λεια τρώει τουν αφέντ'.

Κάθε τι που ξεπερνά τα όρια, είναι καταστροφικό.

Η παροιμία «Η πολλή δουλειά τρώει τον αφέντη» σημαίνει ότι η υπερβολική εργασία καταστρέφει σωματικά και πνευματικά, ακόμα και αυτόν που την ασκεί. Χρησιμοποιείται για να τονίσει ότι, παρά την ανάγκη ή την επιθυμία για κέρδος, η υπερβολική κούραση οδηγεί στην εξάντληση και στην πρόωρη γήρανση.

Σημασία: Η παροιμία υποδηλώνει ότι η υπερβολική εργασία εξαντλεί τον άνθρωπο, σαν να τον «τρώει» σιγά-σιγά, οδηγώντας σε πρόωρη φθορά.

Εφαρμογή: Μπορεί να χρησιμοποιηθεί σε περιπτώσεις ανθρώπων που δουλεύουν υπερβολικά, είτε από ανάγκη είτε από απληστία, με αποτέλεσμα να καταστρέφουν την υγεία τους.

Η πονηρή αλεπού πιάνιτι κι απ' τα τέσσερα.

Ο δόλιος και καταφερτζής κάποτε θα αποκαλυφθεί και θα τιμωρηθεί.

Η φράση σημαίνει ότι κάποιος που είναι υπερβολικά έξυπνος ή πονηρός και πιστεύει ότι δεν μπορεί να πιαστεί, τελικά συλλαμβάνεται με τον πιο εύκολο τρόπο ή για ασήμαντο λόγο. Η παροιμία προέρχεται από την ιδέα ότι η αλεπού, για να μην πιαστεί εύκολα από παγίδα, μπορεί να ενώσει τα πόδια της, με αποτέλεσμα να συλληφθεί «με τα τέσσερα» όταν παγιδευτεί.

Η παροιμία «Η πονηρή αλεπού πιάνεται και από τα τέσσερα» σημαίνει ότι ακόμα και οι πιο πονηροί ή ευφυείς άνθρωποι μπορούν να κάνουν ένα σοβαρό λάθος που θα τους οδηγήσει στην ήττα ή στην παγίδευση. Έχει καταγραφεί σε διάφορες περιοχές της Ελλάδας και υποδηλώνει ότι η υπερβολική αυτοπεποίθηση ή η δυσκολία αναγνώρισης των κινδύνων μπορεί να οδηγήσει σε σύλληψη.

Ερμηνεία: Η παροιμία παρομοιάζει τον πονηρό άνθρωπο με την αλεπού, ένα ζώο γνωστό

για την εξυπνάδα του. Στην παροιμία, ακόμα και αυτή η «πονηρή» αλεπού, όταν πιαστεί από μια παγίδα, δεν μπορεί να δραπετεύσει εύκολα, γιατί «πιάνεται από τα τέσσερα» με τον ίδιο τρόπο που κάποιος παγιδεύεται για τα καλά.

Σημασία: Η παροιμία χρησιμοποιείται για να δείξει ότι κανείς δεν είναι άτρωτος, ανεξάρτητα από την ευφυΐα ή την πονηριά του. Ακόμα και ο πιο έξυπνος μπορεί να πέσει σε μια παγίδα, ειδικά αν είναι υπερβολικά σίγουρος για τον εαυτό του ή αν αγνοήσει τους κινδύνους.

Παραλλαγές: Υπάρχουν παρόμοιες παροιμίες, όπως «Όσα δεν φτάνει η αλεπού τα κάνει κρεμαστάρια», που έχουν παρόμοιο νόημα.

Η πρώτη γυναίκα δούλα η δεύτερη κυρά.

Αυτή η κατάσταση δεν αποτελεί σπάνιο φαινόμενο στην εποχή μας.

Η παροιμία «Η πρώτη γυναίκα σκλάβά σου, η δεύτερη κυρά σου και η τρίτη που είναι η ύστερη, ραβδί στα κόκκαλά σου» περιγράφει την αλλαγή της θέσης της γυναίκας στο γάμο και την εξουσία που αποκτά με την πάροδο του χρόνου και των γάμων. Συχνά αναφέρεται σε μια πιο σύντομη μορφή, όπως «Η πρώτη γυναίκα δούλα, η δεύτερη κυρά», αλλά η πλήρης μορφή της παροιμίας αναφέρει επίσης την τρίτη γυναίκα ως πηγή μεγάλης θλίψης και προβλημάτων για τον άνδρα, περιγράφοντας την κατάσταση με χιουμοριστικό τρόπο.

Συνοπτική μορφή: «Η πρώτη γυναίκα δούλα, η δεύτερη κυρά».

Πλήρης μορφή: «Η πρώτη γυναίκα σκλάβά σου, η δεύτερη κυρά σου και η τρίτη που είναι η ύστερη, ραβδί στα κόκκαλά σου».

Ερμηνεία: Η παροιμία αυτή περιγράφει την εξέλιξη της σχέσης ενός άνδρα με τις συζύγους του, αρχικά με τη σύζυγό του να είναι υπάκουη και δουλοπρεπής, στη συνέχεια να γίνεται κυρίαρχη, και τέλος να την χαρακτηρίζουν τα προβλήματα που φέρνει η τρίτη σύζυγος.

‘Ηπχι τ’ αμίλητου νερό.

Δεν μιλάει ει μη ελάχιστα.

Η έκφραση «ήπιε το αμίλητο νερό» σημαίνει ότι κάποιος μίλησε ή βγήκε από σιωπή, βάζοντας τέλος σε μια σιωπή που συνήθως τηρείται για κάποιον σκοπό, όπως σε ένα μυστήριο ή ένα έθιμο. Συχνά συνδέεται με το έθιμο του «Κλήδονα», όπου ανύπαντρες γυναίκες φέρνουν νερό από την πηγή χωρίς να μιλήσουν και το «αμίλητο νερό» τους γίνεται αντικείμενο μαντείας.

Η σημασία του εθίμου

Σιωπή και μυστήριο: Η σιωπή κατά τη συλλογή του νερού είναι κεντρικό στοιχείο του εθίμου. Ακόμα και αν κάποιος τους κάνει πειράγματα, δεν πρέπει να μιλήσουν.

Μαντική χρήση: Το νερό που συλλέγεται με σιωπή χρησιμοποιείται για να γίνει μαντεία, συνήθως για τον γάμο.

Λαϊκή παράδοση: Η έκφραση «ήπιε το αμίλητο νερό» χρησιμοποιείται μεταφορικά για να περιγράψει την κατάσταση κάποιου που μίλησε και έσπασε τη σιωπή, βάζοντας τέλος σε μια σιωπηλή φάση της ζωής του.

Σύνδεση με άλλες εκφράσεις: Η έκφραση είναι συνώνυμη με άλλες παρόμοιες εκφράσεις όπως «έκανε του μπεκί» ή «κατάπие τη γλώσσα του».

Ήρθαν τ' άγρια να διώξουν τα ήμια.

Όταν κάποιος άλλος αδιάντροπος, έρχονται για να πάρουν την κατάσταση στα χέρια τους.

Η παροιμία «Ήρθαν τα άγρια να διώξουν τα ήμια» σημαίνει ότι οι καιροί αλλάζουν, συνήθως προς το χειρότερο και ότι οι πιο επιθετικοί, αδίστακτοι ή βίαιοι χαρακτήρες αρχίζουν να κυριαρχούν έναντι των πιο ήρεμων και συνετών. Η έκφραση αυτή χρησιμοποιείται για να περιγράψει καταστάσεις όπου ο νόμος, η τάξη ή η παραδοσιακή ηρεμία εκτοπίζονται από την αταξία και τη βία.

Ερμηνεία: Συχνά υποδηλώνει ότι μια κατάσταση, που μέχρι πρότινος χαρακτηριζόταν από ηρεμία και τάξη, δίνει τη θέση της σε ένα πιο άγριο και απρόβλεπτο περιβάλλον.

Χρήση: Μπορεί να χρησιμοποιηθεί σε πολιτικό, κοινωνικό ή προσωπικό επίπεδο για να περιγράψει μια αλλαγή, όπου οι πιο δυναμικοί και αδιάλλακτοι χαρακτήρες επικρατούν.

Ήρθαν τσ'καλάδεις στην πλατεία.

Έφεραν τσουκάλια, στάμνες, λαϊνία κ.λπ. και τα πουλάν.

Οι τσουκαλάδες ήταν Φαναριώτες που ασχολούνταν με τα τσουκάλια, τα οποία στόλιζαν και με άσπρα παρδαλούδια. Τα έφερναν κάθε Κυριακή στην πλατεία και τα αράδιαζαν μπροστά στις βρύσες, περιμένοντας να πλησιάσουν οι αγοραστές Καναλιώτες, οι οποίοι τα είχαν ανάγκη, διότι με αυτά έπαιρναν το νερό από τις 4 βρύσες της πλατείας.

Κάθε βράδυ οι κοπέλες και οι γυναίκες επιστρέφοντας από τις γεωργικές δουλειές, κατέβαιναν στην πλατεία με τις στάμνες στον ώμο για να πάρουν το τρεχούμενο νερό. Γέμιζαν οι βρύσες από γυναικόκοσμο, όμορφο και περιποιημένο, διότι θα τον έβλεπαν και οι άνδρες της πλατείας, αλλά ιδιαίτερα οι νέοι, που θα τις διάλεγαν και θα τις παντρεύονταν.

Ήρθι η Τιτραδίτσα, πάει η Βδουμαδίτσα.

Έτσι θα ξεκουραστούμε λίγο από την πολλή δουλειά, αφού μετά είναι η Κυριακή – αργία.

Η φράση λέγεται για να μας δώσει κουράγιο για συνέχιση της δουλειάς και για να μας πει το πόσο γρήγορα κυλάει ο χρόνος.

Η φράση «Ήρθε η Τετάρτη, πάει η Εβδομάδα» δεν είναι γνωστή παροιμία, αλλά εκφράζει την αίσθηση ότι η εβδομάδα περνάει πολύ γρήγορα, ειδικά όταν φτάνει η Τετάρτη, το μέσο της εβδομάδας. Στην πραγματικότητα, οι παροιμίες για τις ημέρες της εβδομάδας επικεντρώνονται σε παραδόσεις, προλήψεις και τον τρόπο που αντιλαμβανόμαστε την κάθε μέρα.

Παροιμίες για τις ημέρες της εβδομάδας: Μπορείτε να βρείτε πολλές παροιμίες για τις ημέρες της εβδομάδας, αλλά η συγκεκριμένη φράση δεν είναι μία από αυτές.

Παραδείγματα παροιμιών: Μερικές γνωστές παροιμίες είναι: «Κυριακή κοντή γιορτή», «Της Κυριακής χαρά και της Δευτέρας λύπη».

Η αίσθηση της γρήγορης χρονικής ροής: Η φράση «Ήρθε η Τετάρτη, πάει η Εβδομάδα» εκφράζει την υποκειμενική αίσθηση ότι ο χρόνος κυλάει πολύ γρήγορα, ειδικά όταν η εβδομάδα έχει φτάσει στο μέσο της.

Ήρθι του γιόμα, παμίτι για φαϊ

Ήρθε το μεσημέρι και η ώρα του γεύματος.

Η φράση «Ήρθε το γιόμα, πάμε για φαΐ» δεν είναι παροιμία, αλλά μια έκφραση που αναφέρεται στην άφιξη του μεσημεριού και την επικείμενη διακοπή εργασίας για το γεύμα. Η λέξη «γιόμα» προέρχεται από το μεσαιωνικό ελληνικό «γιόμα», που σημαίνει «γεύμα» ή «φαγητό». Χρησιμοποιείται συχνά σε περιπτώσεις όπου η εργασία διακόπτεται για να φάγουν.

Σημασία και χρήση

«Ήρθε το γιόμα»: Αναφέρεται στην έλευση του μεσημεριού, όταν η μέρα έχει προχωρήσει και ο ήλιος βρίσκεται στο υψηλότερο σημείο του.

«Πάμε για φαΐ»: Είναι η έκφραση που ακολουθεί, δηλώνοντας την προετοιμασία για την κατανάλωση του γεύματος.

Συνολική σημασία: Η φράση σηματοδοτεί την ώρα της μεσημεριανής ανάπαυσης και του φαγητού, διακόπτοντας την εργασία και προσφέροντας μια στιγμή χαλάρωσης.

Παραδείγματα χρήσης

«Στο εργοτάξιο, οι εργάτες μπορεί να λένε: Ήρθε το γιόμα, πάμε για φαΐ» για να δηλώσουν ότι σταματούν την εργασία τους και θα φάνε».

«Στο σπίτι, μπορεί να ακούσετε ένα μέλος της οικογένειας να λέει: Ήρθε το γιόμα, πάμε για φαΐ» για να προσκαλέσει τα υπόλοιπα μέλη να καθίσουν στο τραπέζι.»

Ήρθις στα λόγια μ'.

Παραδέχτηκες αυτά που κάποτε έλεγα και που εσύ είχες διαφορετική γνώμη.

Η φράση «ήρθες στα λόγια μου» σημαίνει ότι συμφώνησες με αυτά που ειπώθηκαν ή ότι επαλήθευσες όσα είπες, δηλαδή είπες κάτι που επιβεβαιώνει την προηγούμενη δήλωση.

Σημαίνει επίσης ότι έχεις καταλάβει τι ήθελε να πει κάποιος, ακόμα και αν δεν το είπε ευθέως.

Μπορεί να χρησιμοποιηθεί και ειρωνικά, για να δείξει ότι κάποιος επιβεβαίωσε την άποψη που του είχες παρουσιάσει προηγουμένως.

Η σάρα κι η μάρα κι του κακό συναπάντημα.

Συγκεντρώθηκαν όλα μαζί τα ανομοιογενή κατακάθια.

Η φράση «Η σάρα και η μάρα κι του κακό συναπάντημα» χρησιμοποιείται για να περιγράψει άτομα κατώτερης κοινωνικής τάξης, όχι απαραίτητα ενάρετα, που συναντιούνται με κάποιον άλλο «κακό», δηλαδή, με κάποιον που και αυτός δεν είναι καλός. Είναι μια παροιμία που υπονοεί συνάθροιση ατόμων που δεν είναι της «καλής» κοινωνίας.

Σάρα και Μάρα: Είναι ονόματα που χρησιμοποιούνται για να αναφερθούν σε άτομα φτωχά ή χαμηλής κοινωνικής θέσης, χωρίς, όμως, να υπάρχει κάποια συγκεκριμένη ιστορική ή μυθολογική βάση.

Κακό συναπάντημα: Αναφέρεται στη συνάντηση ατόμων με παρόμοια, αρνητική, ιδιοσυγκρασία ή κατάσταση.

Ή στραβός είναι η γιαλός ή στραβά αρμενίζουμε.

Όταν κάτι δεν πάει καλά, σίγουρα πρέπει να το διορθώσουμε.

Η παροιμία «Η στραβός είναι η γιαλός ή στραβά πάμε» εκφράζει ένα δίλημμα, θέτοντας την ερώτηση αν το πρόβλημα οφείλεται σε ελαττωματικές συνθήκες (τον «στραβό γιαλό») ή σε λανθασμένη προσέγγιση («στραβά αρμενίζουμε» ή «στραβά πάμε»). Χρησιμοποιείται όταν υπάρχει κάποια αποτυχία και δεν είναι σαφές αν η αιτία είναι εξωτερική (οι συνθήκες) ή εσωτερική (η δική μας λάθος συμπεριφορά ή αντίληψη).

Στραβός γιαλός: Αντιπροσωπεύει εμπόδια, ανικανότητα, ή αρνητικές συνθήκες που είναι εκτός του ελέγχου του ατόμου.

Στραβά αρμενίζουμε / Στραβά πάμε: Αντιπροσωπεύει λάθη στην κρίση, στη στρατηγική, ή στην εκτέλεση που οφείλονται στο ίδιο το άτομο.

Ἡ τὰν ἢ ἐπὶ τᾶς

Η φράση «Ἡ ταν ἢ ἐπὶ τας» είναι μια αρχαία σπαρτιατική έκφραση που είπε μια μητέρα στον γιο της, δίνοντάς του την ασπίδα του πριν πάει στη μάχη και σημαίνει «ή [επιστρέφεις] με αυτήν (την ασπίδα), ή [επιστρέφεις] πάνω σε αυτήν (νεκρός)», δηλαδή είτε νικητής είτε νεκρός, τιμημένος, χωρίς να αφήσει πίσω το όπλο του, συμβολίζοντας την απόλυτη ανδρεία και την αφοσίωση στην πατρίδα.

Σημασία: «Είτε να φέρεις πίσω την ασπίδα σου νικητής, είτε να σε φέρουν νεκρό πάνω σε αυτήν».

Προέλευση: Αρχαία Σπάρτη, από μητέρα σε γιο πολεμιστή.

Συμβολισμός: Η υπέρτατη τιμή, η ανδρεία και η απουσία δειλίας.

Ήταν στραβό του κλήμα, το 'φαγι κι ου γάιδαρους.

Δεν φθάνει που έγινε κάτι δυσάρεστο, το έπληξε και νέα συμφορά.

Η φράση «Ήτανε στραβό το κλήμα, το 'φαγε κι ο γάιδaros» σημαίνει ότι κάτι ξεκίνησε με λάθος τρόπο ή από κακή αφετηρία, με αποτέλεσμα να μην μπορεί να βγει σωστό και να είναι τελείως άχρηστο ή κακό. Αναφέρεται σε καταστάσεις όπου όλα πάνε στραβά, ακόμη και η αρχική, λανθασμένη προσπάθεια, έχει άσχημο ή παράλογο αποτέλεσμα.

Προέλευση: Η παροιμία παρομοιάζει το «κλήμα» (το σταφύλι, ή εν γένει το προϊόν) με μια κακή αρχή, το δε «γάιδaros» με το να αποδεχτεί αυτό το κακό αποτέλεσμα, κάνοντας την κατάσταση ακόμη χειρότερη.

Συνώνυμο: Σημαίνει ότι κάτι «πήγε περίπατο» ή ότι κάτι «απέτυχε παταγωδώς».

Η τιμή, τιμή δεν έχ' κι χαράς τον που την έχ'.

Η εκτίμηση και η υπόληψη είναι ανεκτίμητο αγαθό κι είναι ευτυχισμένος όποιος την έχει.

Η φράση «Η τιμή, τιμή δεν έχει και χαράς τον που την έχει» είναι παροιμία που σημαίνει ότι η τιμή (υπόληψη) είναι κάτι που δεν μπορεί να μετρηθεί με χρήματα, αλλά είναι μια πολύτιμη ιδιότητα που κάνει τον κάτοχο της ευτυχισμένο.

Εξήγηση: Η παροιμία τονίζει την αξία της τιμής και της υπόληψης, υποστηρίζοντας ότι η ηθική αξία δεν μπορεί να αντικαταστήσει την ηθική αξία.

Σημασία: Κάποιος που έχει τιμή και υπόληψη έχει πράγματι «χαρά», επειδή έχει κάτι πιο πολύτιμο από τα χρήματα.

Χρήση: Χρησιμοποιείται για να υπενθυμίσει σε κάποιον την αξία της καλής φήμης και της τιμιότητας έναντι του υλικού πλουτισμού.

Η τρέλα δεν πάει στα βουνά.

Λέγεται για κάποιον που παραφέρεται.

Η φράση «η τρέλα δεν πάει στα βουνά» είναι παροιμία που δηλώνει ότι η τρέλα δεν είναι κάτι που κρύβεται, αλλά είναι εμφανής σε όλους.

Χρησιμοποιείται για να περιγράψει κάποιον που δεν έχει συνείδηση των πράξεών του.

Η φράση «Η τρέλα δεν πάει στα βουνά» σημαίνει ότι η παράλογη συμπεριφορά, οι ανοησίες ή οι περίεργες ιδέες δεν αφορούν τη φύση (βουνά), αλλά τους ανθρώπους, δηλαδή συμβαίνουν στην κοινωνία και στους ανθρώπους που μας περιβάλλουν. Χρησιμοποιείται για να τονίσει ότι οι τρελές ή παράλογες καταστάσεις εκδηλώνονται στον ανθρώπινο κόσμο και όχι κάπου αλλού.

Σημασία: Η «τρέλα» βρίσκεται στους ανθρώπους, όχι στα βουνά.

Χρήση: Για να δείξει ότι οι παράλογες ενέργειες κάποιου δεν μας ξαφνιάζουν πια, καθώς είναι σύνηθες φαινόμενο στον ανθρώπινο κόσμο.

Πλήρης μορφή: Η πλήρης μορφή της παροιμίας είναι «Η τρέλα δεν πάει στα βουνά, πάει στους ανθρώπους».

Η φτήνια τρώει τον παρά.

Το φτηνό πράγμα ξοδεύεται γρήγορα, γιατί αγοράζεται από πολλούς.

Η φράση «Η φτήνια τρώει τον παρά» είναι μια παροιμία που σημαίνει ότι η φθηνότερη επιλογή οδηγεί συχνά σε μεγαλύτερη οικονομική ζημιά μακροπρόθεσμα. Η φθηνή, χαμηλής ποιότητας αγορά μπορεί να χρειαστεί αντικατάσταση σύντομα, με αποτέλεσμα να δαπανηθεί περισσότερο χρήμα από ό,τι αν αγοράζοταν αρχικά ένα πιο ακριβό αλλά καλύτερο προϊόν.

Εξήγηση: Η λέξη «παρά» αναφέρεται στα χρήματα. Όταν κάποιος επιλέγει κάτι φθηνό επειδή είναι «φτηνό» (χαμηλή τιμή), στην πραγματικότητα ξοδεύει περισσότερα χρήματα στη συνέχεια.

Συμπέρασμα: Η παροιμία συμβουλεύει να μην επιλέγουμε την φθηνότερη λύση μόνο για το αρχικό κόστος, αλλά να σκεφτόμαστε και τη μακροπρόθεσμη αξία και ανθεκτικότητα.

Η φτώχεια θέλ' καλουπέρας'.

Έτσι δικαιολογεί ένας φτωχός την πρόσκαιρη καλοζωία του.

Η φράση «Η φτώχεια θέλει καλουπέρας» είναι ελληνική παροιμία που σημαίνει ότι η φτώχεια αντιμετωπίζεται καλύτερα με αισιοδοξία και καλή διάθεση, παρά με μεμψιμοιρία. Δηλώνει ότι το πνεύμα και η ψυχική διάθεση μπορούν να κάνουν την έλλειψη αγαθών πιο ανεκτή.

Ερμηνεία: Η παροιμία υπονοεί ότι αν κάποιος έχει καλή διάθεση και «περνάει» καλά παρά την έλλειψη υλικών αγαθών, η κατάστασή του είναι πιο υποφερτή.

Συνώνυμες εκφράσεις: Μια άλλη παρόμοια έκφραση είναι «φτώχεια και καλή καρδιά».

Εναλλακτικές ερμηνείες: Μπορεί επίσης να ερμηνευτεί ως ειρωνικό σχόλιο για το πώς οι φτωχοί προσπαθούν να ζήσουν όσο καλύτερα μπορούν, παρά τις δυσκολίες τους.

Η φτώχεια τέχνη μάθαινε και η αρχοντιά καμάρι.

Ο φτωχός πρέπει να μάθει τέχνη για να ζήσει, ενώ ο πλούσιος δεν χρειάζεται παρά να καμαρώνει.

Η παροιμία σημαίνει ότι «η φτώχεια αναγκάζει τον άνθρωπο να γίνει επιδέξιος, εφευρετικός και εργατικός», επειδή πρέπει να παλέψει για να τα βγάλει πέρα.

Αντίθετα, «η αρχοντιά (ή ο πλούτος) συχνά οδηγεί κάποιον στο να καμαρώνει», να δείχνει υπεροψία ή να επαναπαύεται χωρίς να χρειάζεται να προσπαθήσει.

Με άλλα λόγια: «όποιος δεν έχει, μαθαίνει να δημιουργεί· κι όποιος έχει, συχνά απλώς καυχιέται».

Η παροιμία «Η φτώχεια τέχνη μάθαινε και η αρχοντιά καμάρι» σημαίνει ότι η ανάγκη και η στέρηση αναγκάζουν τον άνθρωπο να αναπτύξει δεξιότητες και να μάθει τέχνες (η φτώχεια τον έκανε δημιουργικό), ενώ η αφθονία και η άνεση οδηγούν στην υπερηφάνεια και

την έπαρση (η αρχοντιά τον έκανε να καμαρώνει). Με άλλα λόγια, η φτώχεια είναι δασκάλα και η αρχοντιά αλαζονεία.

Η φτώχεια: Δημιουργεί την ανάγκη για εφευρετικότητα και την απόκτηση πρακτικών δεξιοτήτων για επιβίωση.

Η αρχοντιά: Στην υπερβολή της, οδηγεί στην αλαζονεία και το «καμάρι» (υπερηφάνεια).

Γραμμόφωνο.

Το γραμμόφωνο αυτό λειτουργούσε με μανιβέλα και ήταν απαραίτητο εργαλείο στους γάμους και στις σπιτικές διασκεδάσεις και χορευτικές εκδηλώσεις. Συνοδεύονταν πάντα με τις «πλάκες», τους δίσκους δηλ. των διαφόρων τραγουδιών και ήταν απαραίτητο στις χαρούμενες καταστάσεις.

Θα γιλάσ' καλύτερα, όποιους γιλάσ' τιλιυταίους.

Διότι θα έχει πλήρη εικόνα των πραγμάτων, που εκτέθηκαν από τους προηγούμενους.

Η φράση «Θα γελάσει καλύτερα, όποιος γελάσει τελευταίος» είναι μια παροιμία που σημαίνει ότι αυτός που θα δικαιωθεί ή θα πετύχει στο τέλος, θα είναι πιο ευτυχισμένος. Αυτή η παροιμία εκφράζει την ιδέα ότι η τελική νίκη ή η τελική επιτυχία είναι αυτή που έχει μεγαλύτερη αξία.

Έννοια: Η παροιμία υποδηλώνει ότι η αληθινή ικανοποίηση δεν προέρχεται από την αρχική επιτυχία, αλλά από την τελική έκβαση μιας κατάστασης, ειδικά όταν αυτή είναι αντίθετη με την αρχική προσδοκία.

Εφαρμογή: Συχνά χρησιμοποιείται σε περιπτώσεις ανταγωνισμού ή σύγκρουσης, όπου κάποιος φαίνεται να υπολείπεται στην αρχή, αλλά τελικά επικρατεί.

Θα γιλάσ' κι του παρδαλό κατσίκ'.

Με αυτά τα ανόητα και τις γκάφες που ανέφερες.

Η φράση «θα γελάσει και το παρδαλό κατσίκι» σημαίνει ότι κάτι είναι τόσο αστείο ή γελοίο που θα μπορούσε να προκαλέσει γέλιο ακόμη και σε κάτι που ήδη θεωρείται ανώμαλο ή αστείο, όπως το παρδαλό (πολύχρωμο) κατσίκι. Η έκφραση χρησιμοποιείται μεταφορικά για να δηλώσει ότι κάτι είναι εντελώς καταγέλαστο.

Προέλευση: Η φράση προέρχεται από την ιδέα ότι ένα παρδαλό κατσίκι, από τη φύση του, θεωρείται άτακτο και αστείο.

Εφαρμογή: Όταν λέμε ότι «θα γελάσει και το παρδαλό κατσίκι», υπονοούμε ότι η κατάσταση είναι τόσο εξωφρενική και αστεία, που ακόμη και το πιο αστείο ζώο θα εκπλαγεί και θα γελάσει.

Θα γίν' του «έλα να δεις».

Κάτι που δεν το περιμένεις και θα σε καταπλήξει όταν το ιδείς.

Η φράση «θα γίνει το έλα να δεις» είναι ένας ιδιωματισμός που σημαίνει ότι κάτι θα είναι εντυπωσιακό, θεαματικό ή πολύ καλό. Χρησιμοποιείται για να περιγράψει μια πολύ καλή ή αξιοσημείωτη κατάσταση, είτε θετική είτε αρνητική.

Θετική σημασία: Μπορεί να υποδηλώνει ότι κάτι θα είναι υπέροχο, όπως: «Αν πας στο καινούριο εστιατόριο, θα δεις τι ωραία φαγητά έχει, θα γίνει το έλα να δεις!».

Αρνητική σημασία: Μπορεί να υποδηλώνει κάτι που θα είναι δραματικό ή πολύ άσχημο, όπως: «Αν συνεχίσει έτσι, θα γίνει το έλα να δεις, όταν χάσει τη δουλειά του».

Θα γίν' του Κουτρούλ' η γάμος.

Μεγάλη φασαρία, σαματάς, καυγάς.

Σημείωση. Ο **Κουτρούλης** έζησε τον Μεσαίωνα με μια γυναίκα διεζευγμένη, αλλά ο δεσπότης δεν του έδινε άδεια για να την παντρευτεί. Όταν πέθανε, όμως και ανέλαβε άλλος δεσπότης, του έδωσε την άδεια και ο γάμος έγινε με πλήθος κόσμου και πανηγυρισμούς.

Με τα χρόνια, όμως, η υπόθεση άλλαξε και αντί για χαρούμενη εκδήλωση, σημαίνει το αντίθετο.

Η φράση «Θα γίνει του Κουτρούλη ο γάμος» σημαίνει ότι θα γίνει ένας θορυβώδης, χαοτικός, εκτεταμένος εορτασμός ή ένα μεγάλο γλέντι. Η έκφραση χρησιμοποιείται για να περιγράψει ένα συμβάν που προκαλεί μεγάλη αναστάτωση, συζήτηση και φασαρία.

Προέλευση: Η φράση προέρχεται από τον πραγματικό γάμο του **Ιωάννη Κουτρούλη**, ο οποίος ήταν γνωστός καβαλλάρης, με τη χήρα - συζύγου του. Ο γάμος αυτός συζητήθηκε έντονα για πολλά χρόνια και όταν τελικά έγινε, χαρακτηρίστηκε από ένα τεράστιο γλέντι.

Χρήση: Καθώς η φήμη του γάμου εξαπλώθηκε, η φράση «Έγινε του Κουτρούλη ο γάμος» έγινε παροιμιώδης, χρησιμοποιούμενη για να περιγράψει κάθε γεγονός που γινόταν με μεγάλο θόρυβο και χαρά.

Σημασία: Σήμερα, η φράση δεν αναφέρεται πλέον στον γάμο του Κουτρούλη, αλλά έχει γενικευτεί για να περιγράψει κάθε μεγάλο, φασαριώζικο και θορυβώδη εορτασμό ή χαμό.

Θα γίνουν πράματα κι θάματα.

Καταπληκτικά και απίστευτα γεγονότα.

Η φράση «Θα γίνουν πράματα και θάματα» σημαίνει ότι θα συμβούν εξαιρετικά, θαυμαστά γεγονότα, κάτι σπουδαίο και απροσδόκητο. Χρησιμοποιείται για να δηλώσει μεγάλες αλλαγές, εντυπωσιακές επιτυχίες ή καταπληκτικές εξελίξεις.

«Πράματα»: Αναφέρεται σε γεγονότα, σε πράξεις, σε επιτεύγματα.

«Θάματα»: Σημαίνει θαύματα, πράγματα που προκαλούν δέος ή έκπληξη.

Ο συνδυασμός αυτών των δύο λέξεων υποδηλώνει την πραγματοποίηση κάτι εξαιρετικού και εκπληκτικού, που ξεπερνά τα συνηθισμένα.

Θα γυρίσει ο τροχός, θα χορτάσει κι ο φτωχός.

Η φράση «Θα γυρίσει ο τροχός, θα χορτάσει κι ο φτωχός» σημαίνει ότι η τύχη είναι μεταβλητή και τα πράγματα θα αλλάξουν, φέρνοντας ανακούφιση και ευημερία στον φτωχό, που σήμερα υποφέρει, δηλαδή μια αλλαγή από το κακό στο καλό, από την αδικία στην ισότητα.

Θα γυρίσει ο τροχός: Αναφέρεται στην τύχη και την αλλαγή των συνθηκών (όπως ο τροχός που γυρίζει και ανεβάζει ό,τι είναι κάτω).

θα χορτάσει κι ο φτωχός: Υποδηλώνει ότι θα έρθει μια μέρα που και ο φτωχός θα βρει τη θέση του, θα έχει τα απαραίτητα, και η δυστυχία του θα τελειώσει.

Συνολική σημασία: Είναι μια έκφραση ελπίδας για δικαιοσύνη, ισότητα και βελτίωση της ζωής, τονίζοντας την εναλλαγή των καταστάσεων στη ζωή.

Θα καεί του πιλικούδ'

Θα γίνει μεγάλο γλέντι, θα ανάψει το κέφι, σαν τις φωτιές που βγάζει το πελεκούδι,

Η φράση «Θα καεί το πελεκούδι» σημαίνει ότι το κέφι και η διασκέδαση θα ανάψουν πολύ γρήγορα, δηλαδή θα υπάρξει μεγάλη ένταση και ενθουσιασμός. Χρησιμοποιείται για να περιγράψει μια κατάσταση που πρόκειται να γίνει πολύ έντονη ή ζωντανή, συνήθως σε μια κοινωνική εκδήλωση.

Εξήγηση της φράσης: Το «πελεκούδι» είναι ένα είδος ξύλου που αναφλέγεται και καίγεται πολύ εύκολα και γρήγορα. Η φράση δανείζεται αυτή την εικόνα για να περιγράψει την ταχεία αύξηση του κεφιού και της ζωντάνιας.

Παράδειγμα: Αν κάποιος πει «Θα καεί το πελεκούδι απόψε», εννοεί ότι η βραδιά θα είναι πολύ διασκεδαστική και γεμάτη ενέργεια.

Θα κλάψουνε μανούλες!

Η φράση «Θα κλάψουνε μανούλες!» είναι μια έντονη, ειρωνική έκφραση που χρησιμοποιείται για να τονίσει ότι θα συμβούν πολύ δυσάρεστα γεγονότα, θα υπάρξουν μεγάλες αναταραχές, θα «πέσουν κορμιά» ή θα υπάρξει μεγάλη δυστυχία και οδύνη για κάποια άτομα ή ομάδες, υποδηλώνοντας ότι ακόμα και οι μπτέρες (οι «μανούλες» που συνήθως είναι οι πιο προστατευτικές και φροντιστικές) θα κλάψουν από την ένταση της κατάστασης, δηλαδή θα υπάρξει μεγάλη συμφορά. Χρησιμοποιείται κυρίως ως απειλή ή για να περιγράψει μια κατάσταση που θα προκαλέσει πολύ μεγάλη αναστάτωση και πόνο.

Σημασία:

Έντονη απειλή: Σημαίνει ότι κάποιος θα προκαλέσει μεγάλη ζημιά ή αναστάτωση, και θα είναι τόσο σοβαρό που ακόμα και οι μπτέρες θα κλάψουν.

Μεγάλη αναστάτωση/Συμφορά: Περιγράφει μια κατάσταση, όπου θα υπάρξουν πολύ δυσάρεστες συνέπειες, χάος, ή έντονη δυστυχία.

Ειρωνεία: Συχνά χρησιμοποιείται με μια δόση ειρωνείας για να υπογραμμίσει το πόσο άσχημη θα είναι η κατάσταση.

Θα πας κι θα χουρέψ'ς»

Θα πας χορεύοντας εκεί που σε στέλνουν. Δεν μπορείς να μη πας. Δεν έχεις το δικαίωμα, αλλά και το θάρρος, να αρνηθείς. Όμοια είναι και η φράση «Θα πας και θα πεις κι ένα τραγούδι».

Η φράση «Θα πας και θα χορέψεις» σημαίνει ότι δεν θα κάνεις μόνο κάτι, αλλά θα προθέσεις και κάτι άλλο επιπλέον, όπως το να φτάσεις κάπου και επιπλέον να χορέψεις. Χρησιμοποιείται για να δηλώσει ότι κάτι επιτυγχάνεται επιπρόσθετα με μια άλλη ενέργεια, συχνά με την έννοια της επιβράβευσης ή της απόδοσης.

Επίδοση: Ο σύνδεσμος «και» εδώ δηλώνει ότι πέρα από το να πας, θα γίνει και κάτι άλλο (θα χορέψεις).

Αντίθεση: Μπορεί να χρησιμοποιηθεί και με την αντίθεση, όπως συμβαίνει με τους συνδέσμους «αλλά», «όμως» κ.λπ., αλλά εδώ η δομή της φράσης δείχνει ότι η προσθήκη της χορογραφίας είναι κάτι παραπάνω από την απλή μετάβαση.

Επιβράβευση: Συχνά, η φράση υποδηλώνει μια επιβράβευση ή μια επιπλέον ανταμοιβή που έρχεται μετά από μια ενέργεια, όπως στην περίπτωση «Άσε τις διαμαρτυρίες και θα πληρωθείς».

Θα πεις του Δισπότη, Παναγιώτ'.

Θα μετανιώσεις πικρά γι' αυτό που έκανες και θα παραφερθείς.

Η φράση «Θα πεις το Δεσπότη, Παναγιώτη» είναι παροιμιώδης και σημαίνει ότι κάποιος θα αναγκαστεί να υποχωρήσει ή να παραδεχτεί κάτι δύσκολο. Συχνά χρησιμοποιείται για να δηλώσει ότι κάποιος που ήταν ανυπότακτος ή αντιρρησίας θα πρέπει να υποταχθεί ή να κάνει κάτι που δεν ήθελε.

Ερμηνεία: Η φράση υποδηλώνει μια κατάσταση όπου ο άνθρωπος αναγκάζεται να κάνει κάτι ενάντια στη θέλησή του, σαν να καλείται να μιλήσει στον «Δεσπότη» (που εδώ χρησιμοποιείται μεταφορικά για μια αρχή, μια εξουσία ή μια δύσκολη κατάσταση).

Χρήση: Χρησιμοποιείται για να περιγράψει την αναγκαστική υποταγή ή παραδοχή, ιδιαίτερα σε ένα δύσκολο ή αμήχανο σημείο.

Θα σε καθίσου στο σκαμνί.

Θα σε καταγγείλω και θα σε πάω στο δικαστήριο.

Η φράση «θα σε καθίσω στο σκαμνί» σημαίνει ότι κάποιος θα σε μηνύσει, θα σε καταγγείλει ή θα σε πάει στο δικαστήριο. Το «σκαμνί» αναφέρεται στο εδώλιο του κατηγορουμένου και η έκφραση υποδηλώνει ότι η άλλη πλευρά θα διεκδικήσει δικαστικά την ευθύνη σου.

Σημασία: Θα καταγγείλω και θα μηνύσω κάποιον για κάτι.

Παράδειγμα: «Αν δεν μου επιστρέψεις τα χρήματα, θα σε καθίσω στο σκαμνί».

Αντίστοιχη έκφραση: «Κάθομαι στο σκαμνί» σημαίνει «λογοδοτώ» ή «κατηγορούμαι και πηγαίνω σε δίκη».

Θα σε φάει η μαρμάγκα.

Θα τιμωρηθείς αυστηρά κι θα σε φάει η μαρμάγκα, η δηλητηριώδης αράχνη.

Η φράση «θα σε φάει η μαρμάγκα» σημαίνει ότι κάποιος θα πάθει κακό από μια ομάδα κακοποιών ή μια συμμορία που δρα κρυφά, καθώς η λέξη «μαρμάγκα» αναφέρεται σε μια «συμμορία κακοποιών που δρα στο σκοτάδι».

Μαρμάγκα: Ιστορικά, ο όρος αναφέρεται σε ένα μικρό, δηλητηριώδες σφελάγκι (έντομο), αλλά μεταφορικά έχει επικρατήσει να δηλώνει μια κρυφή, κακόβουλη ομάδα ανθρώπων.

Η φράση: Είναι μια προειδοποίηση, που δηλώνει ότι κάποιος θα κινδυνεύσει από μια επικίνδυνη, συνήθως κρυφή, ομάδα ανθρώπων.

Παράδειγμα: Η φράση «Εκεί μέσα μαζεύεται όλη η μαρμάγκα» χρησιμοποιείται για να περιγράψει ένα μέρος όπου μαζεύονται κακόβουλοι άνθρωποι.

Θα σι χτυπήσου σα χταπόδ’

Θα φας αλύππτο ξύλο.

Η φράση «θα σε χτυπήσω σα χταπόδι» σημαίνει ότι κάποιος θα χτυπήσει κάποιον άλλο ανελέητα, με πολλά και συνεχόμενα χτυπήματα. Η παρομοίωση προέρχεται από την εικόνα του ψαρά που χτυπάει επανειλημμένα ένα χταπόδι στο έδαφος για να το προετοιμάσει.

Σημασία: Θα σε «ξυλοφορτώσω», θα σε «σφυροκοπήσω».

Προέλευση: Η εικόνα του χταποδιού που χτυπιέται πολλές φορές στο έδαφος από ψαρά.

Παρόμοιες φράσεις: «Θα σε σκίσω», «θα σε τσακίσω».

Θα τον χορέψω στο ταψί.

Η φράση «Θα τον χορέψω στο ταψί» σημαίνει ότι θα τιμωρήσεις, βασανίσεις, ή ταλαιπωρήσεις κάποιον πολύ σκληρά, κάνοντάς τον να υποφέρει και να κάνει ό,τι θέλεις εσύ. Η καταγωγή της είναι από ένα βάρβαρο έθιμο, όπου τον άπιστο σύζυγο τον έβαζαν γυμνό σε ένα ταψί με φωτιά από κάτω, αναγκάζοντάς τον να πηδάει (να χορεύει) για να μην καεί.

Σημασία: Βασανίζω, τιμωρώ, υποβάλλω σε καψόνι, τον κάνω ό,τι θέλω.

Προέλευση: Από παλιό, σκληρό έθιμο βασανιστηρίου.

Σύγχρονη χρήση: Σήμερα χρησιμοποιείται μεταφορικά για να δηλώσει ότι θα «ψήσεις» κάποιον, θα τον ζορίσεις πολύ.

Θα του κάν’ς κι θα πεις κι ένα τραγούδ’.

Απειλή σε κάποιον που αντιδρά σε κάποια εντολή.

Η φράση «Θα το κάνεις και θα πεις κι ένα τραγούδι» χρησιμοποιείται στη διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας ως δημιουργικός τρόπος εκμάθησης, αξιοποιώντας τη μουσική και το τραγούδι για την εκμάθηση της γλώσσας. Σημαίνει ότι η εκμάθηση (το «θα το κάνεις») θα γίνει με έναν ευχάριστο και διασκεδαστικό τρόπο, συνοδευόμενη από το τραγούδι (το «και θα πεις κι ένα τραγούδι»).

Δημιουργική μέθοδος μάθησης: Η φράση δηλώνει τη χρήση τραγουδιών και μουσικής

για την εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας ως δεύτερης ή ξένης.

Στόχος: Απευθύνεται σε μαθητές της πρώτης τάξης του Δημοτικού, προσφέροντας μια εναλλακτική και δημιουργική προσέγγιση στη γλωσσική εκμάθηση.

Συμβολισμός: Το «θα το κάνεις» αναφέρεται στην ενέργεια της εκμάθησης, ενώ το «και θα πεις κι ένα τραγούδι» τονίζει τον χαρούμενο και διασκεδαστικό χαρακτήρα της διαδικασίας.

Θα φάει η μύγα σίδερο κι του κουνούπ' ατσάλ'.

Θα γίνει μεγάλος τσακωμός, με απρόσμενα και δεινά αποτελέσματα.

Η παροιμία «Θα φάει η μύγα σίδερο και του κουνούπ' ατσάλι» σημαίνει ότι ακόμη και το πιο αδύναμο ή ασήμαντο πλάσμα μπορεί να βρει τη δύναμη να αντισταθεί ή να βλάψει κάποιον ισχυρό, όταν φτάσει η ώρα και νιώσει ότι απειλείται. Εκφράζει ότι η αδικία ή η ενόχληση δεν μένει αναπάντητη και ότι ο «μικρός» μπορεί τελικά να επιβληθεί στον «μεγάλο».

Σημασία: Όταν οι μικροί και αδύναμοι βρεθούν σε αδιέξοδο, μπορούν να βρουν το θάρρος να αντιδράσουν.

Παράδειγμα: Ένας φοιτητής που αδικείται από έναν καθηγητή, αν και δεν μπορεί να τον αντιμετωπίσει ευθέως, μπορεί να βρει έναν άλλο τρόπο να αντισταθεί, όπως η καταγγελία ή η δημοσιοποίηση του προβλήματος.

Θα χάσου την τσόχα ή τα ραφτικά;

Θα τολμήσω να κάνω αυτή τη δουλειά κι αν αποτύχω δεν έχω να χάσω τίποτα.

Η φράση «Θα χάσω την τσόχα ή τα ραφτικά;» είναι ένας ιδιωματισμός που χρησιμοποιείται για να εκφράσει την απόλυτη αβεβαιότητα ή σύγχυση σχετικά με το τι θα συμβεί σε μια κατάσταση, όταν ο ίδιος άνθρωπος κινδυνεύει να χάσει κάτι, αλλά δεν ξέρει τι ακριβώς.

Προέλευση: Η φράση προέρχεται από το διήγημα «Ο ζητιάνος» του **Ανδρέα Καρκαβίτσα**.

Σημασία: Όταν κάποιος ρωτάει «Θα χάσω την τσόχα ή τα ραφτικά;», σημαίνει ότι βρίσκεται σε μια κατάσταση απόλυτης αβεβαιότητας και δεν γνωρίζει ποιο θα είναι το τελικό αποτέλεσμα. Και οι δύο επιλογές (τσόχα ή ραφτικά) είναι εξίσου πιθανές να χαθούν, κάτι που προκαλεί σύγχυση και αγωνία.

Συμβολισμός: Η τσόχα και τα ραφτικά συμβολίζουν δύο διαφορετικά αντικείμενα που θα μπορούσαν να χαθούν από τον ίδιο άνθρωπο, τονίζοντας την αβεβαιότητα της έκβασης.

Θα ψήσ' τα φίδια απόψι

Θα κάνει μεγάλη παγωνιά.

Η φράση «Θα ψήσει τα φίδια απόψε» είναι μια λαϊκή έκφραση, που σημαίνει ότι κάποιος θα κάνει ένα σημαντικό και ριζικό βήμα. Αναφέρεται στην τέλεια εξαίληψη κάποιου προβλήματος, στην εξουδετέρωση μιας απειλής ή στην πραγματοποίηση μιας πολύ σημαντικής και δύσκολης πράξης.

Λαϊκή έκφραση: Η φράση προέρχεται από τη λαϊκή παράδοση και συμβολίζει την εξάλειψη του κακού (τα φίδια είναι συμβολικά).

Ριζική αλλαγή: Μεταφέρει την ιδέα της ριζικής αλλαγής και της απόφασης να μην αφήσει κανένα περιθώριο για να αναβιώσει κάτι που θέλει να καταστρέψει.

Εξουδετέρωση απειλής: Σημαίνει ότι κάποιος θα αντιμετωπίσει μια απειλή με αποφασιστικότητα, προκειμένου να την εξουδετερώσει ολοκληρωτικά.

Θέλει και την πίτα ολόκληρη και το σκύλο χορτάτο

Η φράση «θέλει και την πίτα ολόκληρη και το σκύλο χορτάτο» σημαίνει ότι κάποιος θέλει να πετύχει δύο αντικρουόμενα πράγματα ταυτόχρονα, χωρίς συμβιβασμούς, δηλαδή να έχει το όφελος και από τις δύο πλευρές, χωρίς να θυσιάσει τίποτα, κάτι που είναι ουσιαστικά αδύνατο. Σημαίνει ότι διεκδικεί τα πάντα, ακόμα κι όταν αυτό απαιτεί να μην υπάρξει κάποια παραχώρηση ή κόστος, σαν να θέλει να φάει την πίτα (να έχει όλο το κέρδος) αλλά ταυτόχρονα να μη λιμοκτονήσει ο σκύλος (να μην υπάρξει καμία απώλεια).

Σημασία: Το άτομο επιθυμεί να ικανοποιήσει δύο αντίθετες ή αλληλοαποκλειόμενες επιθυμίες ταυτόχρονα, χωρίς να κάνει κάποια παραχώρηση ή θυσία.

Παράδειγμα: Θέλεις να βγεις έξω να διασκεδάσεις (να «φας την πίτα») αλλά και να ξυπνήσεις ξεκούραστος για δουλειά το πρωί (να «χορτάσει ο σκύλος»), που είναι δύσκολο να συμβεί.

Θέλνσι κι ου φτωχός να παντρευτεί κι έσπασαν τα νταούλια.

Η φράση «Θέλνσε κι ο φτωχός να παντρευτεί κι έσπασαν τα τύμπανα» δεν είναι γνωστή παροιμία, αλλά μια χιουμοριστική φράση που περιγράφει μια κατάσταση όπου, ενώ κάποιος θέλει να κάνει κάτι, τα πράγματα πάνε στραβά ή συμβαίνει κάτι αναπάντεχο και απροσδόκητο, προκαλώντας το τέλος ή την ματαίωση της προσπάθειας.

Ερμηνεία: Ο φτωχός, ενώ θέλει να τελέσει έναν γάμο (δηλαδή να γιορτάσει κάτι σημαντικό), η προσπάθειά του αποτυγχάνει παταγωδώς. Η φράση χρησιμοποιεί την εικόνα των «τυμπάνων» που σπάνε για να δείξει ότι η γιορτή, η χαρά και ο θόρυβος διακόπτονται απότομα και βίαια.

Σημασία: Μια ειρωνική και χιουμοριστική αναφορά στην ατυχία και την αδυναμία κάποιου να πραγματοποιήσει ένα επιθυμητό γεγονός, λόγω έλλειψης πόρων ή απρόοπτων δυσκολιών. Είναι παρόμοια με την ιδέα ότι «έπεσε το δέντρο, κι έσπασε το κλαδί» ή «έκανες την κίνηση, και χάλασε η φάση».

Θέλ' κι τα πρόβατα σουστά κι του λύκου χουρτάτου.

Τα θέλει όλα στην εντέλεια και τα καλά και τα κακά. Πράγματα ακατόρθωτα.

Η παροιμία «Θέλει και τα πρόβατα σωστά και το λύκο χορτάτο» σημαίνει ότι κάποιος θέ-

λει να αποκομίσει τα οφέλη από δύο εντελώς αντίθετες, ασυμβίβαστες καταστάσεις, δηλαδή να έχει και την πίτα ολόκληρη και τον λύκο χορτάτο. Λέγεται για εκείνους που ζητούν τα ακατόρθωτα, κάνοντας αμφότερες τις καταστάσεις δυνατές, πράγμα που είναι αδύνατο.

Ερμηνεία: Κάποιος θέλει να έχει ταυτόχρονα δύο αλληλοαποκλειόμενα πράγματα.

Παράδειγμα χρήσης: Λέγεται για κάποιον που θέλει να πετύχει κάτι παράλογο, όπως το να ζητάει από ένα πρόβατο να είναι υγιές, ενώ συγχρόνως θέλει να είναι και το πρόβατο αυτό χορτασμένο από κάποιον λύκο.

Θέλ' ν' αγιάσ' μι ξένα κόλλυβα.

Να δικαιωθεί, όχι γιατί το αξίζει ο ίδιος, αλλά με τη βοήθεια των άλλων.

Η φράση «θέλει να αγιάσει με ξένα κόλλυβα» σημαίνει ότι κάποιος προσπαθεί να κερδίσει δόξα ή επιτυχία χρησιμοποιώντας τα επιτεύγματα, τα χρήματα ή την προσπάθεια κάποιου άλλου. Υπονοεί μια προσπάθεια να παρουσιάσει ως δική του δουλειά κάτι που στην πραγματικότητα δεν είναι.

Αναφορά στην κυριολεκτική σημασία: Τα κόλλυβα είναι ένα είδος μνημόσυνου και η φράση προέρχεται από την παροιμία «μνημόσυνο με ξένα κόλλυβα δεν γίνεται», η οποία τονίζει ότι δεν μπορείς να τιμήσεις ένα μνημόσυνο (ή να επιτύχεις κάτι) με ξένα κόλλυβα (χρήματα/προσπάθεια).

Μεταφορική ερμηνεία: Κάποιος θέλει να «αγιαστεί» (να ευχαριστηθεί ή να αποκτήσει τιμή) από τη δουλειά άλλων, σαν να ήταν δική του.

Παράδειγμα: Ένας πολιτικός που παρουσιάζει ως δικό του έργο ένα έργο που χρηματοδοτήθηκε και υλοποιήθηκε από άλλους, θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως κάποιος που «θέλει να αγιάσει με ξένα κόλλυβα».

Θέλ' ν' αγιάσ' αλλά δεν τον αφήνουν οι διαόλ'.

Οι άλλοι γύρω του τον κατατρέχουν και δεν τον αφήνουν στην καλή μου πορεία.

Είναι μια παροιμία που σημαίνει ότι κάποιος θέλει να αλλάξει, να βελτιωθεί ή να γίνει καλός, αλλά εμποδίζεται από τις δικές του αδυναμίες, συνήθειες ή τους πειρασμούς. Αναφέρεται σε μια προσπάθεια να ξεφύγει κανείς από το κακό, αλλά να μην τα καταφέρνει εξαιτίας της «πρόκλησης» από τους «διαβόλους». Η φράση χρησιμοποιείται για να περιγράψει την αδυναμία ατόμων που θέλουν να ξεφύγουν από κακές έξεις, αλλά δεν μπορούν.

Πολλές φορές θέλουμε να κάνουμε αυτό που πρέπει, αλλά οι διάφορες συνθήκες, τα γεγονότα και πάνω απ' όλα ο αδύνατος χαρακτήρας μας δεν μας αφήνουν να πραγματοποιήσουμε τις αποφάσεις μας. Θέλουμε ν' αγιάσουμε, αλλά οι διάβολοι γύρω μας, δεν μας αφήνουν.

Η παροιμία «Θέλει ν' αγιάσει αλλά δεν τον αφήνουν οι διάβολοι» χρησιμοποιείται για να δηλώσει ότι κάποιος ή κάτι προσπαθεί να βελτιωθεί ή να ακολουθήσει έναν ενάρετο δρόμο,

αλλά οι πειρασμοί ή η ακατάλληλη επιρροή του περιβάλλοντος τον εμποδίζουν να το κάνει.

Επεξήγηση: Σημαίνει ότι υπάρχουν εξωτερικοί παράγοντες (οι «διάβολοι») που σκανδαλίζουν και παρεκτρέπουν κάποιον, παρόλο που η πρόθεσή του είναι καλή (να αγιάσει).

Παραλλαγές: Άλλες, παρόμοιες εκφράσεις είναι «θέλω ν' αγιάσω κι οι διάβολοι δεν μ' αφήνουν», «και να θες ν' αγιάσεις, δεν σ' αφήνει».

Χρήση: Εφαρμόζεται σε καταστάσεις όπου κάποιος επιθυμεί να αλλάξει συμπεριφορά, αλλά η δυσκολία του να αντισταθεί σε πειρασμούς τον εμποδίζει.

Θέλ' τον ουρανό μι τ' άστρα.

Απαιτεί να έχει πάρα πολλά.

Η φράση «θέλει τον ουρανό με τα άστρα» σημαίνει ότι κάποιος ζητάει κάτι εξαιρετικά δύσκολο, ακατόρθωτο ή υπερβολικό. Εκφράζει την επιδίωξη του αδύνατου και χρησιμοποιείται για να περιγράψει το αίτημα για κάτι που υπερβαίνει τις φυσιολογικές δυνατότητες ή τα όρια της πραγματικότητας.

Ακατόρθωτο αίτημα: Όταν κάποιος ζητά «τον ουρανό με τα άστρα», σημαίνει ότι ζητά κάτι που δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί, όπως «θα μου δώσει το δάνειο που θέλω, αλλά μου ζητάει να κατεβάσω τον ουρανό με τ' άστρα».

Υπερβολικές προσδοκίες: Χρησιμοποιείται συχνά για να περιγράψει υπερβολικές προσδοκίες, όπως στις περιπτώσεις πελατών που ζητούν το τέλειο αποτέλεσμα χωρίς να αναγνωρίζουν τους περιορισμούς.

Συμβολισμός: Η φράση συμβολίζει το σύνολο των πραγμάτων, δηλαδή ένα πλήρες και ιδανικό αποτέλεσμα, το οποίο είναι πρακτικά ανέφικτο να δοθεί ολόκληρο.

Θεός να σε φυλάει από καινούργιο άρχοντα κι από παλιό διακονιάρη.

Η παροιμία «Θεός να σε φυλάει από καινούργιο άρχοντα κι από παλιό διακονιάρη» είναι μια σοφή λαϊκή έκφραση που προειδοποιεί για τους κινδύνους της αλλαγής εξουσίας ή ρόλων, υπονοώντας ότι ένας νέος κυβερνήτης (άρχοντας) μπορεί να φέρει αναστάτωση και αλλαγές, ενώ ένας παλιός, ίσως με κακές συνήθειες ή συμφέροντα, που αποκτά νέα θέση (διακονιάρης), μπορεί να γίνει εξίσου ή και περισσότερο επικίνδυνος λόγω της εμπειρίας και των γνωριμιών του.

Καινούργιος άρχοντας: Συμβολίζει την αβεβαιότητα και τις δυνητικά αρνητικές αλλαγές που μπορεί να φέρει μια νέα εξουσία (π.χ., νέος προϊστάμενος, πολιτική ηγεσία).

Παλιός διακονιάρης: Αντιπροσωπεύει κάποιον που, ενώ φαινομενικά είναι χαμηλής βαθμίδας, έχει βαθιά γνώση του συστήματος και μπορεί να χειραγωγήσει καταστάσεις προς όφελός του, συχνά με κακόβουλο τρόπο, εφόσον βρει την ευκαιρία.

Συνολικά, η παροιμία εκφράζει τη δυσπιστία προς την αλλαγή εξουσίας και υπογραμμίζει ότι είτε η νέα είτε η παλιά δύναμη μπορεί να είναι επιζήμια.

«Θιος να φ'λαξ'».

Φράση χαρακτηριστική που θέλει να περιγράψει την πολλή άσχημη κατάσταση που βρίσκεται κάποιος. Να σε φυλάγει ο Θεός να μη βρεθείς ποτέ σ' αυτή την κατάσταση

Η έκφραση «Θεός φυλάξει» δεν είναι ακριβώς παροιμία με την κλασική έννοια, αλλά μια ευχή / επίκληση, που δηλώνει αποτροπή ενός κακού ή δυστυχίας, λέγεται συνήθως με τρόπο ή ανησυχία, όπως το «φτου, φτου, φτου» για να αποτρέψεις κάτι κακό που μόλις αναφέρθηκε, και σημαίνει «ο Θεός να μας προστατεύσει» ή «ας μη γίνει ποτέ αυτό».

Αποτροπή κακού: Όταν κάποιος λέει κάτι δυσάρεστο ή φαντάζεται κάτι κακό, μπορεί να συμπληρώσει με «Θεός φυλάξει».

Έκφραση φόβου: Δείχνει ότι ο ομιλητής φοβάται πολύ να συμβεί αυτό που περιγράφει.

Παράδειγμα: «Θεός φυλάξει να μας πιάσει κρύωμα τώρα που έχουμε τόση δουλειά.»

Συγγενικές εκφράσεις: «Φτου, φτου, φτου», «Ας μη γίνει», «Ο Θεός να το απαγορεύσει»

Θεού θέλοντος και καιρού επιτρέποντος.

Αν θέλει ο Θεός και αν επιτρέπει ο καιρός.

Η φράση «Θεού θέλοντος και καιρού επιτρέποντος» σημαίνει ότι κάτι θα γίνει αν οι συνθήκες είναι ευνοϊκές, με την πίστη ότι η επιτυχία εξαρτάται από τη θέληση του Θεού και την κατάλληλη συγκυρία. Χρησιμοποιείται για να εκφράσει την αβεβαιότητα για το μέλλον, αναγνωρίζοντας ότι υπάρχουν παράγοντες εκτός του δικού μας ελέγχου, που μπορεί να επηρεάσουν την έκβαση.

Θεού θέλοντος: Με τη βοήθεια του Θεού, αν έτσι θέλει ο Θεός.

Καιρού επιτρέποντος: Αν οι συνθήκες είναι κατάλληλες, αν ο καιρός το επιτρέπει (με την ευρύτερη έννοια των συνθηκών και της συγκυρίας).

Συνολική σημασία: Ανάγεται στην ιδέα ότι η επιτυχία ενός εγχειρήματος εξαρτάται από την ευλογία του Θεού και τις κατάλληλες περιστάσεις.

Θέρους, τρύγους, πόλιμους.

Ο θερισμός, ο τρύγος και ο πόλεμος, είναι το ίδιο πράγμα. Απαιτούν συντονισμένη προσπάθεια από πολλούς ανθρώπους, μεγάλη κινητικότητα.

Αυτή η αρχαία ελληνική παροιμία είναι μια από τις πιο πολύ χρησιμοποιημένες –συννά άστοχα– καθώς το νόημα που της αποδίδεται είναι εντελώς λανθασμένο. Πολλές φορές τείνουμε να θεωρούμε ότι, ο Θέρους και ο Τρύγος είναι Πόλεμος, δηλαδή μια χαοτική κατάσταση όπου ελλοχεύει ο κίνδυνος της ήττας. Οι φιλόλογοι συγκλίνουν στην εξής ερμηνεία: και οι τρεις λέξεις που εμπεριέχονται στην παροιμία, απαιτούν ισάξια τη μέγιστη κινητοποίηση της κοινότητας για να μπορέσει να ανταποκριθεί στις προκλήσεις που αντιπροσωπεύουν.

Η φράση «Θέρους, τρύγος, πόλεμος» σημαίνει ότι η εποχή του θερισμού και του τρύγου απαιτούσε τη μέγιστη κινητοποίηση της οικογένειας, όπως ακριβώς και ο πόλεμος. Η φράση

υποδηλώνει μια χαοτική κατάσταση όπου ελλοχεύει ο κίνδυνος και η επιτυχία απαιτεί από όλους να καταβάλουν τη μεγαλύτερη δυνατή προσπάθεια.

Θέρος: Η εποχή του θερισμού, όπου όλη η οικογένεια έπρεπε να εργαστεί σκληρά για να συγκομίσει τη σοδειά πριν καταστραφεί.

Τρύγος: Η εποχή της συγκομιδής του σταφυλιού, που και αυτή απαιτούσε εντατική εργασία από όλη την οικογένεια για την παραγωγή κρασιού.

Πόλεμος: Η αναφορά στον πόλεμο τονίζει ότι οι δύο αυτές αγροτικές εργασίες ήταν εξίσου κρίσιμες και απαιτητικές με την κατάσταση πολέμου, απαιτώντας εγρήγορση, κινητοποίηση και προσπάθεια.

Θηρίου ανήμερου έγινι όταν έμαθι ότι τον παίρνουν του κουράφι τ'.

Έγινε εκτός εαυτού, θύμωσε πολύ, εξαγριώθηκε.

Η φράση «Θηρίο ανήμερο έγινι όταν έμαθε ότι τον παίρνουν το κουράφι» σημαίνει ότι εξαγριώθηκε, θύμωσε πάρα πολύ όταν έμαθε τα δυσάρεστα νέα.

Εξοργίστηκε πολύ: Όταν κάποιος χάνει την ψυχραιμία του και γίνεται «πυρ και μανία».

Παράδειγμα: «Μόλις άκουσε τα νέα, έγινε θηρίο ανήμερο.»

Έγινε πολύ άτακτος: Χρησιμοποιείται κυρίως για να περιγράψει ένα ανυπάκουο και δυσκολοχώνευτο παιδί. Παράδειγμα: «Αυτό το παιδί δεν είναι παιδί, είναι θηρίο ανήμερο!»

Έγινε πολύ άγριος: Μπορεί να περιγράψει κάποιον που συμπεριφέρεται με άγριο και απειλητικό τρόπο. Παράδειγμα: «Από την ώρα που τον έπιασαν, έγινε θηρίο ανήμερο

Θού Κύριε φυλακή τω στόματί μου.

Η φράση «Θού Κύριε φυλακή τω στόματί μου» (Ψαλμός 140:3) σημαίνει «Κύριε, βάλε φρουρό στο στόμα μου» και αποτελεί μια παράκληση προς τον Θεό να προστατεύει τα λόγια του πιστού, ώστε να μη μιλήσει κακά ή άδικα, ζητώντας ουσιαστικά έλεγχο στον λόγο του και προστασία από την κακόλογη ομιλία και την αμαρτία του στόματος. Χρησιμοποιείται συχνά ως ευχή/αποτροπή («απευχή») σε συνδυασμό με σταυροκόπημα, για να αποτραπούν κατάρες ή κακά λόγια.

Αναλυτικά η σημασία:

Θού Κύριε (Θες να βάλεις, Κύριε): Μια παράκληση στον Θεό.

Φυλακή τω στόματί μου: Να βάλεις φρουρό, να φυλάξεις το στόμα μου.

Σε τι χρησιμεύει.

Έλεγχος του λόγου: Είναι μια δέσμευση του πιστού να προσέχει τα λόγια του.

Αποτροπή κακών: Ζητάει από τον Θεό να τον προστατεύσει από το να λέει ψέματα, συκοφαντίες, βρισιές ή οτιδήποτε κακό.

Πνευματική Άμυνα: Χρησιμοποιείται για να «ξορκίσει» κακές σκέψεις και την επιθυμία για κακολογία.

Πρόκειται για μια βαθιά θρησκευτική έκφραση που δείχνει ταπεινότητα και επιθυμία για αγιασμό και ενάρετο βίο μέσω της προσοχής στα λόγια.

Θουλών' τα νερά.

Αλλάζει κάπως τα λόγια του, για να παραπλανήσει κάποιον.

Η φράση «θολώνει τα νερά» σημαίνει μπερδεύει την κατάσταση ή την αλήθεια για να καλύψει κάτι ή να παραπλανήσει. Χρησιμοποιείται μεταφορικά για να περιγράψει την πράξη της σύγχυσης, της παραπλάνησης ή της δημιουργίας αβεβαιότητας για να πετύχει κάποιος ένα σκοπό.

Στη μεταφορική χρήση: Αυτή η φράση χρησιμοποιείται όταν κάποιος προσπαθεί να κάνει μια κατάσταση πιο ασαφή και δυσνόητη, συνήθως με δόλιο τρόπο.

Παραδείγματα:

«Για να μην αποκαλυφθεί η αλήθεια, άρχισε να θολώνει τα νερά με συκοφαντίες».

«Προσπάθησε να θολώσει τα νερά στην συζήτηση για να αποφύγει την ερώτηση».

Στην κυριολεκτική χρήση: Η φράση μπορεί να αναφέρεται στο κυριολεκτικό θόλωμα του νερού, όπως όταν η θάλασσα ή ένα ποτάμι θολώνει από την άμμο, τις λάσπες ή την κίνηση.

Παράδειγμα: «Η σουπιά θόλωσε τα νερά με το μελάνι της»

Θύμωσε ο καλόγερος κι έκαψε τα ράσα του

Η φράση «Θύμωσε ο καλόγερος κι έκαψε τα ράσα του» ή «Πείσμωνσε ο καλόγερος κι έκοψε τα γένια του») περιγράφει την απόλυτη παραίτηση, την ακραία αντίδραση ή την ανατροπή των συνηθισμένων κανόνων λόγω έντονου θυμού, απογοήτευσης ή πείσματος, δείχνοντας ότι κάποιος φτάνει στα όριά του και κάνει κάτι ριζοσπαστικό, ακόμα κι αν αυτό σημαίνει να καταστρέψει τα σύμβολα της ίδιας του της ταυτότητας ή της θρησκείας/υποχρέωσής του.

Σημασία και ερμηνεία:

Ακραία αντίδραση: Ο καλόγερος, που συμβολίζει την ευλάβεια και την πίστη, φτάνει σε σημείο να καίει τα ράσα του (την ιερατική του περιβολή), κάτι αδιανόητο και καταδικαστέο, δείχνοντας την ένταση του συναισθήματός του.

Απογοήτευση και πείσμα: Δείχνει ότι η κατάσταση τον έφτασε στο απροχώρητο, κάνοντάς τον να επιλέξει μια δραστική λύση αντί να υποταχθεί σε κάτι που τον θίγει ή τον ενοχλεί βαθιά.

Απόρριψη καθιερωμένων: Σημαίνει την πλήρη απόρριψη του παλιού, των κανόνων, της τάξης και των υποχρεώσεων που συμβολίζει το ράσο.

Υπερβολή: Χρησιμοποιείται με ειρωνικό ή δραματικό τρόπο για να τονίσει την υπερβολή της αντίδρασης ενός προσώπου.

Προέλευση: Η έκφραση ανήκει στα λαϊκά ιδιώματα και παροιμίες της ελληνικής γλώσσας, συχνά με παραλλαγές που ενισχύουν την εικόνα της ακρότητας. Η αναφορά στο «κό-

ψιμο των γένιων» (όπως αναφέρεται σε πηγές) είναι μια ακόμα πιο ωμή και ακραία εκδοχή της ίδιας ιδέας.

Μπισίκι μωρού (κοινώς κούνια).

Συννηθισμένο έπιπλο του σπιτιού, όπου σιγά – σιγά μεγάλωναν οι κάτοικοι τα πολλά μωρά τους, διότι όλοι σχεδόν ήσαν πολύτεκνοι. Δίπλα της καθόταν η νοικοκυρά και έπλεκε, ενώ παράλληλα κουνούσε και το μωρό της για να κοιμηθεί και να ησυχάσει.

I

Ιγώ θα πάρου δυο / ένα γέρου κι' έναν νιο / του γέρου για τη δ'λεια / κι του νιο στην αγκαλιά.

Χαριτολόγημα του γάμου.

Η φράση: «Εγώ θα πάρω δυο / ένα γέρου κι' έναν νιο / το γέρο για τη δουλειά / κι του νιο στην αγκαλιά», είναι παροιμιακό δίστιχο (ή τετράστιχο) που συναντάται σε διάφορα μέρη της Ελλάδας, συχνά σε ιδιωματική μορφή.

Η παροιμία λέει πως κάποια προτιμά να έχει δίπλα της δύο άντρες: τον γέρο για τη δουλειά, επειδή έχει πείρα, σοφία και μπορεί να είναι πιο υπεύθυνος, τον νέο για την αγκαλιά, δηλαδή για συντροφιά, έρωτα ή τρυφερότητα.

Άρα η ουσία είναι ότι κάθε ηλικία έχει τη δική της αξία: οι γέροι για την πρακτικότητα και τη σταθερότητα, οι νέοι για τη ζωντάνια και τη χαρά.

Χρησιμοποιείται είτε ως πείραγμα (συνήθως ερωτικό), είτε για να τονίσει ότι διαφορετικοί άνθρωποι προσφέρουν διαφορετικά πράγματα.

Η φράση «Εγώ θα πάρω δυο, ένα γέρο κι ένα νιο. Το γέρο για τη δουλειά και τον νιο για την αγκαλιά» δεν είναι ακριβώς παροιμία, αλλά στίχος από ένα δημοφιλές, παραδοσιακό τραγούδι που αναφέρεται στην επιθυμία για έναν πλούσιο γάμο, όπου ο γέρος προσφέρει τα πλούτη («δουλειά» / λεφτά) και ο νέος την αγάπη και την παρέα. Είναι ένας τρόπος να εκφράσει κανείς την ανάγκη για εξασφάλιση και συναισθηματική ικανοποίηση, συνδυάζοντας τα οφέλη από δύο διαφορετικές πηγές (έναν γέρο πλούσιο και έναν νέο όμορφο).

Προέλευση και χρήση:

Δημοτικό τραγούδι: Ο στίχος αυτός συναντάται συχνά σε παραδοσιακά τραγούδια, όπως το «Θέλω να παντρευτώ», ειδικά από την περιοχή του Έβρου.

Συμβολική σημασία: Στην ουσία, περιγράφει την ιδανική περίπτωση για μια γυναίκα: να παντρευτεί έναν πλούσιο, ηλικιωμένο άνδρα για την οικονομική ασφάλεια και έναν νεαρό για την ερωτική και συναισθηματική ικανοποίηση, αν και αυτό είναι μια φανταστική επιθυμία.

Συνοπτικά, πρόκειται για έναν στίχο που έγινε λαϊκός, εκφράζοντας μια παλιά επιθυμία για έναν γάμο που προσφέρει ταυτόχρονα οικονομική σταθερότητα και νεανική ομορφιά και πάθος.

Ιγώ πάντα πληρώνω τα σπασμένα.

Από τις ακαταστασίες και τις ζημιές που κάνουν οι άλλοι.

Η φράση «Εγώ πάντα πληρώνω τα σπασμένα» χρησιμοποιείται ως παροιμιακός τρόπος λόγου και σημαίνει:

Εγώ είμαι αυτός που υφίσταται τις συνέπειες ή πληρώνει για λάθη που έκαναν άλλοι.

Καταλήγω να επωμίζομαι το κόστος, τη ζημιά ή την ευθύνη χωρίς να φταίω.

Προέρχεται από την κυριολεκτική εικόνα του να «πληρώνεις τα σπασμένα» αντικειμένων που έσπασαν, ακόμη κι αν δεν τα έσπασες εσύ.

Η φράση «Εγώ πάντα πληρώνω τα σπασμένα» δεν είναι ακριβώς παροιμία, αλλά μια πολύ συνηθισμένη και εκφραστική πρόταση, που σημαίνει ότι κάποιος αναλαμβάνει την ευθύνη ή καλύπτει τις ζημιές/κόστη για λάθη άλλων, χωρίς να φταίει ο ίδιος, συχνά νιώθοντας ότι τον εκμεταλλεύονται ή τον κοροϊδεύουν. Είναι συνώνυμη με εκφράσεις όπως «πληρώνω τη νύφη», «πληρώνω τα κερατιάτικα», «πληρώνω το μάρμαρο».

Τι σημαίνει:

Πληρώνω τη ζημιά: Αναλαμβάνω τα έξοδα ή τις συνέπειες.

Χωρίς να είμαι ο υπαίτιος: Τα λάθη έχουν γίνει από άλλους.

Αίσθημα αδικίας: Νιώθω ότι με εκμεταλλεύονται, όπως περιγράφει η φράση «πληρώνω κοροϊδίστικα».

Παραδείγματα:

«Έκαναν οι φίλοι μου ζημιά, αλλά τελικά εγώ πλήρωσα τα σπασμένα.»

«Σε κάθε οικογενειακή διαμάχη, εγώ πάντα πληρώνω τα σπασμένα.»

Συνεπώς, είναι μια έκφραση που χρησιμοποιείται για να περιγράψει την κατάσταση όπου κάποιος σπκώνει το βάρος των λαθών ή των πράξεων άλλων.

Ιδού η Ρόδος, ιδού και το πήδημα,

Η φράση «Ιδού η Ρόδος, ιδού και το πήδημα» προέρχεται από έναν μύθο του **Αισώπου** για έναν καυχησιάρη και σημαίνει ότι όποιος ισχυρίζεται κάτι, πρέπει να το αποδείξει με πράξεις εδώ και τώρα. Καλούσε τον κομπαστή να κάνει το μεγάλο άλμα που έλεγε ότι είχε κάνει στη Ρόδο, αντί να αναφέρεται σε απόντες μάρτυρες και η φράση χρησιμοποιείται ακόμα για να τονίσει την ανάγκη για άμεση απόδειξη λόγων.

Προέλευση: Από τον μύθο του Αισώπου «Ανὴρ κομπαστής» (Ο κομπάζων άνδρας).

Μύθος: Ένας άνδρας που ταξίδευε, διαφήμιζε ότι στη Ρόδο είχε κάνει ένα άλμα τόσο μεγάλο που κανείς άλλος δεν μπορούσε να φτάσει, και υπήρχαν μάρτυρες.

Σημασία: Ένας ακροατής του είπε: «Ας υποθέσουμε ότι αυτή είναι η Ρόδος, και τώρα ήρθε η ώρα για το άλμα σου».

Σύγχρονη Χρήση: Σημαίνει ότι τα λόγια χρειάζονται πράξεις. Είναι μια πρόσκληση να αποδειχθεί η αλήθεια κάπου, οποτεδήποτε.

Ιδού ο νυμφίος έρχεται εν τω μέσω της νυκτός.

Η φράση «Ιδού ο Νυμφίος έρχεται» προέρχεται από τις παραβολές του **Χριστού**, κυρίως των Δέκα Παρθένων και συμβολίζει την αναμονή της επιστροφής του Χριστού (Δευτέρας Παρουσίας), ο οποίος παρουσιάζεται ως ο Νυμφίος που έρχεται να παραλάβει την Εκκλησία, τον λαό Του, που πρέπει να είναι έτοιμος, «εγρήγορος», με «άγρυπνες» τις «λαμπάδες» (καρδιές) Του, δηλαδή πνευματικά προετοιμασμένος.

Βασικές πτυχές της σημασίας:

Ο Νυμφίος: Ο Χριστός, που έρχεται με απέραντη αγάπη να ενωθεί με την Εκκλησία του, την αγαπημένη του, όπως ακριβώς ο ερωτευμένος άνδρας με την ερωμένη του.

Ο Ερχομός: Συμβαίνει «εν τω μέσω της νυκτός», δηλαδή με απρόσμενο τρόπο, χωρίς να μπορούμε να προσδιορίσουμε ακριβώς την ώρα, απαιτώντας συνεχή εγρήγορση.

Η εγρήγορση: Η ανταπόκριση στην αγάπη του Χριστού, η πνευματική ετοιμότητα και η εγρήγορση να υποδεχθούμε την παρουσία του εδώ και αιώνια.

Στην Ορθόδοξη παράδοση, αυτός ο ύμνος ψάλλεται κυρίως την Μεγάλη Εβδομάδα, συνδέοντας την έλευση του Νυμφίου με το πάθος και την ανάσταση του Χριστού, καλώντας τους πιστούς σε πνευματική ετοιμότητα και μετάνοια.

Ιδών είν' η κόλαση, ιδών κι ο παράδεισος.

Διότι άλλοτε κακοπερνάς και άλλοτε καλοπερνάς, με δυσάρεστα και ευχάριστα γεγονότα.

Η φράση «Εδώ είναι η κόλαση, εδώ και ο παράδεισος» δεν είναι ακριβώς παροιμία, αλλά μάλλον μια γνωστή φράση ή στίχος τραγουδιού που χρησιμοποιείται για να περιγράψει τη ζωή ως ένα μέρος γεμάτο αντιθέσεις, όπου συνυπάρχουν το καλό και το κακό, η χαρά και ο πόνος, η ευτυχία και η δυστυχία. Συχνά παραπέμπει στην πολυπλοκότητα της ύπαρξης.

Προέλευση: Η φράση αυτή είναι γνωστή από τη στιχουργία του **Γιώργου Κανελλόπουλου**, στο τραγούδι «Ξενύχτησα στην πόρτα σου» που ερμήνευσε ο **Γιάννης Μητσιάς**.

Σημασία: Συμβολίζει τη διττή φύση της ζωής, όπου η πραγματικότητα είναι συχνά ένας συνδυασμός καλών και κακών εμπειριών.

Χρήση: Μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να περιγράψει μια κατάσταση που περιλαμβάνει τόσο θετικά όσο και αρνητικά στοιχεία.

Ιδών, σια πίσου.

Καναλιώτικη έκφραση που σημαίνει «εδώ προς τα πίσω», από την κορυφογραμμή του χωριού και τον Αϊ Λιά, όπου ήταν το Στεφάνι και τα Παλιάμπελα, γεμάτα από τα άφθονα αμπέλια των Καναλιωτών. Εκεί βρίσκονται οι τοποθεσίες: Κουφομάρμαρο, Καλαμάκι με πηγή, Φτελιάδια, Κούτσουρο με τη βρύση κ.ά.

Ιησούς Χριστός νικά κι όλα τα κακά σκορπά!

Η φράση «**Ιησούς Χριστός νικά** κι όλα τα κακά σκορπά» είναι μια έκφραση πίστης και ευχής που δηλώνει τη νίκη του Χριστού επί του κακού, του θανάτου, του διαβόλου, ακόμα και του «ματιού» (φθόνος/κακό), λειτουργώντας ως φυλαχτό προστασίας, ευλογία και έκφραση ελπίδας, συνδεδεμένη ιστορικά με το «Εν Τούτω Νίκα» του **Μεγάλου Κωνσταντίνου** και με την αρχαία χριστιανική συνθήθεια του ασπασμού «Ιησούς Χριστός Νικά» (IC XC NIKA).

Σημασία:

Διακήρυξη πίστης: Εκφράζει την απόλυτη πεποίθηση στην θεϊκή δύναμη του **Χριστού** και την κυριαρχία Του.

Προστασία από το κακό: Λειτουργεί ως μαγική φράση, που διώχνει το κακό, τον φθόνο (το «μάτι») και τις αρνητικές δυνάμεις, σύμφωνα με την λαϊκή παράδοση.

Ευχή και ευλογία: Χρησιμοποιείται για ευχή, ευλογία, ως χαιρετισμός (ιδιαίτερα το Πάσχα), αλλά και ως έκφραση έκπληξης ή αποδοκιμασίας.

Ιστορική σημείωση: Συνδέεται με το ρωμαϊκό σύμβολο «Εν Τούτω Νίκα» και την βυζαντινή συντομογραφία “IC XC NIKA” (Ιησούς Χριστός Νικά), που σήμαινε νίκη και θεία προστασία.

Πρακτική Χρήση:

Επαναλαμβάνεται συχνά τρεις φορές, συνοδευόμενη από σταυροκόπημα ή φτύσιμο στον κόρφο, ως τελετουργικό προστασίας.

Φοριέται σε κοσμήματα (κωνσταντινάτα) ως φυλαχτό και δήλωση πίστης.

Εκεί που μας χρουστούσαν μας πήραν κι του βόδι»,

► Εκεί που μας χρώσταγαν, μας πήραν και το βόδι.

Ινιά έχ'ου μήνας.

Αδιάφορα, ξενοιασιά, σιγουριά.

Λέγεται για εκείνους στους οποίους οι λόγοι κάποιου άλλου, δεν βρίσκουν ανταπόκριση. Π.χ. Εγώ λέω εγώ ακούω ή πέρα βρέχ' ή «αγρόν ηγόρασα».

Σημείωση. Οι δημόσιοι υπάλληλοι παλιά πληρώνονταν στις 9 του μηνός. Γι' αυτό τη μέρα αυτή ήταν χαρούμενοι και χαμογελαστοί.

Η φράση «εννέα έχει ο μήνας» σημαίνει ότι η μέρα είναι αργία ή μέρα ξεκούρασης και αδιαφορίας και συνδέεται με την απουσία εργασίας ή υποχρεώσεων. Ο αριθμός εννιά συνδέεται με την ξεγνοιασιά και υπάρχουν διάφορες πιθανές ερμηνείες για την προέλευσή του.

Ρωμαϊκή καταγωγή: Η φράση μπορεί να προέρχεται από τη ρωμαϊκή έκφραση «Nonæ», που σήμαινε ημέρα εορτασμού (την 7^η ημέρα του μήνα για τους περισσότερους μήνες) και συνεπώς, ημέρα χωρίς εργασία.

Μουσουλμανικό ημερολόγιο: Μια άλλη θεωρία τη συνδέει με τον ένατο μήνα του μουσουλμανικού σεληνιακού ημερολογίου, τον μήνα Ραμαζανίου. Κατά τη διάρκεια αυτού του μήνα, οι πιστοί δεν εργάζονται και αφιερώνουν τον χρόνο τους στην προσευχή, γι' αυτό και η μέρα αυτή συνδέεται με την ξεγνοιασιά.

Σύγχρονη χρήση: Η φράση χρησιμοποιείται και σήμερα για να δηλώσει ότι μια μέρα είναι αργία, σαν μια επιπλέον, ξεγνοιαστη μέρα, όπως και η φράση «δεν είναι κάθε μέρα του Άι Γιαννιού».

Ίσια κι όμοια;

Λέγεται ειρωνικά για δυο πράγματα που δεν έχουν την ίδια ικανότητα και την ίδια αξία.

Η φράση «ίσα κι όμοια» σημαίνει ότι δεν υπάρχει ισότητα, αξία ή ικανότητα μεταξύ ατόμων ή πραγμάτων, υποδηλώνοντας ότι κάποιος είναι σημαντικά ανώτερος από τον άλλον. Χρησιμοποιείται συχνά σε ερωτηματικές ή αρνητικές προτάσεις, όπως «Δεν είμαστε ίσα κι όμοια», για να τονίσει την ύπαρξη ανισοτήτων.

Σημασία: Ανισότητα, έλλειψη ισότητας σε αξία, ικανότητα ή δύναμη.

Χρήση: Συχνά σε αρνητικές ή ερωτηματικές προτάσεις, π.χ., «Δεν είμαστε ίσα κι όμοια;».

Παρόμοιες εκφράσεις: «Δεν είμαστε στο ίδιο τσουβάλι».

Ίσταται επί ξυρού ακμής.

Η φράση «ίστανται επί ξυρού ακμής» σημαίνει ότι κάποιος βρίσκεται σε πολύ κρίσιμη, επικίνδυνη ή ευαίσθητη κατάσταση, σαν να στέκεται στην κόψη ενός ξυραφιού, όπου η παραμικρή κίνηση μπορεί να φέρει καταστροφή (π.χ., μεταξύ ζωής και θανάτου). Η σωστή γραφή είναι με «υ» (ξυρού), καθώς «ξυρός» σημαίνει ξυράφι, όχι «ξηρός» (στεγνός).

Σημασία: Κρίσιμη στιγμή, αβέβαιο μέλλον, «στην κόψη του ξυραφιού».

Προέλευση: Από την αρχαία ελληνική γλώσσα, με παρόμοια φράση να αναφέρεται στην Ιλιάδα, περιγράφοντας τους Αχαιούς σε οριακή στιγμή.

Σωστή γραφή: «Επί ξυρού ακμής» (όχι «ξηρού» που είναι λάθος).

Ιστορίες για αγρίους είναι αυτά που μου λες.

Η έκφραση «Ιστορίες για αγρίους είναι αυτά που μου λες» σημαίνει ότι αυτά που λες είναι εντελώς αναληθή, υπερβολικά ή απίθανα και δεν πρόκειται να τα πιστέψω. Συχνά χρησιμοποιείται ως απάντηση σε κάτι που ακούγεται σαν ψέμα ή παραμύθι και έχει την έννοια του «μη μου λες εμένα παραμύθια». Είναι ένας τρόπος να δείξεις δυσπιστία, σαν να λες «αυτά είναι για να τα πιστεύουν οι αφελείς, όχι εγώ».

Ανάλυση της έκφρασης:

Ιστορίες για αγρίους: Αναφέρεται σε ιστορίες που είναι τόσο εξωπραγματικές, βίαιες ή ακραίες που μοιάζουν να απευθύνονται σε άγρια, ανεξέλεγκτα πλάσματα (αγρίμια), και όχι

σε λογικά σκεπτόμενους ανθρώπους.

Σημασία: Ο ομιλητής αρνείται να δεχτεί την αλήθεια αυτού που του λέγεται, θεωρώντας τα ως φανταστικό αφήγημα.

Συνοπτικά: Είναι μια έκφραση δυσπιστίας και ειρωνείας.

Ίτε παίδες Ελλήνων

Η φράση «Ίτε παίδες Ελλήνων» σημαίνει «Εμπρός, παιδιά των Ελλήνων, προχωρείτε!» ή «Ξεσηκωθείτε!», ένα κάλεσμα για δράση, αυτοθυσία και ελευθερία, που προέρχεται από το έργο του **Αισχύλου** «Πέρσες» και αναφέρεται στον ελληνικό παιάνα κατά τη Ναυμαχία της Σαλαμίνας το 480 π.Χ., καλώντας τους Έλληνες να πολεμήσουν για την πατρίδα τους, τις οικογένειές τους και τους θεούς τους.

Ίτε: Αρχαία ελληνική λέξη που σημαίνει «εμπρός, προχωρήστε», «πάτε», «ξεσηκωθείτε» (προστακτική του ρήματος εἶμι).

Παίδες Ελλήνων: «Παιδιά των Ελλήνων», ένας εθνικός και πατριωτικός προσδιορισμός για τους Έλληνες πολεμιστές.

Σημασία: Το κάλεσμα ήταν για να απελευθερώσουν την πατρίδα, τις οικογένειες, τους θεούς και τους τάφους των προγόνων τους, σε μια κρίσιμη στιγμή για την Ελλάδα.

Χαβάνι (σε δυο διαφορετικές όψεις).

Σπάνιο σκεύος του νοικοκυριού για να τεμαχίζουν διάφορα υλικά, τα οποία έμπαιναν στη «σκάφη» και πιεζόταν ρυθμικά για να κοπούν από τη λάμα της χειρολαβής, η οποία είναι κάτω δεξιά. Η χειρολαβή υψωνόταν ψηλά και με την πίεσή της προς τα κάτω έκοβε το υλικό (καπνό για τσιγάρο κ.ά.).

Κ

Καβάλα πάν' στην εκκλησιά, καβάλα προσκυνάνε

Η φράση «Καβάλα πάν' στην εκκλησιά, καβάλα προσκυνάνε» δεν είναι ακριβώς παροιμία, αλλά στίχος από το δημοτικό τραγούδι για τους Κολοκοτρωναίους, που εκφράζει την αφοσίωση και το πάθος των αγωνιστών του '21, δηλαδή ότι ζούσαν και δρούσαν με την ίδια ένταση (καβάλα) σε κάθε πτυχή της ζωής τους, ακόμα και στην πίστη, δείχνοντας ολοκληρωτική αφοσίωση στον σκοπό τους και την πίστη τους.

Επεξήγηση του νοήματος:

«Καβάλα»: Σημαίνει με ένταση, με δύναμη, με αποφασιστικότητα, όχι με δισταγμό ή χαλαρότητα.

Συνολικό νόημα: Οι αγωνιστές ήταν αφοσιωμένοι 100% στον αγώνα τους. Ό,τι έκαναν, το έκαναν «καβάλα», είτε έτρωγαν ψωμί, είτε πολεμούσαν, είτε πήγαιναν στην εκκλησία για να προσευχηθούν, δείχνοντας ότι ο αγώνας ήταν μέρος της ζωής τους και όχι κάτι παράπλευρο.

Πλήρης στίχος (από το τραγούδι): *«Καβάλα τρώνε το ψωμί, καβάλα πολεμάνε, καβάλα πάν' στην εκκλησιά, καβάλα προσκυνάνε».*

Καβάλ'σι του καλάμ'.

Περηφανεύεται για κάτι που δεν έχει ή δεν το φθάνει. Έχει μεγάλη ιδέα για τον εαυτό του.

Η φράση «καβάλησε το καλάμι» σημαίνει ότι κάποιος έχει «πάρει αέρα» και πιστεύει ότι είναι πολύ σπουδαίος ή ικανός, κάποιες φορές ξεπερνώντας τις πραγματικές του δυνατότητες. Παρόλο που υπάρχουν διάφορες θεωρίες για την προέλευσή της, μια δημοφιλή εκδοχή την συνδέει με τον βασιλιά **Αγιοσίλαο**, ο οποίος έπαιζε με τα παιδιά του καβαλώντας ένα καλάμι.

Έπαρση και αυταρέσκεια: Κάποιος που νομίζει ότι είναι πολύ σημαντικός ή ικανός και συμπεριφέρεται με υπεροψία.

Υπερεκτίμηση: Αναφέρεται σε άτομα που πιστεύουν ότι μπορούν να κάνουν πράγματα που είναι πέρα από τις δυνατότητές τους.

Συμπεριφορά που προκαλεί έκπληξη ή είναι γελοία: Μερικές φορές, η φράση μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να περιγράψει κάποιον που κάνει κάτι παράξενο ή αστείο.

Πιθανές εξηγήσεις προέλευσης

Βασιλιάς Αγησίλαος: Σύμφωνα με την ιστορία, ο Σπαρτιάτης βασιλιάς έπαιζε με τα παιδιά του, καβαλώντας ένα καλάμι και όταν κάποιος τον είδε, η φράση διαδόθηκε για να περιγράψει την αλλαγή συμπεριφοράς.

Συγγραφείς και ποιητές: Μια άλλη εκδοχή την συνδέει με την παλιά Αθήνα, όπου η φράση «ιππεύει τον κάλαμο» (που σήμαινε ότι προσπαθεί να ιππεύσει τον Πήγασο αλλά αντ' αυτού ιππεύει μόνο το κονδύλι) χρησιμοποιήθηκε για ποιητές που θεωρούσαν τον εαυτό τους σπουδαίο.

Σημασία σε διαφορετικά πλαίσια: Παλαιότερα, η φράση μπορούσε να σημαίνει και ότι κάποιος κάνει κάτι παράξενο και γελοίο.

Κάηκε η γριά μι την κουρκούτ', φ'σάει κι τη γιαούρτ'.

Όταν παθαίνουμε κάτι δυσάρεστο, αργότερα προφυλαγόμαστε με κάθε θυσία μην το ξαναπάθουμε.

Η παροιμία είναι «Όποιος καεί με τον κυλό, φυσάει και το γιαούρτι», που σημαίνει ότι όποιος έχει καεί από μια εμπειρία, γίνεται υπερβολικά προσεκτικός και διστακτικός με παρόμοιες καταστάσεις. Η εκδοχή «κάηκε η γριά από την κουρκούτη, φυσάει και τη γιαούρτη» είναι μια παραλλαγή, όπου «κουρκούτη» είναι η ζεστή κρέμα ή κυλός, και «γιαούρτι» συμβολίζει κάτι που θα έπρεπε να είναι κρύο.

Ερμηνεία: Η παροιμία χρησιμοποιείται για να περιγράψει κάποιον που, αφού έχει υποστεί μια αρνητική εμπειρία, γίνεται υπερβολικά προσεκτικός ακόμη και σε καταστάσεις που δεν είναι επικίνδυνες.

Παράδειγμα: Ένα παιδί που έκαψε το χέρι του στην κουζίνα ενώ έτρωγε κυλό, θα αρχίσει να φυσάει και το κρύο γιαούρτι, φοβούμενο μήπως καεί ξανά.

Άλλες παραλλαγές: Η παροιμία έχει και άλλες παραλλαγές, όπως «Όποιος καεί στο κουρκούτι, φυσάει και το γιαούρτι».

Καθαρός ουρανός αστραπές δε φοβάται.

Όταν είσαι ακέραιος και τίμιος, δεν φοβάσαι τις κακοτυχίες και τις συκοφαντίες.

Η φράση σημαίνει ότι ο αθώος, τίμιος και ηθικός άνθρωπος δεν έχει τίποτα να κρύψει και δεν φοβάται τίποτα. Οι συκοφαντίες και η αδικία δεν τον αγγίζουν, αφού δεν έχει διαπράξει κανένα παραστράτημα.

Ο τίμιος άνθρωπος δεν έχει να φοβάται τίποτα, ούτε τις κατηγορίες ή τις απειλές, διότι η συνείδησή του είναι καθαρή.

Η παροιμία «Καθαρός ουρανός αστραπές δε φοβάται» σημαίνει ότι ο τίμιος και ηθικός άνθρωπος δεν έχει τίποτα να φοβηθεί, καθώς η καθαρή του συνείδηση τον προστατεύει από συκοφαντίες, κατηγορίες ή προβλήματα - «όποιος είναι αθώος δεν φοβάται τίποτα».

Σημασία: Όπως ένας καθαρός ουρανός δεν έχει «σύννεφα» ή «σκοτάδια» που θα μπορούσαν να δικαιολογήσουν την εμφάνιση κεραυνών, έτσι κι ένας άνθρωπος με αγνή καρδιά και πράξεις δεν έχει τίποτα να κρύψει ή να φοβηθεί από τον έλεγχο ή τις κατηγορίες των άλλων.

Εφαρμογή: Χρησιμοποιείται για να τονίσει την απουσία ενοχής και την ψυχική γαλήνη όσων ζουν έντιμα, «με αναπαυμένη/ήσυχη/καθαρή συνείδηση».

Καθένας με την τρέλα του.

Η φράση «Καθένας με την τρέλα του» είναι μια δημοφιλής ελληνική έκφραση που χρησιμοποιείται για να δηλώσει ότι ο καθένας έχει τις ιδιορρυθμίες, τις ιδέες ή τα «τρελά» του σημεία, τα οποία τον κάνουν ξεχωριστό και πρέπει να τον αφήνουμε να τα εκφράζει ή να τα ζει, συχνά, βρίσκοντας και άλλες παρόμοιες φράσεις, όπως: «ο τρελός με την τρελάρια του γεμίζει την κοιλάρα του» ή «καθένας με την τρέλα του, κι αυτός με την ομπρέλα του» (μια χιουμοριστική παραλλαγή).

Σημασία: Κάθε άνθρωπος έχει τα δικά του “ιδιαιτέρα” χαρακτηριστικά ή πάθη και δεν πρέπει να κρίνουμε αυστηρά, καθώς όλοι έχουμε τις δικές μας ιδιοτροπίες.

Παραλλαγή: Μια συνηθισμένη, χιουμοριστική έκφραση είναι: «Καθένας με την τρέλα του, κι αυτός με την ομπρέλα του».

Σχετική παροιμία: Μια άλλη, πιο κυριολεκτική, σχετική έκφραση είναι «ο τρελός με την τρελάρια του γεμίζει την κοιλάρα του», που υποδηλώνει ότι ο καθένας ικανοποιείται με τα δικά του πράγματα.

Καθένας με τον πόνο του.

Η φράση «Καθένας με τον πόνο του» είναι σύντομη έκφραση που δηλώνει ότι ο καθένας αντιμετωπίζει μόνος τα προβλήματα και τις λύπες του, και συχνά συμπληρώνεται με την πλήρη παροιμία «Καθένας κλαίει τον πόνο του κι ο μυλωνάς τ’ αυλάκι», που τονίζει την εγωκεντρικότητα των ανθρώπων, όπου ο καθένας ασχολείται κυρίως με τις δικές του δυσκολίες.

Σημασία και χρήση:

Αυτοαπομόνωση/Ατομικότητα: Όταν κάποιος δεν μπορεί να κατανοήσει ή να βοηθήσει πλήρως τον πόνο του άλλου, επισημαίνει ότι όλοι κουβαλούν το δικό τους βάρος.

Αποδοχή: Μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να δείξει ότι κάποιος αποδέχεται τη μοίρα του ή ότι ο άλλος πρέπει να αποδεχτεί τη δική του πραγματικότητα.

Συμπλήρωση: Η πλήρης εκδοχή «κι ο μυλωνάς τ’ αυλάκι» αναφέρεται στον μυλωνά που, ενώ όλοι κλαίνε τον πόνο τους, αυτός ασχολείται με το αυλάκι (το δικό του έργο), δείχνοντας ότι ακόμα και σε δύσκολες στιγμές, ο καθένας εστιάζει στα δικά του, μικρά ή μεγάλα, προβλήματα.

Κάθι αμπόδιου για καλό.

Διότι αποτελεί καλή πείρα για τα επόμενα.

Η φράση «Κάθε εμπόδιο, για καλό» σημαίνει ότι ακόμη και τα εμπόδια και οι δυσκολίες που αντιμετωπίζουμε, μπορεί τελικά να αποβούν ωφέλιμα, φέρνοντας θετικές συνέπειες ή μαθήματα. Είναι μια έκφραση που παρουσιάζει την αισιόδοξη ή φιλοσοφική προσέγγιση ότι τα αρνητικά γεγονότα μπορεί να οδηγήσουν σε κάτι καλό.

Σημασία: Αναφέρεται σε μια δυσκολία, μια αναβολή ή κάτι άλλο αρνητικό, το οποίο, όταν συμβαίνει, μπορεί να ερμηνευτεί όχι ως πρόβλημα, αλλά ως κάτι που τελικά θα έχει θετικό αποτέλεσμα.

Χρήση: Χρησιμοποιείται για να αποδοθεί μια πιο αισιόδοξη οπτική σε δύσκολες καταστάσεις, υπονοώντας ότι υπάρχει ένας βαθύτερος λόγος ή ένα θετικό αποτέλεσμα που δεν είναι άμεσα εμφανές.

Κάθι αρχή κι δύσκολη.

Γιατί πρέπει να τη σχεδιάσεις και να βρεις τα πρώτα εφόδια.

Η φράση «κάθε αρχή και δύσκολη» είναι μια παροιμία που σημαίνει ότι το ξεκίνημα μιας νέας προσπάθειας είναι συνήθως το πιο δύσκολο μέρος, καθώς απαιτεί προσπάθεια για να ξεπεραστούν τα αρχικά εμπόδια και να αποκτήσει κανείς ορμή. Στην πράξη, συχνά η αρχή παρουσιάζει τις μεγαλύτερες προκλήσεις, αλλά μετά την υπέρβασή τους, η συνέχεια γίνεται ευκολότερη.

Ερμηνεία: Η δυσκολία εστιάζεται στην εκκίνηση μιας νέας δραστηριότητας ή εγχειρήματος.

Συχνή χρήση: Χρησιμοποιείται για να εξηγήσει γιατί κάτι φαίνεται δύσκολο στην αρχή, αλλά γίνεται πιο εύκολο στην πορεία.

Σύγχρονη εφαρμογή: Η ιδέα αυτή μπορεί να εφαρμοστεί σε πολλά σενάρια, όπως η εκμάθηση μιας νέας δεξιότητας, η έναρξη μιας νέας εργασίας ή η αντιμετώπιση ενός νέου στόχου.

Κάθι καρυδιάς καρύδ'.

Συγκέντρωση από διαφορετικά μέρη.

Η φράση «κάθε καρυδιάς καρύδι» περιγράφει μια τυχαία, ετερόκλητη ή ύποπτη συγκέντρωση ανθρώπων. Σημαίνει ότι παρευρίσκονται άτομα άγνωστης προέλευσης ή χαρακτήρα, «έκαστος», όπως και αν προέρχεται το καρύδι από την καρυδιά.

Σημασία της φράσης:

Περιγράφει μια τυχαία και αδιάκριτη σύναξη ατόμων.

Υποδηλώνει ότι τα άτομα που παρευρίσκονται δεν είναι γνωστά μεταξύ τους.

Μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να χαρακτηρίσει μια ομάδα ανθρώπων ως «κάθε λογής»

ή «κάθε λογής καρυδιού».

Παραδείγματα:

«Το βράδυ υπήρχε στο καφενείο κάθε καρυδιάς καρύδι.»

«Θα σου φάω το καρύδι» ήταν συχνή έκφραση τη νύχτα, σε μέρη που συναντούσες κάθε καρυδιάς καρύδι».

Συνώνυμα:

Η σάρα η μάρα.

Η σάρα, η μάρα και το κακό συναπάντημα.

Κάθι κατιργάρ'ς στουν πάγκου τ'.

Ο καθένας πρέπει να πάρει τη θέση του.

Σημείωση. Οι κατεργάρηδες εργάζονταν στα κάτεργα (βαριά δουλειά) και σοφίζονταν τα πάντα για να την αποφύγουν.

Η παροιμία «Κάθε κατεργάρης στον πάγκο του» σημαίνει ότι ο καθένας πρέπει να βρίσκεται στη θέση του και να κάνει τη δουλειά του. Η φράση προέρχεται από την εποχή των κωπηλατών καταδίκων, οι οποίοι είχαν τη θέση τους (πάγκο) για να κωπηλατούν και σήμερα χρησιμοποιείται για να δείξει ότι ο καθένας έχει την ευθύνη και τον ρόλο του.

Σημασία: Υποδηλώνει την ανάγκη να καταλαμβάνει ο καθένας τη θέση που του αναλογεί και να κάνει αυτό που του αναλογεί.

Προέλευση: Η φράση αναφέρεται στους καταδίκους που κάθονταν στον πάγκο τους για να κωπηλατούν σε ένα πλοίο.

Εφαρμογή: Χρησιμοποιείται για να τονίσει ότι ο καθένας έχει τις δικές του ευθύνες και πρέπει να τις αναλαμβάνει.

Κάθι κόκουρας στη φωλιά τ' λαλεί.

Όλοι οι άνθρωποι νιώθουν σιγουριά και άνεση στο ίδιο το σπίτι τους.

Η παροιμία «Κάθε κόκορας στη φωλιά του λαλεί» σημαίνει ότι ο καθένας αισθάνεται σιγουριά, δύναμη και αυτοπεποίθηση στο δικό του χώρο, εκεί όπου νιώθει ότι έχει τον έλεγχο ή την υποστήριξη.

Με άλλα λόγια: Ο καθένας “το παίζει αρχηγός” στο σπίτι του ή στο περιβάλλον όπου έχει εξουσία, αλλά όχι απαραίτητα και έξω από αυτό.

Χρησιμοποιείται συχνά για ανθρώπους που δείχνουν θάρρος ή αυταρχικότητα μόνο όταν βρίσκονται στο “δικό τους γήπεδο”.

Η παροιμία «Κάθε κόκορας στη φωλιά του λαλεί» σημαίνει ότι: Ο καθένας αισθάνεται δυνατός, άνετος και “αφεντικό” στον δικό του χώρο, εκεί όπου έχει τον έλεγχο και την οικειότητα. Έξω από το γνώριμο περιβάλλον του, η αυτοπεποίθηση ή η εξουσία του συχνά μειώνεται.

Χρησιμοποιείται συνήθως:

Για ανθρώπους που δείχνουν θάρρος ή ανστηρότητα μόνο στο σπίτι ή στο χώρο τους.

Για καταστάσεις όπου κάποιος “κάνει τον δυνατό” μόνο όταν νιώθει ασφαλής.

Παρόμοιο νόημα: «Στο σπίτι μου είμαι βασιλιάς»

Κάθι μαχαλά κι τάξ'.

Κάθε κοινωνία έχει τα δικά της ήθη και έθιμα.

► Κάθε τόπος κι ζακόν', κάθι μαχαλάς κι τάξ'.

Κάθι παπάς τα γένια τ' βλουγάει πρώτα.

Όλοι μας κοιτάζουμε πρώτα το συμφέρον μας.

Η παροιμία «Κάθε παπάς τα γένια του ευλογεί πρώτα» σημαίνει ότι ο καθένας ενδιαφέρεται πρώτα για τα δικά του συμφέροντα και για τα άτομα του κύκλου του. Υπονοεί ότι οι άνθρωποι έχουν την τάση να φροντίζουν πρώτα τον εαυτό τους και τους οικείους τους, προτού στραφούν προς τα έξω.

Επεξήγηση: Ο παπάς είναι ιερέας και τα γένια του συμβολίζουν την περιουσία, την οικογένειά του ή οτιδήποτε τον αφορά προσωπικά. Με άλλα λόγια, είναι σαν να λέει ότι ο καθένας κάνει τις δικές του προτεραιότητες πρώτα.

Συμπληρωματική χρήση: Χρησιμοποιείται συχνά για να περιγράψει μια κατάσταση όπου κάποιος, ή μια ομάδα, επικεντρώνεται αποκλειστικά στις δικές της υποθέσεις, αγνοώντας ή παραμελώντας τα ευρύτερα συμφέροντα.

Κάθι πέρσι κι καλύτερα, κάθι φέτους κι χειρότερα.

Όλοι μας έχουμε την τάση να ωραιοποιούμε τα περασμένα.

Η φράση «Κάθε πέρσι κι καλύτερα, κάθε φέτος και χειρότερα» είναι λαϊκή παροιμία, ιδιαίτερα συνηθισμένη σε βορειοελλαδίτικα ιδιώματα.

Σημασία: Εκφράζει την αίσθηση ότι κάθε χρόνος που περνάει είναι χειρότερος από τον προηγούμενο. Με άλλα λόγια, «πέρσι ήμασταν καλύτερα, φέτος χειροτερεύουν τα πράγματα».

Χρησιμοποιείται συνήθως για να εκφράσει παράπονο ή απογοήτευση για την οικονομική κατάσταση, την καθημερινότητα, την κοινωνία ή γενικά για την πορεία των πραγμάτων.

Κάθι πράγμα στουν κιρό του κι ου κουλιός τον Αύγουστο.

Το κάθε τι πρέπει να γίνεται σε ορισμένη περίοδο της ζωής του, όπως ο κολιός (το ψάρι) αναπτύσσεται τον Αύγουστο.

Η παροιμία σημαίνει ότι κάθε τι πρέπει να γίνεται στη σωστή εποχή του. Αναφέρεται στην ανάγκη για χρονική τοποθέτηση και στην ιδέα ότι κάποιες πράξεις ή γεγονότα είναι

πιο αποτελεσματικά ή έχουν μεγαλύτερη αξία όταν συμβαίνουν τη σωστή στιγμή, όπως ο κολιός που είναι ψάρι του Αυγούστου.

Ερμηνεία: Η παροιμία τονίζει την υπομονή και τη σημασία της σωστής χρονικής στιγμής για κάθε πράξη. Δεν είναι σκόπιμο να βιάζεσαι ή να επιδιώκεις κάτι εκτός εποχής.

Κάθισι στ' αγκάθια.»

Η αγωνία, η αμφιβολία και η ανησυχία κάνουν τον άνθρωπο να μη μπορεί να μείνει ήρεμος. Τότε λέμε ότι αυτός κάθεται πάνω σε αγκάθια

Η φράση «κάθισε στα αγκάθια» είναι ελληνική ιδιωματική έκφραση και σημαίνει ότι κάποιος βρίσκεται σε μεγάλη ανυπομονησία, αγωνία ή άγχος, συνήθως περιμένοντας κάτι που τον ανησυχεί ή τον ενδιαφέρει πολύ.

Παράδειγμα: Περιμένει τα αποτελέσματα των εξετάσεων και κάθεται στα αγκάθια.

Κάθι τόπους κι ζακόν', κάθι μαχαλάς κι τάξ'.

Ο κάθε τόπος έχει τα δικά του έθιμα και κάθε γειτονιά έχει τη δική της τάξη.

Η παροιμία «Κάθε τόπος και ζακόνι, κάθε μαχαλάς και τάξη» σημαίνει ότι κάθε μέρος έχει τις δικές του συνήθειες και κανόνες. Το «ζακόνι» αναφέρεται στη λαϊκή συνήθεια, το έθιμο. Επομένως, η φράση υποδηλώνει ότι πρέπει να σεβόμαστε τις ιδιαιτερότητες κάθε τόπου και κοινότητας. Κάθε χώρα έχει τους δικούς της νόμους και κάθε τόπος, χωριό ή γειτονιά, τα ιδιαίτερα ήθη και έθιμα, που πρέπει ο καθένας να τα σέβεται, γιατί είναι απαραίτητος κανόνας δικαίου.

Ζακόνι: Λαϊκός όρος που σημαίνει συνήθεια, έθιμο, κανόνας.

Τόπος: Μέρος, τόπος, περιοχή.

Μαχαλάς: Γειτονιά, συνοικία.

Τάξη: Κανόνας, αρχή, συνήθεια.

Η φράση «κάθε τόπος και ζακόνι, κάθε μαχαλάς και τάξη» είναι μια ελληνική παροιμία που σημαίνει ότι κάθε περιοχή, γειτονιά ή κοινότητα έχει τους δικούς της κανόνες, έθιμα, τρόπους συμπεριφοράς και κοινωνικές νόρμες που πρέπει να γίνονται σεβαστοί. Η λέξη «ζακόνι» προέρχεται από το ιταλικό «giaccone» (ρούχο, αλλά και νόμος/κανόνας) και αναφέρεται στους άγραφους νόμους ή τις ιδιαιτερότητες του κάθε τόπου.

Σημασία:

Προσαρμόζεσαι στις τοπικές συνήθειες. Δεν υπάρχουν παντού οι ίδιοι κανόνες. Κάθε μέρος έχει τη δική του «κουλτούρα».

Παραλλαγές:

«Κάθε χώρα και ζακόνι, κάθε σπίτι και τάξη» (πιο γενική).

«Κάθε ρούγα και ζακόνι» (πιο κυριολεκτική για τα στενά δρομάκια).

Κάθι ώρα και στιγμή.

Πολύ συχνά.

Η φράση εκφράζει την ιδέα ότι κάθε στιγμή στη ζωή μας είναι σημαντική, ότι ο χρόνος έχει αξία και πως ό,τι κάνουμε –ακόμη και μικρές πράξεις ή επιλογές– μπορεί να έχει συνέπειες.

Πιο ολοκληρωμένη διατύπωση:

Κάθε ώρα και στιγμή έχει σημασία. Κάθε στιγμή μετράει. Η κάθε στιγμή της ζωής μας είναι πολύτιμη.

Χρήση.

Μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να υπενθυμίσει: τη σημασία της αξιοποίησης του χρόνου, την ανάγκη να ζούμε συνειδητά, ότι δεν πρέπει να θεωρούμε τίποτα δεδομένο.

Κάθιτι σα βριγμέν' γάτα.

Γιατί έκανε κάτι που δεν έπρεπε.

Η φράση «κάθεται σα βρεγμένη γάτα» σημαίνει ότι κάποιος κάθεται φοβισμένος, μαζεμένος και ντροπιασμένος, μακριά από τους άλλους. Η εικόνα προέρχεται από το πώς μια γάτα φαίνεται όταν βραχεί: είναι λυπημένη, αποτραβηγμένη και δεν συμπεριφέρεται φυσιολογικά.

Η έκφραση «κάθεται σαν βρεγμένη γάτα» σημαίνει ότι κάποιος κάθεται φοβισμένος, μαζεμένος, πειθήνιος και μελαγχολικός, συνήθως μετά από επίπληξη ή κακή συμπεριφορά, σαν να είναι κουλουριασμένος και αισθάνεται άβολα και αδύναμος, σαν μια πραγματική γάτα που έχει βραχεί. Χρησιμοποιείται για να περιγράψει κάποιον που είναι υποτακτικός, ντροπαλός ή απογοητευμένος και δεν τολμά να κουνηθεί ή να μιλήσει.

Σημασία και χρήση:

Φοβισμένος και μαζεμένος: Το άτομο είναι σφιγμένο, σαν να προσπαθεί να γίνει μικρότερο, αποφεύγοντας την προσοχή.

Πειθήνιος και χωρίς αντίσταση: Δεν αντιδρά, είναι υποτακτικός και δεν προκαλεί, όπως μια γάτα που φοβάται να αντισταθεί.

Απογοητευμένος/Μαζεμένος: Δείχνει θλίψη, μελαγχολία ή μεγάλη απογοήτευση, συνήθως μετά από μια κατάσταση όπου έχει δεχτεί κριτική.

Παράδειγμα: «Από τότε που τον μάλωσε ο πατέρας του, κάθεται στη γωνιά σαν βρεγμένη γάτα και δεν λέει τίποτα.».

Κάθουμι σ' αναμμένα κάρβουνα.

Είμαι ανήσυχος, βιάζομαι πολύ.

Η φράση «κάθομαι σε αναμμένα κάρβουνα» σημαίνει ότι κάποιος έχει μεγάλη ανησυχία, άγχος ή ανυπομονησία για την εξέλιξη μιας κατάστασης. Είναι σαν να βρίσκεται σε μια άβολη, ψυχοφθόρα θέση μέχρι να μάθει τα αποτελέσματα.

Σημασία: Η έκφραση μεταφέρει την αίσθηση του άγχους και της αγωνίας, καθώς και της ανυπομονησίας να έρθουν τα νέα ή να τελειώσει μια δύσκολη περίοδος.

Παράδειγμα: «Ο πατέρας κάθεται σε αναμμένα κάρβουνα περιμένοντας τα αποτελέσματα της εξέτασης».

Και η πίτα σωστή και ο σκύλος χορτάτος

Η σωστή παροιμία είναι «Και η πίτα ολόκληρη και ο σκύλος χορτάτος» και αναφέρεται στην ιδανική και αδιαπραγμάτευτη λύση που εξυπηρετεί ταυτόχρονα δύο αντικρουόμενους σκοπούς ή συμφέροντα.

Εξήγηση: Η παροιμία περιγράφει μια κατάσταση όπου κάποιος θέλει να έχει και τα δύο, χωρίς κανένα συμβιβασμό.

Παραλλαγή: Η έκφραση «Και η πίτα μισή και ο σκύλος πεινασμένος» είναι η αντίθετη, που σημαίνει ότι κάποιες φορές η επιλογή μας δεν μπορεί να είναι ιδανική για όλες τις πλευρές και πρέπει να κάνουμε κάποιο συμβιβασμό.

Και ο άγιος φοβέρα θέλει.

Η φράση «Και ο άγιος φοβέρα θέλει» σημαίνει ότι ακόμα και οι πιο ενάρετοι, σεβαστοί ή «άγιοι» άνθρωποι χρειάζονται κάποτε έναν «φόβο», μια απειλή, μια υπενθύμιση ή ακόμα και έναν «κακό» τρόπο για να συμμορφωθούν, όταν δεν υπακούουν με την καλή, δείχνοντας ότι η βία ή ο εκφοβισμός μπορεί να είναι απαραίτητος για να πειθαρχήσει κάποιος.

Επεξήγηση της σημασίας:

«Άγιος»: Δεν αναφέρεται απαραίτητα σε θρησκευτικό πρόσωπο, αλλά σε κάποιον που θεωρείται ενάρετος, σοφός, ή υπεράνω υποψίας.

«Φοβέρα»: Σημαίνει απειλή, εκφοβισμό, ή την ανάγκη για κάποια μορφή πίεσης.

Συνολική σημασία: Ακόμα κι οι «καλοί» άνθρωποι, όταν η καλοσύνη δεν πιάνει, χρειάζονται τα «ξύλα» (δηλαδή την πειθαρχία) για να κάνουν αυτό που πρέπει.

Ιστορικό υπόβαθρο (μύθος).

Η φράση συνδέεται με έναν μύθο: ένας βοσκός (που θεωρείται «άγιος») δεν άφηνε κάποιον να μπει με τα πρόβατά του στο μονοπάτι του και όταν αυτός τον απείλησε με την γκλίτσα του (φόβος/απειλή), ο βοσκός υποχώρησε, δείχνοντας ότι τελικά υπέκυψε στον «φόβο».

Χρήση στην καθημερινότητα: Λέγεται για να δικαιολογήσει την χρήση σκληρότερων μέσων ή απειλών απέναντι σε κάποιον που είναι πεισματάρης και δεν συμμορφώνεται με τις συμβουλές.

Και οι τοίχοι έχουν αυτιά.

Η φράση «Και οι τοίχοι έχουν αυτιά» σημαίνει ότι πρέπει να είσαι προσεκτικός με όσα λες και κάνεις, ακόμα κι όταν νομίζεις ότι είσαι μόνος, γιατί πάντα υπάρχει η πιθανότητα να

σε ακούει κάποιος άλλος ή να υπάρχουν «κρυφά» μικρόφωνα/καταγραφικά, υπονοώντας ότι οι χώροι (τοίχοι) μπορούν να «ακούσουν» (καταγράψουν) τα μυστικά και τις συζητήσεις. Χρησιμοποιείται σαν προειδοποίηση για να μην αποκαλύψεις κάτι εμπιστευτικό.

Σημασία και χρήση:

Προσοχή: Σημαίνει «Πρόσεχε τι λες/κάνεις».

Απόκρυψη πληροφοριών: Προειδοποιεί ότι ακόμα κι αν νομίζεις ότι κανείς δεν ακούει, κάποιος μπορεί να κρύβεται ή να καταγράφει.

Συμβολική έννοια: Οι τοίχοι αναφέρονται σε κάθε χώρο (σπίτι, γραφείο, κλπ.) και τα αυτιά σε «αυτιά» (άτομα) που μπορεί να σε ακούνε.

Παράδειγμα: Αν κάποιος ετοιμάζεται να πει ένα μυστικό, ο άλλος μπορεί να του πει «Μη το λες εδώ, γιατί και οι τοίχοι έχουν αυτιά».

► Ακόμα και οι τοίχοι έχουν αυτιά.

Και 'συ κακό χερόβολο και 'γω κακό δεμάτι.

Η παροιμία «Κι εσύ κακό χερόβολο και εγώ κακό δεμάτι» σημαίνει ότι και τα δυο άτομα σε μια διαφωνία είναι δύστροπα, αταίριαστα, ξεροκέφαλα και ανυποχώρητα, με αποτέλεσμα να μην υπάρχει συνεννόηση, δηλαδή, «όπως μου φέρεσαι εσύ (κακά), έτσι θα σου φερθώ κι εγώ». Η φράση προέρχεται από την αγροτική ζωή, όπου το «χερόβολο» (μια ποσότητα θερισμένων δημητριακών) έπρεπε να δένεται σωστά σε «δεμάτι» και εδώ υποδηλώνει ότι η κακή ποιότητα της μιας πλευράς ταιριάζει απόλυτα με την κακή ποιότητα της άλλης.

Σημασία: Δείχνει έλλειψη συνεννόησης, αταίριαστοι χαρακτήρες ή συνυπευθυνότητα για κακή συνεργασία.

Προέλευση: Αγροτική ζωή (δέσμευση δημητριακών).

Εφαρμογή: Σε αντιπαραθέσεις που κανείς δεν υποχωρεί.

Και τα καλά δεχούμενα και τα κακά δεχούμενα.

Η φράση «Και τα καλά δεχούμενα και τα κακά δεχούμενα» είναι λαϊκή έκφραση που σημαίνει αποδοχή της ζωής όπως έρχεται, τόσο στις χαρές όσο και στις λύπες, δηλαδή να δέχεσαι τα καλά μαζί με τα κακά ή να υπομένεις τις δυσκολίες μαζί με τις χαρές, και είναι κοντά σε παροιμίες όπως «ό,τι βρέξει ας κατεβάσει» και «έφαγες το μέλι, πιας και το ξίδι».

Σημασία: Δείχνει στάση ζωής, υπομονής και καρτερίας απέναντι στις αναποδιές και τις καλές στιγμές.

Παρόμοια έκφραση: «Και το μέλι και το ξίδι» ή «έφαγες το μέλι, πιας και το ξίδι».

Αρχαία ρίζα: Σχετίζεται με την έννοια της «αντοχής» και της «εγκράτειας», όπως λέει το αρχαίο γνωμικό «ανέχου και απέχου».

Κακή αρχή, κακό τέλος.

Όταν κάτι το αρχίσεις άσχημα, άσχημα και θα το τελειώσεις.

Η φράση «Κακή αρχή, κακό τέλος» σημαίνει ότι αν κάτι ξεκινήσει άσχημα, πιθανότατα θα τελειώσει άσχημα. Αυτή η ιδέα εκφράζεται και στην αρχαία ελληνική ρήση «Κακής απ' αρχής, γίγνεται τέλος κακόν» του τραγικού ποιητή **Ευριπίδη**.

Επεξήγηση: Η φράση υποδηλώνει ότι η ποιότητα της αρχής μιας προσπάθειας, μιας κατάστασης ή ενός έργου είναι καθοριστική για την τελική έκβαση.

Αρχαία ρίζα: Πρόκειται για μια αρχαία ελληνική σοφία, με τον **Ευριπίδη** να διατυπώνει την έννοια αυτή με τον πιο άμεσο τρόπο.

Συμπληρωματική ιδέα: Μια άλλη σχετική αρχαία ρήση είναι του **Φωκυλίδη**: «Αρχόμενον το κακόν κόπτειν», που σημαίνει ότι είναι καλύτερο να σταματάς το κακό από την αρχή.

Κακό σκ'λι ψόφου δεν έχ'.

Ο κακός ο άνθρωπος κυριαρχεί και ζει πολλά χρόνια.

Η φράση είναι ένα λαϊκό απόφθεγμα που σημαίνει ότι όσοι είναι πονηροί, κακοί ή άτακτοι είναι πολύ δύσκολο να τους ξεφορτωθείς, καθώς επιβιώνουν ή βρίσκουν πάντα τρόπο να συνεχίζουν. Η φράση έγινε γνωστή και από το δημοφιλές τραγούδι του **Παντελή Παντελίδη**, «Κακό σκυλί».

Όταν κάτι ή κάποιος είναι «κακό σκυλί», είναι τόσο «επινοητικό» και «ανθεκτικό» που δεν υποχωρεί ή δεν «πεθαίνει» εύκολα.

Κακά, ψυχρά κι ανάποδα.

Πολύ άσχημα, χειρότερα δε γίνεται.

Η φράση «κακά, ψυχρά κι ανάποδα» χρησιμοποιείται για να περιγράψει μια πολύ κακή κατάσταση ή μια εξέλιξη πραγμάτων με αρνητικό και απροσδόκητο τρόπο. Συχνά αναφέρεται σε υποθέσεις που έχουν πάει άσχημα ή σε καταστάσεις που εξελίσσονται εντελώς αντίθετα από ό,τι θα περίμενε κανείς.

Κακά: Δίνει έμφαση στην αρνητικότητα.

Ψυχρά: Υποδηλώνει έλλειψη θερμής, έντονης αδιαφορίας ή ψυχρότητα στην αντιμετώπιση.

Ανάποδα: Τονίζει ότι κάτι εξελίσσεται με τον χειρότερο δυνατό τρόπο, με λάθος τρόπο ή εντελώς αντίθετα από το αναμενόμενο.

Παραδείγματα:

«Τα πράγματα στην επιχείρηση πήγαν κακά, ψυχρά κι ανάποδα».

«Η κατάσταση στην υπόθεση έγινε κακά, ψυχρά κι ανάποδα μετά την τελευταία συνάντηση».

Καλά κι σών'.

Με το ζόρι, χωρίς τη θέλησή μας.

Η φράση «καλά και σώνει» είναι μια λαϊκή έκφραση που σημαίνει «με κάθε τρόπο», «με πολλή επιμονή» ή «αναγκαστικά» και είναι συνώνυμη με την «σώνει και καλά» ή «ντε και καλά». Χρησιμοποιείται για να δηλώσει κάτι που επιδιώκεται με έντονη προσπάθεια.

Σημασία: Δείχνει ότι κάτι γίνεται με το ζόρι, με πολύ μεγάλη προσπάθεια και επιμονή.

Παράδειγμα: «Θέλει σώνει και καλά να φύγει» σημαίνει ότι θέλει οπωσδήποτε να φύγει, να το πετύχει με κάθε τρόπο.

Καλημέρα κι' έφιξι.

Λέμε στον αργόστροφο, που δεν αντιλαμβάνεται γρήγορα.

Η φράση αυτή λέγεται για να αποδοκιμάσουμε κάποια πρόταση που γίνεται από κάποιον με μεγάλη καθυστέρηση ή κάποια ενέργεια κάποιου, όταν η δουλειά έχει πια τελειώσει, «κατόπιν εορτής».

Η φράση «καλημέρα κι έφεξε» είναι ένας ιδιωματικός χαιρετισμός που χρησιμοποιείται στην αρχή της ημέρας, αντίστοιχος με το «καλημέρα», αλλά με έμφαση στην έλευση του πρωινού φωτός. Σημαίνει «καλή ημέρα» και εκφράζει την ευχή να ξεκινήσει η μέρα καλά για τον αποδέκτη του χαιρετισμού.

Κυριολεκτική σημασία: «Καλημέρα, το πρωί έφεξε (φώτισε).»

Χρηστική σημασία: «Καλή μέρα σου εύχομαι, αφού ξεκίνησε η μέρα.»

Έκφραση: Χρησιμοποιείται ως ένας εγκάρδιος χαιρετισμός, με την έννοια του να περάσει καλά η μέρα του άλλου.

Καλιγών' ψύλλου.

Είναι πολύ επιτήδειος και ικανός σε όλα του.

Η φράση «καλιγώνει ψύλλο» σημαίνει ότι κάποιος είναι πολύ ικανός, επιτήδειος και πονηρός, μπορεί να τα καταφέρει σε δύσκολες καταστάσεις και να επιλύσει προβλήματα. Η έκφραση προέρχεται από τη λέξη «καλιγώνω», που σημαίνει «πεταλώνω» και μεταφορικά χρησιμοποιείται για να περιγράψει κάποιον που έχει την ικανότητα να ελέγχει και να χειριστεί ακόμα και το πιο μικρό και δυσπρόσιτο, όπως είναι ένας ψύλλος.

Σημασία: Ένας άνθρωπος που «καλιγώνει ψύλλο» είναι παμπόνηρος και «καπάτσος».

Εφαρμογή: Του αρκεί να του αναθέσεις οτιδήποτε, ακόμα και κάτι πολύ δύσκολο, και θα τα καταφέρει.

Προέλευση: Η φράση προέρχεται από την αρχαία λέξη «καλλίγα» (παπούτσι) που σημαίνει «πεταλώνω».

Σύγχρονη χρήση: Σήμερα η έκφραση χρησιμοποιείται για να περιγράψει την εξυπνάδα και την επιδεξιότητα σε κάθε είδους δύσκολες καταστάσεις.

Κάλλια να ξερ'ς, παρά να μπορείς».

Καλύτερα να ξέρεις παρά να μπορείς.

Η παραπάνω φράση αναφέρεται στους ανθρώπους εκείνους, που ενώ δεν έχουν ικανότητες, μπορούν να ξεγελούν τους άλλους και να απολαμβάνουν διάφορα προνόμια. Μιλάει για τους καταφερτζήδες.

Η φράση «Καλύτερα να ξέρεις παρά να μπορείς» σημαίνει ότι η γνώση των πραγμάτων είναι πιο πολύτιμη από την ικανότητα ή τη δύναμη για να τα κάνεις. Η γνώση προσφέρει κατανόηση, σοφία και καλύτερη κρίση, ενώ η δύναμη από μόνη της μπορεί να οδηγήσει σε εσφαλμένες αποφάσεις αν δεν συνοδεύεται από γνώση.

Πιο συγκεκριμένα:

Γνώση εναντίον Δύναμης: Η φράση τονίζει την αξία της θεωρίας και της κατανόησης έναντι της πρακτικής εφαρμογής.

Συνειδητές Επιλογές: Αυτός που ξέρει, μπορεί να πάρει καλύτερες και πιο συνειδητές αποφάσεις, ενώ αυτός που μπορεί να κάνει κάτι χωρίς να το καταλαβαίνει, κινδυνεύει να χρησιμοποιήσει την ικανότητά του λανθασμένα.

Σοφία και Κρίση: Η γνώση καλλιεργεί τη σοφία και την κριτική σκέψη, στοιχεία που είναι πιο σημαντικά από την καθαρή ικανότητα να πράττεις.

Κάλλιου αργά παρά ποτές.

Ας γίνει κάτι έστω και καθυστερημένα, παρά να μη γίνει καθόλου.

Η φράση «κάλλιο αργά παρά ποτέ» είναι μια παροιμία που σημαίνει ότι είναι προτιμότερο να γίνει κάτι με καθυστέρηση, παρά να μην γίνει καθόλου. Τη χρησιμοποιούμε για να τονίσουμε την αξία της ολοκλήρωσης μιας πράξης, ακόμα και αν αυτή η πράξη δεν υλοποιήθηκε την ιδανική στιγμή.

Σημασία: Η ουσία της παροιμίας είναι ότι η επιτυχία μιας προσπάθειας, ακόμη και αν είναι αργοπορημένη, είναι καλύτερη από την αποτυχία της μη ολοκλήρωσής της.

Χρήση: Μπορεί να χρησιμοποιηθεί σε καταστάσεις όπου κάποιος δεν κατάφερε να κάνει κάτι στον προβλεπόμενο χρόνο, αλλά είναι καλύτερο να το κάνει έστω και με καθυστέρηση.

Κάλλιου γαϊδουρόδινι, παρά γαϊδουρογύριι.

Είναι καλύτερα να στερεώνεις γερά κάτι, παρά να μην το στερεώνεις και να χαλάει, οπότε πρέπει να το ξαναφτιάξεις.

Η φράση σημαίνει ότι είναι προτιμότερο να φροντίζεις προληπτικά και να εξασφαλίζεις τα συμφέροντά σου, παρά να αφήνεις τα πράγματα στην τύχη τους και να ψάχνεις μετά τι θα γίνει. Με άλλα λόγια, είναι καλύτερο να δρας προληπτικά, παρά να περιμένεις να προκύψει το πρόβλημα και να προσπαθείς να το λύσεις εκ των υστέρων.

Η παροιμία «Κάλλιο γαϊδουρόδενε παρά γαϊδουρογύρευε» σημαίνει ότι είναι καλύτερο να είσαι προνοπτικός και να προλαμβάνεις τα προβλήματα, παρά να προσπαθείς να τα διορθώσεις εκ των υστέρων. Ουσιαστικά, είναι προτιμότερο να φροντίσεις εκ των προτέρων για κάτι, παρά να χρειαστεί να ψάχνεις λύση, αφού έχει γίνει η ζημιά.

Επεξήγηση: Η εικόνα που παρουσιάζεται είναι αυτή του γαϊδάρου. Το «γαϊδουρόδενε» αναφέρεται στο να δένεις το ζώο προσεκτικά για να μη φύγει, ενώ το «γαϊδουρογύρευε» σημαίνει να το ψάχνεις μετά, επειδή έφυγε. Το πρώτο είναι η πρόληψη, το δεύτερο η διόρθωση.

Σημασία: Η παροιμία δίνει έμφαση στην αξία της προνοπτικότητας και της οργάνωσης, τονίζοντας ότι η πρόληψη είναι καλύτερη και λιγότερο κοπιαστική από την αντιμετώπιση των συνεπειών.

Κάλλιου γνώσ' παρά γρόσ'.

Σημαίνει ότι η γνώση είναι πιο πολύτιμη από τον πλούτο σε χρήματα. Είναι μια σοφή παροιμία που υπογραμμίζει την αξία της παιδείας και της γνώσης έναντι του υλικού πλούτου, τονίζοντας ότι ο πνευματικός πλούτος είναι ανεκτίμητος.

Η έκφραση προέρχεται από παλαιότερες εποχές και αντανακλά τον ζήλο των προγόνων μας για τη μάθηση, ακόμη και κάτω από δύσκολες συνθήκες. Υπονοεί ότι, ενώ τα χρήματα μπορούν να χαθούν, η γνώση είναι κάτι που κανείς δεν μπορεί να σου πάρει και μπορεί να σου προσφέρει πλεονέκτημα στη ζωή.

Η λέξη «γρόσι» είναι παλιά ονομασία για ένα κέρμα (ένα τέταρτο του σεντ) και αναφέρεται στον χρηματικό πλούτο.

Η παροιμία «Κάλλιο γνώση, παρά γρόσι» σημαίνει ότι η γνώση είναι πιο πολύτιμη από τον υλικό πλούτο. Η γνώση είναι μια μορφή πολιτιστικής κληρονομιάς που αξίζει περισσότερο από τα χρήματα, κάτι που τονίζεται στην παροιμία.

Κάλλιο: Καλύτερα.

Γρόσι: Ο πλούτος, τα χρήματα.

Κάλλιου να βγει του μάτι σ', παρά τ' όνουμά σ'.

Το καλό όνομα, είναι ανώτερο, ακόμα και από το μάτι σου, έστω και αν σου λείπει.

Η καλή σταδιοδρομία είναι αυτή που έρχεται... κάλλιο αργά παρά ποτέ. Το τέλος μίας εποχής έφτασε, η αρχή μίας νέας ξεκινά. Ευχηθείτε στους αγαπημένους και στις αγαπημένες σας αιώνιους φοιτητές «Καλό πτυχίο» με τον πιο αστείο τρόπο βοηθώντας τους/τες να βρουν τον δρόμο τους με λίγο χιούμορ. Ιδανική επιλογή δώρου για ορκωμοσίες.

Η παροιμία «Κάλλιο να σου βγει το μάτι παρά το όνομα» σημαίνει ότι η υπόληψη είναι πιο σημαντική από την τιμή και είναι προτιμότερο να υποστείς κάποια βλάβη ή ταλαιπωρία παρά να θιγεί το όνομά σου ή η τιμή σου. Σύμφωνα με αυτή τη λογική, κάποιος θα προτι-

μούσε να χάσει το μάτι του παρά να έχει κακή φήμη, γιατί η κακή φήμη είναι πιο δύσκολο να αποκατασταθεί από μία φυσική βλάβη.

Εξήγηση: Η παροιμία τονίζει την αξία της τιμής και της υπόληψης.

Σημασία: Υποδηλώνει ότι η ηθική υπόσταση και η καλή φήμη είναι πολύτιμες και αξίζουν μεγαλύτερη προστασία από την υλική ευημερία.

Εφαρμογή: Εφαρμόζεται σε καταστάσεις όπου κάποιος πρέπει να επιλέξει ανάμεσα στην προσωπική του ευημερία και στην προστασία της φήμης του.

Κάλλιου πέντι κάρβουνα παρά χίλια πρόβατα.

Όταν κανείς κρυνει προτιμά να έχει λίγα κάρβουνα να θερμανθεί, παρά ένα κοπάδι από χίλια πρόβατα

Καλύτερα να είχαμε πέντε κάρβουνα παρά χίλια πρόβατα. Μερικές φορές ένα ασήμαντο πράγμα μας είναι τόσο απαραίτητο που θα το προτιμούσαμε από κάποιο άλλο πολύ μεγαλύτερης αξίας. Τις κρύες χειμωνιάτικες ημέρες η ζεστασιά που θα μας έδιναν τα πέντε αναμμένα κάρβουνα είναι προτιμότερη από τα χίλια πρόβατα.

Ειρωνικά λέγεται η παραπάνω φράση και για τους γύφτους, που όλες τις εποχές δείχνουν να κρυνουν.

Η παροιμία «Κάλλιο πέντε κάρβουνα παρά χίλια πρόβατα» σημαίνει ότι είναι προτιμότερο να έχεις κάτι λίγο, αλλά χρήσιμο (όπως τα κάρβουνα για θέρμανση) παρά κάτι πολύτιμο αλλά αχρησιμοποίητο (όπως τα πρόβατα, που σε αφήνουν αβοήητο στο κρύο). Δίνει έμφαση στην αξία της πραγματικής ωφέλειας έναντι της απλής ιδιοκτησίας.

Σημασία: Η παροιμία τονίζει ότι η χρησιμότητα κάποιου πράγματος είναι πιο σημαντική από την ποσότητά του.

Παράδειγμα: Κάποιος που κρυνει προτιμά πέντε κάρβουνα για να ζεσταθεί παρά να έχει ένα κοπάδι από χίλια πρόβατα, τα οποία δεν τον βοηθούν να ζεσταθεί.

Κάλλιου πέντι κι στου χέρ', παρά δέκα κι καρτέρ'.

Είναι καλύτερα να πληρωθείς τα μισά και αμέσως, παρά όλα και τις οίδε πότε.

Η παροιμία «Κάλλιο πέντε και στο χέρι, παρά δέκα και καρτέρι» σημαίνει ότι είναι προτιμότερο να έχεις μια μικρή, βέβαιη απόλαυση ή κέρδος παρά να περιμένεις για κάτι μεγαλύτερο και αβέβαιο. Συμβουλεύει να είσαι ικανοποιημένος με αυτό που έχεις άμεσα, αντί να ρισκάρεις για κάτι που μπορεί να μην αποκτήσεις ποτέ.

«Πέντι κι στου χέρ'»: Αναφέρεται σε κάτι που είναι ήδη δικό σου, που το έχεις σίγουρο και προσιτό.

«Δέκα και καρτέρι»: Αναφέρεται σε μια υπόσχεση για κάτι μεγαλύτερο στο μέλλον, το οποίο, όμως, δεν είναι εγγυημένο.

Κάλλιου πρώτους στου χωριό, παρά δεύτερους στην πόλ'.

Είναι προτιμότερο να σε εκτιμούν στο χωριό, παρά να μη σε υπολογίζουν στην πόλη.

Η παροιμία «Κάλλιο πρώτος στο χωριό, παρά δεύτερος στη πόλη» δηλώνει ότι είναι καλύτερο να κατέχεις ηγετική θέση σε μια μικρή κοινότητα (όπως ένα χωριό) παρά να είσαι σε μια δευτερεύουσα θέση στην επικράτεια μιας μεγαλύτερης κοινότητας (όπως μια πόλη).

Η παροιμία αυτή εκφράζει την προτίμηση για υψηλή θέση και αναγνώριση σε έναν μικρότερο, πιο οικείο κύκλο, παρά για μια λιγότερο εξέχουσα θέση σε έναν μεγαλύτερο, πιο ανταγωνιστικό χώρο.

Ενώ η παροιμία χρησιμοποιεί την έκφραση «Κάλλιο», η οποία είναι αρχαϊκή, πλέον έχει επικρατήσει η χρήση της λέξης «Καλύτερα» στην καθομιλουμένη.

Καλουμιλέτα κι' έρχιτι.

Όταν κάνεις καλή μελέτη για ένα πράγμα, γρήγορα θα έχεις και το αποτέλεσμα.

Κάτι που περιμένουμε πολύ πρόκειται να συμβεί, με την βοήθεια και της θετικής μας σκέψης.

Η φράση «Καλομελέτα κι έρχεται» σημαίνει ότι αν κάποιος σκέφτεται κάτι με αισιοδοξία και το «μελετάει» (το σκέφτεται, το προγραμματίζει), τότε είναι πιο πιθανό να το πραγματοποιήσει. Σύμφωνα με τη λαϊκή αντίληψη, η αισιόδοξη σκέψη βοηθά στην υλοποίηση των επιθυμιών.

Λεξιλογική σημασία: Η έκφραση προέρχεται από το ρήμα «καλομελετώ», το οποίο σημαίνει σκέφτομαι κάτι θετικά και με τον τρόπο που το επιθυμώ.

Εφαρμογή: Όταν κάποιος αντιμετωπίζει μια κατάσταση με θετική διάθεση, η θετική του σκέψη μπορεί να τον βοηθήσει να βρει τον τρόπο να την ολοκληρώσει επιτυχώς.

Καλώς τον, καλώς τον, πάρε κι ένα ξύλο κι δώσ'τον.

Καλωσόρισμα σε ένα αγαπητό πρόσωπο. (Το δεύτερο μέρος της παροιμίας, είναι φιλοφρόνηση).

Η φράση «Καλώς τον, καλώς τον, πάρε κι ένα ξύλο και δώσε τον» δεν είναι παροιμία με την αυστηρή έννοια, αλλά σκωπτική, λαϊκή έκφραση. Χρησιμοποιείται για να περιγράψει μια κατάσταση όπου:

Κάποιος υποτίθεται ότι καλοδέχεται έναν άλλον, αλλά αμέσως μετά τον αντιμετωπίζει με εχθρικό ή επιθετικό τρόπο.

Δηλαδή είναι μια ειρωνική “καλοσωριστική” φράση, που δείχνει αντίφαση ανάμεσα στα λόγια (καλωσόρισμα) και τις πράξεις (ξύλο/επίθεση). Συχνά λέγεται χιουμοριστικά για να δηλώσει ότι κάποιος “την πάτησε” ή ότι αντί για καλό, τον περίμενε κάτι δυσάρεστο.

Καμαρών' σα γύφτικου σκιπάρν'.

Παρατηρεί με ικανοποίηση κάτι, σαν να είναι το σκεπάρνι του γύφτου (σιδερά) που είναι καλύτερο από το αγοραστό. .

Λέγεται ειρωνικά για άτομο που καμαρώνει και είναι υπερήφανο για κάτι ασήμαντο. Σαν το σκεπάρνι του σιδερά που είναι κρεμασμένο έξω από το εργαστήρι για να δείχνει την τέχνη του.

Η παροιμία «καμαρώνει σα γύφτικο σκεπάρνι» χρησιμοποιείται για κάποιον που κορδώνεται και επιδεικνύεται υπερβολικά, συχνά χωρίς σοβαρό λόγο. Η φράση προέρχεται από το σχήμα της κυρτής λαβής του γύφτικου σκεπαρνιού, το οποίο θυμίζει στάση καυχησιάρη και από τους τεχνίτες (σιδεράδες, χαλκιάδες) που ήταν οι γύφτοι στα χωριά.

Ετυμολογία: Η παροιμία συνδέεται με την όψη του εργαλείου.

Σημασία: Περιγράφει κάποιον που φέρεται αλαζονικά

Κάνι του καλό κι ρίξ' του στου γιαλό

Κάνε μια καλή πράξη και μην τη διαφημίζεις.

Η φράση σημαίνει ότι πρέπει να κάνεις μια καλή πράξη χωρίς να περιμένεις αντάλλαγμα. Είναι μια προτροπή ανιδιοτελής και ανιδιοτελής βοήθεια, όπως το να πετάξεις κάτι στη θάλασσα, όπου χάνεται και δεν περιμένεις να το βρεις ξανά.

Κάνεις κάτι καλό για κάποιον άλλο χωρίς να περιμένεις να σου επιστραφεί η χάρη. Η πράξη αφήνεται στην τύχη της, όπως κάτι που πετιέται στη θάλασσα.

Η παροιμία «Κάνε το καλό κι ρίξε το στο γιαλό» σημαίνει ότι πρέπει να κάνεις καλοσύνη και να βοηθάς τους άλλους χωρίς να περιμένεις ανταμοιβή, όπως κάποιος που πετάει κάτι στη θάλασσα (γιαλό), ελπίζοντας ότι κάποτε θα φανεί ή θα έχει θετικά αποτελέσματα μακριά και απρόσμενα, υποδηλώνοντας την πίστη στην καλοσύνη και την ελπίδα.

Σημασία: Πράττε το καλό, δώσε βοήθεια, και άφησέ το να «ταξιδέψει» μόνο του, χωρίς να περιμένεις άμεση ανταπόδοση, γιατί η καλοσύνη βρίσκει τον δρόμο της και επιστρέφει με απρόσμενους τρόπους.

Προέλευση/Χρήση: Είναι μια κλασική, βαθιά ριζωμένη ελληνική παροιμία που διδάσκει την ανιδιοτελή προσφορά και την πίστη ότι η καλοσύνη δεν πάει χαμένη.

Καν'να σαρανταένα, απού καμιά μιριά.

Φράση που απευθύνουν στα παιδιά, όταν δεν τρων το φαί τους.

Κατά το 1941, λόγω της Κατοχής έπεσε μεγάλη πείνα στα Κανάλια, που προκαλούσε καθημερινούς θανάτους. Η καμπάνα χτυπούσε πένθιμα και δυνατά από μέρα σε μέρα. Τα λάχανα που ήταν άφθονα, τα διαφήμιζε τακτικά ο θεολόγος καθηγητής **Σάββας Νανάκος** στα κηρύγματά του, τονίζοντας ότι ο Θεός μας έδωσε τα άφθονα λάχανα για να αντιμετωπίσουμε την πείνα. Το λαχανόψωμο, αν και αποτελούσε το καθημερινό ψωμί μας, ήταν και αυτό δυσεύρετο.

Γι' αυτό και η σημερινή φράση «κάν'να σαρανταένα από καμιά μεριά», που συχνά απευθύνεται προς τα παιδιά, τα οποία έχουν άφθονα φαγώσιμα και δεν τα εκτιμούν, αποτελεί την πρέπουσα συμβουλή προς αυτά, για να συνετισθούν.

Κάν'νας άγιους στην πατρίδα του.

Γιατί εκεί υπάρχουν πολλοί που θα τον διαβάλουν και θα χάσει την αγιότητά του.

Σημείωση. Ουδείς προφήτης δεκτός εν τη πατρίδι αυτού. (**Λουκά** Δ' 24).

Η παροιμία είναι «Κανέννας προφήτης δεν είναι δεκτός στην πατρίδα του», η οποία σημαίνει ότι οι άνθρωποι συνήθως δεν εκτιμούν ή δεν αναγνωρίζουν ιδιαίτερα την αξία των δικών τους, των ατόμων που προέρχονται από τον ίδιο τόπο.

Στο κείμενο αναφέρεται ότι ο **Ιησούς** είπε «όλοι συμφωνούσαν μαζί του και θαύμαζαν τα λόγια του για τις θαυμαστές πράξεις του, αλλά όταν αναφέρθηκε στο ότι γεννήθηκε στην Ναζαρέτ, είπαν: "Δεν είναι αυτός ο γιος του ξυλουργού; Δεν είναι αυτός ο γιος του **Ιωσήφ**"; Κανέννας προφήτης δεν είναι δεκτός στην πατρίδα του».

Η φράση «Κανέννας άγιος στην πατρίδα του» σημαίνει ότι οι άγιοι ή οι μεγάλοι άνθρωποι συχνά δεν αναγνωρίζονται ή εκτιμώνται στη χώρα τους όσο αξίζουν, ενώ η φήμη τους διαδίδεται και αναγνωρίζεται περισσότερο στο εξωτερικό, επειδή οι δικές τους κοινότητες είναι συνηθισμένες στην «ιδιοφυΐα» και τη «μεγαλοσύνη» τους, μέχρι να φύγουν. Είναι μια έκφραση που τονίζει την υποτίμηση της τοπικής προβολής και την αναγνώριση από ξένους παράγοντες.

Σημασία της φράσης.

Υποτίμηση της οικειότητας: Οι άνθρωποι γύρω μας (στην οικογένεια, την πόλη, τη χώρα) συχνά θεωρούν δεδομένη την ιδιοφυΐα ή το ταλέντο κάποιου, επειδή τον γνωρίζουν από μικρό, και έτσι δεν τον αναγνωρίζουν πλήρως ως άγιο ή ιδιοφυΐα.

Αναγνώριση από τους «ξένους»: Η φήμη ενός αγίου ή ενός μεγάλου πνεύματος αναγνωρίζεται και εκτιμάται περισσότερο από ανθρώπους άλλων περιοχών, που βλέπουν το έργο του «με φρέσκα μάτια» και χωρίς προκαταλήψεις.

Αντίθεση με την πατερική παράδοση: Αν και η φράση έχει λαϊκό χαρακτήρα, η Εκκλησία (όπως στους Τρεις Ιεράρχες) τιμά την αγάπη για την πατρίδα και τους ήρωες, αλλά η φράση τονίζει την παράδοση δυσκολία αναγνώρισης των «αγίων» στην ίδια τους τη γη.

Ιστορικά παραδείγματα: Αυτό έχει συμβεί στην ιστορία (π.χ. ο **Νίκολα Τέσλα** στη Σερβία/Αμερική, ο **Βαν Γκογκ** στην Ολλανδία/Γαλλία), όπου οι μεγάλοι δημιουργοί και στοχαστές αναγνωρίστηκαν πλήρως εκτός των συνόρων τους, όπως αναφέρεται από διάφορους σχολιαστές.

Κάν' ότ' τουν καπνίσ'.

Ασχολείται με διάφορα πράγματα, ανούσια, που φεύγουν σαν τον καπνό.

Η φράση «κάνει ό,τι του καπνίσει» σημαίνει ότι κάποιος πράττει ό,τι του έρθει αυθόρμητα στο μυαλό, χωρίς να σκέφτεται λογικά ή τις συνέπειες, δηλαδή «κάνει ό,τι θέλει». Η φράση υποδηλώνει αδιαφορία για τις περιστάσεις ή την γνώμη των άλλων.

Σημασία: Κάνει αυτό που θέλει τη δεδομένη στιγμή, χωρίς σχέδιο ή προμελέτη.

Παρόμοιες εκφράσεις: «Κάνει ό,τι του κατέβει», «του κεφαλιού του», «μου την καρφώνει».

Παράδειγμα: «Έτσι του κάπνισε και σηκώθηκε και έφυγε».

Καν' τα στραβά μάτια»

Κάνει ότι δεν βλέπει μια παρατυπία, ότι δεν αντιλαμβάνεται μια παρανομία, από αδιαφορία ή για να αποφύγει τις φασαρίες και πολλές φορές από λεπτότητα για να μη προσβάλει κάποιον.

Η φράση «κάνει τα στραβά μάτια» σημαίνει προσποιείται ότι δεν βλέπει κάτι αρνητικό, δηλαδή το παραβλέπει, το αδιαφορεί ή το ανέχεται. Χρησιμοποιείται για να περιγράψει την ενέργεια κάποιου που επιλέγει να αγνοήσει ένα λάθος, μια παρατυπία ή ένα πρόβλημα, συχνά με σκοπό να αποφύγει τη σύγκρουση, να δείξει επιείκεια ή να καλοπιάνει κάποιον.

Επιείκεια/Συγχώρεση: Κάποιος κάνει τα στραβά μάτια για να συγχωρέσει ένα λάθος.

Αδιαφορία: Κάποιος κάνει τα στραβά μάτια επειδή δεν τον ενδιαφέρει το θέμα.

Προσποίηση: Κάποιος κάνει πως δεν βλέπει κάτι ενώ το έχει αντιληφθεί.

Κάν' την πάπια.

Προσπαθεί να ξεχαστεί γρήγορα ένα σφάλμα του και γι' αυτό λουφάζει.

Η φράση «κάνει την πάπια» σημαίνει ότι κάποιος προσποιείται πως δεν ξέρει ή δεν καταλαβαίνει κάτι, ενώ στην πραγματικότητα το γνωρίζει καλά. Χρησιμοποιείται για να περιγράψει κάποιον που «παριστάνει τον ανήξερο», τον «ανίδεο» ή τον «αθώο», συνήθως για να αποφύγει τις ευθύνες του.

Σημασία: Κάνει προσποίηση άγνοιας.

Παράδειγμα: «Τον ρώτησα ποιος έσπασε το βάζο, αλλά έκανε την πάπια».

Προέλευση: Υπάρχει μια δημοφιλής θεωρία ότι η φράση προέρχεται από την παλαιότερη λέξη «Παπίας», ο οποίος ήταν ο φύλακας των κλειδιών του παλατιού κατά τη βυζαντινή περίοδο, και πιθανώς να «έκανε την πάπια» για να μην απαντήσει σε δύσκολες ερωτήσεις..

Κάν' την τρίχα τριχιά.

Η παροιμία «κάνει την τρίχα τριχιά» σημαίνει ότι κάποιος μεγαλοποιεί τα πράγματα ή διαδίδει ψεύδη, υπερβάλλοντας για ένα ασήμαντο γεγονός. Χρησιμοποιείται για να περιγράψει κάποιον, που τραγικοποιεί μια δυσάρεστη κατάσταση, κάνοντάς την να φαίνεται πολύ χειρότερη από ό,τι είναι στην πραγματικότητα.

Σημασία: Υπερβολή, μεγαλοποίηση ενός ασήμαντου γεγονότος.

Συνώνυμη έκφραση: «Κάνει τη μύγα ελέφαντα».

Παράδειγμα: Μην ακούς τι σου είπε, αυτός κάνει την τρίχα τριχιά.

Κάν' τουν ψόφιου κουργιό.

Σα να μη συμβαίνει τίποτε, ύστερα από μια παλαβομάρα του.

Η φράση «κάνω τον ψόφιο κοριό» σημαίνει ότι κάποιος προσποιείται ότι δεν αντιλαμβάνεται ή δεν τον αφορά κάτι που συμβαίνει γύρω του, συνήθως από φόβο ή αδιαφορία. Ο «κοριός» σε αυτή την έκφραση είναι το έντομο που παρασιτεί στον άνθρωπο και το «ψόφιος» εδώ σημαίνει ότι προσποιείται ότι είναι αδιάφορος σαν να έχει πεθάνει, δεν αντιδρά καθόλου.

Κύρια σημασία: Προσποίηση άγνοιας ή αδιαφορίας.

Εννοιολογική σύνδεση: Η φράση συνδέεται με άλλες εκφράσεις που δηλώνουν άγνοια, όπως «κάνω τον ανήξερο», «τον κουτό» ή «την πάπια».

Παράδειγμα: «Όταν ο καθηγητής τον ρώτησε, εκείνος έκανε τον ψόφιο κοριό και δεν απάντησε.»

Κάνου κάτ', για τα μάτια του κόσμου.

Με σκοπιμότητα για να το ιδεί ο κόσμος και να τον επαινέσει.

Η φράση «για τα μάτια του κόσμου» σημαίνει για να τηρηθούν τα προσχήματα ή για να δημιουργηθεί μια εντύπωση, δηλαδή για να φανεί κάτι καλό ή σωστό προς τα έξω, ακόμα κι αν δεν είναι απαραίτητα αληθινό ή ειλικρινές. Αφορά μια συμπεριφορά, που γίνεται μόνο για να κερδίσει την έγκριση ή για να αποφύγει την κριτική των άλλων.

Παράδειγμα: Κάποιος προσκαλεί φίλους σε ένα ακριβό εστιατόριο «για τα μάτια του κόσμου», ενώ στην πραγματικότητα δεν έχει πολλά χρήματα.

Σημασία: υποδηλώνει έλλειψη αυθεντικότητας και σκοπό που βασίζεται στην εξωτερική εμφάνιση.

Κάνουμε τράμπα.

«Κάνουμε τράμπα» σημαίνει ότι ανταλλάσσουμε αντικείμενα ή εμπορεύματα. Μπορεί να αναφέρεται σε μια απλή ανταλλαγή, όπως η ανταλλαγή ρολογιών για να θυμάται ο ένας τον άλλον ή σε μια διαπραγμάτευση όπου δίνονται κάποια χρήματα μαζί με ένα αντικείμενο για να αποκτηθεί άλλο. Η λέξη είναι λαϊκή και συχνά χρησιμοποιείται για να περιγράψει μια ανταλλαγή αγαθών.

Απλή ανταλλαγή: Η ανταλλαγή αντικειμένων μεταξύ δύο ατόμων, όπως η ανταλλαγή ρολογιών.

Ανταλλαγή με διαπραγμάτευση: Μια συμφωνία όπου το ένα μέρος δίνει ένα αντικείμενο (μερικές φορές με χρήματα) και παίρνει άλλο, όπως η ανταλλαγή ενός γαϊδάρου και χρημάτων για ένα μουλάρι.

Γενικότερη έννοια: Η ανταλλαγή εμπορευμάτων ή οποιαδήποτε μορφή ανταλλαγής.

Κάποιουν τουν χάριζαν γομάρ' κι αυτός του κοίταζε στα δόντια τ'.

Η φράση «Κάποιον τον χάριζαν γομάρι κι αυτός το κοίταζε στα δόντια του» είναι η παροιμία «Κάποιον χάρισαν γάιδαρο κι τον κοίταζε στα δόντια πόσου χρόνου ήταν» και σημαίνει ότι κάποιος αδιαφορεί για την γενναιοδωρία ή το δώρο που του προσφέρεται, επικεντρώνοντας σε κάτι ασήμαντο, ή είναι αγενής και αχάριστος.

Επεξήγηση: Η παροιμία χρησιμοποιεί την εικόνα ενός ατόμου που του δίνουν ένα ζώο (γάιδαρος/γομάρι), αλλά εκείνο αντί να είναι ευγνώμονα, αρχίζει να εξετάζει τα δόντια του, ελέγχοντας την ηλικία του, σαν να θέλει να βρει κάτι αρνητικό ή να αμφισβητήσει την αξία του δώρου.

Σημασία.

Η παροιμία χρησιμοποιείται για να περιγράψει κάποιον που:

Είναι αχάριστος και δεν εκτιμά την καλή πράξη που του έγινε.

Είναι αγενής και επικεντρώνεται σε ασήμαντες λεπτομέρειες, αντί να αποδεχτεί το δώρο με ευγνωμοσύνη.

Κάποιου λάκκου έχ' η φάβα.

Κάτι ύποπτο συμβαίνει, κάτι κρύβεται.

Σημείωση. Ο λάκκος στη φάβα θέλει αρκετό λάδι για να γεμίσει κι έτσι δεν υπάρχει οικονομία στο νοικοκυριό.

Η φράση «κάποιο λάκκο έχει η φάβα» σημαίνει ότι κάτι δεν πάει καλά, υπάρχει κρυφό ή ύποπτο κίνητρο πίσω από μια κατάσταση ή μια συμπεριφορά. Η έκφραση προέρχεται από την κυριολεκτική συνήθεια να ανοίγεται ένας «λάκκος» στο κέντρο της φάβας για να μπει το λάδι, αλλά μεταφορικά υποδηλώνει ότι κάτι κρύβεται.

Κυριολεκτική σημασία

Προέρχεται από την παλιά συνήθεια να ανοίγεται ένας λάκκος στο κέντρο της φάβας για να ρίξουν λάδι.

Όταν κάποιος έτρωγε απευθείας από την κατσαρόλα και άφηνε ακανόνιστες τρύπες (όχι μόνο τον προβλεπόμενο λάκκο), θεωρούνταν αγενές και άδικο για τους υπόλοιπους.

Καρφί δεν μου καίγεται γι' αυτό που είπης (ή που έκανες)

Είμαι τελείως αδιάφορος, δεν με νοιάζει καθόλου.

Η φράση «Καρφί δεν μου καίγεται» δεν είναι ακριβώς παροιμία, αλλά καθημερινή ελληνική ιδιωματική έκφραση.

Σημαίνει: «Δεν με ενδιαφέρει καθόλου / δεν μου καίγεται καρφί» → δεν δίνω καμία σημασία.

Παράδειγμα χρήσης: «Δεν ήρθε στη συνάντηση». - «Καρφί δεν μου καίγεται.»

Παράλληλες παροιμίες:

«Σιγά τα ωά»

«Μ' ένα σκουλήκι δεν βρωμάει ο κήπος» (λιγότερο συνηθισμένη, αλλά δηλώνει αδιαφορία)

Κατά μάνα, κατά τάτα / κατά γιος και θυγατέρα.

Όπως είναι οι γονείς, τέτοια θα είναι και τα παιδιά τους, με τα ίδια προτερήματα ή ελαττώματα.

Η παροιμία σημαίνει ότι τα παιδιά κληρονομούν από τους γονείς τους τα ελαττώματα ή τις καλές ιδιότητές τους, τόσο στην εμφάνιση όσο και στον χαρακτήρα. Συχνά αναφέρεται στα κακά στοιχεία, υποδηλώνοντας ότι οι γονείς μεταβιβάζουν τις αρνητικές τους συνήθειες στα παιδιά τους.

Σημασία: Τα παιδιά μοιάζουν με τους γονείς τους και αυτό περιλαμβάνει τις αρετές και τα ελαττώματά τους.

Παραλλαγές: Υπάρχουν και άλλες παροιμίες με παρόμοιο νόημα, όπως «Κατά μάνα κατά κύρη έκαμαν κι γιο Ζαφείρη» ή «Βλέπε μάνα, παίρνε κόρη».

Κατάπια τη γλώσσα μ'. όταν άκ'σα μια τέτοια προσβολή.

Ήθελα να απαντήσω και να την αποστομώσω, αλλά πάλι έκρινα φρόνιμο να συγκρατηθώ.

Η φράση «κατάπια τη γλώσσα μου» είναι ιδιωτισμός της ελληνικής και σημαίνει: Έμεινα άφωνος / δεν μπόρεσα να μιλήσω από ξάφνιασμα, αμηχανία ή σοκ.

Η έκφραση «Κατάπια τη γλώσσα μου» δεν είναι ακριβώς παροιμία αλλά μια συνηθισμένη έκφραση στην ελληνική γλώσσα που σημαίνει ότι κάποιος νιώθει μεγάλη αμηχανία, ντροπή ή μετάνοια για κάτι που είπε (ή δεν είπε), συνήθως επειδή συνειδητοποιεί ότι ήταν λάθος να μιλήσει, ότι είπε κάτι κακό ή ότι θα έπρεπε να σιωπήσει και εκφράζει την επιθυμία να μην το είχε πει ποτέ. Συχνά ακολουθείται από τη φράση «Τι το 'θελα και μίλησα;».

Σημασία: Σιωπή και εσωτερική αναστάτωση μετά από μια λανθασμένη δήλωση.

Χρήση: Όταν συνειδητοποιείς ότι είπες κάτι που δεν έπρεπε, κάτι προσβλητικό ή κάτι που έφερε άσχημα αποτελέσματα, νιώθεις σαν να «κατάπινες» τα λόγια σου.

Παρόμοιες εκφράσεις: «Φάε τη γλώσσα σου» ή «δάγκωσε τη γλώσσα σου», που είναι μια ευχή να μην ξαναμιλήσει κάποιος για κάτι άσχημο.

Κατά πού βαϊζ' η παλάντζα.

Προς ποια μεριά γέρνει η ζυγαριά.

Με τη φράση αυτή χαρακτηρίζουμε τους καιροσκόπους, που δεν είναι σταθεροί στις ιδέες τους, στα λόγια και τις πράξεις τους, αλλά αλλάζουν ανάλογα με την κατάσταση της στιγμής.

Η φράση «Κατά πού βαϊζει η παλάντζα;» σημαίνει κυριολεκτικά «προς ποια μεριά γέρνει

η ζυγαριά;» και χρησιμοποιείται μεταφορικά για να ρωτήσει:

Ποια πλευρά υπερισχύει; Προς τα πού φαίνεται να πηγαίνουν τα πράγματα;

Είναι παροιμιώδης έκφραση που δηλώνει ότι περιμένουμε να δούμε ποια άποψη, ποια κατάσταση ή ποιο αποτέλεσμα θα κερδίσει ή θα επικρατήσει.

Παράδειγμα χρήσης:

«Οι δύο υποψήφιοι είναι κοντά· για να δούμε, κατά πού βαίζει η παλάντζα.»

«Στη συζήτηση δεν ξέρω ακόμη πού βαίζει η παλάντζα· δεν έχουν πει όλοι τη γνώμη τους.»

Κατά φωνή κι η γάιδαρος.

Λέγεται ειρωνικά για κάποιον για τον οποίο γίνεται λόγος και παρουσιάζεται στην παρέα ξαφνικά.

Η παροιμία «Κατά φωνή και ο γάιδαρος» σημαίνει ότι ακόμη και σε κάτι που δεν είναι προφανώς σημαντικό ή χρήσιμο, ο γάιδαρος (το άλογο) συμμετέχει με τον δικό του τρόπο, που στην περίπτωση αυτή είναι με το γκάρισμα.

Σημασία: Ακόμη και σε μια κατάσταση που δεν απαιτεί ιδιαίτερη δράση ή συμβολή, η συμμετοχή κάποιου, όσο και αν είναι ασήμαντη, γίνεται αντιληπτή.

Ερμηνεία: Συχνά χρησιμοποιείται ειρωνικά για να δηλώσει ότι ακόμα και άτομα που δεν προσφέρουν τίποτα ουσιαστικό, θέλουν να ακουστεί η άποψή τους.

Κάτσι καλά, μη σι βάλου χέρ'.

Να μη σ' αρχίσω στο ξύλο.

Η φράση «Κάθισε καλά, να μη σε βάλω χέρι» δεν είναι παροιμία, αλλά λαϊκή, προειδοποιητική/απειλητική έκφραση, που χρησιμοποιείται για να πει κάποιος σε άλλον να συμπεριφερθεί σωστά, αλλιώς θα υπάρξουν συνέπειες (συνήθως χτυπήματος ή αυστηρής τιμωρίας).

Είναι τρόπον τινά απειλή για να μπει κάποιος στη θέση του.

Συναντάται συχνά σε παλιότερες εποχές ή σε έντονο προφορικό λόγο.

Κάτσι καλά, μη σι ζάψου μίνια κι σ' έρθ' ουρανός σφουντύλ'.

Θα σε ζαλίσω, θα σε κατατροπώσω.

Η φράση «Κάτσε καλά μη σε ζάψου μία και σου έρθει ο ουρανός σφοντύλι» δεν είναι παραδοσιακή παροιμία· είναι λαϊκή, χιουμοριστική-απειλητική έκφραση, που χρησιμοποιείται για να φοβίσει ή να βάλει κάποιον στη θέση του, συνήθως με παιχιδιάρικο ή υπερβολικό ύφος.

Ερμηνεία

«Κάτσε καλά» = κάτσε ήσυχα, συμμορφώσου.

«μη σε ζάψου μία» μην σου δώσω ένα χτύπημα (ζάψου ≈ θα σε χτυπήσω).

«και σου έρθει ο ουρανός σφοντύλι» = και τα δεις όλα ανάποδα / πάθεις γερό σοκ· θα

ζαλιστείς σαν να σου ήρθε ο ουρανός στο κεφάλι.

Συνολική σημασία: «Κάτσε φρόνιμα, γιατί αν σε χτυπήσω, θα ζαλιστείς άσχημα».

Κάτσι στ' αυγά σ'.

Μην ανακατεύεσαι σε ξένες υποθέσεις, που δεν ξέρεις την έκβασή τους.

Η φράση «κάτσε στ' αυγά σου» είναι μια προτροπή ή απειλή για να μην αναμειχθεί κάποιος σε μια υπόθεση, που προέρχεται από την εικόνα της κότας που μένει ακίνητη πάνω στα αυγά της για να τα κλωσήσει.

Συχνά χρησιμοποιείται για να ζητήσει από κάποιον να ασχοληθεί με τα δικά του, προσωπικά ή οικογενειακά ζητήματα, αντί να ανακατεύεται σε ξένες ή περίπλοκες υποθέσεις.

Έννοια: Μείνε ήσυχος, μην μπλέκεσαι σε ξένες υποθέσεις, ακολούθα τα δικά σου.

Προέλευση: Παραπέμπει στην κότα που κλωσάει τα αυγά της για να μη σπάσουν, δημιουργώντας την εικόνα της ηρεμίας και της ενασχόλησης με κάτι που είναι δικό της.

Συχνή χρήση:

Σε περιπτώσεις που κάποιος θέλει να ανακατευτεί σε μια διαμάχη ή έναν καυγά: «- Πάμε να δούμε τι συμβαίνει... - Κάτσε στ' αυγά σου»!

Για να προτρέψει κάποιον να ασχοληθεί με την οικογένειά του ή τη δουλειά του αντί για άλλες ασχολίες: «Έχεις παιδιά και οικογένεια, κάτσε ήσυχα στα αυγά σου».

Σε πολιτικές ή κοινωνικές καταστάσεις, για να υποδηλώσει ότι πρέπει να επικεντρωθεί κανείς στα προσωπικά του θέματα αντί στα γενικότερα.

Κάτ' τρέχ' στα γύφτικα.

Λέγεται ειρωνικά για κάτι ανάξιο λόγου, ασήμαντο, αδιάφορο γεγονός.

Η συγκεκριμένη φράση –όπως αναφέρει ο **Τάκης Νατσούλης** στο βιβλίο του “Λέξεις και φράσεις παροιμιώδεις”– προέρχεται από ένα γεγονός που συνέβη στα τέλη του 19^{ου} αιώνα:

Όπως είναι γνωστό οι τσιγγάνοι είναι νομαδικός λαός και ταξιδεύουν συνέχεια από τόπο σε τόπο. Κάπου στα 1830 ένα μεγάλο караβάνι κατέβηκε από τη Θράκη στον Θεσσαλικό κάμπο, όπου και έστησε τσαντίρια. Όλη τη μέρα οι τσιγγάνοι γύριζαν και το βράδυ, όταν επέστρεφαν στον καταυλισμό τους, γλεντούσαν. Πάνω στο γλέντι, όμως, πολλές φορές γίνονταν καβγάδες με φωνές, πιστολιές, τρεχάματα, βογκητά.

Στην αρχή οι χωρικοί της περιφέρειας τρόμαζαν κι έβγαιναν από τα σπίτια τους για να δουν τι συμβαίνει. Όταν άρχισαν να συνηθίζουν από αυτά τα περιστατικά έλεγαν: «Κάτι τρέχει στα γύφτικα», αναφερόμενοι στα γλέντια των τσιγγάνων.

Πάντως, σύμφωνα με τον **Ν. Σαραντάκο**, η φράση δεν προέρχεται από κάποιο συγκεκριμένο περιστατικό αλλά από το γεγονός ότι οι γειτονιές των Ρομά (γύφτων) αναστατώνονται με το παραμικρό, χωρίς να συμβαίνει κάτι το σοβαρό.

Κι ου χουρός καλά κρατεί.

Λέγεται για μια κατάσταση που συνεχίζεται αδιάκοπα.

Η φράση «και ο χορός καλά κρατεί» σημαίνει ότι μια κατάσταση, συνήθως δυσάρεστη, εξακολουθεί να υφίσταται και να συνεχίζεται. Μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να δηλώσει ότι η ένταση μιας κατάστασης δεν μειώνεται, όπως για παράδειγμα ένας πόλεμος ή μια βεντέτα που συνεχίζεται..

Ενδεικτικά παραδείγματα χρήσης:

«Η οικονομική κρίση συνεχίζεται, και ο χορός καλά κρατεί».

«Η βεντέτα μεταξύ των δύο οικογενειών καλά κρατεί ακόμη».

Κινούργιου κόσκινου, πού να σι κριμάσου;

Η φράση «Καινούργιο κόσκινο, που να σε κρεμάσω;» χρησιμοποιείται για να δηλώσει την υπερβολική φροντίδα και την αδυναμία που δείχνουμε σε ένα νέο απόκτημα ή μια νέα γνωριμία. Η παροιμία υποδηλώνει ότι το νέο αντικείμενο (ή η νέα σχέση) είναι τόσο πολύτιμο και φροντίζεται υπερβολικά, ώστε η τοποθέτησή του είναι δύσκολη λόγω της προσοχής που του δίνεται.

Κύρια σημασία: Υπερβολική φροντίδα και προσοχή σε κάτι καινούργιο (αντικείμενο, σχέση, πρόσωπο).

Περαιτέρω ερμηνεία: Μπορεί να χρησιμοποιηθεί και ειρωνικά για να σχολιάσει την υπερβολική αγάπη και την αδυναμία που νιώθει κανείς για ένα νέο, αγαπημένο πράγμα.

Παραλλαγή: Μια εναλλακτική εκδοχή της παροιμίας είναι «Καινούργιο είναι το κόσκινο, ψηλά είναι κρεμασμένο».

Κίν'σα γη κι ουρανό για να σι βρω.

Έψαξα πολύ, κουράστηκα για να σε αναζητώ, αλλά τελικά σε βρήκα.

Η φράση «Κίνησα γη και ουρανό για να σε βρω» σημαίνει ότι κάποιος έκανε κάθε δυνατή προσπάθεια για να βρει κάποιον άλλο. Χρησιμοποιείται για να εκφράσει την έντονη επιθυμία και την απαραίτητη δαπάνη ενέργειας και πόρων, με μεταφορικό τρόπο, ώστε να συγκεντρωθούν όλες οι δυνάμεις για την επίτευξη ενός στόχου.

Μεταφορική σημασία: Ο ουρανός και η γη συμβολίζουν το σύνολο του σύμπαντος και η φράση υποδηλώνει ότι κάποιος έχει κινητοποιήσει όλες του τις δυνάμεις και έχει καταβάλει εξαιρετική προσπάθεια για να επιτύχει τον στόχο του.

Χρήση: Ενώ η φράση μπορεί να χρησιμοποιηθεί σε κυριολεκτικό πλαίσιο, συνήθως χρησιμοποιείται μεταφορικά για να δηλώσει την απόλυτη δέσμευση και την προσπάθεια που απαιτείται για να βρεθεί κάτι ή κάποιος που είναι πολύτιμος.

Κιριά κι λιβάνια.

Σιγά μην έχει κεριά και λιβάνια κάποιος που του ζητάν βοήθεια ή εξυπηρέτηση

Η σημασία των κεριών και του λιβανιού ποικίλλει ανάλογα με το πλαίσιο: στην Ορθόδοξη Χριστιανική λατρεία συμβολίζουν την προσευχή, την πίστη και τη θεία ευαρέστηση, ενώ σε καθημερινές εκφράσεις μπορεί να αναφέρονται σε κάτι άλλο. Το θυμιατό συμβολίζει τη μήτρα της **Θεοτόκου**, το καρβουνάκι τον **Χριστό** και ο καπνός το Άγιο Πνεύμα, με τον καπνό να φέρνει τις προσευχές μας στον Θεό. Ενώ, σε εκφράσεις όπως «κεριά και λιβάνια» η απάντηση μπορεί να είναι ένα ξόρκι ή μια ένδειξη οργής.

Στη θρησκεία:

Θυμίαμα (Λιβάνι): Συμβολίζει την ένωση των ουρανών και της γης.

Θυμιατό: Συμβολίζει την κοιλιά της **Παναγίας** που γέννησε τον Χριστό.

Καρβουνάκι: Συμβολίζει τον Χριστό, που είναι Θεός και άνθρωπος.

Καπνός: Συμβολίζει το Άγιο Πνεύμα, το οποίο ανεβάζει τις προσευχές μας στον Θεό.

Η καύση του θυμιάματος: Συμβολίζει τη λατρεία και τον εξιλασμό. Το άρωμα που αναδύεται σημαίνει την πλήρωση της καρδιάς από τη θεία ευαρέστηση.

Το θυμιατό της Εκκλησίας: Έχει επιπλέον συμβολισμούς: οι αλυσίδες του συμβολίζουν την Αγία Τριάδα, ενώ τα κουδουνάκια τους 12 αποστόλους.

Κερί: Ο συμβολισμός του κεριού είναι η λατρεία και η θυσία, ενώ ο φωτισμός του χώρου από το κερί συμβολίζει την παρουσία του Θεού.

Στην καθημερινή γλώσσα

«Κεριά και λιβάνια!»: Μια έκφραση που χρησιμοποιείται συνήθως ως απάντηση σε όσους επαναλαμβάνουν τη λέξη «και» ή τη λέξη «Κύριε».

«Μυρίζει λιβάνι»: Φράση που σημαίνει ότι κάποιος είναι ετοιμοθάνατος.

«Όπως ο διάολος το λιβάνι»: Φράση που σημαίνει ότι κάποιος αποφεύγει ή φοβάται κάποιον.

Κι τα καλά δичούμινα κι τα κακά δичούμινα.

Όλα πρέπει να τα δεχόμαστε και να τα αντιμετωπίζουμε, ευχάριστα και δυσάρεστα.

Πρέπει, μας λέει η προηγούμενη φράση, όπως δεχόμαστε ευχάριστα ό,τι καλό μας προσφέρεται έτσι να δεχόμαστε και τις δυσάρεστες και άσχημες καταστάσεις. Να συμβιβαζόμαστε με όλες τις καταστάσεις, εφ' όσον δεν μπορούμε να κάνουμε διαφορετικά

Η παροιμία «Και τα καλά δεχόμενα και τα κακά δεχόμενα» σημαίνει ότι πρέπει να είμαστε προετοιμασμένοι να αποδεχόμαστε και τα θετικά και τα αρνητικά γεγονότα της ζωής με υπομονή και ψυχραιμία. Ουσιαστικά, προτρέπει τον άνθρωπο να αντιμετωπίζει εξίσου τις καλές και τις άσχημες στιγμές, αποδεχόμενος την πραγματικότητα όπως έρχεται.

Ερμηνεία: Υπομονή και αποδοχή των δυσκολιών.

Σημασία: Να μην είμαστε επιλεκτικοί, αλλά να δεχόμαστε τα πάντα, είτε είναι ευχάριστα είτε δυσάρεστα.

Παραλλαγή: Μια παρόμοια έκφραση είναι «ό,τι βρέξει ας κατεβάσει», που δηλώνει την ίδια φιλοσοφία αποδοχής των γεγονότων.

Κιφαλουνίτικους παπάς, τα δώδεκα ευαγγέλια τα κάνει δεκατρία.

Δεν υπολογίζει σωστά και έκανε λάθος, ακόμη και επίτηδες.

Η παροιμία «Κεφαλονίτικος παπάς τα δώδεκα ευαγγέλια τα κάνει δεκατρία» χρησιμοποιείται για να πει κάτι που είναι λανθασμένο, αλλά και για να διακωμωδήσει μια παλιά ιστορία της Κεφαλονιάς που αναφέρεται σε έναν παπά που διάβασε λάθος μία από τις περικοπές των Δώδεκα Ευαγγελίων. Η φράση υποδηλώνει ότι κάποιος προσπαθεί να «προσθέσει» κάτι που δεν υπάρχει, παρουσιάζοντας λανθασμένες ή ανακριβείς πληροφορίες.

Προέλευση: Η παροιμία προέρχεται από ένα πραγματικό περιστατικό στην Κεφαλονιά, πιθανότατα στο Ληξούρι.

Σημασία: Χρησιμοποιείται για να περιγράψει μια λανθασμένη αφήγηση, μια ανακρίβεια ή μια προσπάθεια να «ανακαλυφθεί» κάτι καινούργιο, ενώ στην πραγματικότητα πρόκειται για λάθος.

Επιπλέον πληροφορίες: Ορισμένοι πιστεύουν ότι ο παπάς διάβαζε τα Ευαγγέλια με «σοφία», αλλά η φράση επισημαίνει ότι η προσπάθεια του να τα κάνει δεκατρία ήταν λανθασμένη.

Κλαίει η μάνα του πιδί κι του πιδί τη μάνα.

Όταν τους συμβαίνει μεγάλη συμφορά, πολύ δυσάρεστη.

Η παροιμία «Κλαίει η μάνα το παιδί και το παιδί τη μάνα» αναφέρεται σε πολύ μεγάλες συμφορές που επηρεάζουν και τους δύο, τον γονέα και το παιδί. Συχνά, η παροιμία υπάρχει και στη μορφή «Χάνει η μάνα το παιδί και το παιδί τη μάνα», όπου η λέξη «χάνει» αντικαθιστά το «κλαίει» και χρησιμοποιείται για να περιγράψει μια κατάσταση αμοιβαίας απώλειας ή δυστυχίας.

Σημασία: Περιγράφει μια καταστροφική κατάσταση όπου η δυστυχία είναι αμοιβαία και κοινή για μπτέρα και παιδί.

Χρήση: Εκφράζει την έντονη λύπη και το πένθος που νιώθουν και οι δύο για τον χαμό ή τον διαχωρισμό τους, ή για κάποια μεγάλη συμφορά που τους έχει συμβεί από κοινού.

Κλαίν' οι χήρις, κλαιν' κι οι παντρεμένες.

Λέγεται για κάποιον που ενώ έχει, παραπονιέται ότι δεν έχει.

Η φράση «Κλαίνε οι χήρες, κλαίνε κι οι παντρεμένες» είναι μια παροιμία που χρησιμοποιείται για να δηλώσει ότι, παρά τις διαφορετικές καταστάσεις ζωής, η δυστυχία ή η απώλεια είναι ένα κοινό συναίσθημα, που επηρεάζει πολλούς ανθρώπους. Συχνά χρησιμοποιείται σε παρηγορητικό ύφος, για να δείξει ότι η ζωή συνεχίζεται και η θλίψη είναι εφήμερη.

Σημασία: Η παροιμία υπογραμμίζει ότι ο πόνος, η θλίψη ή η απώλεια δεν περιορίζονται σε μια συγκεκριμένη ομάδα ανθρώπων. Κανείς δεν είναι άτρωτος από τα δεινά της ζωής, ανεξάρτητα από την προσωπική του κατάσταση.

Παρηγορητική χρήση: Τη φράση συχνά την λένε σε κάποιον που βιώνει μια δύσκολη στιγμή, για να του δείξουν ότι δεν είναι μόνος και ότι πολλοί άλλοι βιώνουν παρόμοιες καταστάσεις. Στην ουσία, το μήνυμα είναι «η ζωή συνεχίζεται».

Παράδειγμα: Αν κάποιος φίλος χάσει το κατοικίδιό του, μπορεί να του πεις ότι κλαίνει οι κήρες, κλαίνει κι οι παντρεμένες, εννοώντας ότι ο πόνος της απώλειας είναι καθολικός.

Κλάψ'τα, Χαράλαμπε.

Μετά από κάποια πολύ μεγάλη συμφορά

Η φράση «Κλάψε τα Χαράλαμπε» σημαίνει ότι μια κατάσταση είναι τόσο άσχημη, που δεν υπάρχει ελπίδα και η μόνη αντίδραση είναι η απελπισία. Εκφράζει την αίσθηση ότι κάτι πολύ κακό πρόκειται να συμβεί ή έχει ήδη συμβεί και δεν υπάρχει τρόπος να αποφευχθεί.

Σημασία: Όταν μια κατάσταση είναι τραγική, καταστροφική ή εντελώς απελπιστική, η φράση δηλώνει ότι η μόνη πιθανή αντίδραση είναι η θλίψη, χωρίς καμία προοπτική για βελτίωση.

Προέλευση: Η φράση χρησιμοποιεί την προσωποποίηση του ονόματος «Χαράλαμπε» για να εκφράσει την αδυναμία και την απελπισία.

Παρόμοιες εκφράσεις: «Άστα, βράστα», «βράσε ρύζι/όρυζα», «κλάψε με μάνα, κλάψε με».

Κλείσ'κι στου καβούκι τ'.

Περιορίστηκε, απομονώθηκε και δεν επικοινωνεί καθόλου με τους άλλους.

Η φράση «κλείστηκε στο καβούκι του» σημαίνει ότι κάποιος απομονώθηκε, κλείστηκε στον εαυτό του, σταμάτησε να επικοινωνεί με τους άλλους ή συρρικνώθηκε από φόβο, συστολή ή επειδή αντιμετώπισε μια δύσκολη κατάσταση. Η έκφραση προέρχεται από την εικόνα της χελώνας που κρύβει το κεφάλι της μέσα στο καβούκι της για προστασία.

Απομόνωση: «Κλείστηκε στο καβούκι του» και παύει να μιλάει ή να έρχεται σε επαφή με τους γύρω του.

Εσωστρέφεια: Έχει εσωτερικευτεί, μένοντας κρυμμένος από την κατάσταση ή τους άλλους.

Φόβος ή συστολή: Μειώνει τη δραστηριότητά του ή τη θρασύτητά του επειδή νιώθει φόβο, συστολή ή επειδή αντιμετωπίζει κάτι που τον ξεπερνά.

Κλέφτ'ς άπιαστους, καθάριους νοικοκύρ'ς

Ο νοικοκύρης είναι καθαρός έστω και αν ο κλέφτης δεν πιαστεί. Διότι πλέον θα έχει άπλετο το ενδιαφέρον του στην κλεψιά.

Η παροιμία είναι «Κλέφτης άπιαστος, καθάριος νοικοκύρης», που σημαίνει ότι η πρόταση αυτή χρησιμοποιείται για να περιγράψει κάποιον που είναι αθώος ή ειλικρινής παρά τις κατηγορίες. Στην ουσία, εκφράζει την ειρωνεία ότι ένας κατηγορούμενος για κλοπή, ο οποίος, όμως, δεν έχει συλληφθεί, παρουσιάζεται σαν ένας «καθαρός» και «νοικοκύρης».

Σημασία: Η παροιμία δηλώνει πως, όσο κάποιος δεν έχει αποδειχθεί ένοχος, μπορεί να φαίνεται αθώος.

Χρήση: Μπορεί να χρησιμοποιηθεί σαρκαστικά για να υποδηλώσει ότι κάποιος που φαίνεται τίμιος μπορεί να είναι κρυφός κλέφτης, καθώς δεν έχει συλληφθεί.

Προέλευση: Βρίσκεται στις συλλογές παροιμιών.

Κλούβιου αυγό πήγα στο μπακάλη, αλλά ικείνους του κατάλαβι.

Στην περίοδο της Κατοχής γινόταν και του είδους αυτού οι συναλλαγές.

Η φράση «Κλούβιο αυγό πήγα στο μπακάλη, αλλά το κατάλαβε», σημαίνει:

Πήγα να “του πουλήσω” κάτι χαλασμένο / να τον ξεγελάσω, αλλά εκείνος το κατάλαβε.

Εικόνα: πας στον μπακάλη με κλούβιο (χαλασμένο) αυγό, σαν να θες να το επιστρέψεις ή να το παρουσιάσεις ως καλό, αλλά αυτός αντιλαμβάνεται την απάτη.

Χρησιμοποιείται μεταφορικά για να πεις ότι έκανες μια απόπειρα να ξεφύγεις, να κοροϊδέψεις ή να παρουσιάσεις κάτι κακό ως καλό, αλλά ο άλλος δεν “τσίμπησε”

Κλώτσα, νύφη μ’ κλώ, κλώτσα του νιρό.

Από το έθιμο του «κλήδονα», οπότε η νύφη έρχονταν στις βρύσες της πλατείας με το άφθονο νερό.

Η φράση «Κλώτσα νύφη μου, κλώτσα το νερό» είναι παροιμιακή-ιδιωματική έκφραση της ελληνικής λαϊκής παράδοσης.

Σημασία:

Χρησιμοποιείται ειρωνικά για να περιγράψει μια κατάσταση όπου κάποιος κάνει επίδειξη δύναμης ή ανώφελης ενεργητικότητας σε κάτι πολύ εύκολο, σε κάτι που δεν απαιτεί καμία ιδιαίτερη προσπάθεια. Με άλλα λόγια, λέγεται όταν κάποιος καυχιέται ή πανηγυρίζει για κάτι ασήμαντο.

Προέλευση:

Η έκφραση προέρχεται από λαϊκό γαμήλιο τραγούδι. Η νύφη, σύμφωνα με το έθιμο, πατούσε ή κλωτσούσε το νερό (ή μια στάμνα με νερό), κάτι εξαιρετικά εύκολο. Έτσι, η φράση έμεινε να σημαίνει το «μπράβο για το τίποτα».

Παράδειγμα χρήσης:

«Έστειλες ένα email και λες ότι έσωσες το project; Κλώτσα νύφη μου κλώτσα το νερό...»

Κλώτσοι την καρδάρα κι χύθ'κι του γάλα.

Εκείνος που ενώ προοδεύει, από ατυχία ή επίτηδες, τα ακυρώνει όλα.

Η φράση «Κλώτσοσε την καρδάρα και χύθηκε το γάλα» σημαίνει ότι κάποιος έχει καταστρέψει άσκοπα μια κατάσταση ή έχει σπαταλήσει κάτι που είχε αποκτηθεί με κόπο και τώρα πρέπει να αντιμετωπίσει τις συνέπειες της ανευθυνότητάς του. Μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να περιγράψει μια ατυχία που προκύπτει από αδιαφορία ή αμέλεια, όπως ένας τσοπάνης που κλωτσάει την καρδάρα με το γάλα και το χύνει.

Άμεση σημασία: Κάποιος κλωτσάει την καρδάρα (δοχείο για το γάλα) και χύνεται το γάλα.

Μεταφορική σημασία: Η φράση αναφέρεται σε κάποιον που, ενώ έχει φτάσει σε ένα επιθυμητό αποτέλεσμα, τελικά το καταστρέφει με μια δική του πράξη. Αυτή η πράξη μπορεί να είναι σκόπιμη ή ακούσια, και το αποτέλεσμα είναι η απώλεια όσων είχαν αποκτηθεί.

Προέλευση: Η φράση προέρχεται από την αγροτική ζωή, όπου η διαχείριση του γάλακτος απαιτούσε προσοχή. Η αμέλεια στη διαδικασία, όπως το να κλωτσηθεί η καρδάρα, είχε ως αποτέλεσμα τη σπατάλη του γάλακτος.

Κοιμάτι η γάτα χορεύουν τα ποντίκια.

Όταν λείπει ο αρχηγός, ο προϊστάμενος, τότε οι υπάλληλοί του αμελούν στα καθήκοντά τους.

Η φράση «Όταν λείπει η γάτα, χορεύουν τα ποντίκια» είναι μια παροιμία που σημαίνει ότι: όταν λείπει η εξουσία, ο έλεγχος ή ο επιβλέπων, οι υφιστάμενοι ή οι υπάκουοι εκμεταλλεύονται την κατάσταση για να κάνουν ό,τι θέλουν. Η φράση «Κοιμάται η γάτα, χορεύουν τα ποντίκια» είναι μια εναλλακτική εκδοχή της ίδιας παροιμίας.

Ετυμολογία και σημασία: Η παροιμία προέρχεται από την παρατήρηση ότι τα ποντίκια είναι φοβισμένα και κρύβονται όσο η γάτα είναι σε εγρήγορση. Όταν η γάτα κοιμάται ή λείπει, τα ποντίκια βγαίνουν από τις κρυψώνες τους και δρουν ανενόχλητα.

Χρήση: Χρησιμοποιείται για να περιγράψει μια κατάσταση όπου η απουσία κάποιου που επιβάλλει την τάξη οδηγεί σε ανάρμοστη συμπεριφορά ή αταξία. Για παράδειγμα, «Όταν λείπει ο δάσκαλος από την τάξη, χορεύουν τα μαθητούδια».

► Λείπ' ο γάτος, χορεύουν τα ποντίκια.

Κοιμάτι ουλόρθους.

Έχει μεγάλη νωχέλεια στις κινήσεις του.

Η φράση «κοιμάται όρθιος» σημαίνει ότι κάποιος νυστάζει υπερβολικά ή δεν αντιλαμβάνεται τι συμβαίνει γύρω του, λόγω έλλειψης εγρήγορσης, αδράνειας ή νωθρότητας. Μπορεί επίσης να αναφέρεται σε κάποιον που του λείπει η ευστροφία.

Κύριο νόημα: Υπερβολική νύστα ή έλλειψη αντίληψης.

Πρόσθετο νόημα: Έλλειψη ευστροφίας, αδράνεια ή νωθρότητα.

Κοιμάτι μι τσι κότες.

Πάει πολύ γρήγορα το βράδυ για ύπνο.

Η φράση «κοιμάται με τις κότες» σημαίνει ότι κάποιος κοιμάται πολύ νωρίς. Υπονοεί ότι πηγαίνει για ύπνο λίγο μετά τη δύση του ηλίου, όπως θα έκαναν οι κότες, οι οποίες συνήθως είναι στο κοτέτσι από νωρίς το βράδυ.

Κύρια σημασία: Πηγαίνει για ύπνο πολύ νωρίς.

Παράδειγμα: «Κοιμάται με τις κότες, γιατί ξυπνάει πολύ πρωί για τη δουλειά του.»

Εναλλακτική φράση: «πηγαίνει για ύπνο με τις κότες».

Κολοκύθια με τη ρίγαν'.

Η φράση «κολοκύθια με τη ρίγανη» είναι μια παροιμιώδης έκφραση που σημαίνει ότι κάτι είναι πολύ απλό και εύκολο να γίνει ή να καταλάβει κανείς, σαν να μαγειρεύεις κολοκύθια με λίγη ρίγανη, μια απλή συνταγή. Συχνά χρησιμοποιείται και ως συνώνυμο της έκφρασης «κολοκύθια στο πάτερο», τονίζοντας την ευκολία, και υποδηλώνει κάτι που είναι δεδομένο, προφανές ή αυτονόητο.

Σημασία και Χρήση:

Ευκολία: Υποδηλώνει ότι μια εργασία είναι «παιχνιδάκι», χωρίς δυσκολίες.

Προφανές: Κάτι που δεν χρειάζεται εξήγηση.

Αυτονόητο: Κάτι που είναι δεδομένο και δεν τίθεται υπό αμφισβήτηση.

Παράδειγμα: «Η επίλυση αυτού του προβλήματος είναι κολοκύθια με τη ρίγανη για έναν ειδικό.»

Στην ουσία, είναι σαν να λες «είναι παιχνιδάκι», αλλά με μια πιο παραδοσιακή ελληνική χροιά.

Κόρακας, κουράκου ματ' δε βγάν'.

Μεταξύ δύο φαύλων, υπάρχει αλληλεγγύη.

Η παροιμία σημαίνει ότι οι άνθρωποι με κοινά συμφέροντα, ή που ανήκουν στην ίδια ομάδα, δείχνουν κατανόηση και αλληλεγγύη μεταξύ τους και δεν βλάπτουν ο ένας τον άλλον. Συχνά χρησιμοποιείται για να περιγράψει την «σωτηρία» ή την «συμπάθεια» που δείχνουν οι κακοποιοί ή οι αμφιλεγόμενοι χαρακτήρες μεταξύ τους.

Σημασία: Όταν δύο άτομα ανήκουν στην ίδια κοινωνική τάξη ή έχουν κοινά συμφέροντα, τείνουν να προστατεύουν ο ένας τον άλλον και να μην προδίδονται μεταξύ τους.

Παραδείγματα: Μπορεί να αναφέρεται σε επαγγελματικές ομάδες, συμμορίες, ή άλλες κοινωνικές ομάδες που συνδέονται με κάποιον τρόπο.

Κοράκιασα από τη δίψα.

Δίψασα πολύ σαν τον κόρακα της μυθολογίας που δεν τον επέτρεψε να πει νερό ο θεός Απόλλων, για να τον τιμωρήσει για τα ψέματα που είπε.

Η φράση «κοράκιασα από τη δίψα» είναι μια ελληνική λαϊκή/καθημερινή έκφραση που σημαίνει: Διψώ πάρα πολύ, έχω ξεραθεί από τη δίψα, είμαι πολύ αφυδατωμένος/η.

Η λέξη «κοράκιασα» προέρχεται από το ότι τα κοράκια συχνά συνδέονται με την εξάντληση ή την ταλαιπωρία. Άρα «κοράκιασα» = «έφτασα στα όριά μου».

Κόσμους κι κουσμάκ'ς.

Πολλοί καλοί, αλλά και κακοί άνθρωποι.

Η φράση «κόσμος και κοσμάκης» σημαίνει «πάρα πολλοί άνθρωποι, ανεξαρτήτως προέλευσης» και χρησιμοποιείται για να τονίσει την παρουσία ενός πολύ μεγάλου πλήθους. Ο όρος «κοσμάκης» από μόνος του αναφέρεται στον απλό, λαϊκό κόσμο, συχνά με ελαφρώς μειωτική ή συναισθηματική χροιά.

Σημασία της έκφρασης:

Πολύς κόσμος: Υποδηλώνει πλήθος ατόμων.

Ποικιλομορφία: Συμπεριλαμβάνει όλους τους ανθρώπους, ανεξάρτητα από την κοινωνική τους τάξη.

Παραδείγματα χρήσης: «Μαζεύτηκε κόσμος και κοσμάκης» ή «Έχει γνωρίσει κόσμο και κοσμάκη».

Σημασία του όρου «κοσμάκης»: Ο απλός κόσμος: Αναφέρεται κυρίως στους φτωχούς, στους απλούς ή απλοϊκούς ανθρώπους.

Πιθανή μειωτική χρήση: Μπορεί να χρησιμοποιηθεί με ελαφρώς υποτιμητικό ή συναισθηματικό τρόπο για να περιγράψει τους ανθρώπους που δεν έχουν γνώση ή αντίληψη για ορισμένα πράγματα.

Παραδείγματα χρήσης: «Ο κοσμάκης θα πληρώσει πάλι την κρίση» ή «Κοροϊδεύει τον κοσμάκη».

Κότα πίτα το Γενάρη, κόκορας τον Αλωνάρη.

Η παροιμία «Κότα πίτα το Γενάρη, κόκορας τον Αλωνάρη» σημαίνει ότι ο Γενάρης, ως χειμερινός μήνας, προσφέρεται για να καταναλώσουμε πιο «βαρύ» κρέας, όπως η κότα (σε πίτα), ενώ τον Αλωνάρη (Ιούλιο), που είναι Καλοκαίρι, τρώμε πιο ελαφρύ, όπως κοκόρι και υποδηλώνει τις παραδοσιακές εποχές κατανάλωσης κρέατος και τους φυσικούς κύκλους της αγροτικής ζωής και διατροφής.

Γενάρης (Χειμώνας): Ο κόσμος τρώει κότα, συχνά μαγειρεμένη σε πίτα, καθώς είναι η εποχή που τα ζώα είναι πιο βαριά, πλούσια σε κρέας, μετά τα Χριστούγεννα και την ξεκούραση, και ταιριάζει με το κρύο.

Αλωνάρης (Καλοκαίρι/Ιούλιος): Τότε προτιμάται το κοκόρι (νεαρός κόκορας), το οποίο είναι πιο ελαφρύ και ταιριάζει με τις ζεστές μέρες του Καλοκαιριού, που απαιτούν ελαφρύτερα γεύματα.

Η παροιμία αυτή αντικατοπτρίζει τη λαϊκή σοφία για τη σωστή εποχή κατανάλωσης των διαφόρων κρεάτων, προσαρμοσμένη στις εποχές και τις ανάγκες του σώματος.

Κότα που κακαρίζει δεν κάν' αυγά.

Τα καλά έργα γίνονται όχι από κομπορρήμονες, αλλά από συνετούς.

Η φράση «κότα που κακαρίζει δεν κάνει αυγό» σημαίνει ότι η άσκοπη φασαρία, οι δυνατές φωνές και η επίδειξη δεν οδηγούν σε ουσιαστικό αποτέλεσμα ή παραγωγικότητα. Αντίθετα, μια ήσυχη και αποδοτική συμπεριφορά, όπου η εργασία γίνεται αθόρυβα και μεθοδικά, οδηγεί στο επιθυμητό αποτέλεσμα.

Φασαρία. αποτέλεσμα: Η φράση αντιπαραθέτει τη φλυαρία με την πράξη. Τα «κακαρίσματα» συμβολίζουν τις φωνές, τις διαμαρτυρίες ή την επίδειξη, ενώ το «αυγό» αντιπροσωπεύει το απτό και ωφέλιμο αποτέλεσμα.

Μαθήματα εργατικότητας: Υπογραμμίζει την αξία της ήσυχης και μεθοδικής εργασίας. Οι άνθρωποι που είναι πραγματικά παραγωγικοί, συχνά δεν διαφημίζουν τις προσπάθειές τους και προτιμούν να αφήνουν τα έργα τους να μιλήσουν από μόνα τους.

Σύγχρονες εφαρμογές: Η παροιμία μπορεί να εφαρμοστεί σε διάφορα πλαίσια, όπως την εργασία, την πολιτική ή την προσωπική ζωή, όπου η υπερβολική φασαρία συχνά αποσπά την προσοχή από την ουσία.

Κουβέντα κουβιντούλα, τρώει ου λύκος τη βιτούλα.

Η ξενοιασιά και η ανεμελιά έχει κακά αποτελέσματα.

Η φράση είναι μια παροιμία που σημαίνει ότι η ατελείωτη κουβέντα και η καθυστέρηση προκαλούν ζημιά ή απώλεια χρόνου, όπως ακριβώς ένας λύκος, που εκμεταλλεύεται την ευκαιρία και τρώει την «βιτούλα» (δηλαδή, τη λικουδιά ή το θήραμα) σιγά-σιγά. Η παροιμία προέρχεται από την Ήπειρο και τη Θεσσαλία.

Ερμηνεία: Η φράση αποδίδει μια κατάσταση όπου η χρονοτριβή και η αλόγιστη συζήτηση, οδηγούν σε βλάβη ή απώλεια.

Σχέση με «Φείδου χρόνου». Συναφής παροιμία είναι το «Χρόνου φείδου», που τονίζει την αξία του χρόνου.

Κουβέντα να γίνιτι.

Για κάτι που δεν πρόκειται να συμβεί ποτέ.

Η φράση «κουβέντα να γίνιτι» σημαίνει ότι μια συζήτηση γίνεται απλώς για να περάσει η ώρα ή για να καλυφθεί η σιωπή, χωρίς να αφορά κάτι σπουδαίο. Είναι μια άτυπη συζήτηση για καθημερινά, ασήμαντα θέματα και συχνά η ύπαρξη συζήτησης είναι πιο σημαντική από το περιεχόμενό της.

Σημασία: Η συζήτηση δεν έχει κάποιον ουσιαστικό σκοπό.

Παράδειγμα χρήσης: «Δεν θα πάμε πουθενά με τις κουβέντες, αλλά ας κάνουμε μια κουβέντα να γίνεται.»

Εναλλακτική ερμηνεία: Μπορεί να σημαίνει «λόγος να γίνεται» ή «κουβέντα στην κουβέντα», που δηλώνει μια συζήτηση που συνεχίζεται για πολλή ώρα και εναλλάσσονται τα θέματα.

Κουκιά μετρημένα.

Η φράση «κουκιά μετρημένα» σημαίνει κάτι που είναι ρεαλιστικό, υπολογίσιμο, σίγουρο και αδιαμφισβήτητο, συνήθως σε σχέση με ψήφους ή αριθμούς, όπου ο αριθμός είναι γνωστός και δεν μπορεί να αλλάξει (π.χ., «Οι ψήφοι είναι κουκιά μετρημένα»). Η προέλευσή της έρχεται από τις αρχαίες ψηφοφορίες με κουκιά και έχει πλέον επεκταθεί σε κάθε κατάσταση που απαιτεί ακρίβεια και βεβαιότητα, με μια ελαφρώς μειωτική χροιά να υποδηλώνει περιορισμένο αριθμό ή δεδομένη κατάσταση, σύμφωνα με το **Σαραντάκο**..

Σημασία της φράσης

Ακρίβεια και βεβαιότητα: Αναφέρεται σε ποσότητες ή αποτελέσματα που είναι γνωστά και αδιαμφισβήτητα.

Πολιτική χρήση: Συχνά χρησιμοποιείται για να περιγράψει σίγουρες ψήφους σε ψηφοφορίες ή βουλευτικές αποφάσεις.

Προέλευση: Προέρχεται από την αρχαία ελληνική χρήση των κουκιών (κυάμων) για τις ψηφοφορίες (κυαμευτοί άρχοντες).

Παραδείγματα χρήσης

«Οι ψήφοι για την εκλογή είναι κουκιά μετρημένα, δεν υπάρχει αμφιβολία».

«Δεν χρειαζόμαστε κουβέντα ακόμα, τα κουκιά μετρημένα τα ξέρουμε.» (Δηλαδή, τα δεδομένα είναι σαφή).

Κουλουκύθια στον πάτερο.

Αυτά που λες είναι όλως διόλου ανούσια και ανόητα.

Σημείωση. Πάτερα λέγονταν τα δοκάρια μιας παλιάς κουζίνας, όπου κρεμούσαν αρμαθιές με κρεμμύδια, σκόρδα κ.λπ. Αλλά όχι κολοκύθια, διότι ήταν βαριά.

Η φράση «κολοκύθια στον πάτερο» δεν είναι ακριβώς παροιμία, αλλά μια ιδιωματική έκφραση που σημαίνει ότι κάτι είναι άσχετο, ανώφελο ή ανούσιο. Σημαίνει ότι κάποιος λέει ανοησίες ή ανόητα πράγματα, δηλαδή «κολοκύθια» (ανούσια πράγματα) τα οποία είναι «στον πάτερο» (δηλαδή σε ένα σημείο που δεν έχουν καμία αξία).

«Πάτερο»: Σημαίνει το δοκάρι της στέγης.

«Κολοκύθια»: Χρησιμοποιούνται μεταφορικά για να δηλώσουν ανοησίες ή ανόητες ιδέες.

Συνδυασμός: «Κολοκύθια στον πάτερο» = ανόητα λόγια, ασυναρτησίες, πράγματα που δεν έχουν αξία.

Κομμάτια να γίν'.

Μου είναι εντελώς αδιάφορο αυτό.

Η φράση «κομμάτια να γίνει» είναι μια συγκαταβατική έκφραση αποδοχής μιας δυσάρεστης κατάστασης, που υποδηλώνει παραίτηση. Συνήθως, σημαίνει «ας χαλάσει, ας πάει στα κομμάτια». Μπορεί να ερμηνευτεί ως ένα είδος παραίτησης, αποδεχόμενος ένα δυσάρεστο αποτέλεσμα, αντί να συνεχίσει να διαμαρτύρεται.

Σημασία: Συγκαταβατική αποδοχή μιας δυσάρεστης κατάστασης.

Χρήση: Εκφράζει την παραίτηση και την αποδοχή μιας ήττας ή αποτυχίας.

Παραλλαγή: Η έκφραση «(ας) πάει στα κομμάτια!» έχει παρόμοια σημασία.

► Τσιμέντο να γέν',

Κομμένους κι ραμμένους στα μέτρα τ'.

Ταιριαστός απόλυτα. Ούτε περισσεύει, ούτε λείπει κάτι.

Η φράση «κομμένος και ραμμένος στα μέτρα του» δεν είναι παροιμία, αλλά μια έκφραση που σημαίνει ότι κάτι ή κάποιος είναι απολύτως κατάλληλος για μια συγκεκριμένη θέση, εργασία ή περίσταση. Χρησιμοποιείται για να περιγράψει κάτι που είναι φτιαγμένο ακριβώς όπως χρειάζεται, σαν να έχει κοπεί και ραφτεί ειδικά για αυτόν τον σκοπό.

Κυριολεκτική σημασία: Ένα ρούχο που έχει κοπεί και ραφτεί ακριβώς στις διαστάσεις κάποιου.

Μεταφορική σημασία:

Ένας άνθρωπος που έχει τα προσόντα και τις ικανότητες για μια συγκεκριμένη δουλειά («είναι κομμένος και ραμμένος για διευθυντής»).

Μια ιδέα ή ένα πλάνο που ταιριάζει απόλυτα σε μια κατάσταση («η λύση ήταν κομμένη και ραμμένη στα μέτρα μας»).

Κούνια που σε κούναγε...

Η φράση «Κούνια που σε κούναγε!» χρησιμοποιείται ειρωνικά για να δηλώσει ότι αυτό που πιστεύει, λέει ή ελπίζει κάποιος είναι ψευδαίσθηση ή αυταπάτη, αμφισβητώντας πλήρως τη λογική του ή την πραγματικότητα, σαν να «τον κούναγε η κούνια» και δεν είναι νηφάλιος/αντικειμενικός. Είναι μια έκφραση απορίας και απόρριψης των λεγόμενων, που σημαίνει «μόνο μη γελιέσαι», «όνειρα!» ή «πώς το λες έτσι».

Σημασία και χρήση:

Ειρωνική αμφισβήτηση: Όταν κάποιος λέει κάτι που φαίνεται παράλογο ή αδύνατο, απαντάς «Κούνια που σε κούναγε!».

Αμφισβήτηση αυταπάτης: Δείχνει ότι πιστεύεις πως ο συνομιλητής σου ζει σε μια φανταστική πραγματικότητα.

Απόρριψη/Άρνηση: Σημαίνει «αυτό δεν πρόκειται να γίνει ποτέ» ή «δεν ισχύει αυτό που λες».

Παράδειγμα: Αν κάποιος πει: «Σίγουρα θα κερδίσω το λαχείο», μπορεί να του απαντήσεις: «Κούνια που σε κούναγε!».

Κουνούπ' μ' έγινις σήμιρα.

Είσαι συνέχεια κοντά μου και με τσιγκλάς ενοχλητικά.

Η φράση «Κουνούπι μ' έγινες σήμερα» δεν είναι γνωστή έκφραση, αλλά μπορεί να υποδηλώνει ότι κάποιος αισθάνεται ενοχλημένος ή «τσιμπημένος» από κάτι που τον δυσκολεύει, όπως ένα ενοχλητικό κουνούπι. Κάποιος που λέει κάτι τέτοιο μπορεί να αισθάνεται ενοχλημένος από μια δυσάρεστη κατάσταση που του συμβαίνει, παρόμοια με τον εκνευρισμό που προκαλεί το τσίμπημα του κουνουπιού.

Πιθανές ερμηνείες

Συμβολική ενόχληση: Το «κουνούπι» είναι ένας τρόπος να περιγράψει κάποιος κάτι που είναι ενοχλητικό και επίμονο, όπως η «ενοχλητική» ή «επιβλαβής» φύση του κουνουπιού.

Αίσθηση παγίδευσης: Μπορεί να υποδηλώνει την αίσθηση του να έχεις «κολλήσει» σε κάτι που σε ενοχλεί, όπως η αίσθηση του να σε «τσιμπάει» ένα κουνούπι συνεχώς.

Συγκεκριμένη κατάσταση: Μπορεί να αναφέρεται σε μια συγκεκριμένη κατάσταση που οδήγησε σε αυτή την αίσθηση, όπως μια δυσάρεστη αλληλεπίδραση ή ένα πρόβλημα.

Κουντά στα ξιρά καίγουντι κι τα χλουρά.

Τους παίρνει η μπόρα όλους και εκείνους που φταίνε και εκείνους που δεν φταίνε.

Η παροιμία σημαίνει ότι οι αθώοι συχνά τιμωρούνται ή πληγώνονται εξαιτίας των αμαρτιών ή των λαθών κάποιου άλλου. Συχνά ερμηνεύεται ότι όσοι είναι κοντά σε κάποιον που κάνει λάθη (οι «φταίχτες») υφίστανται κι αυτοί τις συνέπειες, ακόμα κι αν οι ίδιοι είναι αθώοι (οι «χλωροί»).

Σημασία: Τα αθώα άτομα συχνά υφίστανται βλάβη εξαιτίας των πράξεων ή των λαθών άλλων.

Εφαρμογή: Αυτό αναφέρεται σε καταστάσεις όπου ένας αθώος βρίσκεται κοντά σε κάποιον που κατηγορείται για κάτι, και ο αθώος υφίσταται τις συνέπειες μαζί με τον ένοχο.

Κουντά στου βασιλικό ποτιζιτι κι η γλάστρα.

Όταν συναναστραφείς με καλόν άνθρωπο, θα γίνεις κι εσύ καλός.

Φροντίζουμε κάποιον και κοντά σε αυτόν επωφελούνται και άλλοι χωρίς να το αξίζουν

Η παροιμία είναι «Χάρη στο βασιλικό ποτίζεται κι η γλάστρα» και σημαίνει ότι κάτι ωφέλιμο γίνεται μαζί με κάτι άλλο, επωφελείται από τη δράση του ή την παρουσία του.

Ερμηνεία: Το «ποτίζεται κι η γλάστρα» αναφέρεται σε κάτι που ωφελείται έμμεσα ή τυχαία, εξαιτίας της δράσης κάποιου άλλου.

Παράδειγμα: Αν κάποιος καθαρίζει το δωμάτιό του (ο βασιλικός) και ταυτόχρονα μαζεύει

και τα δικά του αντικείμενα που είναι πεταμένα (η γλάστρα), θα μπορούσε να ειπωθεί ότι «χάρη στο βασιλικό ποτίζεται και η γλάστρα», δηλαδή η γλάστρα καθαρίζεται χάρη στην προσπάθεια που γίνεται για το δωμάτιο.

► Μαζί με το βασιλικό ποτίζεται και η γλάστρα.

Κοντός ψαλμός, αλληλούια.

Πρέπει γρήγορα να τελειώνουμε και μάλιστα όμορφα κι ωραία.

Η φράση «κοντός ψαλμός αλληλούια» σημαίνει ότι τα πολλά λόγια είναι περιττά, καθώς η αλήθεια ή το αποτέλεσμα ενός γεγονότος θα αποκαλυφθεί σύντομα. Χρησιμοποιείται όταν αναμένεται μια γρήγορη έκβαση και δεν χρειάζονται περαιτέρω συζητήσεις ή προβλέψεις, γιατί η λύση είναι κοντά.

Σημασία: Περιττεύουν τα πολλά λόγια, καθώς σύντομα θα αποδειχθεί η αλήθεια.

Χρήση: Χρησιμοποιείται όταν ένα γεγονός αναμένεται να έχει γρήγορη κατάληξη.

Ερμηνεία: Δείχνει ότι η λύση ή το αποτέλεσμα είναι πολύ κοντά και όλα θα γίνουν φανερά άμεσα.

Κουρίτσ' σαν του κρύου του νερό.

Πολύ όμορφο και καλοσυνάτο.

Η φράση «κουρίτσι σαν το κρύο το νερό» δεν είναι παροιμία, αλλά παρομοίωση που χρησιμοποιείται στην καθημερινή ελληνική γλώσσα. Σημαίνει ότι το κορίτσι είναι πολύ όμορφο, φρέσκο, δροσερό, ευχάριστο στην εμφάνιση ή στην παρουσία—όπως ακριβώς το κρύο νερό είναι δροσερό και ευχάριστο.

Λέγεται συνήθως για: νέα, όμορφα κορίτσια, κορίτσια με «φρεσκάδα» στην εμφάνιση ή στον χαρακτήρα θετική, δροσιστική παρουσία

Η έκφραση «Κορίτσι, σαν το κρύο το νερό» ή «σαν τα κρύα τα νερά» σημαίνει ότι μια κοπέλα είναι πολύ δροσερή, φρέσκια, χαριτωμένη, υγιής και ζωντανή, σαν να την δροσίζει το κρύο νερό, τονίζει δηλαδή την φυσική της ομορφιά και την καθαρότητά της. Χρησιμοποιείται για να περιγράψει μια νεαρή γυναίκα με λαμπερή και «φρέσκια» εμφάνιση.

Σημασία: Αναφέρεται στην ομορφιά, τη δροσιά και την υγεία.

Χρήση: Για να πεις ότι μια κοπέλα είναι όμορφη και φρέσκια, σαν να βγήκε από πηγή!.

Κουτσά, στραβά κι ανάπουδα.

Όλα ελαττωματικά και τίποτε καλό.

Η φράση «κουτσά, στραβά κι ανάποδα» σημαίνει με δυσκολία, με λάθος τρόπο, ή με δυσάρεστη έκβαση. Μπορεί να αναφέρεται σε κάτι που έγινε ατελώς, με προβλήματα, ή ακόμα και να έχει λάθος αποτέλεσμα.

Ατελώς, με δυσκολία: Κάτι που έγινε «κουτσά, στραβά κι ανάποδα» σημαίνει ότι έγινε με

δυσκολία και όχι με τον σωστό τρόπο.

Με λάθος τρόπο: Μπορεί να σημαίνει ότι κάτι έγινε εντελώς λάθος, αντίθετα από το σωστό ή το αναμενόμενο.

Με δυσάρεστη έκβαση: Σημαίνει ότι κάτι κατέληξε σε μια αρνητική ή δυσάρεστη κατάληξη, όπως στην έκφραση «τέλειωσε το σχολείο κουτσά, στραβά κι ανάποδα».

Κουτσοί, στραβοί στον Άγιο Παντελεήμονα.

Πήγαιναν για να ζητήσουν βοήθεια, όπως οι άρρωστοι πήγαιναν στον Άγιο Παντελεήμονα.

Η φράση «κουτσοί, στραβοί στον Άγιο Παντελεήμονα» αναφέρεται σε ανθρώπους με σοβαρά κινητικά προβλήματα, τυφλούς, κωφούς ή άλλες ασθένειες που πήγαιναν στα εξωκλήσια του Αγίου Παντελεήμονα με την ελπίδα θεραπείας, τάζοντας τάματα για την ίασή τους. Η έκφραση περιγράφει την ελπίδα και την πίστη για μια θαυματουργή θεραπεία.

Ιστορικό υπόβαθρο: Ο Άγιος Παντελεήμονας θεωρούνταν προστάτης των ασθενών και θεραπευτής. Πολλά εξωκλήσια αφιερωμένα σε αυτόν, ειδικά στον Πόντο, συγκέντρωναν μεγάλες μάζες πιστών.

Συρροή και τάματα: Οι άνθρωποι ταξίδευαν μεγάλες αποστάσεις, συχνά με τα πόδια, για να επισκεφτούν τα ιερά μέρη και να αφήσουν τάματα (όπως λαμπάδες, λάδι, ή να προσφέρουν λειτουργίες).

Ελπίδα για θεραπεία: Η φράση συνοψίζει τη συγκέντρωση αυτών των ανθρώπων, που ήλπιζαν να ξεπεράσουν τις ασθένειές τους και να γίνουν καλά, αφήνοντας πίσω σπίτια, δουλειές και περιουσίες.

Εφαρμογή: Η φράση χρησιμοποιείται για να περιγράψει μια μεγάλη συγκέντρωση ανθρώπων που αντιμετωπίζουν παρόμοια σοβαρά προβλήματα και αναζητούν λύση.

Κούφια να 'ν' η ώρα που μ' είπες γι' αυτό του κακό.

Στεναχωρήθηκα πολύ και λυπήθηκα συνάμα.

Η φράση «Κούφια να 'ν' η ώρα που μ' είπες γι' αυτό του κακό» είναι λαϊκή, αποτρεπτική έκφραση (πολύ συχνή σε κρητική και γενικότερα ελληνική ντοπιολαλιά).

Λέγεται όταν κάποιος αναφέρει κάτι κακό ή κακοτυχία και ο ακροατής θέλει να ξορκίσει αυτό που άκουσε, να δηλώσει δηλαδή “μακριά από εμάς, να μη συμβεί”.

Πιο ελεύθερη απόδοση: «Μακριά από εμάς αυτό το κακό». «Άντε, να μην γίνει ποτέ αυτό που είπες.». «Σιχαμένη η στιγμή που το ανέφερες, να μη μας βρει τέτοιο κακό».

Κόψι του λιμό σ'.

Προσπάθησε, πρέπει πάση θυσία να το κάνεις.

«Κόψε το λαιμό σου» σημαίνει «βρες τρόπο μόνος σου / λύσε το μόνος σου»..

Δεν χρησιμοποιείται κυριολεκτικά· είναι μια έντονη, λίγο αγενής έκφραση που λέγεται όταν κάποιος θέλει να πει «δεν θα σε βοηθήσω – θα τα καταφέρεις μόνος σου».

Η φράση «κόψε το λαιμό σου» είναι ιδιωματική στα ελληνικά και δεν εννοείται κυριολεκτικά.

Σημασία: Σημαίνει «φρόντισε να γίνει οπωσδήποτε», «βρες τρόπο και κάν' το με κάθε κόστος». Δηλώνει έντονη απαίτηση, πίεση ή και απειλητικό τόνο.

Παραδείγματα: «Κόψε το λαιμό σου να είσαι εδώ στις 8». «Κόψε το λαιμό σου και βρες τα λεφτά μέχρι αύριο»,

Ύφος & χρήση: Είναι αγενής / επιθετική έκφραση.

Χρησιμοποιείται συνήθως σε καβγάδες ή όταν κάποιος έχει εξουσία και πιέζει. Καλό είναι να αποφεύγεται σε ευγενική ή επαγγελματική επικοινωνία.

Πιο ήπιες εναλλακτικές: «Φρόντισε να...», «Κάνε ό,τι μπορείς για να...» «Είναι πολύ σημαντικό να...»

Κρείττον του λαλείν, το σιγάν.

Προτροπή προς κάποιον μιας καλής συντροφιάς.

Η αρχαία ελληνική παροιμία «κρείττον του λαλείν, το σιγάν» σημαίνει ότι είναι καλύτερο να σιωπάς παρά να μιλάς, ιδίως όταν αυτό που έχεις να πεις δεν είναι απαραίτητο ή χρήσιμο. Η έκφραση τονίζει την αξία της σιωπής σε ορισμένες περιστάσεις, σε αντίθεση με την άσκοπη ομιλία.

Σημασία: Η παροιμία υποδηλώνει ότι η σιωπή μπορεί να είναι πιο σοφή και προτιμότερη από το να μιλήσεις άσκοπα ή να πεις κάτι που θα προκαλέσει προβλήματα.

Προέλευση: Έχει ρίζες στην αρχαία ελληνική σκέψη. Ο **Πυθαγόρας**, για παράδειγμα, συμβούλευε να σιωπάς ή να λες κάτι καλύτερο από τη σιωπή, μια ιδέα που συνδέεται με την παροιμία: «Παρήνει σιγάν ή κρείττονα σιγής λέγειν».

Χρήση: Χρησιμοποιείται ακόμη και σήμερα για να υπενθυμίσει σε κάποιον ότι η σιωπή είναι χρυσός, ειδικά σε διλήμματα ή αμήχανες καταστάσεις..

Κρύο – κρύο, καιρός για δύο.

Η φράση «Κρύο - κρύο, καιρός για δύο» δεν είναι ακριβώς παροιμία με την κλασική έννοια, αλλά ένας δημοφιλής αφορισμός ή έκφραση που χρησιμοποιείται για να δηλώσει πως ο κρύος καιρός αποτελεί ιδανική αφορμή για να βρεις συντροφιά, θαλπωρή και ζεστασιά δίπλα σε κάποιον αγαπημένο, συνήθως σε ρομαντικό πλαίσιο.

Σημασία: Επικαλείται την ανάγκη για αγκαλιές και συντροφικότητα λόγω του κρύου.

Χρήση: Μπορεί να ειπωθεί με χιουμοριστική ή και πιο σοβαρή διάθεση για να προτείνει κανείς την έξοδο ή τη συνάντηση με ένα πρόσωπο που επιθυμεί.

Κύληψε ο τέντζερης και βρήκε το καπάκι.

Η παροιμία «Κύληψε ο τέντζερης και βρήκε το καπάκι» σημαίνει ότι δύο άνθρωποι με παρόμοια (συνήθως αρνητικά) χαρακτηριστικά, συνήθειες ή ιδιοτροπίες, ταιριάζανε τέλεια, σαν να φτιάχτηκαν ο ένας για τον άλλο και τώρα είναι μαζί ως φίλοι ή ζευγάρι. Είναι σαν να λέμε «όμοιος ομοίω αεί πελάζει» και «δείξε μου τον φίλο σου να σε πω ποιος είσαι».

Εξήγηση: Κάθε σκεύος (τέντζερης) ταιριάζει με το καπάκι του, και στην περίπτωση αυτή, οι δύο άνθρωποι είναι τόσο όμοιοι που ταιριάζουν απόλυτα, επιβεβαιώνοντας ο ένας την «ποιότητα» του άλλου.

Χρήση: Χρησιμοποιείται για να σχολιάσει είτε θετικά είτε αρνητικά την ταιριαστή παρέα δύο ατόμων που έχουν κοινά στοιχεία, συχνά αρνητικά.

Παράδειγμα: «Και οι δυο είναι τσιγκούνηδες, κύληψε ο τέντζερης και βρήκε το καπάκι.».

Κωφόν καμπάνα κι αν χτυπάς, τυφλόν κι αν θυμιατίζεις, και μεθυσμένον αν κερνάς, όλα χαμένα τα 'ναι.

Ο κωφός δεν ακούει την καμπάνα, ο τυφλός δεν βλέπει το θυμιατό, ο μεθυσμένος δε αντιλαμβάνεται το κέρασμα. Επομένως όλα αυτά πάνε στα χαμένα. Λέγεται για κάποιον αδιάφορο, ακόμη και για σημαντικά πράγματα.

Ερμηνεία: Το τετράστιχο λέει: Ό,τι κι αν κάνεις για κάποιον που δεν μπορεί να αντιληφθεί (ο κωφός δεν ακούει την καμπάνα, ο τυφλός δεν βλέπει το θυμίαμα, ο μεθυσμένος δεν καταλαβαίνει το κέρασμα), είναι μάταιο, γιατί δεν θα έχει αποτέλεσμα.

Μεταφορικά: Ό,τι κι αν προσφέρεις σε κάποιον που δεν μπορεί ή δεν θέλει να καταλάβει, πάει χαμένο.

Το τετράστιχο ανήκει στη δημώδη λαϊκή σοφία (παροιμιακό/γνωμικό δίστιχο) και εκφράζει μια συχνή ιδέα της παραδοσιακής ελληνικής σκέψης: η προσπάθεια γίνεται άχρηστη όταν απευθύνεται σε άνθρωπο που δεν έχει την ικανότητα ή τη διάθεση να την κατανοήσει.

Συμφραζόμενα (πολιτισμικά – κοινωνικά):

1.- Λαϊκή σοφία και παροιμίες: Στην παραδοσιακή κοινωνία οι άνθρωποι χρησιμοποιούσαν τέτοιους στίχους για να μεταφέρουν πρακτική σοφία. Το τετράστιχο λειτουργεί όπως μια παροιμία: σύντομο, ρυθμικό, με παραδείγματα από την καθημερινότητα.

2.- Εικόνες από τη θρησκευτική και καθημερινή ζωή: Καμπάνα → κέντρο της κοινότητας, καλεί, ειδοποιεί. Θυμίαμα → θρησκευτική πράξη με έντονη οσμή και οπτική παρουσία. Κέρασμα → πράξη φιλοξενίας, κοινωνικό δεσμό.

3.- Μεταφορική χρήση αισθήσεων: Η κώφωση, τύφλωση και μέθη χρησιμοποιούνται μεταφορικά για να δείξουν όχι κυριολεκτική αναπηρία, αλλά άνθρωπο ανεπίδεκτο, αδιάφορο, απρόθυμο.

4.- Ηθικό δίδαγμα: Το μήνυμα συνδέεται με μια γενικότερη λαϊκή θέση: «Μη χαρμίζεις λόγια και κόπο σε κάποιον που δεν καταλαβαίνει». Χρησιμοποιούνταν συχνά σε συμβουλευτικά πλαίσια: γονείς προς παιδιά, ηλικιωμένοι προς νεότερους, ή ως σχόλιο μιας αποτυχημένης προσπάθειας.

5.- Χρονολογικό και γλωσσικό πλαίσιο: Ο τρόπος διατύπωσης (κωφόν-τυφλόν-μεθυσμένον) δείχνει παλιότερη δημοτική/καθαρευουσιάνικη επίδραση, χαρακτηριστική σε παραδοσιακούς στίχους, μοιρολόγια, μαντινάδες και γνωμικά.

Ρόλος στη συζήτηση:

Ένα τέτοιο τετράστιχο συνηθιζόταν να λέγεται: για να σχολιάσει έναν άνθρωπο που δεν ακούει συμβουλές, για να εκφράσει ματαιώση μετά από επαναλαμβανόμενη προσπάθεια ή ως ειρωνική παρατήρηση σε μια κατάσταση όπου η προσπάθεια είναι εκ των προτέρων καταδικασμένη.

Κουρείο (με όλα τα σύνεργά του και με την ταμπέλα του ακόμη, ψηλά).

Έξι κουρεία λειτουργούσαν ακαταπαύστως στην πλατεία κατά την προπολεμική και μεταπολεμική περίοδο. Ιδιαίτερα το Σάββατο που έπρεπε να πάρεις σειρά για να κουρευτείς και να ξυριστείς.

Λαγός τη φτέρη κούναγε, κακό της κεφαλής του.

Η έκφραση «Λαγός τη φτέρη κούναγε, κακό της κεφαλής του» σημαίνει, όταν κάποιος κάνει συνεχώς ένα λάθος ή δείχνει σημάδια συμπεριφοράς που οδηγούν σε πρόβλημα, είναι δικό του το φταίξιμο (κακό του κεφαλιού του), υπονοώντας ότι το αποτέλεσμα της πράξης του είναι δική του ευθύνη και όχι τυχαίο. Η φράση προέρχεται από μια ιστορία όπου ένας λαγός, κάνοντας συνεχώς ένα συγκεκριμένο σημάδι (κουνούσε τη φτέρη του), έδειχνε στον κυνηγό το σημείο όπου βρισκόταν, με αποτέλεσμα να τον εντοπίζει εύκολα, και αυτό ήταν δικό του κακό.

Η παροιμία «Λαγός τη φτέρη κούναγε, κακό της κεφαλής του» σημαίνει ότι κάποιος ευθύνεται ο ίδιος για τα δεινά ή τις συμφορές, που του συμβαίνουν, καθώς πράξεις του τις προκάλεσαν, όπως ο λαγός που κουνώντας τις φτέρες, αποκάλυψε την κρυψώνα του και έπαθε κακό..

Προέλευση: Προέρχεται από την ιστορία ενός λαγού που κρύφτηκε στις φτέρες, αλλά επειδή πείνασε και άρχισε να τις τρώει, κούνησε τα φυτά, πρόδωσε την παρουσία του και ανακαλύφθηκε.

Σημασία: Χρησιμοποιείται για να δηλώσει την προσωπική ευθύνη ενός ατόμου για τα δικά του προβλήματα, παθήματα ή για το ότι έκανε κάτι που τον έφερε σε δύσκολη θέση, δηλαδή «έφταιγε ο ίδιος για την κακοτυχία του».

Λάθε βιώσας.

Το «λάθε βιώσας» είναι ένα απόφθεγμα του **Επικούρου**, που σημαίνει «ζήσε κρυφά, ζήσε εν αφανεία ή απαρατήρητος», προτρέποντας σε έναν τρόπο ζωής μακριά από τη δημοσιότητα, την πολιτική και τα εγκόσμια, ώστε να επιτευχθεί η γαλήνη και η αταραξία. Ουσιαστικά, είναι μια συμβουλή να μη «φωτίζεις» την ύπαρξή σου με την προβολή, αλλά να ζεις διακριτικά, επιτρέποντας στον εαυτό σου να ανακαλύψει την εσωτερική ηρεμία και «ηδονή».

Ανάλυση της φράσης:

Λάθε: Προστακτική αορίστου του αρχαίου ρήματος λανθάνω, που σημαίνει «κρύβομαι», «διαφεύγω την προσοχή» ή «παραμένω αθέατος».

Βιώσας: Μετοχή αορίστου από το βιώω, που σημαίνει «ζω».

Σημασία στην πράξη:

Αποφυγή δημοσιότητας: Μην επιδιώκεις τη δόξα, την αναγνώριση ή την πολιτική δράση, καθώς αυτά φέρνουν αναταραχή.

Εσωτερική εστίαση: Ζήσε με γνώμονα την εσωτερική σου κατάσταση και τις απλές χαρές, μακριά από την κενή επίδειξη (π.χ., να «μην το κουράζεις» με την υπερβολική έκθεση).

Γαλήνη: Αυτός ο τρόπος ζωής, σύμφωνα με τον **Επίκουρο**, είναι προϋπόθεση για την «ηδέως ζην», δηλαδή την ήρεμη και ευχάριστη ζωή.

Στην ουσία, είναι μια προτροπή για μια λιτή και αθόρυβη ζωή, που δίνει προτεραιότητα στην πνευματική ηρεμία.

Λάχτ'σι για να ιδεί, αν είναι ο αδερφός τ', αυτόν που σκότουσαν.

Έτρεξε δρομέως, χωρίς να υπολογίζει ανηφόρες και εμπόδια.

Ιστορικό: Κατά την ανώμαλη εκείνη 10ετία του 1940, μαθεύτηκε στο χωριό ότι οι αντάρτες σκότωσαν στο Παλικόπρι, τον **Νικήτα**. Μόλις το άκουσε αυτό ο **Κωνσταντίνος Γιαννακός**, έτρεξε ταχύτατα και έφθασε στον Αϊ Λια για να τον ιδεί, διότι νόμισε ότι ήταν ο αδερφός του **Νικήτας Γιαννακός**. Ευτυχώς, όμως είδε ότι επρόκειτο για το **Νικήτα Γκίκα** κι έτσι πρέμψε μεν, γιατί διαπίστωσε ότι ζούσε ο αδερφός του, λυπήθηκε δε γιατί ένα παλικάρι Καναλιώτικο, υπήρξε θύμα της ανώμαλης εκείνης κατάστασης του χωριού. Αυτή την τραγωδία θέλει να επισημάνει η ανωτέρω παροιμιακή έκφραση.

Λέγι πάντα την αλήθεια, για να 'χ'ς απ' το θιο βουήθεια

Τον ακέραιο και ενάρετο άνθρωπο τον βοηθάει και ο Θεός.

Η παροιμία τονίζει ότι η αλήθεια είναι πάντα το σωστό μονοπάτι και ότι όποιος την λέει, έχει την ευλογία του Θεού. Μπορεί επίσης να ερμηνευθεί ως μία συμβουλή προς τα παιδιά, ενθαρρύνοντάς τα να μην λένε ψέματα.

Η φράση υπονοεί ότι η ειλικρίνεια, σε αντίθεση με το ψέμα, δεν χρειάζεται να θυμάται κανείς τι έχει πει και ότι η αλήθεια, αν και μπορεί να είναι δύσκολη, τελικά ωφελεί.

Η παροιμία που αναφέρετε υπάρχει ως «Όποιος λέει την αλήθεια, έχει το Θεό βοήθεια» και υπογραμμίζει την ηθική δύναμη και την θεϊκή εύνοια που προκύπτει από την ειλικρίνεια, ενώ άλλες παροιμίες, όπως «Όταν λες την αλήθεια, δεν έχεις ανάγκη να θυμάσαι τι είπες» τονίζουν την πρακτική ευκολία της ειλικρίνειας.

Παραλλαγές/Σχετικές παροιμίες:

«Όταν λες την αλήθεια, έχεις και τούτο το καλό, ότι δεν έχεις ανάγκη να θυμάσαι τι είπες».

«Το λάδι και η αλήθεια βγαίνουν πάντα από πάνω» (η αλήθεια αποκαλύπτεται πάντα).

«Από μικρό και τρελό μαθαίνεις την αλήθεια».

Η ουσία της παροιμίας είναι ότι η αλήθεια είναι μια ενάρετη πράξη που εξασφαλίζει την στήριξη του Θεού.

Λείπ' η γάτους, χουρεύουν τα πουντίκια.

Η παροιμία σημαίνει ότι όταν απουσιάζει ο υπεύθυνος ή ο ανώτερος, χαλαρώνει η πειθαρχία και επικρατεί ακοσμία. Όταν η εξουσία φεύγει, οι υφιστάμενοι εκμεταλλεύονται την ευκαιρία για να παραβιάσουν τους κανόνες.

Η παροιμία είναι «Όταν λείπει η γάτα, χορεύουν τα ποντίκια» και σημαίνει ότι όταν απουσιάζει το άτομο που έχει την εξουσία (το αφεντικό, ο γονιός), οι υφιστάμενοι ή τα παιδιά εκμεταλλεύονται την απουσία για να κάνουν ό,τι θέλουν, αδιαφορώντας για τους κανόνες και την τάξη.

Σημασία: Οι υφιστάμενοι (ποντίκια) γίνονται ξέφρενοι και ανεύθυνοι όταν ο προϊστάμενος (γάτος) δεν είναι παρών.

Χρήση: Εφαρμόζεται σε οικογένειες, σχολεία, εργασιακούς χώρους και γενικότερα σε καταστάσεις όπου υπάρχει ιεραρχία.

Λείπ' η Μαρτ'ς απ' τη Σαρακοστή;

Λέγεται για άνθρωπο που ανακατεύεται με πολλές υποθέσεις.

Ο Μάρτης έχει συνδεθεί και με τη Σαρακοστή. Δεν υπάρχει περίπτωση να μην συμμετέχει στη νηστήσιμη εκκλησιαστική περίοδο. Γι' αυτό οι παλαιοί συμπλήρωναν πως: «Λείπει ο Μάρτης από τη Σαρακοστή». Με αυτή την παροιμία, όμως, στόλιζαν και κάποιους συνανθρώπους τους, όχι πάντοτε συμπαθητικούς, οι οποίοι ήταν πανταχού παρόντες. Τέτοια αγάπη, λοιπόν, γι' αυτόν τον Μήνα!!!

Η ερώτηση «Λείπει ο Μάρτης απ' τη Σαρακοστή;» είναι λαϊκή έκφραση που σημαίνει ότι ο Μάρτιος, αν και μήνας της Σαρακοστής (και της Αποκριάς), είναι γεμάτος αντίθεση με την αυστηρότητά της, καθώς φέρνει την Άνοιξη, τη ζωή, την αλλαγή και ταυτόχρονα έχει «άτακτες» μέρες (π.χ. την «Κυρά-Σαρακοστή» που «τρών» οι μέρες). Το έθιμο της «Μαρτιάς» που φορούν οι μπητέρες και οι γιαγιάδες στα παιδιά (κόκκινη και άσπρη κλωστή) το συμβολίζει αυτό: κόκκινο για τον ήλιο/ζωή και άσπρο για το χιόνι/θάνατο, με σκοπό την προστασία και την αλλαγή της εποχής, κάνοντας τον Μάρτη να μη «λειτουργεί» σαν κανονικός, αυστηρός Σαρακοστιανός μήνας.

Γιατί «λείπει» ο Μάρτης από τη Σαρακοστή (με τη λαϊκή έννοια):

Αντιθέσεις και «παιχνίδια»: Ο Μάρτης έχει διπλή φύση. Φέρνει λουλούδια, ζώα («Μάρτης γδάρτης, κι Απρίλης» με τα δυο νερά) αλλά και κρύο. Είναι ένας μήνας γεμάτος αλλαγές, «πενήντα» μέρες (πέντε δεκαετίες) που «τρών» τις μέρες της Σαρακοστής.

Η «Μαρτιά» (ή «Μάρτης» / «Κόκκινη κλωστή»): Το έθιμο είναι η ουσία: φοριέται για να προστατεύει από τον ήλιο του Μάρτη και τον θάνατο (άσπρο), αλλά συμβολίζει και την προσημονία της ζωής (κόκκινο). Είναι σαν να του λένε: «Δεν είσαι αυστηρός Σαρακοστιανός, έχεις τα δικά σου έθιμα!».

Η «Κυρά-Σαρακοστή»: Ένα χάρτινο ομοίωμα της «Κυράς» με τα επτά «πόδια» (τις εβδο-

μάδες της Σαρακοστής) κόβεται κάθε Δευτέρα. Το γεγονός ότι τα πόδια «κόβονται» δείχνει την πρόοδο προς την Ανάσταση, αλλά ο Μάρτης, με τις αλλαγές του, κάνει αυτή τη μέτρηση «παιχνιδιάρικη».

Εν ολίγοις, ο Μάρτης «λειτουργεί» διαφορετικά από την αυστηρή, λιτή Σαρακοστή, γιατί φέρνει την ελπίδα της Άνοιξης, παρά το κρύο, και αυτό φαίνεται στα έθιμα της «Μαρτιάς».

Λέου τα σύκα, σύκα κι τη σκάφ', σκάφ'.

Είμαι απόλυτα ειλικρινής.

Η φράση «Λέγω τα σύκα, σύκα και τη σκάφη, σκάφη» σημαίνει ότι λέει κανείς τα πράγματα όπως είναι, με ειλικρίνεια και χωρίς περιστροφές. Είναι μια παροιμία που προέρχεται από την αρχαιότητα, από το έργο του **Αριστοφάνη**, όπου χρησιμοποιείται για να δηλώσει κάποιον που μιλάει απερίφραστα.

Σημασία: Να μιλάς ανοικτά, ειλικρινά και χωρίς να «μασάς τα λόγια σου».

Προέλευση: Η φράση έχει αρχαία καταγωγή. Συγκεκριμένα, ένα απόσπασμα από έργο του **Αριστοφάνη**, που αναφέρει τη φράση «σκαιός και αγροικός ειμί την σκάφην, σκάφην λέγω», η οποία αναφέρεται μόνο στο δεύτερο μέρος (τη σκάφη).

Χρήση: Χρησιμοποιείται στην καθημερινότητα για να περιγράψει έναν άνθρωπο που λέει την αλήθεια κατάματα, ακόμα κι αν είναι σκληρή.

Λίγα είν' τα ψωμιά τ'

Σε λίγο θα πεθάνει.

Η φράση «λίγα είναι τα ψωμιά του» (ή «τα έφαγε τα ψωμιά του», «είναι μετρημένα τα ψωμιά του») σημαίνει ότι κάποιος βρίσκεται πλέον στα τελευταία του, κοντά στο τέλος της ζωής του, έχοντας γεράσει. Η έκφραση μπορεί να αναφέρεται και σε κάποιο αντικείμενο που έχει φθαρεί πολύ από τη χρήση και πρόκειται να αχρηστευθεί.

Για πρόσωπο: Σημαίνει ότι κάποιος έχει γεράσει πολύ και σύντομα θα πεθάνει.

Για αντικείμενο: Σημαίνει ότι κάτι έχει φθαρεί πολύ από τη χρήση και σύντομα θα πάψει να είναι χρήσιμο.

Λίγα κι καλά.

Λόγια και αντικείμενα.

Η φράση «λίγα και καλά» δεν είναι ακριβώς παροιμία αλλά παροιμιώδης έκφραση που σημαίνει:

«καλύτερα λίγα πράγματα, αλλά ποιοτικά».

Άλλες αντίστοιχες παροιμίες είναι: «Το λίγο το καλό», «Κάλλιο λίγο και καλό, παρά πολύ και κακό», «Το πολύ το Κύριε ελέησον το βαριέται κι ο παπάς» (πιο χιουμοριστικό, εννοεί ότι η υπερβολή κουράζει)

Λίγα λόγια κι σταράτα.

Όχι πολλές κουβέντες, αλλά λίγες και ξεκάθαρες.

Η φράση «Λίγα λόγια και σταράτα» σημαίνει να μιλάς σύντομα, ειλικρινά και με σαφήνεια, χωρίς περιστροφές ή περιττές λεπτομέρειες. Είναι παροιμία που προτρέπει την ειλικρίνεια και την αμεσότητα στην επικοινωνία, αποφεύγοντας τα μεγάλα και μπερδεμένα λόγια.

Σημασία: Μίλα σύντομα, ειλικρινά και με σαφήνεια.

Σκοπός: Να αποφεύγεις τα περιττά λόγια και τις περιστροφές.

Εναλλακτική έκφραση: «Μεγάλη μπουκιά φάε, μεγάλο λόγο μην πεις».

Λίθοι τε και πλίνθοι και κέραμοι και ξύλα ατάκτως ερριμμένα.

Η φράση «Λίθοι τε και πλίνθοι και κέραμοι και ξύλα ατάκτως ερριμμένα» σημαίνει «πέτρες, τούβλα, κεραμίδια και ξύλα ριγμένα χωρίς τάξη» και χρησιμοποιείται για να δηλώσει την απόλυτη αταξία, την προχειρότητα και το χάος, υπονοώντας ότι κάτι είναι άχρηστο ή ελαττωματικό στη μορφή του μέχρι να οργανωθεί, όπως τα οικοδομικά υλικά πριν γίνουν οπίτι.

Ανάλυση της Σημασίας:

Κυριολεκτική: Αναφέρεται σε υλικά (πέτρες, τούβλα, κεραμίδια, ξύλα) που βρίσκονται πεταμένα και ανακατεμένα στο χώμα.

Μεταφορική: Αυτά τα υλικά, όταν είναι ατάκτως ριγμένα, δεν έχουν καμία αξία. Μόνο όταν τεθούν σε τάξη (τακτοποιηθούν) κατά την οικοδομή, αποκτούν αξία και σχηματίζουν ένα χρήσιμο κτίσμα, μια οικία.

Εφαρμογή: Η φράση χρησιμοποιείται για να περιγράψει οτιδήποτε είναι χαοτικό, ανοργάνωτο, ή αποδιοργανωμένο, τονίζοντας την ανάγκη για τάξη και σωστή διάταξη.

Προέλευση:

Η έκφραση προέρχεται από την αρχαία ελληνική φιλοσοφία και χρησιμοποιείται ως παράδειγμα από τον **Αριστοτέλη** στον «Ηθικά Νικομάχεια» (Βιβλίο Ι, Κεφ. 7), για να τονίσει τη διαφορά μεταξύ ενός τακτικού στρατεύματος και ενός άτακτου, καθώς και γενικά την αξία της τάξης.

Λόγια της αρβύλας ή της караβάνας.

Χωρίς νόημα και ανούσιες διαδόσεις.

«Λόγια της αρβύλας» σημαίνει φήμες ή αβάσιμες, ανεπίσημες ιστορίες που διαδίδονται μαζικά. Ο όρος αναφέρεται σε ιστορίες, συχνά τρομακτικές ή διασκεδαστικές, που βασίζονται σε φήμες και διαδίδονται ευρέως ως αληθινές, όπως οι αστικοί μύθοι.

Φήμες: Η κύρια έννοια είναι αυτή των ανεπίσημων, αβάσιμων φημών.

Αστικός μύθος: Συνδέεται με την έννοια του αστικού μύθου, δηλαδή μια ιστορία που λέγεται ως αληθινή, αλλά στην πραγματικότητα δεν είναι.

Η έκφραση «λόγια της караβάνας» (όχι «αρβύλας») είναι παροιμία που σημαίνει αόριστες, ασήμαντες, ή ψεύτικες πληροφορίες, λόγια χωρίς ουσία, που τα λέει όποιος τύχει (όπως ο άνεμος της караβάνας που λέει λόγια χωρίς να έχει πρόθεση). Αναφέρεται σε κάτι κενές κουβέντες, που δεν έχουν βάση.

Σημασία και Χρήση

Προέλευση: Προέρχεται από την εικόνα του ανέμου που φυσάει και ταξιδεύει παντού, φέρνοντας ή λέγοντας πράγματα χωρίς νόημα.

Χρήση: Χρησιμοποιείται για να υποβαθμιστούν λόγια, π.χ., «Μην τα πιστεύεις, είναι λόγια της караβάνας».

Συνώνυμα: Λόγια του αέρα, λόγια του ανέμου, κουβέντες του αέρα.

Η «αρβύλα» (μπότα) δεν σχετίζεται με αυτή την παροιμία. Η σωστή μορφή είναι «λόγια της караβάνας» ή «λόγια της караβάνας / του αέρα / του ανέμου» .

Λόγια του αέρα.

Αερολογίες, χωρίς ουσία και περιεχόμενο.

«Λόγια του αέρα» είναι μια ιδιωματική έκφραση που σημαίνει λόγια χωρίς ουσία, άσκοπα ή ανώφελα. Συχνά χρησιμοποιείται για να περιγράψει συζητήσεις ή δηλώσεις που είναι κενές περιεχομένου ή δεν οδηγούν σε κάποιο ουσιαστικό αποτέλεσμα.

Σημασία: Κενές κουβέντες, λόγια του συρμού, φλυαρία.

Συνώνυμα: Αερολογία, κενολογία.

Παρόμοια έκφραση: «Αέρα κοπανίζω» ή «αέρα καβουρντίζω», που σημαίνει χάνω άσκοπα τον καιρό μου.

Λογαριάζ' χωρίς τον ξενοδόχο.

Σκέφτεται και αποφασίζει χωρίς να ρωτήσει τον αρμόδιο.

Η φράση «λογαριάζω χωρίς τον ξενοδόχο» σημαίνει ότι κάποιος σχεδιάζει κάτι χωρίς να υπολογίζει ή να ρωτάει έναν βασικό παράγοντα, που μπορεί να επηρεάσει το αποτέλεσμα. Είναι μια έκφραση που χρησιμοποιείται για να δείξει ότι κάποιος κάνει λάθος σχέδια, παραβλέποντας έναν κρίσιμο παράγοντα ή άτομο.

Ορισμός: Σχεδιάζω κάτι χωρίς να λαμβάνω υπόψη έναν βασικό παράγοντα, γνωστό ή απρόοπτο.

Χρήση: Λέγεται όταν κάποιος υπολογίζει κάτι, παραβλέποντας κάποιον σημαντικό παράγοντα. Για παράδειγμα: «Η ομάδα μας θεωρούσε σίγουρη τη νίκη, αλλά λογάριαζε χωρίς τον ξενοδόχο».

Παρόμοια έκφραση: «Κάνεις το λογαριασμό χωρίς το ξενοδόχο».

Λουιού ντουλουιού.

Λογής - λογής. Μεγάλη ποικιλία. Άνθρωποι από όλες τις φυλές

Η φράση «λουιού ντουλουιού» δεν είναι τυπική ελληνική λέξη· χρησιμοποιείται, όμως, προφορικά ως αστεία, παιδική ή μιμητική έκφραση για να δηλώσει: ακαταλαβίστικα λόγια / μπουρδολογήματα / σαχλαμάρες σαν να λέμε: «έλεγε κάτι λουιού ντουλουιού και δεν καταλάβαινα τίποτα».

Πού τη συναντάμε:

Σε παιδικές κουβέντες ή «μωρουδίστικη» μίμηση.

Ως χιουμοριστικός τρόπος να περιγράψουμε κάποιον που μιλά ακατάληπτα.

Μερικές φορές σε τοπικές ή οικογενειακές ιδιολέκτους ως παιχνίδι λέξεων.

Η φράση «λουιού ντουλουιού» δεν έχει καθιερωμένη, κυριολεκτική σημασία στα ελληνικά. Συνήθως χρησιμοποιείται ως άσημη / παιχνιδιάρικη έκφραση, κάτι σαν ηχητικό γέμισμα (παρόμοιο με το «λα λα λα»), κυρίως:

σε παιδικά τραγούδια ή πειράγματα

σε παραδοσιακούς ή σατιρικούς στίχους

για ρυθμό, χιούμορ ή ελαφρότητα, όχι για νόημα.

Σε ορισμένα συμφραζόμενα μπορεί να υπονοεί απλώς χαβαλέ, ανοησία ή κάτι που δεν παίρνεται στα σοβαρά, αλλά αυτό εξαρτάται από το πού το άκουσες.

Λυγάει σίδερα.

Είναι πολύ δυνατός.

Η φράση «λυγάει σίδερα» σημαίνει ότι κάποιος είναι εξαιρετικά δυνατός, ικανός να κάνει κάτι πολύ δύσκολο, όπως το να λυγίσει ένα μεταλλικό αντικείμενο με γυμνά χέρια. Χρησιμοποιείται μεταφορικά για να περιγράψει ένα άτομο με μεγάλη σωματική δύναμη ή θάρρος.

Κυριολεκτική σημασία: Κάποιος λυγίζει (κάνει καμπύλο) σίδερο. Αυτό είναι κάτι που μπορεί να κάνει ένας αθλητής δύναμης.

Μεταφορική σημασία: Ο όρος χρησιμοποιείται για να περιγράψει ένα άτομο με τεράστια δύναμη, σωματική ή πνευματική, που μπορεί να αντιμετωπίσει οποιαδήποτε δυσκολία.

Λύθ'κι η γλώσσα τ'.

Άρχισε να μιλάει πολύ.

Η φράση «λύθηκε η γλώσσα του» σημαίνει ότι κάποιος άρχισε να μιλάει, συχνά μετά από αμηχανία ή σιωπή. Η σημασία είναι πως άρχισε να μιλάει ασταμάτητα και με άνεση, είτε για να πει κάτι που τον απασχολούσε, είτε απλώς άρχισε να επικοινωνεί με λόγια.

Σημασία: Λάλησε, μίλησε, εξέφρασε τις σκέψεις του.

Συνθήκες: Συχνά χρησιμοποιείται όταν κάποιος ήταν σιωπηλός ή διστακτικός και ξαφνικά αρχίζει να μιλάει.

Συνώνυμα: Αρθρώνει, ξεστομίζει, εκφέρει.

Λύκος να σι φάει.

Η φράση αυτή λέγεται για να αποδοκιμάσουμε κάποιον για τις ιδέες του, τις προτάσεις του ή τις πράξεις του. «Δεν συμφωνώ γιατί λες ανοησίες».

Η φράση «Λύκος να σε φάει!» είναι μια αστεία κατάρα ή μια έκφραση απογοήτευσης, που χρησιμοποιείται συνήθως για να εκφράσει έναν ελαφρύ θυμό ή για να επισημάνει την αμέλεια ενός ατόμου. Λειτουργεί σαν να λέει κανείς «Θεός να σε βάλει!» ή «Θεός να με έχει!» με ειρωνικό τρόπο, συνήθως όταν κάποιος έχει κάνει ένα λάθος ή έχει παραμελήσει κάτι.

Ειρωνική κατάρα: Χρησιμοποιείται αστειευόμενος για να εκφράσει ένα ελαφρύ παράπονο.

Έκφραση απογοήτευσης: Μπορεί να χρησιμοποιηθεί όταν κάποιος έχει κάνει ένα λάθος ή έχει φερθεί απρόσεκτα.

Προσοχή: Η χρήση της φράσης «μπα» στην αρχή, όπως «μπα, λύκος να σε φάει», την κάνει πιο έντονη..

Λύν' κι δεν'

Λέγεται για κάποιον, που έχει δικαιώματα να κάνει ό,τι θέλει.

Η φράση «λύνει και δένει» σημαίνει ότι κάποιος έχει μεγάλη δύναμη, εξουσία ή τα μέσα να κάνει ό,τι θέλει σε έναν συγκεκριμένο χώρο ή περίσταση. Συχνά χρησιμοποιείται για να περιγράψει ένα άτομο που είναι πολύ ισχυρό και επηρεάζει αποφασιστικά τις καταστάσεις.

Έχει μεγάλη εξουσία: Μπορεί να κάνει ό,τι θέλει χωρίς να εμποδίζεται από κανέναν.

Διαθέτει τα μέσα: Έχει τη δύναμη και τους πόρους για να επιβάλει τη θέλησή του.

Συχνά μεταφορικά: Η έκφραση χρησιμοποιείται κυρίως μεταφορικά για να δηλώσει κυριαρχία ή επιρροή.

Μετάλλια του Αλβανικού Έπους.

Στον αγώνα του 1940, πολλοί Καναλιώτες επιστρατεύθηκαν και άλλοι μεν άφησαν εκεί τα κόκκαλά τους, άλλοι δε επέστρεψαν στα σπίτια τους καταταλαιπωρημένοι και αγνώριστοι. Μερικοί έφεραν μαζί τους και τα δείγματα της αντρείουσύνης τους.

Μαζί δεν κάνουμε κι χώρια δε μπορούμε.

Λέγεται για ανθρώπους που διαφωνούν και τσακώνονται μεταξύ τους, αλλά τελικά διατηρούν τις σχέσεις τους.

Η φράση «Μαζί δεν κάνουμε και χώρια δεν μπορούμε» σημαίνει ότι οι άνθρωποι νιώθουν μια βαθιά, συναισθηματική ή πρακτική ανάγκη να είναι μαζί, αλλά η συμβίωση είναι τόσο δύσκολη που συχνά καταλήγουν να συγκρούονται ή να δυσαρεστούνται. Εκφράζει την αντιφατική και περίπλοκη φύση των ανθρώπινων σχέσεων, όπου η ανάγκη για σύνδεση είναι έντονη, αλλά η συνύπαρξη δημιουργεί προβλήματα και συγκρούσεις.

Μαζί δεν κάνουμε: Υποδηλώνει τις δυσκολίες, τις διαφωνίες, τις συγκρούσεις και τις απογοητεύσεις που προκύπτουν όταν οι άνθρωποι προσπαθούν να συνυπάρξουν.

Χώρια δεν μπορούμε: Εκφράζει την αμοιβαία ανάγκη, τη σύνδεση και την εξάρτηση που υπάρχει μεταξύ τους, η οποία καθιστά την απομόνωση δύσκολη ή αδύνατη.

► Εμείς μαζί δεν κάνουμε και χώρια δεν μπορούμε.

Μαζί με τα ξηρά καίγονται και τα χλωρά.

Μαζί με τους υπαίτιους και τους ενόχους, τιμωρούνται και οι αθώοι.

Η παροιμία «Μαζί με τα ξηρά καίγονται και τα χλωρά» σημαίνει ότι συχνά οι αθώοι τιμωρούνται μαζί με τους ενόχους. Είναι μια μεταφορά από την φωτιά που καταστρέφει τόσο τα ξερά (πιο ευάλωτα) όσο και τα χλωρά (πιο ανθεκτικά) κλαδιά.

Ερμηνεία: Σε καταστάσεις σύγκρουσης ή αδικίας, οι αθώοι υφίστανται τις συνέπειες μαζί με αυτούς που φταίνε.

Παρόμοια παροιμία: Μια άλλη, ισοδύναμη παροιμία είναι: «Κοντά στα ξερά ξύλα, καίγονται και τα χλωρά».

Μαζί με το βασιλικό ποτίζεται και η γλάστρα.

Η φράση «Μαζί με το βασιλικό ποτίζεται και η γλάστρα» είναι ελληνική παροιμία που σημαίνει ότι κάτι το καλό ή ωφέλιμο συχνά «επωφελείται» ή «πλέει» μαζί με κάτι άλλο που είναι το κύριο θέμα ή η αιτία, αναδεικνύοντας την ιδέα της συσχέτισης ή της έμμεσης ωφέλειας.

Ερμηνεία: Όταν φροντίζεις κάτι σημαντικό (το βασιλικό), κάτι άλλο που βρίσκεται δίπλα του ή σχετίζεται (η γλάστρα) παίρνει κι αυτό όφελος, ακόμα κι αν δεν είναι ο κύριος στόχος.

Σημασία: Συχνά χρησιμοποιείται με χιούμορ ή ειρωνεία για να περιγράψει καταστάσεις όπου ένα άτομο ή πράγμα επωφελείται από μια ευκαιρία ή μια φροντίδα που δίνεται σε κάποιον/κάτι άλλο, όπως ένα «δωράκι» ή μια «έμμεση χάρη».

► Κουντά στου βασιλικό πουτίζι κι η γλάστρα.

Μαζί μιλάμε και χώρια καταλαβαίνουμε.

Όταν δυο άτομα δεν μπορούν να συνεννοηθούν μεταξύ τους.

Η παροιμία «Μαζί μιλάμε και χώρια καταλαβαίνουμε» (ή «καταλαβαινόμαστε») σημαίνει ότι υπάρχει μια βαθιά, σιωπηλή κατανόηση μεταξύ δύο ατόμων, η οποία ξεπερνά τα λόγια, δηλαδή ακόμα και όταν δεν μιλούν ή είναι χώρια, καταλαβαίνουν ο ένας τον άλλον με μια ματιά, μια κίνηση ή μια υπόνοια, δείχνοντας απόλυτη συνεννόηση και ψυχική σύνδεση.

Σημασία: Δείχνει την τέλεια αρμονία και την έλλειψη ανάγκης για πολλές εξηγήσεις σε μια σχέση.

Χρήση: Χρησιμοποιείται για να περιγράψει φίλους, ζευγάρια ή συνεργάτες που έχουν τόσο καλή σχέση, που δεν χρειάζονται πολλά λόγια για να συνεννοηθούν.

Παραλλαγή: Η έκφραση «καταλαβαινόμαστε» τονίζει την αμοιβαία αντίληψη και κατανόηση.

Μάζουξι τα λουριά τ'ς.» ή Έμασι τσι νουρά τ'ς.

Αναγκάστηκε να περιορίσει τις απαιτήσεις της και τη θρασύτητά της και να γίνει πιο συνεργάσιμη

Η φράση «μάζεψε τα λουριά της» είναι ελληνική ιδιωματική έκφραση και σημαίνει: συγκρατήθηκε, έδειξε περισσότερη πειθαρχία ή σοβαρεύτηκε, συνήθως μετά από πίεση, επίπληξη ή κάποια δυσάρεστη συνέπεια.

Χρησιμοποιείται για άτομο που έκανε του κεφαλιού του ή ξεφεύγει και μετά αναγκάζεται να «μαζευτεί».

Παράδειγμα: Μετά την παρατήρηση του προϊσταμένου, μάζεψε τα λουριά της και δούλεψε κανονικά.

Μαζώθ'κι κουβάρ'.

Μαζεύτηκε σαν κουβάρι. Από φόβο, κρίο ή πόνο κ.λπ. διπλώθηκε, μαζεύτηκε και λούφαξε στη γωνιά. Έγινε ένα κουβάρι.

Η φράση «μαζεύτηκε κουβάρι» σημαίνει ότι κάποιος ένιωσε πολύ άσχημα, στενοχωρήθηκε υπερβολικά ή βίωσε ψυχικό πόνο. Μπορεί επίσης να χρησιμοποιηθεί για να περιγράψει κάτι που έχει μαζευτεί και έχει γίνει σωρός ή μπουλούκι από την ακαταστασία.

Συναισθηματική σημασία: «Μαζεύτηκε η ψυχή μου κουβάρι» περιγράφει έντονη στενοχώρια, αγωνία ή θλίψη, σαν η ψυχή να έχει μαζευτεί σ' ένα σφιχτό, δυσάρεστο σχήμα.

Σωματική σημασία: Μπορεί να περιγράφει κάποιον που έχει κουλουριαστεί, πιθανόν από τον πόνο ή την κούραση.

Σημασία ακαταστασίας: Στην περίπτωση των ρούχων, η έκφραση «κουβαριάστηκαν» σημαίνει ότι έχουν τσαλακωθεί πολύ και έχουν γίνει ένα μπέρδεμα.

Μάης άβριχος, μούστος άσωτους.

Η παροιμία σημαίνει ότι ένας Μάης χωρίς βροχή οδηγεί σε καλή σοδειά σταφυλιών και, κατ' επέκταση, σε άφθονο και ποιοτικό μούστο. Ειδικότερα, ο ήλιος και η ξηρασία τον Μάη ωριμάζουν τα σταφύλια, με αποτέλεσμα να παράγεται μεγάλη ποσότητα μούστου, η οποία είναι «άσωτος» λόγω της αφθονίας της.

«Μάης άβρεχος»: Αναφέρεται στον μήνα Μάιο που δεν έχει βροχές.

«μούστος άσωτος»: Αναφέρεται στον μούστο (το χυμό των σταφυλιών) που είναι άφθονος («άσωτος»), λόγω της καλής σοδειάς.

Μάη μου, καλέ μου μήνα, να 'σουν δυο φορές το χρόνο!

Η φράση «Μάη μου, καλέ μου μήνα, να 'σουν δυο φορές το χρόνο!» σημαίνει ότι ο Μάιος είναι ένας εξαιρετικά αγαπημένος μήνας λόγω της Άνοιξης, της γονιμότητας, της αφθονίας των καρπών και της ομορφιάς και ο λαός θα ήθελε να ζει περισσότερο αυτή την εποχή – όχι τον Αύγουστο, όπως νομίζουν κάποιοι. Είναι μια έκφραση χαράς για την άνθιση της φύσης, την καλοκαιρία, τα λουλούδια και την «πρώτη σοδειά», αλλά και μια ευχή για να ξαναζήσουμε αυτή την ευχάριστη περίοδο, τονίζοντας τη διαφορά ανάμεσα στην πλούσια φύση του Μάη και τον καύσωνα του Αυγούστου, αν και ο Αύγουστος έχει κι αυτός τα καλά του, την ξεγνοιασιά και τη συγκομιδή.

Σημασία της φράσης:

Αγάπη για την Άνοιξη: Ο Μάιος συμβολίζει την αναγέννηση, την πλήρη άνθιση (λουλούδια, φύση), και την αρχή του Καλοκαιριού, προσφέροντας μια αίσθηση ανανέωσης και χαράς.

Πλούτος και ευημερία: Συνδέεται με την καλή σοδειά (π.χ. σιτάρι), γι' αυτό και υπάρχει η παραλλαγή: «Ο Μάης πουλά σιτάρι».

Ευχή για διπλό Μάιο: Η φράση εκφράζει την επιθυμία να διαρκέσει αυτή η όμορφη περίοδος και να μπορούσε να βιώσει ξανά την «πρώτη» ομορφιά της Άνοιξης.

Σύγκριση με τον Αύγουστο:

Ενώ υπάρχει η φράση «Αύγουστε, καλέ μου μήνα, να 'σουν δυο φορές τον χρόνο», αυτή αναφέρεται στην πλούσια συγκομιδή και τις διακοπές, αλλά ο Μάιος με την καθαρή του ομορφιά θεωρείται πιο «καλοδεχούμενος» για διπλή εμφάνιση.

Ο Αύγουστος φέρνει «Καλοκαίρι», αλλά ο Μάιος την «πρώτη» υπόσχεση αυτού του Καλοκαιριού και αυτό το φρέσκο πρόσωπο του μήνα λαχταρά ο λαός.

Μάθι γέρου γράμματα, τώρα στα γιράματα.

Η δυσκολία στο να ασχοληθεί κανείς με κάτι καινούργιο.

Είναι χαρακτηρισμός για μεγάλους σε ηλικία ανθρώπους που επιδιώκουν να αποκτήσουν καινούργιες γνώσεις, οι οποίες, όμως, συνήθως σχετίζονται με δραστηριότητες μικρότερων σε ηλικία. Συνήθως αφορά ηλικιωμένους ή μεσήλικες που ξεκίνησαν να διαβάζουν για νέες θεματολογίες και να πειραματίζονται με νέες γνώσεις. Ωστόσο θα έπρεπε να ασχοληθούν με όλα αυτά πολλά χρόνια πριν. Όμως κάλλιο αργά παρά ποτέ.

Η παροιμία «Μάθε γέρο γράμματα τώρα στα γεράματα» σημαίνει ότι είναι αργά και δύσκολο να μάθει κανείς κάτι καινούργιο στην ηλικία των γερατειών.

Έκφραση: «Μάθε γέρο γράμματα τώρα στα γεράματα».

Σημασία: Είναι δύσκολο ή και αδύνατο, να αποκτηθούν καινούργιες γνώσεις ή να αλλάξουν παλιές συνήθειες σε μεγάλη ηλικία.

Άλλη παροιμία με παρόμοια έννοια: «Στερνή μου γνώση να σε είχα πρώτα!».

Μάθι τεχν' κι άσπννε, κι όταν θέλεις πιάσπννε.

Η τέχνη, η γνώση ενός επαγγέλματος, είναι ένα από τα πιο βασικά εφόδια που πρέπει να έχουμε για να αντιμετωπίσουμε με αξιοπρέπεια τις απαιτήσεις της ζωής. Η ζωή έχει πολλές διακυμάνσεις και δεν ξέρεις τι μπορεί να σου επιφυλάξει στο μέλλον. Ότι, όμως, κι αν γίνει, όταν έχεις γνώσεις ενός επαγγέλματος, τότε μπορείς, όποτε χρειαστεί, να αντιμετωπίσεις μια κατάσταση.

Η παροιμία «Μάθε τέχνη κι άσπννε, κι όταν θέλεις πιάσπννε» σημαίνει ότι η απόκτηση μιας δεξιότητας (τέχνη) είναι χρήσιμη, ακόμα κι αν δεν την χρησιμοποιείς συνεχώς. Η γνώση αυτή παραμένει και μπορεί να σου φανεί χρήσιμη όποτε την χρειαστείς. Μια παραλλαγή της είναι «Μάθε τέχνη κι άσπννε και αν πεινάσεις πιάσπννε».

Μάθε τέχνη κι άσπννε: Αυτό το κομμάτι τονίζει τη σημασία της απόκτησης μιας δεξιότητας, όπως μια τέχνη, ένα επάγγελμα ή μια γνώση.

Κι όταν θέλεις πιάσπννε: Αυτό το κομμάτι υποδηλώνει ότι αυτή η δεξιότητα θα είναι εκεί για να την αξιοποιήσεις όταν το χρειαστείς, ακόμα κι αν την αφήσεις στην άκρη για κάποιο διάστημα.

Μαθ'μένα τα β'νά απ' τα χιόνια.

Οι πεπειραμένοι άνθρωποι ξέρουν να αντιμετωπίζουν τις δυσκολίες

Είναι αγέρωχος και δυνατός και δεν λυγίζει μπροστά στις αναποδιές.

Η φράση «μαθ'μένα τα βουνά από τα χιόνια» σημαίνει ότι τα βουνά δεν τρομάζουν από το χιόνι, όπως ακριβώς και ένας έμπειρος ή πολυβασανισμένος άνθρωπος δεν πτοείται από τις δυσκολίες της ζωής, αφού έχει συνηθίσει.

Ερμηνεία: Η έκφραση μεταφορικά αναφέρεται στην ανθρώπινη συνήθεια και ανθεκτικότητα απέναντι στα προβλήματα.

Προέλευση: Η φράση προέρχεται από λαϊκό τραγούδι και την χρησιμοποιούμε για να περιγράψουμε κάποιον που έχει πια συνηθίσει τις δυσκολίες και δεν φοβάται πια από αυτές.

«Μακάριοι οι φτωχοί τω πνεύματι». (Ματθ. Ε΄3).

Ας είναι ευτυχισμένοι οι ολιγαρκείς και ταπεινοί άνθρωποι.

Η φράση «Μακάριοι οι πτωχοί τω πνεύματι» δεν είναι παροιμία, αλλά ένα απόσπασμα από την ορεινή ομιλία του **Ιησού**, που βρίσκεται στο Ευαγγέλιο του **Ματθαίου**. Σημαίνει ότι είναι ευτυχισμένοι αυτοί που, έχοντας πνευματική ταπεινότητα και ταπείνωση, αναγνωρίζουν την πνευματική τους ένδεια, επειδή σε αυτούς ανήκει η «Βασιλεία των Ουρανών».

Σημασία: Εκφράζει την ευτυχία των ατόμων που είναι ταπεινά πνευματικά και αναγνωρίζουν την πνευματική τους εξάρτηση από τον Θεό, αντί να βασίζονται σε υλικά αγαθά ή προσωπική τους δύναμη.

Συνέχεια: Ολόκληρη η φράση είναι «Μακάριοι οι πτωχοί τω πνεύματι, διότι δική τους είναι η Βασιλεία των Ουρανών».

Μακριά κι αλάργα.

Προτρέπει απομάκρυνση από κάποιο κακό ή από κάποιον άνθρωπο ύποπτο και επικίνδυνο.

Η φράση «μακριά κι αλάργα» είναι μια έμφαση στην έννοια του «πολύ μακριά» ή «σε μεγάλη απόσταση», χρησιμοποιώντας δύο παρόμοιες λέξεις για να τονίσει την απόσταση. Η λέξη «αλάργα» έχει και άλλες χρήσεις, όπως να σημαίνει «όχι πολύ συχνά» (π.χ. «αλάργα, αλάργα») ή να χρησιμοποιείται ως προστακτικό επιφώνημα για να ζητήσει κάποιον να απομακρυνθεί.

Έμφαση στην απόσταση: Η κυριότερη χρήση της φράσης είναι για να δηλώσει την εξαιρετική απόσταση.

Παράδειγμα: «Κράτα μακριά κι αλάργα από κακές συνήθειες!».

Άλλες χρήσεις της λέξης «αλάργα»:

Προσταγή απομάκρυνσης: Ως προστακτικό επιφώνημα, σημαίνει «μακριά»!

Παράδειγμα: «Αλάργα, μη σε πλακώσω!».

Σε αραιά χρονικά διαστήματα: Όταν χρησιμοποιείται διπλά, «αλάργα, αλάργα», μπορεί να σημαίνει «όχι συχνά».

Παράδειγμα: «Περνάει από τα μέρη μας αλάργα, αλάργα».

Μαλλιά είν' τα γένια;

Όχι, βέβαια, γιατί πρόκειται για ανόμοια πράγματα.

Τα γένια είναι τρίχες, αλλά διαφορετικές από τις τρίχες του κεφαλιού, καθώς αναπτύσσονται με διαφορετικούς ρυθμούς και επηρεάζονται από διαφορετικές ορμόνες. Η ανάπτυξη

των γενιών συνδέεται με την εφηβεία και ορισμένοι άνδρες μπορεί να επιλέξουν να μεταμοσχεύσουν τρίχες από το κεφάλι στα γένια για να αυξήσουν την πυκνότητά τους. Τα γένια συμβάλλουν στην εμφάνιση και την αυτοπεποίθηση.

► Δεν είναι μαλλιά τα γένια.

Μάλλιασε η γλώσσα μ'.

Βαρέθηκα να λέω τα ίδια πράγματα χωρίς να πραγματοποιούνται.

Κουράστηκα να επαναλαμβάνω τα ίδια λόγια, βαρέθηκα να δίνω συμβουλές. Μάλλιασε η γλώσσα μ' να τουν ουρμπνεύου, αλλά αυτός είνι αγύριστου κιφάλ'.

Η φράση «μάλλιασε η γλώσσα μου» σημαίνει ότι κάποιος έχει κουραστεί να επαναλαμβάνει το ίδιο πράγμα πολλές φορές, συνήθως χωρίς αποτέλεσμα. Η προέλευσή της θεωρείται ότι σχετίζεται με την βυζαντινή εποχή, όπου η μάσηση ενός χόρτου ως τιμωρία για κάτι που δεν έπρεπε να ειπωθεί, προκάλεσε τη φράση.

Σημασία: «Κουράστηκα να το λέω» ή «Μιλάω μάταια».

Προέλευση: Πιστεύεται ότι προέρχεται από τη βυζαντινή εποχή, ως τιμωρία για κάποιον που έλεγε ανάρμοστα πράγματα.

Μαλώνουμε γειτόνισσα; Κι εγώ στα νύχια κάθομαι.

Η σωστή παροιμία είναι «Πιανόμαστε γειτόνισσα; Στα νύχια στέκομαι», που χρησιμοποιείται για να δείξει ότι ένας καυγάς είναι κάτι πολύ συνηθισμένο.

Η έννοια: Η παροιμία δηλώνει ότι μια νέα διαμάχη δεν είναι πρωτότυπη, αλλά ένα επαναλαμβανόμενο γεγονός, παρόμοιο με το να βρίσκεσαι «στα νύχια» (δηλαδή σε θέση μάχης ή διαφωνίας).

Η χρήση: Χρησιμοποιείται συχνά ως ατάκα σε έναν καυγά, υπονοώντας ότι η σύγκρουση είναι αναμενόμενη ή συνηθισμένη μεταξύ των δύο μερών.

Μαλώνουν σαν τα κοκόρια.

Λέγονται για παιδιά που μαλώνουν μεταξύ τους.

Όταν η φιλονικία τους είναι μόνο από τη ζωηράδα που έχουν και το κάνουν σαν παιγνίδι τότε παρομοιάζεται σαν κοκορομαχία.

Η φράση «μαλώνουν σαν τα κοκόρια» σημαίνει ότι δύο ή περισσότερα άτομα διαπληκτίζονται έντονα, με θυμό και επιθετικότητα, όπως ακριβώς και τα κοκόρια κατά την «κοκορομαχία». Χρησιμοποιείται για να περιγράψει έναν έντονο και θορυβώδη καυγά.

Επεξήγηση: Η έκφραση παραπέμπει στην εικόνα με τα κοκόρια που τσακώνονται μεταξύ τους με χτυπήματα και φωνές, για να δείξει ότι και οι άνθρωποι που αναφέρονται, τσακώνονται με παρόμοιο θυμό.

Παράδειγμα: «Μην τους ακούς, μαλώνουν σαν τα κοκόρια, αλλά μετά ξεχνούν τα πάντα».

Μαμ κι νάνι.

Λέγεται όταν αμέσως μετά το φαγητό κοιμόμαστε ή αυτός δεν κάνει τίποτα άλλο από το να τρώει και να κοιμάται.

«Μαμ» και «νάνι» είναι λέξεις που χρησιμοποιούνται για να δώσουν εντολή σε ένα μωρό να φάει ή να κοιμηθεί αντίστοιχα. Η χρήση τους, αν και «μωροδίστικη», είναι σημαντική για την ενίσχυση των ακουστικών δεξιοτήτων του παιδιού και την ανάπτυξη του λόγου, μέσω της συνεχούς αλληλεπίδρασης και επικοινωνίας.

Μαμ: Σημαίνει φαγητό. Η φράση «κάνε μαμ» χρησιμοποιείται για να παρακινήσει το μωρό να φάει.

Νάνι: Σημαίνει ύπνος. Η φράση «πάμε για νάνι» χρησιμοποιείται για να παρακινήσει το μωρό να κοιμηθεί.

Η σημασία τους δεν είναι μόνο στην ίδια τη λέξη, αλλά στον τρόπο με τον οποίο οι γονείς επικοινωνούν και αλληλεπιδρούν με τα μωρά κατά τη διάρκεια της καθημερινότητας, ενισχύοντας την ακουστική τους ικανότητα και δημιουργώντας δεσμό.

Μοναχός ούτι στους παράδεισο.

Η μοναξιά δεν είναι καλή και πάντα επιζητούμε τη συντροφιά.

Η φράση «Μοναχός, ούτε στον παράδεισο» σημαίνει ότι ακόμη και σε μια κατάσταση που θα μπορούσε να θεωρηθεί ιδανική (όπως ο παράδεισος), η μοναξιά είναι τόσο δυσβάστακτη που δεν προσφέρει ευτυχία. Ενισχύει την ιδέα ότι η ευτυχία εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την κοινωνική σύνδεση και την παρουσία αγαπημένων προσώπων, ακόμα και όταν υπάρχει αφθονία αγαθών.

Ερμηνεία: Η φράση υποδηλώνει ότι η έλλειψη συντροφιάς κάνει ακόμη και την πιο ευνοϊκή κατάσταση ανιαρή και άχαρη.

Συναισθηματική διάσταση: Υπογραμμίζει την ανάγκη του ανθρώπου για επικοινωνία και συντροφικότητα, προκειμένου να βιώσει την πραγματική ευτυχία.

Κοινωνική διάσταση: Συνδέει την ευημερία με την ύπαρξη σχέσεων, αντί να την συνδέει αποκλειστικά με υλικά ή πνευματικά αγαθά.

Μ' άνοιξες την καρδιά μ'

Μου έδωσες μεγάλη χαρά, ευχαριστήθηκα πολύ.

Η φράση «Μου άνοιξες την καρδιά μου» σημαίνει ότι κάποιος έκανε κάποιον να εκφράσει τα εσώψυχα, τα συναισθήματα και τις σκέψεις του. Είναι μια έκφραση που δηλώνει εμπιστοσύνη και οικειότητα, καθώς το να «ανοίξει κανείς την καρδιά του» είναι μια πράξη που συνήθως συμβαίνει μόνο σε στενές σχέσεις.

Σημασία: Εμπιστοσύνη, ειλικρίνεια, εκμυστήρευση.

Ερμηνεία: «Μου μίλησες ανοιχτά, μου αποκάλυψες τα μυστικά σου, με έκανες να αισθανθώ ασφάλεια για να μοιραστώ και εγώ τα δικά μου».

Παράδειγμα: Μια φράση που θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί σε μια συζήτηση όπου ένας φίλος ακούει προσεκτικά τις δυσκολίες του άλλου.

Μανίκ' στου Μπζάκ' (Μουζάκι).

Λέγεται από έναν που επιστρέφει άπρακτος από το παζάρι του Μουζακίου. Χωρίς να εκπληρώσει το σκοπό του.

Στο Μουζάκι γίνεται «Λαϊκή» (παζάρι) κάθε Σάββατο, οπότε μεταβαίνουν οι Καναλιώτες για να πάρουν ή να αγοράσουν τα χρειαζόμενα της εβδομάδας. Κάποιες φορές, όμως, δεν βρίσκουν αυτό που θέλουν ή το βρίσκουν ακριβό και δεν το αγοράζουν. Οπότε επιστρέφοντας λένε τα νέα τους με τη φράση αυτή «Μανίκ' στου Μπζάκ».

Μ' απόλ'σαν αλογόμυγες.

Είμαι ενοχλημένος γιατί μου ανέθεσαν να τακτοποιήσω διάφορες μπερδεμένες υποθέσεις.

Η φράση «με απόλυσαν αλογόμυγες» δεν είναι γνωστή ελληνική παροιμία στη στερεότυπη μορφή της. Όμως μοιάζει με λαϊκές εκφράσεις που χρησιμοποιούν την αλογόμυγα/μύγα για να δηλώσουν ανούσια, γελοία ή ασήμαντη αιτία για κάποιο δυσάρεστο αποτέλεσμα.

Η έκφραση θα μπορούσε να σημαίνει ότι: «Με έδωξαν για γελοίο/ασήμαντο λόγο», «Με απέλυσαν για ψύλλου πήδημα»

Αντίστοιχες γνωστές παροιμίες: «Για ψύλλου πήδημα» = για ασήμαντη αφορμή. «Μου έφαγε τη δουλειά η μύγα» (χιουμοριστικό) = με ξεπέρασε κάτι ασήμαντο/γελοίο.

Μάρτης γδάρτης κι κακός παλουκοκαύτης.

Κάποιες φορές χιονίζει και το Μάρτη, που έχουν τελειώσει τα ξύλα, οπότε βάζουμε στη φωτιά και τα παλούκια του φράχτη.

Η παροιμία περιγράφει τον Μάρτιο ως έναν μήνα με άστατο καιρό, όπου η αλλαγή από το κρύο στην Άνοιξη είναι απρόβλεπτη. «Γδάρτης» αναφέρεται στην απότομη αλλαγή του καιρού, προς το χειρότερο ενώ «παλουκοκαύτης» σημαίνει ότι προκαλεί ζημιές στην αρχή της Άνοιξης.

Μάρτης γδάρτης: Το όνομα «γδάρτης» προέρχεται από το ότι ο Μάρτης, ενώ σηματοδοτεί την Άνοιξη, εξακολουθεί να έχει «δυνατά» κρύα που «γδέρνουν» το σώμα.

Μαρτύρ'σα του γάλα τ'ς μάνας μ'.

Πέρασα πολλές περιπέτειες, μαρτύρια, διώξεις και γενικά υπέφερα πολύ.

Η φράση «μαρτύρησα το γάλα της μάνας μου» είναι ελληνική λαϊκή έκφραση και σημαί-

νει: πέρασα πάρα πολύ μεγάλη ταλαιπωρία / δυσκολία / βάσανα για κάτι.

Δηλώνει ότι κάποιος υπέφερε τόσο πολύ, που «μαρτύρησε» ακόμα και αυτό που θεωρείται το πιο βασικό και ιερό, το μητρικό γάλα.

Χρησιμοποιείται συνήθως για να δώσει έμφαση στο πόσο δύσκολη ήταν μια εμπειρία, π.χ.:

«Μέχρι να βρω πάρκινγκ, μαρτύρησα το γάλα της μάνας μου».

«Στη δουλειά σήμερα, μας έβγαλαν την ψυχή· μαρτυρήσαμε...»

Μασάει τα λόγια τ'.

Δεν ξεκαθαρίζει τι θέλει να πει και είναι ακαταλαβίστικος.

Η φράση «μασάει τα λόγια του» δεν είναι παροιμία, αλλά μια έκφραση που χρησιμοποιείται για να περιγράψει κάποιον που δεν μιλάει καθαρά και κατανοητά, σαν να έχει μάθει το φαγητό του στο στόμα πριν το καταπιεί. Συνήθως αναφέρεται σε κάποιον που δεν εκφράζεται άμεσα, είναι διφορούμενος ή αποφεύγει να πει κάτι ξεκάθαρα.

Είναι μια παρόμοια έκφραση με το «σιγομιλάει» ή «κουτσοβολεύει τα λόγια του».

Εναλλακτικές εκφράσεις: Δεν μιλάει καθαρά. Μιλάει ακαταλαβίστικα. Αποφεύγει να πει κάτι ξεκάθαρα. Λέει πράγματα γενικά, χωρίς να είναι σαφής.

Μας βγήκαν ξίδια.

Η φράση αυτή λέγεται στην περίπτωση που ύστερα από μια ευχάριστη κατάσταση, μια εκδρομή, μια διασκέδαση, συμβαίνει κάποιο δυσάρεστο γεγονός.

Η έκφραση «μας βγήκαν ξίδια» είναι ελληνική λαϊκή έκφραση και σημαίνει:

Κουρασθήκαμε πάρα πολύ, εξαντληθήκαμε, ζοριστήκαμε υπερβολικά από κάποια δουλειά ή κατάσταση.

Προέλευση:

Το «ξίδια» αναφέρεται στη μυρωδιά του ξιδιού που βγαίνει από το σώμα όταν κάποιος έχει ιδρώσει πολύ από κούραση. Έτσι, μεταφορικά, σημαίνει ότι κάποιος ταλαιπωρήθηκε τόσο, ώστε «έβγαλε ξίδια».

Παράδειγμα: «Με τόσες μετακομίσεις σήμερα, μας βγήκαν ξίδια!»

Μας καν' τουν άγιου.

Υποκρίνεται ότι είναι καλός, δίκαιος, ηθικός. Γενικά προσποιείται τον άγιο.

Η φράση «Μας κάνει τον άγιο» δεν είναι ακριβώς παροιμία· είναι ιδιωματική έκφραση που σημαίνει πως κάποιος προσπαθεί να δείξει ότι είναι ηθικός, καλός ή αθώος, ενώ στην πραγματικότητα δεν είναι. Δηλώνει υποκρισία ή προσποίηση.

Παρόμοιες ελληνικές παροιμίες / εκφράσεις: «Το παίζει άγιος», «Φοράει τον μανδύα της αγιοσύνης», «Το παίζει καλός Σαμαρείτης», «Το παίζει αθώα περισσότερά», «Άλλα λέει η θείτσα, κι άλλα η κατσαρόλα» (γενικότερα για υποκρισία/ασυνέπεια)

Μας κάν' τουν κόκορα.

Μας παριστάνει τον σπουδαίο, τον παλικαρά.

Η φράση «μας κάνει τον κόκορα» σημαίνει ότι κάποιος συμπεριφέρεται προκλητικά, επιδεικνύει αυθάδεια, νταπλίκι, ή προσπαθεί να δείξει ότι είναι αντρίκιος και ισχυρός. Χρησιμοποιείται μεταφορικά για να περιγράψει κάποιον που συμπεριφέρεται σαν «το αφεντικό» ή σαν νταής, ενώ μπορεί να μην είναι τόσο δυνατός στην πραγματικότητα.

Προκλητική ή νταπλίδικη συμπεριφορά: Κάποιος που «κάνει τον κόκορα» συμπεριφέρεται με τρόπο που προκαλεί αντιπαράθεση ή δείχνει αδιαλλαξία.

Επίδειξη ανδρισμού: Μπορεί επίσης να αναφέρεται σε κάποιον που προσπαθεί να επιδείξει ότι είναι καρδιοκατακτητής ή παλικαράς.

Μας πήρι, που μας πήρι του ποτάμ'.

Δεν φθάνει που καταστραφήκαμε εντελώς.

Η φράση «Μας πήρε, που μας πήρε το ποτάμι» χρησιμοποιείται για να περιγράψει κάποιον που βρίσκεται σε δύσκολη ή μπελαλίδικη κατάσταση, από την οποία είναι πολύ δύσκολο να ξεφύγει. Η παροιμία προέρχεται από την ιστορία ενός ανθρώπου, του **Αβραάμ**, ο οποίος παρασύρθηκε από ορμητικό ποτάμι κατά τη διάρκεια νεροποντής.

Ερμηνεία: Η φράση περιγράφει μια κατάσταση όπου κάποιος έχει παρাসυρθεί από τις περιστάσεις, όπως το ποτάμι παρασύρει τα πάντα στο πέρασμά του, και βρίσκεται σε πολύ δύσκολη θέση.

Προέλευση: Η παροιμία συνδέεται με μια πραγματική ιστορία από την περιοχή της Δίβρης (ή Μπαρμπότα), όπου ένας **Αβράμης** παρασύρθηκε από τον ποταμό Όλονό.

Χρήση: Χρησιμοποιείται μεταφορικά για να δηλώσει ότι κάποιος έχει πέσει σε μπελάδες ή σε μια κατάσταση που του έχει ξεφύγει ο έλεγχος, και είναι δύσκολο να βρει λύση.

Μάτια λαίμαργα, ψ'χη χαμέν'.

Η λαιμαργία και το ακόρεστο πάθος που έχει όποιος προσπαθεί να αποκτήσει όλο και περισσότερα, τον οδηγεί σε σκέψεις και πράξεις κακές και αμαρτωλές, με αποτέλεσμα να χάσει την ψυχή του.

Η φράση «Μάτια λαίμαργα, ψυχή χαμένη» είναι μια παροιμία που αναφέρεται στην πλεονεξία και την απληστία. Σημαίνει ότι κάποιος που θέλει συνέχεια να αποκτά πράγματα, τελικά χάνει την πνευματική του ισορροπία και η ψυχή του μένει κενή. Η παροιμία υπονοεί ότι η υπερβολική επιθυμία για υλικά αγαθά οδηγεί στην απώλεια της εσωτερικής γαλήνης, κάτι που είναι παρόμοιο με την έννοια της φράσης «όποιος τα θέλει όλα, δεν έχει τίποτα».

Σημασία: Τονίζει την καταστροφική φύση της απληστίας και της υλικής προσκόλλησης.

Αντίστοιχο: Μπορεί να συγκριθεί με την ιδέα ότι η υπερβολική επιθυμία οδηγεί σε απώλεια.

Εφαρμογή: Χρησιμοποιείται για να χαρακτηρίσει ανθρώπους που, παρόλο που συσσωρεύουν πλούτο, είναι δυστυχισμένοι ή ανικανοποίητοι.

Μάτια που δε φαίνονται γρήγορα λησμονούνται.

Όταν δεν έχεις συχνές συναντήσεις με κάποιον, γρήγορα θα τον ξεχάσεις.

Η παροιμία σημαίνει ότι όσοι απομακρύνονται ή χάνονται από το οπτικό πεδίο γρήγορα λησμονούνται. Είναι η ελληνική αντίστοιχη της αγγλικής φράσης «out of sight, out of mind».

Εξήγηση: Όταν κάποιος ή κάτι δεν είναι πια κοντά μας ή δεν τον βλέπουμε, τείνουμε να ξεχνάμε την ύπαρξή του ή να ξεχνάμε την παρουσία του, ειδικά αν δεν υπάρχει στενή επαφή.

Χρήση: Χρησιμοποιείται για να περιγράψει την απουσία, την απομάκρυνση και το γεγονός ότι η απόσταση μπορεί να οδηγήσει στη λήθη.

Μαύρα κι άραχνα.

Πάρα πολύ σκοτεινά και απροσδιόριστα.

Λέγεται για άτομο που η όψη του και γενικά το παρουσιαστικό του προκαλούν την αποστροφή. Αυτό λέγεται και όταν αναφερόμαστε σε κάποιον που με την κακή και σκληρή συμπεριφορά του μας κάνει να υποφέρουμε.

Η φράση «μαύρα και άραχνα» (ή «μαύρα κι άραχλα») σημαίνει ότι κάτι συνέβη με πολύ άσχημο, δυστυχισμένο και θλιβερό τρόπο. Χρησιμοποιείται για να περιγράψει κακές και ταλαιπωρημένες καταστάσεις, με την έννοια του σκοτεινού, του πένθιμου και του ελεεινού.

Δυστυχία και συμφορά: Η φράση δηλώνει έντονη δυστυχία, κακοτυχία ή συμφορά.

Σκοτεινιά και πένθος: Ο όρος «μαύρα» παραπέμπει στο σκοτάδι και το πένθος, ενώ το «άραχνα/άραχλα» είναι ένας τύπος του επιθέτου «άραχνος», που σημαίνει «αραχνιασμένος» ή «πένθιμος».

Παραδείγματα: «Πέρασε μαύρα κι άραχνα στις διακοπές της», «Τα βλέπει όλα μαύρα κι άραχνα», «Η ζωή του είναι μαύρη κι άραχνη».

Μαύρο φίδι που σ' έφαγε.

Η έκφραση «Μαύρο φίδι που σ' έφαγε» είναι μια λαϊκή φράση, που χρησιμοποιείται για να δηλώσει κατάρα, δυσμένεια ή κακό που έρχεται, συχνά με μια δόση ειρωνείας ή όταν κάποιος «βρίσκει το δίκαιό του» και τον πιάνει η συμφορά. Στην κυριολεξία, αναφέρεται στον Μαύρο έφιο (*Dolichophis jugularis*), ένα μεγάλο, μη δηλητηριώδες και ακίνδυνο φίδι στην Ελλάδα, το οποίο, όμως, από παλιά συνδέεται με κακές προαισθήσεις και φόβο.

Έκφραση: Σημαίνει «να πάθεις συμφορά», «να σε φάει το κακό», «να σε πιάσει η κακή μοίρα».

Συγκεκριμένο φίδι: Ο Μαύρος Όφιος είναι ένα κοινό φίδι στην Ελλάδα, που αν και αβλα-

βές, η εμφάνισή του συνδέεται με την έκφραση.

Συμπέρασμα: Είναι μια λαϊκή έκφραση, που χρησιμοποιείται για να περιγράψει μια δυσάρεστη κατάσταση, κάτι σαν το «να σε πάρει το μαύρο» ή «να σε φάει το φίδι».

Μ' αυτό του πλιβρό να κοιμάσαι.

Μην ελπίζεις ότι θα σε βοηθήσει αυτός που σου υποσχέθηκε βοήθεια ή ότι η υπόθεσή σου θα τελειώσει με επιτυχία. Μην στηρίζεις τις ελπίδες σου αυτού και μη επαναπαύεσαι. Σ' αυτό το πλευρό να μη κοιμάσαι.

Η φράση «Μ' αυτό το πλευρό να κοιμάσαι» (ή «Σ' αυτό το πλευρό να κοιμάσαι») είναι μια παροιμία που χρησιμοποιείται για να δηλώσει ότι κάποιος είναι βαθιά νυχτωμένος, έχει άγνοια ή δεν έχει αντιληφθεί κάτι προφανές, σαν να κοιμάται, ενώ πρέπει να ξυπνήσει, τονίζοντας την ανακρίβεια ή την έλλειψη γνώσης του.

Πώς χρησιμοποιείται: Εκφράζει έκπληξη ή ειρωνεία για την άγνοια κάποιου. Σημαίνει ότι κάποιος δεν καταλαβαίνει τι πραγματικά συμβαίνει γύρω του.

Παράδειγμα: «Νόμιζες ότι θα σε συγχωρέσουν; Μ' αυτό το πλευρό να κοιμάσαι, δεν καταλαβαίνεις τίποτα!».

Μάχαιρα έδωσες, μάχαιρα θα λάβεις.

Η φράση «Μάχαιρα έδωσες, μάχαιρα θα λάβεις» σημαίνει ότι θα υποστείς την ίδια σκληρότητα, βία ή κακό που προκάλεσες σε άλλους, δηλαδή ότι θα λάβεις αντίποινα ή δικαιοσύνη (το κάρμα ή ο νόμος του αντιπεπονητότος) ανάλογα με τις πράξεις σου – μια προειδοποίηση ότι το κακό που κάνεις θα επιστρέψει σε σένα.

Σημασία: Η πράξη του να δίνεις «μάχαιρα» (βία/κακό) συνεπάγεται ότι θα δεχτείς «μάχαιρα» (το ίδιο κακό) ως αποτέλεσμα.

Προέλευση: Προέρχεται από την Καινή Διαθήκη (Ευαγγέλια), όπου ο **Ιησούς** προειδοποιεί τον **Πέτρο** να βάλει το σπαθί του στη θήκη, λέγοντας ακριβώς αυτή τη φράση, όταν εκείνος μαχαίρωσε τον δούλο του αρχιερέα.

Ερμηνεία: Είναι μια έκφραση που αποδίδει την ιδέα της απόδοσης δικαιοσύνης μέσω της τιμωρίας που αντιστοιχεί στην πράξη (όπως το «οφθαλμός αντί οφθαλμού» ή «μύωψ αντί μύωπος»), κάτι που είναι γνωστό και ως «κάρμα».

Μ' έβγαλεις την ψυχή μ'.

Με στεναχώρησες, με ξεθέωσες πάρα πολύ.

Η φράση «μου έβγαλες την ψυχή» είναι μια έκφραση που σημαίνει ότι κάποιος σας κουράζει υπερβολικά ή σας δυσκολεύει αφάνταστα. Δεν είναι ακριβώς παροιμία, αλλά ένα συνηθισμένο ιδίωμα που χρησιμοποιείται για να περιγράψει μια κατάσταση εξαντλητικής πίεσης, δυσκολίας ή ταλαιπωρίας.

Σημασία: Η φράση χρησιμοποιείται για να δηλώσει ότι κάποιος ή κάτι σας έχει φτάσει στα όρια της αντοχής σας.

Παρόμοιες εκφράσεις: Άλλες παρόμοιες εκφράσεις είναι: «μου έβγαλε την πίστη», «μου έκανε τον βίο αβίωτο» ή «μου βγάζει την Παναγία».

Μεγαλώνει το γομάρι, κονταίνει το σαμάρι.

Η παροιμία «Μεγαλώνει το γομάρι, κονταίνει το σαμάρι» σημαίνει ότι καθώς μεγαλώνει και δυναμώνει (το γομάρι), τα ρούχα ή τα μέτρα που το περιβάλλουν (το σαμάρι) έρχονται σε δυσανάλογη θέση, δείχνοντας την αλλαγή ή την προσαρμογή – συνήθως όταν ένα παιδί μεγαλώνει και τα ρούχα του μικραίνουν, ή μεταφορικά, όταν κάποιος γίνεται πιο δυνατός/μεγαλύτερος και η προηγούμενη κατάσταση/δομή δεν του κάνει πια.

Αναλυτικά η σημασία:

Γομάρι: Το ζώο (γάιδaros) που μεγαλώνει. Μπορεί να αναφέρεται μεταφορικά σε ένα άτομο που αναπτύσσεται, δυναμώνει ή μεγαλώνει σε ηλικία.

Σαμάρι: Το φορτίο ή το σκεύος που δένεται στην πλάτη του γαίδαρου. Σημαίνει το «μέτρο», τα «ρούχα», ή μια κατάσταση που περιορίζει.

Σημασία της φράσης: Όταν το γομάρι μεγαλώνει, το σαμάρι που το περιέχει ή το συνοδεύει φαίνεται μικρότερο και «κοντό», καθώς δεν είναι πια κατάλληλο ή δεν καλύπτει τις νέες διαστάσεις.

Εφαρμόζεται κυρίως: Σε παιδιά που μεγαλώνουν και τα ρούχα τους στενεύουν.

Μεταφορικά, σε καταστάσεις όπου οι παλιές λύσεις, τα μέτρα ή οι προσδοκίες δεν επαρκούν για τα νέα δεδομένα (π.χ., ένα νέο, μεγαλύτερο έργο χρειάζεται νέα εργαλεία).

Μέγας είσι Κύριε!

Προσφώνηση θαυμασμού ή οδύνης.

Η φράση «Μέγας είσαι Κύριε» σημαίνει «Είσαι μεγάλος, Κύριε» και εκφράζει δέος, θαυμασμό ή έκπληξη για το μεγαλείο του Θεού. Συνήθως χρησιμοποιείται σε θρησκευτικό πλαίσιο, όπως σε εκκλησιαστικές υμνωδίες, για να εκφράσει την απεριόριστη δύναμη και την ανωτερότητα του Θεού.

Ερμηνεία: Η φράση αποδίδει το μεγαλείο και τη δύναμη του Θεού.

Χρήση: Χρησιμοποιείται κυρίως σε θρησκευτικές αναφορές και προσευχές, ως έκφραση δέους και θαυμασμού.

Παραλλαγές: Συχνά συνδυάζεται με άλλες θρησκευτικές εκφράσεις, όπως «Κύριε ελέησον».

Μ' έκανι δυο παράδες.

Με πρόσβαλε με τα λόγια που μου είπε. Με έκαμε να ντρέπομαι. Με ρεζίλεψε.

Η φράση «Με έκανε δυο παράδες» είναι παροιμιακή/ιδιωματική έκφραση και σημαίνει:

Με εξευτέλισε, με υποτίμησε, με έκανε να φαίνομαι ασήμαντος ή χωρίς αξία.

Οι παράδες ήταν παλιά μικρής αξίας νομίσματα, άρα «δύο παράδες» = σχεδόν τίποτα.

Παράδειγμα: Με πρόσβαλε μπροστά σε όλους· με έκανε δυο παράδες.

Μ' έκανι του κιφάλι μ' καζάν'.

Μου είπε πάρα πολλά, ανούσια και άσχετα. Με κούρασε με την πολυλογία του.

Η φράση «μου έκανε το κεφάλι καζάνι» σημαίνει ότι κάποιος έχει πονοκέφαλο ή είναι πολύ ενοχλημένος από κάτι. Χρησιμοποιείται για να περιγράψει την κατάσταση όπου κάποιος είναι εξαντλημένος από έντονη πίεση, θόρυβο ή υπερβολική ενασχόληση με κάτι, με αποτέλεσμα να έχει έντονο πονοκέφαλο.

Εξήγηση: Η παρομοίωση με το «καζάνι» τονίζει την έντονη, βουπτική ενόχληση που νιώθει το κεφάλι, σαν να βράζει μέσα.

Παράδειγμα: «Αυτή η φασαρία όλη μέρα, μου έκανε το κεφάλι καζάνι».

Μ' έκανις την καρδιά μ' περιβόλ'.

Μ' ευχαρίστησες πάρα πολύ. Ή ειρωνικά: Με δυσαρέστησες πάρα πολύ.

► Μ' άνοιξες την καρδιά μ'.

Μέλι και γάλα.

Ύστερα από καυγά, συμφιλιωθήκαμε, ταιριάξαμε.

Η φράση «όλα μέλι και γάλα» δεν είναι παροιμία, αλλά έκφραση που περιγράφει κάτι εξαιρετικά καλό, ιδανικό ή γλυκό, που προέρχεται από τη Βίβλο και την «Γη της Επαγγελίας». Υπάρχουν, ωστόσο, παροιμίες που χρησιμοποιούν τις λέξεις αυτές, όπως «Όταν ακούσει ο κερατάς τη γλύκα του κεράτου, μέλι και γάλα γίνεται με τη νοικοκυρά του», η οποία υποδηλώνει ότι όταν κάποιος ανακαλύψει το πόσο καλή είναι μια κατάσταση ή ένα άτομο, η σχέση μαζί του γίνεται πολύ καλή.

Παροιμίες και εκφράσεις

«Όλα μέλι και γάλα»: Χρησιμοποιείται για να περιγράψει μια τέλεια, γλυκιά ή ιδανική κατάσταση, χωρίς προβλήματα.

«Η οχιά λέει: Αν σε φάω εγώ, με το μέλι και με το γάλα. Αν σε φάει ο γιός μου ο αστρίτης, το τσαπί και το φκιαράκι»: Μια παροιμία που χρησιμοποιείται για να δείξει ότι το αποτέλεσμα εξαρτάται από το ποιος θα δράσει. Είναι πιο «απλή» και «άγρια» η δράση του γιου σε σχέση με αυτή του γονέα, που χαρακτηρίζεται από τη γλύκα του μελιού και του γάλατος.

Μ' ένα σμπάρο, δυο τρυγόνια.

Με μια προσπάθεια πετυχαίνει κανείς μερικές φορές πολλούς στόχους.

Η φράση σημαίνει ότι με μία προσπάθεια επιτυγχάνεται διπλό όφελος. Πρόκειται για μια

παροιμία που περιγράφει μια κατάσταση όπου κάποιος πετυχαίνει δύο στόχους ταυτόχρονα κάνοντας μία μόνο ενέργεια.

Η φράση προέρχεται από τη λαϊκή έκφραση και αναφέρεται σε μια ενέργεια (το σμπάρο, δηλαδή το βόλι του όπλου), που οδηγεί σε δύο αποτελέσματα (το κυνήγι δύο τρυγωνιών).

Χρησιμοποιείται σε περιπτώσεις όπου, για παράδειγμα, κάποιος συνδυάζει δύο δουλειές σε ένα μόνο ταξίδι ή κάνει κάτι που του φέρνει διπλά οφέλη.

Με ήλιο τα βάζω, με ήλιο τα βγάζω, τι έχουν τα έρμα και ψοφούν;

Η φράση «Με ήλιο τα βάζω, με ήλιο τα βγάζω, τι έχουν τα έρμα και ψοφούν;» αναφέρεται σε κάτι που το «βάζεις» (τοποθετείς, φτιάχνεις) με το φως του ήλιου (πρωί-ημέρα) και το «βγάζεις» (το «σκοτώνεις» ή το τελειώνεις) πάλι με το φως του ήλιου (πράγμα παράλογο/ ανώφελο) και η απάντηση (το «τι έχουν τα έρμα και ψοφούν») είναι συνήθως το «κακό τους το μάτι» ή, πιο απλά, «η κακή τους τύχη» - δηλαδή κάτι που καταστρέφεται από τον ίδιο τον ήλιο ή από τις ίδιες τις συνθήκες που δημιούργησε. Η φράση χρησιμοποιείται για να περιγράψει τη ματαιότητα μιας προσπάθειας ή την αποτυχία ενός έργου που ξεκινάει με καλές προθέσεις (με τον ήλιο) αλλά καταλήγει σε αποτυχία/καταστροφή (ψοφά), σαν να το «καίει» ο ίδιος ο ήλιος.

Πιο αναλυτικά:

«Με ήλιο τα βάζω, με ήλιο τα βγάζω»: Σημαίνει ότι το φτιάχνεις και το καταστρέφεις υπό τις ίδιες συνθήκες (φως, μέρα).

«Τι έχουν τα έρμα και ψοφούν;»: Ποιο είναι το πρόβλημα/η αιτία που αποτυγχάνουν/πεθαίνουν.

Απάντηση (συνηθισμένη): «Το κακό τους το μάτι» (κακό μάτι, κακή τύχη) ή απλά η ίδια η συνθήκη.

Συνυποδηλώσεις:

Ματαιότητα, ανικανότητα. Αποτυχία παρά τις καλές προϋποθέσεις. Έργο που «αυτοκαταστρέφεται».

Παραδείγματα (συνήθως πολιτικά σχόλια): Σχόλια για κυβερνήσεις που προσπαθούν να αλλάξουν την ατζέντα αλλά αποτυγχάνουν. Περιγραφή ανθρώπων ή καταστάσεων που τα καταφέρνουν «μέχρι ένα σημείο» και μετά «τα φτιάχνει» η ίδια η ζωή.

Μένω με το στόμα ανοιχτό.

Απορώ και εξίσταμαι. Μένω άναυδος.

Η φράση «μένω με το στόμα ανοιχτό» σημαίνει ότι κάποιος έμεινε κατάπληκτος, ή έκπληκτος. Συμβαίνει όταν κάποιος παθαίνει τέτοιο σοκ ή κατάπληξη που μένει σιωπηλός με το στόμα ανοιχτό από το κακό ή το καλό που μόλις έμαθε ή είδε.

Παράδειγμα: «Όταν του ανακοίνωσαν ότι κέρδισε το βραβείο, έμεινε με το στόμα ανοιχτό».

Με όποιον δάσκαλο καθίσεις, τέτοια γράμματα θα μάθεις

Η παροιμία «Με όποιον δάσκαλο καθίσεις, τέτοια γράμματα θα μάθεις» σημαίνει ότι ο δάσκαλος (είτε κυριολεκτικά, είτε μεταφορικά) και το περιβάλλον, που σε περιβάλλει, καθορίζουν την ποιότητα και το είδος της γνώσης και των «γραμμάτων» (δεξιοτήτων/ηθών) που αποκτάς, υπογραμμίζοντας τη σπουδαιότητα της επιλογής σωστών δασκάλων και συνεργατών στη ζωή.

Κυριολεκτική σημασία: Αν έχεις έναν καλό δάσκαλο στην τάξη, θα μάθεις καλά τα μαθήματα.

Μεταφορική σημασία: Αν συναναστρέφεσαι με σοφούς, ικανούς ή έντιμους ανθρώπους, θα μάθεις σοφία, ικανότητες και ηθική, ενώ αν συναναστρέφεσαι με κακούς, θα μάθεις τα κακά τους.

Αυτό δείχνει πόσο σημαντικό είναι το περιβάλλον και η καθοδήγηση στην εκπαίδευση και την προσωπική ανάπτυξη.

Μ' έπρηξε το σ'κωτ'.

Με στεναχώρησε πάρα πολύ.

Η φράση «μου έπρηξε το σ'κωτ'» είναι ελληνική λαϊκή έκφραση και σημαίνει: Κάποιος με έχει κουράσει/εκνευρίσει/ενοχλήσει υπερβολικά, συνήθως γιατί μιλάει ασταμάτητα ή γκρινιάζει συνεχώς.

Είναι παρόμοιο με το «με έπρηξε», «με ζάλισε», «με έπρηξε στην γκρίνια».

Δεν είναι κυριολεκτική· το σ'κωτ' αναφέρεται μεταφορικά για να δείξει έντονη ψυχική ή συναισθηματική επιβάρυνση.

Με στραβό αν κοιμηθείς, το πρωί θ' αλληθωρίσεις.

Η παροιμία «Με στραβό αν κοιμηθείς, το πρωί θ' αλληθωρίσεις» σημαίνει ότι οι κακές συναναστροφές ή η κακή παρέα οδηγούν στη διαφθορά, δηλαδή επηρεάζουν τα ήθη και τη συμπεριφορά μας προς το χειρότερο, όπως ακριβώς ένας στραβός ύπνος μπορεί να επηρεάσει το βλέμμα. Υποδηλώνει ότι η κακή επιρροή είναι μεταδοτική και μας οδηγεί να αποκτήσουμε και εμείς κακές συνήθειες ή επιθυμίες.

Κυριολεκτικά: Αν κοιμηθείς με στραβό άνθρωπο ή σε στραβή θέση, μπορεί να ξυπνήσεις με αλληθωρισμό (στραβισμό).

Μεταφορικά (η κύρια σημασία): Αν συναναστραφείς με κακούς ανθρώπους, θα γίνεις κι εσύ κακός ή θα υιοθετήσεις τις κακές τους συνήθειες.

Η φράση χρησιμοποιείται για να προειδοποιήσει κάποιον να προσέχει τις παρέες του.

► Μι γκαβό αν κοιμηθείς, το πρωί θα γκαλιουρίζεις.

«Μεταξύ δύο κακών, το μη χείρον, βέλτιστον».

Η φράση «Μεταξύ δύο κακών, το μη χείρον, βέλτιστον» είναι ένα αρχαίο ρητό που ση-

μαίνει ότι, όταν είναι κανείς αναγκασμένος να διαλέξει μεταξύ δύο κακών επιλογών, η πιο συνετή επιλογή είναι να διαλέξει το λιγότερο δυσάρεστο ή το λιγότερο βλαβερό από τα δύο.

Σημασία: Η φράση υποδηλώνει την ανάγκη για συμβιβασμό και τη ρεαλιστική αντιμετώπιση των καταστάσεων, όπου η ιδανική λύση δεν είναι πάντα διαθέσιμη.

Εφαρμογή: Μπορεί να εφαρμοστεί σε διάφορες πτυχές της ζωής, από τις προσωπικές αποφάσεις μέχρι τις πολιτικές και κοινωνικές επιλογές.

Με το στόμα μπάρα-μπάρα με τα χέρια ξεραμάρα.

Με το στόμα πες όσα θέλεις, αλλά με τα χέρια σου ξερά, για να μην τσακώνεσαι.

Η παροιμία είναι «Με το στόμα μπάρα-μπάρα, με τα χέρια κουλαμάρα» και περιγράφει κάποιον που μιλάει πολύ (μπάρες-μπάρες λέει) αλλά είναι τεμπέλης και δεν κάνει τίποτα με τα χέρια του (κουλαμάρα), δηλαδή είναι τεμπέλης, αργός ή αδρανής στην πράξη, δείχνοντας μια ειρωνική αντίθεση μεταξύ λόγων και έργων.

Με το στόμα μπάρα-μπάρα: Μιλάει πολύ, κάνει υποσχέσεις, λέει πολλά και εντυπωσιακά λόγια (από το «μπάρες» - μπάρες, σαν να τα πετάει).

Με τα χέρια κουλαμάρα: Δεν κάνει τίποτα, είναι αδρανής, αργός, τεμπέλης (κουλός - τεμπέλης/αργοπορημένος).

Σημασία: Είναι αυτός που κάνει θόρυβο με λόγια, αλλά δεν έχει καμία δράση, είναι τεμπέλης στην πράξη.

► Μι του στόμα μπάρα – μπάρα μι τα χέρια ξεραμάρα.

Μέχρις εκεί και μη παρέκει.

Αρκετά πια, μην πας παραπέρα.

Η φράση «Μέχρις εκεί και μη παρέκει» σημαίνει «ως εδώ και όχι παραπέρα» και εκφράζει τη σημασία του να σταματήσει κανείς σε ένα σημείο, θέτοντας ένα όριο στην ανοχή ή την υπομονή του. Χρησιμοποιείται για να δείξει ότι κάτι έχει γίνει αρκετό και δεν πρέπει να συνεχιστεί άλλο, όπως «φτάνει πια» ή «όχι άλλο».

Κυριολεκτική σημασία: «Μέχρι αυτό το σημείο και όχι περισσότερο».

Χρήση: Χρησιμοποιείται για να εκφράσει την αντίδραση σε μια κατάσταση που έχει ξεπεράσει τα όρια, λέγοντας «ως εδώ».

Συνώνυμες φράσεις: «Φτάνει πια», «Αρκετά», «Δεν πάει άλλο».

«Μηδέν εις το πηλίκον».

Δεν μένει τίποτε απ' αυτή τη δουλειά.

Η φράση «μηδέν εις το πηλίκον» σημαίνει ότι κάτι δεν έχει αποτέλεσμα ή είναι ανώφελο. Η χρήση της προέρχεται από τα μαθηματικά, όπου το «πηλίκον» είναι το αποτέλεσμα μιας διαίρεσης και αν το αποτέλεσμα είναι μηδέν, αυτό υποδηλώνει έλλειψη αξίας ή ποσότητας.

Μαθηματική ρίζα: Η φράση είναι μια μεταφορική χρήση της μαθηματικής έννοιας του τέλους μιας διαίρεσης.

Μεταφορική έννοια: Στην καθημερινή γλώσσα, χρησιμοποιείται για να δηλώσει ότι κάτι είναι τιποτένιο, ανώφελο ή ότι μια προσπάθεια δεν απέδωσε κανένα καρπό.

Παράδειγμα: «Οι προσπάθειές του ήταν μηδέν εις το πηλίκο, δεν κατάφερε τίποτα.»

Μην κρίνετε ίνα μη κριθήτε

Η φράση «Μην κρίνετε, ίνα μη κριθείτε» σημαίνει: «Να μην κρίνετε τους άλλους, για να μη κριθείτε κι εσείς.»

Νόημα: Καλεί τον άνθρωπο να αποφεύγει την αυστηρή, υποκριτική ή καταδικαστική κρίση απέναντι στους άλλους. Υπενθυμίζει ότι με το ίδιο μέτρο που κρίνουμε, θα κριθούμε κι εμείς.

Τι δεν σημαίνει: Δεν λέει ότι δεν πρέπει ποτέ να ξεχωρίζουμε το σωστό από το λάθος. Αντίθετα, μας προτρέπει: να είμαστε ταπεινοί, να εξετάζουμε πρώτα τον εαυτό μας,

Μη μου άπτου.

Μην με αγγίζεις καν.

Η φράση «μη μου άπτου» σημαίνει «μη με αγγίζεις» και χρησιμοποιείται για να περιγράψει κάποιον πολύ ευαίσθητο, είτε σωματικά, είτε ψυχικά, που προσβάλλεται εύκολα. Στην καθημερινή ομιλία, χρησιμοποιείται για άτομο που δεν θέλει να το πειράζουν, ενώ η έκφραση: «Μη μου άπτου» είναι και η κοινή ονομασία ενός είδους μιμόζας.

Στην καθημερινή χρήση: «Είναι «μη μου άπτου» άτομο, δεν αντέχει να το πειράζουν».

Στη Βίβλο: Η φράση αναφέρεται στην Καινή Διαθήκη και στο Ευαγγέλιο του **Ιωάννη** (20.17), όταν ο **Ιησούς** λέει στη **Μαρία** τη **Μαγδαληνή** «Μη μου άπτου» μετά την Ανάστασή Του.

Στη βοτανική: Είναι η κοινή ονομασία για ένα είδος μιμόζας.

Μη μου τους κύκλους τάραττε.

Η φράση «Μη μου τους κύκλους τάραττε» σημαίνει «Μην ενοχλείς τους κύκλους μου» και αποδίδεται στον **Αρχιμήδη** την ώρα που πολιορκήθηκε από τους Ρωμαίους, δείχνοντας την αφοσίωσή του στη γεωμετρία και τα μαθηματικά, ακόμη και στον θάνατο, δηλώνοντας πως δεν τον ενδιέφεραν τα εγκόσμια και ζητώντας να ολοκληρώσει τις μελέτες του, αν και η ακρίβεια της φράσης δεν επιβεβαιώνεται ιστορικά.

Σημασία:

Αφοσίωση στην επιστήμη: Η φράση συμβολίζει την απόλυτη αφοσίωση του **Αρχιμήδη** στη γνώση και τα μαθηματικά, προτιμώντας να ασχολείται με τα γεωμετρικά σχήματα που είχε σχεδιάσει στην άμμο, παρά με την εισβολή των Ρωμαίων στρατιωτών.

Απόρριψη της βίας: Επιδεικνύει την άρνησή του να διακοπεί από τις σκέψεις του, ακόμη και μπροστά στον κίνδυνο του θανάτου και υπογραμμίζει την ανωτερότητα της πνευματικής εργασίας έναντι της βίας.

Ιστορικό Πλαίσιο: Λέγεται ότι ειπώθηκε όταν ένας Ρωμαίος στρατιώτης τον διέταξε να ακολουθήσει, με τον Αρχιμήδη να ζητά απλώς να τον αφήσουν να ολοκληρώσει τους υπολογισμούς του.

Σύμβολο: Σήμερα, χρησιμοποιείται για να εκφράσει την επιθυμία κάποιου να μην διαταράσσεται όταν είναι αφοσιωμένος σε ένα σημαντικό έργο.

Προέλευση: Αν και ευρέως διαδεδομένη, δεν υπάρχουν αξιόπιστα στοιχεία στα διασωθέντα έργα του **Πλούταρχου** που να επιβεβαιώνουν ότι ο Αρχιμήδης την είπε.

Μη μπαίν'ς σε ξένα χουράφια.

Μην ασχολείσαι με πράγματα που δεν ξέρεις.

Η παροιμία «Μη μπαίνεις σε ξένα χωράφια» σημαίνει να μην ασχολείσαι με υποθέσεις που δεν σε αφορούν ή που δεν γνωρίζεις καλά. Είναι μια συμβουλή για να μην ανακατεύεσαι σε ξένες δουλειές ή προβλήματα, αλλά να περιορίζεσαι στα δικά σου.

Έννοια: Αποφυγή ανάμειξης σε ξένες υποθέσεις.

Συμβουλή: Μην ανακατεύεσαι σε ξένες δουλειές ή προβλήματα.

Προτροπή: Περιορίσε τις δραστηριότητές σου στα δικά σου ενδιαφέροντα και αρμοδιότητες.

Μην αναβάλλεις για αύριο ό,τι μπορείς να κάνεις σήμερα.

Η φράση «Μην αναβάλλεις για αύριο ό,τι μπορείς να κάνεις σήμερα» δεν είναι μόνο μια παροιμία, αλλά και ένα αρχαίο ρητό που αποδίδεται στον ποιητή **ΗΣίοδο** και εκφράζει την αξία της άμεσης δράσης, της αποφυγής της τεμπελιάς και του κινδύνου που κρύβει η αναβλητικότητα.

Προέλευση και Σημασία:

ΗΣίοδος: Στο έργο του αναφέρεται η αντίστοιχη φράση «Μήδ' αναβάλλεσθαι ες τ' αύριον ες τ' έννηπιν».

Ιστορικό παράδειγμα: Ο **Αρχίας**, άρχοντας των Θηβών, είπε «Ες αύριον τα σπουδαία» όταν απέρριψε μια κρίσιμη επιστολή και δολοφονήθηκε την ίδια νύχτα, δείχνοντας τον κίνδυνο της αναβολής.

Σημασία: Το ρητό τονίζει ότι η καθυστέρηση φέρνει κίνδυνο και καταστροφή και πως η σημερινή μέρα είναι η ευκαιρία για δράση.

Παρόμοια γνωμικά: «Ο δρόμος του «αύριο» οδηγεί στην πόλη του «ποτέ»», «Η εβδομάδα του τεμπέλν έχει εφτά αύριο», «Όποιος δεν θέλει να ζυμώσει, δέκα μέρες κοσκινίζει».

Μην ξύν'ς παλιές πληγές.

Μην αναφέρεις παλιές κακοτυχίες.

Η φράση «Μην ξύνεις παλιές πληγές» σημαίνει να μην αναφέρεται κανείς σε παλιά δεινά, λύπες ή τραύματα, τα οποία έχουν πληγώσει, ώστε να μην ξαναρχίσουν να πονάνε ή να δημιουργούνται εντάσεις. Είναι μια προειδοποίηση να μην προκαλεί κανείς συναισθηματικό πόνο, αναμοχλεύοντας γεγονότα του παρελθόντος που έχουν πλέον αμβλυνθεί ή κλείσει.

Προειδοποίηση: Η φράση είναι μια προειδοποίηση να μην αναστατώνονται άσκοπα δυσάρεστες καταστάσεις ή μνήμες.

Συναισθηματικός πόνος: Υποδηλώνει ότι η αναφορά σε παλιές πληγές μπορεί να ξανανοίξει τον πόνο και να προκαλέσει νέα συναισθηματική θλίψη.

Αποφυγή εντάσεων: Αποτρέπει την πρόκληση συγκρούσεων ή εντάσεων που θα μπορούσαν να προκύψουν από την αναζωπύρωση παλιών γεγονότων.

Μην παίζεις με τη φωτιά.

Μην ασχολείσαι με πολύ δυσάρεστα πράγματα, που θα σε καταστρέψουν.

Η φράση «Μην παίζεις με τη φωτιά» είναι μια παροιμία που σημαίνει να αποφεύγεις επικίνδυνες καταστάσεις, ανθρώπους ή δραστηριότητες, γιατί μπορεί να έχει καταστροφικές συνέπειες. Χρησιμοποιείται για να προειδοποιήσει κάποιον ότι δεν πρέπει να ανακατευτεί με κάτι που είναι πολύ επικίνδυνο και μπορεί να τον βλάψει.

Σημασία: Κάποιος που «παίζει με τη φωτιά» εμπλέκεται συνειδητά σε κάτι που τον θέτει σε κίνδυνο.

Χρήση: Μπορεί να χρησιμοποιηθεί σε κυριολεκτικό πλαίσιο (π.χ. παίζοντας με τη φωτιά), αλλά και σε μεταφορικό για να περιγράψει καταστάσεις όπου κάποιος ρισκάρει πάρα πολύ.

Σχέση με άλλες παροιμίες: Υπάρχουν και άλλες παροιμίες που σχετίζονται με τη φωτιά, όπως «Το στραβό το ξύλο η φωτιά το σιάζει», που υποδηλώνει ότι οι δύστροποι άνθρωποι αντιμετωπίζονται με αυστηρότητα, ή «Η φωτιά και το νερό δεν έχουν μαλλιά», που σημαίνει ότι δεν μπορείς να τα πιάσεις και να τα ελέγξεις.

Μην παρατραβάς του σκ'νι, θα κουπεί.

Μην επιμένεις τόσο πολύ στις απόψεις σου, γιατί μπορεί να έχεις άσχημες συνέπειες.

Η φράση «Μην παρατραβάς το σχοινί, θα κοπεί» σημαίνει ότι πρέπει να αποφεύγεις τις υπερβολές, καθώς η πίεση και η ένταση σε μια κατάσταση ή σχέση, θα φτάσει σε σημείο που δεν θα είναι πλέον ανεκτή και θα οδηγήσει σε κατάρρευση. Είναι μια προειδοποίηση να μην πιέζεις τα πράγματα παραπάνω από το όριο, γιατί θα έχουν αρνητικές συνέπειες.

Πιο αναλυτικά, η σημασία της φράσης είναι ότι: Δεν πρέπει να πιέζεις υπερβολικά μια κατάσταση: Αν συνεχίσεις να πιέζεις, η κατάσταση θα καταστραφεί.

Πρέπει να βρίσκεις μια ισορροπία: Η υπερβολή θα οδηγήσει σε ανεπιθύμητο αποτέλεσμα,

γι' αυτό πρέπει να είσαι πιο προσεκτικός.

Σημαίνει ότι η σχέση ή η κατάσταση θα τελειώσει άσχημα: Αν η πίεση συνεχιστεί, θα υπάρξει «κόψιμο», δηλαδή τελική ρήξη ή αποτυχία.

Μην φυτρώνεις εκεί που δεν σε σπέρνουν.

Η έκφραση «Μην φυτρώνεις εκεί που δεν σε σπέρνουν» σημαίνει να μην παρεμβαίνεις, να μη νομίζεις ότι έχεις δικαίωμα ή λόγο σε καταστάσεις/μέρη/ζητήματα που δεν σε αφορούν άμεσα ή που δεν ανήκουν σε εσένα, σαν ένα φυτό που φυτρώνει εκεί που δεν το έσπειραν (δεν είναι η θέση του) και ενοχλεί. Είναι μια προτροπή να σέβεσαι τα όρια, να μην ανακατεύεσαι αδικαιολόγητα και να καταλαβαίνεις πότε η παρουσία σου δεν είναι επιθυμητή.

Σημασία και Χρήση:

Προειδοποίηση: Λέγεται συνήθως ως προειδοποίηση σε κάποιον που γίνεται επίμονος, παρεμβαίνει σε ξένα θέματα ή προσπαθεί να επιβάλει την παρουσία του σε χώρο που δεν του ανήκει.

Σεβασμός ορίων: Υποδηλώνει την ανάγκη να αναγνωρίσεις και να σεβαστείς τα προσωπικά ή κοινωνικά όρια.

Αυτογνωσία: Είναι μια υπενθύμιση να γνωρίζεις τη θέση σου και να μην ξεπερνάς τα εσκαμμένα.

Παράδειγμα: Αν κάποιος αρχίσει να δίνει οδηγίες για μια δουλειά που δεν του ζητήθηκε και δεν καταλαβαίνει από το αντικείμενο, μπορεί να του πουν: «Κάτσε στα αβγά σου, φίλε, μην φυτρώνεις εκεί που δεν σε σπέρνουν!».

Μήνας μπαίν', μήνας βγαίν'.

Όλα διαδέχονται το ένα το άλλο και τα μηνιάτικα έρχονται γρήγορα.

Η φράση «Μήνας μπαίνει, μήνας βγαίνει» χρησιμοποιείται για να περιγράψει μια κατάσταση ρουτίνας ή μίας σταθερής, αναλλοίωτης πραγματικότητας, όπου ο χρόνος περνάει χωρίς να συμβαίνει κάτι αξιοσημείωτο. Ενώ η πρώτη ερμηνεία είναι μια έκφραση ρουτίνας, το νόημά της μπορεί να είναι αρνητικό, υπονοώντας ότι η κατάσταση δεν βελτιώνεται με τον καιρό.

Επίσης, η φράση μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να δηλώσει την οριστικότητα, την αναγκαιότητα της διαδοχής των μηνών.

Συνοπτικά:

Ερμηνεία 1^η (ρουτίνα): Περιγράφει μια κατάσταση που επαναλαμβάνεται χωρίς αλλαγή, δηλαδή ο χρόνος περνάει χωρίς να συμβεί κάτι ενδιαφέρον.

Ερμηνεία 2^η (αρνητική): Μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να εκφράσει μια αρνητική ή δυσάρεστη κατάσταση, που παραμένει αναλλοίωτη παρά την πάροδο του χρόνου.

Ερμηνεία 3^η (οριστικότητα): Δηλώνει την αναπόφευκτη, σταθερή και οριστική διαδοχή των μηνών.

Μ' ήρθι λουκούμ'.

Ήταν απροσδόκητο, το απόλαυσα πάρα πολύ.

Η φράση «μου ήρθε λουκούμι» είναι μια έκφραση που σημαίνει ότι κάτι ήρθε βολικό ή ευχάριστο, σαν ένα γλυκό, νόστιμο και αναπάντεχο δώρο. Χρησιμοποιείται για να περιγράψει μια κατάσταση ή ένα γεγονός που είναι πολύ χρήσιμο ή ήρθε την κατάλληλη στιγμή.

Σημασία: Κάτι είναι πολύ βολικό, νόστιμο ή ευχάριστο.

Προέλευση: Η έκφραση προέρχεται από το λουκούμι, ένα γλυκό που κάποτε θεωρούνταν το ωραιότερο και πιο επιθυμητό γλύκισμα.

Παρόμοιες εκφράσεις: Άλλες σχετικές εκφράσεις είναι «του κρέμασαν το κουτάλι» (για κάποιον που άργησε να έρθει) και «τρώγοντας έρχεται η όρεξη».

Μ' ήρθι ο ουρανός σφοντύλ'.

Ζαλίστηκα πολύ (από δυνατό χτύπημα στο κεφάλι ή από μια πολύ δυσάρεστη είδηση).

Η φράση «μου ήρθε ο ουρανός σφοντύλι» σημαίνει ότι κάποιος ζαλίστηκε ή αιφνιδιάστηκε από ξαφνικό χτύπημα, σωματικό ή ψυχικό. Συχνά χρησιμοποιείται για να περιγράψει το αίσθημα ζάλης ή ιλίγγου, σαν να σου ήρθε ένα πολύ δυνατό χτύπημα που σε έκανε να μην ξέρεις πού είσαι.

Ερμηνεία.

Ζάλη ή ίλιγγος: Η πιο άμεση ερμηνεία είναι να νιώσεις μια ξαφνική ζάλη, σαν να σου έρχεται ο ουρανός σβόλο.

Ξαφνικός αιφνιδιασμός: Μπορεί να σημαίνει ότι κάποιος έπαθε σοβαρό σοκ, σωματικό ή ψυχικό, και έμεινε άναυδος.

Σωματικό χτύπημα: Χρησιμοποιείται για να περιγράψει την κατάσταση μετά από ένα δυνατό χτύπημα, όπως ένα χαστούκι, που προκαλεί ζάλη.

Ψυχικό χτύπημα: Μπορεί να αναφέρεται σε ένα ξαφνικό, αρνητικό γεγονός που σου προκαλεί μεγάλη αναστάτωση και σε αφήνει άναυδο.

Μη σταξ' κι μη βρεξ'.

Λεπτεπίλεπτος, ανέγγιχτος, φροντισμένος καθ' όλα.

Η φράση «μη βρέξει και μη στάξει» είναι ένας ιδιωματισμός που σημαίνει ότι κάποιος φροντίζεται υπερβολικά και του γίνονται όλα τα χατίρια. Η έκφραση περιγράφει την υπερβολική φροντίδα, σαν να μην θέλουμε να πάθει τίποτα δυσάρεστο το πρόσωπο, δηλαδή «ούτε μια σταγόνα βροχής να μην το βρει».

Σημασία: Υπερβολική φροντίδα, περιποίηση, κακομαθησιά.

Παράδειγμα χρήσης: Μας είχε «μη βρέξει και μη στάξει» τον γιο του, που τον πρόσεχε σαν να μην υπήρχε αύριο.

Μήτι ψύλλους στους κόρφου σ'.

Λέγεται για κάποιον, που είναι σε έξαλλη οργή και πολύ επικίνδυνος.

Η έκφραση «Ούτε ψύλλος στον κόρφο του» σημαίνει ότι κάποιος βρίσκεται σε πολύ δύσκολη, δυσάρεστη ή προβληματική θέση και εκφράζει την επιθυμία να μην βρεθεί ποτέ κανείς στη θέση του. Είναι μια αρχαία παροιμία που χρησιμοποιείται για να περιγράψει μια κατάσταση όπου κάποιος έχει μεγάλα βάσανα ή προβλήματα.

Σημασία: Δηλώνει μια πολύ άσχημη κατάσταση, θέτοντας την ερώτηση «δε θα ήθελα να είμαι στη θέση του».

Χρήση: Χρησιμοποιείται για να εκφράσει ότι κάποιος είναι σε πολύ δύσκολη θέση.

Μη τον ξισυνιρίζισι.

Να μη τον παρεξηγείς. Να μη του πας κόντρα. Να μη παίρνεις στα σοβαρά τα λόγια του, τέτοιος είναι ο χαρακτήρας του.

Η φράση «Μην τον ξεσυνιρίζεσαι» δεν είναι παροιμία, αλλά μια προειδοποίηση ή προτροπή να μη ενοχλείσαι ή να μη θυμώνεις με κάποιον, ειδικά αν πρόκειται για κάποιον που είναι ακαταλόγιστος, αδιάφορος ή δεν έχει σημασία.

Υπονοεί ότι η αντίδραση είναι περιττή και ανώφελη.

Ξεσυνιρίζομαι: Σημαίνει ενοχλούμαι, παρεξηγώ ή θυμώνω με κάτι που έχει πει ή κάνει κάποιος.

Η φράση: «Μην τον ξεσυνιρίζεσαι» σημαίνει, «μην τον ενοχλείσαι», «μην θυμώνεις μαζί του», «άφυσέ τον».

Παραδείγματα χρήσης: «Ας τον αυτόν, μην τον ξεσυνιρίζεσαι», «Αφού είναι βλάκας, γιατί τον ξεσυνιρίζεσαι;».

Μην αφήν'ς του τυρί ξισκέπαστου. Θα του φτύσουν οι μύγες.

Προτροπή για να μη μέινει ξεσκέπαστο το τυρί.

Η φράση «Μην αφήνεις το τυρί ξεσκέπαστο, θα το φτύσουν οι μύγες» είναι λαϊκή παροιμιώδης έκφραση και χρησιμοποιείται μεταφορικά. Υποδηλώνει ότι αν αφήνεις κάτι πολύτιμο απροστάτευτο ή αφημένο στην τύχη του, μπορεί να χαλάσει, να καταστραφεί ή να το εκμεταλλευτούν άλλοι.

Με άλλα λόγια: Πρόσεχε τα πράγματά σου, Μην αδιαφορείς, γιατί μπορεί να πάθεις ζημιά.

Αν δεν φροντίσεις κάτι, θα το βρουν οι μύγες, δηλαδή άνθρωποι ή καταστάσεις που θα το «λερώσουν» ή θα το χαλάσουν.

Μι βγήκι του φαΐ απ' τη μύτ'.

Αναστατώθηκα και δυσανεστήθηκα πάρα πολύ.

Η φράση «μου βγήκε το φαΐ από τη μύτη» σημαίνει ότι κάτι καλό (όπως ένα φαγητό ή μια ευχαρίστηση) δεν πρόλαβε να το απολαύσει κανείς ολοκληρωτικά, διότι διακόπηκε από κάτι

δυσάρεστο. Η έκφραση υποδηλώνει μια μικρή ευχαρίστηση που χάθηκε νωρίς ή δεν ήταν τόσο τελική όσο θα έπρεπε, επειδή συνέβη κάτι που χάλασε την εμπειρία.

Σημασία: Δεν πρόλαβα να το ευχαριστηθώ, γιατί αμέσως μετά συνέβη κάτι που με στενοχώρησε.

Παράδειγμα: «Έφαγα τόσο ωραίο φαγητό, αλλά μου βγήκε απ' τη μύτη γιατί, αμέσως μετά το γεύμα, υποχρεώθηκα να ξεφορτώσω ολόκληρο φορτηγό».

Μι γκαβό αν κοιμηθείς, το πρωί θα γκαλιουρίζεις.

Εκείνος με τον οποίο συναναστρέφσαι θα επιδράσει στον χαρακτήρα σου.

Η φράση «Μι γκαβό αν κοιμηθείς, το πρωί θα γκαλιουρίζεις» είναι λαϊκή/διαλεκτική παροιμία (συχνή σε ορισμένα μέρη της Θεσσαλίας και της Μακεδονίας) και σημαίνει περίπου: Αν κοιμηθείς με υγρά ή βρεγμένα μαλλιά (γκαβό = βρεγμένο), το πρωί θα είσαι ανακατεμένος, “αγουροξυπνημένος”, άρρωστος ή δεν θα νιώθεις καλά (γκαλιουρίζω = νιώθω ζάλη, κακοκεφιά, ανακάτωμα).

Με πιο απλά λόγια: Αν κοιμηθείς με βρεγμένο κεφάλι, το πρωί θα νιώθεις «σαν άρρωστος». Αν κοιμηθείς με στραβό, το πρωί θα νιώθεις κι εσύ στραβομάρα.

► Μι στραβό αν κοιμηθείς του προυί θ' αλληθουρίζεις.

Μι κόπ'καν τα ήπατα.

Τρόμαξα πάρα πολύ. Φοβήθηκα πολύ και ένοιωσα μέσα μου να κόβονται τα σωθικά μου, τα συκώτια μου.

Η φράση «μου κόπηκαν τα ήπατα» σημαίνει ότι κάποιος παράλυσε από φόβο ή ξαφνική αίσθηση αδυναμίας. Είναι μια έκφραση που υποδηλώνει ότι κάποιος τρόμαξε τόσο πολύ, που ένιωσε ότι δεν μπορεί να κινηθεί ή να αντιδράσει.

Σημασία: Παράλυση από φόβο, τρόμο ή εξάντληση από την έντονη κούραση.

Παράδειγμα: «Μόλις είδα το λιοντάρι μπροστά μου, μου κόπηκαν τα ήπατα».

Μι' κόστισι ου κούκους, απδόν'.

Γνωστή φράση που λέγεται στην περίπτωση που το κόστος μιας επισκευής ή αγοράς είναι μεγάλο σε σύγκριση με το αντικείμενο, που επισκευάσαμε ή αποκτήσαμε.

Η φράση «Με κόστισε ο κούκος, απδόνι» είναι παροιμία που σημαίνει ότι κάποιος πλήρωσε πολύ περισσότερα απ' ό,τι αξίζει κάτι, ή ότι κάτι που αρχικά φαινόταν φθινό, τελικά αποδείχθηκε πολύ ακριβό.

Σημασία: Χρησιμοποιείται για να δηλώσει υπερβολικό κόστος ή ζημιά, όπου το αποτέλεσμα είναι δυσανάλογο με την αρχική επένδυση.

Παράδειγμα: Αν αγοράσεις ένα φθινό ρούχο που χαλάει αμέσως, θα μπορούσες να πεις «Με κόστισε ο κούκος απδόνι».

Μι νύχια κι μι δόντια.

Με κάθε ευκαιρία και κάθε δύναμη προσπαθώ να κάνω κάτι.

Η φράση «με νύχια και με δόντια» σημαίνει ότι κάποιος προσπαθεί πάρα πολύ για να επιτύχει κάτι, με μεγάλη επιμονή και δύναμη. Χρησιμοποιείται για να περιγράψει μια εντατική προσπάθεια, όπου κάποιος μάχεται σθεναρά για να κερδίσει κάτι ή να αντιμετωπίσει μια δυσκολία.

Σημασία: Μεγάλη προσπάθεια, αγώνας, επιμονή και σθένος.

Προέλευση: Η έκφραση αναφέρεται στα νύχια και τα δόντια ως φυσικά όπλα που χρησιμοποιεί κάποιος για να αμυνθεί ή να επιτεθεί.

Παράδειγμα: «Προσπάθησε να υπερασπιστεί την ιδέα του με νύχια και με δόντια».

Μι ξένα κόλλυβα, μνημόσυνο.

Η παροιμία είναι «Μνημόσυνο με ξένα κόλλυβα δεν γίνεται» και σημαίνει ότι δεν μπορείς να κάνεις κάτι σημαντικό ή να εκμεταλλευτείς κάτι χρησιμοποιώντας πόρους ή προσπάθειες άλλων, που δεν είναι δικά σου. Αναφέρεται σε εκείνους που επωφελούνται από τη δουλειά άλλων, την παρουσιάζουν ως δική τους ή δρουν ως γαλαντόμοι με ξένα μέσα. Μια σχετική έκφραση είναι «Μνημονεύει με ξένα κόλλυβα».

Σημασία: Δεν μπορείς να εκτελέσεις μια σημαντική εργασία χρησιμοποιώντας ξένα μέσα.

Παραλλαγή: «Μνημονεύει με ξένα κόλλυβα».

Μι πότισις φαρμάκ'.

Με στεναχώρησες πάρα πολύ. Παρόμοιος και ο στίχος του **Γ. Σεφέρη**: *Σε πότισα ροδόσταμο, μου πότισες φαρμάκι.*

Η φράση «με πότισες φαρμάκι» σημαίνει ότι κάποιος έκανε κάποιον άλλον να πικραθεί βαθιά, να πληγωθεί ψυχικά ή να νιώσει μεγάλο πόνο. Πρόκειται για μια μεταφορική έκφραση που περιγράφει πικρές κουβέντες ή πράξεις που προκαλούν πόνο, όπως συμβαίνει με την πικρή γεύση του δηλητηρίου.

Μεταφορική χρήση: Η έκφραση χρησιμοποιείται για να περιγράψει βαθιά πικρία ή ψυχικό πόνο που έχει προκληθεί από τα λόγια ή τις πράξεις κάποιου.

Παράδειγμα: «Με πότισες φαρμάκι με αυτά που έκανες» είναι μια φράση που δείχνει ότι ο ομιλητής νιώθει έντονη πικρία και πόνο.

Λαϊκή χρήση: Η φράση χρησιμοποιείται συχνά σε τραγούδια και λαϊκές εκφράσεις για να δώσει έμφαση στο βάθος του ψυχικού πόνου.

Μι στραβό αν κοιμηθείς του προυί θ' αλληθουρίζεις

Θα κολλήσεις δηλ. κι εσύ από εκείνον το κουσούρι του.

Παρόμοιο είναι και το αρχαίο γνωμικό: *Φθείρουσι ήθη χρηστά ομιλίας κακαί.*

Η παροιμία «Με στραβό αν κοιμηθείς το πρωί θα αλληθωρίζεις» σημαίνει ότι οι κακές συνήθειες και η κακή παρέα επιδρούν αρνητικά και μπορεί να σε επηρεάσουν μακροπρόθεσμα. Συγκεκριμένα, δηλώνει τις αρνητικές επιπτώσεις που έχει η συναναστροφή με ανθρώπους που έχουν κακές συνήθειες, κάτι που είναι ανάλογο με την παροιμία «μ' όποιον δάσκαλο καθίσεις, τέτοια γράμματα θα μάθεις».

Σημασία: Η παροιμία υπογραμμίζει την επιρροή των ανθρώπων με τους οποίους περνάμε χρόνο.

Ερμηνεία: Αν αλληλεπιδράς με άτομα που έχουν αρνητικές συνήθειες, είναι πιθανό να υιοθετήσεις κι εσύ κάποιες από αυτές ή να επηρεαστείς αρνητικά από αυτές.

Παράδειγμα: Αν μένεις σε ένα περιβάλλον όπου επικρατούν «στραβές» συνήθειες, είναι πιθανό να «αλληθωρίσεις» και εσύ, δηλαδή να παρασυρθείς και να χάσεις την ορθή σου πορεία.

► Μι γκαβό αν κοιμηθείς, το πρωί θα γκαλιουρίζεις.

Μι την ψυχή στου στόμα.

Κουράστηκα πολύ (π.χ. να ανεβώ αυτόν τον ανήφορο)

Η φράση «με την ψυχή στο στόμα» είναι μια παροιμιώδης έκφραση που χρησιμοποιείται για να περιγράψει μια κατάσταση όπου κάποιος κινδυνεύει να πεθάνει ή αντιμετωπίζει έναν τεράστιο κίνδυνο, είτε σωματικό είτε ψυχολογικό. Σημαίνει ότι κάποιος είναι σε πάρα πολύ δύσκολη ή επικίνδυνη κατάσταση, όπου η ζωή του βρίσκεται σε σοβαρό κίνδυνο.

Επεξήγηση: Η έκφραση υποδηλώνει ακραία αγωνία και φόβο, σαν η ψυχή να ετοιμάζεται να βγει από το στόμα λόγω του κινδύνου.

Χρήση: Συχνά χρησιμοποιείται για να περιγράψει την κατάσταση κάποιου που αντιμετώπισε έναν τραυματισμό, μια περιπέτεια ή μια ψυχολογική πίεση που σχεδόν τον οδήγησε στο θάνατο.

Μι του ένα πουδάρ' στουν τάφου.

Λίγα είναι τα ψωμιά του και πολύ γρήγορα θα πεθάνει.

Η φράση «με το ένα ποδάρι στον τάφο» σημαίνει ότι κάποιος βρίσκεται πολύ κοντά στο θάνατο ή έχει σοβαρό πρόβλημα υγείας, είναι δηλαδή πολύ άρρωστος ή γέρος. Είναι μια έκφραση που χρησιμοποιείται για να περιγράψει την επικείμενη κατάληξη ενός ατόμου και συχνά είναι ευφημιστική, αλλά μπορεί να χρησιμοποιηθεί και με χλευαστικό τρόπο.

Έκφραση: Η φράση είναι μια παροιμία που μεταφορικά περιγράφει ότι ο θάνατος είναι πολύ κοντά, σαν να βρίσκεται ήδη ένα από τα πόδια του ατόμου μέσα στον τάφο του.

Σημασία:

Γηρατειά ή ασθένεια: Συνήθως χρησιμοποιείται για να περιγράψει κάποιον που είναι υπερήλικας και η ζωή του πλησιάζει στο τέλος της, ή για κάποιον που έχει σοβαρή και ανίατη ασθένεια.

Σατιρική χρήση: Μπορεί να χρησιμοποιηθεί και με χλευαστική ή σαρκαστική διάθεση για να υποδείξει ότι κάποιος είναι σε πολύ άσχημη κατάσταση, είτε σωματική είτε πνευματική.

Συνώνυμα: Στην καθομιλουμένη υπάρχουν πολλές παρόμοιες εκφράσεις, όπως «του πήρε η ζωή τα ψωμιά», «σώθηκε το λάδι του» ή «είναι ταριχευμένος».

Μι του ζόρ' παντρειά δε γίνεται.

Χωρίς τη θέλησή σου τίποτε το καλό δεν γίνεται.

Η φράση λέγεται όταν μας πιέζουν να κάνουμε κάτι χωρίς τη θέλησή μας, με το ζόρι. Είναι γνωστό ότι με το ζόρι παντρειά δεν γίνεται κι αν γίνει ένας τέτοιος γάμος θα είναι αποτυχημένος.

Η φράση «Με το ζόρι παντρειά δε γίνεται» είναι παροιμία που σημαίνει ότι κάποια πράγματα δεν μπορούν να γίνουν σωστά ή να πετύχουν αν γίνουν με τη βία ή την πίεση, αλλά απαιτούν εθελοντική βούληση. Αναφέρεται σε κάθε κατάσταση όπου η επιβολή δεν φέρνει επιθυμητά αποτελέσματα.

Ερμηνεία: Η παροιμία χρησιμοποιεί τον γάμο ως παράδειγμα. Ο γάμος είναι μια ένωση που πρέπει να βασίζεται στην αγάπη και την αμοιβαία επιλογή. Ο γάμος «με το ζόρι» δεν μπορεί να είναι ευτυχισμένος και επιτυχημένος.

Εφαρμογή: Η φράση εφαρμόζεται σε κάθε τομέα της ζωής, όπου η πίεση, η απειλή ή η επιβολή δεν μπορούν να αντικαταστήσουν την κατανόηση, την αποδοχή και τη φυσική βούληση.

Μι του στόμα μπάρα – μπάρα, μι τα χέρια ξεραμάρα.

Πες όσα θέλεις με το στόμα, αλλά καθόλου μη χειροδικείς.

Η παροιμία «Με το στόμα μπάρα, μπάρα, μι τα χέρια ξεραμάρα» περιγράφει κάποιον που μιλάει πολύ (με το στόμα μπάρα-μπάρα), αλλά δεν κάνει τίποτα (με τα χέρια ξεραμάρα). Τονίζει την αντίθεση μεταξύ των λόγων και των έργων ενός ατόμου, υπονοώντας ότι τα λόγια είναι άφθονα, αλλά οι πράξεις είναι ελάχιστες ή ανύπαρκτες.

Με το στόμα μπάρα, μπάρα: Σημαίνει ότι κάποιος είναι φλύαρος, μιλάει ασταμάτητα και χωρίς νόημα.

Με τα χέρια ξεραμάρα: Σημαίνει ότι δεν κάνει τίποτα, τα χέρια του είναι «ξερά» ή «άχρηστα», αφού δεν προχωράει καμία εργασία ή δράση.

Συνώνυμα παροιμία: Μια άλλη παροιμία με παρόμοια έννοια είναι «Με το στόμα μπάρα-μπάρα, μι τα χέρια κουλαμάρα».

► Με το στόμα μπάρα-μπάρα μι τα χέρια ξεραμάρα.

Μι του τσιγκέλ' βγάνου τα λόγια απ' του στόμα σ'.

Λέγεται για κάποιον που είναι πολύ ολιγόλογος.

Η φράση «με το τσιγκέλι βγάζω τα λόγια από το στόμα του» είναι μια παροιμία που σημαίνει ότι είναι πολύ δύσκολο να αποσπάσει κανείς λόγια από κάποιον που είναι λιγομίλητος ή είναι απρόθυμος να μιλήσει. Χρησιμοποιείται για να περιγράψει τη δυσκολία της επικοινωνίας με ένα άτομο που είναι κλειστό, διστακτικό ή αρνείται να εκφράσει τις σκέψεις του.

Λεξιλόγιο: Η παροιμία χρησιμοποιεί την εικόνα από ένα «τσιγκέλι» (ή «τσιμπίδα»), ενός εργαλείου που χρησιμεύει για να αρπάξει κάτι με μεγάλη δύναμη, για να τονίσει την προσπάθεια και την δυσκολία που χρειάζεται για να πει κάποιος κουβέντα.

Χρήση: Εφαρμόζεται σε περιπτώσεις όπου ένα άτομο δεν μιλάει εύκολα, είναι πολύ συγκρατημένο ή δεν θέλει να μοιραστεί πληροφορίες.

Μι τουν ήλιου τα βγάζου, μι τουν ήλιου τα βάζου, τι έχουν τα έρμα κι ψοφούν;

Όταν κάνεις κάτι ανάρμοστο και σφαλερό, θα έχεις δυσάρεστο αποτέλεσμα.

Εδώ αναρωτιέται ο βοσκός τι φταίει και τα πρόβάτα του δεν προκόβουν, αφού, κατά τη γνώμη του, τα φροντίζει σωστά. Ενώ καταβάλουμε αρκετές προσπάθειες βλέπουμε πολλές φορές να μη έχουμε τα αποτελέσματα που θέλουμε και αναρωτιόμαστε τι τάχα να φταίει:

Η απάντηση είναι τα πρόβατα. Η παροιμία αναφέρεται ειρωνικά σε έναν ανίδεο ποιμένα που, παρόλο που τα βγάζει και τα ξαναβάζει (δηλαδή τα βόσκει) με τον ήλιο, τελικά τα χάνει ή τα αφήνει να πεθάνουν, παρόλο που δεν έχουν κάποια προφανή αιτία θανάτου.

Η παροιμία: «Με τον ήλιο τα βγάζω, με τον ήλιο τα βάζω, τι έχουν τα έρμα κι ψοφούν;»

Ερμηνεία: «Τι συμβαίνει με τα [πρόβατα] που πεθαίνουν»: ή «Πώς γίνεται να πεθαίνουν τα πρόβατα»:

Συμβολισμός: Η παροιμία είναι μια ειρωνική αναφορά σε κάποιον ανίδεο ή ανίκανο ποιμένα, ο οποίος δεν φροντίζει σωστά το ποίμνιο του, με αποτέλεσμα να πεθαίνουν τα πρόβατα.

Μι τουν θ'κο σ' φάει κι πιες κι αλισβρίσ' μη κάν'ς,

Για να κάνεις μια συναλλαγή, μια συμφωνία με κάποιον, πρέπει να βάλεις όρους, τους οποίους θα διαπραγματευτείς με σκληρό τρόπο. Όταν, όμως, αυτό πρόκειται να συμβεί μεταξύ συγγενικών προσώπων, τότε θα πρέπει να είσαι πολύ προσεκτικός, γιατί θα παρεξηγηθείς. Μια συναλλαγή μεταξύ συγγενικών προσώπων είναι ένα σοβαρό δίλημμα ή δεν θα βάλεις όρους και δεν θα κάμεις καμιά διαπραγμάτευση, οπότε θα ζημιωθείς ή θα θέσεις όρους και θα ψυχραθούν οι σχέσεις σας. Για να μη συμβεί αυτό ας ακούσουμε τι μας συμβουλεύει η φράση αυτή.

Η παροιμία «Με το δικό σου φάε και πιες και αλισβρίσι μην έχεις» σημαίνει να κάνεις παρέα, να τρως και να πίνεις με έναν δικό σου άνθρωπο, χωρίς να κάνεις συναλλαγές ή εμπορικές πράξεις μαζί του. Ο σκοπός είναι να διατηρηθεί η φιλία ή η οικειότητα καθαρή από το άγχος και τις πιθανές διαφωνίες που προκύπτουν από τις εμπορικές δραστηριότητες.

Οικονομικές συναλλαγές: Η παροιμία υποδηλώνει ότι η οικονομική συναλλαγή είναι πι-

θανό να οδηγήσει σε παρεξηγήσεις ή καβγάδες, κάτι που μπορεί να καταστρέψει μια φιλική σχέση.

Διατήρηση σχέσεων: Η συμβουλή είναι να διατηρείτε τις προσωπικές σχέσεις ανεπηρέαστες από την εργασία ή το εμπόριο, ώστε η συντροφικότητα να παραμείνει αγνή και απρόσβλητη.

Σύγχρονη εφαρμογή: Μπορεί να ερμηνευθεί ως μια συμβουλή να μην αναμειγνύεις προσωπικές και επαγγελματικές σχέσεις, ειδικά σε περιπτώσεις όπου η οικονομική διαχείριση μπορεί να δημιουργήσει προβλήματα.

Μι του συμπάθιου.

Συγγνώμη. Με συγχωρείτε. Η φράση αυτή χρησιμοποιείται όταν μέσα στην συζήτηση που γίνεται, λέγεται κάτι, που μπορεί να προσληφθεί διαφορετικά και να σοκάρει. Π.χ.:

Πήρα απ' του παζάρ' κατ' αγγούρια, μι του συμπάθιου, τόσο τρανά.

Του 'πα, ικείνουν ικεί, μι του συμπάθιου, «είσι γουμάρ'».

Η φράση «με το συμπάθιο» είναι λαϊκότροπη και σημαίνει «με συγχωρείτε», «παρακαλώ συγχωρήστε με». Χρησιμοποιείται για να ζητήσει κανείς συγχώρεση όταν κάνει ή λέει κάτι που θεωρείται απρεπές, ενοχλητικό ή ανάρμοστο.

Σημασία: «Συγγνώμη», «παρακαλώ συγχωρέστε με».

Χρήση: Όταν αναφέρεται ή κάνει κάτι που δεν είναι κατάλληλο ή ευπρεπές.

Παράδειγμα: «Με το συμπάθιο, αλλά δεν κατάλαβα τι είπατε».

Μι τσίμπ'σι φιδ' κι βιρβέρξα απ' τους πόνου.

Πόνεσα πάρα πολύ.

Αν σας τσιμπήσει φίδι και πονάτε πολύ, πρέπει να παραμείνετε ψύχραιμοι, να καθαρίσετε το σημείο, να αφαιρέσετε κοσμήματα και να καλέσετε αμέσως το ΕΚΑΒ (166) ή γιατρό, διότι η έντονη δυσφορία μπορεί να οφείλεται σε δηλητήριο ή πανικό (ακόμη και αν πρόκειται για μη δηλητηριώδες) και χρειάζεται άμεση ιατρική εκτίμηση, ειδικά για πιθανή αλλεργική αντίδραση ή επιπλοκές, σύμφωνα με άρθρα για το δάγκωμα φιδιού στην Ελλάδα.

Αμέσως μετά το τσίμπημα:

Ηρεμήστε: Το άγχος και ο πανικός επιδεινώνουν τα συμπτώματα. Προσπαθήστε να παραμείνετε ψύχραιμοι.

Μην κάνετε λάθος κινήσεις: Μην το κόβετε, μην το ρουφάτε, μην το καυτηριάζετε, μην βάζετε πάγο ή οινόπνευμα.

Τι να κάνετε στο σημείο (μέχρι να έρθει βοήθεια):

Καθαρίστε το: Καθαρίστε την περιοχή γύρω από το τραύμα με αντισηπτικό.

Αφαιρέστε κοσμήματα: Βγάλτε δαχτυλιδάκια, βραχιόλια, καθώς η περιοχή μπορεί να πρηστεί.

Ακινητοποιήστε το μέλος: Προσπαθήστε να διατηρήσετε το μέλος όσο το δυνατόν πιο ακίνητο.

Σημασία του πόνου:

Ο έντονος πόνος μετά από δάγκωμα οχιάς στην Ελλάδα είναι σύννηθες, καθώς το δηλητήριο της είναι κυτταρολυτικό (προκαλεί βλάβη στους ιστούς), οπότε ο πόνος, το οίδημα και η ερυθρότητα είναι αναμενόμενα.

Ο πόνος και ο πανικός μπορεί να είναι «σωματικές» αντιδράσεις ακόμα και σε τσίμπημα μη δηλητηριώδους φιδιού, αλλά αυτό δεν σημαίνει ότι δεν απαιτείται ιατρικός έλεγχος για να αποκλειστεί κίνδυνος.

Μι χάλασι την καρδιά.

Η πράξη του αυτή με έκαμε να αλλάξω γνώμη και κάθε καλή διάθεση που είχα γι' αυτόν. Με στενοχώρησε. Με απογοήτευσε.

Η φράση «Με χάλασε την καρδιά μου» σημαίνει ότι κάποιος στενοχωρήθηκε πολύ, έχασε το κέφι ή τη διάθεσή του. Αναφέρεται σε βαθιά συναισθηματική θλίψη ή απογοήτευση, σαν να σου «έσπασε» ή «έσφαξε» η ψυχή από στεναχώρια, κάτι που σε κάνει να χάνεις την όρεξη και τη χαρά σου.

Σημασίες και συνώνυμα:

Στενοχώρησα βαθιά: Μου έκοψε το χαρά, με πείραξε πολύ, με λύπησε πολύ.

Έχασα το κέφι/τη διάθεση: Δεν έχω διάθεση για τίποτα, είμαι πεσμένος/η.

Είμαι πληγωμένος/η: Με πλήγωσε βαθιά, με σπαράζει η λύπη.

Παραδείγματα: «Όταν άκουσα τα νέα, μου χάλασε την καρδιά μου», «Δεν πήγαμε βόλτα, γιατί με χάλασε την καρδιά μου η δουλειά».

Μια ζέστα, μια κρύου.

Πρόκειται για άνθρωπο ευμετάβολο, με άστατη συμπεριφορά.

Η φράση «μια ζέστη, μια κρύο» περιγράφει τη στρατηγική του «ψυχρού-θερμού», όπου ένα άτομο φέρεται εναλλάξ με αγάπη και ενδιαφέρον («ζέστη») και στη συνέχεια με απόρριψη και αδιαφορία («κρύο»). Αυτή η συμπεριφορά δημιουργεί ανασφάλεια, σύγχυση και εξάρτηση στον άλλο, ο οποίος νιώθει συνεχώς την ανάγκη να κερδίσει την επιβεβαίωση. Ουσιαστικά, πρόκειται για ένα παιχνίδι εξουσίας και ελέγχου, το οποίο οδηγεί σε συναισθήματα δυσφορίας και είναι επιβλαβές για τη σχέση.

Χαρακτηριστικά της συμπεριφοράς

Εναλλασσόμενη συμπεριφορά: Το άτομο που την εφαρμόζει δείχνει αγάπη και ενδιαφέρον, για να ακολουθήσει στιγμές απόστασης, αδιαφορίας ή ψυχρότητας.

Ανασφάλεια: Ο σύντροφος νιώθει μόνιμα ανασφαλής και αναρωτιέται τι έχει κάνει λάθος, για να προκαλέσει την απόρριψη.

Συνεχής αναμονή: Ζει σε κατάσταση αναμονής, περιμένοντας το επόμενο «σημάδι» ή την επόμενη «ζεστασιά».

Παιχνίδι εξουσίας: Η στρατηγική αυτή είναι στην ουσία ένα παιχνίδι εξουσίας και ελέγχου, όπου ο ένας προσπαθεί να διατηρήσει τον άλλο εξαρτημένο.

Συναισθηματικές συνέπειες, Εκνευρισμός και απογοήτευση, Θυμός, Αίσθημα άγχους και προσμονής, Αίσθηση ότι «δίνει τα πάντα» και ικανοποιείται με «ψίχουλα»

Μια ζουή την έχουμι.

Ας τη χαρούμε, λοιπόν, με τον καλύτερο τρόπο.

Η φράση «μια ζουή την έχουμε» είναι μια έκφραση που σημαίνει να απολαμβάνουμε τη ζωή μας και να τη ζούμε στο έπακρο, αφού είναι μια ευκαιρία που δεν θα ξαναέρθει. Είναι μια έκφραση που χρησιμοποιείται συνήθως για να προτρέψει κάποιον να αφεθεί, να διασκεδάσει ή να μη στερηθεί κάτι, τονίζοντας τη μοναδικότητα και την περατότητα της ζωής.

Σημασία: Η φράση υποδηλώνει ότι η ζωή είναι μοναδική και πεπερασμένη και γι' αυτό είναι σημαντικό να την εκμεταλλευτούμε.

Χρήση: Χρησιμοποιείται σε στιγμές χαράς και διασκέδασης, αλλά και ως επιχείρημα για να αποδείξει κανείς ότι δεν πρέπει να διστάσει να κάνει κάτι που θα του φέρει ευχαρίστηση.

Παράδειγμα: Κάποιος θα μπορούσε να πει «Μια ζουή την έχουμε» για να δικαιολογήσει μια ξέφρενη βραδιά ή μια παράτολμη απόφαση, που θα κάνει τη ζωή του πιο ενδιαφέρουσα.

Μια στου καρφί κι μια στου πέταλου.

Άλλοτε εδώ και άλλοτε εκεί, μια τον παινεύεις κάποιον και μια τον κατακρίνεις

Όταν σε μια ομάδα ανθρώπων, ακόμα και σε μια οικογένεια, δεν υπάρχει συντονισμός και ο καθένας ενδιαφέρεται μόνο για τον εαυτό του, τότε η ομάδα ή η οικογένεια οδηγείται σε διάλυση. Στην περίπτωση αυτή λέγεται η παραπάνω φράση.

Η φράση «μια στο καρφί και μια στο πέταλο» σημαίνει ότι κάποιος δεν μπορεί να συγκεντρωθεί σε ένα πράγμα ή θέμα, αλλά αλλάζει συνέχεια κατεύθυνση. Η παροιμία προέρχεται από την εργασία του πεταλωτή, όπου ένας καλός τεχνίτης χτυπάει μόνο το καρφί για να πεταλώσει σωστά το άλογο, ενώ ένας κακός χτυπάει εναλλάξ το καρφί και το πέταλο, πράγμα που δεν βοηθάει.

Επεξήγηση της φράσης: Σημαίνει ότι κάποιος κάνει κάτι ανάμεικτα, με ασυνέπεια ή δυσκολεύεται να επικεντρωθεί σε ένα θέμα.

Προέλευση: Η έκφραση προέρχεται από την τέχνη του πεταλωτή. Ο καλός πεταλωτής χτυπάει μόνο το καρφί που χρειάζεται για να στερεώσει το πέταλο. Αντίθετα, ο κακός πεταλωτής χτυπάει μια το καρφί και μια το πέταλο, προκαλώντας ζημιά και στα δύο.

Μια του κλέφτη, δυο του κλέφτη, τρεις και τη κακιά του μοίρα.

Κανείς δεν μπορεί να κρύψει τις απατεωνιές του. Κάποτε θα αποκαλυφθούν και θα τιμωρηθεί.

Η φράση «Μια του κλέφτη, δυο του κλέφτη, τρεις και τη κακιά του μοίρα» είναι μια παροιμία που σημαίνει ότι οι κακές πράξεις, όπως η κλοπή, τελικά οδηγούν στην τιμωρία και στην κακή κατάληξη του δράστη. Στην ουσία, τονίζει ότι καμία αδικία ή παράνομη πράξη δεν μένει ατιμώρητη για πάντα.

Σημασία: Η παροιμία υποδηλώνει ότι, αν και κάποιος μπορεί να ξεφύγει από την τιμωρία στην αρχή, τελικά θα έρθει η στιγμή που θα πληρώσει για τις πράξεις του.

Παραλλαγές: Μια παραλλαγή της παροιμίας είναι «μια του κλέφτη, δυο του κλέφτη, τρεις και την κακή του μέρα», η οποία έχει παρόμοια έννοια.

Εφαρμογή: Χρησιμοποιείται για να περιγράψει την αναπόφευκτη τιμωρία που έρχεται μετά από επαναλαμβανόμενες κακές πράξεις.

Μια τρύπα στου νιρό.

Είναι αυτό που έκανες τώρα και θα εξαφανιστεί γρήγορα.

Η φράση «μια τρύπα στο νερό» είναι παροιμία που σημαίνει ότι κάποιος προσπαθεί να κάνει κάτι μάταια, χωρίς να υπάρχει κανένα αποτέλεσμα. Εφαρμόζεται σε ενέργειες που είναι άσκοπες και χωρίς νόημα, όπως η προσπάθεια να γεμίσεις μια τρύπα νερού.

Ερμηνεία: Η παροιμία τονίζει την αχρηστία και την μάταιη προσπάθεια.

Χρήση: Μπορεί να ειπωθεί για ανθρώπους που ασχολούνται με κάτι χωρίς ουσιαστικό αντίκρισμα ή που κάνουν άσκοπες ενέργειες.

Μια χαρά κι δυο τρουμάρις.

Ήταν στην αρχή καλό, αλλά ύστερα είχε δυσάρεστη εξέλιξη.

Η παροιμία «Μια χαρά και δυο τρουμάρες» σημαίνει ότι κάτι που φαίνεται καλό και απλό, στην πραγματικότητα μπορεί να κρύβει δυσκολίες και προβλήματα, ενώ η ίδια η φράση χρησιμοποιείται για να περιγράψει μια κατάσταση που είναι στην αρχή «μια χαρά», αλλά τελικά οδηγεί σε «δύο τρουμάρες» (δύο προβλήματα ή κινδύνους).

Ανάλυση: Η φράση υποδηλώνει ότι η αρχική, φαινομενικά εύκολη, κατάσταση είναι παραπλανητική.

Χρήση: Τη χρησιμοποιούμε για να εκφράσουμε την ιδέα ότι κάτι που ξεκινά καλά, μπορεί να εξελιχθεί αρνητικά και να προκαλέσει απρόσμενα προβλήματα.

Μια ψυχή, θα βγει απ' θα βγεί.

Σημαίνει ότι κάτι θα πραγματοποιηθεί τελικά, ας πραγματοποιηθεί, λοιπόν, τώρα.

Η φράση «Μια ψυχή, θα βγει που θα βγεί» είναι ιδιωματική και σημαίνει περίπου: «Έτσι κι αλλιώς θα γίνει αυτό που είναι να γίνει, οπότε ας το κάνουμε τώρα / ας τελειώνουμε».

Έχει τη χροιά του «αφού δεν το γλιτώνουμε, ας προχωρήσουμε» ή «μια και καλή».
Συχνά χρησιμοποιείται πριν από κάτι δυσάρεστο, κουραστικό ή αγχωτικό.

Μιγάλουσι του γαϊδουράκ' κόντυνι του σαμαράκ.

Μεγάλωσε το παιδάκι και θέλει μεγαλύτερα ρούχα να φορέσει.

Η παροιμία είναι «Μεγάλωσε το γαϊδουράκι, μίκρυνε το σαμαράκι» και σημαίνει ότι κάτι έχει μεγαλώσει και δεν ταιριάζει πια σε αυτό που ήταν αρχικά, όπως ένα παιδί που έχει μεγαλώσει και δεν του κάνουν πια τα παλιά του ρούχα. Μπορεί επίσης να ακουστεί και ως «μεγαλώνει το γομάρι, κονταίνει το σαμάρι».

Προέλευση και χρήση: Η παροιμία χρησιμοποιείται συχνά για παιδιά που μεγαλώνουν.

Αναφορές: Άλλες παραλλαγές της είναι «Μάκρυνε το γαϊδουράκι κόντυνε το σαμαράκι».

Μικρά πιδιά μικρά βάσανα, τρανά πιδιά τρανά βάσανα.

Όταν τα παιδιά είναι μικρά, οι φροντίδες των γονιών περιορίζονται στο να τα προσφέρουν τα απαραίτητα για να αναπτυχθούν σωματικά, πνευματικά και ν' αποκτήσουν ψυχικές αρετές. Τα μεγάλα βάσανα, οι μεγάλες φροντίδες αρχίζουν αργότερα, όταν χρειάζονται τα μέσα για επαγγελματική αποκατάσταση, για σωστή επιλογή συντρόφου στη ζωή, για το μέγλωμα των παιδιών των, κληρονομικά κ.λπ.

Η παροιμία «Μικρά παιδιά, μικρά βάσανα· τρανά παιδιά, τρανά βάσανα» σημαίνει ότι: Όταν τα παιδιά είναι μικρά, οι δυσκολίες και τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι γονείς είναι σχετικά απλά και μικρής έκτασης (π.χ. κλάμα, ξενύχτι, ζήλια, μικρές αταξίες). Όσο τα παιδιά μεγαλώνουν, τα προβλήματα γίνονται μεγαλύτερα και πιο σοβαρά (π.χ. διαπαιδαγώγηση, σχολείο, σχέσεις, συμπεριφορά, επιλογές ζωής).

Με άλλα λόγια, η παροιμία επισημαίνει ότι κάθε ηλικία έχει τις δυσκολίες της, αλλά οι έγνοιες των γονιών συνήθως αυξάνονται καθώς τα παιδιά μεγαλώνουν.

Μικρός δαίμονας τρανά τσαρούχια

Η παροιμία είναι «Μικρός διάβολος τρανά τσαρούχια» και αναφέρεται σε ένα μικρό, φαινομενικά ασήμαντο άτομο, το οποίο, όμως, έχει μεγάλες βλέψεις, φιλοδοξίες ή κάνει προκλητικές κινήσεις. Μεταφορικά, δηλώνει ότι και οι πιο απλοί άνθρωποι μπορούν να έχουν «μεγάλα πόδια» και να επιδιώκουν κάτι σπουδαίο ή να δημιουργούν προβλήματα.

Σημασία: Η παροιμία υποδηλώνει ότι δεν πρέπει να υποτιμάμε τους ανθρώπους λόγω της μικρής τους εμφάνισης ή θέσης, καθώς μπορεί να έχουν μεγάλα πλάνα ή να είναι απροσδόκητα επιθετικοί και προκλητικοί.

Προέλευση: Η έκφραση είναι δημώδης και απαντάται σε λαϊκές παραδόσεις.

Συνώνυμες εκφράσεις: Αν και δεν είναι ακριβώς συνώνυμη, η ιδέα της «μεγάλης φιλοδοξίας» ή «μεγάλων βλέψεων» είναι παρόμοια με την έκφραση «μικρός δαίμονας».

Μιρουδούλ', μιρουφάι.

Μιας ημέρας δουλειά, μιας ημέρας φαί. Μικρό μεροκάματο.

Η φράση «μεροδούλι, μεροφάι» σημαίνει ότι το εισόδημα από την ημερήσια εργασία (μεροδούλι) μόλις που καλύπτει τα βασικά έξοδα της ημέρας (μεροφάι). Χρησιμοποιείται για να περιγράψει μια κατάσταση οικονομικής δυσκολίας ή ότι κάποιος «τα φέρνει δύσκολα».

Μεροδούλι: Η αμοιβή για μία ημέρα εργασίας, το μεροκάματο.

Μεροφάι: Το φαγητό ή το ημερήσιο έξοδο για διατροφή.

Συνδυαστικά: Η έκφραση δείχνει ότι η αμοιβή της ημέρας φτάνει μόνο για τις απολύτως απαραίτητες ανάγκες της συγκεκριμένης ημέρας.

Μιταξύ κατεργαρέων, ειλικρίνεια.

Ανάμεσα σε δυο μπαμπέσπδες, υπάρχει αλληλοϋποστήριξη και αλληλοκάλυψη.

Η φράση «Μεταξύ κατεργαρέων, ειλικρίνεια» σημαίνει ότι ανάμεσα σε πονηρούς ή αδίστακτους ανθρώπους, υπάρχει αλληλοκατανόηση και συνεννόηση, η οποία βασίζεται στην κοινή τους πονηριά, όχι στην ειλικρίνεια. Χρησιμοποιείται για να περιγράψει την κοινή γλώσσα που μοιράζονται άνθρωποι του ίδιου «επαγγέλματος» (όχι πάντα νόμιμου) και δεν προϋποθέτει αληθινή ειλικρίνεια, αλλά περισσότερο μια συμφωνία βασισμένη στα συμφέροντά τους.

Ερμηνεία: Η φράση υπονοεί ότι μεταξύ τους, οι κατεργάρηδες καταλαβαίνουν ο ένας τον άλλον χωρίς να χρειάζεται να μιλήσουν πολύ. Η «ειλικρίνεια» εδώ δεν είναι η αλήθεια με τη συνηθισμένη έννοια, αλλά μια κοινή κατανόηση και αλληλοεκτίμηση που βασίζεται στην πονηριά και την ικανότητά τους να ξεγελούν τους άλλους.

Παράδειγμα χρήσης: Θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί για να περιγράψει δύο απάτες που συνεργάζονται και καταλαβαίνουν ο ένας τις κινήσεις του άλλου ή για να δείξει ότι δύο αντίπαλες συμμορίες, αν και ανταγωνιστικές, καταλαβαίνουν τους κανόνες του παιχνιδιού και δεν «κλέβουν» μεταξύ τους, τουλάχιστον σε ό,τι αφορά τους εσωτερικούς κανόνες.

Συμπέρασμα: Η «ειλικρίνεια» σε αυτό το πλαίσιο είναι μια μορφή κατανόησης και συμφωνίας, όχι η αλήθεια. Είναι η «αλήθεια» των κατεργάρηδων, η οποία διαφέρει από την αλήθεια των εντίμων ανθρώπων.

Μιτριμένα είναι τα ψωμιά τ'.

Σε λίγον καιρό θα πεθάνει.

Η φράση «Μετριμένα είναι τα ψωμιά του» σημαίνει ότι κάποιος δεν έχει πολλά να ζήσει, ότι έρχεται το τέλος του. Χρησιμοποιείται για να δηλώσει ότι κάποιος είναι κοντά στον θάνατο ή ότι η θητεία ή η παραμονή του, κάπου πλησιάζει στο τέλος της. Η παροιμία αυτή αναφέρεται στο τέλος του βίου ενός ανθρώπου, καθώς «το ψωμί» εδώ συμβολίζει τη ζωή.

Σημασία: Δείχνει το τέλος της ζωής κάποιου.

Χρήση: Εφαρμόζεται όταν κάποιος είναι πολύ γέρος ή άρρωστος και κινδυνεύει να πεθάνει.

Παραλλαγές: Άλλες παρόμοιες φράσεις είναι «Λίγα είναι τα ψωμιά του» ή «Τέλειωσαν τα ψωμιά του».

Μιτρημένα κουκιά.

Λέγεται για λίγα μεν πράγματα, αλλά υπολογισμένα με ακρίβεια.

Η φράση «μιτρημένα κουκιά» σημαίνει ότι κάτι είναι σίγουρο, αδιαμφισβήτητο ή υπολογισμένο με ακρίβεια. Συχνά χρησιμοποιείται για να δηλώσει κάτι που είναι σίγουρο ότι θα συμβεί ή έχει εγγυημένο αποτέλεσμα.

Αδιαμφισβήτητο: Το πλήθος κάποιου πράγματος (που είναι ευάριθμο) δεν μπορεί να αμφισβητηθεί, καθώς έχει υπολογιστεί με ακρίβεια.

Σίγουρο: Αντιστοιχεί στο «το έχω σίγουρο» ή «είμαι βέβαιος», ειδικά σε περιπτώσεις που υπάρχει εγγυημένο αποτέλεσμα.

Μνημόσυνο μι ξένα κόλλυβα δε γίνεται.

Δεν πρέπει να υπολογίζουμε στη συνδρομή των άλλων, αλλά στην δική μας αξιοσύνη.

Η φράση «Μνημόσυνο με ξένα κόλλυβα δε γίνεται» σημαίνει ότι δεν μπορεί να επωφεληθεί κανείς από την προσπάθεια ή την περιουσία κάποιου άλλου. Συχνά χρησιμοποιείται για να περιγράψει κάποιον που παρουσιάζει ως δικές του τις προσπάθειες ή τα επιτεύγματα των άλλων ή ενεργεί με χρήματα άλλων.

Κυριολεκτική σημασία: Ένα μνημόσυνο για τους νεκρούς γίνεται με συγκεκριμένα κόλλυβα που φτιάχνει η οικογένεια για να τιμήσει τη μνήμη του. Αν κάποιος προσφέρει κόλλυβα που δεν του ανήκουν (δηλαδή «ξένα»), το μνημόσυνο δεν έχει την ίδια πνευματική αξία, καθώς δεν είναι μια ειλικρινής προσφορά.

Μεταφορική σημασία: Η φράση χρησιμοποιείται μεταφορικά για να δηλώσει ότι δεν μπορείς να βασιστείς στα πλούτη, τις προσπάθειες ή τις επιτυχίες κάποιου άλλου για να πετύχεις ή να επωφεληθείς.

Μνήσθητί μου, Κύριε.

Επίκληση για κάποιο κακό συναπάντημα.

Η φράση «Μνήσθητί μου, Κύριε» σημαίνει «Θυμήσου με, Κύριε» και αποτελεί μια επίκληση στην ορθόδοξη χριστιανική προσευχή, που χρησιμοποιείται κυρίως στην προσευχή του **Ιησού**. Στο σύνολό της, η πρόταση «Κύριε Ιησού Χριστέ, Υιέ του Θεού, ελέησόν με τον αμαρτωλόν» εκφράζει την πίστη στον **Ιησού Χριστό** ως Υιό του Θεού και την αίτηση για έλεος από τον αμαρτωλό άνθρωπο.

Μνήσθητί μου, Κύριε: Σημαίνει «θυμήσου με, Κύριε».

Συνολική σημασία: Η φράση αποτελεί μέρος μιας βαθύτερης προσευχής που εκφράζει την πίστη, την ταπείνωση και την αίτηση για έλεος από τον Θεό.

Μοιρασμέν' χαρά, διπλή χαρά, μοιρασμέν' λύπ', μισή λύπ'.

Πάντα πρέπει να συμμετέχουμε στη χαρά και στη λύπη των άλλων.

Η παροιμία είναι «Μοιρασμένη χαρά, διπλή χαρά· μοιρασμένη λύπη, μισή λύπη». Αυτό σημαίνει ότι η κοινή χρήση της χαράς την πολλαπλασιάζει, ενώ η κοινή χρήση της λύπης τη μειώνει.

Μοιρασμένη χαρά, διπλή χαρά: Όταν η χαρά μοιράζεται με άλλους, αυξάνεται και γίνεται μεγαλύτερη.

Μοιρασμένη λύπη, μισή λύπη: Όταν κάποιος μοιράζεται τη λύπη του, νιώθει ότι ελαφραίνεται, καθώς η λύπη μειώνεται.

Μόλις κι μετά βίας.

Κατάφερα να φέρω εις πέρας αυτή τη δουλειά που ανέλαβα.

Η φράση «μόλις και μετά βίας» δεν είναι παροιμία, αλλά μια έκφραση που σημαίνει «με μεγάλη δυσκολία» ή «με οριακή επιτυχία». Συχνά χρησιμοποιείται για να περιγράψει μια κατάσταση όπου κάτι επιτυγχάνεται οριακά, χωρίς περιθώρια για λάθη.

Παραδείγματα χρήσης:

«Μόλις και μετά βίας ολοκλήρωσε την εργασία πριν την προθεσμία».

«Το αυτοκίνητο κατάφερε να ανέβει την ανηφόρα μόλις και μετά βίας».

Μονάχους χόριβι κι όσου θέλεις πήδα.

Καλή είναι η συνεργασία μεταξύ των ανθρώπων, αλλά όταν αυτή δεν είναι καλή, τότε καλύτερα να κάνεις τη δουλειά μόνος σου. Οι επιτυχίες θα είναι όλες δικές σου και για τις αποτυχίες σου δεν θα είσαι υπόλογος κανενός. Κανένας δε θα σου βάζει φραγμούς στις αποφάσεις σου. Μοναχός σου χόρευε και όσο θέλεις πήδα.

Η παροιμία «Μοναχός χόρευε κι όσο θέλεις πήδα» σημαίνει ότι ένας άνθρωπος που δεν έχει δεσμεύσεις, μπορεί να κάνει ό,τι θέλει ελεύθερα, χωρίς να τον νοιάζουν οι άλλοι. Η παροιμία χρησιμοποιείται για να συμβουλέψει κάποιον να κάνει ό,τι επιθυμεί, εφόσον είναι μόνος του και η πράξη αυτή δεν επηρεάζει κανέναν άλλο.

Σημασία: Εκφράζει την ελευθερία και την αυτονομία του ατόμου που δεν δεσμεύεται από κοινωνικούς κανόνες ή την άποψη άλλων.

Εναλλακτικές μορφές: Υπάρχουν παρόμοιες εκφράσεις, όπως «Μες στο σπίτι σου χόρευε κι όσο θέλεις πήδα».

Χρήση: Μπορεί να χρησιμοποιηθεί τόσο με θετικό, όσο και με αρνητικό τρόπο, ανάλογα με το πλαίσιο της συζήτησης.

Μονάχος, μήτε στον παράδεισο.

Η παροιμία «Μοναχός μήτε στον παράδεισο» σημαίνει ότι ακόμα και σε μια ιδανική κατάσταση, όπως ο Παράδεισος, η μοναξιά είναι ανεπιθύμητη και προτιμάται η συντροφιά, υπογραμμίζοντας την ανθρώπινη ανάγκη για κοινωνία και την αξία της συντροφικότητας σε κάθε συνθήκη. Η φράση αυτή προειδοποιεί να αποφεύγουμε τις «κακοτοπιές» (δύσκολες καταστάσεις) ακόμα κι αν έχουμε τους πόρους να τις αντιμετωπίσουμε μόνοι μας, καθώς η απουσία άλλων είναι βαριά.

Βασική ερμηνεία: Η παρουσία και η συντροφιά κάποιου είναι απαραίτητη, ακόμα και σε έναν «παράδεισο» (μια κατάσταση που φαίνεται τέλεια), γιατί η απομόνωση δεν είναι ποτέ ιδανική για τον άνθρωπο.

Συμβουλή: Μην αφήνεις τον εαυτό σου να απομονωθεί, ακόμα κι όταν οι συνθήκες σου επιτρέπουν να το κάνεις ή όταν φαινομενικά όλα είναι καλά.

Μόνους κι έρημους.

Έμεινε αυτός ο άντρας, χωρίς κανένα κοντά του.

Η φράση «μόνος κι έρημος» σημαίνει ότι κάποιος είναι πολύ μόνος, χωρίς κανέναν συγγενή ή φίλο και νιώθει παντελώς απροστάτευτος ή εγκαταλελειμμένος. Χρησιμοποιείται για να περιγράψει κάποιον που βρίσκεται σε μια κατάσταση πλήρους μοναξιάς και χωρίς καμιά βοήθεια.

Πλήρης μοναξιά: Ο όρος δηλώνει την απουσία κάθε κοινωνικής σύνδεσης, όπως η έλλειψη συγγενών και φίλων.

Έλλειψη βοήθειας: Υποδηλώνει μια κατάσταση απουσίας προστασίας και υποστήριξης.

Παραδείγματα: Μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να περιγράψει κάποιον που αισθάνεται «μόνος και έρημος» ή κάποιον που τον άφησαν «μόνο και έρημο».

Μοσχάρι πήγε, βόδι γύρισε.

Η φράση «Μοσχάρι πήγε, βόδι γύρισε» σημαίνει ότι κάτι (ή κάποιος) ξεκίνησε μικρό, ανώριμο ή ασήμαντο, αλλά επέστρεψε (ή εξελίχθηκε) σε κάτι πολύ πιο δυνατό, μεγάλο, ώριμο, χρήσιμο, ή και επικίνδυνο, δηλαδή από ένα αθώο «μοσχάρι» έγινε ένα ισχυρό «βόδι», υπονοώντας μεταμόρφωση και αύξηση δύναμης/μεγέθους/σημασίας, συχνά με μια δόση ειρωνείας ή θαυμασμού.

Σημασία και Χρήση:

Μεταμόρφωση: Ένα μικρό μοσχάρι (νεαρό, αδύναμο) μετατρέπεται σε βόδι (ώριμο, δυνατό, εργατικό ζώο).

Εξέλιξη: Κάποιος που ξεκίνησε ως αρχάριος ή αδύναμος, γίνεται ικανός και ισχυρός.

Συνέπεια: Ένα μικρό λάθος ή ένα αθώο ξεκίνημα μπορεί να οδηγήσει σε μεγάλα προ-

βλήματα ή απρόβλεπτες συνέπειες (π.χ., ένα αθώο πείραγμα που εξελίσσεται σε σοβαρή διαμάχη).

Ειρωνεία: Μπορεί να χρησιμοποιείται ειρωνικά για κάποιον που ενώ φαινόταν αθώος, αποδεικνύεται «σκληρός» ή «δύσκολος».

Παράδειγμα: Αν ένας νέος υπάλληλος που ξεκίνησε δειλά, μετά από χρόνια γίνεται ο πιο επιβλητικός και αποτελεσματικός διευθυντής, θα μπορούσαν να πουν: «Από εκείνο το διστακτικό μοσχάρι, βόδι γύρισε!».

Μουκ-μουκ ή Μακ-μουκ.

Λόγια μασημένα. Σιγανός και ύπουλος τρόπος ενέργειας και συμπεριφοράς

Η φράση «Μουκ-μουκ.» ή «Μακ-μουκ.» δεν είναι παροιμία, αλλά ντοπιολαλιά, που σημαίνει «λόγια μασημένα» ή «μισόλογα». Χρησιμοποιείται για να περιγράψει έναν σιγανό και ύπουλο τρόπο ενέργειας και συμπεριφοράς.

Σημασία: «Λόγια μασημένα», «μισόλογα», «ένοχη σιωπή».

Χρήση: Περιγράφει κάποιον που ενεργεί με τρόπο σιγανό και ύπουλο, συνήθως με κρυφά κίνητρα.

Μουνός καυγάς δε γίνιτι.

Φταίνει και οι δυο εμπλεκόμενοι σε έναν καυγά.

Η φράση δεν είναι παροιμία, αλλά ένα απόφθεγμα που χρησιμοποιείται για να δηλώσει ότι οι διαφωνίες ή οι συγκρούσεις απαιτούν τουλάχιστον δύο άτομα για να ξεκινήσουν.

Αντίστοιχες παροιμίες είναι:

«Οι δυο μαζί μάλωναν κι ο δικός τους πήγαινε στο καλό».

«Όταν δυο κλέφτες μαλώνουν, τα κλεμμένα φανερώνονται», που αναφέρονται στη φύση των διαφωνιών.

Μπαμ κι κάτω'.

Ξαφνική, ακαριαία ενέργεια.

Η φράση «Μπαμ και κάτω» μπορεί να ερμηνευτεί κυριολεκτικά ή μεταφορικά, ενώ το ακριβές νόημα εξαρτάται από το πλαίσιο χρήσης.

Ως κυριολεκτική έκφραση: «Μπαμ» σημαίνει μια δυνατή, ξαφνική κρούση ή έκρηξη, και «κάτω» αναφέρεται στην πτώση κάποιου ή κάποιου πράγματος.

Ως μεταφορική έκφραση: Η φράση μπορεί να δηλώνει μια ξαφνική, δραματική ή καταστροφική κατάρρευση, επιτυχία ή αποτυχία.

Για παράδειγμα, «Η εταιρεία έπαθε μπαμ και κάτω».

Μπάξι Αντρείά μ', μπάξι.

Λέγεται για το μήνα Δεκέμβριο, που πέφτει χιόνι το ένα πάνω στο άλλο.

Η φράση «Μπάξε Αντρείά μου μπάξε» είναι ένας στίχος από παραδοσιακό τραγούδι που εκφράζει την προτροπή και την επιθυμία να «μπει» κανείς (ή να ξεκινήσει), επικαλούμενος την «Αντρείά», η οποία είναι μια αλληγορική φιγούρα που συνδέεται με τη δύναμη, το κουράγιο και τη ναυτοσύνη. Συχνά χρησιμοποιείται ως σύμβολο αποφασιστικότητας και θάρρους για να ξεκινήσει κάτι, ακόμα και απέναντι σε αντίξοες συνθήκες.

Λεπτομερής ανάλυση:

«Μπάξε»: Πρόκειται για την προτροπή «μπες» ή «ξεκίνα» ή ρίξε στίβα το χιόνι.

«Αντρείά μου»: Είναι η επίκληση στο θάρρος, στην ανδρεία, στη γενναιότητα. Η λέξη «αντρείά» χρησιμοποιείται μερικές φορές και ως θηλυκό ή ως όνομα για την αντίστοιχη γυναικεία ιδιότητα.

«Μπάξε» (δεύτερη φορά): Επιβεβαίωση της προτροπής και της επιθυμίας να ξεκινήσει η πράξη.

Συνοπτικά: Η φράση είναι ένας στίχος από ένα παραδοσιακό τραγούδι που χρησιμοποιείται για να ενθαρρύνει κάποιον να ξεκινήσει κάτι με θάρρος και αποφασιστικότητα. Η «Αντρείά» λειτουργεί ως αλληγορία για την εσωτερική δύναμη και το κουράγιο που απαιτείται για να ξεπεραστούν οι δυσκολίες. Αναφέρεται δε στον μήνα Δεκέμβριο, τον αποκαλούμενο «Αντρείά», από τη γιορτή του **Αγίου Ανδρέα**, της 30^{ης} Νοεμβρίου, από όπου μετά αρχίζει ο Δεκέμβριος (Αντρείας).

Μπαινάκ'ς κι βγαινάκ'ς.

Είναι εκείνος που δεν κρατεί το λόγο του και ξεχνάει γρήγορα.

Η φράση «Μπαινάκης και βγαινάκης» σημαίνει αδιαφορία, απροσεξία ή ότι κάποιος δεν δίνει σημασία σε αυτά που του λένε ή στις συμβουλές που του δίνουν. Μπορεί επίσης να αναφέρεται σε άτομα που μετακινούνται από τον έναν πολιτικό χώρο στον άλλο, χωρίς σταθερότητα.

Κυριολεξία: Πρόκειται για τον άνθρωπο που από το ένα αυτί μπαίνουν τα λόγια και οι συμβουλές μας και από το άλλο βγαίνουν.

Αδιαφορία/Απροσεξία: Χρησιμοποιείται για να περιγράψει κάποιον που δεν προσέχει ή δεν λαμβάνει υπόψη του ό,τι ακούει.

Πολιτική αστάθεια: Μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να περιγράψει ένα άτομο που αλλάζει συνεχώς πολιτικές θέσεις και δεν είναι σταθερό.

Μπάτι σκύλ' κι αλέστι κι αλεστικά μη δίνιτι.

Για καταστάσεις όπου δεν υπάρχει κανένας απολύτως έλεγχος και επικρατεί πλήρης αουδοσία, συχνά χρησιμοποιούμε τη φράση αυτή.

Η προέλευση της φράσης αυτής δεν είναι βέβαιη. Ο **Τάκης Νατσούλης** προτείνει την εξής εξήγηση: «Οι Φράγκοι, που είχαν υποδουλώσει άλλοτε την Ελλάδα, έκαναν τόσα μαρτύρια στους κατοίκους, ώστε οι Έλληνες τούς βάφτισαν “Σκυλόφραγκους”. Ότι είχαν και δεν είχαν, τούς το έπαιρναν, κυρίως, όμως, ενδιαφέρονταν για το αλεύρι, που τούς ήταν απαραίτητο για να φτιάχνουν ψωμί.

Η παροιμία «μπάτε σκύλοι αλέστε κι αλεστικά μη δώσετε» σημαίνει ότι επικρατεί πλήρης αταξία, ασυδοσία και έλλειψη ελέγχου.

Χρησιμοποιείται όταν σε έναν χώρο ή μια κατάσταση: δεν υπάρχουν κανόνες, δεν υπάρχει υπεύθυνος να βάλει τάξη, ο καθένας κάνει ό,τι θέλει.

Σαν να λέμε δηλαδή: «απόλυτο χάος – όποιος θέλει μπαίνει και κάνει ό,τι του κατέβει».

Μπήκε μι τα τσαρούχια.

Πέτυχε χωρίς καμιά βοήθεια, αλλά με την αξία του

Η φράση «μπήκε με τα τσαρούχια» σημαίνει ότι κάποιος μπήκε σε έναν χώρο με μεγάλη δύναμη, θόρυβο και έλλειψη διακριτικότητας, συχνά προκαλώντας αναστάτωση. Είναι μια έκφραση που περιγράφει μια βίαιη, αυθάδη και απρόσεκτη είσοδο κάποιου.

Σημασία: Η φράση υποδηλώνει ότι η είσοδος έγινε χωρίς σεβασμό στους κανόνες ή στους άλλους παρευρισκόμενους.

Παράδειγμα: «Μπήκε με τα τσαρούχια στο γραφείο και άρχισε να φωνάζει», περιγράφει κάποιον που εισέβαλε δυναμικά και θορυβωδώς.

Συγκρίσεις: Η έκφραση «με τα τσαρούχια» χρησιμοποιείται επίσης για να περιγράψει κάτι που έγινε με μεγάλη ευκολία και άνεση (π.χ., «νίκησε με τα τσαρούχια» ή «πέρασε στη σχολή με τα τσαρούχια»).

Μπήκε το νερό στ’ αυλάκι.

Η φράση «Μπήκε το νερό στ’ αυλάκι» σημαίνει ότι κάτι έχει πάρει πλέον τον σωστό δρόμο, έχει σταθεροποιηθεί και αναμένεται να κυλήσει ομαλά, όπως το νερό που ακολουθεί τη διαμορφωμένη κοίτη του αυλακιού, ενώ παραλλαγές, όπως «έχει κυλήσει πολύ νερό στ’ αυλάκι» δηλώνουν ότι έχει περάσει πολύς χρόνος και έχουν συμβεί πολλά γεγονότα από τότε.

Πιο αναλυτικά:

Σταθεροποίηση / ομαλή ροή: Όταν κάτι «μπήκε στο αυλάκι», σημαίνει ότι έχει τελειοποιηθεί, έχει βρει τον ρυθμό του ή έχει καθοριστεί η πορεία του και πλέον όλα θα γίνονται ευκολότερα και φυσιολογικά, όπως το νερό που ρέει αβίαστα στο αυλάκι.

Πέρασμα του χρόνου: Η φράση «κύλησε πολύ νερό στ’ αυλάκι» χρησιμοποιείται για να δείξει ότι έχει μεσολαβήσει μεγάλο χρονικό διάστημα και πολλά έχουν αλλάξει από μια προηγούμενη κατάσταση.

Παραδείγματα:

«Αφού τελειώσαμε την προετοιμασία και τα δοκιμαστικά, τώρα που ξεκίνησε το έργο, επιτέλους μπήκε το νερό στ' αυλάκι.» (Εννοώντας ότι η δουλειά πήρε τον σωστό δρόμο).

«Πόσα έχουν αλλάξει από τότε που ήμασταν παιδιά! Έχει κυλήσει πολύ νερό στ' αυλάκι.» (Εννοώντας ότι έχει περάσει πολύς καιρός).

Μπρος βαθύ και πίσω ρέμα

Για όσους βρίσκονται σε δίλημμα.

► Μπρος γκριμός κι πίσου ρέμα.

Μπρος γκριμός κι πίσου ρέμα.

Πλήρες αδιέξοδο σε δυο δύσκολες επιλογές.

Η παροιμία «μπρος γκριμός και πίσω ρέμα» περιγράφει μια δύσκολη κατάσταση, στην οποία ο άνθρωπος βρίσκεται ανάμεσα σε δύο επιλογές, καμία από τις οποίες δεν είναι καλή. Σημαίνει ότι η επιλογή μεταξύ δύο εναλλακτικών είναι αδιέξοδη, καθώς και οι δύο οδηγούν σε δυσκολίες ή αρνητικές συνέπειες.

Ερμηνεία: Αναφέρεται σε μια κατάσταση αδιεξόδου, όπου οι πιθανές λύσεις είναι εξίσου δυσάρεστες.

Παράδειγμα: Αν κάποιος βρεθεί μπροστά σε ένα γκριμό και πίσω από ένα ρέμα, δεν έχει κανέναν εύκολο τρόπο να ξεφύγει. Η παροιμία χρησιμοποιείται για να περιγράψει την αδιέξοδη και περίπλοκη θέση στην οποία βρίσκεται κάποιος.

Μπρος πιδιά, πίσω Χαρίλαε,

Λέγεται για κάποιον που προτρέπει τους άλλους να κάνουν μια δύσκολη ενέργεια, αλλά ο ίδιος να μη συμμετέχει στην ενέργεια αυτή.

Σημείωση. Ένας αξιωματικός εξ εφέδρων ήταν επικεφαλής λόχου, στην οποία για κακή του τύχη μετατέθηκε και ο μοναχογιός του Χαρίλαος. Σε κάθε μάχη ο αξιωματικός προχωρούσε φωνάζοντας: «Μπρος παιδιά, προχωρήστε πάνω τους». Όμως αμέσως, στρεφόταν προς το γιο του και χαμηλόφωνα του ψιθύριζε: «Πίσω Χαρίλαε».

Η φράση «Εμπρός παιδιά, πίσω Χαρίλαε» είναι ένα σύνθημα που υποδηλώνει το να προχωράς μπροστά και να αφήνεις πίσω σου έναν «Χαρίλαο», ο οποίος συμβολίζει την κακή μοίρα, την παλιά λανθασμένη απόφαση ή κάποιο εμπόδιο.

Εμπρός παιδιά: Σημαίνει «μπροστά παιδιά, προχωρήστε», ένα κάλεσμα για δράση και πρόοδο.

Πίσω Χαρίλαε: Το «πίσω» είναι μια προτροπή να αφήσει κάποιος κάτι πίσω. Ο «Χαρίλαος» είναι ένα όνομα που χρησιμοποιείται για να αναφερθεί σε κακές καταστάσεις, ατυχίες ή δύσκολες αποφάσεις, όπως π.χ. σε περίπτωση πολεμικής μάχης

Συνολική σημασία: Η φράση είναι μια έκφραση αισιοδοξίας και προτροπής για να αφή-

νεις τα αρνητικά πίσω σου και να προχωράς προς το καλύτερο μέλλον, έχοντας ξεπεράσει τις δυσκολίες που έχουν προηγηθεί.

Μ'σή ντροπή δική μ' κι μ'σή δική σ'.

Δυσκολευόμαστε να κάνουμε κάτι, γι' αυτό μοιράζουμε τη δυσκολία.

Η φράση «Μισή ντροπή δική του και μισή δική σου» (ή παραλλαγές της όπως «η μισή ντροπή δική σου κ' η μισή δική μου») χρησιμοποιείται ειρωνικά, συνήθως όταν μια πρόταση απορρίπτεται. Η φράση δηλώνει μια κοινή ντροπή ή ευθύνη ανάμεσα σε δύο πρόσωπα για κάτι που έχει συμβεί.

Ειρωνική χρήση: Η φράση εκφράζει ειρωνεία, υπονοώντας ότι κάτι είναι τόσο άσχημο ή ντροπιαστικό, που η ευθύνη μοιράζεται εξίσου.

Κοινή ευθύνη: Δείχνει μια κατάσταση όπου η ντροπή ή η αμηχανία είναι κοινή και για τα δύο άτομα, τα οποία ενδεχομένως συμμετέχουν σε μια κατάσταση ή πρόταση που απέτυχε.

Μυρίζ' μπαρούτ' αυτή η δ'λεια.

Πρόκειται για κάτι δύσκολο, με απρόβλεπτο κίνδυνο.

Η φράση «μυρίζει μπαρούτι αυτή η δουλειά» σημαίνει ότι κάτι κακό ή δύσκολο πρόκειται να συμβεί και ότι η κατάσταση είναι τεταμένη, σαν να ετοιμάζεται για μάχη. Η έκφραση παραπέμπει στην οσμή του μπαρουτιού, που υπάρχει λίγο πριν την έκρηξη ενός πυροβόλου όπλου, σηματοδοτώντας επερχόμενη σύγκρουση.

Επεξήγηση: Η φράση χρησιμοποιείται για να περιγράψει μια κατάσταση που είναι επικίνδυνη ή αναμένεται να οδηγήσει σε δυσάρεστες συνέπειες.

Παράδειγμα: Αν κάποιος λέει «Μυρίζει μπαρούτι αυτή η δουλειά», εννοεί ότι η κατάσταση είναι τεταμένη και είναι πιθανό να υπάρξει έντονη σύγκρουση ή πρόβλημα.

Μωραίνει Κύριος ον βούλεται απολέσαι.

Η φράση «Μωραίνει Κύριος ον βούλεται απολέσαι» σημαίνει «Ο Θεός αποβλακώνει/θολώνει το νου όποιου θέλει να καταστρέψει» και χρησιμοποιείται για να σχολιάσει μια ανοησία, μια καταστροφική απόφαση ή μια παράλογη συμπεριφορά, υπονοώντας ότι πίσω από αυτή κρύβεται θεϊκή παρέμβαση που οδηγεί κάποιον στην καταστροφή του.

Αναλυτική ερμηνεία:

Μωραίνει: Κάνει κάποιον μωρό, ανόητο, θολώνει το μυαλό του (από το «μωρός», δηλαδή ανόητος).

Κύριος: Ο Θεός.

Ον βούλεται απολέσαι: Αυτόν που θέλει να καταστρέψει/να τον αφήσει να χαθεί.

Συνώνυμες/Παρόμοιες Εκφράσεις: «Θεός τυφλώνει όποιον θέλει να τον καταστρέψει», «Όποιον θέλει να καταστρέψει, πρώτα τον τυφλώνει».

Χρήση: Τη λέμε όταν βλέπουμε κάποιον να κάνει κάτι εξαιρετικά ανόητο ή να παίρνει αποφάσεις που είναι προφανώς επιζήμιες, σαν να μην μπορεί να σκεφτεί καθαρά, σαν ο Θεός να έχει «θολώσει» το μυαλό του για να τον οδηγήσει στην καταστροφή.

Διπλώματα καπνοπαραγωγού.

Από την 10η Διεθνή έκθεση Θεσσαλονίκης 1935 για την καλλιέργεια καπνού «Ζίχνας Καναλίων».

N

N' αγιάσουν τα κόκαλά τ'.

Λέγεται για όποιον μας ευεργέτησε.

Η φράση «να αγιάσουν τα κόκαλά του/τους» σημαίνει «να είναι ευλογημένος/ευλογημένοι» και χρησιμοποιείται ως έκφραση επιδοκιμασίας για μια επιτυχημένη προσπάθεια ή ως προτροπή για να γίνει κάτι. Συχνά χρησιμοποιείται για να εκφράσει θαυμασμό και ευγνωμοσύνη για μια δουλειά που έγινε σωστά.

Επιδοκιμασία: Χρησιμοποιείται όταν κάποιος έχει ολοκληρώσει με επιτυχία κάτι. Για παράδειγμα, αν κάποιος λέει: «Όλη η δουλειά βγήκε άψογα. N' αγιάσουν τα κόκαλά τους που τα κατάφεραν!», εκφράζει θαυμασμό για την επιτυχία τους.

Προτροπή: Μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως προτροπή για να γίνει μια πράξη. Για παράδειγμα, «N' αγιάσουν τα κόκαλά του!» μπορεί να ειπωθεί ως προτροπή για να συνεχίσει κάποιος την καλή δουλειά.

Ευχή: Λειτουργεί ως ευχή για ευημερία και ευλογία, παρόμοια με την έκφραση «να αγιάσει το στόμα σου» που χρησιμοποιείται για να επικροτήσει τα λόγια κάποιου.

Παρόμοιες εκφράσεις: «Να αγιάσουν τα χέρια σου!», «Να συγχωρεθούν τα πεθαμένα σου.», «Σφάξε με αγά μου ν' αγιάσω» (παροιμία)

«N' ασπρίσεις, να γεράσεις σαν τον Όλυμπο»

Ευχή που δίνεται στον νιόγαμπρο, να ζήσει πολλά χρόνια.

Η φράση «N' ασπρίσεις, να γεράσεις σαν τον Όλυμπο» είναι ευχή μακροζωίας.

«N' ασπρίσεις» = να γεράσεις τόσο, ώστε να ασπρίσουν τα μαλλιά σου.

«σαν τον Όλυμπο» παρομοίωση με το βουνό Όλυμπος, που θεωρείται αιώνιο, παλιό και επιβλητικό.

Σημασία: Σου εύχομαι να ζήσεις πολλά χρόνια, να γεράσεις με υγεία και μακροβιότητα, όπως ο αρχαίος και «αιώνιος» Όλυμπος.

Να κόψ'ς του λιμό σ'.

Πάση θυσία, με οποιαδήποτε κατάσταση.

Η φράση «να κόψεις το λαιμό σου» δεν είναι κυριολεκτική· στη νεοελληνική χρησιμοποιείται ως ιδιωματική έκφραση, συνθήως κάπως σκληρή ή θυμωμένη, και σημαίνει:

«Βρες μόνος σου λύση, δεν με αφορά, ξέρεις εσύ τι πρέπει να κάνεις».

«Αντιμετώπισε τις συνέπειες μόνος σου».

Δεν είναι παροιμία με την κλασική έννοια, αλλά λαϊκός ιδιωτισμός, που εκφράζει απόσταση, αγανάκτηση ή άρνηση βοήθειας.

Να λείπει το βύσσινο!

Η φράση «Να λείπει το βύσσινο!» σημαίνει άρνηση μιας πρότασης ή προσφοράς, εκφράζοντας την απόρριψη κάτι που θεωρείται ασύμφορο, βλαπτικό, ή μη αποδεκτό, λέγοντας ουσιαστικά «ευχαριστώ, αλλά δεν το θέλω» με έναν emphatic τρόπο. Ενώ μπορεί να σημαίνει απλή άρνηση, συχνά υπονοεί ότι η πρόταση είναι προσβλητική ή κρύβει παγίδες, προέρχεται από λαϊκή έκφραση, που συνδέεται με την παραγγελία γλυκού βύσσινου σε καφενείο και την ακύρωσή του, όταν δεν ικανοποιείται ένα αίτημα.

Σημασία:

Άρνηση πρότασης: Χρησιμοποιείται όταν κάποιος αρνείται μια προσφορά ή μια πρόταση.

Εμφατική απόρριψη: Είναι πιο δυνατή από ένα απλό «όχι», δείχνοντας ότι αυτό που προσφέρεται δεν είναι επιθυμητό καθόλου.

Αίσθηση παγίδας: Υποδηλώνει ότι η προσφορά είναι κακή, προσβλητική ή ότι ο δέκτης δεν την συμφέρει.

Προέλευση (λαϊκή παράδοση): Η έκφραση έχει τις ρίζες της σε παλιά αθηναϊκά καφενεία στις αρχές του 20^{ου} αιώνα. Ένας πολίτης ζήτησε χάρη από έναν βουλευτή και, περιμένοντας θετική απάντηση, παρήγγειλε γλυκό βύσσινο. Όταν ο βουλευτής αρνήθηκε το ρουσφέτι, ο πολίτης φώναξε στο γκαρσόνι «Να μένει το βύσσινο!», δηλαδή να μη φέρει το γλυκό, καθώς η συμφωνία δεν έγινε.

«Να λιλί, δώσ' μου τσιτσί»

Σου δίνω λίγα λεφτά (λιλί), για να μου δώσεις λίγο κρέας (τσιτσί).

Η φράση «Να λιλί, δώσ' μου τσιτσί» είναι παροιμία που σημαίνει την επιπόλαιη και απερίσκεπτη συμπεριφορά ανθρώπων που δίνουν σημασία σε ασήμαντα πράγματα (το «τσιτσί» = κρέας, παιδική γλώσσα) αγνοώντας τα ουσιώδη και χρησιμοποιείται για να σχολιάσει όσους «δίνουν σημασία σε περιττά λούσα», αντί να κοιτούν την ουσία.

Αναλυτική εξήγηση:

«Να λιλί»: Μια έκφραση απευθυνόμενη σε κάποιον, που υποδηλώνει μια μικρή, παιδική ή ασήμαντη δόση/επιθυμία.

«Δώσ' μου τσιτσί»: Το «τσιτσί» στην παιδική γλώσσα σημαίνει «κρέας». Επομένως, η φράση ζητάει κάτι απλό, το βασικό (το φαγητό/το κρέας).

Συνολική Σημασία: Η φράση εκφράζει την επιθυμία για το απλό, το βασικό, αλλά χρησιμοποιείται ειρωνικά για να περιγράψει κάποιον που ασχολείται με τα «περίεργα», τα «περι-

τά λούσα» αντί για την ουσία, σαν να ζητάει κάτι ασήμαντο, ενώ θα έπρεπε να ενδιαφέρεται για τα σημαντικά.

Παράδειγμα χρήσης: Μπορεί να ειπωθεί για κάποιον που ενδιαφέρεται για λεπτομέρειες που δεν έχουν αξία, ενώ χάνει το νόημα της κατάστασης.

Να πας στον αγύριστο.

Κατάρα που εκστομίζεται με οργή.

Λέγεται από άτομο αγανακτισμένο, όταν κάποιος δεν ακούει τις συμβουλές του και θέλει να φύγει εγκαταλείποντας τις υποχρεώσεις που έχει.

Η φράση «να πας στον αγύριστο» είναι μια κατάρα που σημαίνει να φύγεις και να μην ξαναγυρίσεις ποτέ, δηλαδή να πας στο διάολο ή να πεθάνεις. Χρησιμοποιείται επίσης, για να δηλώσει πλήρη αδιαφορία σε μια κατάσταση απελπισίας, εκφράζοντας πως ό,τι και να γίνει, η λύση είναι να απομακρυνθείς και να μην επιστρέψεις.

Αυστηρή σημασία: Είναι μια κατάρα, όπως και το «να πας στο διάβολο», που υποδηλώνει απομάκρυνση χωρίς επιστροφή.

Δευτερεύουσα σημασία: Μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να εκφράσει αδιαφορία, όπως «για μένα δεν έχει σημασία τι θα γίνει, αρκεί να φύγεις και να πας στον αγύριστο».

Να κουρεύει.

Αυτό το λέμε για να αποδοκιμάσουμε κάποιον που με τις μικρές του δυνάμεις προγραμματίζει μεγάλα έργα ή διηγείται μεγάλα κατορθώματα.

Η φράση «να κουρεύει» έχει κυριολεκτική σημασία το κούρεμα των μαλλιών, αλλά χρησιμοποιείται συχνά μεταφορικά για να εκφράσει αδιαφορία, περιφρόνηση ή απογοήτευση. Η χρήση της μπορεί να σημαίνει «άσε με ήσυχο», «μην δίνεις σημασία σε αυτόν που κάνει κάτι», ή «δεν έχει νόημα αυτό που κάνεις».

Κυριολεκτική σημασία: Κόβω τα μαλλιά ή το τρίχωμα ενός ανθρώπου ή ενός ζώου, Κόβω το γρασίδι.

Μεταφορικές χρήσεις

Αδιαφορία/Περιφρόνηση: Η φράση «άσ' τον να κουρεύεται!» ή «άσε με να κουρεύομαι!» χρησιμοποιείται για να δηλώσει ότι κάποιος δεν αξίζει προσοχή ή σεβασμό.

Ματαιοπονία: Η φράση «πιάσε τ' αυγό και κούρεψέ το» χρησιμοποιείται για να περιγράψει μια πράξη ματαιοπονίας, κάτι που δεν έχει νόημα.

Απογοήτευση: Η φράση «πήγε για μαλλί και βγήκε κουρεμένος» χρησιμοποιείται όταν κάποιος επενδύει σε κάτι με προσδοκία κέρδους, αλλά τελικά έχει ζημία.

Πληρωμή: Η έκφραση «πλήρωσε τα μαλλιά της κεφαλής του» σημαίνει ότι κάποιος πλήρωσε δυσανάλογα πολλά χρήματα για κάτι.

Να μι τρυπήσεις τη μύτ'.

Η φράση «Να με τρυπήσεις τη μύτη» εκφράζει έντονη αμφιβολία ή κατηγορηματική άρνηση για κάτι που κάποιος λέει. Ουσιαστικά σημαίνει «Δεν το πιστεύω καθόλου!» ή «Θα με πιστέψεις μόνο αν μου τρυπήσεις τη μύτη (κάτι που είναι πολύ άσχημο και απίθανο να συμβεί)». Είναι μια υπερβολική έκφραση για να δείξει ότι αυτό που λέει ο άλλος δεν είναι αληθινό.

Σημασία: Δείχνει απόλυτη έλλειψη εμπιστοσύνης σε μια δήλωση.

Προέλευση: Συνδέεται με την ιδέα ότι το να τρυπήσεις τη μύτη κάποιου είναι επώδυνο και ασυνήθιστο, άρα η πράξη θα γινόταν μόνο ως απόδειξη για μια φανταστική/απίθανη κατάσταση.

Παρόμοιες φράσεις: «Χώνω τη μύτη μου παντού» (ανακατεύομαι), «Σέρνω κάποιον από τη μύτη» (τον ελέγχω).

Να σι φ'λαει ου Θιος απού κινούριου άρχουντα κι απού παλιό ζητιάνου.

Να προσέχεις με ποιους κάνεις συναλλαγές και συντροφιές. Μακριά από νεόπλουτο, που το πολύ χρήμα τον βρήκε απροετοίμαστο και τον έκαμε αλαζονικό και από παλιό ζητιάνο που, δεν μπορεί να αφήσει τις κακές συνήθειες που έχει.

Η παροιμία «να σε φυλάει ο Θεός από καινούργιο άρχοντα και από παλιό ζητιάνο» σημαίνει:

Ο καινούργιος άρχοντας (όποιος αποκτά ξαφνικά εξουσία ή θέση) συχνά γίνεται αυστηρός, άδικος ή υπερβολικός, γιατί θέλει να αποδείξει τη δύναμή του.

Ο παλιός ζητιάνος (όποιος έχει ζήσει στη φτώχεια και ξαφνικά αποκτά πλούτη ή θέση), μπορεί να γίνει ακόμη πιο σκληρός, άπληστος ή αλαζόνας από αυτούς που ήταν πάντα ισχυροί.

Με άλλα λόγια:

Αυτοί που αποκτούν ξαφνικά εξουσία ή πλούτο συχνά αλλάζουν προς το χειρότερο και μπορεί να γίνουν επικίνδυνοι για τους άλλους.

-Να τα πούμι θεια; - Να τα πείτι κι σεις γιε μ', αν κι μας τά 'παν κι άλλ'.

Συνηθισμένος διάλογος για τα παιδιά που τραγουδούν τα κάλαντα.

Η παροιμιακή αυτή στιχομυθία πάει ως εξής: - «Να τα πούμε, θειά;» - «Να τα πείτε, γιε μου, αν και μας τα είπαν κι άλλοι.»

Τι σημαίνει;

Είναι μια σατιρική – πειρακτική παροιμία που χρησιμοποιείται όταν κάποιος έρχεται να επαναλάβει κάτι που ήδη έχει ειπωθεί πολλές φορές.

Σαν να λέμε: «Πες τα, αλλά να ξέρεις ότι τα έχουμε ξανακούσει από άλλους.»

Χρησιμοποιείται είτε χιουμοριστικά είτε με μια ελαφριά γκρίνια, όταν ο συνομιλητής επαναλαμβάνει γνωστά λόγια, συμβουλές, ευχές ή παράπονα.

Προέλευση:

Η φράση μιμείται το παραδοσιακό κάλεσμα των καλαντιστών («Να τα πούμε;») και γίνεται αφορμή για ένα μικρό πείραγμα του τύπου «ναι, πες τα, αν και μας έχουν ήδη ξαναπεί τα ίδια»..

Να 'ταν η ζήλια ψώρα, θα ψώριαζι ούλους ου κόσμους.

Η ζηλοτυπία είναι ψυχικό ελάττωμα έμφυτο κατά το μάλλον και ήττον εις όλους τους ανθρώπους

Η φράση «Να ήταν η ζήλια, ψώρα, θα ψώριαζε όλος ο κόσμος» είναι μια παροιμία που χρησιμοποιείται για να υπογραμμίσει πόσο διαδεδομένο και καταστροφικό συναίσθημα είναι η ζήλια, καθώς αν ήταν ασθένεια (ψώρα), θα έπληττε ολόκληρη την ανθρωπότητα. Σημαίνει ότι η ζήλια είναι τόσο κοινή και κολλητική όσο μια αρρώστια.

Προέλευση: Η παροιμία ανήκει στην προφορική λαϊκή παράδοση.

Σημασία: Εκφράζει ότι η ζήλια είναι ένα συναίσθημα, που βιώνεται ευρέως, σε τέτοιο βαθμό, που αν είχε την ιδιότητα μιας ασθένειας, ολόκληρος ο κόσμος θα νοσούσε.

Εναλλακτικές εκδοχές: Υπάρχουν παραλλαγές της παροιμίας, όπως «Να ήταν η ζήλια ψώρα, θα γέμιζε / κόλλαγε / κολλούσε / ξυνόταν όλη η χώρα», που έχει παρόμοια σημασία.

Να 'ταν τα νιάτα δυο φορές τα γηρατειά καμιά.

Πόθος και καημός του κάθε ανθρώπου.

Η φράση «Να ήταν τα νιάτα δυο φορές, τα γηρατειά καμιά» είναι μια παροιμία που εκφράζει την επιθυμία να έχει κανείς τη δύναμη και την ενέργεια της νιότης, αλλά χωρίς την κούραση και την αδυναμία των γηρατειών. Συμβολίζει τη νοσταλγία για την εφηβεία και την απόρριψη της φθοράς του χρόνου.

Σημασία: Η έκφραση είναι ένας τρόπος να ειπωθεί πόσο πολύτιμη είναι η νεότητα και πόσο λυπηρό είναι το πέρασμα του χρόνου.

Συμβολισμός: Αν και εκφράζει μια ακατόρθωτη ευχή, υπογραμμίζει πόσο υπέροχο θα ήταν να μπορεί κάποιος να ξαναζήσει τα νεανικά του χρόνια έχοντας πλέον την εμπειρία και τη γνώση της ηλικίας του.

Να του ιδώ κι να μην του πιστέψου.

Κάτι το παράξενο και πρωτόγνωρο, γιατί είμαι δύσπιστος.

Η φράση «Να τα ιδώ και να μην το πιστέψω» σημαίνει ότι κάποιος βλέπει κάτι απίστευτο ή δύσπιστο και γι' αυτό δεν μπορεί να το πιστέψει. Εκφράζει κατάπληξη, έκπληξη και άρνηση μπροστά σε ένα γεγονός που φαίνεται αδύνατο.

Επεξήγηση: Η έκφραση χρησιμοποιείται για να δηλώσει την έντονη αντίδραση σε κάτι τόσο απροσδόκητο ή παράλογο, που ξεπερνά τη λογική και την εμπειρία.

Παράδειγμα: Αν δεις έναν φίλο σου να κερδίζει το λαχείο, ενώ δεν πιστεύεις ποτέ ότι θα συμβεί κάτι τέτοιο, μπορείς να πεις «Να τα ιδώ και να μην πιστέψω!».

Συναισθήματα: Η φράση υποδηλώνει συναισθήματα όπως σοκ, δυσπιστία και ακατανόητα.

Να τρώει η μάνα κι τσι θυγατέρα τ'ς να μη τ'ς διν'».

Αυτό το πράγμα είναι τόσο καλό που η ίδια η μάνα δε θέλει να το δώσει ακόμα και στην θυγατέρα της, για να μη το στερηθεί η ίδια. Η παραπάνω φράση ακούγεται συχνά στις λαϊκές αγορές «τα παζάρια», όπου οι μικροπωλητές διαλαλούν τηνπραμάτεια τους.

Η φράση «Να τρώει η μάνα και στη θυγατέρα της να μην της δίνει» είναι λαϊκός τρόπος να περιγράψουμε άνισες μεταχειρίσεις και προκλητική μεροληψία.

Σημαίνει ότι κάποιος κρατάει όλα τα καλά για τον εαυτό του ή για ένα αγαπημένο πρόσωπο, ενώ στερεί από κάποιον άλλο, που επίσης θα έπρεπε να ωφελείται. Σαν να λέμε: έχει, μπορεί, αλλά δεν δίνει εκεί που πρέπει.

Χρησιμοποιείται συχνά για: άδικες προτιμήσεις μέσα στην οικογένεια, άνιση μοιρασιά αγαθών, περιπτώσεις που κάποιος εκμεταλλεύεται και δεν μοιράζεται.

Να φας τη γλώσσα σ'.

Απειλή για εκείνον που λέει συκοφαντίες και κουταμάρες.

Η φράση «να φας τη γλώσσα σου» είναι μια έκφραση που χρησιμοποιείται για να αποτρέψει μια άσχημη ή αρνητική πρόβλεψη, προκαλώντας τον συνομιλητή να σωπάσει. Είναι μια έκφραση δυσφορίας για μια αρνητική σκέψη ή πρόβλεψη και χρησιμοποιείται για να αποφευχθεί η υλοποίησή της, όπως «Μη λες τέτοια πράγματα για τα αποτελέσματα των εξετάσεων, που να φας τη γλώσσα σου!».

Σημασία: Αποτροπή αρνητικών προβλέψεων.

Χρήση: Χρησιμοποιείται ως αντίδραση σε μια κακή σκέψη ή πρόβλεψη για να την αποτρέψει.

Να χαλάσουμε το υνί για να φκιάσουμε βιλόν'.

Η φράση λέγεται όταν κάποιος προσπαθεί να κατασκευάσει ή να επισκευάσει κάτι, χρησιμοποιώντας υλικά που είναι περισσότερο χρήσιμα και αξίζουν πιο πολύ από αυτό που θα κάμει.

Η φράση «να χαλάσουμε το υνί για να φτιάξουμε βελόνι» δεν είναι παροιμία, αλλά μια έκφραση που δηλώνει την απώλεια μεγάλου μέρους για την απόκτηση ενός μικρότερου, αμελητέου πράγματος. Στην πραγματικότητα, υποδηλώνει την αναποτελεσματικότητα και την άσκοπη δαπάνη προσπάθειας, αφού το υνί, που είναι ένα χρηστικό εργαλείο για το όργωμα, χάνεται για να φτιαχτεί ένα βελόνι, ένα πολύ μικρότερο και λιγότερο σημαντικό αντικείμενο.

Σημασία: Η φράση χρησιμοποιείται για να περιγράψει μια ενέργεια που οδηγεί σε οικονομική ή άλλη ζημία, χωρίς ουσιαστικό όφελος.

Παράδειγμα: Κάποιος που πουλάει το αυτοκίνητό του για να αγοράσει ένα ποδήλατο θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως κάποιος που «χάλασε το υνί για να φτιάξει βελόνι».

Να 'χ'ς του μυαλό σ' τειφτέρ'.

Να προσέχεις και να βάζεις στο μυαλό σου αυτά που σου διδάσκουν. Να τα γράφεις στη μνήμη σου, όπως θα τα έγραφες στο τεφτέρι.

Η φράση «να έχεις το μυαλό σου τεφτέρι» σημαίνει ότι πρέπει να θυμάσαι και να καταγράφεις τις λεπτομέρειες, να είσαι οργανωμένος και προσεκτικός σε ό,τι κάνεις. Είναι μια παρομοίωση με ένα τεφτέρι (μικρό σημειωματάριο), όπου καταγράφονται πληροφορίες και γεγονότα, και εφαρμόζεται στο μυαλό για να τονίσει την ανάγκη να μην ξεχνάς πράγματα, να θυμάσαι λεπτομέρειες ή να κρατάς σημειώσεις για οτιδήποτε είναι σημαντικό.

Να θυμάσαι: Να έχεις ζωντανή την μνήμη σου για όλα όσα σου συμβαίνουν.

Να καταγράφεις: Να σημειώνεις τα πράγματα, ιδέες, ή πληροφορίες που είναι σημαντικές για εσένα, όπως κάποιος θα έκανε σε ένα σημειωματάριο ή τεφτέρι.

Να είσαι οργανωμένος: Να έχεις την ικανότητα να οργανώνεις τις σκέψεις σου και να θυμάσαι τις λεπτομέρειες.

Να είσαι προσεκτικός: Να δίνεις προσοχή στις λεπτομέρειες, ειδικά σε καταστάσεις όπου είναι απαραίτητο να μην χάσεις κάτι.

Νηστεύει ο δούλος του Θεού, γιατί ψωμί δεν έχει.

Η φράση «Νηστεύει ο δούλος του Θεού, γιατί ψωμί δεν έχει» είναι ελληνική παροιμία που σημαίνει ότι κάποιος είναι εγκρατής ή κάνει νηστεία, όχι από επιλογή ή θρησκευτική ευλάβεια, αλλά λόγω ανάγκης και φτώχειας, δηλαδή επειδή δεν έχει τα μέσα να φάει. Ειρωνεύεται την κατάσταση όπου η έλλειψη πόρων οδηγεί σε μια μορφή «άκρατου» (εγκράτεια), που μοιάζει με θρησκευτική πρακτική.

Σημασία: Η πρακτική της νηστείας προκύπτει από την έλλειψη ψωμιού (τροφής), όχι από πίστη.

Χρήση: Χρησιμοποιείται ειρωνικά για να περιγράψει κάποιον που υιοθετεί μια λιτή ζωή λόγω ανέχειας.

Παραλλαγή: Μια άλλη μορφή της φράσης είναι «Νηστεύει ο δούλος του Θεού, γιατί δεν έχει να φάει».

Νηστ'κό αρκούδ' δε χουρεύ'.

Όποιος πεινάει δεν μπορεί να δουλέψει με όρεξη.

Η παροιμία σημαίνει ότι κανείς δεν μπορεί να είναι χαρούμενος, κεφάτος ή να κάνει

κάτι δημιουργικό όταν είναι πεινασμένος ή του λείπουν βασικές του ανάγκες. Όταν κάποιος πεινάει ή του λείπει κάτι ουσιαστικό, δεν μπορεί να έχει διάθεση για άλλα πράγματα, όπως τον χορό ή άλλες δραστηριότητες.

Σημασία: Η παροιμία υποδηλώνει ότι η κάλυψη των βασικών αναγκών προηγείται της διασκέδασης ή της παραγωγικότητας.

Εφαρμογή: Μπορεί να εφαρμοστεί σε διάφορες καταστάσεις, δείχνοντας ότι οι άνθρωποι δεν μπορούν να είναι αφοσιωμένοι σε κάτι, άλλο αν έχουν βασικές ελλείψεις.

Νιάου – νιάου στα κεραμίδια, τι είναι;

Η φράση «Νιάου, νιάου στα κεραμίδια» αναφέρεται σε μια παιδική παροιμία ή αίνιγμα που περιγράφει τη φωνή της γάτας (νιαουρίζει) που ακούγεται από ψηλά, τα κεραμίδια, συνήθως για να τονίσει ότι πρόκειται για κάτι προφανές, φανερό, ή ότι κάποιος *μιμείται* κάτι που είναι ήδη γνωστό. Η σημασία της είναι πως «αυτό είναι τόσο ξεκάθαρο όσο το νιαούρισμα μιας γάτας στα κεραμίδια».

Τι σημαίνει:

Σε καθημερινή χρήση: Μια έκφραση για να πεις ότι κάτι είναι αυτονόητο, φανερό, δεν χρειάζεται εξήγηση.

Ως αίνιγμα/παιδική φράση: Μια απλή περιγραφή της γάτας, που κάνει τη χαρακτηριστική της φωνή, συνήθως σε παιχνίδι ή τραγούδι.

Παράδειγμα:

«Αφού το ξέρει όλος ο κόσμος, τι κάνει νιάου – νιάου στα κεραμίδια!».

Συνεπώς, η φράση σημαίνει ότι κάτι είναι *προφανές* και *αναγνωρίσιμο* όπως η φωνή της γάτας.

Νίψον ανομήματα μη μόναν όψιν.

Η φράση «Νίψον ανομήματα μη μόναν όψιν» σημαίνει «Πλύνε τις αμαρτίες σου, όχι μόνο το πρόσωπό σου» και αποτελεί μια διάσημη ελληνική «καρκινική» φράση, δηλαδή μια φράση που διαβάζεται το ίδιο και ανάποδα. Η σημασία της είναι βαθιά πνευματική, τονίζοντας την ανάγκη για ηθική κάθαρση και όχι απλή εξωτερική καθαριότητα.

Καρκινική φράση (Παλίνδρομο): Μπορεί να διαβαστεί από την αρχή προς το τέλος ή το αντίστροφο και παραμένει το ίδιο: ΝΙΨΟΝ ΑΝΟΜΗΜΑΤΑ ΜΗ ΜΟΝΑΝ ΟΨΙΝ / ΝΙΨΟ ΝΑΝΟΜ ΗΜ ΑΤΑΜΗΜΟΝΑ ΝΟΨΙΝ (με μικρές παραλλαγές στην ορθογραφία).

Προέλευση: Λέγεται ότι χαράχθηκε για πρώτη φορά σε μια κολυμβήθρα έξω από την Αγία Σοφία στην Κωνσταντινούπολη.

Σημασία: Υπονοεί ότι η πραγματική κάθαρση δεν έρχεται με το απλό πλύσιμο του σώματος, αλλά με τη μετάνοια και την εξιλέωση των αμαρτιών.

Νοέμβρη και δεν έσπειρες, λίγο σιτάρι θα έχεις.

Η παροιμία είναι μια παραλλαγή μιας άλλης, πιο κοινής παροιμίας που αναφέρεται στον Οκτώβριο: «Οκτώβρη και δεν έσπειρες, σιτάρι λίγο θα 'χεις». Και οι δύο παροιμίες τονίζουν την ανάγκη της έγκαιρης σποράς, συνήθως τον Οκτώβριο, για να εξασφαλιστεί πλούσια σοδειά σιταριού το επόμενο καλοκαίρι.

Η σημασία της έγκαιρης σποράς: Η παροιμία τονίζει ότι αν ο αγρότης χάσει την κατάλληλη εποχή για τη σπορά (τον Νοέμβριο), θα έχει ελάχιστο καρπό ως αποτέλεσμα.

Η αντίστοιχη παροιμία για τον Οκτώβριο: Υπάρχει μια άλλη παροιμία που λέει: «Οκτώβρη και δεν έσπειρες, τρία καλά δεν έκαμες».

Σύνδεση με την καλλιέργεια: Η παροιμία αυτή συνδέεται άμεσα με τον κύκλο της καλλιέργειας του σιταριού, όπου η σπορά πρέπει να γίνει το Φθινόπωρο για να ευδοκιμήσει το φυτό.

Η παρεξήγηση για το Νοέμβριο: Αν και η αρχική παροιμία μιλάει για τον Οκτώβριο, η παραλλαγή με το Νοέμβριο είναι επίσης κατανοητή, καθώς οι αγροτικές εργασίες δεν πρέπει να καθυστερούν και το να χάσεις και το Νοέμβριο θα έχει ακόμα πιο αρνητικές συνέπειες στην σοδειά.

Νους υγιής εν σώματι υγεί.

Η φράση «Νους υγιής εν σώματι υγεί» είναι μια ελληνική απόδοση του λατινικού γνωμικού του Ρωμαίου ποιητή **Γιουβενάλη**, που σημαίνει ότι η ψυχική ευεξία (υγιής νους) συνδέεται στενά με τη σωματική υγεία. Στην ουσία, τονίζει την ανάγκη για ισορροπία μεταξύ πνεύματος και σώματος, υποδηλώνοντας ότι η φροντίδα για το ένα, επηρεάζει θετικά και το άλλο, και αποτελεί βασικό στοιχείο για μια ειρηνική και ενάρετη ζωή.

Προέλευση: Ο **Γιουβενάλης** το έθεσε ως παράδειγμα της επιθυμίας που πρέπει να έχουν οι άνθρωποι, προτείνοντας την αρετή ως μοναδικό δρόμο για την ευτυχία.

Σημασία: Η σύγχρονη ερμηνεία της φράσης αναγνωρίζει την αμφίδρομη σχέση ανάμεσα στην ψυχική και σωματική υγεία.

Ελληνική «παροιμία»: Αν και προέρχεται από τα λατινικά, έχει γίνει ένα πολύ γνωστό και πολυχρησιμοποιημένο απόφθεγμα στην ελληνική γλώσσα, από τον **Θαλή τον Μιλήσιο**, στον οποίο αποδίδεται.

Νους ορά και νους ακούει.

Ό,τι βλέπουμε και ό,τι ακούμε, πρέπει πρώτα να περάσει από το μυαλό για να συνειδητοποιήσουμε την ύπαρξή του. Αν είμαστε αφηρημένοι, δεν αντιλαμβανόμαστε τίποτε από αυτά.

Η φράση «Νους ορά και νους ακούει» είναι αρχαίο ελληνικό ρητό, που αποδίδεται στον ποιητή **Επίχαρμο**

Σημαίνει ότι μόνο ο νους μπορεί να κατανοήσει και να αντιληφθεί βαθύτερες αλήθειες, σε αντίθεση με ό,τι είναι «τυφλό και κωφό» για όσους βασίζονται μόνο στην εξωτερική αίσθηση. Η ολοκληρωμένη μορφή της φράσης είναι «Νους ορά και νους ακούει, τ' άλλα δε τυφλά και κωφά».

Προέλευση: Η φράση προέρχεται από την αρχαία Ελλάδα και συγκεκριμένα αποδίδεται στον ποιητή **Επίχαρμο**, ο οποίος έζησε την περίοδο 530–440 π.Χ.

Ερμηνεία:

Το «νους» (ο νους, η λογική, η νόηση) είναι αυτό που πραγματικά «βλέπει» και «ακούει».

Τα υπόλοιπα, όσα δηλαδή γίνονται αντιληπτά από τις αισθήσεις (μάτια, αυτιά) χωρίς τη συμμετοχή του νου, είναι «τυφλά και κωφά».

Η φράση υπογραμμίζει τη σημασία της κριτικής σκέψης και της εσωτερικής κατανόησης.

Ντε κι καλά.

Θέλεις δεν θέλεις.

Η έκφραση «ντε και καλά» σημαίνει με το ζόρι, με το στανιό ή με επιμονή. Χρησιμοποιείται για να δηλώσει ότι κάποιος προσπαθεί επίμονα να κάνει κάτι, ακόμη και αν οι άλλοι δεν το θέλουν ή αν η κατάσταση το καθιστά δύσκολο.

Παραδείγματα:

«Θέλει να πάει στο πάρτι, ντε και καλά.» (Προσπαθεί με μεγάλη επιμονή να πάει στο πάρτι)

«Προσπαθώ, ντε και καλά, να σου εξηγήσω, αλλά δεν ακούς!» (Επιμένω πάρα πολύ να σου εξηγήσω)

Ντιπ από ντιπ.

Τίποτα από το τίποτα. Καθόλου. Πέρα για πέρα τίποτα.

Η φράση «ντιπ από ντιπ» ή «ντιπ, ντιπ» σημαίνει «καθόλου», «εξ ολοκλήρου» ή «εντελώς». Χρησιμοποιείται για να δηλώσει μια πλήρη άρνηση ή μια ολοκληρωτική καταστροφή, όπως «δεν πήρε τίποτα, ντιπ από ντιπ» ή «έκαψε τα πάντα ντιπ, ντιπ».

Προέρχεται από το τουρκικό «dip», το οποίο σημαίνει «έως τον πυθμένα» ή «τελείως».

Ολοκληρωτική άρνηση: «Δεν κατάλαβε τίποτα, ντιπ από ντιπ.»

Ολοκληρωτική καταστροφή: «Το σπίτι κάηκε, ντιπ από ντιπ.»

Ντιπ βόδ' είσι, δεν καταλαβαίν'ς;

Λέγεται πειραχτικά για εκείνο το παιδί που δεν παίρνει τα γράμματα στο σχολείο.

Η φράση «Ντιπ βόδι είσαι;» ή «ντιπ για ντιπ βόδι» δεν είναι παροιμία, αλλά λαϊκή ελληνική έκφραση που χρησιμοποιείται για να πει κάποιος –συνήθως θυμωμένος ή αγανακτισμένος– ότι ο άλλος δεν καταλαβαίνει τίποτα, είναι πολύ αργός ή εντελώς αφελής.

ντιπ = καθόλου

βόδι = μεταφορικά «χαζός», «αναίσθητος», «δύστροπος να καταλάβει»

Άρα η φράση σημαίνει ουσιαστικά:

«Καθόλου μυαλό δεν έχεις; Δεν καταλαβαίνεις τίποτα;»

Ντιπ κουκούτσ' μυαλό έχ' αυτό του πιδί.

Είναι ανόητο όλως διόλου.

Η φράση «ντιπ κουκούτσι μυαλό» είναι ελληνική λαϊκή έκφραση/παροιμιακή φράση και σημαίνει ότι κάποιος δεν έχει καθόλου μυαλό, δηλαδή φέρεται πολύ ανόητα, απερίσκεπτα ή χωρίς σκέψη.

ντιπ = εντελώς, καθόλου

κουκούτσι = το κουκούτσι του φρούτου → συμβολίζει κάτι πολύ μικρό

ντιπ κουκούτσι μυαλό = δεν έχει ούτε λίγο μυαλό

Χρησιμοποιείται συνήθως με χιουμοριστικό ή επικριτικό ύφος: «Αυτό το παιδί ντιπ κουκούτσι μυαλό έχει!» = «Αυτό το παιδί δεν σκέφτεται καθόλου».

Ντύνομαι στην τρίχα.

Άψογα, πολύ ωραία.

Η φράση «ντύνομαι στην τρίχα» σημαίνει ότι κάποιος ντύνεται πολύ προσεγμένα, κομψά και άψογα. Είναι συνώνυμη της έκφρασης «ντύνομαι στην πένα».

Σημασία: Ντύνομαι με εξαιρετική φροντίδα και προσοχή, με ρούχα που ταιριάζουν απόλυτα, δημιουργώντας μια πολύ κομψή εμφάνιση.

Χρήση: Χρησιμοποιείται για να περιγράψει κάποιον που έχει ντυθεί ιδανικά για την περίπτωση.

Παράδειγμα: «Ήταν το πρώτο του ραντεβού με ένα κορίτσι, γι' αυτό και ντύθηκε στην τρίχα».

«Νυν κι αεί».

Η φράση «νυν και αεί» δεν είναι παροιμία, αλλά ελληνική έκφραση που σημαίνει «τώρα και πάντοτε». Χρησιμοποιείται για να δηλώσει κάτι που ισχύει τώρα και θα ισχύει διαχρονικά, συχνά με θρησκευτική χροιά στην περίπτωση της Αγίας Τριάδας, αλλά και σε άλλες περιστάσεις.

Θρησκευτική χρήση: Στην εκκλησιαστική γλώσσα, αναφέρεται στην δόξα της Αγίας Τριάδας, που είναι παρούσα «νυν και αεί».

Γενικότερη χρήση: Μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να περιγράψει κάτι που είναι παρόν και προβλέπεται να παραμείνει διαχρονικό.

Σκωπτική χρήση: Μπορεί να χρησιμοποιηθεί για κάτι αρνητικό, ανήθικο ή παράνομο

που υφίσταται και η αποκατάστασή του είναι απροσδιόριστη χρονικά.

«Στο νυν και αεί»: Η φράση «στο νυν και αεί» μπορεί επίσης να σημαίνει το τέλος ή τον βαθμό. Για παράδειγμα, «έφτασε στο νυν και αεί» μπορεί να σημαίνει ότι έφτασε στο τέλος του ή ότι έφτασε σε ένα σημείο όπου τα πράγματα δεν μπορούν να αλλάξουν πια.

Νύφ' όχ' όπους ήξιρις, αλλ' όπους βρήκις.

Για κάθε τι πρέπει να έχουμε πλήρη ενημέρωση, όπως η νύφη.

Όταν οι συνθήκες της ζωής μας αλλάζουν τότε πρέπει κι εμείς να συμπεριφερόμαστε ανάλογα μ' αυτές. Τις παλιές μας συνήθειες να τις αφήνουμε για να μπορέσουμε να συνυπάρξουμε με το περιβάλλον.

«Νύφη μου πρέπει να αφήσεις τις συνήθειες που είχες στο δικό σου σπίτι και να προσαρμοστείς με τις δικές μας, μια που εδώ θα ζήσεις, μας συμβουλεύει η φράση αυτή».

Νυχτών' ξημιρών', του σκ'νι μαζών'.

Κάθε ημέρα που περνάει κάνει τη ζωή μας συντομότερη. Το νήμα της ζωής μας μαζεύεται και γίνεται μικρότερο.

Η φράση «Νυχτώνει, ξημερώνει το σχοινί μαζώνει» αναφέρεται στο σχοινί της κούνιας, το οποίο είναι ένα παιχνίδι που χρησιμοποιείτο παλαιότερα, συμβολίζοντας την πορεία του χρόνου και τη ζωή. Το «μαζώνει» υποδηλώνει την αλλαγή, το τέλος της μέρας, αλλά και τη γήρανση.

Ερμηνεία: Η φράση χρησιμοποιείται μεταφορικά για να περιγράψει την πορεία της ζωής και το πώς «μαζεύει», δηλαδή πλησιάζει στο τέλος της.

Συμβολισμός: Ο συμβολισμός της κούνιας ως «σχοινί» που «μαζώνει» με την πάροδο του χρόνου είναι έντονος.

Έκφραση: Επομένως, η παροιμία αυτή δηλώνει ότι «όλα έχουν ένα τέλος», ακόμη και η ζωή, και ότι ο χρόνος περνάει, όπως και η κούνια που μαζεύει.

**Δείγματα με αρμαθιές καπνού από διάφορες περιοχές,
όπου εκτίθεται και η «Ζίχνα Καναλίων»**

*Η ξύλινη αυτή προθήκη βρέθηκε στο μεγάλο ανακαινισμένο κτιριακό συγκρότημα
του Οργανισμού Καπνού στο Βόλο τη 10ετία του 2010,*

Ξέρ' ου βλάχος τι έχει στουν τρουβά του.

Για άνθρωπο που ξέρει τι του γίνεται, που έχει αυτοπεποίθηση και σχέδιο.

Εξήγηση: Ο τορβάς ή ντουρβάς είναι το ταγάρι, το υφασμάτινο σακίδιο που μετέφεραν τρόφιμα στη δουλειά ή κατά την πεζοπορία.

Η φράση «Ξέρει ο βλάχος τι έχει στον τορβά του» σημαίνει ότι η γνώση και η κατανόηση ενός ανθρώπου περιορίζονται στην καθημερινότητα και τις συνήθειές του, χωρίς να έχουν ευρύτερες ή βαθύτερες γνώσεις. Η σημασία της είναι η κριτική σε κάποιον που πιστεύει ότι γνωρίζει τα πάντα, ενώ στην πραγματικότητα ξέρει μόνο όσα σχετίζονται με τη δική του ζωή, ενώ η λέξη «τορβάς» εδώ αναφέρεται στην πηγή του φαγητού ή του πλούτου του.

«Τορβάς»: Σημαίνει το σακί, την τσάντα, το δοχείο που κουβαλάει κάποιος. Εδώ χρησιμοποιείται μεταφορικά, για να δηλώσει αυτό που κάποιος κατέχει, τα υλικά αγαθά, την καθημερινότητα και τις συνήθειές του.

Σημασία: Το νόημα της παροιμίας είναι ότι ο άνθρωπος περιορίζεται από το δικό του περιβάλλον και τη δική του ζωή, και δεν μπορεί να κατανοήσει ή να κρίνει τίποτα πέρα από αυτό. Γίνεται έτσι κριτική σε αυτούς που είναι αφελείς, πεισματάρηδες ή καυχώνται για γνώσεις που δεν έχουν στην πραγματικότητα.

Ξέρου ότ' έφτιξα. Μη μ' αρχίζ'ς τουν εξάψαλμου πάλι.

Μη με μαλώνεις συνεχώς με τα πολλά σου λόγια. (Ο εξάψαλμος αποτελείται από 6 επί μέρους ψαλμούς της εκκλησίας).

Η φράση «Μη μ' αρχίζεις τον εξάψαλμο» δεν είναι ακριβώς παροιμία, αλλά ιδιωματική έκφραση της νεοελληνικής.

Σημαίνει: «Μην αρχίσεις να με κατσαδιάζεις / να με μαλώνεις / να μου κάνεις κήρυγμα».

Μεταφορικά, η έκφραση δηλώνει ένα μακροσκελές και αυστηρό κήρυγμα.

Παράδειγμα: Ξέρω ότι άργησα, εντάξει... μη μ' αρχίζεις τον εξάψαλμο τώρα!

Ξέρ' την τύφλα τ' την κακιά.

Δε νογάζει από τίποτε και ας λέει ότι ξέρει.

Η φράση «Ξέρει την τύφλα του την κακιά» είναι λαϊκή, αρκετά έντονη έκφραση και σημαίνει: Δεν ξέρει απολύτως τίποτα / είναι εντελώς άσχετος.

Μπορεί επίσης να έχει τη χροιά ότι κάποιος νομίζει πως ξέρει, αλλά στην πραγματικότητα δεν έχει ιδέα.

Χρησιμοποιείται πολλές φορές με χιουμοριστικό ή υποτιμητικό τόνο.

Παράδειγμα: – «Ξέρει από μηχανές»: – «Την τύφλα του την κακιά ξέρει»!

-Ξέρ'ς να κλέψεις; -Ξέρου. -Ξέρ'ς να κρυφτείς; -Δεν ξέρου. Τότις ούδι κι να κλέψεις ξέρ'ς.

Η απόκρυψη των κλοπιμαίων είναι δύσκολη υπόθεση.

Η φράση «Ξέρεις να κλέψεις; Ξέρω. Ξέρεις να κρυφτείς; Δεν ξέρω. Τότε ούτε να κλέψεις ξέρεις», είναι μια παροιμία που σημαίνει ότι για να μπορέσεις να κάνεις μια παρανομία, πρέπει να ξέρεις πώς να καλύψεις τα ίχνη σου. Η αδυναμία να κρυφτείς καταδεικνύει την ανεπάρκεια να εκτελέσεις ολοκληρωμένα μια κλοπή, αφού το κρύψιμο είναι απαραίτητο μέρος της διαδικασίας.

Ερμηνεία: Η παροιμία υπογραμμίζει την ανάγκη για εξυπνάδα και στρατηγική σε οποιαδήποτε ενέργεια, ακόμα και σε αυτήν που είναι παράνομη. Το να κλέψεις δεν είναι μόνο η αρπαγή, αλλά και η ικανότητα να ξεφύγεις από τις συνέπειες.

Προέλευση: Η ακριβής προέλευση είναι δύσκολο να εντοπιστεί, αλλά το νόημά της είναι διαχρονικό και αναφέρεται σε πολλά κείμενα λαογραφίας.

Παρόμοια έκφραση: «Φωνάζει ο κλέφτης για να φοβηθεί ο νοικοκύρης», η οποία αναφέρεται στην προσπάθεια κάποιου να αποσπάσει την προσοχή από την ίδια την πράξη του.

Ξέφραγου αμπέλ'.

Επικρατεί η ασυδοσία και η ακαταστασία.

Η φράση «ξέφραγο αμπέλι» περιγράφει μια κατάσταση όπου δεν υπάρχουν κανόνες, φραγμοί ή έλεγχος, ώστε ο καθένας να κάνει ό,τι θέλει ανεξέλεγκτα. Χρησιμοποιείται σκωπτικά για να δηλώσει ελλιπή μέτρα ασφάλειας σε χώρους, διαδικασίες ή υπηρεσίες.

Κυριολεκτική σημασία: Ένα αμπέλι που δεν έχει φράχτη γύρω του, αφήνοντάς το ανοιχτό και απροστάτευτο.

Μεταφορική σημασία:

Ανεξέλεγκτη κατάσταση: Ένας χώρος, μια διαδικασία ή μια κατάσταση, όπου επικρατεί αταξία και ο καθένας ενεργεί όπως θέλει χωρίς περιορισμούς.

Ελλιπής ασφάλεια/έλεγχος: Εφαρμόζεται για να δείξει ότι κάπου δεν τηρούνται μέτρα ασφαλείας, με αποτέλεσμα να υπάρχει έλλειψη ελέγχου.

Παραδείγματα χρήσης: «Δεν μπορώ να κάνω τη χώρα ξέφραγο αμπέλι». «Είμαι ξέφραγο αμπέλι» για να δηλώσει κανείς ότι είναι ελεύθερος να κάνει ό,τι θέλει, .

Ξιγιάλου την πείνα μ'.

Τρώγοντας κάτι πρόχειρο για να μετριάσω το αίσθημα της πείνας.

Η φράση «ξεγελάω την πείνα μου» σημαίνει ότι προσπαθείς να καταπιέσεις ή να αποσπάσεις την προσοχή σου από το αίσθημα της πείνας, χωρίς όμως, να τρως ουσιαστικά. Αυτό γίνεται συνήθως όταν δεν μπορείς ή δεν θες να φας εκείνη τη στιγμή, αλλά το σώμα σου ζητά ενέργεια.

Παραπλάνηση: Στην κυριολεξία, «ξεγελάω» σημαίνει παραπλανώ ή εξαπατώ. Όταν κάνεις κάτι τέτοιο με την πείνα, παραπλανάς τον οργανισμό σου, ότι δεν είναι πραγματικά πεινασμένος.

Παραδείγματα: Μπορεί να πιείς νερό, να μασάς τσίχλα ή να ασχοληθείς με κάτι άλλο για να ξεχάσεις την πείνα σου.

Αποφυγή: Είναι μια προσωρινή λύση, καθώς η πείνα δεν αντιμετωπίζεται πραγματικά. Μπορεί να προκαλέσει περαιτέρω προβλήματα αν συμβαίνει συχνά, όπως υπερφαγία αργότερα ή έλλειψη ενέργειας.

Ξίδ' χάρισμα, γλυκό σαν μέλ'.

Το ξίδι που σου χαρίζουν είναι γλυκό σαν μέλι.

► Τζιάμπα ξίδ', γλυκό σαν μέλ'.

Ξίκ' να γεν'.

Ας καθεί. Να μη τον δουν τα μάτια μου. Ας φύγει από μας το πρόβλημα αυτό. Ας τελειώσει επιτέλους, βαρέθηκα.

Η φράση «ξίκι να γίνει!» ή «να γίνει ξίκι!», σημαίνει «έγινε μια για πάντα» ή «έγινε τελειωτικά» και χρησιμοποιείται για κάτι που έχει τελειώσει, έχει αποφασιστεί οριστικά, ή δόθηκε κάτι επίμονα ζητούμενο.

Ξίκι να γίνει!: Χρησιμοποιείται ως επιφώνημα για να δηλώσει ότι κάτι αποφασίστηκε ή τελείωσε οριστικά.

Παράδειγμα: «Αφού θέλεις τόσο πολύ τον αναπτήρα μου, ξίκι να γίνει!».

Η λέξη «ξίκι»: Προέρχεται από το τουρκικό eksik (ελλιπής) και χρησιμοποιείται κυρίως ως επίρρημα στην έκφραση αυτή.

Ξικαρδίο'κα απ' τα γέλια.

Γέλασα πάρα πολύ.

Η φράση «Ξικαρδίστηκε στα γέλια» σημαίνει ότι κάποιος γέλασε πάρα πολύ και με όλη του τη δύναμη. Είναι ένας υπερβολικός τρόπος να πούμε ότι κάποιος βρήκε κάτι εξαιρετικά αστείο και ξεκαρδιστικό.

Σημασία: Πολύ δυνατό και ανεξέλεγκτο γέλιο, τόσο που να φέρνει ζάλη ή να μοιάζει σαν να «λιποθυμάς» από τα γέλια.

Συνώνυμα: Έσκασα στα γέλια, λύθηκα στα γέλια, ξεράθηκα στα γέλια.

Ξεσαμάρουτου γουμάρ' δεν φουρτώννι.

Χρειάζεται να ετοιμαστεί κάτι για να λειτουργήσει.

Η φράση «Ξεσαμάρωτο γομάρι, δεν φορτώνεται» είναι ελληνική παροιμία, που λέει ότι: Όποιος δεν έχει “τακτοποιηθεί”, οργανωθεί ή ετοιμαστεί δεν μπορεί να αναλάβει ευθύνες ή καινούργιο φορτίο/δουλειά.

Στην κυριολεξία:

Ένα γομάρι (ζώο μεταφοράς) χωρίς σαμάρι δεν μπορείς να το φορτώσεις.

Μεταφορικά: Κάποιον που δεν είναι σε κατάσταση να δεχτεί βάρος ή ευθύνη, δεν μπορείς να του φορτώσεις επιπλέον πράγματα.

Χρήση στην καθημερινή γλώσσα λέγεται όταν: Κάποιος δεν είναι προετοιμασμένος για κάτι, Προσπαθούμε να του αναθέσουμε κάτι ενώ δεν μπορεί να το σπκώσει, Υπάρχει ανάγκη πρώτα να “μπουν τα πράγματα στη θέση τους”.

Ξιχείλ'σι του πουτήρ'.

Έφθασε στο απροχώρητο, δεν αντέχεται άλλο.

Η φράση «ξεχείλισε το ποτήρι» έχει δύο σημασίες: κυριολεκτική, όταν ένα ποτήρι γεμίζει υπερβολικά και χύνεται το περιεχόμενό του και μεταφορική, που σημαίνει ότι εξαντλήθηκε η υπομονή κάποιου, και τώρα θα υπάρξει αντίδραση. Η μεταφορική χρήση χρησιμοποιείται συχνά για να δηλώσει ότι κάποιος δεν μπορεί πλέον να ανεχθεί μία κατάσταση, μια αδικία ή μια κακή συμπεριφορά.

Κυριολεκτική σημασία: Όταν το ποτήρι γεμίζει τόσο πολύ που το υγρό χύνεται έξω.

Παράδειγμα: «Το ποτήρι ξεχείλισε και έβρεξε το τραπεζομάντηλο».

Μεταφορική σημασία: Όταν κάποιος έχει φτάσει στο όριο του όσον αφορά την υπομονή. Υποδηλώνει ότι η τελευταία, συνήθως μικρή, ενέργεια ή αδικία είναι αυτή που πυροδοτεί την αντίδραση.

Παράδειγμα: «Αν συνεχίσεις να γκρινιάζεις, θα χωρίσουμε, γιατί ξεχείλισε το ποτήρι».

Ξίψουμα κι δίχως ρόγα.

Βοσκός χωρίς τροφή και δίχως το δικαίωμα να παίρνει ανάλογο γάλα.

Η φράση αυτή λέγεται όταν προσλαμβάνεται κάποιος να εργασθεί με μικρή αμοιβή ή προσφέρει εργασία χωρίς καμιά αμοιβή.

Η παροιμία «Ξίψωμα και δίχως ρόγα» χρησιμοποιείται για να δηλώσει κάτι που είναι εντελώς άχρηστο, χωρίς καμιά αξία ή ουσία.

Τι σημαίνει κυριολεκτικά:

ξίψωμα = ανύπαρκτος καρπός του αμπελιού, ένα είδος κενού τσαμπού χωρίς σταφύλια

δίχως ρόγα = χωρίς καρπούς, χωρίς τίποτα χρήσιμο

Μεταφορική σημασία. Χρησιμοποιείται για πρόσωπα, λόγια ή πράγματα που: δεν έχουν ουσία, δεν προσφέρουν τίποτα, είναι «κούφια» ή «άδεια».

Παράδειγμα: «Τόσες υποσχέσεις χωρίς πράξεις... ξίψωμα και δίχως ρόγα.»

Ξόδιψι τα μαλλιοκέφαλά τ'.

Έκανε πάρα πολλά έξοδα, αμέτρητα.

Η φράση «ξόδεψε τα μαλλιοκέφαλά του» σημαίνει ότι κάποιος δαπάνησε πολλά χρήματα για κάτι, κυριολεκτικά ή μεταφορικά, δηλαδή ότι η τιμή ήταν πολύ υψηλή. Η έκφραση είναι συνήθως λαϊκή και υπονοεί ότι η δαπάνη ήταν τόσο μεγάλη που θα μπορούσε να «ξυρίσει» τα μαλλιά του κεφαλιού του.

Κυριολεκτική σημασία: «Ξόδεψε τα μαλλιοκέφαλά του» μπορεί να σημαίνει ότι ξόδεψε όλα του τα χρήματα για να αγοράσει κάτι ακριβό.

Μεταφορική σημασία: «Μου στοιχίζει τα μαλλιοκέφαλά μου» σημαίνει ότι κάτι είναι πολύ ακριβό και δαπανηρό.

Χρήση: Η έκφραση χρησιμοποιείται συχνά με αρνητικό ή υπερβολικό τόνο, τονίζοντας το υψηλό κόστος μιας αγοράς ή μιας πράξης.

Ξύδ', για τα νεύρα.

Λέγεται για εκείνον που θυμώνει, χωρίς σοβαρό λόγο.

Η έκφραση «ξύδι για τα νεύρα» δεν είναι παροιμία, αλλά μια λαϊκή φράση που σημαίνει ότι κάποιος νευριάζει ή εκνευρίζεται πολύ εύκολα, σαν να «ξινίζει» από την αγανάκτηση. Για παράδειγμα, μπορεί να ειπωθεί ότι «κάποιος του πάει ξύδι για τα νεύρα».

Σημασία: Εκνευρισμός, αγανάκτηση, ευερεθιστότητα.

Χρήση: Συχνά χρησιμοποιείται για να περιγράψει κάποιον που αντιδρά έντονα σε μικρά πράγματα.

Ξυέσι ικεί απ' δε σι τρώει.

Βρίσκεται σε δύσκολη θέση, δεν ξέρει τι να κάνει και στην αμηχανία του κάνει ενέργειες και κινήσεις άσκοπες. Ξύνεται εκεί που δεν νοιώθει φαγούρα.

Η φράση «Ξύνεσαι εκεί που δεν σε τρώει» σημαίνει ότι κάποιος ανακατεύεται σε υποθέσεις, που δεν τον αφορούν, ή δημιουργεί προβλήματα που δεν υπήρχαν και γενικά παρεμβαίνει αδικαιολόγητα σε κάτι που τον αφήνει αδιάφορο.

Ανακατεύεσαι σε υποθέσεις άλλων: Κάποιος που δεν έχει καμία σχέση με ένα θέμα παρεμβαίνει και το προκαλεί.

Δημιουργείς προβλήματα: Προσπαθείς να βρεις λύσεις σε προβλήματα που δεν υπήρχαν εξ αρχής.

Δεν σε αφορά κάτι: Δεν έχεις κανένα προσωπικό ή επαγγελματικό συμφέρον στο θέμα, αλλά παρόλα αυτά ανακατεύεσαι.

Διάφορα εργαλεία μαραγκού.

Ο μαραγκός του χωριού, προκειμένου να κατασκευάσει π.χ. το πάτωμα ενός νεόδμητου σπιτιού, εγκαθιστούσε το εργαστήριό του στο σπίτι αυτό και εκεί επεξεργαζόταν και λείαινε τις σανίδες και τις προσάρμοζε στο πάτωμα που κατασκεύαζε.

Ο

Ο Άι Νικόλας τ' άσπρισι τα γένια τ'.

Χιόνισε στις 6 Δεκεμβρίου.

Η φράση «Ο Άγιος Νικόλαος τα άσπρισε τα γένια του» δεν είναι ακριβώς παροιμία με σταθερή, επίσημη σημασία, αλλά λαϊκός τρόπος να πούμε ότι πέρασε πολύς καιρός, ή ότι κάποιος άργησε υπερβολικά να κάνει κάτι.

Συνήθως λέγεται χιουμοριστικά, π.χ. «Σε περιμένω τόση ώρα που ο Άγιος Νικόλαος άσπρισε τα γένια του!» → δηλαδή «έχω να σε περιμένω πάρα πολύ».

Με λίγα λόγια: έκφραση που δηλώνει μεγάλη καθυστέρηση ή μακρόχρονη αναμονή.

Ο αποθανών δεδικαίωται.

Η φράση «Ο αποθανών δεδικαίωται» σημαίνει ότι αυτός που πέθανε έχει πλέον απαλλαγεί ή ελευθερωθεί από την αμαρτία, επειδή δεν μπορεί πια να αμαρτήσει και όχι ότι οι πράξεις του πριν το θάνατο «δικαιώνονται» ή συγχωρούνται αυτόματα, όπως συχνά παρεξηγείται. Προέρχεται από την προς Ρωμαίους επιστολή του Αποστόλου Παύλου και τονίζει ότι ο θάνατος «λυτρώνει» από την εξουσία της αμαρτίας στο μέλλον του νεκρού, όχι στο παρελθόν του.

Αναλυτικότερα:

Πηγή: Η φράση προέρχεται από την Αγία Γραφή, συγκεκριμένα την επιστολή του **Αποστόλου Παύλου** προς τους Ρωμαίους (Ρωμ. 6:7) και είναι «Ο γαρ αποθανών δεδικαίωται από της αμαρτίας».

Σημασία του «Δεδικαίωται»: Το ρήμα «δεδικαίωται» (από το δικαίω) εδώ δεν σημαίνει «δικαιώνεται» με την έννοια της απονομής δικαιοσύνης ή της συγχώρεσης για παλιές αμαρτίες. Σημαίνει απαλλάσσεται, λυτρώνεται, απελευθερώνεται από την αμαρτία.

Πλήρες νόημα: Ένας νεκρός δεν έχει πια τη δυνατότητα να αμαρτήσει. Η αμαρτία δεν έχει εξουσία πάνω του μετά τον θάνατο.

Συνήθης παρανόηση: Συχνά, η φράση χρησιμοποιείται στην καθομιλουμένη για να δικαιολογήσει κάτι κακό που έκανε κάποιος εν ζωή, υπονοώντας ότι «έφυγε» και πλέον δεν τον κρίνουμε ή τον «δικαιώνουμε». Ωστόσο, αυτό είναι μια παρερμηνεία του αρχικού βιβλικού νοήματος, που εστιάζει στην απαλλαγή από την αμαρτία μετά τον θάνατο και όχι στην αποτίμηση του παρελθόντος του.

Ο Απρίλης με τα λούλουδα κι ο Μάης με τα ρόδα.

Οι δυο καλύτεροι μήνες του χρόνου.

Η παροιμία «Ο Απρίλης με τα λούλουδα κι ο Μάης με τα ρόδα» σημαίνει ότι ο Απρίλιος είναι ο μήνας που ανθίζουν τα διάφορα λουλούδια και ο Μάιος είναι ο μήνας που στολίζονται τα δέντρα, ιδίως τα ροδοφόρα. Συνολικά, οι δύο μήνες συμβολίζουν την άφιξη της Άνοιξης και την πλήρη άνθηση της φύσης.

Απρίλης: Ο μήνας που φέρνει την δροσιά και τα πρώτα, πολλά λουλούδια.

Μάης: Ο μήνας που στολίζεται η φύση με πιο «επίσημα» άνθη, όπως τα τριαντάφυλλα (ρόδα).

Ο βήχας, ο παράς κι ο έρωτας δεν κρύβονται.

Είναι αυτονόητο, όλοι το γνωρίζουν.

Η φράση «Ο βήχας, ο παράς κι ο έρωτας δεν κρύβονται» είναι μια παροιμία που σημαίνει ότι τρία πράγματα –ο βήχας (δηλαδή η ασθένεια), τα χρήματα (παράς) και ο έρωτας– είναι τόσο εμφανή και δυνατά που είναι αδύνατο να τα αποκρύψει κανείς, όσο κι αν προσπαθήσει.

Βήχας: Όταν κάποιος είναι άρρωστος, ο βήχας είναι ένα εμφανές σύμπτωμα, που δεν μπορεί να κρυφτεί.

Έρωτας: Τα αισθήματα του έρωτα, είτε είναι εμφανή στα λόγια είτε στη συμπεριφορά, είναι δύσκολο να κρυφτούν από τους γύρω.

Παράς (χρήματα): Η οικονομική κατάσταση κάποιου, είτε είναι πλούσιος είτε φτωχός, συνήθως φαίνεται στην καθημερινότητά του.

Ο βριγμένους τη βρουχή δεν τη φοβάτι.

Αυτός που έπαθε κάτι, αντιμετωπίζει ψύχραιμα τις αναποδιές.

Η παροιμία «Ο βρεγμένος τη βροχή δεν τη φοβάται» σημαίνει ότι εκείνος που έχει ήδη βιώσει μεγάλες δυσκολίες ή έχει περάσει από δύσκολες καταστάσεις, δεν φοβάται τις νέες δυσκολίες, γιατί έχει πλέον συνηθίσει ή προετοιμαστεί.

Αναφέρεται σε ανθρώπους που έχουν ζυμωθεί με τη ζωή και τις δυσκολίες της.

Εκφράζει το θάρρος και την αντοχή που αποκτά κάποιος μετά από την εμπειρία των δυσκολιών.

Ο γάιδαρος είναι γάιδαρος κι ας φορεί κι σέλα.

Η παροιμία «Ο γάιδαρος είναι γάιδαρος και ας φορεί και σέλα» σημαίνει ότι η φύση, τα έμφυτα χαρακτηριστικά και οι συνήθειες ενός ατόμου δεν αλλάζουν, ανεξάρτητα από τα εξωτερικά στολίδια, την πλούσια ενδυμασία ή την υψηλή θέση που μπορεί να αποκτήσει. Ενώ η σέλα (ένα ακριβό και «άλογο» αξεσουάρ) είναι για άλογο, αν τη βάλεις σε γάιδαρο, παραμένει γάιδαρος - το ίδιο και ένας άνθρωπος (ή ένα ζώο) με άσχημες συνήθειες ή

ακατάλληλο χαρακτήρα, δεν αλλάζει την ουσία του, όσο κι αν προσπαθήσει να εμφανιστεί διαφορετικά.

Πιο αναλυτικά:

Ουσία. Εμφάνιση: Η παροιμία τονίζει ότι η πραγματική ταυτότητα και η συμπεριφορά υπερτερούν της εξωτερικής εμφάνισης.

Αλλαγή χαρακτήρα: Ακόμα κι αν προσπαθήσεις να «στολίσεις» ή να «αναβαθμίσεις» κάτι (ή κάποιον) που δεν είναι κατάλληλο, η βασική του φύση παραμένει ίδια.

Παραδείγματα: Μπορεί να αναφέρεται σε έναν άνθρωπο που προσπαθεί να μιμηθεί κάποιον πιο ευγενή ή πλούσιο, αλλά οι «γαϊδουρινές» συνήθειές του παραμένουν (π.χ., «Είδα γαίδαρο με σέλα και τσομπάνο με ομπρέλα», ή σε μια κατάσταση όπου κάποιος προσπαθεί να αποκτήσει κύρος με λάθος τρόπο.

Στην ουσία, είναι μια προειδοποίηση κατά της υποκρισίας και μια υπενθύμιση ότι η αληθινή φύση του ατόμου φαίνεται τελικά.

Ό γέγονε, γέγονε

Η φράση «ο γέγονε, γέγονε» σημαίνει ότι κάτι έχει συμβεί και δεν αλλάζει, εκφράζοντας την αποδοχή μιας κατάστασης που δεν μπορεί να διορθωθεί ή να αναστραφεί, όπως το «ό,τι έγινε, έγινε». Προέρχεται από την αρχαία ελληνική γλώσσα και αποτελεί συνεκφορά (έκφραση) όπου το «γέγονε» είναι ο γ' ενικός Παρακείμενου του ρήματος «γίγνομαι» (έχει γίνει).

Σημασία: «Αυτό που συνέβη, συνέβη και δεν υπάρχει επιστροφή.»

Χρήση: Χρησιμοποιείται για να δείξει παραίτηση ή συμφιλίωση με ένα γεγονός που είναι πλέον τελειωμένο και αμετάκλητο.

Ο γέγραφα, γέγραφα

Η φράση «Ο γέγραφα, γέγραφα» (ή «γέγραφα ό γέγραφα») σημαίνει «Έγραψα ό,τι έγραψα» και προέρχεται από το Ευαγγέλιο του **Ιωάννη**, όπου ο **Πόντιος Πιλάτος** απαντά ειρωνικά στους Εβραίους που ζητούσαν να αλλάξει την επιγραφή στον Σταυρό του **Ιησού** (Ιησούς ο Ναζωραίος ο Βασιλεύς των Ιουδαίων), δηλώνοντας ότι αυτό που έγραψε, έγραψε και δεν πρόκειται να το διορθώσει. Η έκφραση μεταφορικά σημαίνει ότι κάτι έχει οριστικοποιηθεί, είναι αμετάκλητο και δεν μπορεί να αλλάξει, όπως και η φράση «ό,τι γράφει, δεν ξεγράφει».

Προέλευση: Ευαγγέλιο του **Ιωάννη**, κεφάλαιο 19, στίχος 22.

Σημασία (κυριολεκτική): «Έγραψα αυτό που έγραψα.»

Σημασία (μεταφορική): Κάτι είναι τελεσίδικο, αμετάκλητο, οριστικό, δεν αλλάζει.

Χρήση: Συχνά χρησιμοποιείται με μια δόση ειρωνείας ή αποφασιστικότητας, τονίζοντας την αμετάκλητη φύση μιας απόφασης ή δήλωσης.

Ο Γιάνν'ς φουβάτι του θηριό κι του θηριό του Γιάνν'.

Σε επικείμενο καυγά, ο ένας φοβάται τον άλλο και τελικά ο καυγάς ματαιώνεται.

Η φράση «Ο Γιάννης φοβάται το θηριό και το θηριό το Γιάννη» περιγράφει μια κατάσταση όπου ο φόβος είναι αμοιβαίος, δηλαδή και οι δύο πλευρές φοβούνται η μία την άλλη. Συχνά χρησιμοποιείται για να περιγράψει μια αντιπαράθεση, όπως σε ένα ποδοσφαιρικό αγώνα, όπου καμία ομάδα δεν θέλει να ανοιχτεί και να ρισκάρει.

Σημασία: Η φράση υποδηλώνει μια ισορροπία δυνάμεων όπου κανείς δεν αισθάνεται ασφαλής.

Εφαρμογή: Μπορεί να αναφέρεται σε διάφορες αντιπαραθέσεις, όχι μόνο σε αθλητικές, αλλά και σε πολιτικές ή κοινωνικές, όπου ο κίνδυνος είναι αμοιβαίος.

Παράδειγμα: Σε έναν αγώνα, αν η μία ομάδα παίζει πολύ αμυντικά επειδή φοβάται την άλλη, και η άλλη παίζει επίσης αμυντικά για τον ίδιο λόγο, τότε η κατάσταση μπορεί να περιγραφεί με αυτή τη φράση.

Ο δρόμος ανοιχτός κι τα σκυλιά δεμένα.

Είσαι πλέον ελεύθερος να πας όπου θέλεις.

Η φράση «Ο δρόμος είναι ανοιχτός και τα σκυλιά δεμένα» σημαίνει ότι η κατάσταση είναι ευνοϊκή και δεν υπάρχει κανένα εμπόδιο. Μεταφορικά, υποδηλώνει ότι όλα είναι έτοιμα για να ξεκινήσει κάτι ή ότι ο δρόμος είναι ελεύθερος για να προχωρήσει κάποιος χωρίς πρόβλημα, επειδή δεν υπάρχουν εμπόδια ή κίνδυνοι.

Ο δρόμος είναι ανοιχτός: Σημαίνει ότι δεν υπάρχει κανένα εμπόδιο ή δυσκολία.

Τα σκυλιά δεμένα: Σημαίνει ότι δεν υπάρχει κανένας κίνδυνος ή απειλή, καθώς τα «σκυλιά» (συνήθως συμβολίζουν κινδύνους ή εμπόδια) είναι δεμένα.

Ο ένας του μακρύ τ' κι ο άλλους του κοντό τ'.

Δεν ταιριάζουν με τίποτε.

Η φράση «ο ένας το μακρύ του και ο άλλος το κοντό του» σημαίνει ότι οι άνθρωποι αντιμετωπίζουν τα ίδια προβλήματα με διαφορετικούς τρόπους, ανάλογα με τη θέση τους ή την ιδιοσυγκρασία τους. Συχνά, χρησιμοποιείται για να υπογραμμίσει ότι η δυσκολία κάποιου μπορεί να είναι μικρή για κάποιον άλλο, επειδή βρίσκεται σε προνομιακή θέση ή έχει διαφορετική αντίληψη.

Αναλυτική ερμηνεία:

Υποδηλώνει ότι οι λύσεις ή η αντίληψη για ένα πρόβλημα διαφέρουν ανάλογα με την οπτική γωνία του ατόμου.

Δίνει έμφαση στη σχετικότητα της δυσκολίας.

Παράδειγμα: Ένας που εργάζεται σε ένα πολυτελές γραφείο μπορεί να θεωρεί μικρή μια καθυστέρηση στην παραγωγή, ενώ για έναν εργαζόμενο σε ένα εργοστάσιο η ίδια καθυστέρε-

ρηση μπορεί να αποτελεί σοβαρό πρόβλημα.

Σημείωση. Προέρχεται από δυο παιδιά που παίζουν. Το ένα κρύβει στο χέρι του δυο ξυλάκια με διαφορετικό μήκος και το άλλο τραβάει το ένα. Εάν αυτό είναι το μακρύ, κερδίζει, ενώ ο άλλος στον οποίο απομένει το κοντό, χάνει.

Ο έρωτας χρόνια δεν κοιτά.

Μπορεί να ερωτευθούν δυο με μεγάλη διαφορά ηλικίας.

Η φράση «Ο έρωτας χρόνια δεν κοιτά» σημαίνει ότι ο έρωτας και η έλξη μεταξύ δύο ανθρώπων δεν επηρεάζονται από την ηλικία τους, καθώς η αγάπη μπορεί να ανθίσει ανεξάρτητα από την ηλικία. Η έκφραση αυτή χρησιμοποιείται για να τονίσει ότι η καρδιά και η ψυχή δεν γνωρίζουν ηλικιακά όρια.

Σημασία: Υποδηλώνει ότι ο έρωτας δεν έχει ηλικιακό όριο.

Χρήση: Εφαρμόζεται σε καταστάσεις όπου δύο άνθρωποι ερωτεύονται παρά τη διαφορά ηλικίας τους.

Ερμηνεία: Ο έρωτας μπορεί να βρει τη θέση του οπουδήποτε και ανά πάσα στιγμή, ανεξάρτητα από την ηλικία των εμπλεκομένων.

Ο έχων ώτα ακούειν ακουέτω.

Η φράση «Ο έχων ώτα ακούειν ακουέτω»¹ σημαίνει «αυτός που είναι ικανός να καταλάβει, ας καταλάβει» ή «αυτός που έχει τη διάθεση, ας ακούσει», χρησιμοποιείται για να προτρέψει κάποιον να δώσει προσοχή σε κάτι ουσιώδες, συχνά σε υπαινιγμούς ή διδάγματα που δεν λέγονται ευθέως. Προέρχεται από την Καινή Διαθήκη και λειτουργεί ως προτροπή για βαθύτερη κατανόηση και αφουγκρασμό, πέρα από την κυριολεκτική ακοή.

Σημασία και χρήση:

Κυριολεκτικά: Αυτός που έχει αυτιά για να ακούσει, ας ακούσει.

Μεταφορικά: Αυτός που έχει τη δυνατότητα να καταλάβει (με το μυαλό, την καρδιά) ας καταλάβει το νόημα, ας πιάσει το υπονοούμενο, όπως «άκουσε το μήνυμα» ή «πιάσε το νόημα».

Πότε λέγεται: Όταν κάποιος δίνει μια σημαντική πληροφορία με υπαινιγμούς και θέλει να τον καταλάβουν οι «ενδιαφερόμενοι».

Παράδειγμα: Αν κάποιος λέει κάτι αινιγματικά και θέλει να το καταλάβουν οι πιο έξυπνοι ή προσεκτικοί, θα μπορούσε να τελειώσει λέγοντας «ο έχων ώτα ακούειν ακουέτω».

Ο ήλιους είνι μια αξιάλ'. Ήρθι η ώρα να κινήσω για του χουριό.

Οι αγρότες, μη έχοντας ρολόγια, είχαν τον ήλιο για ρολόι.

1. Βλ. Στο Κατά **Ματθαίον** Ευαγγέλιο (π.χ. 11:15, 13:9, 13:43), Στο Κατά **Μάρκον** Ευαγγέλιο (4:9, 4:23, 7:16) και στο Κατά **Λουκάν** Ευαγγέλιο (8:8, 14:35)

Η φράση είναι Καναλιώτικη και σημαίνει ότι ο ήλιος πλησιάζει στη δύση του και σε μισή έως μία ώρα θα κρυφτεί. Γι' αυτό ο γεωργός πρέπει να ξεκινήσει για το χωριό που απέχει μισή έως μία ώρα δρόμο.

Αξιάλη είναι ένα ίσιο μακρύ ξύλο, έως δύο μέτρα περίπου, που φέρει στο ένα άκρο του βουκέντρα για να φθάνει και να κεντά ο αγρότης τα ζώα που σέρνουν το αλέτρι, όταν οργώνει.

Ο θάνατός σου, η ζωή μου.

Η φράση «Ο θάνατός σου, η ζωή μου» εκφράζει μια ακραία μορφή αλληλεξάρτησης ή θυσίας, όπου η ύπαρξη κάποιου στηρίζεται στην εξαφάνιση κάποιου άλλου, συχνά με μια δραματική ή μεταφορική έννοια, όπως στις σχέσεις εξουσίας, στον πόλεμο (αντίπαλοι), ή στη φύση (κύκλος ζωής), υπονοώντας ότι η μία ύπαρξη πρέπει να καταστραφεί για να επιβιώσει η άλλη.

Ερμηνείες της φράσης:

Ανταγωνισμός/Πόλεμος: Συνηθισμένη έκφραση σε πολεμικές ρητορικές, όπου η νίκη του ενός εξαρτάται από την ήττα του άλλου (π.χ., «Ο θάνατος του εχθρού είναι η νίκη μου»).

Μεταφυσική/Φιλοσοφική: Μπορεί να αναφέρεται στον κύκλο ζωής και θανάτου, όπου η ζωή «τρέφεται» από τον θάνατο (όπως στη φύση, η διάλυση ενός οργανισμού τρέφει άλλους).

Συναισθηματική/Σχέσεις: Μπορεί να εκφράζει μια τοξική σχέση όπου η ευτυχία του ενός προκαλεί την καταστροφή του άλλου ή μια ακραία μορφή αφοσίωσης (π.χ., «θα πεθάνω για σένα»).

Συμβολική: Ο «θάνατος» μπορεί να είναι η αποβολή ενός παλιού τρόπου ζωής, μιας ιδέας, μιας συνήθειας, για να ανθίσει κάτι νέο («Ο παλιός μου εαυτός πέθανε, για να ζήσει ο νέος μου εαυτός»).

Στην ουσία, τονίζει την απόλυτη εξάρτηση, όπου η μια ύπαρξη «πίνει» την ενέργεια ή την ίδια την ύπαρξη της άλλης.

Ο Θιος αγαπάει τουν κλέφτ', αλλά αγαπάει κι του νοικοκύρ'.

Ο κακός ο άνθρωπος μπορεί να μην τιμωρηθεί, αλλά στο τέλος θα δικαιωθεί ο νομοταγής.

Η παροιμία «Ο Θεός αγαπάει τον κλέφτη, αγαπάει και το νοικοκύρη» σημαίνει ότι ο Θεός αντιμετωπίζει όλους τους ανθρώπους ίσους, ανεξάρτητα από την ηθική τους κατάσταση. Εναλλακτικά, η έκφραση μπορεί να ερμηνευθεί ως ένδειξη ότι ακόμη και αν κάποιος κλέφτης τιμωρηθεί, ο Θεός αγαπάει και τον νοικοκύρη.

Αρχική ερμηνεία: Ο Θεός βλέπει όλους τους ανθρώπους ως ίσους.

Δευτερεύουσα ερμηνεία: Η φράση αναφέρεται στον κλέφτη, ενώ η συνέχεια της ερμηνείας εστιάζει στον νοικοκύρη, υποδεικνύοντας ότι ο Θεός αγαπάει και τους δύο.

Ο Θεός κι η ψυχή τ'.

Λέγεται για κάποιον που μόνο ο Θεός και ο ίδιος ξέρει τις πράξεις του.

Η φράση «Ο Θεός και η ψυχή του» δεν αποτελεί γνωστή, καθιερωμένη παροιμία, αλλά πιθανώς αναφέρεται σε πνευματικά ή θρησκευτικά κείμενα που ερμηνεύουν τη σχέση του Θεού με την ψυχή του ανθρώπου. Συχνά, σε τέτοια κείμενα, συζητείται πώς ο Θεός αποκαλύπτει την ψυχή του ανθρώπου, πώς την προετοιμάζει και πώς οι δυσκολίες και η αναμονή οδηγούν στην πνευματική ωρίμανση, σύμφωνα με τις διδασκαλίες του **Αγίου Παΐσιου**.

Πνευματική ερμηνεία: Η φράση συχνά χρησιμοποιείται σε θρησκευτικά ή πνευματικά πλαίσια για να περιγράψει τη σχέση του ανθρώπου με τον Θεό.

Ερμηνεία από τον Άγιο Παΐσιο: Σύμφωνα με πνευματική μαρτυρία, ο Θεός προετοιμάζει την ψυχή του ανθρώπου και τον οδηγεί σε αυτήν μέσω πνευματικών δρόμων, διδασκαλίας και θεραπείας.

Ο ρόλος των δυσκολιών: Η αναμονή, η σιωπή και ο χρόνος θεωρούνται ότι αγιάζουν και οδηγούν την ψυχή πλησιέστερα στον Θεό.

Οι άλλ' δεν τρων' άχυρο.

Μη θεωρείς τους άλλους κουτούς. Να μη πιστεύεις ότι θα μπορέσεις να τους ξεγελάσεις. Οι άλλοι δεν είναι ζώα για να τρώνε άχυρο.

Η παροιμία «Οι άλλοι δεν τρώνε άχυρο» σημαίνει ότι οι άλλοι δεν είναι αφελείς ή χαζοί – καταλαβαίνουν τι συμβαίνει, ακόμα κι αν κάποιος προσπαθεί να τους ξεγελάσει ή να τους υποτιμήσει.

Χρησιμοποιείται όταν θέλουμε να τονίσουμε ότι:
δεν μπορείς να κοροϊδέψεις εύκολα τους άλλους,
οι άνθρωποι έχουν αντίληψη και καταλαβαίνουν περισσότερα απ' όσα νομίζει κάποιος,
κάποιος προσπαθεί να παρουσιάσει ψεύτικες δικαιολογίες ή να κάνει κάτι ύπουλο, αλλά δεν πάνει.

Παράδειγμα:

«Μη νομίζεις πως δεν ξέρουμε τι γίνεται... οι άλλοι δεν τρώνε άχυρο!»

Οι αρρώστιες δεν παν' στο βουνό.

Λέγεται σαν παρηγοριά στον άρρωστο.

Η φράση «Οι αρρώστιες δεν πάνε στα βουνά» είναι παροιμία και σημαίνει ότι οι ενοχλήσεις, τα προβλήματα, η βρωμιά δεν μπορούν να υπάρξουν σε καθαρά μέρη όπως τα βουνά, υποδηλώνοντας την καθαρότητα και την αγνότητα της φύσης σε σύγκριση με τον αστικό τρόπο ζωής.

Ερμηνεία: Η φράση τονίζει την ιδέα ότι η φύση, ειδικά τα βουνά, είναι ένα μέρος όπου η αρρώστια (η κακοσμία, η ακαθαρσία, ο βρώμικος τρόπος ζωής) δεν μπορεί να ευδοκιμήσει.

Πρόκειται για μια μεταφορική έκφραση που αντιπαραθέτει την καθαριότητα και την αθωότητα της φύσης με τις «βρωμιές» της καθημερινότητας.

Σύγχρονη χρήση: Στη σύγχρονη εποχή, η φράση μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να περιγράψει την αίσθηση ότι η φύση προσφέρει μια διέξοδο από τα προβλήματα και την πίεση της πόλης. Μπορεί να σημαίνει ότι οι δυσκολίες και οι έγνοιες της καθημερινότητας, όσο άσχημες κι αν είναι, δεν μπορούν να «ακολουθήσουν» κάποιον σε ένα μέρος όπως ένα βουνό, το οποίο θεωρείται αγνό και καθαρό.

Οι καλοί λουγαριασμοί, κάνουν τους καλούς φίλους.

Οι συνέπειες στις μεταξύ τους υποχρεώσεις εδραιώνουν ακόμη περισσότερο τη φιλία τους.

Η φράση σημαίνει ότι η σαφήνεια και η οργάνωση σε πρακτικά ζητήματα (όπως τα οικονομικά) μπορούν να αποτρέψουν παρεξηγήσεις και διαφωνίες, διατηρώντας έτσι τη φιλία ανέπαφη. Σημαίνει ότι η έγκαιρη και ειλικρινής συζήτηση για συμφωνίες και λεπτομέρειες είναι απαραίτητη για να αποφευχθούν τσακωμοί στο μέλλον.

Η σαφής συμφωνία σε πρακτικά ζητήματα, όπως τα οικονομικά, μπορεί να αποτρέψει συγκρούσεις.

Οι πιθαμέν' μι τσι πιθαμέν' κι οι ζουντανοί μι τσι ζουντανοί.

Είναι οριστικός ο χωρισμός μεταξύ τους. Με το πέρασμα του χρόνου αδυνατίζει η ανάμνηση των πεθαμένων, οπότε οι ζωντανοί συνεχίζουν κανονικά τη ζωή τους.

Η παροιμία είναι «Οι πεθαμένοι πάνε με τους πεθαμένους και οι ζωντανοί με τους ζωντανούς» και σημαίνει ότι οι άνθρωποι θα πρέπει να είναι με αυτούς που τους ταιριάζουν, όπως οι ζωντανοί με τους ζωντανούς και οι πεθαμένοι με τους πεθαμένους. Μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να παρηγορήσει κάποιον που πενθεί, υπενθυμίζοντάς του ότι οι νεκροί ανήκουν στο παρελθόν και πρέπει να ασχοληθεί με όσους είναι ακόμα στη ζωή.

Βασική σημασία: Κάθε άνθρωπος θα πρέπει να βρίσκεται με τους ομοίους του.

Χρήση: Μπορεί να ειπωθεί ως παρηγοριά σε άτομο που θρηνεί, για να τον ενθαρρύνει να επικεντρωθεί στη ζωή του.

Οι πολλές οι μαμές το βγάζουν κουτσουκέφαλο.

Οι πολλές επεμβάσεις είναι επιζήμιες

► Πουλλές μαμές, στραβό πιδί.

Οι Χιώτες πάνε δυο-δυο.

Η φράση «Οι Χιώτες πάνε δυο-δυο» σημαίνει πειραχτικά ότι οι κάτοικοι της Χίου συνηθίζουν να πηγαίνουν πάντα ανά δύο, είτε επειδή ο ένας συμπληρώνει τον άλλον είτε διότι, κατά την Τουρκοκρατία, έκαναν παρέες ανά δύο για να αποφύγουν τους Τούρκους επιβλέ-

ποντες, καβαλώντας ο ένας τον άλλον για να μη κουβαλούν φορτίο και η έκφραση είναι πλέον κλισέ για όσους πάνε πάντα ζευγάρια.

Πειραχτική χρήση: Χρησιμοποιείται για να περιγράψει άτομα που είναι αχώριστα ή πάντα μαζί σε ζευγάρια.

Ιστορική εξήγηση (ανεκδοτολογική): Στα χρόνια της σκλαβιάς, για να μην τους αναγκάζουν οι Τούρκοι να κουβαλάνε βάρη, περπατούσαν ανά δύο, καβαλώντας ο ένας τον άλλο.

Άλλη ερμηνεία: Ότι «δεν ξέρει ο ένας το συμπληρώνει ο άλλος», υποδηλώνοντας αλληλοσυμπλήρωση και συνεργασία.

Οι ψείρις και οι κόντις, κάνανε συμμαχία και πήγαν και βομβάρδισαν όλη τη Θεσσαλία.

Συνηθισμένο τετράστιχο κατά την περίοδο της Κατοχής με τις πολλές ψείρες και κόντιες.

Η πρόταση: «Οι ψείρις και οι κόντις, κάνανε συμμαχία και πήγαν και βομβάρδισαν όλη τη Θεσσαλία.» είναι χιουμοριστική / σατιρική και όχι κυριολεκτική.

Οι ψείρες και οι κόντιδες είναι παράσιτα, οπότε η εικόνα ότι «έκαναν συμμαχία και βομβάρδισαν τη Θεσσαλία» είναι μια υπερβολική, αστεία μεταφορά που δίνει την εντύπωση ότι: υπήρξε τεράστια “επέλαση” από ψείρες και κόντιδες,

ότι τα παράσιτα «επιτέθηκαν» μαζικά, σαν να ήταν στρατός,

ότι υπάρχει μια καταστροφική κατάσταση, αλλά περιγράφεται με ίδιο τρόπο.

Με λίγα λόγια, σημαίνει μια χιουμοριστική υπερβολή για εξάπλωση ψειρών, ειπωμένη σαν πολεμική ιστορία.

Ο καθένας έχ’ την ψυχή τ’ αχώρια.

Δεν πρέπει να περιμένει βοήθεια και συνδρομή από κάποιον άλλο. Είναι ο ίδιος υπεύθυνος για τον εαυτό του.

Η φράση «Ο καθένας έχει την ψυχή του χωριστά» δεν αποτελεί παροιμία, αλλά μια φράση που δηλώνει ότι η ψυχή είναι μοναδική για κάθε άνθρωπο και επομένως, η εμπειρία και η αντίληψη του κόσμου είναι προσωπική και ατομική. Αυτό υποδηλώνει την ανάγκη για ατομική προσέγγιση και σεβασμό στην ιδιαιτερότητα του κάθε ατόμου.

Ατομική φύση: Η φράση τονίζει τη μοναδικότητα της ψυχής, καθιστώντας σαφές ότι οι σκέψεις, τα συναισθήματα και οι αντιδράσεις κάθε ατόμου είναι μοναδικά.

Προσωπική αντίληψη: Επειδή η ψυχή είναι ξεχωριστή και ο τρόπος που ο καθένας αντιλαμβάνεται την πραγματικότητα είναι επίσης προσωπικός, δεν υπάρχει ένας κοινός τρόπος να βλέπουμε τον κόσμο.

Σεβασμός στην ιδιαιτερότητα: Η φράση υποδηλώνει ότι πρέπει να σεβόμαστε την ατομικότητα των άλλων, αναγνωρίζοντας ότι οι εμπειρίες και οι απόψεις τους είναι εξίσου έγκυρες με τις δικές μας, ακόμα και αν διαφέρουν.

Ο καθένας μι τα χούγια τ'.

Γι' αυτό μην παρεξηγείς κάποιον ιδιότροπο, που παραφέρεται.

Η παροιμιώδης φράση «Ο καθένας με τα χούγια του» σημαίνει: Κάθε άνθρωπος έχει τις δικές του συνήθειες, ιδιοτροπίες, τρόπο σκέψης και συμπεριφοράς και αυτό είναι κάτι που πρέπει να γίνεται αποδεκτό. Χρησιμοποιείται συνήθως για να δηλώσει κατανόηση ή ανοχή απέναντι στις ιδιοτροπίες των άλλων, π.χ.:

«Μην του δίνεις σημασία, έτσι είναι αυτός· ο καθένας με τα χούγια του».

«Δεν αλλάζει ο άνθρωπος εύκολα - ο καθένας με τα χούγια του».

Η φράση «Ο καθένας με τα χούγια του» σημαίνει ότι ο καθένας έχει τις δικές του συνήθειες, ιδιορρυθμίες ή ιδιοτροπίες, οι οποίες είναι προσωπικές και συχνά δεν μπορούν να αλλάξουν, ανεξάρτητα από το αν ενοχλούν τους άλλους, υπονοώντας την αποδοχή των διαφορετικών χαρακτήρων και συνηθειών των ανθρώπων.

Χούι: Ένας όρος που σημαίνει συνήθεια, ιδιοτροπία, ή ιδιορρυθμία, συνήθως ενοχλητική για τους άλλους.

Έννοια: Η παροιμία υποδηλώνει ότι τα «χούγια» είναι βαθιά ριζωμένα (δεν αλλάζουν εύκολα) και κάθε άτομο έχει τα δικά του, τα οποία πρέπει να γίνονται σεβαστά ή τουλάχιστον να γίνονται αποδεκτά, διότι «τα χούγια δεν αλλάζουν μέχρι να πεθάνει ο άνθρωπος».

Συνοπτικά: Είναι μια έκφραση για την ποικιλομορφία των ανθρώπινων χαρακτήρων και συνηθειών.

Ο καθένας με την τρέλα του.

Γι' αυτό να συγχωρείς κάποιον που με τα γούστα του κάνει τρελά πράγματα.

Η φράση «Ο καθένας με την τρέλα του» σημαίνει ότι ο καθένας έχει τις δικές του ιδιοτροπίες, ιδιαιτερότητες και παράξενες συνήθειες. Χρησιμοποιείται για να δείξει ότι οι συμπεριφορές που μπορεί να θεωρηθούν «τρέλα» είναι στην πραγματικότητα προσωπικά χαρακτηριστικά και τρόποι να αντιμετωπίζει κανείς τη ζωή.

Ιδιαιτερότητες: Υποδηλώνει ότι δεν είναι κανείς εντελώς «φυσιολογικός», αλλά έχει προσωπικές ιδιομορφίες.

Αποδοχή: Δείχνει μια μορφή αποδοχής αυτών των ιδιαιτεροτήτων, τόσο στις δικές μας όσο και των άλλων.

Παράδειγμα: Το «κι αυτός με την ομπρέλα του» είναι μια προσθήκη που δίνει στην έκφραση έναν πιο χιουμοριστικό τόνο.

Ο καθένας με τουν πόνου τ' κι ου μυλουνάς με τ' αυλάκι.

Για ανθρώπους που είναι απορροφημένοι στις μικροϋποθέσεις τους και δεν δίνουν σημασία σε σημαντικά γεγονότα που συμβαίνουν στον περίγυρο.

Η παροιμία «Ο καθένας με τον πόνο του και ο μιλωνάς με το αυλάκι» σημαίνει ότι ο

καθένας ασχολείται με τα δικά του προβλήματα και τις δικές του υποχρεώσεις, οι οποίες είναι σημαντικές για τον ίδιο. Αναφέρεται σε ανθρώπους που είναι συγκεντρωμένοι και αγχωμένοι με την εργασία τους, καθώς το «αυλάκι» ήταν ζωτικής σημασίας για τη λειτουργία του νερόμυλου.

Η κυριολεκτική σημασία: Ο καθένας έχει το δικό του «βάρος» ή πρόβλημα να σηκώσει, όπως ακριβώς ο μυλωνάς είχε την υποχρέωση να διατηρεί καθαρό το αυλάκι που έφερνε το νερό στο μύλο του.

Η μεταφορική σημασία: Η παροιμία τονίζει την ατομική φύση της δουλειάς και των ευθυνών. Ο καθένας είναι απορροφημένος με τα δικά του, κάτι που του φαίνεται εξίσου σημαντικό με τον πόνο του άλλου.

Ο καιρός είναι γιατρός.

Η φράση «Ο καιρός είναι γιατρός» σημαίνει ότι ο χρόνος και η υπομονή, δηλαδή η φυσική ροή των καταστάσεων και η πάροδος του χρόνου, είναι συχνά οι καλύτεροι θεραπευτές για τις σωματικές και ψυχικές πληγές, καθώς τα προβλήματα συνήθως βελτιώνονται και επουλώνονται σταδιακά, χωρίς άμεση ιατρική παρέμβαση, απλώς με την πάροδο του χρόνου.

Εξήγηση της σημασίας: Ο καιρός (ως χρόνος): Αναφέρεται στη χρονική διάρκεια, την υπομονή και την εξέλιξη των γεγονότων.

Γιατρός: Υποδηλώνει την ικανότητα θεραπείας, αποκατάστασης και λύσης.

Σε απλά λόγια: Η φράση εκφράζει την πεποίθηση ότι πολλές καταστάσεις, είτε σωματικές (όπως ένας τραυματισμός) είτε συναισθηματικές (όπως μια θλίψη), θα επουλωθούν από μόνες τους με την πάροδο του χρόνου. Όπως ένας γιατρός θεραπεύει, έτσι κι ο χρόνος «θεραπεύει» τα προβλήματα, δίνοντας χρόνο στο σώμα και την ψυχή να επουλωθούν και να επανέλθουν στην ισορροπία τους.

Παράδειγμα: Αν κάποιος έχει έναν μικρό τραυματισμό ή στεναχωριέται για κάτι, μπορεί να του πουν «Μην ανησυχείς, ο καιρός είναι γιατρός», εννοώντας ότι με τον καιρό θα νιώσει καλύτερα.

Ο καλός ο καπετάνιος, στη φουρτούνα φαίνεται.

Διότι ξέρει να κουμαντάρει καλά το καράβι της ζωής και τις δυσκολίες της

Οι άνθρωποι δείχνουν τις ικανότητες και την επιδεξιότητά τους όταν έχουν να αντιμετωπίσουν δύσκολες καταστάσεις.

Η παροιμία «Ο καλός ο καπετάνιος στη φουρτούνα φαίνεται» σημαίνει ότι η αξία ενός ηγέτη (καπετάνιου) φαίνεται μόνο σε δύσκολες στιγμές (φουρτούνα). Στην ηρεμία (μπουνάτσα), πολλοί μπορούν να ηγηθούν, αλλά μόνο ο ικανός και έμπειρος ξεχωρίζει, όταν η κατάσταση είναι δύσκολη.

Σημασία: Η παροιμία αναδεικνύει την ικανότητα διαχείρισης κρίσεων.

Εφαρμογή: Μπορεί να εφαρμοστεί σε διάφορους τομείς, όπως η ηγεσία μιας επιχείρησης, ενός πολιτικού κόμματος ή ακόμα και σε προσωπικές σχέσεις, δείχνοντας ποιος είναι ο πραγματικά υπεύθυνος και ικανός στην αντιμετώπιση προβλημάτων.

Ο καλός ο μάστορας, ξέρ' πώς να το φτιάξ' ίσιου κι καλό.

Είναι ειδικός σε όλα και τα κάνει όλα τέλεια.

Η φράση «Ο καλός ο μάστορας ξέρει να το φτιάξει ίσιο και καλό» δεν είναι από τις πιο καθιερωμένες παροιμίες, αλλά χρησιμοποιείται σαν λαϊκό γνωμικό με το νόημα: Ο ικανός τεχνίτης (ή γενικά ο ικανός άνθρωπος) ξέρει να κάνει σωστά και ποιοτικά τη δουλειά του, χωρίς προχειρότητες.

Δηλώνει ότι η πραγματική δεξιότητα φαίνεται στο αποτέλεσμα - ίσιο, σωστό, καλοφτιαγμένο.

Παρόμοιες παροιμίες: «Ο καλός ο καπετάνιος στη φουρτούνα φαίνεται», «Η καλή δουλειά φαίνεται».

Ο καλός ο νοικοκύρ'ς του Χειμώνα χαίριτι.

Ο καλός νοικοκύρης είναι προνοητικός και έχει φροντίσει για ό,τι χρειάζεται τον Χειμώνα, την δύσκολη εποχή.

Η παροιμία «Ο καλός ο νοικοκύρης το Χειμώνα χαίρεται» σημαίνει ότι ο προνοητικός άνθρωπος, ο οποίος έχει προετοιμαστεί σωστά, μπορεί να απολαύσει τον Χειμώνα, επειδή έχει φροντίσει να έχει τα απαραίτητα εφόδια για να περάσει καλά. Αυτό περιλαμβάνει την προετοιμασία για την περίοδο, όπως η συλλογή τροφίμων για το κρύο, σε αντίθεση με κάποιον που δεν έχει σχεδιάσει και έτσι δυσκολεύεται.

Προετοιμασία: Η παροιμία τονίζει τη σημασία της προνοητικότητας και της καλής οργάνωσης.

Απολαβή: Δείχνει ότι η σωστή προετοιμασία επιτρέπει την απόλαυση των όμορφων πλευρών μιας εποχής, ακόμα και του Χειμώνα.

Συνεχής εφαρμογή: Η παροιμία μπορεί να εφαρμοστεί σε διάφορες πτυχές της ζωής, όχι μόνο στην οργάνωση του σπιτιού, αλλά και στη γενικότερη προετοιμασία για τις δυσκολίες.

Ο καλός ο φίλος στην ανάγκη φαίνεται.

Διότι τότε θα συμπαρασταθεί και θα ενισχύσει το φίλο του.

Η φράση «Ο καλός ο φίλος στην ανάγκη φαίνεται» είναι μια παροιμία που σημαίνει ότι ο πραγματικός φίλος φαίνεται σε στιγμές δυσκολίας και όχι στις καλές στιγμές. Η παροιμία τονίζει την αξία της αφοσίωσης και της βοήθειας που προσφέρει ένας γνήσιος φίλος, όταν κάποιος βρίσκεται σε ανάγκη.

Ερμηνεία: Η παροιμία υπονοεί ότι οι φίλοι που είναι παρόντες μόνο στις χαρές δεν είναι γνήσιοι. Ο πραγματικός φίλος είναι αυτός που θα σταθεί στο πλευρό σου όταν αντιμετωπίζεις προβλήματα, θα σε βοηθήσει και θα σε στηρίξει.

Συνώνυμες εκφράσεις:

«Ο καλός ο καπετάνιος στη φουρτούνα φαίνεται».

Στην αγγλική γλώσσα, αντίστοιχη παροιμία είναι το «A friend in need is a friend indeed».

Ο κάμπος έχ' μάτια και ου λόγγους αυτιά.

Η παροιμία σημαίνει ότι ο κάμπος είναι ένα ανοιχτό, ευρύχωρο μέρος που είναι εύκολο να το δει κανείς, ενώ ο λόγγος (δάσος, δασώδες μέρος) είναι κρυφό και μυστηριώδες και ακούει και καταγράφει τα πάντα. Μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να δηλώσει ότι η φύση παρατηρεί, αλλά και ότι πρέπει να προσέχουμε τι λέμε, γιατί οι γύρω μας ακούνε.

Κάμπος έχει μάτια: Το ανοιχτό, φωτεινό τοπίο του κάμπου επιτρέπει σε κάποιον να δει τα πάντα.

Λόγγος έχει αυτιά: Το δάσος είναι γεμάτο από ήχους και μυστικά και μπορεί να «ακούει» ή να «μαθαίνει» ό,τι συμβαίνει μέσα του.

Συνολική σημασία: Η φύση έχει την δική της παρατήρηση. Πρέπει να προσέχει κανείς τις πράξεις του, γιατί γίνονται αντιληπτές από το περιβάλλον, όπως και να προσέχει τι λέει, γιατί ακούγεται από παντού.

Ο κανατάς όπου θέλει κολλάει τα χερούλια.

Η παροιμία «Ο κανατάς όπου θέλει κολλάει τα χερούλια» σημαίνει ότι όποιος έχει εξουσία ή δύναμη, μπορεί να κάνει ό,τι θέλει, χωρίς να λογοδοτεί σε κανέναν, όπως ακριβώς ο τεχνίτης που κατασκευάζει μια κανάτα και τοποθετεί το χερούλι στο σημείο που τον συμφέρει.

Η ουσία είναι η αδιαφορία για τους κανόνες ή την κοινή λογική όταν υπάρχει εξουσία.

Σημασία της παροιμίας

Εξουσία και αυθαιρεσία: Το άτομο που έχει την εξουσία (ο κανατάς) επιβάλλει τη θέλησή του χωρίς να λαμβάνει υπόψη κανόνες ή άλλους, σαν να «κολλάει» το χερούλι όπως τον βολεύει.

Έλλειψη λογοδοσίας: Δείχνει την πρακτική ότι οι ισχυροί δεν λογοδοτούν και μπορούν να παραβιάζουν κανόνες ή να κάνουν αλλαγές κατά βούληση.

Ευελιξία ή κατάχρηση: Μπορεί να αναφέρεται τόσο στην ευελιξία ενός ατόμου να προσαρμόζει την κατάσταση προς όφελός του, όσο και στην κατάχρηση εξουσίας.

Συνοπτικά, η παροιμία τονίζει ότι η δύναμη δίνει το δικαίωμα να παρακάμπτονται οι κανόνες.

Ο κλέφτης και ο ψεύτης τον πρώτο χρόνο χαίρονται.

Σύντομα θα ανακαλυφθούν και θα τιμωρηθούν.

Η παροιμία «Ο κλέφτης και ο ψεύτης τον πρώτο χρόνο χαίρονται» σημαίνει ότι η παρανομία και το ψέμα μπορεί να φαίνονται επικερδή και να περνούν απαρατήρητα για κάποιο διάστημα, αλλά τελικά αποκαλύπτονται. Η φράση αυτή υπονοεί ότι οι πράξεις αυτές μπορούν να έχουν βραχυπρόθεσμη επιτυχία, αλλά μακροπρόθεσμα οδηγούν στην αποκάλυψη και την τιμωρία.

Βραχυπρόθεσμη επιτυχία: Στην αρχή, ο κλέφτης μπορεί να απολαμβάνει τα κέρδη της κλοπής και ο ψεύτης την επιτυχία από το ψέμα του.

Αργή ή σίγουρη αποκάλυψη: Με τον καιρό, η αλήθεια θα φανεί και οι πράξεις τους θα αποκαλυφθούν, οδηγώντας στη δικαίωση των θυμάτων.

Διαχρονικό μήνυμα: Η παροιμία μεταφέρει ένα ηθικό δίδαγμα για την αξία της ειλικρίνειας και του σεβασμού του νόμου.

Ο κλέψας του κλέψαντος.

Η έκφραση «ο κλέψας του κλέψαντος» είναι αρχαία ελληνική παροιμία που χρησιμοποιείται για να περιγράψει μια κατάσταση όπου ένας απατεώνας προσπαθεί να εξαπατήσει έναν άλλον απατεώνα, δηλαδή, ένας «κλέφτης» έπεσε θύμα ενός άλλου «κλέφτη». Η φράση υποδηλώνει ότι οι απατεώνες βρίσκουν ο ένας τον άλλον και τελικά ο ένας εξαπατά τον άλλο, κάτι που προέρχεται από την αρχαία φράση «Αλωπεκίζειν προς ετέρα αλώπεκα» (να παίζεις την αλεπού προς μια άλλη αλεπού).

Σημασία: Ένας κακός άνθρωπος εξαπατάται από έναν άλλον κακό άνθρωπο.

Προέλευση: Από την αρχαία ελληνική έκφραση «Αλωπεκίζειν προς ετέρα αλώπεκα» (Πλάτωνος Πολιτεία, βιβλίο Β΄, χωρίο 365c).

Χρήση: Σήμερα επιβιώνει στη νεοελληνική γλώσσα με την ίδια έννοια.

Ο κόμπους έφτασι στου χτέν'.

Έφθασε στο απροχώρητο μια κατάσταση.

Η φράση «έφτασε ο κόμπους στο χτένι» σημαίνει ότι έχει φτάσει η στιγμή για να αντιμετωπιστούν δραστικά μια δυσάρεστη κατάσταση ή ένα πρόβλημα, ή ότι ήρθε η ώρα να ληφθούν σοβαρές αποφάσεις.

Σημασία: Δείχνει ότι η κατάσταση έχει γίνει κρίσιμη και δεν υπάρχει πλέον περιθώριο αναβολής.

Χρήση: Χρησιμοποιείται για να περιγράψει μια στιγμή που πρέπει να ληφθούν αποφασιστικά μέτρα, αφού οι καταστάσεις έχουν φτάσει στο αποκορύφωμά τους.

Ο κόσμους το 'χει τούμπανο και 'μεις κρυφό καμάρι.

Όλοι γνωρίζουν κάποιο οικογενειακό μας γεγονός, ενώ εμείς το καμαρώνουμε ως μυστικό δικό μας.

Η παροιμία αναφέρεται σε κάτι που είναι γνωστό σε όλους (το «τούμπανο») αλλά το αντιμετωπίζουμε ως ιδιωτική υπόθεση ή πηγή υπερηφάνειας («κρυφό καμάρι»). Χρησιμοποιείται για περιπτώσεις όπου κάτι, που θα μπορούσε να είναι θέμα συζήτησης ή ευρύτερης αναγνώρισης, διατηρείται ως προσωπικό μυστικό ή περηφάνια.

«Ο κόσμος το 'χει τούμπανο»: Αυτό σημαίνει ότι κάτι είναι ευρέως γνωστό, προφανές, «ανοιχτό χαρτί» για όλους.

«κι εμείς κρυφό καμάρι»: Αυτό υποδηλώνει ότι, παρόλο που είναι γνωστό, το θεωρούμε δικό μας μυστικό, κάτι που μας γεμίζει υπερηφάνεια και το κρατάμε για τον εαυτό μας.

Παράδειγμα χρήσης: Μπορεί να ειπωθεί για κάποιον που ενώ όλοι ξέρουν ότι έχει εξαιρετικό ταλέντο, εκείνος το θεωρεί απλώς μια δική του, προσωπική υπόθεση.

Ο κούκος δεν γένιτι απδόνι.

Ο κακός ο άνθρωπος δύσκολα αλλάζει χαρακτήρα.

Η φράση «Ο κούκος δεν γίνεται απδόνι» σημαίνει ότι η φύση κάποιου ατόμου ή πράγματος δεν αλλάζει. Σημαίνει ότι κάποιος δεν μπορεί να μεταμορφωθεί ή να αποκτήσει διαφορετικά χαρακτηριστικά από αυτά που ήδη έχει, όπως ακριβώς ένας κούκος, που είναι γνωστός για τον χαρακτηριστικό του ήχο, δεν μπορεί να κελαηδήσει σαν απδόνι.

Γενική ερμηνεία: Η φράση χρησιμοποιείται για να τονίσει ότι τα βασικά χαρακτηριστικά είναι μόνιμα.

Πρακτική εφαρμογή: Μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να περιγράψει καταστάσεις, όπου κάποιος προσπαθεί να αλλάξει τη συμπεριφορά ή τον χαρακτήρα του, αλλά δεν τα καταφέρνει.

Όλα εδώ πληρώνονται.

Η φράση «Όλα εδώ πληρώνονται» σημαίνει ότι κάθε πράξη, καλή ή κακή, έχει τις συνέπειές της και τελικά κάποιος θα λογοδοτήσει γι' αυτήν, συχνά με έναν τρόπο που δεν περίμενε ή όχι άμεσα, αλλά αναπόφευκτα, με την έννοια ότι η ατιμωρησία δεν διαρκεί. Είναι μια έκφραση που υποδηλώνει την ανταπόδοση ή την τιμωρία που έρχεται, είτε στο παρόν, είτε στο μέλλον, για λάθη ή άδικες πράξεις που έχουν γίνει.

Πιο αναλυτικά:

Σημασία: Κάθε κακό που κάνεις, θα «πληρωθεί» (θα αντιμετωπίσεις τις συνέπειες).

Έκφραση: Χρησιμοποιείται όταν κάποιος τιμωρείται για κάτι κακό που έκανε.

Παράδειγμα: «Έκανε πολλές αδικίες, αλλά τώρα είναι μόνος και πικραμένος. Όλα εδώ πληρώνονται!».

Ο λόγους σου μι χόρτασι κι του φαΐ σου φάτου.

Μου φθάνουν τα καλά τα λόγια σου και δεν θέλω άλλες προσφορές.

Αναφέρεται σε όσους δίνουν πολλούς και ωραίους λόγους, αλλά δεν ανταποκρίνονται στις πρακτικές υποχρεώσεις τους. Η έκφραση τονίζει ότι τα λόγια δεν αρκούν, αν δεν συνοδεύονται από πράξεις.

Έννοια: Κάποιος δίνει υποσχέσεις ή ωραία λόγια, αλλά δεν παρέχει την αναμενόμενη βοήθεια ή υλική στήριξη.

Εφαρμογή: Χρησιμοποιείται όταν κάποιος μιλάει πολύ, αλλά δεν κάνει τίποτα ουσιαστικό.

Ανάλυση: Η παροιμία δίνει έμφαση στην αντίθεση μεταξύ λόγων και έργων, υποδεικνύοντας ότι τα έργα είναι πιο σημαντικά από τις λέξεις.

Όλοι στο ίδιο καζάνι βράζουμε.

Η φράση «όλοι στο ίδιο καζάνι βράζουμε» σημαίνει ότι όλοι αντιμετωπίζουμε τις ίδιες δυσκολίες, προβλήματα ή άσχημες καταστάσεις και είμαστε στην ίδια μοίρα, είτε θετικά είτε αρνητικά, αλλά συνήθως αναφέρεται σε μια κοινή δυσχερή θέση. Υποδηλώνει κοινή μοίρα, κοινά βιώματα, ή ότι οι συνέπειες μιας κατάστασης αφορούν όλους εξίσου.

Πυρήνας σημασίας: Κοινή μοίρα, κοινά προβλήματα, παρόμοια κατάσταση.

Παράδειγμα χρήσης: «Αν και πλούσιος, κι αυτός φοβόταν την κρίση. Τελικά, όλοι στο ίδιο καζάνι βράζουμε.»

Ο λύκος κι αν εγέρασε κι άσπρισε το μαλλί του, μήτε τη γνώμη άλλαξε, μήτε την κεφαλή του.

Η φράση «Ο λύκος κι αν εγέρασε κι άσπρισε το μαλλί του, μήτε τη γνώμη του άλλαξε, μήτε την κεφαλή του» είναι παροιμία που σημαίνει ότι κάποιος, παρόλο που γέρασε και τα εξωτερικά χαρακτηριστικά του άλλαξαν, παραμένει σταθερός στις απόψεις και τον χαρακτήρα του. Στην ουσία, τονίζει ότι η αλλαγή ηλικίας δεν οδηγεί απαραίτητα σε αλλαγή στην προσωπικότητα ή τη νοοτροπία ενός ατόμου.

Σημασία: Η παροιμία τονίζει την ιδέα της αμετακίνητης φύσης ορισμένων ανθρώπων. Ο «λύκος» συμβολίζει τη διαχρονική συμπεριφορά, ενώ το «άσπρισμα του μαλλιού» συμβολίζει την φυσική γήρανση, δείχνοντας ότι το ένα δεν επηρεάζει το άλλο.

Χρήση: Χρησιμοποιείται για να περιγράψει άτομα που είναι επίμονα στις απόψεις τους, αμετακίνητα ή που αρνούνται να αλλάξουν τον τρόπο που σκέφτονται, ανεξάρτητα από το πόσο μεγάλοι ή έμπειροι έχουν γίνει.

Μια παρόμοια εκδοχή της είναι: «Ο λύκος κι αν εγέρασε, δεν άλλαξε η προβιά του», που επίσης σημαίνει ότι η φυσική φύση ενός ατόμου παραμένει η ίδια.

Ο λύκος στην αναμπουμπούλα χαίριτι.

Ο κλέφτης και ο λωποδύτης ενεργοποιείται και δρα στην ανώμαλη κατάσταση.

Η παροιμία «Ο λύκος στην αναμπουμπούλα χαίρεται» σημαίνει ότι κάποιοι άνθρωποι επωφελούνται από συνθήκες αταξίας και αναταραχής. Χρησιμοποιείται για να περιγράψει άτομα που εκμεταλλεύονται τη χαοτική κατάσταση προς όφελός τους.

Σημασία: Η παροιμία υποδηλώνει ότι οι άνθρωποι που ενεργούν με πονηριά ή εγωιστικά, βρίσκουν ευκαιρία για κέρδος όταν επικρατεί χάος.

Παράδειγμα: Κάποιος που κλέβει ή εκμεταλλεύεται μια ευκαιρία σε μια κατάσταση όπου οι κανόνες και η οργάνωση έχουν καταρρεύσει, είναι ένας «λύκος που χαίρεται στην αναμπουμπούλα».

Άλλες παρόμοιες παροιμίες: «Έβαλαν τον λύκο να φυλάει τα πρόβατα», «Δε γνωρίζει το σκυλί τον αφέντη του».

Ο λύκος την τρίχα αλλάζ', του μυαλό δεν τ' αλλάζ'.

Ο κακός χαρακτήρας, παραμένει πάντα κακός, όσο και αν προσποιείται τον καλό.

Η φράση «Ο λύκος την τρίχα αλλάζει, το μυαλό δεν το αλλάζει» σημαίνει ότι κάποιος μπορεί να αλλάξει την εξωτερική του εμφάνιση ή τις περιστάσεις της ζωής του, αλλά η βασική του φύση, ο χαρακτήρας και ο τρόπος σκέψης του παραμένουν τα ίδια. Η παροιμία υποδηλώνει ότι οι βαθύτερες ιδιότητες ενός ατόμου είναι δύσκολο ή αδύνατο να αλλάξουν, ακόμη κι αν προσπαθήσει να κρύψει τις πραγματικές του προθέσεις ή χαρακτήρα του.

Σημασία: Η φράση χρησιμοποιείται συχνά για να δηλώσει ότι κάποιος, παρά τις αλλαγές στην εξωτερική του εμφάνιση ή τη θέση του, παραμένει ο ίδιος άνθρωπος με τα ίδια χαρακτηριστικά και συμπεριφορές.

Παράδειγμα χρήσης: Θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί για να περιγράψει κάποιον που, παρόλο που άλλαξε θέση εργασίας, εξακολουθεί να έχει τις ίδιες παλιές συνήθειες και προεγγίσεις στη δουλειά.

Εναλλακτική έκφραση: Μια άλλη παρόμοια έκφραση είναι: «ο λύκος κι αν εγέρασε κι άσπρισε το μαλλί του, μήτε τη γνώμη του άλλαξε, μήτε την κεφαλή του».

Ο λύκος την αντάρα χαίρεται

Η φράση «σημαίνει ότι κάποιος επωφελείται από μια γενική αναστάτωση, σύγχυση ή ακαταστασία.

Η έκφραση προέρχεται από την παρατήρηση ότι, σε συνθήκες κακοκαιρίας όπως έντονη αντάρα ή αέρας, ο λύκος μπορεί να κινηθεί πιο εύκολα για να επιτεθεί σε κοπάδια, καθώς η ορατότητα είναι μειωμένη και ο κίνδυνος εντοπισμού του μικρότερος.

Η παροιμία «Ο λύκος την αντάρα χαίρεται» σημαίνει ότι κάποιος εκμεταλλεύεται τις δυσκολίες, την αναστάτωση και την αταξία, για να πετύχει τους σκοπούς του. Ο λύκος, ως

ζώο που επιλέγει τα αδύναμα ή αποκομμένα από την ομάδα, καίρεται όταν επικρατεί χάος, καθώς αυτό του δίνει την ευκαιρία να δράσει ανενόχλητος.

Η παροιμία χρησιμοποιείται για να περιγράψει κάποιον που:

Επωφελείται από μια δύσκολη κατάσταση.

Προσπαθεί να εκμεταλλευτεί την αταξία και το χάος.

Ευνοείται από την αναστάτωση και την αβεβαιότητα.

Ο Μάρτης ο πεντάγνωμος πέντε φορές χιόνισε και πάλι το μετάνιωσε και πάλι ξαναχιόνισε.

Η παροιμία «Ο Μάρτης ο πεντάγνωμος πέντε φορές χιόνισε και πάλι το μετάνιωσε και πάλι ξαναχιόνισε» περιγράφει την απρόβλεπτη και εναλλασσόμενη φύση του καιρού το Μάρτιο μήνα, όπου οι καιρικές συνθήκες αλλάζουν γρήγορα: χιονίζει, μετά το μετάνιωμα (η φύση «μετανιώνει» που χιόνισε) έρχεται λιακάδα ή βροχή, και μετά ξαναχιονίζει, δείχνοντας την «πολυπλοκότητα» και την «αποφασιστικότητα» του μήνα να μην αποφασίζει σταθερά.

Σημασία και Ερμηνεία:

Πεντάγνωμος: Αναφέρεται στις πέντε διαφορετικές «γνώμες» ή διαθέσεις του καιρού που εμφανίζονται μέσα στον μήνα.

Χιόνισε και πάλι το μετάνιωσε: Αρχικά έκανε κρύο και χιόνισε, αλλά μετά ο καιρός άλλαξε, σαν η φύση να «μετανιώνει» για την προηγούμενη απόφασή της.

Και πάλι ξαναχιόνισε: Ακόμα κι αν φάνηκε να βελτιώνεται, ο Μάρτης επιστρέφει στα κρύα του, δείχνοντας την απροβλεψία του.

Στην ουσία, η παροιμία τονίζει την αλλαγή και την αστάθεια του Μάρτη, υπενθυμίζοντας ότι δεν πρέπει να εφησυχάζουμε με τον καλό καιρό που έρχεται, καθώς μπορεί να επιστρέψει το χιόνι.

Ο μη εργαζόμενος μηδέ εσθιέτω

Η φράση «Ο μη εργαζόμενος μηδέ εσθιέτω» σημαίνει ότι όποιος δεν εργάζεται, δεν πρέπει να τρώει (να έχει τροφή/διατροφή), τονίζοντας την αξία της εργασίας ως προϋπόθεση για την επιβίωση και την αυτοσυντήρηση και συνδέεται με την πατερική παράδοση, κυρίως με τον Απόστολο Παύλο.

Αναλυτικά:

Σημασία: Η φράση υπογραμμίζει την αρχή ότι η προσφορά εργασίας είναι απαραίτητη για να δικαιούται κανείς τα αγαθά της ζωής, δηλαδή το φαγητό.

Προέλευση: Είναι απόσπασμα από την Αγία Γραφή, συγκεκριμένα από την «Β΄ Θεσσαλονικείς» επιστολή του **Αποστόλου Παύλου** (Κεφ. Γ', 10), όπου λέει: «Εἴ τις γὰρ οὐ θέλει ἐργάζεσθαι, μηδὲ ἐσθιέτω».

Σύγχρονη χρήση: Χρησιμοποιείται για να τονίσει την ηθική της εργασίας, την ευθύνη

του ατόμου για τη δική του διαβίωση και την αποστροφή προς την τεμπελιά, ακόμη και σε σύγχρονο πλαίσιο.

Εν ολίγοις, η φράση είναι μια ηθική επιταγή που συνδέει την εργασία με το δικαίωμα στην τροφή και την αξιοπρέπεια.

Ο μὴ ὢν μεθ' ἡμῶν, καθ' ἡμῶν (ἐστί).

Η φράση «Ο μὴ ὢν μεθ' ἡμῶν καθ' ἡμῶν (ἐστί)» είναι βιβλική και σημαίνει: «Όποιος δεν είναι μαζί μας, είναι εναντίον μας».

Λίγη ανάλυση λέξεων:

ὁ μὴ ὢν = αυτός που δεν είναι

μεθ' ἡμῶν = με εμάς

καθ' ἡμῶν = εναντίον μας

(ἐστί) = είναι (συχνά παραλείπεται)

Πλαίσιο & νόημα

Η φράση αποδίδεται στον **Ἰησοῦ** (Κατά **Ματθαίον** 12:30, Κατά **Λουκάν** 11:23) και τονίζει ότι σε κάποια ζητήματα δεν υπάρχει ουδετερότητα: αν κάποιος δεν στηρίζει ενεργά το καλό/την αλήθεια, τότε στην πράξη λειτουργεί αντίθετα.

Δηλαδή, δεν αρκεί απλώς να «μην είσαι εναντίον»· χρειάζεται να είσαι υπέρ.

Ὅμοιος ὁμοίῳ αἰὲς πελάζει.

Η φράση «Ὅμοιος ὁμοίῳ αἰὲς πελάζει» σημαίνει ότι οι όμοιοι άνθρωποι έλκονται και συναναστρέφονται πάντα μεταξύ τους - «ο όμοιος τον όμοιον» - και το νόημα ερμηνεύεται συχνά ως εφαρμογή του «Νόμου της έλξης», δηλαδή ότι αυτό που σκεφτόμαστε και νιώθουμε (τόσο θετικά όσο και αρνητικά) προσελκύει αντίστοιχες καταστάσεις και ανθρώπους στη ζωή μας.

Αναλυτική σημασία:

Λεξική σημασία: Ομοιότητα, έλξη, αἰὲς (πάντα), πελάζει (πλησιάζει, έρχεται κοντά).

Κυριολεκτική ερμηνεία: Οι άνθρωποι που έχουν κοινά ενδιαφέροντα, χαρακτήρα ή τρόπο σκέψης τείνουν να γίνονται φίλοι και να περνούν χρόνο μαζί.

Επέκταση (νόμος της έλξης): Η φράση χρησιμοποιείται για να εξηγήσει ότι οι σκέψεις και τα συναισθήματα (οι «δονήσεις» μας) προσελκύουν αντίστοιχες εμπειρίες και ανθρώπους, δημιουργώντας την πραγματικότητά μας. Αν νιώθουμε άσχημα, προσελκύουμε περισσότερα αρνητικά.

Παράδειγμα: Το γνωστό «πες μου με ποιους συναναστρέφεσαι να σου πω ποιος είσαι».

Συνοπτικά, «όμοιος ὁμοίῳ αἰὲς πελάζει» είναι μια αρχαία έκφραση που περιγράφει την τάση των όμοιων οντοτήτων να έλκονται και να συγκεντρώνονται.

Όμοιους, τον όμοιου.

Ο όμοιος με τον όμοιό του. Η φράση λέγεται για να τονίσουμε πως ο κάθε κακός προτιμά να κάνει συντροφιά με άλλον κακό γιατί μ' αυτόν μόνο μπορεί να συμφωνήσει. Προέρχεται από το αρχαίο γνωμικό: «Όμοιος ομοίω αεί πελάζει» = Ο όμοιος πάντοτε με τον όμοιό του κάνει παρέα.

Η φράση «όμοιος, τον όμοιο» σημαίνει ότι οι άνθρωποι με παρόμοιες ιδιότητες, χαρακτήρα ή ενδιαφέροντα τείνουν να έλκονται και να συνδέονται μεταξύ τους. Μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να περιγράψει πώς οι άνθρωποι που είναι ίδιοι ή μοιάζουν, επιλέγουν να συναναστρέφονται. Συχνά, η έκφραση υποδηλώνει ότι οι άνθρωποι που είναι παρόμοιοι θα επιλέξουν να κάνουν παρέα μεταξύ τους.

Σημασία: Άτομα με κοινά χαρακτηριστικά τείνουν να κάνουν παρέα.

Παραδείγματα:

Φίλοι με κοινά χόμπι.

Άνθρωποι με παρόμοια αισθητική ή συνήθειες.

Χρήση: Η φράση χρησιμοποιείται για να εξηγήσει γιατί ορισμένοι άνθρωποι συνδέονται στενά με άλλους, ενώ με άλλους δεν έχουν καμία σχέση.

Ο νησιτικός κουμμάτια 'νειρεύιτι.

Εκείνος που δεν έχει κάτι, το φέρνει συνέχεια στη συζήτηση, αλλά δεν μπορεί να το αποκτήσει.

Η σωστή παροιμία είναι «Ο νησιτικός (ή πεινασμένος) καρβέλια ονειρεύεται» και σημαίνει ότι όταν κάποιος έχει έλλειψη, η σκέψη του είναι πάντα στραμμένη σε αυτό που του λείπει. Η φράση «κουμμάτια» στην ερώτηση είναι πιθανότατα μια παρεξήγηση του «καρβέλια».

Σημασία: Όταν κάποιος είναι πεινασμένος, ονειρεύεται συνέχεια φαγητό (ψωμί, καρβέλια).

Ερμηνεία: Η παροιμία εφαρμόζεται γενικότερα, δηλώνοντας ότι αυτός που στερείται κάτι, η σκέψη του κατακλύζεται από την επιθυμία γι' αυτό.

► Ο πεινασμένος καρβέλια ονειρεύεται.

Ο νοικοκύρ'ς τα μαθαίν' τιλιυταίους.

Τα πικρόχολα και συκοφαντικά σχόλια για την οικογένειά του.

Η φράση «Ο νοικοκύρης τα μαθαίνει τελευταίος» σημαίνει ότι αυτός που βρίσκεται μέσα στην καθημερινή ρουτίνα και ασχολείται με τις λεπτομέρειες, συχνά παραμελεί να δει τα προβλήματα ή τις αλλαγές που συμβαίνουν γύρω του, σε αντίθεση με κάποιον εξωτερικό παρατηρητή. Ενώ κάποιος που είναι «μουσαφίρης» (επισκέπτης) μπορεί να έχει μια πιο αντικειμενική και καθαρή εικόνα, ο νοικοκύρης, παρόλο που είναι βαθιά γνώστης του χώρου του, μπορεί να μην αντιλαμβάνεται τις αλλαγές μέχρι να είναι πια πολύ αργά.

Επομένως, η σημασία της φράσης είναι:

Έλλειψη αντικειμενικότητας: Η συνεχής ενασχόληση με κάτι μπορεί να δημιουργήσει μια έλλειψη αντικειμενικότητας.

Σημασία της εξωτερικής ματιάς: Μπορεί να είναι χρήσιμο να ζητάμε τη γνώμη κάποιου εξωτερικού παρατηρητή για να έχουμε μια πιο καθαρή εικόνα της κατάστασης.

Προσοχή στην καθημερινότητα: Η φράση υπογραμμίζει την ανάγκη να προσέχουμε τα προβλήματα και τις αλλαγές γύρω μας, ακόμα κι αν είμαστε αφοσιωμένοι στην καθημερινότητα μας.

Όνομα και μη χωριό.

Η φράση «όνομα και μη χωριό» είναι ελληνική παροιμιακή έκφραση.

Λέγεται για κάτι ή κάποιον που έχει μόνο όνομα/φήμη, αλλά όχι πραγματική αξία ή ουσία. Δηλαδή φαίνεται σημαντικό στα λόγια, αλλά στην πράξη δεν είναι.

Με απλά λόγια: *πολλή διαφήμιση, λίγη πραγματικότητα.*

Πώς χρησιμοποιείται

Για ανθρώπους: «Τον παρουσιάζουν σπουδαίο, αλλά τελικά είναι όνομα και μη χωριό».

Για μέρη ή πράγματα: Όνομα και πράγμα.

Το όνομα του ταιριάζει με το χαρακτήρα του. Π.χ. ο ονομαζόμενος Γενναίος είναι και γενναίος στο χαρακτήρα του. Επίσης η καλή ή κακή φήμη που έχει, να διαπιστώνεται στην πράξη.

Όνομα και πράμα.

Η φράση «όνομα και πράμα» σημαίνει ότι κάτι έχει το όνομά του και το αντίστοιχο περιεχόμενο, δηλαδή μια δουλειά ή ένα αντικείμενο είναι ακριβώς αυτό που λέει το όνομά του. Χρησιμοποιείται για να τονίσει ότι κάτι, είναι αυτό που φαίνεται, είναι αυθεντικό και υπάρχει πραγματική ουσία πίσω από την ονομασία του, όπως «είναι αυτό που λέει και το όνομά του».

Ενώ η φράση δεν χρησιμοποιείται τόσο συχνά, συναντάται σε παραλλαγές όπου ο όρος «πράμα» χρησιμοποιείται σε άλλες εκφράσεις, όπως:

«όνομα και πράμα»: Για κάτι το ξεχωριστό ή το ιδιαίτερο.

«που τέτοιο πράμα»: Έκφραση ευχής ή προσδοκίας για κάτι που δεν πιστεύεται ότι θα πραγματοποιηθεί, π.χ., «Μακάρι να κερδίζαμε στο λαχείο, αλλά πού τέτοιο πράμα!».

«τι πράμα είναι αυτό!»: Έκφραση για θετική ή αρνητική έκπληξη, θαυμασμό ή απορία.

Όπ' αγαπάει ου Θιος, πιδεύ'.

Πολλές φορές ο Θεός δοκιμάζει την αντοχή του αγαπημένου του προσώπου με δοκιμασίες που του στέλνει.

Η φράση «Όπου αγαπά ό Θεός, παιδεύει» (ή «Όν αγαπά Κύριος, παιδεύει») προέρχεται από την Αγία Γραφή και σημαίνει: Όταν ο Θεός αγαπά κάποιον, του επιτρέπει να περάσει δοκιμασίες ή δυσκολίες, όχι ως τιμωρία, αλλά ως μέσο πνευματικής καλλιέργειας, ενδυνάμωσης και βελτίωσης.

Με άλλα λόγια: Οι δυσκολίες παρουσιάζονται ως μορφή φροντίδας και ως τρόπος να ωριμάσει και να γίνει καλύτερος ο άνθρωπος.

Πιο απλά: «Οι δοκιμασίες είναι σημάδι αγάπης του Θεού», «Ο Θεός παιδαγωγεί αυτούς που θέλει να δυναμώσουν και να προοδεύσουν».

Η φράση ανήκει στη χριστιανική διδασκαλία και σχετίζεται με τη θεϊκή παιδαγωγία: ο Θεός επιτρέπει θλίψεις για να οδηγήσει τον άνθρωπο σε πνευματική ωριμότητα, ταπείνωση και πίστη.

Ο παθός κι μαθός.

Εκείνος που θα πάθει κάτι, από εκείνο που έκανε, θα μάθει πλέον να μην το ξανακάνει. Πρέπει πρώτα να πάθει και ύστερα να μάθει.

Η παροιμία «Ο παθός και μαθός» σημαίνει ότι αυτός που έχει πάθει κάτι (έχει βιώσει μια δυσκολία, μια δοκιμασία ή μια κακοτυχία) είναι αυτός που μαθαίνει, δηλαδή αποκτά γνώση και σοφία μέσα από την εμπειρία του. Η παροιμία αυτή υπογραμμίζει τη σημασία της βιωματικής μάθησης.

Ο παθός: αναφέρεται στην εμπειρία, τη δοκιμασία ή τον πόνο που κάποιος βιώνει.

Ο μαθός: αναφέρεται στη γνώση, τη μάθηση και τη σοφία που αποκτάται.

Παράδειγμα: Τα παθήματα, μαθήματα.

‘Όπ’ ακούς πολλά κिरάσια κράτα κι μικρό καλάθι.

Δεν πρέπει να προσέχεις τις μεγαλαυχίες και τις καυχησιολογίες, μην τις πιστεύεις και να είσαι προσεκτικός.

Η παροιμία «Όπου ακούς πολλά κεράσια, κράτα κι μικρό καλάθι» σημαίνει ότι δεν πρέπει να κάνεις βιαστικά ή αβάσιμα σχέδια, όταν ακούς κάτι που ακούγεται πολύ καλό για να είναι αληθινό, γιατί μπορεί να απογοητευτείς. Πρόκειται για μια προειδοποίηση να είσαι επιφυλακτικός και να μην περιμένεις τα πάντα να είναι τέλεια.

Σημασία: Να είσαι σκεπτικός όταν κάτι φαίνεται υπερβολικά καλό ή εύκολο.

Χρήση: Χρησιμοποιείται για να προειδοποιήσει κάποιον να μην κάνει βιαστικά ή αβάσιμα σχέδια, ή να μην περιμένει τα πάντα να είναι τέλεια, ειδικά όταν δεν γνωρίζει τις πραγματικές συνθήκες.

Συνώνυμες εκφράσεις: «Μη βάζεις όλα τ’ αυγά στο ίδιο καλάθι» ή «σιγά - σιγά».

Ο παλιός ο γάιδαρος περπατούσε δεν αλλάζει'.

Ό,τι κάναμε παλιότερα, μας ακολουθεί σε όλη μας τη ζωή και δύσκολα αλλάζουμε.

Η παροιμία «Ο παλιός ο γάιδaros, περπατούσε δεν αλλάζει» σημαίνει ότι οι άνθρωποι δυσκολεύονται να αλλάξουν τις συνήθειές τους, ειδικά όσο μεγαλώνουν, επειδή είναι δύσκολο να αλλάξουν τα στερεοτυπικά πρότυπα συμπεριφοράς.

Ερμηνεία: Όπως ο ηλικιωμένος γάιδaros έχει μάθει πλέον να κινείται με έναν συγκεκριμένο τρόπο, έτσι και οι άνθρωποι που έχουν συνηθίσει σε συγκεκριμένες συμπεριφορές δυσκολεύονται να υιοθετήσουν νέες και διαφορετικές.

Χρήση: Χρησιμοποιείται για να τονίσει την αντίσταση στην αλλαγή ή τη δυσκολία προσαρμογής σε κάτι καινούργιο.

Ο παπάς ευλογάει πρώτα τα γένια του.

Η φράση «Ο παπάς ευλογεί πρώτα τα γένια του» σημαίνει ότι κάποιος νοιάζεται πρώτα για το δικό του προσωπικό όφελος, συμφέρον ή την τσέπη του, πριν από οτιδήποτε άλλο, δείχνοντας μια ιδιοτελή συμπεριφορά, σαν να φροντίζει τον εαυτό του πριν προσφέρει βοήθεια ή οποιαδήποτε διακονία στους άλλους, παρόλο που υποτίθεται ότι έχει πνευματικό ρόλο.

Κυριολεκτική εικόνα: Ένας παπάς που ευλογεί πρώτα τον εαυτό του (τα γένια του), αντί για τους πιστούς.

Μεταφορική σημασία: Εγωισμός και ιδιοτέλεια, το να βάζει κάποιος τα δικά του συμφέροντα πάνω από τα συμφέροντα των άλλων.

Συνώνυμο: «Ευλογεί τα γένια του» ή «κάνει το κατήρι του».

Ο πεινασμένος καρβέλι ονειρεύεται.

Η παροιμία «Ο πεινασμένος καρβέλι ονειρεύεται» σημαίνει ότι αυτός που στερείται κάτι (κυρίως φαγητό) φαντάζεται ή επιθυμεί με όλη του την ψυχή το αντικείμενο της επιθυμίας του, ακόμα κι αν αυτό είναι πολυτέλεια ή κάτι δύσκολο να αποκτηθεί (όπως ένα ολόκληρο καρβέλι ψωμί). Εκφράζει την έντονη επιθυμία και το πάθος που προκαλεί η έλλειψη.

Εξήγηση: Κάποιος που πεινάει (η έλλειψη) ονειρεύεται (η έντονη επιθυμία) το ψωμί (το καρβέλι), το πιο βασικό και επιθυμητό αγαθό.

Εφαρμογή: Χρησιμοποιείται για να περιγράψει κάποιον που λαχταρά κάτι, ακόμα κι αν αυτό είναι υπερβολικό ή μη ρεαλιστικό υπό τις περιστάσεις του.

► Ο νηστικός κουμάρια νειρεύεται.

Όπερ έδει δείξαι.

Η φράση «όπερ έδει δείξαι» (ο.έ.δ.) σημαίνει «αυτό ακριβώς που έπρεπε να αποδειχτεί»

και χρησιμοποιείται στο τέλος μαθηματικών ή λογικών αποδείξεων, όπως από τον **Ευκλείδη**, για να δηλώσει την επιτυχή ολοκλήρωση της απόδειξης. Αντιστοιχεί λατινικά στο «quod erat demonstrandum» (Q.E.D.) και δηλώνει πως το αποτέλεσμα είναι αυτό που ζητούσε η απόδειξη.

Αναλυτικά:

Όπερ: (ουδέτερο αντωνυμίας ὅσπερ) = αυτό ακριβώς, το οποίο (περισσότερο από το οποίο).

Έδει: (παρατατικός του δεί) = έπρεπε, ήταν ανάγκη.

Δείξαι: (αόριστος απαρέμφατο του δείκνυμι/δεικνύω) = να αποδειχθεί, να φανεί.

Συνολικά, η πρόταση εκφράζει την ικανοποίηση και την επιβεβαίωση ότι η απόδειξη ολοκληρώθηκε επιτυχώς και το ζητούμενο επαληθεύτηκε.

Στη σύγχρονη χρήση: Μπορεί να χρησιμοποιηθεί και μεταφορικά για να δηλώσει ότι κάτι είναι αυταπόδεικτο ή ότι ένα γεγονός επιβεβαίωσε μια αρχική υπόθεση.

Όπερ και εγένετο.

Η φράση «Όπερ και εγένετο» σημαίνει ακριβώς αυτό που αναμενόταν να συμβεί, δηλαδή «και πράγματι συνέβη» ή «αυτό που έπρεπε να συμβεί, συνέβη», χρησιμοποιείται για να επιβεβαιωθεί ένα αναμενόμενο γεγονός, σαν μια κατάληξη σε μια λογική ακολουθία ή πρόβλεψη, τονίζοντας ότι κάτι έγινε με ακρίβεια όπως είχε προδιαγραφεί.

Ανάλυση της φράσης:

Όπερ: (αναφορική αντωνυμία) - Αυτό, το οποίο.

και: (Σύνδεσμος) - Και, επίσης.

εγένετο: (αόριστος γ' ενικού του ρήματος γίγνομαι) - Έγινε, συνέβη.

Παράδειγμα: «Όλοι περίμεναν την κατάρρευση της αγοράς, όπερ και εγένετο.»

Συνοπτικά, η φράση δηλώνει ότι κάτι συνέβη ακριβώς όπως είχε προβλεφθεί ή αναμενόταν να συμβεί, σαν μια αναπόφευκτη συνέπεια.

Όπ' λαλούν πολλοί κοκόροι, αργεί να ξημερώσει.

Στις δουλειές που ανακατεύονται πολλοί, δύσκολα τελειώνει κάποια.

Η παροιμία «Όπου λαλούν πολλοί κοκόροι, αργεί να ξημερώσει» σημαίνει ότι όταν υπάρχουν πολλοί ηγέτες, αρχηγοί ή άτομα που θέλουν να επιβάλουν την άποψή τους, επικρατεί ατμόσφαιρα χωρίς διοίκηση και χάος, με αποτέλεσμα η λύση ενός προβλήματος ή η υλοποίηση ενός έργου να καθυστερεί ή να αποτυγχάνει. Ο «κόκορας» αντιπροσωπεύει τον ηγέτη και η μεγάλη παρουσία τους υποδηλώνει έλλειψη ενιαίας διοίκησης και την επικράτηση αναρχίας, γι' αυτό και η «ξημέρωση» (δηλαδή η πρόοδος) αργεί.

Πολλοί κοκόροι: Πλήθος ανθρώπων που διεκδικούν την εξουσία ή θέλουν να καθοδηγήσουν.

Αργεί να ξημερώσει: Η πρόοδος, η λύση ή η ολοκλήρωση ενός έργου καθυστερεί.

Ερμηνεία: Η παροιμία καταδικάζει την έλλειψη ενιαίας ηγεσίας και την επικράτηση της αναρχίας. Όταν πολλοί προσπαθούν να καθοδηγήσουν ταυτόχρονα, η σύγχυση που δημιουργείται εμποδίζει την πρόοδο.

Ο πλούσιους, τον φτωχό δεν τον καταλαβαίν'.

Δεν καταλαβαίνεις αυτούς που βιώνουν μια κατάσταση, αν δεν την ζήσεις.

Η φράση «Ο πλούσιος τον φτωχό δεν τον καταλαβαίνει» δεν είναι παροιμία, αλλά ένα αρχαίο απόφθεγμα που εκφράζει την αντίληψη ότι οι πλούσιοι συχνά δεν μπορούν να κατανοήσουν τις δυσκολίες και τις ανάγκες των φτωχών, επειδή ζουν σε διαφορετικούς κόσμους. Μια άλλη σχετική παροιμία είναι: «Οι πλούσιοι τηρούν τις γιορτές και οι φτωχοί τις νηστείες», που δείχνει την αντίθετη πραγματικότητα ζωής μεταξύ των δύο ομάδων.

Σημασία: Η φράση τονίζει το χάσμα που χωρίζει τους πλούσιους από τους φτωχούς, υποδηλώνοντας ότι η εμπειρία της έλλειψης είναι κάτι που οι πλούσιοι δεν μπορούν να βιώσουν.

Άλλες σχετικές φράσεις: «Πίσω από κάθε μεγάλη περιουσία κρύβεται ένα έγκλημα», «Όταν χάνονται τα πλούτη, τίποτα δεν έχει χαθεί. Όταν χάνεται η υγεία, κάτι έχει χαθεί. Όταν χάνουμε τον χαρακτήρα, όλα έχουν χαθεί».

‘Οπ’ μας βγάν’ η άκρ’.

Προχωρούμε σωστά στο δρόμο που χαράξαμε, ώσπου να καταλήξουμε στο σκοπό μας.

Η φράση «Όπου μας βγάλει η άκρη» σημαίνει ότι κάποιος θα ακολουθήσει μια κατάσταση τυχαία, χωρίς να έχει καθορισμένο σχέδιο, ή ότι θα αντιμετωπίσει τις συνέπειες μιας απόφασης, όπως θέλει η εξέλιξή της.

Σημασία: Η έκφραση περιγράφει την παράδοση σε μια κατάσταση και την αντιμετώπισή της, όπως προκύψει, αφήνοντας τα πράγματα στην τύχη τους.

Χρήση: Συνήθως χρησιμοποιείται όταν κάποιος αποφασίζει να μην κάνει κανένα συγκεκριμένο σχεδιασμό, αλλά να δει πού θα τον οδηγήσει η πορεία των γεγονότων.

Ο πνιγμένους απ’ τα μαλλιά τ’ πιάνει.

Εκείνος που βρίσκεται σε απόγνωση, προσπαθεί να σωθεί με κάθε τρόπο.

Η φράση «Ο πνιγμένος από τα μαλλιά του πιάνεται» σημαίνει ότι κάποιος, που βρίσκεται σε απελπιστική κατάσταση, θα προσπαθήσει να σωθεί ακόμη και με μέσα που είναι άχρηστα, αμφίβολα ή μάταια.

Ερμηνεία: Αντιπροσωπεύει την απελπισμένη προσπάθεια κάποιου να βρει μια λύση ή να σωθεί από μια δύσκολη κατάσταση, ακόμη και αν τα μέσα που χρησιμοποιεί είναι ακατάλληλα ή δεν πρόκειται να τον βοηθήσουν.

Παρόμοια έκφραση: Μια παρόμοια αγγλική έκφραση είναι «to grasp at a straw», που σημαίνει να στηρίζεται κανείς σε κάτι άχρηστο.

‘Όποιος δεν έχει μυαλό έχει ποδάρια.

Η παροιμία «Όποιος δεν έχει μυαλό έχει ποδάρια» σημαίνει ότι όποιος δεν σκέφτεται λογικά και δεν χρησιμοποιεί το μυαλό του, θα αναγκαστεί να χρησιμοποιήσει τα πόδια του (να τρέχει, να κουράζεται) για να καλύψει τις αποτυχίες ή τις δυσκολίες που προκύπτουν από την έλλειψη σκέψης. Με άλλα λόγια, η «έξυπνη» λύση (μυαλό) παραλείπεται και αντικαθίσταται από τη σωματική προσπάθεια (ποδάρια).

Ερμηνεία: Αν κάποιος δεν σκέφτεται στρατηγικά ή δεν προβλέπει τις συνέπειες, θα καταλήξει να «τρέχει» από τη μια δουλειά στην άλλη, να διορθώνει λάθη, και να κουράζεται σωματικά για να φέρει εις πέρας κάτι που θα μπορούσε να είχε επιλύσει με λίγη σκέψη.

Συνοπτικά: Είναι μια έκφραση που τονίζει την αξία της σκέψης και της λογικής έναντι της επιπόλαιης δράσης, που οδηγεί σε περισσότερη σωματική κόπωση.

‘Όποιος δεν θέλει να ζυμώσει ούλ’ τη μέρα κουσκινάει.

Πάντα προτιμά την εύκολη δουλειά και παραμερίζει τη δύσκολη. Κάνει τη δουλειά ανόρεχτα και απρογραμμάτιστα.

Η παροιμία «Όποιος δεν θέλει να ζυμώσει, όλη μέρα κοσκινίζει» σημαίνει ότι: Όποιος δεν θέλει πραγματικά να κάνει μια δουλειά, βρίσκει συνεχώς δικαιολογίες και ασχολείται με ασήμαντα ή δευτερεύοντα πράγματα για να την αποφύγει.

Με άλλα λόγια, όταν κάποιος δεν έχει διάθεση ή θέληση να ολοκληρώσει κάτι, δημιουργεί τεχνητές καθυστερήσεις και κάνει πως είναι απασχολημένος με... «κοσκινίσματα».

‘Όποιος πρόλαβε τον Κύριο είδε.

Η φράση «Όποιος πρόλαβε τον Κύριο είδε» σημαίνει ότι όποιος εκμεταλλεύτηκε την ευκαιρία νωρίς ή έδρασε έγκαιρα, πρόλαβε το καλό, ενώ όποιος άργησε έχασε την ευκαιρία, εκφράζοντας την αξία της προνοητικότητας, της ταχύτητας και της εκμετάλλευσης των ευκαιριών πριν χαθούν, κάτι που πηγάζει από ευαγγελικές αναφορές για τη βιασύνη κάποιων να σταυρωθεί ο **Χριστός** («άρον άρον»), αλλά η έννοιά της έχει μετατραπεί σε συμβουλή για το «όποιος πρόλαβε, πρόλαβε».

Σημασία και Ερμηνεία:

Εκμετάλλευση ευκαιρίας: Κάποιος που έδρασε γρήγορα, πρόλαβε κάτι καλό, μια ευκαιρία, ή απέφυγε κάτι κακό.

Προτεραιότητα: Αυτός που ήταν «πρώτος», «πρόλαβε» ή «πρόλαβε την ώρα του».

Απότομο κλείσιμο ευκαιρίας: Η φράση υποδηλώνει ότι η ευκαιρία είναι παροδική και όποιος δεν την εκμεταλλευτεί, αυτή χάνεται οριστικά, όπως ακριβώς το «όπου φύγει, φύγει».

Προέλευση: Η φράση έχει ρίζες στα Ευαγγέλια, στο απόσπασμα όπου ο όχλος ζητά από τον **Πιλάτο** να σταυρωθεί ο Χριστός φωνάζοντας «άρον, άρον» (σήκωσέ το, σήκωσέ το / βιάσου, βιάσου). Αν και η αρχική έννοια αφορούσε τη βιαστική απόφαση των Ισραηλιτών, η

λαϊκή έκφραση πήρε τη σημασία του «όποιος πρόλαβε, πρόλαβε».

Παράδειγμα Χρήσης:

«Οι θέσεις ήταν λιγοστές, αλλά όποιος πρόλαβε τον Κύριο είδε και πήρε εισιτήριο.

‘Όποιου ζώου φεύγ’ απ’ του κουπάδ’ του τρώει ου λύκος.

‘Όποιος φεύγει από την ομάδα και κυκλοφορεί μόνος του, ζημιώνεται και κινδυνεύει.

Η παροιμία είναι «Όποιο πρόβατο φεύγει απ’ το μαντρί το τρώει ο λύκος» ή «Όποιος φεύγει απ’ το μαντρί τον τρώει ο λύκος», σημαίνει ότι όποιος απομονώνεται από την ομάδα ή την κοινωνική ομάδα του, μένει μόνος και απροστάτευτος και κινδυνεύει περισσότερο.

Σημασία: Η παροιμία τονίζει την αξία της ομαδικότητας και της προστασίας που προσφέρει η ομάδα.

Παρόμοιες παροιμίες: Μια άλλη παροιμία με παρόμοια σημασία είναι «Όποιος ανακατεύεται με τα πίτουρα τον τρών’ οι κότες», η οποία αναφέρεται σε όποιον ανακατεύεται με κάτι ασήμαντο ή κακό και το αποτέλεσμα είναι δυσάρεστο.

‘Όποιουν πάρ’ ου χάρους.

Εκείνον που πετυχαίνει η σφαίρα όταν πυροβολεί κάποιος εναντίον μιας ομάδας. Ακόμη σημαίνει τη συμμετοχή όλων σε μια μάχη, όπου υπάρχουν θύματα.

Η φράση «όποιον πάρει ο χάρος» σημαίνει αδιαφορία για τις συνέπειες των πράξεων, συχνά με την έννοια του ρίσκου ή της απερισκεψίας. Χρησιμοποιείται για να περιγράψει κάποιον που δεν λαμβάνει υπόψη του τις πιθανές αρνητικές συνέπειες μιας ενέργειάς του.

Ερμηνεία: Η φράση υποδηλώνει μια στάση «ό,τι γίνει» ή «ό,τι προκύψει», χωρίς να υπάρχει μέριμνα για το αποτέλεσμα.

Χρήση: Μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να εκφράσει την απερισκεψία κάποιου σε μια συγκεκριμένη κατάσταση, όπως για παράδειγμα σε ένα επικίνδυνο οδηγικό στυλ.

Προέλευση: Η φράση προέρχεται από την ελληνική γλώσσα και συνδέεται με την ιδέα του θανάτου (του «χάρου»), υπονοώντας ότι όποιος δεν προσέχει, θα τον «πάρει» ο θάνατος.

‘Όποιους ανακατεύιτι μι τα πίτουρα των τρων οι κότις.

Όταν ασχολείσαι με ποταπά και ανούσια πράγματα, σίγουρα θα αποτύχεις.

Σημαίνει ότι όποιος μπλέκει σε ασήμαντες, κακής ποιότητας ή αμφίβολες υποθέσεις, τελικά θα υποστεί τις ίδιες δυσάρεστες συνέπειες ή θα μοιραστεί την τύχη των εμπλεκομένων σε αυτές.

Χρησιμοποιείται δε για να συμβουλεύσει κάποιον να αποφύγει να ανακατευτεί σε περίπλοκες καταστάσεις ή σε υποθέσεις με κακό προηγούμενο, καθώς κινδυνεύει να χάσει την αξιοπρέπειά του ή να υποστεί ζημιά.

‘Όποιους δεν έκτισι σπίτ’ κι δεν πάντρεψε κουρίτσ’ δεν ξέρ’ από μπιλιάδης.

Είναι μεγάλος μπελάς και μεγάλη στενοχώρια, αυτά τα δυο κατορθώματα.

Η παροιμία «Όποιος δεν έκτισε σπίτι και δεν πάντρεψε κορίτσι, δεν ξέρει από μπελάδες» σημαίνει ότι η ζωή του ατόμου που δεν έχει αντιμετωπίσει τις προκλήσεις και τις ευθύνες του χτισίματος ενός σπιτιού και της «παντρείας» μιας κόρης δεν είναι πλήρης, αφού δεν έχει βιώσει τα δεινά ή τα προβλήματα που συνεπάγονται αυτές οι καταστάσεις.

Χτίσιμο σπιτιού: Αναφέρεται στις δυσκολίες, το άγχος, το κόστος και την επιμέλεια που απαιτούνται για την κατασκευή ενός σπιτιού.

Παντρεία κοριτσιού: Υποδηλώνει τις δυσκολίες, το άγχος και τις υποχρεώσεις που συνεπάγεται η ανατροφή και η εύρεση συζύγου για μια κόρη.

Εν κατακλείδι: Η παροιμία τονίζει ότι για να καταλάβει κάποιος πραγματικά τις δυσκολίες της ζωής, πρέπει να έχει περάσει από αυτές τις δύο κορυφαίες, παραδοσιακά, προκλήσεις.

‘Όποιους έχ’ τα γένια έχ’ κι τα χτένια.

Σημαίνει ότι για να κάνει κάποιος κάτι δύσκολο, πρέπει να έχει εξασφαλίσει πρώτα τις απαραίτητες προϋποθέσεις. Για παράδειγμα, κάποιος που έχει γένια (που είναι κάτι δύσκολο να διατηρηθεί) πρέπει να έχει και το χτένι (που είναι το απαραίτητο εργαλείο για να τα περιποιηθεί).

Η φράση «Όποιος έχει τα γένια έχει και τα χτένια» είναι παροιμία που δηλώνει ότι αυτός που έχει ένα πλεονέκτημα ή ένα αγαθό, πρέπει να έχει και τα μέσα (που είναι απαραίτητα) για να το διαχειριστεί σωστά.

Η παροιμία υποδηλώνει την ανάγκη για ευθύνη και ικανότητα.

Ενώ κάποιος μπορεί να έχει ένα πλεονέκτημα (τα γένια), αυτό δεν αρκεί αν δεν έχει την ικανότητα να το φροντίσει (τα χτένια).

‘Όποιους έχ’ τη μύγα μυγιάζει.

Εκείνος που αισθάνεται ένοχος για κάτι, νομίζει ότι οι άλλοι με τα λόγια τους κάνουν υπαινιγμό εναντίον του.

Σύμφωνα με τον δημοσιογράφο και λογοτέχνη **Τάκη Νατσούλη**, η παροιμιακή έκφραση είναι παραλλαγή μιας άλλης που λέει «όποιος έχει τη μύγα σκιάζεται».

Η ολόκληρη φράση είναι: «Ποιος έφαγε το μέλι; Όποιος έχει τη μύγα στο σκιάδι». Από την ολόκληρη, λοιπόν, αυτή φράση βγαίνει το περιστατικό του κλέφτη, που έφαγε το μέλι και προδόθηκε από τη μύγα που κάθισε στο σκιάδι του (δηλαδή το καπέλο του). Το περιστατικό αφηγείται ο **Γιάννης Βλαχογιάννης** στα «Διηγήματα και Μελέτες».

‘Όποιους θέλ’ τα πουλλά, χάν’ κι τα λίγα.

Εκείνος που είναι άπληστος, μένει τελικά ρέστος.

Η φράση «Όποιος θέλει τα πολλά, χάνει και τα λίγα» είναι μια ελληνική παροιμία που δηλώνει ότι η απληστία και η υπερβολική επιθυμία για περισσότερα, οδηγούν συχνά σε απώλεια ακόμα και όσων έχει κανείς. Σημαίνει ότι η προσπάθεια να αποκτήσει κανείς υπερβολικά πολλά μπορεί να τον κάνει να χάσει ό,τι ήδη κατέχει, καθώς η απληστία μπορεί να τον οδηγήσει σε λάθος αποφάσεις και ρίσκα.

Έννοια: Η παροιμία τονίζει την αξία της μετριοπάθειας και της ικανοποίησης με αυτά που έχει κανείς.

Εφαρμογή: Έχει εφαρμογή σε διάφορες πτυχές της ζωής, όπως οικονομικά, σχέσεις ή ακόμη και ευκαιρίες, όπου η ακόρεστη επιθυμία μπορεί να οδηγήσει στην καταστροφή.

‘Όποιους καεί από την κουρκούτ’, φ’σάει κι τη γιαούρτ’.

Εκείνος που έπαθε κάτι κακό, φυλάγεται από κάθε τι, εντελώς ακίνδυνο.

Αυτό που πάθαμε κάποτε μας δημιούργησε μια φοβία και τώρα είμαστε πολύ επιφυλακτικοί, ακόμα και για ακίνδυνα πράγματα. Δικαιολογημένα προσέχουμε να μη ξαναπάθουμε τα ίδια.

Η παροιμία «Όποιος καεί από την κουρκούτ, φουσάει κι τη γιαούρτ» σημαίνει ότι όποιος έχει υποστεί μια κακή εμπειρία σε κάτι, γίνεται καχύποπτος και προσεκτικός σε παρόμοιες καταστάσεις στο μέλλον, ακόμα κι αν αυτές είναι ακίνδυνες, όπως το να φουσάει το γιαούρτι που είναι κρύο, επειδή έμαθε από την προηγούμενη ζημιά με τον ζεστό χυλό.

Σημασία: Η προσοχή και η επιφυλακτικότητα που αποκτά κανείς μετά από ένα λάθος ή έναν πόνο.

Συνώνυμη μορφή: «Όποιος καεί με τον χυλό, φουσάει και το γιαούρτι».

Προέλευση: Έχει λαϊκή, παραδοσιακή προέλευση, με παραλλαγές ανά περιοχή.

‘Όποιους κυνηγάει πολλούς λαγούς, δεν πιάνει κανένα.

Εκείνος που ασχολείται με πολλά πράγματα, δεν τελειώνει κανένα.

Η παροιμία «Όποιος κυνηγάει πολλούς λαγούς, κανένα δεν πιάνει» σημαίνει ότι όποιος προσπαθεί να κάνει ταυτόχρονα πολλά πράγματα, κινδυνεύει να μην πετύχει κανένα από αυτά.

Έννοια: Είναι προτιμότερο να συγκεντρωθεί κάποιος σε έναν ή λίγους στόχους για να τους πετύχει, παρά να κατακερματίσει την προσπάθειά του σε πάρα πολλά πράγματα με κίνδυνο να αποτύχει σε όλα.

Παρόμοιες εκφράσεις: Η έννοια αυτή είναι κοινή σε πολλές παροιμίες, όπως «όποιος τα θέλει όλα δικά του, στο τέλος χάνει και τα λίγα του».

Προέλευση: Μία καταγεγραμμένη μορφή της παροιμίας είναι «Όποιος κυνηγάει πολλούς, λαγούς, κανένα δεν πιάνει», η οποία καταγράφηκε το 1923 από τον **Αγνσίλαο Σγουρίτσα** στο έργο «Γνωμικά εν Βασσαρά».

‘Όποιους λέει την αλήθεια, έχει το Θεό βοήθεια.

Συμβουλή των μεγάλων και ιδιαίτερα των δασκάλων προς τα παιδιά.

Η φράση «Όποιος λέει την αλήθεια έχει το Θεό βοήθεια» είναι παροιμία που τονίζει την αρετή της ειλικρίνειας, υπονοώντας ότι η αλήθεια, αν και μπορεί να είναι δύσκολη, είναι ευθυγραμμισμένη με τη Θεία Πρόνοια. Σημαίνει ότι ο άνθρωπος που μιλά ειλικρινά απολαμβάνει την εύνοια του Θεού και είναι προστατευμένος.

Ερμηνεία: Η παροιμία υποδηλώνει ότι η ειλικρίνεια είναι μια ηθική αρετή που ανταμείβεται, ενώ η αλήθεια θεωρείται σύμμαχος του θείου.

Χρήση: Συχνά χρησιμοποιείται ως συμβουλή για παιδιά, αλλά και ως ηθικό δίδαγμα σε γενικότερο πλαίσιο για να προωθηθεί η ειλικρίνεια.

Παραλλαγές: Υπάρχουν και άλλες παρόμοιες παροιμίες, όπως η παραλλαγή «Όποιος λέει ψέματα θα πνιγεί στα αίματα, κι όποιος λέει αλήθεια έχει τον Θεό βοήθεια», που ενισχύει την αντίθεση μεταξύ του ψεύδους και της αλήθειας.

‘Όποιους λυπάτι του καρφί, χάν’ κι του πέταλου.

Διότι είναι τοιγκούνης και επομένως θα περιορίσει ακόμη περισσότερα τα έξοδά του.

Η παροιμία σημαίνει ότι αν κάποιος διστάζει να χρησιμοποιήσει ή να θυσιάσει κάτι μικρό (το καρφί), κινδυνεύει να χάσει και κάτι μεγαλύτερο και πιο σημαντικό (το πέταλο). Η παροιμία προτρέπει για δράση, καθώς η αναποφασιστικότητα και η φιλαργυρία μπορεί να οδηγήσουν σε μεγαλύτερες απώλειες.

Επεξήγηση: Είναι μια προειδοποίηση ενάντια στην απροθυμία να χαλάσει κανείς κάτι ασήμαντο για να σώσει κάτι πιο σημαντικό.

► Για του καρφί, χαν’ του πέταλου.

‘Όποιους παιζ’ μι τη φουτιά, κάποτε θα καεί.

Εκείνος που ασχολείται με επικίνδυνα πράγματα, κάποτε θα την πάθει.

Η φράση: «Όποιος παίζει με τη φωτιά κάποτε θα καεί» σημαίνει ότι όποιος καταπιάνεται με επικίνδυνα πράγματα, θα υποστεί τις συνέπειες. Με άλλα λόγια, η φράση προειδοποιεί για τους κινδύνους που εμπεριέχει η ενασχόληση με επικίνδυνες καταστάσεις, αφού κάποτε θα έρθει η στιγμή που θα βιώσει τις αρνητικές συνέπειές τους.

Κυριολεκτική και μεταφορική σημασία: Μπορεί να αναφέρεται κυριολεκτικά σε μια πράξη, όπως π.χ. η επιδειξιμανία με ένα αυτοκίνητο, ή μεταφορικά σε πιο σοβαρά ζητήματα, όπως οι επικίνδυνες καταστάσεις που μπορεί να αντιμετωπίσει κάποιος.

Προειδοποίηση: Λειτουργεί ως προειδοποίηση για να αποφεύγονται οι επικίνδυνες καταστάσεις, λέγοντας «άσε τα επικίνδυνα πράγματα, γιατί θα τα πληρώσεις στο τέλος».

Όποιους περφηφανεύιτι, γλήγορα ταπεινώνιτι.

Όποιος περφηφανεύεται για κάτι που δεν το αξίζει, γρήγορα θα αποκαλυφθεί η πραγματικότητα.

Η φράση «Όποιος υπερφηφανεύεται, γρήγορα ταπεινώνεται» είναι μια παροιμία που υπογραμμίζει ότι η αλαζονεία οδηγεί τελικά στην πτώση και την ταπείνωση, ενώ η ταπεινότητα προκαλεί δόξα. Σχετική με αυτήν είναι η αρχαία παροιμία «Πας ο υψών εαυτὸν ταπεινωθήσεται» από την Αγία Γραφή.

Σημασία: Η παροιμία αυτή υποδηλώνει ότι η υπερβολική υπερφάνεια και η αλαζονεία είναι αντιπαραγωγικές και οδηγούν σε δυσμενή αποτελέσματα. Όποιος πιστεύει ότι είναι ανώτερος από τους άλλους, τελικά θα ταπεινωθεί.

Συγγενείς φράσεις: Μια άλλη παρόμοια φράση είναι: «όποιος πολύ υψώνεται γρήγορα ταπεινώνεται».

Θρησκευτικές αναφορές: Η ιδέα αυτή απαντάται και στην Αγία Γραφή, όπως στο Κατά Λουκά Ευαγγέλιο (ιδ' 11) με τη φράση «Πας ο υψών εαυτὸν ταπεινωθήσεται». Επίσης, στην Προς Κορινθίους επιστολή (α' 10, 17) αναφέρεται, «ὅστις καυχάται, ἐν Κυρίῳ ας καυχάται».

Όποιους πουλλά λαλεί, πουλλά σφάλλει

Η παροιμία «όποιος πολλά λαλεί, πολλά σφάλλει» σημαίνει ότι όσο περισσότερο μιλάει κάποιος, τόσο περισσότερες πιθανότητες έχει να κάνει λάθη, να πει ανακρίβειες ή να πει ανοησίες, τονίζοντας την αξία της λιγομίλητης και της σύνεσης, όπως συμβουλεύουν και αρχαία ρητά όπως το «Μη ἐν πολλοῖς ὀλίγα λέγε, ἀλλ' ἐν ὀλίγοις πολλά».

Ερμηνεία: Η φλυαρία οδηγεί σε σφάλματα, γιατί η βιασύνη και η υπερβολή λόγων συχνά ξεπερνούν τη σκέψη.

Συγγενικές παροιμίες: «Τα πολλά λόγια είναι φτώχεια» και «όποιος πολλά ομιλεί, πολλά σφάλλει».

Αρχαία προέλευση: Συγγενεύει με τη λακωνική αρχή «το λακωνίζειν ἐστὶ φιλοσοφείν» (το να μιλάς λίγα και ουσιαστικά είναι σοφία).

Όποιους σκάβ' του λάκκου άλλου, πέφτ' ου ίδιους μέσα.

Εκείνος που δολιεύεται τον άλλο, την παθαίνει ο ίδιος.

Η παροιμία «Όποιος σκάβει τον λάκκο άλλου, πέφτει ο ίδιος μέσα» σημαίνει ότι κάποιος που προσπαθεί να βλάψει ή να παγιδεύσει κάποιον άλλον, συνήθως καταλήγει να πάθει το ίδιο, εφόσον η κακή του πρόθεση στρέφεται εναντίον του. Είναι ένα μάθημα για την αυτοκαταστροφική φύση του κακόβουλου σχεδιασμού.

Ερμηνεία: Κάποιος που θέλει να κάνει κακό σε άλλον, συχνά το κακό επιστρέφει σε αυτόν τον ίδιο.

Σημασία: Η παροιμία διδάσκει ότι οι κακές προθέσεις και οι κακόβουλες πράξεις τείνουν να γυρνούν μπουμέρανγκ και να βλάπτουν τελικά αυτόν που τις επιδιώκει.

‘Όποιους σπέρν’ ανέμους, θιρίζ’ θύελλες.

Εκείνος που διαδίδει ψέματα και κατηγορίες, εναντίον άλλων, σίγουρα θα αντιμετωπίσει την μήνη όλων αυτών.

Η παροιμία «Όποιος σπέρνει ανέμους, θιρίζει θύελλες» σημαίνει ότι οι απερίσκεπτες, απρόσεκτες ή επικίνδυνες πράξεις οδηγούν σε σοβαρές και δυσάρεστες συνέπειες. Είναι μια προειδοποίηση πως ό,τι κακό πράξεις, αυτό θα έχει και δυσμενείς αντιδράσεις και αποτελέσματα.

Εξήγηση: Η παροιμία χρησιμοποιεί τη μεταφορά της σποράς και του θερισμού για να δείξει την αιτιώδη σχέση μεταξύ των πράξεων και των συνεπειών τους.

Σημασία: Υποδηλώνει ότι η ευθύνη για όσα συμβαίνουν φέρει και ο ίδιος ο δράστης, καθώς οι δικές του ενέργειες έχουν προκαλέσει το αρνητικό αποτέλεσμα.

Παράδειγμα: Σε μια κυριολεκτική έννοια, αν κάποιος σπείρει εχθρότητα και διχόνοια (ανέμους), είναι πιθανό να αντιμετωπίσει οργή και αντιδράσεις (θύελλες).

«Όποιους φ’λάει τα ρούχα τ’, έχ’ τα μισά»,

Η παροιμία «Όποιος φυλάει τα ρούχα του, έχει τα μισά» σημαίνει ότι όποιος είναι προσεκτικός, επιμελής και προφυλάσσεται από τις απώλειες ή τους κινδύνους, διατηρεί (ή εξασφαλίζει) ένα μεγάλο μέρος της περιουσίας, της υγείας ή της θέσης του, δηλαδή δεν τα χάνει όλα, επιβιώνει καλύτερα μέσα στις δυσκολίες.

Σημασία: Προσοχή, προνοητικότητα, επιμέλεια.

Εφαρμογή: Αντί να ρισκάρει τα πάντα, ένας συνετός άνθρωπος διαφυλάσσει το «μισό» (πολύ σημαντικό μέρος) για τις δύσκολες μέρες.

Με λίγα λόγια: Η προνοητικότητα και η φροντίδα σε «μικρά» (τα ρούχα) σου εξασφαλίζουν τα «μεγάλα» (τα μισά) και σε προστατεύουν από το να χάσεις τα πάντα σε μια κρίση.

‘Όπου Γιώργους κι μάλαμα.

Κολακευτική φράση για το φίλο και συγγενή μου.

Η παροιμία «Όπου Γιώργος και μάλαμα» σημαίνει ότι όπου υπάρχει ένας «Γιώργος», κάτι καλό και πολύτιμο συμβαίνει. Συχνά αναφέρεται σε ένα ατυχές ή δυσάρεστο συμβάν που, κατά σύμπτωση, συνέβη παρουσία ενός Γιώργου και η παροιμία χρησιμοποιείται για να δείξει ότι ο Γιώργος δεν είναι υπεύθυνος, αλλά απλώς βρέθηκε εκεί. Κάποιοι πιστεύουν ότι η παροιμία έγινε πιο γνωστή μέσω του τραγουδιού του **Χρήστου Μπτσάκη**.

Σημασία: Υποδηλώνει ότι ο Γιώργος δεν έφταιγε για κάτι αρνητικό που συνέβη, απλώς βρέθηκε στην ίδια τοποθεσία.

‘Όπου δεν πίπτει λόγος, πίπτει ράβδος.

Η παροιμία «Όπου δεν πίπτει λόγος, πίπτει ράβδος» σημαίνει ότι όποιον δεν πείθουν τα λογικά επιχειρήματα και οι νουθεσίες, τον επιβάλλει η τιμωρία (το ξύλο), υποδηλώνοντας πως η σωματική τιμωρία ήταν η τελευταία λύση για το σωφρονισμό ανυπάκουων ατόμων, κυρίως μαθητών.

Αναλυτικά:

Σημασία: Όταν η ήπια επίπληξη δεν έχει αποτέλεσμα, ακολουθεί η σκληρότερη μέθοδος, δηλαδή η σωματική τιμωρία.

Προέλευση και Παραλλαγές:

Η αρχική μορφή ήταν πιθανώς «Ον ου τύπτει λόγος, ουδέ ράβδος» (αυτόν που δεν χτυπά ο λόγος, ούτε η ράβδος τον χτυπά) ή «όπου δεν τύπτει λόγος, τύπτει ράβδος» (αυτόν που δεν τον χτυπά ο λόγος, τον χτυπά η ράβδος).

Με την πάροδο του χρόνου, το «τύπτει» (χτυπά) αντικαταστάθηκε με το «πίπτει» (πέφτει) και το «πείθει» (πειθώ), για να γίνει πιο παραστατική και ρυθμική.

Εφαρμογή: Η φράση χρησιμοποιήθηκε παραδοσιακά για να περιγράψει την εκπαιδευτική πρακτική της σωματικής τιμωρίας μαθητών.

Σύγχρονη Χρήση: Σήμερα, η φράση παραμένει καθιερωμένη, παρότι η σωματική τιμωρία έχει πάψει να ισχύει, και χρησιμοποιείται μεταφορικά για περιπτώσεις, που η λογική αδυνατεί να επιβάλει την τάξη.

‘Όπους βρήκεις νύφ’ κι όχ’ όπους ήξιρις

Η φράση σημαίνει να αποδεχτείς μια κατάσταση ή ένα άτομο, όπως είναι στην πραγματικότητα, ακόμα κι αν διαφέρει από τις προσδοκίες ή τις γνώσεις σου. Η έκφραση τονίζει την ανάγκη να προσαρμοστείς στην πραγματικότητα, κάνοντας την αναφορά σε μια παροιμία ή μια ιστορία όπου μια νύφη έπρεπε να προσαρμοστεί στις συνθήκες του γάμου της και να μην βασιστεί σε ό,τι «ήξερε» από πριν.

Η φράση «Όπως βρήκες νύφη, όchi όπως ήξερες» είναι μια παροιμία που σημαίνει ότι πρέπει να προσαρμοστείς στις νέες συνθήκες και τα νέα δεδομένα που προκύπτουν, αντί να βασίζεσαι σε προηγούμενες ιδέες ή προσδοκίες. Λέγεται κυρίως σε νέες νύφες που έρχονται σε ένα νέο περιβάλλον και πρέπει να προσαρμοστούν στις νέες οικογενειακές σχέσεις και συνθήκες.

Σημασία: Η φράση τονίζει την ανάγκη για προσαρμογή και αποδοχή. Οι καταστάσεις δεν είναι πάντα όπως τις φανταζόμαστε ή όπως τις ξέραμε.

Πλαίσιο χρήσης: Συνήθως χρησιμοποιείται για να συμβουλευτεί κάποιον, ιδιαίτερα μια νύφη, να μην είναι αυστηρός και να δει τα πράγματα όπως είναι στην πραγματικότητα, αντί για όπως νόμιζε ότι θα είναι.

Εναλλακτική διατύπωση: Η φράση λέγεται και ως «Όχι όπως ήξερες, αλλά όπως βρήκες, νυφούλα μου».

‘Όπου φτωχός κι η μοίρα τ’.

Ο φτωχός είναι και άμοιρος. Το πεπρωμένο του φτωχού, η μοίρα του, είναι σαν κι αυτόν φτωχή.

Η φράση «όπου φτωχός κι η μοίρα του» σημαίνει ότι ο φτωχός αντιμετωπίζει πάντα τις χειρότερες συνθήκες, την ατυχία και τις δυσκολίες που του αναλογούν, σαν να είναι γραμμένο να έχει τα πιο δύσκολα και να μην μπορεί να ξεφύγει από την κατάστασή του, αναδεικνύοντας την αδικία και τη μοιρολατρία απέναντι στην ένδεια.

Σημασία και χρήση:

Μοιρολατρία: Υπονοεί ότι η φτώχεια φέρνει μαζί της μια σειρά από προβλήματα και ατυχίες (μοίρα), σαν να είναι αναπόφευκτο.

Αναπόφευκτο: Εκφράζει την πεποίθηση ότι ο φτωχός δεν μπορεί να ξεφύγει από τη μοίρα του και θα είναι πάντα αυτός που θα υποφέρει περισσότερο.

Αντίστοιχες εκφράσεις: Μπορεί να συνδεθεί και με την ιδέα ότι «ο άνθρωπος φτιάχνει την τύχη του» (αν και η παροιμία τονίζει το αντίθετο) ή την «άμοιρη τύχη».

Παράδειγμα: «Πέθανε από την πείνα και την αρρώστια, όπου φτωχός κι η μοίρα του».

‘Όπους έστρουςις θα κοιμ’θείς.

Ανάλογα με την πολιτεία που έκανες θα είναι και η απολαβή σου.

Η φράση «Όπως έστρωσες θα κοιμηθείς» σημαίνει ότι πρέπει να είσαι υπεύθυνος για τις συνέπειες των πράξεών σου. Είναι μια έκφραση που υποδηλώνει ότι η συμπεριφορά κάποιου έχει άμεσο αντίκτυπο και οι ενέργειές του οδηγούν σε συγκεκριμένα αποτελέσματα, είτε θετικά είτε αρνητικά.

Σημασία: Αντιμετωπίζεις τις συνέπειες αυτών που έχεις κάνει.

Παράδειγμα: Αν κάποιος εργάζεται σκληρά, θα έχει καλά αποτελέσματα στην δουλειά του. Αντίθετα, αν κάποιος τεμπελιάζει, θα αντιμετωπίσει αρνητικές συνέπειες.

‘Όπους λάχ’ εμείς οι βλάχ’.

Είμαστε ικανοποιημένοι με όλες τις καταστάσεις.

Η παροιμία «Εμείς οι βλάχοι, όπως λάχει» σημαίνει ότι όσοι είναι καλόβουλοι, προσαρμοσίμοι και δεν έχουν απαιτήσεις, κάνουν τα πράγματα «όπως λάχει», δηλαδή με ό,τι περιστασιακό ή ευκαιριακό μέσο διαθέτουν. Αναφέρεται σε ανθρώπους που προχωρούν χωρίς ιδιαίτερη οργάνωση, αλλά με θετική διάθεση και προθυμία για να ολοκληρώσουν κάτι.

Ερμηνεία: Η έκφραση χρησιμοποιείται για να περιγράψει κάποιον που δεν είναι απαιτητικός και μπορεί να προσαρμοστεί σε οποιαδήποτε κατάσταση.

Αναφορά σε «βλάχους»: Η χρήση της λέξης «βλάχοι» εδώ δεν είναι υποτιμητική, αλλά αναφέρεται σε ανθρώπους που θεωρούνται προσγειωμένοι, χωρίς πολυτέλειες και που συνήθως κάνουν τα πράγματα με τον τρόπο που τους επιτρέπει η περίσταση.

Παρόμοια έκφραση: Μια παρόμοια έκφραση είναι «όπου λάχει», που σημαίνει «όπου βρει ευκαιρία».

‘Οπούς σι γλέπου κι μι γλέπ’ς.

Σίγουρα θα γίνει αυτό που είπαμε.

Αυτά που σου είπα είναι τα πραγματικά γεγονότα. Έτσι έγιναν και είναι αληθινά, όπως είναι αληθινή αυτή η στιγμή που σε βλέπω και με βλέπεις.

Η φράση «Όπως σε βλέπω και με βλέπεις» δεν είναι τυπική ελληνική και μπορεί να είναι παραλλαγή μιας έκφρασης που αναφέρεται στην αμοιβαία κατανόηση, την ειλικρίνεια ή την κοινή αντίληψη μιας κατάστασης. Μπορεί να σημαίνει ότι τα άτομα κατανοούν την αλήθεια ή την πραγματικότητα με τον ίδιο τρόπο.

Αμοιβαία κατανόηση: Τα άτομα κατανοούν τα πράγματα με τον ίδιο τρόπο και βλέπουν την κατάσταση ως έχει.

Ειλικρίνεια: Μια δήλωση που υπονοεί ότι η αλήθεια είναι προφανής για όλους όσους κοιτούν.

Κοινή αντίληψη: Τα δύο άτομα μοιράζονται την ίδια οπτική γωνία και αντιλαμβάνονται το ίδιο πράγμα.

‘Ορθιου του Φιγγάρ’, ξάπλα ου καπιτάνιους.

Πλάγια του Φιγγάρ’ όρθιους ου καπιτάνιους.

Η πείρα του καπετάνιου λέει ότι όταν το φεγγάρι είναι όρθιο θα έχει θαλασσοταραχή, και επομένως μπορεί να κοιμηθεί. Συμβαίνει όμως και το αντίθετο.

«Πλάγιο το Φεγγάρι, όρθιος ο καπετάνιος»: Όταν το Φεγγάρι φαίνεται πλαγιαστό, η θάλασσα θα είναι ανήσυχη, γι’ αυτό ο καπετάνιος πρέπει να είναι σε εγρήγορση.

«Όρθιο το Φεγγάρι, ξάπλα ο καπετάνιος»: Όταν το φεγγάρι είναι κάθετο, οι καιρικές συνθήκες είναι καλές και η θάλασσα ήρεμη, οπότε ο καπετάνιος μπορεί να ξεκουραστεί.

Σημείωση. Σύμφωνα με τη σύγχρονη μετεωρολογία και αστρονομία, αυτό δεν συμβαίνει, διότι δεν έχει καμιά σχέση ο καιρός με όλα αυτά.

‘Οριξ’ να ’χ’ς.

Αρκεί να το θέλεις.

Η φράση «Όρεξη να έχεις» σημαίνει ότι η διάθεση και η επιθυμία για να κάνεις κάτι είναι το πιο σημαντικό. Συχνά χρησιμοποιείται για να τονίσει ότι η θέληση είναι το πρωτεύον, ανεξάρτητα από τις δυσκολίες ή τα εμπόδια που μπορεί να συναντήσει κανείς. Η φράση

είναι η ελλιπής έκφραση μιας πιο ολοκληρωμένης παροιμίας, όπως «Όρεξη να έχεις, τα άλλα γίνονται», η οποία υποδηλώνει ότι όταν υπάρχει πραγματική επιθυμία, βρίσκονται και οι λύσεις.

Πρωταγωνιστικός ρόλος της επιθυμίας: Η φράση τονίζει ότι η «όρεξη», δηλαδή η επιθυμία και η διάθεση, είναι το πιο κρίσιμο στοιχείο.

Επιβεβαίωση της θέλησης: Χρησιμοποιείται για να ενθαρρύνει και να επιβεβαιώσει ότι αν κάποιος πραγματικά θέλει να κάνει κάτι, θα βρει τον τρόπο.

Υπονοούμενη παροιμία: Η φράση είναι η πιο συνηθισμένη και σύντομη έκφραση της παροιμίας «Όρεξη να έχεις, τα άλλα γίνονται», η οποία υποδηλώνει ότι η διάθεση και η αποφασιστικότητα οδηγούν στην επίλυση προβλημάτων.

Όσα δεν μπορεί να φθάσει η αλεπού, τα κάνει κρεμαστάρια.

Όταν δεν μπορείς να κάνεις κάτι τώρα, άφησέ το για αργότερα που θα ωριμάσεις και θα είσαι πιο επιτήδειος.

Η φράση περιγράφει την τάση κάποιου να υποβαθμίζει ή να απαξιώνει κάτι που δεν μπορεί να αποκτήσει ή να πετύχει. Αντί να παραδεχτεί την αποτυχία, το άτομο προσπαθεί να δικαιολογήσει την αδυναμία του υποστηρίζοντας ότι αυτό που δεν κατάφερε δεν του άρεσε ή δεν το ήθελε πραγματικά.

Η παροιμία «όσα δεν μπορεί να φθάσει η αλεπού, τα κάνει κρεμαστάρια» περιγράφει την εκλογίκευση, δηλαδή την τάση να υποτιμάμε ή να απαξιώνουμε κάτι που δεν μπορούμε να αποκτήσουμε ή να κατακτήσουμε, αντί να παραδεχτούμε την αποτυχία μας ή την αδυναμία μας. Είναι μια άμυνα για να προστατεύσουμε την αυτοεκτίμησή μας, δικαιολογώντας την αδράνεια και την έλλειψη προσπάθειας με την «εικονική» απόρριψη του αρχικού στόχου.

Η Αλεπού και τα σταφύλια: Η παροιμία βασίζεται στον μύθο «Η αλεπού και τα σταφύλια», όπου η αλεπού δεν μπορεί να φτάσει τα σταφύλια που βρίσκονται ψηλά και τελικά απομακρύνεται λέγοντας ότι είναι άγουρα.

Μη ικανοποίηση: Περιγράφει περιπτώσεις όπου κάποιος, αντί να αναγνωρίσει την αποτυχία ή να δουλέψει σκληρότερα για να ξεπεράσει τα εμπόδια, επιλέγει να υποβαθμίσει τη σημασία του στόχου.

Στασιμότητα: Η εκλογίκευση, παρόλο που είναι μια φυσική ανθρώπινη συμπεριφορά, μπορεί να οδηγήσει σε στασιμότητα και να αποτρέψει την προσωπική ανάπτυξη και την επίτευξη στόχων.

Προσωπικές σχέσεις: Εφαρμόζεται συχνά στις προσωπικές σχέσεις, όπου ένα άτομο μπορεί να χαρακτηρίσει τη σύντροφό του ως «δύσκολη» ή «απαιτητική» για να κρύψει την αδυναμία του να ανταποκριθεί.

Εσωτερική αβεβαιότητα: Συχνά, πίσω από αυτή την ανάγκη να υποτιμήσουμε ό,τι δεν μας ανήκει, κρύβεται η ανασφάλεια και η αβεβαιότητα του ίδιου του ατόμου.

‘Όσα δίν’ς τόσα παίρν’ς.

Σημαίνει ότι η ανταμοιβή ή η αντίδραση που λαμβάνεις είναι ανάλογη με αυτό που προσφέρεις. Είναι μια αρχή που υποδηλώνει ότι οι πράξεις, η καλοσύνη, η προσπάθεια ή η γενναιοδωρία σου θα ανταμειφθούν αντίστοιχα. Αν δώσεις περισσότερα, θα λάβεις περισσότερα. Αν δώσεις λιγότερα, θα λάβεις λιγότερα.

Η φράση «όσα δίνεις, τόσα παίρνεις» σημαίνει ότι η ανταμοιβή ή η ανταπόκριση που λαμβάνεις είναι ανάλογη με αυτό που προσφέρεις, είτε σε θετικό είτε σε αρνητικό πλαίσιο. Υποδηλώνει την ιδέα της αμοιβαιότητας στις ανθρώπινες σχέσεις, όπου οι πράξεις σου καθορίζουν την έκβαση.

Ανταμοιβή: Όταν προσφέρεις κάτι θετικό, όπως αγάπη, φροντίδα ή βοήθεια, είναι πιθανό να λάβεις την ίδια ανταπόκριση πίσω.

Ανταπόκριση: Η έκφραση εφαρμόζεται και σε αρνητικές πράξεις, υπονοώντας ότι αν φέρεσαι άσχημα, θα λάβεις την ίδια κακή συμπεριφορά.

Αιτία και αποτέλεσμα: Είναι μια υπενθύμιση ότι οι ενέργειές μας έχουν συνέπειες και ότι οι σχέσεις βασίζονται σε αμοιβαία ανταλλαγή.

‘Όσα μύθια τόσ’ αλήθεια.

Η φράση αυτή μας λέει ότι κάθε τι που λέγεται σαν φράση ή σαν μύθος, έχει την πηγή της σε κάποιο πραγματικό γεγονός. Δηλαδή κάθε τι που λέγεται κρύβει μέσα του και κάποια αλήθεια.

Η φράση «Όσα μύθια τόση αλήθεια» αναφέρεται στο πώς η αλήθεια μπορεί να κρυφτεί ή να διαστρεβλωθεί πίσω από ιστορίες και μύθους. Είναι ένας τρόπος να ειπωθεί ότι όσο περισσότερο μιλάμε για κάτι, τόσο περισσότερο μπορεί να παρουσιαστεί παραπλανητικά και όσο περισσότερο προσπαθούμε να κρύψουμε κάτι, τόσο πιο εμφανές γίνεται.

Μύθοι και αλήθεια: Η φράση συνδέει τον μύθο με την αλήθεια, υποδηλώνοντας ότι οι μύθοι μπορούν να περιέχουν αλήθεια, αλλά συχνά την αλλοιώνουν ή την κρύβουν.

Παραπλάνηση: Μπορεί να σημαίνει ότι κάποιος χρησιμοποιεί μύθους για να καλύψει την αλήθεια ή να δώσει μια ψευδή εικόνα.

Παραπλανητική παρουσίαση: Όσο περισσότερο κάποιος μιλάει για κάτι, τόσο πιο πιθανό είναι να δημιουργήσει μια ολόκληρη ιστορία γύρω από αυτό, που δεν είναι απαραίτητα η αλήθεια.

Διαστρέβλωση: Μπορεί να υποδηλώνει ότι η αλήθεια έχει παραμορφωθεί ή ότι η ιστορία είναι τόσο εμποτισμένη με την προσωπική άποψη, που η αλήθεια έχει χαθεί.

‘Όσα ξέρ’ ου νοικοκύρ’ς δεν τα ξέρ’ ο μουσαφίρ’ς

Η παροιμία σημαίνει ότι αυτός που ζει και είναι υπεύθυνος για ένα χώρο ή μια κατάσταση (ο νοικοκύρης) γνωρίζει πολύ καλύτερα την πραγματικότητα από κάποιον που έρχεται

από έξω (ο μουσαφίρης) και έχει μια επιφανειακή γνώση. Ο νοικοκύρης κατανοεί τις λεπτομέρειες, τις δυσκολίες και τις συνθήκες που δεν είναι εμφανείς σε έναν ξένο.

Νοικοκύρης: Το άτομο που έχει την ευθύνη, τον έλεγχο και την καθημερινή εμπειρία ενός χώρου ή μιας κατάστασης.

Μουσαφίρης: Ο επισκέπτης, ο ξένος, αυτός που δεν είναι εξοικειωμένος με τις λεπτομέρειες και τις ιδιαιτερότητες μιας κατάστασης.

‘Όσα παν’ κι όσα έρθουν.

Λέγεται για εκείνον που δεν ενδιαφέρεται για συγκεκριμένο αποτέλεσμα, αλλά ικανοποιείται με ό,τι και αν συμβεί.

Η φράση «Όσα πάνε και όσα έρθουν» σημαίνει ότι πρέπει να είμαστε προετοιμασμένοι για ό,τι μπορεί να συμβεί, είτε θετικό είτε αρνητικό, και να δράσουμε ανάλογα. Μπορεί να εκφράζει αποδοχή, ρεαλισμό ή και μια γενναιότερη προσέγγιση απέναντι σε μια κατάσταση, χωρίς να προσχεδιάζουμε ή να ανησυχούμε υπερβολικά για το μέλλον.

Αποδοχή και ρεαλισμός: Αναφέρεται σε μια νοοτροπία που αποδέχεται ότι τα πράγματα εξελίσσονται και δεν μπορούμε να τα ελέγξουμε όλα, γι’ αυτό και αφήνουμε το μέλλον να κυλήσει όπως έρθει.

Γενναιότητα και αποφασιστικότητα: Υποδηλώνει ότι, όποιες δυσκολίες κι αν προκύψουν («όσα πάνε»), θα τις αντιμετωπίσουμε με θάρρος («όσα έρθουν»).

Δράση χωρίς προγραμματισμό: Μπορεί να περιγράφει έναν άνθρωπο που ενεργεί αυθόρμητα, χωρίς συγκεκριμένο σχέδιο, αφήνοντας τα πράγματα να πάρουν τον δρόμο τους.

‘Όσα φερν’ η ώρα δεν τα φερν’ ου χρόνους.

Υπάρχουν τα έκτακτα μεμονωμένα γεγονότα που συμβαίνουν κάποια στιγμή, ενώ τα μεγάλα γεγονότα θέλουν χρόνο για να εξελιχθούν.

Η παροιμία «Όσα φερν’ η ώρα δεν τα φερν’ ου χρόνους» σημαίνει ότι σε μια στιγμή μπορούν να συμβούν γεγονότα που θα χρειάζονταν πολύ χρόνο για να συμβούν ή ότι η κατάλληλη στιγμή είναι καθοριστική για τις εξελίξεις στη ζωή. Υπογραμμίζει τη σημασία της συγκυρίας και την ταχύτητα με την οποία μπορούν να αλλάξουν τα πράγματα.

Σημασία: Μια στιγμή μπορεί να είναι καθοριστική και να φέρει μεγάλες αλλαγές, πολύ πιο γρήγορα από ό,τι θα γινόταν σε βάθος χρόνου.

Παραδείγματα:

Μια ξαφνική ευκαιρία που παρουσιάζεται.

Ένα γεγονός που αλλάζει τη ροή της ζωής μας σε ένα μόνο δευτερόλεπτο.

Παρόμοια παροιμία: «Ο λόγος εις την ώρα του χίλια φλουριά αξίζει, κι αν δεν τον πεις στην ώρα του, τίποτα δεν αξίζει».

Ο σκοπός αγιάζει τα μέσα.

Πρέπει να χρησιμοποιήσουμε κάθε δυνατότητα, έστω και αθέμιτη, για να πετύχουμε έναν καλό σκοπό.

Η φράση «ο σκοπός αγιάζει τα μέσα» σημαίνει ότι ένας σκοπός (όσο και αν είναι αμφιλεγόμενος ή ανήθικος) μπορεί να δικαιολογήσει τη χρήση αθέμιτων ή ανήθικων μεθόδων για να τον επιτύχει κανείς. Είναι μια παροιμία που υπονοεί ότι ο τελικός στόχος, ακόμα κι αν επιτευχθεί με ακατάλληλα μέσα, μπορεί να θεωρηθεί δίκαιος ή δικαιολογημένος.

Ερμηνεία: Η φράση υποδηλώνει ότι, εφόσον ο τελικός σκοπός θεωρείται σημαντικός ή «υψηλός», τότε οι πράξεις που έγιναν για να τον επιτύχουν μπορεί να παραβλέπονται ή να δικαιολογούνται.

Συχνές χρήσεις: Χρησιμοποιείται κυρίως για να δικαιολογήσει ενέργειες που, από μόνες τους, θα θεωρούνταν λάθος, αλλά σε συνάρτηση με τον τελικό σκοπό, παρουσιάζονται ως απαραίτητες ή επιτρεπτές.

Παραδείγματα: Ιστορικά, πολιτικές ιδεολογίες ή επαναστατικά κινήματα έχουν χρησιμοποιήσει αυτή την αρχή για να δικαιολογήσουν βίαιες ή καταστροφικές πράξεις, με το επιχείρημα ότι αυτές οι πράξεις εξυπηρετούν έναν «ανώτερο» σκοπό, όπως η αλλαγή καθεστώτος ή η απελευθέρωση ενός λαού.

Σημείωση: Η φράση αυτή αμφισβητείται συχνά, καθώς παραβλέπει τις ηθικές επιπτώσεις των πράξεων και επικεντρώνεται αποκλειστικά στο αποτέλεσμα, κάτι που μπορεί να οδηγήσει σε επικίνδυνες συμπεριφορές.

Ο σκύλος μι τη γάτα δεν κάνουν αντάμα.

Οι μαλωμένοι άνθρωποι, δύσκολα συμβιβάζονται.

Η φράση «Ο σκύλος με τη γάτα δεν κάνουν αντάμα» σημαίνει ότι δεν ταιριάζουν ή δεν συνεργάζονται καλά μεταξύ τους, υποδηλώνοντας διαφορετικές συμπεριφορές και αντιμαχόμενες φύσεις. Στην κυριολεκτική της σημασία, αναφέρεται στην ιδέα ότι οι δύο αυτές φυλές ζώων είναι δύσκολο να ζήσουν μαζί αρμονικά, ενώ μεταφορικά χρησιμοποιείται για να περιγράψει καταστάσεις όπου δύο πρόσωπα ή ομάδες δεν μπορούν να συνεργαστούν.

Κυριολεκτική σημασία: Πολλές φορές, ο σκύλος και η γάτα δεν είναι φιλικόι μεταξύ τους και μπορεί να υπάρχουν συγκρούσεις.

Μεταφορική σημασία: Η έκφραση χρησιμοποιείται για να περιγράψει οποιαδήποτε σύγκρουση ή ασυμβατότητα μεταξύ δύο όρων, όπως π.χ. δύο άτομα με διαφορετικές απόψεις που δεν μπορούν να συμφωνήσουν.

Όσοι πιστοί προσέλθετε.

Πρόσκληση προς τα περιβάλλοντα πρόσωπα να συνδράμουν σε μια υπόθεση ή σε ένα έργο.

Η φράση «όσοι πιστοί προσέλθετε» σημαίνει «όσοι είστε αφοσιωμένοι» ή «όσοι ενδιαφέρεστε» και είναι μια πρόσκληση για να παρευρεθεί κάποιος σε μια ομαδική δραστηριότητα. Χρησιμοποιείται για να προσκαλέσει άτομα να συμμετάσχουν σε κάτι, όπως ένα πάρτι ή μια εκδήλωση.

Σημασία: Πρόσκληση για συμμετοχή σε μια ομαδική δραστηριότητα.

Προέλευση: Η χρήση του «πιστοί» εδώ δεν αναφέρεται απαραίτητα σε θρησκευτική πίστη, αλλά δηλώνει αφοσίωση, πίστη ή ενδιαφέρον για αυτό που προσφέρεται.

Χρήση: Χρησιμοποιείται σε μη θρησκευτικά ή θρησκευτικά πλαίσια για να καλωσορίσει όσους είναι πρόθυμοι να παρευρεθούν. Για παράδειγμα, μπορεί να ειπωθεί: «Αύριο θα κάνω πάρτι, όσοι πιστοί προσέλθετε».

Όσο αραίουν τα σκόρδα, τόσο χοντραίνουν.

Όσο αραιώνουν οι συμμετέχοντες σε μια εκδήλωση (κυρίως δείπνο), τόσο καλύτερα είναι γι' αυτούς,

Η παροιμία «Όσο αραιώνουν τα σκόρδα, τόσο χοντραίνουν» σημαίνει ότι όταν δίνεται ελευθερία και χώρος στα άτομα, αυτά μπορούν να προοδεύσουν και να αναπτυχθούν καλύτερα. Η παροιμία χρησιμοποιεί την παρατήρηση από τη γεωργία, όπου τα σκόρδα που φυτεύονται με μεγαλύτερη απόσταση μεταξύ τους, αναπτύσσουν μεγαλύτερους και πιο χοντρούς βολβούς, επειδή έχουν περισσότερους πόρους.

Κυριολεκτική σημασία: Όταν τα σκόρδα φυτεύονται αραιά, έχουν περισσότερο χώρο και θρεπτικά συστατικά για να αναπτυχθούν.

Μεταφορική σημασία: Όταν οι άνθρωποι έχουν ελευθερία κινήσεων, χώρο για να αναπτυχθούν και να εκφραστούν, τότε ανθίζουν και προοδεύουν.

Όσο ο νους σου στο χωράφι, τόσο να βριθούν τα βόδια.

Η παροιμία «Όσο ο νους σου στο χωράφι, τόσο να βριθούν τα βόδια» σημαίνει ότι για να έχεις επιτυχία σε μια εργασία, πρέπει να εστιάζεις πλήρως σε αυτήν και να είσαι παρών σε όλη τη διαδικασία. Εάν το μυαλό σου είναι αλλού ενώ δουλεύεις στο χωράφι, τότε δεν μπορείς να έχεις και τα αποτελέσματα που χρειάζεσαι, όπως η απουσία των βοδιών που είναι απαραίτητα για την ολοκλήρωση της δουλειάς.

Εστίαση: Η παροιμία τονίζει τη σημασία της συγκέντρωσης σε αυτό που κάνεις.

Αφοσίωση: Δείχνει ότι η επιτυχία έρχεται όταν είσαι αφοσιωμένος στη δουλειά σου, από την αρχή μέχρι το τέλος.

Απόδοση: Αντίστοιχα, η έλλειψη προσοχής και αφοσίωσης, οδηγεί σε προβλήματα και καθυστερήσεις, όπως η έλλειψη των απαραίτητων βοδιών.

‘Όσου παλιών’ η κουπρά, τόσοσ χουνέβ’.

Η φράση λέγεται για μερικούς, που ενώ με τα χρόνια πρέπει η ζωτικότητα τους να ελαττώνεται, αυτοί αντιθέτως γίνονται πιο ζωηροί και τολμηροί για νεανικές πράξεις.

Η φράση «Όσο παλιώνει η κοπριά, τόσο καλύτερα χωνεύει» είναι παροιμιώδης έκφραση και σημαίνει: Όσο περνάει ο χρόνος, κάτι “ωριμάζει” και γίνεται πιο χρήσιμο, πιο αποτελεσματικό ή πιο πολύτιμο.

Στην κυριολεξία, η παλιωμένη κοπριά γίνεται καλύτερο λίπασμα.

Μεταφορικά χρησιμοποιείται για:

ανθρώπους που βελτιώνονται με την εμπειρία,
καταστάσεις που ωριμάζουν και αποδίδουν καλύτερα με τον χρόνο,
ή και σαν χιουμοριστικό/πικρό σχόλιο για κάποιον που με τον καιρό «στρώνει».

‘Ο,τ’ βρέξ’ ας κατιβάσ’.

‘Ό,τι θέλει ο Θεός ας κάνει, εμείς θα το δεχτούμε. Με τη φράση αυτή δεχόμαστε αδιαμαρτύρητα τη μοίρα μας.

Η φράση «Ό,τι βρέξει ας κατεβάσει» σημαίνει ότι κάποιος είναι αδιάφορος για το αποτέλεσμα μιας πράξης ή κατάστασης, κάνοντας κάτι χωρίς να λαμβάνει υπόψη τις συνέπειες. Εκφράζει αδιαφορία για το αποτέλεσμα, επιδεικνύοντας μια στάση «ό,τι γίνει, ας γίνει».

Σημασία: Αδιαφορία, παθητικότητα ή ακόμα και αυτοκαταστροφική διάθεση, όπου το άτομο δεν ενδιαφέρεται για τις συνέπειες των πράξεών του.

Χρήση: Συχνά χρησιμοποιείται για να περιγράψει την απερисκεψία ή την έλλειψη ενδιαφέροντος για κάτι, όπως φαίνεται και σε στίχους λαϊκού τραγουδιού.

Παρόμοιες εκφράσεις: Άλλες παρόμοιες εκφράσεις είναι «κάνε ό,τι νομίζεις», «κάνει ό,τι κατεβάσει η γκλάβα του» ή «η κεφάλια του».

Οτ’ βρέξ’ ας κατιβάσ’, κάτ’ στου Σκατιάρ’.

‘Ό,τι είναι να γίνει, ας γίνει. Δείχνει μοιρολατρική αποδοχή των γεγονότων.

Ας γίνει ό,τι γίνει, με την έννοια του να μην υπολογίζεις τις συνέπειες. Χρησιμοποιείται για να εκφράσει αποφασιστικότητα, παραίτηση από τον έλεγχο της κατάστασης, ή την αποδοχή των όσων έρχονται, ακόμα κι αν είναι δυσάρεστα. Είναι μια έκφραση που δείχνει διάθεση να αντιμετωπίσεις τις εξελίξεις, ανεξάρτητα από το αποτέλεσμα.

Ο Σκατιάρης ήταν ένα έλος στην αρχή του κάμπου της Καρδίτσας, κάτω από τα Κανάλια, όπου συγκεντρώνονταν και διαλύονταν όλα τα απόβλητα του χωριού.

‘Ότ’ είπαμι, νιρό κι αλάτ’.

Κατά τη συμφιλίωση μετά από καυγά, λέμε ότι όσα έγιναν θα θεωρούνται «νερό και αλάτι», δηλαδή ότι είναι περασμένα, ξεχασμένα.

Η φράση «ό,τι είπαμε, νερό κι αλάτι» σημαίνει ας ξεχάσουμε όσα ειπώθηκαν σε μια παρεξήγηση και ας αποκαταστήσουμε τις σχέσεις μας. Χρησιμοποιείται για να δηλώσει ότι, παρά την πιθανή ένταση ή καυγά, η φιλία, η συμφιλίωση είναι πιο σημαντική.

Συμφιλίωση: Η έκφραση σηματοδοτεί το τέλος μιας παρεξήγησης και την έναρξη μιας διαδικασίας συμφιλίωσης.

Αποκατάσταση σχέσεων: Υποδηλώνει ότι οι σχέσεις θα αποκατασταθούν, ξεπερνώντας ό,τι συνέβη.

Πρακτική: Αποβλέπει στο να σβήσει όσα ακούστηκαν και να συνεχιστεί η φιλία, ακόμα κι αν είπαν κάτι παραπάνω από όσα θα έπρεπε.

Σημείωση. Το αλάτι ήταν και είναι ένα από τα απαραίτητα συστατικά τροφής του ανθρώπου και γι' αυτό το χρησιμοποιούσαν σε διάφορες επίσημες τελετές και σε ιερές εκδηλώσεις, σαν σύμβολο διάρκειας, ομόνοιας και αφοσίωσης.

‘Οτ’ έσπειρις θα θερίεις

Όπως συμπεριφέρθηκες εσύ στους άλλους, έτσι θα συμπεριφερθούν κι εκείνοι σε σένα.

► ‘Ο,τι σπείρεις θα θερίσεις.

Ο,τ’ κατιβάς’ η κούτρα τ’.

Χωρίς να σκέφτεται, λέει και κάνει οτιδήποτε.

Η φράση ό,τι κατεβάσει η κούτρα του σημαίνει ότι κάποιος ενεργεί χωρίς σκέψη, απερίσκεπτα, ή ότι κάνει αυτό που του έρχεται εκείνη τη στιγμή στο μυαλό. Η λέξη κούτρα είναι λαϊκή έκφραση για το κεφάλι και η φράση είναι συνώνυμη με το κάνει ό,τι κατεβάσει

η γκλάβα του ή κάνει ό,τι κατεβάσει η κεφαλα του.

Σημασία: Κάνει κάτι χωρίς να το σκεφτεί.

Χρήση: Χρησιμοποιείται για να δηλώσει κάποιον που ενεργεί παρορμητικά ή απερίσκεπτα.

Συνώνυμα: Κάνει ό,τι κατεβάσει το κεφάλι του.

Όταν βρεις ξύλου, φεύγα.

Για να μην μπλέξεις κι εσύ στη φιλονικία.

Η παροιμία είναι «Αν βρεις ξύλο, φύγε», η οποία προέρχεται από την προηγούμενη, «Άμα βρεις φαϊ, φάε». Και οι δύο παροιμίες χρησιμοποιούνται συχνά μαζί και υποδηλώνουν την αντίθεση: να απολαύσεις μια καλή ευκαιρία (όταν βρεις φαϊ) και να απομακρυνθείς όταν αντιμετωπίσεις μια δυσάρεστη κατάσταση (όταν βρεις ξύλο).

Άμα βρεις φαϊ, φάε: Να εκμεταλλευτείς την ευκαιρία και να λάβεις ό,τι σου προσφέρεται.

Αν βρεις ξύλο, φύγε: Να αποφύγεις τη δυσάρεστη κατάσταση ή το πρόβλημα.

Όταν βρεις φαγητό, κάθισε.

Είτε να φας είτε να κουβεντιάσεις με την οικογένεια ή την παρέα.

Η φράση «Όταν βρεις φαγητό κάθισε» δεν αποτελεί ακριβώς παροιμία, αλλά είναι μια πρακτική συμβουλή που βασίζεται στην ιδέα ότι πρέπει να εκμεταλλεύεσαι τις καλές στιγμές και να μη χάνεις ευκαιρίες, όταν εμφανίζονται. Αν και δεν υπάρχει ως τυπική παροιμία, παραπέμπει σε άλλες που σχετίζονται με το φαγητό και την εκμετάλλευση των ευκαιριών.

«Όταν βρεις φαγητό κάθισε»: Σημαίνει να εκμεταλλεύεσαι μια ευκαιρία όταν σου δίνεται, αντί να την αφήνεις να φύγει. Το φαγητό συμβολίζει την ευκαιρία ή την ευτυχία.

Συναφείς παροιμίες:

«Νηστικό αρκούδι δεν χορεύει»: Χωρίς τροφή, δηλαδή χωρίς βασικές προϋποθέσεις, δεν μπορείς να κάνεις τίποτα.

«Φάτε μάτια ψάρια και κοιλιά περίδρομο»: Όταν έχεις φαγητό, να το απολαύσεις, παρά να στερηθείς κάτι που είναι ευχάριστο.

«Μεγάλη κουβέντα μην πεις, μεγάλη μπουκιά φάε»: Πρέπει να κάνεις την πρέπουσα προσπάθεια για να πετύχεις αυτά που επιθυμείς.

Όταν δεν πάει ο Μωάμεθ στο βουνό, πάει το βουνό στο Μωάμεθ.

Εάν δεν έρχεται εκείνος που περιμένουμε, τότε πάμε εμείς για να τον ιδούμε.

Η φράση «Όταν δεν πάει ο **Μωάμεθ** στο βουνό, πάει το βουνό στον Μωάμεθ» σημαίνει ότι όταν η επιθυμητή κατάσταση ή το αποτέλεσμα δεν μπορεί να επιτευχθεί, πρέπει να βρεθεί μια εναλλακτική λύση ή προσέγγιση για να ξεπεραστεί το εμπόδιο. Στην ουσία, υποδηλώνει την ανάγκη για ευελιξία και προσαρμοστικότητα σε δύσκολες καταστάσεις.

Προέλευση: Η έκφραση αυτή είναι μια παραλλαγή ενός άλλου ρητού: «Αν δεν έρθει το βουνό στον Μωάμεθ, θα πάει ο Μωάμεθ στο βουνό».

Σημασία: Επειδή ένα βουνό δεν μπορεί να μετακινηθεί, ο Μωάμεθ (ή οποιοσδήποτε άλλος) πρέπει να πάει σε αυτό. Εφαρμόζεται στην πράξη, δηλαδή εάν δεν μπορείς να φτάσεις κάπου ή να πετύχεις κάτι, πρέπει να βρεις έναν άλλο τρόπο για να το κάνεις να έρθει σε εσένα ή να προσαρμοστείς στην κατάσταση.

Όταν διν' ου Θιος τ' αλεύρ', κρυβ' ου διάουλους του σακί.

Πολλές φορές την τελευταία στιγμή παρουσιάζεται κάποια αναποδιά, κάποιο εμπόδιο και ανατρέπει τις προσπάθειες και τα σχέδια που κάναμε. Άλλες φορές ενώ παρουσιάζεται μια ευκαιρία, έρχεται πάλι κάποια αναποδιά και όλα χάνονται. Έτσι και στη φράση αυτή, έδωσε ο Θεός το αλεύρι, αλλά ο φτωχός δεν το πήρε, γιατί έχασε το τσουβάλι.

Η παροιμία «Όταν δίνει ο Θεός το αλεύρι, κρύβει ο διάβολος το σακί» σημαίνει ότι όταν έρχεται μια καλή τύχη ή μια ευκαιρία, συχνά συνοδεύεται από ένα απρόβλεπτο εμπόδιο ή ατυχία που την ακυρώνει ή την καθιστά δυσπρόσιτη. Χρησιμοποιείται για να δηλώσει ότι η

πραγματικότητα συχνά μας παρουσιάζει ατυχίες ή δυσκολίες, ακόμη και όταν τα πράγματα φαίνονται να πηγαίνουν καλά.

Ανάλυση: Η «προσφορά» του Θεού συμβολίζει την καλοτυχία, τη δυνατότητα ή τα αγαθά. Το «σακί» που κρύβει ο «διάβολος» αντιπροσωπεύει το εμπόδιο, την κακοτυχία, τη σπατάλη ή το εμπόδιο που εμποδίζει την αξιοποίηση της ευκαιρίας.

Εφαρμογή: Η φράση χρησιμοποιείται για να περιγράψει καταστάσεις όπου κάποιος, ενώ είναι τυχερός σε έναν τομέα, αντιμετωπίζει μια νέα δυσκολία, όπως για παράδειγμα:

Κάποιος που βρίσκει μια δουλειά, αλλά χάνει τα χρήματα που του δίνουν για τη μετακίνηση.

Ένας επιχειρηματίας που αποκτά ξαφνικά μεγάλο κέρδος, αλλά στη συνέχεια του κλέβουν τα χρήματα.

Ένα ζευγάρι που δυσκολεύεται να αποκτήσει παιδί και μετά, ενώ το αποκτά, χάνει τη δουλειά του.

Όταν ισύ πήγινες, ιγώ γύρ'ζα.

Γι' αυτό εγώ ξέρω πολύ περισσότερα από εσένα.

Η φράση λέγεται σαν απάντηση σ' όποιον θέλει να μας κάνει τον έξυπνο. Αυτά που τώρα εσύ θέλεις να μας πεις ή να μας κάνεις, εμείς τα ξέρουμε από πολύ παλιά.

Η φράση «Όταν εσύ πήγαινες, εγώ γύριζα» σημαίνει ότι δύο πράξεις ή γεγονότα συνέβησαν ταυτόχρονα, αλλά το ένα ολοκληρώθηκε και το άλλο άρχισε. Συχνά χρησιμοποιείται για να εκφράσει ότι κάποιος βρίσκεται σε μια αντίθετη πορεία από κάποιον άλλον, δηλαδή ενώ ο ένας πήγαινε κάπου (ξεκινούσε μια διαδικασία), ο άλλος ερχόταν από κάπου (ολοκλήρωνε μια διαδικασία).

Σημασία: Περιγράφει μια αντίθετη κίνηση ή πορεία, όπου η δράση του ενός (το «πήγαινες») συμπίπτει χρονικά με την ολοκλήρωση της δράσης του άλλου (το «γύριζα»).

Παράδειγμα: Σε μια συνάντηση, «Όταν εσύ πήγαινες προς το σπίτι, εγώ γύριζα από τη δουλειά».

Επεξήγηση: Η φράση τονίζει την χρονική σύμπτωση και την αντίθετη κατεύθυνση των δύο προσώπων. Είναι η ίδια στιγμή που ο ένας φεύγει και ο άλλος επιστρέφει.

Όταν κατηγουράς του σπίτι σ', θα πέσ' να σι πλακώσ'.

Εάν δηλ. δεν παινέψεις τους δικούς σου, θα πέσουν όλοι πάνω σου και θ' αντιδράσουν.

Η σωστή παροιμία είναι «Αν δεν παινέψεις το σπίτι σου, θα πέσει να σε πλακώσει». Σημαίνει ότι αν δεν εκτιμήσεις και δεν φροντίσεις το σπίτι σου, τότε αυτό θα ερειπωθεί και θα καταρρεύσει, «πλακώνοντάς» σε. Η φράση αυτή υπογραμμίζει την ανάγκη για φροντίδα και συντήρηση του χώρου όπου ζούμε.

Σημασία: Η παροιμία τονίζει τη σημασία της φροντίδας και της αγάπης προς τον χώρο μας.

Προέλευση: Είναι μια παραδοσιακή ελληνική παροιμία που χρησιμοποιείται για να υπενθυμίσει την ανάγκη φροντίδας του σπιτιού.

Εφαρμογή: Μπορεί να ερμηνευθεί κυριολεκτικά (για την κατάσταση του κτιρίου) αλλά και μεταφορικά (για την ανάγκη να φροντίζουμε το σπίτι μας σε όλα τα επίπεδα).

‘Όταν πλιούν’ αγουράζουν.

‘Όχι όταν θέλει ο καθένας, αλλά όταν έρχεται η ευκαιρία.

Η φράση «όταν πωλούν, αγοράζουν στις λαϊκές κ.λπ.» σημαίνει συνήθως ότι: Οι ίδιοι άνθρωποι που πουλάνε προϊόντα (π.χ. παραγωγοί ή έμποροι) ταυτόχρονα αγοράζουν άλλα προϊόντα από τη λαϊκή αγορά ή παρόμοιους χώρους.

Ανάλογα με τα συμφραζόμενα, μπορεί να έχει και πιο υπονοούμενη σημασία:

1. Κυριολεκτικά: Οι πωλητές δεν είναι μόνο πωλητές αλλά και καταναλωτές· πουλάνε τα δικά τους προϊόντα και αγοράζουν ό,τι τους λείπει.

2. Μεταφορικά / κοινωνικοοικονομικά: Δείχνει ότι το χρήμα κυκλοφορεί μέσα στην ίδια αγορά – ό,τι κερδίζουν, το ξοδεύουν πάλι εκεί.

3. Υπονοούμενο σχόλιο: Μπορεί να εννοεί ότι «κανείς δεν πλουτίζει πραγματικά» ή ότι το εμπόριο γίνεται για επιβίωση, όχι για μεγάλο κέρδος.

‘Όταν σκοντάφτ’ τ’ άλογου, ούλ’ τύφλα του λέν’.

Η παροιμία «Όταν σκοντάφτει το άλογο, όλοι του λένε τύφλα» σημαίνει ότι οι άνθρωποι συχνά επικρίνουν και κατηγορούν τους ικανούς και ταλαντούχους, ακόμη και για το παραμικρό λάθος τους. Η έκφραση υποδηλώνει ότι είναι εύκολο να κρίνει κανείς κάποιον όταν αυτός κάνει ένα λάθος, ειδικά όταν στο παρελθόν έχει επιδείξει επιτυχία.

Έννοια: Όλοι εστιάζουν και κατηγορούν τους ανθρώπους όταν αυτοί κάνουν ένα λάθος, ενώ παραβλέπουν τις προηγούμενες επιτυχίες τους.

Παράδειγμα: Ένας επιτυχημένος αθλητής που χάνει ένα παιχνίδι, μπορεί να δεχτεί σφοδρή κριτική από όλους, ενώ κανείς δεν θυμάται τις αμέτρητες νίκες του.

Άλλες σχετικές παροιμίες: «Πούλα τ’ άλογό σου και κράτα τον γαϊδαρό σου», «Όταν ψοφήσουν τ’ άλογα, τιμή έχουν τα γαϊδούρια!».

‘Ό,τι κάνει το δεξί, να μην το ξέρει το ζερβί.

Δεν πρέπει να διαλαλείς κάτι καλό που κάνεις.

Η φράση «Ό,τι κάνει το δεξί, να μην το ξέρει το ζερβί» σημαίνει ότι η αριστερή πλευρά (η «ζερβή») δεν πρέπει να γνωρίζει ή να ενημερώνεται για τις πράξεις της δεξιάς, υπονοώντας ότι οι πράξεις αυτές δεν πρέπει να είναι ορατές ή γνωστές σε όλους. Αυτό μπορεί να ερμηνευθεί ως προτροπή για ταπεινότητα και αλτρουισμό, ώστε οι καλές πράξεις να γίνονται χωρίς να αναζητείται η αναγνώριση.

Το νόημα της φράσης: Η αριστερή και η δεξιά πλευρά αναφέρονται συμβολικά σε διαφορετικές πτυχές της ίδιας υπόθεσης: την πράξη και την κοινοποίησή της. Η φράση υποδηλώνει ότι οι πράξεις πρέπει να είναι ανώνυμες και ανιδιοτελείς, χωρίς να υπάρχει δόλος ή επιθυμία για δημοσιότητα.

Δεξί: Αναφέρεται σε μια πράξη, μια ιδέα ή μια δράση.

Ζερβί: Αναφέρεται στο αριστερό χέρι, το οποίο συμβολίζει την ανωνυμία. Η λέξη «ζερβός» προέρχεται από τη λέξη «ζερβά» που σημαίνει αριστερά.

Ερμηνευτική προσέγγιση: Η φράση μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να συμβουλευσει κάποιον να κάνει κάτι καλό (π.χ. να δώσει χρήματα σε κάποιον που τα χρειάζεται) χωρίς να το γνωρίζουν όλοι ή ακόμα και οι ίδιοι οι δικαιούχοι, ώστε να αποφευχθεί η υπερηφάνεια ή η δημόσια επίδειξη.

Σημείωση. Ευαγγελική περικοπή: *Μη γνώτω η αριστερά σου τι ποιεί η δεξιά σου.* (**Ματθαίου** στ' 3).

Ό,τι σπείρεις, θα θερίσεις.

Η φράση «Ό,τι σπείρεις θα θερίσεις» είναι παροιμία που σημαίνει ότι οι πράξεις και οι ενέργειες ενός ατόμου θα έχουν ανάλογες συνέπειες. Αν σπείρεις καλά πράγματα (όπως ειλικρίνεια, δουλειά, καλοσύνη), θα έχεις θετικές επιπτώσεις και ανταμοιβή, ενώ αν σπείρεις αρνητικά (όπως εγωισμό, αμαρτίες), οι συνέπειες θα είναι αντίστοιχα δυσάρεστες.

Θετική ερμηνεία: Όταν κάνεις κάτι καλό, θα λάβεις καλά αποτελέσματα. Για παράδειγμα, η ειλικρίνεια οδηγεί στην εμπιστοσύνη, η σκληρή δουλειά στην επιτυχία.

Αρνητική ερμηνεία: Αντίστοιχα, οι κακές πράξεις οδηγούν σε αρνητικά αποτελέσματα. Για παράδειγμα, ο εγωισμός μπορεί να οδηγήσει στη μοναξιά.

Αρχαία ρίζα: Η παροιμία έχει αρχαίες ρίζες και είναι παρόμοια με το αρχαίο γνωμικό «καρπόν ον έσπειρας, θερίζεις».

Ο τρελός είδι τον μεθυσμένου κι παραμέρ'σι.

Δηλ. ο μεθυσμένος είναι χειρότερος (πιο επικίνδυνος) από τον τρελό.

Η φράση είναι μια παροιμία που σημαίνει ότι ακόμη και ένας «τρελός» μπορεί να καταλάβει ότι κάποιος είναι μεθυσμένος και δυνητικά επικίνδυνος, γι' αυτό και αποφεύγει την επαφή μαζί του. Υποδηλώνει ότι ο μεθυσμένος μπορεί να είναι απρόβλεπτος ή επικίνδυνος.

Σημασία: Ακόμη και οι ανισόρροποι αντιλαμβάνονται την επικινδυνότητα των μεθυσμένων.

Χρήση: Χρησιμοποιείται για να δείξει ότι κάποιος είναι πιο επικίνδυνος ή απρόβλεπτος από κάποιον άλλο, ακόμη και από κάποιον που θεωρείται «τρελός».

Ου γαρ έρχεται μόνον (το γήρας)

Η φράση «Ου γαρ έρχεται μόνον (το γήρας)» σημαίνει ότι το γήρας (τα γηρατειά, το γέρμα) δεν έρχεται μόνο του, αλλά φέρνει μαζί του και άλλα πράγματα, δηλαδή διάφορες ασθένειες, βάσανα, και την φθορά, υπονοώντας ότι είναι ένα σύνθετο και πολυπαραγοντικό στάδιο της ζωής.

Ανάλυση της φράσης:

Ου γαρ: Όχι βέβαια / Διότι δεν (είναι ένα «γαρ» που δηλώνει αιτιολόγηση).

Έρχεται: Έρχεται, φτάνει.

Μόνον: Μόνο του, μόνο του το κακό.

(το γήρας): Η γήρανση, τα γηρατειά, η τρίτη ηλικία.

Συνοπτικά, η σημασία είναι: «Το γήρας δεν έρχεται μόνο του, αλλά μαζί του φέρνει και άλλα προβλήματα/κακά». Είναι μια σοφή παρατήρηση που τονίζει την πολυδιάστατη φύση της γήρανσης.

Ουδείς εκών κακός

Η φράση «Ουδείς εκών κακός» σημαίνει κανείς δεν θέλει να είναι κακός εκούσια, αλλά πράττει το κακό είτε από άγνοια του αληθινού αγαθού (Σωκρατική άποψη), είτε λόγω κακής ανατροφής/κατάστασης, πιστεύοντας πως κάνει το καλύτερο για τον εαυτό του και υποδηλώνει ότι η κακία πηγάζει από έλλειψη γνώσης ή ατέλειες της ψυχής/σώματος, όχι από εγγενή κακή βούληση, όπως αναλύουν φιλόσοφοι, ο **Σωκράτης** και ο **Πλάτων**.

Αναλυτική Ερμηνεία:

Σωκρατική/Πλατωνική Άποψη: Σύμφωνα με τον Σωκράτη, όποιος πράττει το κακό το κάνει επειδή πιστεύει, εκείνη τη στιγμή, ότι αυτό είναι το αγαθό. Η γνώση του πραγματικού καλού οδηγεί στην αρετή, και η κακία είναι αποτέλεσμα άγνοιας.

Αιτίες της κακίας: Ο Πλάτων προσθέτει ότι η κακία μπορεί να οφείλεται σε κακή κατάσταση του σώματος ή σε ελλιπή ανατροφή, που οδηγούν σε λανθασμένες επιλογές, γι' αυτό και τα παιδιά δεν πρέπει να θεωρούνται υπεύθυνα.

Ευδαιμονιστική ηθική: Η φράση συνδέεται με την ευδαιμονιστική ηθική, που θεωρεί ότι κάθε άνθρωπος τείνει προς την τελειότητα. Όταν αυτό δεν επιτυγχάνεται, είναι λόγω εξωτερικών ή εσωτερικών συνθηκών που τον ωθούν στο «κακό».

Αντίθεση με Καντ: Ο **Ιμμάνουελ Καντ**, αργότερα, διαφώνησε, υποστηρίζοντας ότι η επιλογή του καλού ή του κακού εξαρτάται από τη βούληση του ατόμου να πράξει το καλό, ανεξάρτητα από τη γνώση.

Συνοπτικά: Η φράση υπογραμμίζει την ιδέα ότι η κακία είναι «ακούσια» (εξούσα/ακουσίως), αποτέλεσμα ατέλειας και έλλειψης ορθής γνώσης ή αγωγής, και όχι η ελεύθερη επιλογή κάποιου να είναι κακός.

Ουδείς μωρότερος των ιατρών, αν δεν υπήρχαν οι διδάσκαλοι.

Η παροιμία «Ουδείς μωρότερος των ιατρών, αν δεν υπήρχαν οι διδάσκαλοι» σημαίνει ότι ακόμη και οι πιο ειδικοί επιστήμονες, όπως οι γιατροί, βασίζονται στους δασκάλους, τονίζοντας την αξία της γνώσης, της διδασκαλίας και της εκπαίδευσης, καθώς χωρίς αυτούς, η ιατρική γνώση δεν θα μπορούσε να μεταδοθεί και να εξελιχθεί, καθιστώντας τους γιατρούς ανίκανους ή «μωρούς».

Ανάλυση της παροιμίας:

Ουδείς μωρότερος των ιατρών: Κανείς δεν είναι πιο ανίδεος ή ανήμπορος από τους γιατρούς.

Αν δεν υπήρχαν οι διδάσκαλοι: Χωρίς την εκπαίδευση που παρέχεται από τους δασκάλους (τους προηγούμενους γιατρούς και καθηγητές).

Σημασία.

Η φράση υπογραμμίζει την ιεραρχία της γνώσης. Οι γιατροί, ως αυθεντίες, στην πραγματικότητα οφείλουν την ύπαρξή τους στους προκατόχους τους που τους δίδαξαν. Χωρίς τους δασκάλους, δεν θα υπήρχε η συνέχεια της ιατρικής επιστήμης και οι νέοι γιατροί θα ξεκινούσαν από το μηδέν, σαν να μην είχαν ποτέ μάθει τίποτα.

Προέλευση και Παραλλαγές.

Υπάρχει και η παραλλαγή: «Ουδείς μωρότερος των διδασκάλων, πλην των ιατρών».

Η παροιμία αναδεικνύει την αλληλεξάρτηση μεταξύ των γενεών γνώσης και τον σεβασμό προς τους δασκάλους.

Ουδείς χειρότερος εχθρός από τον ευεργετηθέντα φίλο.

Η φράση «Ουδείς χειρότερος εχθρός από τον ευεργετηθέντα φίλο» είναι μια παροιμία που δηλώνει ότι η αχαριστία, συχνά από άτομα που έχουμε βοηθήσει, αποτελεί τη μεγαλύτερη απειλή, και αποδίδεται συνήθως σε αρχαίους φιλοσόφους (όπως **Ηράκλειτος**) και είναι παραλλαγή του «Ουδείς ασφαλέστερος εχθρός του ευεργετηθέντος αχάριστου», τονίζοντας ότι αυτός που δέχτηκε τη χάρη, όταν γίνει αχάριστος, γίνεται και ο πιο επικίνδυνος εχθρός.

Σημασία: Υπογραμμίζει την προδοσία και τον κίνδυνο που προέρχεται από κάποιον που νιώθει υποχρεωμένος απέναντί σου (ευεργετηθείς), αλλά αντί να ανταποδώσει, στρέφεται εναντίον σου, συχνά από ενοχές ή αίσθημα κατωτερότητας.

Προέλευση: Αν και συχνά αποδίδεται στον Ηράκλειτο, η ακριβής διατύπωση και η απόδοσή της είναι θέμα συζήτησης, με παραλλαγές να αναφέρονται σε διάφορες πηγές.

Εναλλακτική διατύπωση: Η πιο κοντινή και πιθανώς αυθεντικότερη εκδοχή είναι «Ουδείς ασφαλέστερος εχθρός του ευεργετηθέντος αχάριστου».

Ουδέν κακόν αμιγές καλού.

Η φράση «ουδέν κακόν αμιγές καλού» σημαίνει ότι σε κάθε κακό υπάρχει και κάτι καλό,

ή αλλιώς, ότι δεν υπάρχει κάτι που να είναι αποκλειστικά κακό, αλλά πάντα μέσα στην αρνητική κατάσταση κρύβεται κάποιο θετικό στοιχείο, μια ευκαιρία, ή ένα μάθημα, όπως αναφέρουν οι αρχαίοι Έλληνες φιλόσοφοι.

Κυριολεκτική έννοια: Δεν υπάρχει κανένα κακό, ξεχωριστό/αγνό από το καλό.

Φιλοσοφική ερμηνεία: Αυτό το ρητό αναδεικνύει την «δυσαισθητική ισορροπία» και μας διδάσκει να αναζητούμε το θετικό σε κάθε δυσάρεστη εμπειρία, μια αρχή που είναι χρήσιμη στην καθημερινή ζωή.

Παράδειγμα: Ένα άτομο που έπαθε εγκεφαλικό (κακό), βρήκε την ευκαιρία να γράψει βιβλία και να μοιραστεί ιστορίες (καλό).

Ου διάουλους έχ' πουλλά πουδάρια.

Δεν ξέρεις πότε και με ποιον τρόπο θα σου κάνει κακό.

Ο διάβολος, που κατά την παράδοση έχει πολλά πόδια και τρέχει παντού, μπορεί κάθε στιγμή να μας κάνει κακό. Πρέπει, λοιπόν, να είμαστε προσεκτικοί και επιφυλακτικοί σε κάθε μας ενέργεια.

Η φράση «ο διάβολος έχει πολλά ποδάρια» σημαίνει ότι πρέπει να είμαστε εξαιρετικά προσεκτικοί σε επικίνδυνες ή δύσκολες καταστάσεις, γιατί το κακό μπορεί να προκύψει απρόσμενα και με πολλούς τρόπους. Σημαίνει επίσης ότι δεν πρέπει να εφησυχάζουμε ακόμη κι αν πιστεύουμε ότι έχουμε λύσει ένα πρόβλημα, καθώς μπορεί να εμφανιστούν νέες δυσκολίες.

Σημασία: Πρέπει να ενεργούμε με υπευθυνότητα και επαγρύπνηση, διότι το κακό ή ένας κίνδυνος μπορεί να ξεσπάσει απροσδόκητα.

Εφαρμογή: Χρησιμοποιείται για να προειδοποιήσει κάποιον να προσέχει σε μια επικίνδυνη δουλειά, ή να μην εφησυχάζει όταν πιστεύει ότι έχει ξεπεράσει μια δυσκολία.

Ούδ'σαν κι συμπεθέριασαν.

Ταίριασαν μεταξύ τους στα προτερήματα ή στα ελαττώματα και έγιναν συμπεθέροι.

Η φράση «ταίριασαν και συμπεθέριασαν» είναι ελληνική παροιμιώδης έκφραση και σημαίνει: ότι δυο άνθρωποι ή ομάδες τα βρήκαν απόλυτα μεταξύ τους, ταιριάξανε τόσο πολύ που έφτασαν να γίνουν... και συμπεθέροι - δηλαδή έδεσαν σχέση πολύ στενή και αρμονική.

Χρησιμοποιείται συχνά με ελαφρώς χιουμοριστικό ή ειρωνικό τόνο, όταν η συμφωνία ή η σύμπτωση είναι υπερβολικά μεγάλη ή αναπάντεχη.

Παράδειγμα χρήσης: «Αυτοί οι δυο, μόλις γνωρίστηκαν, ταίριασαν και συμπεθέριασαν», «Ο τάδε και ο δείνα... ταίριασαν και συμπεθέριασαν και τώρα δεν ξεκολλάνε.»

Ου ήλιους ανέφ'κι μιν αξιαλ'.

Η τροχιά του ήλιου κάποτε ήταν, και είναι ακόμα, ένα είδος χρονομέτρου. Έτσι με τον

ήλιο κανονίζονταν ο χρόνος της εργασίας, του φαγητού κ.λπ. Με τη φράση αυτή ειδοποιούμε αυτούς που καθυστερούν, ότι η ώρα πέρασε και πρέπει να βιαστούν.

Αξιάλη είναι η βουκέντρα που χρησιμοποιούν οι αγρότες για να κεντούν τα ζώα, τα οποία σέρνουν το αλέτρι, να προχωρήσουν γρηγορότερα. Έχει μεγάλο μήκος ώστε ο αγρότης που είναι πίσω από το αλέτρι, να μπορέσει να φθάσει τα ζώα και να τα κεντήσει.

Ου Θιος αργάει αλλά δεν αστοχάει.

Η θεία δίκη που περιμένουμε να έρθει για να τιμωρηθεί μια αδικία μπορεί να αργήσει, αλλά πρέπει να είμαστε βέβαιοι ότι κάποτε θα αποδοθεί δικαιοσύνη.

Η φράση «Ο Θεός αργεί, αλλά δεν αστοχεί» είναι μια παραλλαγή της παροιμίας «Ο Θεός αργεί, μα δεν λησμονεί», η οποία υποδηλώνει ότι η θεία δικαιοσύνη ή η ανταμοιβή/τιμωρία μπορεί να καθυστερήσει, αλλά τελικά θα έρθει. Η έννοια του «αστοχεί» χρησιμοποιείται για να τονίσει ότι η κρίση του Θεού είναι αλάνθαστη, ενώ η αρχική παροιμία εστιάζει στην ιδέα ότι ο Θεός δεν ξεχνά ποτέ.

Σημασία: Η θεία ανταμοιβή ή η τιμωρία θα έρθει τελικά, καθώς ο Θεός δεν ξεχνάει τίποτα.

Παραλλαγή: «Ο Θεός αργεί, αλλά δεν αστοχεί».

Σημασία: Η θεία κρίση ή το αποτέλεσμα θα έρθει με καθυστέρηση, αλλά θα είναι απόλυτα σωστό και αλάνθαστο.

Εναλλακτικές μορφές: Μια άλλη παρόμοια έκφραση είναι «Αργεί ο Θεός, όμως δεν λησμονάει».

Ου καβγάς είνι για του πάπλουμα.

Τις περισσότερες φορές οι καβγάδες, ακόμα και οι πόλεμοι, έχουν σαν βαθύτερο αίτιο το οικονομικό συμφέρον. Ποιος θα μπορέσει να έχει μεγαλύτερα οφέλη. Το οικονομικό αυτό συμφέρον η παραπάνω φράση το παρομοιάζει με πάπλωμα που σκεπάζει δυο ή περισσότερους και ο καθένας προσπαθεί να τραβήξει μεγαλύτερο κομμάτι για τον εαυτό του.

Η φράση «ο καυγάς είναι για το πάπλωμα» σημαίνει ότι η αφορμή για μια διαμάχη δεν είναι αυτή που φαίνεται, αλλά η πραγματική, κρυφή αιτία είναι το συμφέρον ή το κέρδος. Η έκφραση προέρχεται από ανέκδοτα του **Νασταρδίν Χότζα** και χρησιμοποιείται για να υποδείξει ότι ο στόχος είναι η απόσπαση κάποιου κέρδους.

Σημασία: Σημαίνει ότι η πραγματική, κρυμμένη αιτία μιας διαφοράς ή διαμάχης είναι το συμφέρον ή το προσωπικό κέρδος.

Χρήση: Χρησιμοποιείται όταν κάποιος θέλει να επισημάνει ότι η αφορμή για τον καυγά είναι προσχηματική, ενώ στην πραγματικότητα υπάρχει κάποιο άλλο κίνητρο.

Ου καλός ου μύλους ούλα τ' αλέθ'.

Η φράση λέγεται για εκείνον που δεν κάνει διάκριση στο είδος και στην ποιότητα του

φαγητού. Για εκείνον που τρώει ό,τι κι αν του προσφέρεις σε όποια ποσότητα και οποιαδήποτε ώρα.

Η παροιμία «Ο καλός ο μύλος όλα τα αλέθει» σημαίνει ότι ένα άτομο ή μια κατάσταση που είναι αποτελεσματική, ικανή και καλά οργανωμένη μπορεί να διαχειριστεί με επιτυχία κάθε είδους δυσκολία ή εμπόδιο, μετατρέποντάς τα σε κάτι χρήσιμο, όπως ακριβώς ένας καλός μύλος αλέθει οτιδήποτε δημητριακό του δώσουν, σε αλεύρι. Υποδηλώνει τη δύναμη της αποτελεσματικότητας, της υπομονής και της ικανότητας να προσαρμόζεσαι και να ξεπερνάς τα πάντα.

Κυριολεκτική σημασία: Ένας λειτουργικός μύλος μπορεί να αλέσει σιτάρι, κριθάρι, καλαμπόκι, ακόμα και πιο σκληρούς καρπούς.

Μεταφορική σημασία:

Σε άτομα: Αναφέρεται σε κάποιον που έχει την ικανότητα να τα καταφέρνει σε κάθε τομέα, να λύνει προβλήματα και να ξεπερνά εμπόδια.

Σε καταστάσεις/συστήματα: Περιγράφει ένα σύστημα ή μια διαδικασία που λειτουργεί άψογα και είναι σε θέση να «επεξεργαστεί» οτιδήποτε του παρουσιαστεί.

Συνώνυμες έννοιες: Ικανότητα, αποτελεσματικότητα, ευελιξία, ανθεκτικότητα, ικανότητα προσαρμογής.

Ουκ εά με καθεύδειν το του Μιλτιάδου τρόπαιον.

Η φράση «Ουκ εά με καθεύδειν το του Μιλτιάδου τρόπαιον» σημαίνει «Δεν με αφήνει να κοιμηθώ η δόξα/το τρόπαιο του Μιλτιάδη» και είναι ιστορική έκφραση του **Θεμιστοκλή**, που δήλωνε τον προβληματισμό και την φιλοδοξία του να ξεπεράσει τον θρίαμβο του **Μιλτιάδη** στον Μαραθώνα, αναζητώντας τρόπους να σώσει την Αθήνα.

Προέλευση: Η φράση αποδίδεται στον Θεμιστοκλή, μετά τη νίκη των Αθηναίων στον Μαραθώνα (490 π.Χ.), όταν η δόξα του Μιλτιάδη επισκίαζε τις δικές του φιλοδοξίες.

Σημασία: Εκφράζει την ανησυχία, τον προβληματισμό, αλλά κυρίως την έντονη επιθυμία (φιλοδοξία) να μη μείνει πίσω, να βρει κι αυτός έναν τρόπο να προσφέρει μεγαλειώδεις υπηρεσίες στην πατρίδα του, όπως ο Μιλτιάδης.

Χρήση: Χρησιμοποιείται μεταφορικά για να δηλώσει ότι μια μεγάλη επιτυχία ή ένα γεγονός σε εμποδίζει να ησυχάσεις ή να αναπαυτείς, λόγω της επιθυμίας να φτάσεις ή να ξεπεράσεις αυτό το επίτευγμα.

Ουκ επ' ἄρτω μόνω ζήσεται ἄνθρωπος

Η φράση «Οὐκ ἐπ' ἄρτῳ μόνῳ ζήσεται ἄνθρωπος» σημαίνει ότι ο άνθρωπος δεν ζει μόνο από την υλική τροφή (ψωμί), αλλά χρειάζεται και πνευματική τροφή, όπως οι εντολές του Θεού, δηλαδή πνευματική καθοδήγηση, ηθικές αξίες και πνευματική πληρότητα για να ευημερήσει. Προέρχεται από την Παλαιά Διαθήκη (Δευτερονόμιο) και χρησιμοποιήθηκε από

τον **Ιησού** κατά τη διάρκεια των πειρασμών στην έρημο, τονίζοντας ότι η πνευματική ζωή είναι εξίσου, αν όχι περισσότερο, σημαντική από τη σωματική επιβίωση.

Προέλευση: Παλαιά Διαθήκη, Δευτερονόμιο, κεφάλαιο 8, στίχ. 3.

Σημασία: Ο άνθρωπος χρειάζεται πνευματική τροφή (Θείο λόγο, νητική, πίστη) για να ζήσει ολοκληρωμένα.

Χρήση: Ο Ιησούς απάντησε στον διάβολο στην έρημο, λέγοντας ότι θα ζήσει όχι μόνο με ψωμί, αλλά και με κάθε λόγο που βγαίνει από το στόμα του Θεού.

Ευρύτερη έννοια: Ολόκληρη η ύπαρξη του ανθρώπου (σωματική, συναισθηματική, πνευματική) απαιτεί ποικίλες μορφές «τροφής».

Όλα αυτά ιγώ τ' ακούω βερεσέ.

Δεν τα δίνω σημασία, δεν τα υπολογίζω, δεν τα πιστεύω.

Η φράση «Όλα αυτά τα ακούω βερεσέ» σημαίνει ότι κάποιος ακούει κάτι που λέγεται, αλλά δεν το πιστεύει ή δεν το παίρνει στα σοβαρά. Η λέξη «βερεσέ» προέρχεται από τα τουρκικά και αρχικά σήμαινε «με πίστωση», αλλά μεταφορικά χρησιμοποιείται για να δηλώσει κάτι που λέγεται «αέρα» ή «δωρεάν», χωρίς αντίκρισμα. Επομένως, το να ακούς κάτι «βερεσέ» είναι σαν να το ακούς αδιάφορα, χωρίς να το λαμβάνεις υπόψη σου, σαν να μην πληρώνεις τίποτα γι' αυτό.

Βασική σημασία: Τα λόγια δεν έχουν ουσιαστικό βάρος ή αξία γι' αυτόν που τα ακούει.

Παράδειγμα: Αν κάποιος λέει «θα γίνω εκατομμυριούχος αύριο» και εσύ απαντήσεις «α, αυτά τ' ακούω βερεσέ», σημαίνει ότι δεν τον πιστεύεις και δεν θεωρείς ότι θα γίνει ποτέ.

Όλα ιδώ πληρώνουντι.

Πολύ γρήγορα θα σ' εκδικηθούν οι άλλοι για κάτι κακό που τους έκανες.

Η φράση «Όλα εδώ πληρώνονται» σημαίνει ότι κάθε πράξη, καλή ή κακή, έχει συνέπειες και κάποια φορά θα έρθει η στιγμή που θα «πληρώσεις» γι' αυτή, είτε με θετικό (ανταμοιβή) είτε, κυρίως, με αρνητικό (τιμωρία/συνέπειες), καθώς είναι μια έκφραση που τονίζει την αρχή της αιτίας και του αποτελέσματος, υπονοώντας ότι η δικαιοσύνη (κοσμική ή θεική) απονέμεται πάντα.

Κυριολεκτική σημασία: Ότι όλες οι οφειλές και οι πράξεις του παρελθόντος θα εξοφληθούν κάπου, κάποτε, «εδώ» (σε αυτή τη ζωή).

Αντιδράσεις/Συνέπειες: Κάποιος θα τιμωρηθεί για κάτι κακό που έκανε (π.χ., «πληρώθηκαν τα σπασμένα»).

Ανταλλαγή/Κόστος: Κάτι το καλό (π.χ., νίκη, επιτυχία) αποκτάται με κάποιο κόστος (πληρώνεται ακριβά).

Ανταπόδοση: Κάποιος ανταποδίδει καλό ή κακό που του έκαναν.

Είναι μια έκφραση που ενισχύει την ιδέα της νητικής τάξης στον κόσμο, ότι δηλαδή τίποτα δεν μένει ατιμώρητο ή αναπάντητο.

Ούλα μέλ' κι γάλα.

Σε μια ομάδα ή σε μια οικογένεια.

Η έκφραση «όλα μέλι και γάλα» σημαίνει ότι μια κατάσταση είναι ιδανική, τέλεια, πολύ γλυκιά και αρμονική, χωρίς προβλήματα. Προέρχεται από την περιγραφή της Γης της Επαγγελίας στη Βίβλο ως τόπου που «ρέει μέλι και γάλα», συμβολίζοντας αφθονία, ευημερία, ευκολία και ευχάριστες σχέσεις, και χρησιμοποιείται για να περιγράψει μια πολύ θετική, εξιδανικευμένη περίοδο.

Ευτυχία και αρμονία: Όλα κυλούν ομαλά, σαν να μην υπάρχουν δυσκολίες.

Ιδανικές σχέσεις: Αναφέρεται σε στενές και καλές σχέσεις, χωρίς καυγάδες ή παρεξηγήσεις. π.χ., «Η σχέση τους είναι μέλι-γάλα».

Εξιδανικευμένη κατάσταση: Περιγράφει μια περίοδο τέλει απόλαυσης, ευημερίας, ή μιας ομαλής και γλυκιάς ζωής.

Παραδείγματα: «Μετά τον γάμο, η ζωή τους είναι μέλι και γάλα», «Περάσαμε υπέροχα στις διακοπές, όλα ήταν μέλι και γάλα.»

Στην ουσία, η φράση υποδηλώνει μια κατάσταση πλήρους ικανοποίησης και ευκολίας.

Ούλα τα γ'ρούνια την ίδια σούρλα έχουν.

Όλοι οι κακοί και αγενείς άνθρωποι είναι ίδιοι.

Σημαίνει ότι οι φαύλοι και οι κακοί άνθρωποι έχουν κοινά χαρακτηριστικά και είναι εύκολο να αναγνωριστούν μεταξύ τους. Η φράση αυτή χρησιμοποιείται για να δηλώσει ότι κάποιοι άνθρωποι μοιράζονται παρόμοιες αρνητικές ιδιότητες και συμπεριφορές.

Η παροιμία υποδηλώνει ότι, όπως τα γουρούνια έχουν μια συγκεκριμένη εμφάνιση (που αντιπροσωπεύει τους «κακούς» σε αυτή την περίπτωση), έτσι και οι κακεντρεχείς άνθρωποι.

Όυλα τα δάχ'λα δεν είνι ίδια.

Όλοι οι άνθρωποι δεν έχουν τον ίδιο χαρακτήρα.

Η παροιμία είναι «Όλα τα δάχτυλα δεν είναι ίδια (ή ίσια)» και σημαίνει ότι οι άνθρωποι, τα πράγματα ή οι καταστάσεις δεν έχουν πάντα τις ίδιες ιδιότητες, ικανότητες ή αξία, αποδεχόμενοι τη φυσική τους διαφορά και την ανισότητα. Χρησιμοποιείται για να τονίσει ότι, παρόλο που μπορεί να ανήκουν στην ίδια κατηγορία (όπως τα δάχτυλα ενός χεριού), έχουν μοναδικά χαρακτηριστικά.

Σημασία: Αναγνωρίζει ότι σε κάθε ομάδα υπάρχουν διαφορές και ότι δεν πρέπει να περιμένουμε ομοιομορφία.

Παραλλαγή: Μπορεί να συναντήσει κανείς και τη λέξη «ίσια» αντί για «ίδια» («όλα τα δάχτυλα δεν είναι ίσια»).

Όλα τα 'x' η Μαριορή, φερετζές της λείπειτι.

Ειρωνικό σχόλιο για κάποιον που χωρίς να μπορεί, θέλει και άλλα να αποκτήσει.

Η φράση «Όλα τα έχει η Μαριορή, φερετζές της λείπεται» είναι ελληνική παροιμία και σημαίνει: Κάποιος έχει ήδη πολλά προβλήματα ή ελλείψεις, και του λείπει ακόμα ένα - δηλαδή έρχεται να προστεθεί και κάτι επιπλέον, συνήθως μικρό ή άκαιρο, που κάνει τη συνολική κατάσταση ακόμη πιο δύσκολη ή γελοία.

Χρησιμοποιείται συχνά με χιούμορ ή ειρωνεία.

Παράδειγμα: «Δεν έχουμε χρήματα, δεν έχουμε χρόνο και τώρα χάλασε και το αυτοκίνητο... Όλα τα έχει η Μαριορή, φερετζές της λείπεται!»

Σημείωση. Στην εποχή του **Όθωνα**, έγινε μια βασιλική δεξίωση και ήταν παρών και ο πολιτικός αγωνιστής **Ιωάννης Κωλέττης**, γνωστός για το καυστικό του χιούμορ. Ήταν επίσης και μια πλούσια χήρα, η **Μαριορή Κοντολέοντος**. Κάποιος από την παρέα ρώτησε τον Κωλέττη, ποια γνώμη είχε για το αραχνούφαντο μαύρο πέπλο που φορούσε η Μαριορή, οπότε εκείνος απάντησε: «Μωρέ όλα τα είχε η Μαριορή, ο φερετζές της έλειπε» και όλοι λύθηκαν στα γέλια.

Ούλις οι κότις που κακαρίζουν, αυγά δε γιννάν.

Η φράση είναι ένα αποτέλεσμα παρανοήσεων και λανθασμένων υποθέσεων, καθώς στην πραγματικότητα μόνο οι θηλυκές κότες (που ονομάζονται «κότες» ή «όρνιθες») γεννούν αυγά. Τα αρσενικά, οι «πετεινοί», δεν γεννούν αυγά. Η φράση αυτή ίσως προέρχεται από σύγχυση σχετικά με το ρόλο των δύο φύλων στον κύκλο της αναπαραγωγής των πτηνών.

Η παροιμία «Όλες οι κότες που κακαρίζουν, αυγά δεν γεννούν» σημαίνει ότι όσοι φλυαρούν πολύ και κάνουν θόρυβο (κακαρίζουν), συνήθως δεν παράγουν ουσιαστικά έργα ή αποτελέσματα (δεν γεννούν αυγά), δηλαδή τα λόγια δεν αντιστοιχούν σε πράξεις, τονίζοντας την αξία της δράσης έναντι των κενών λόγων.

Κακαρίζουν: Αναφέρεται στην υπερβολική φλυαρία, τις υποσχέσεις, τις φωνές και την επίδειξη (όπως η κότα που κάνει φασαρία όταν φτιάχνει φωλιά), χωρίς να σημαίνει απαραίτητα ότι θα κάνει κάτι παραγωγικό.

Αυγά δεν γεννούν: Τα αυγά συμβολίζουν το αποτέλεσμα, το προϊόν, τη δουλειά, την ουσία.

Συνδυασμός: Η φράση υποδηλώνει ότι οι άνθρωποι που κάνουν πολύ θόρυβο και διαφημίζουν την «δουλειά» τους, συχνά δεν παράγουν τίποτα ουσιαστικό ή είναι περισσότερο απασχολημένοι με το να φαίνονται απασχολημένοι παρά με το να είναι πράγματι παραγωγικοί.

Ούλις οι μέλισσις δεν κάνουν μέλ'.

Η φράση είναι μια ελληνική παροιμία που σημαίνει ότι δεν μπορούν όλοι να παράγουν το ίδιο αποτέλεσμα ή να έχουν τις ίδιες ικανότητες. Σηματοδοτεί ότι ενώ κάποιοι άνθρωποι είναι παραγωγικοί και δημιουργικοί, άλλοι δεν είναι, ακόμη και αν ανήκουν στην ίδια ομάδα ή εργάζονται σε παρόμοιες συνθήκες.

Η φράση «Όλες οι μέλισσες δεν κάνουν μέλι» σημαίνει ότι δεν είναι όλες οι μέλισσες ίδιες και δεν εκτελούν όλες την ίδια δουλειά μέσα στην κυψέλη, καθώς στην πραγματικότητα μόνο οι εργάτριες μέλισσες συλλέγουν νέκταρ για να φτιάξουν μέλι, ενώ οι κηφήνες (αρσενικές) και η βασίλισσα έχουν διαφορετικούς ρόλους, αναδεικνύοντας έτσι την ποικιλία ρόλων και ικανοτήτων, ακόμα και εντός μιας ομάδας.

Ρόλοι στην κυψέλη: Μια κυψέλη αποτελείται από τη βασίλισσα (μία), τους κηφήνες (αρσενικές) και χιλιάδες εργάτριες (θηλυκές).

Εργάτριες: Αυτές είναι που κάνουν τα πάντα: συλλέγουν τροφή (μέλι, γύρη), φροντίζουν τον γόνο, καθαρίζουν την κυψέλη και την προστατεύουν.

Κηφήνες: Ο ρόλος τους είναι αναπαραγωγικός (να ζευγαρώσουν) και δεν φτιάχνουν μέλι.

Βασίλισσα: Γεννά αυγά και δεν μαζεύει μέλι.

Σημασία ως παροιμία:

Η φράση αυτή χρησιμοποιείται μεταφορικά για να δηλώσει ότι:

Δεν έχουν όλοι οι άνθρωποι τις ίδιες ικανότητες ή την ίδια χρησιμότητα σε μια ομάδα.

Ακόμα και μέσα σε μια ομάδα, υπάρχουν διαφορετικοί ρόλοι και λειτουργίες, όπως φαίνεται και στην κοινωνία των μελισσών.

Κάποιοι μπορεί να είναι πιο «παραγωγικοί» σε κάτι (όπως οι εργάτριες), ενώ άλλοι έχουν άλλο ρόλο (όπως οι κηφήνες).

Ουλ, ουλ αντάμα κι ου ψουριάρ'ς αχώρια.

Η φράση λέγεται για τον ένα που μένει χωριστά από την παρέα επειδή προηγήθηκε κάποια παρεξήγηση.

Η παροιμία «Όλοι, όλοι αντάμα κι ο ψωριάρης χώρια» σημαίνει ότι όλοι οι άνθρωποι είναι ενωμένοι και μαζί, εκτός από τον φτωχό ή τον άρρωστο (ψωριάρη), που μένει μόνος του, τονίζοντας την κοινωνική περιθωριοποίηση του φτωχού, ο οποίος μένει στην άκρη ακόμα και στις κοινές εκδηλώσεις και γιορτές, δείχνοντας την αλληλεγγύη που (δεν) υπάρχει.

Ερμηνεία: Αποτυπώνει την απόρριψη και τον αποκλεισμό που βιώνει ο φτωχός από την κοινωνία.

Σημασία: Υποδηλώνει ότι ακόμα και όταν όλοι είναι μαζί και γιορτάζουν, ο φτωχός μένει πάντα μόνος, εκτός ομάδας, σαν να μην ανήκει.

Ούλ' στου ίδιου καζάν' βράζουμε.

Όλοι τα ίδια υποφέρουμε, όλοι ζούμε τις ίδιες κακές συνθήκες.

Η έκφραση «Όλοι στο ίδιο καζάνι βράζουμε» σημαίνει ότι όλοι οι άνθρωποι βιώνουμε την ίδια δύσκολη, άσχημη ή παρόμοια κατάσταση, ότι αντιμετωπίζουμε τα ίδια προβλήματα και συνθήκες, ανεξάρτητα από το ποιοι είμαστε, υπονοώντας μια κοινή μοίρα ή κοινές δυσκολίες, συχνά με έναν τόνο αποδοχής ή και σαρκασμού.

Κυριολεκτική εικόνα: Φαντάσου όλους τους ανθρώπους να είναι μέσα σε ένα μεγάλο καζάνι και να βράζουν μαζί, δηλαδή να υποφέρουν ή να ζουν τις ίδιες συνθήκες (π.χ. οικονομική κρίση, κοινωνικές πιέσεις).

Σημασία στην καθημερινότητα: Χρησιμοποιείται για να τονίσει την κοινή μας ανθρώπινη κατάσταση, ότι κανείς δεν ξεφεύγει από τις δυσκολίες της ζωής και ότι μοιραζόμαστε τις ίδιες αγώνες.

Παράδειγμα: «Δεν πειράζει, κι εσύ και εγώ έχουμε δουλειά, οπότε όλοι στο ίδιο καζάνι βράζουμε.»

Ούλ' σ' ένα τηγάν' τηγανίζόμαστι.

Όλοι εμείς έχουμε τα ίδια προβλήματα και αντιμετωπίζουμε τις ίδιες δυσκολίες

Η φράση «Όλοι σε ένα τηγάνι τηγανίζόμαστε» είναι λαϊκή παροιμιακή έκφραση και σημαίνει: Όλοι οι άνθρωποι είμαστε στο ίδιο τηγάνι / αντιμετωπίζουμε παρόμοιες δυσκολίες και δοκιμασίες.

Δηλώνει ότι κανείς δεν είναι πραγματικά ξεχωριστός ή προστατευμένος από τα προβλήματα της ζωής: όλοι περνάμε δύσκολες καταστάσεις και είμαστε εξίσου ευάλωτοι.

Συχνά χρησιμοποιείται:

για να δείξει ταπεινότητα («μην νομίζεις ότι είσαι καλύτερος»),

για να υπενθυμίσει ότι όλοι έχουμε παρόμοια ανθρώπινα βάσανα.

Ούλου ισύ ακούισι.

Όλο εσύ ακούγεσαι. Συνέχεια μιλάς, φωνάζεις και διαμαρτύρεσαι. Δεν ντρέπεσαι γι' αυτό καθόλου;

Η φράση «Όλο εσύ ακούγεσαι» θυμίζει την παροιμιώδη ιδέα ότι κάποιος μιλάει υπερβολικά ή κυριαρχεί στη συζήτηση. Δεν είναι ακριβώς παροιμία αυτή καθαυτή, αλλά παραπέμπει σε παρόμοιες ελληνικές παροιμίες όπως:

«Μιλάει ο ένας, μιλάει κι ο άλλος, μα πιο πολύ μιλάει ο τρίτος.»

«Όπου λαλούν πολλοί κοκόροι αργεί να ξημερώσει.» (για τη φασαρία και την πολυλογία)

«Μη μιλάς συνέχεια, άκου και λίγο.» (παροιμιακός τόνος, όχι κλασική παροιμία)

Παροιμία που να ταιριάζει πιο άμεσα στο νόημα: «μιλάς συνέχεια / μόνο εσύ ακούγεσαι», αυτή που χρησιμοποιείται συχνά είναι: «Τα πολλά λόγια είναι φτώχεια.»

Ούλου στ' άγριου τουν εκ'ς.

Όλο του μιλάς με άγριο τρόπο και τον απειλείς συνέχεια.

Η φράση «Όλο στο άγριο τον έχεις» είναι μια έκφραση που σημαίνει ότι κάποιος είναι πολύ θυμωμένος, εκνευρισμένος ή σε έξαλλη κατάσταση, χωρίς να νοιάζεται για τις συνέπειες, σαν να «βγαίνει» στα άγρια, δηλαδή με βίαιο ή ανεξέλεγκτο τρόπο και δεν έχει σημασία τι θα

συμβεί μετά. Συχνά χρησιμοποιείται όταν κάποιος αντιδρά με οργή, ξεσπάει ή είναι σε μια κατάσταση ανεξέλεγκτης έντασης, δείχνοντας έλλειψη ψυχραιμίας και αυτοελέγχου.

Σημασία: «Είναι πολύ εκνευρισμένος/θυμωμένος, δεν τον νοιάζει τι θα γίνει», «Είναι σε κατάσταση έξαψης/αναταραχής».

Προέλευση/Σύνδεση: Η λέξη «άγριο» εδώ δεν αναφέρεται σε ζώο, αλλά σε μια πρωτόγονη, ανεξέλεγκτη και βίαιη κατάσταση, σαν να «ξέσπασε» από μέσα του.

Ούλου του βόδι' το 'φαγες κι στην ουρά κουράσ'κис;

Η φράση «Όλο το βόδι το έφαγες και στην ουρά κουράστηκες»: είναι μια παραλλαγή της έκφρασης «Φάγαμε τον γάιδαρο/βόδι και έμεινε η ουρά». Χρησιμοποιείται για να ειρωνευτεί κάποιον που, αφού έχει ολοκληρώσει ένα μεγάλο και δύσκολο έργο, δυσκολεύεται ή κουράζεται στα τελευταία, ασημαντα μέρη του.

Ερμηνεία: Είναι σαν να λέει κανείς ότι κάποιος έχει κάνει το μεγαλύτερο μέρος της δουλειάς και τώρα δυσκολεύεται σε κάτι μικρό και ασημαντο, όπως «έφαγε το βόδι» (έκανε όλη τη δύσκολη δουλειά) και τώρα «κουράστηκε στην ουρά» (δυσκολεύεται στο εύκολο τέλος).

Ειρωνεία: Ο τόνος είναι ειρωνικός, καθώς το να κουραστεί κανείς στην ουρά, που είναι το τελευταίο και μικρότερο κομμάτι, δείχνει έλλειψη αντοχής ή υπερβολική προσπάθεια για κάτι ασημαντο.

Ου λογαριασμός του σπιτιού δε βγαίν' στου παζάρ'.

Η φράση δεν είναι μια καθιερωμένη ελληνική παροιμία, αλλά μια έκφραση που σημαίνει ότι τα έξοδα είναι μεγαλύτερα από τα έσοδα και δεν βγαίνει το μπάτζετ, ούτε με μεγάλη προσπάθεια (το παζάρι). Χρησιμοποιείται για να περιγράψει μια κατάσταση οικονομικής δυσπραγίας όπου τα έσοδα δεν επαρκούν για να καλύψουν τις ανάγκες.

Λογαριασμός του σπιτιού: Αναφέρεται στα συνολικά έξοδα του νοικοκυριού.

Δεν βγαίνει: Σημαίνει ότι δεν καλύπτονται.

Στο παζάρι: Υπονοεί την μεγάλη προσπάθεια, την προσπάθεια δηλαδή να βρεθεί λύση, κάτι που όμως δεν επιτυγχάνεται.

Μια παρόμοια παροιμία που εκφράζει την ίδια ιδέα είναι: «Κάθε πότε θα κόβεις ξύλα; Κάθε πότε θα πίνεις νερό;» που σημαίνει ότι η μία ανάγκη οδηγεί στην άλλη και είναι δύσκολο να τα βολέψεις όλα.

Ούλου τουν κόσμου ρώταγι, μ' απ' του μυαλό σ' μη βγαίν'ς.

Καλό είναι να ρωτάς και να μαθαίνεις, αλλά πάντα να διατηρείς τη νοοτροπία σου.

Η παροιμία «Όλο τον κόσμο ρώταγε, μα τον εαυτό σου πρώτα» σημαίνει ότι πρέπει να συμβουλευέσαι τους άλλους για τα προβλήματά σου, αλλά η τελική απόφαση πρέπει να βασίζεται στη δική σου κρίση και γνώμη, αφού εσύ γνωρίζεις, καλύτερα από τον καθένα, την

κατάστασή σου.

Σχετικές παροιμίες

Όλοι ξέρουν δώδεκα κι ο γέρος δεκατρία: Η παροιμία υποδηλώνει ότι αν και η γνώμη όλων είναι χρήσιμη, ο γέρος (ως πηγή εμπειρίας) έχει τη σοφότερη άποψη.

Όλο τον κόσμο ρώτα, μα τον εαυτό σου πρώτα: Αυτή η εκδοχή της παροιμίας είναι πιο άμεση: Ζητάς συμβουλές από όλους, αλλά η απόφαση είναι δική σου.

Συμπέρασμα: Η παροιμία τονίζει την αξία της εμπιστοσύνης στην κρίση του εαυτού σου, παρά την αναζήτηση συμβουλών από τους άλλους.

Ου νους τ' στου κιχρί.

Πάντοτε από το μυαλό του περνούν πονηρές σκέψεις.

Η έκφραση «ο νους του στο κεχρί» σημαίνει ότι κάποιος σκέφτεται πονηρά, έχει το μυαλό του σε απολαύσεις ή σε άλλες εφήμερες ηδονές, και όχι σε σοβαρά πράγματα, δείχνοντας αφηρημάδα ή αδιαφορία για το τι συμβαίνει γύρω του, εστιάζοντας μόνο στα δικά του «φτηνά» ενδιαφέροντα.

Σημασία: Το κεχρί είναι ένα φτηνό δημητριακό, που συνήθως το τρώνε τα πουλιά. Έτσι, όταν κάποιος έχει το «νου του στο κεχρί», σημαίνει ότι η σκέψη του είναι σε κάτι πολύ «μικρό», ασήμαντο ή ασείο, δηλαδή σε κάτι «χορτοφαγικό» (σε σχέση με τα σοβαρά).

Συνοπτικά: Εστιάζει σε ασήμαντα ή ηδονοθηρικά πράγματα, είναι αφηρημένος, ή έχει το μυαλό του αλλού.

Ου παπάς αφού την πόλ', η παπαδιά μουλουγάει.

Μερικοί άνθρωποι θέλοντας να δείξουν ότι είναι ενημερωμένοι, μιλούν ανεύθυνα και απληροφόρητα, εμποδίζοντας και διαψεύδοντας πολλές φορές, άλλους, που ήταν παρόντες στα γεγονότα. Σ' αυτούς απευθύνεται η παραπάνω φράση.

Η φράση: «Ο παπάς από την πόλη, η παπαδιά μολογάει» σημαίνει ότι ο καθένας ενδιαφέρεται κυρίως για τις δικές του δουλειές και θέματα, όπως ο παπάς που έμαθε νέα στην πόλη, αλλά η παπαδιά διηγείτο τις εξελίξεις στο χωριό και λέγεται για άσχετους που παρεμβαίνουν σε θέματα που τους αφορούν λιγότερο. Επίσης, μπορεί να ερμηνεύεται ότι «Ο παπάς κοιτάει τη δικιά του παπαδιά», δηλαδή τα προσωπικά του, προτού ασχοληθεί με τους άλλους.

Κύρια ερμηνεία (επικρατέστερη): Ο καθένας νοιάζεται για τα δικά του. Ο παπάς έμαθε τα νέα στην πόλη, αλλά στο χωριό ήταν η παπαδιά που τα διηγήθηκε, δείχνοντας ότι ενδιαφέρεται για τις προσωπικές υποθέσεις.

Εναλλακτική ερμηνεία (παρεμβολή): Λέγεται όταν άσχετοι παρεμβαίνουν σε ένα θέμα που υπάρχει ειδικός να μιλήσει γι' αυτό, με την έννοια ότι ο παπάς έπρεπε να μιλήσει (ως ειδικός), αλλά η παπαδιά μίλησε πριν από αυτόν.

► Παπάς στην πόλ', παπαδιά μουλουγάει.

Ου πνιγμένους απ' τα μαλλιά τ' πιάνει

Η φράση «Ο πνιγμένος από τα μαλλιά του πιάνεται» είναι παροιμία που σημαίνει ότι κάποιος βρίσκεται σε απόγνωση και καταφεύγει σε απελπισμένες ή παράλογες λύσεις, ακόμα κι αν δεν είναι αποτελεσματικές. Εκφράζει την ιδέα ότι οι άνθρωποι σε μια τόσο δύσκολη θέση θα προσπαθήσουν να σωθούν με οποιονδήποτε τρόπο, ακόμα και με αυτόν που τους δίνει την εντύπωση ότι κάποια βοήθεια είναι κοντά.

Σημασία: Η παροιμία μεταφέρει την ιδέα της απελπισμένης προσπάθειας για σωτηρία, όταν τα πράγματα είναι τόσο άσχημα.

Χρήση: Μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να περιγράψει μια κατάσταση όπου κάποιος προσκολλάται σε κάτι, ακόμα κι αν αυτό δεν είναι η σωστή λύση, επειδή δεν έχει τίποτα άλλο να κρατηθεί.

Ούτε γάτα, ούτε ζημιά.

Όλα τακτοποιήθηκαν πλήρως.

Η φράση «ούτε γάτα ούτε ζημιά» σημαίνει ότι κάποιος ενεργεί ή συμπεριφέρεται σαν να μην συνέβη τίποτα, χωρίς να αφήνει ίχνη, χωρίς ενοχές και με πλήρη αδιαφορία για τις συνέπειες, σαν να έκανε κάτι ασήμαντο, σαν να ξεγλίστρησε αθόρυβα και αθώα από μια κατάσταση, όπως μια γάτα που δεν αφήνει σημάδια. Χρησιμοποιείται για να περιγράψει κάποιον που διαχειρίζεται μια δύσκολη ή περίεργη κατάσταση με απόλυτη ευκολία και άνεση, σαν να μην την αντιλήφθηκε κανείς.

Ερμηνεία: Κάποιος που ξεφεύγει από μια κατάσταση χωρίς να γίνει αντιληπτός ή χωρίς να προκαλέσει προβλήματα.

Παράδειγμα: «Πέρασε από το σπίτι και έφυγε, ούτε γάτα ούτε ζημιά», δηλαδή έφυγε διακριτικά, σαν να μην πέρασε ποτέ από εκεί.

Συνώνυμες εκφράσεις: «Βγαίνει λάδι», «Τη γλιτώνει φτηνά».

Ούτε κλαίει, ούτε γιλάει.

Λέγεται για κάτι που είναι μέτριας αξίας, ποιότητας και ομορφιάς.

Το πράγμα αυτό ποιοτικά και εμφανισιακά είναι μέτριο. Ούτε με ενθουσιάζει αλλά ούτε και το απορρίπτω. Θα πρέπει να σκεφτώ πολύ αν θα το πάρω.

Η φράση «ούτε κλαίει, ούτε γελάει» σημαίνει ότι κάτι βρίσκεται σε ουδέτερη, μέση κατάσταση, ούτε θετική ούτε αρνητική (π.χ. η οικονομία) ή ότι ένα πρόσωπο δεν εκφράζει κανένα συναίσθημα, τηρώντας απάθεια, αδιαφορία ή ουδετερότητα.

Σημασίες αναλυτικά:

Ουδετερότητα/Απάθεια: Ένα άτομο που «ούτε κλαίει ούτε γελάει» δεν δείχνει χαρά, λύπη ή οποιοδήποτε άλλο έντονο συναίσθημα. Μπορεί να αντιμετωπίζει μια κατάσταση με ψυχραιμία ή αδιαφορία.

Μέση κατάσταση: Μπορεί να περιγράφει μια κατάσταση που δεν είναι ούτε καλή ούτε κακή, αλλά κάπου στη μέση, αδιάφορη ή αβέβαιη (π.χ. μια κατάσταση που «ούτε κλαίει ούτε γελάει»).

Παραδείγματα χρήσης: «Η κατάσταση στην αγορά είναι τέτοια που η εταιρεία ούτε κλαίει ούτε γελάει» (είναι σε μια μέση κατάσταση), «Ο πατέρας του δεν αντέδρασε καθόλου στα νέα, ούτε έκλαψε ούτε γέλασε» (δεν έδειξε συναίσθημα).

Ούτε κρύου, ούτε ζέστα.

Δεν με νοιάζει καθόλου, δεν έχω καμιά προτίμηση.

Η φράση «Ούτε κρύο, ούτε ζέστη» σημαίνει αδιαφορία, απάθεια, ή ότι κάτι δεν μας αγγίζει συναισθηματικά – δηλαδή, δεν μας νοιάζει, μας είναι αδιάφορο, δεν μας επηρεάζει καθόλου, σαν να λέμε «μου είναι τελείως αδιάφορο».

Ερμηνεία: Όταν λέμε ότι κάτι μας κάνει «ούτε κρύο, ούτε ζέστη», εννοούμε ότι δεν έχει καμία σημασία για εμάς, είτε θετικά είτε αρνητικά.

Παράδειγμα: « - Θα έρθει μαζί μας κι ο τάδε. - Δε μου κάνει ούτε κρύο ούτε ζέστα».

Ούτε στον παπά να μην το πεις.

Κράτησέ το πάση θυσία μυστικό.

Η φράση «Ούτε στον παπά να μην το πεις» σημαίνει ότι κάποιος στάθηκε πολύ τυχερός και γλίτωσε ανέλπιστα από έναν μεγάλο κίνδυνο ή μια πολύ δύσκολη κατάσταση, σαν να ήταν κάτι μυστικό που δεν θα έπρεπε να αποκαλυφθεί, ούτε καν σε θρησκευτική αρχή, τονίζοντας την εξαιρετική τύχη.

Σημασία και χρήση:

Τύχη: Εκφράζει έκπληξη και θαυμασμό για την απίστευτη τύχη κάποιου.

Διαφυγή: Χρησιμοποιείται όταν κάποιος διέφυγε από μια κατάσταση που θα μπορούσε να ήταν καταστροφική.

Μυστικό: Υπονοεί ότι η κατάσταση ήταν τόσο κρίσιμη που ακόμα και το να την πεις στον παπά (ως εξομολόγηση) θα ήταν υπερβολικό ή επικίνδυνο.

Παράδειγμα: «Είδε το αμάξι να έρχεται κατά πάνω του, αλλά έκανε στην άκρη την τελευταία στιγμή, ούτε στον παπά να μην το πεις!».

Ούτε φωνή, ούτε ακρόασ'.

Απόλυτη σιωπή, απόλυτη ηρεμία.

Η φράση «ούτε φωνή, ούτε ακρόαση» σημαίνει έλλειψη ανταπόκρισης σε ένα αίτημα ή παράκληση, ή όταν δεν έχουμε καμία είδηση/ενημέρωση για κάποιο πρόσωπο ή κατάσταση, δηλαδή δεν δίνει κανένα σημείο ζωής. Χρησιμοποιείται για κάποιον που αγνοεί πλήρως, δεν απαντά, ή για μια διαδικασία χωρίς καμία εξέλιξη.

Ανταπόκριση: Σημαίνει ότι ένα αίτημα δεν εισακούγεται, δεν υπάρχει απάντηση (π.χ., «Τηλεφώνησα, αλλά ούτε φωνή, ούτε ακρόαση»).

Ενημέρωση: Χρησιμοποιείται όταν δεν υπάρχει καμία είδηση ή πληροφορία για κάποιον (π.χ., «Από τον πατέρα του, ούτε φωνή, ούτε ακρόαση εδώ και μήνες»).

Άγνοια: Περιγράφει ένα άτομο ή μια κατάσταση που είναι εντελώς ανενημέρωτη ή που αγνοεί πλήρως την επικοινωνία.

Προέλευση/Ερμηνεία.

Η φράση προέρχεται από την αρχαία λέξη «ἀκρόασης», που σημαίνει «άκουσμα».

Η έννοια είναι η πλήρης απουσία οποιουδήποτε ήχου ή ακουστικής επαφής, μεταφορικά δηλαδή η πλήρης απουσία ανταπόκρισης.

Ου ύπνους τρέφει το πιδί κι ο ήλιους του μουσχάρι κι του κρασί του γέρουντα τουν κάνει παλικάρι.

Γνωστή και ευκολονόπη έκφραση.

Ναι, είναι μια γνωστή ελληνική παροιμία που τονίζει τις ανάγκες και την ευεξία σε κάθε ηλικία: ο ύπνος για το παιδί (ανάπτυξη), ο ήλιος για το μοσχάρι (βόσκηση, δύναμη) και το κρασί για τον γέροντα (τόνωση, ζωντάνια, «παλληκάρι»).

Σημασία: Υπογραμμίζει ότι ο καθένας χρειάζεται τα σωστά «τροφικά» στοιχεία (ύπνος, ήλιος, κρασί) ανάλογα με την ηλικία του για να είναι υγιής και δυνατός.

Προέλευση: Η παροιμία αυτή αναφέρεται συχνά σε κείμενα για την ελληνική γλώσσα και λαογραφία, ως παράδειγμα λαϊκής σοφίας.

Ουχιά να σι φάει.

Οργισμένη αντίδραση σε κάποιον που λέει συνέχεια «όχι».

Η έκφραση «Ουχιά να σε φάει» είναι μια λαϊκή ευχή/κατάρα που σημαίνει «να σε φάει το πιο δηλητηριώδες φίδι», δηλαδή την ουχιά, που θεωρείται από τα πιο επικίνδυνα φίδια στην Ελλάδα και εκφράζει δυσφορία, θυμό ή μια ευχή για κακοτυχία (να πάθεις κάτι κακό), αν και μερικές φορές χρησιμοποιείται και με χιούμορ.

Κατάρα: Είναι μια δυνατή ευχή για κακό, σαν να λες «να σου τύχει κάτι πολύ άσχημο».

Δυσφορία/Θυμός: Εκφράζει έντονη ενόχληση για κάποιον ή κάτι.

Λαϊκή Παροιμία: Συχνά συνδέεται με την παροιμία ««Άν σε φάει η οχιούλα, έχεις μιαν απαντοχούλα» (παρηγοριά)» σε αντίθεση με άλλα φίδια (όπως το «ακονάκι» ή «αστρίτης» που δεν αφήνουν περιθώριο), δείχνοντας την αντίληψη για την ουχιά ως το πιο «κλασικό» επικίνδυνο φίδι.

Συνοπτικά: Είναι ένας τρόπος να εκφράσεις ότι κάποιος ή κάτι σε εκνευρίζει τόσο πολύ που εύχεσαι να τον βρει το χειρότερο δυνατό.

**Ο Φλεβάρης κι αν φλεβίσει, Καλοκαίρι θα μυρίσει
κι αν τύχει και θυμώσει μεσ' στα χιόνια θα μας χώσει.**

Το Φλεβάρη έχουμε μερικές ημέρες που μοιάζουν καλοκαιρινές. Έχουμε όμως και τις περισσότερες που είναι χειμωνιάτικες.

Η παροιμία «Ο Φλεβάρης κι αν φλεβίσει, Καλοκαίρι θα μυρίσει, μα κι αν τύχει και γαϊδουρίσει, μες στα χιόνια θα μας κλείσει» περιγράφει τη διπλή φύση του Φεβρουαρίου, ενός μήνα που μπορεί να έχει απρόσμενα θερμό ή, αντίθετα, πολύ ψυχρό καιρό.

Εξήγηση: Η παροιμία υπογραμμίζει την αστάθεια του καιρού τον Φεβρουάριο.

Το «Καλοκαίρι θα μυρίσει» αναφέρεται στις περιόδους με «φλέβες» (Άνοιξη) που μπορεί να εμφανιστούν νωρίς, με θερμοκρασίες που θυμίζουν Καλοκαίρι. Το «γαϊδουρίσει» και «μες στα χιόνια θα μας κλείσει» περιγράφει την πιθανότητα ξαφνικής και έντονης κακοκαιρίας με χιόνια και παγετό, που μπορεί να «κλειδώσει» τους ανθρώπους στα σπίτια τους.

Ο φόβος φ'λάει τα έρ'μα.

Όταν κανείς είναι μόνος κι έρημος, φοβάται και προφυλάσσεται από τις κακοτοπιές.

Η παροιμία «Ο φόβος φυλάει τα έρ'μα» σημαίνει ότι ο κίνδυνος της τιμωρίας λειτουργεί αποτρεπτικά και πειθαρχεί τα αδύναμα ή ανίσχυρα άτομα. Η παροιμία τονίζει πώς ο φόβος, ως μορφή ελέγχου και πειθαρχίας, μπορεί να διατηρεί την τάξη και να προστατεύει από την καταστροφή, ακόμα κι αν δεν υπάρχει άμεσος κίνδυνος. Στην ουσία, ο φόβος λειτουργεί σαν φύλακας, πειθαρχώντας τους πολλούς ώστε να μην προχωρήσουν σε ανυπακοή.

Έκφραση: Ο φόβος (μέσω της απειλής τιμωρίας) προστατεύει αυτά που αλλιώς θα καταστρέφονταν, επειδή οι άνθρωποι, φοβούμενοι τις συνέπειες, δεν προβαίνουν σε ανάρμοστες πράξεις.

Ετυμολογία: Η λέξη «έρ'μα» εδώ σημαίνει «κακόμοιρα, αδύναμα, ανίσχυρα».

Συγγενείς παροιμίες: Μια παρόμοια παροιμία είναι «Πρόβατο που βγαίνει απ' το μαντρί το τρώει ο λύκος».

Ιστορική αναφορά: Η ιδέα είναι αρχαία. Στις «Ευμενίδες» του **Αισχύλου**, η Αθηνά αναφέρει ότι ο φόβος, μαζί με τον σεβασμό, θα συγκρατεί τους πολίτες από την αδικία.

Ο χορτάτους του νηστικό δεν τον καταλαβαίν'.

Λέγεται για εκείνον που τα έχει όλα και αγνοεί τις στερήσεις κάποιου άλλου.

Η παροιμία «Ο χορτάτος το νηστικό δεν τον καταλαβαίνει» σημαίνει ότι κάποιος που δεν έχει βιώσει μια συγκεκριμένη δυσκολία ή έλλειψη (π.χ. πείνα) δεν μπορεί να κατανοήσει πλήρως την κατάσταση και τη δυσκολία κάποιου που τη βιώνει. Συχνά χρησιμοποιείται για να τονίσει την έλλειψη ενσυναίσθησης που προκύπτει από την άνεση και την απουσία προσωπικής εμπειρίας με τον πόνο ή την έλλειψη κάποιου άλλου.

Ερμηνεία: Ο πλούσιος δεν καταλαβαίνει τον φτωχό, ο υγιής δεν καταλαβαίνει τον άρρω-

στο, ή γενικότερα, ο άνθρωπος που βρίσκεται σε μια ευνοϊκή θέση δεν μπορεί να αντιληφθεί το μέγεθος της δυσκολίας του ατόμου που βρίσκεται σε μειονεκτική θέση.

Παραλλαγή: Μια παρόμοια έκφραση είναι «Ούτε αυτός που δεν πόνεσε τον πονεμένο».

Ο χορός καλά κρατεί.

Λέγεται για την περίπτωση που μια υπόθεση παίρνει πολύ μήκος.

Η έκφραση «ο χορός καλά κρατεί» (ή «καλά κρατεί ο χορός») σημαίνει ότι η διασκέδαση, η γιορτή ή η δραστηριότητα συνεχίζεται δυναμικά, έντονα και χωρίς να σταματά, δείχνοντας ότι η καλή διάθεση παραμένει και δεν έχει χαθεί η ζωντάνια, όπως ακριβώς ένας χορός που συνεχίζεται με κέφι και ενέργεια.

Σημασία: Υποδηλώνει ότι κάτι είναι σε πλήρη εξέλιξη, με ζωντάνια και ενθουσιασμό.

Παράδειγμα: «Ακόμα και μετά τα μεσάνυχτα, ο χορός καλά κρατεί στο πάρτι!».

Προέλευση: Προέρχεται από την εικόνα ενός παραδοσιακού πανηγυριού ή γλεντιού, όπου ο χορός δεν σταματά ποτέ.

Ο χρόνος είναι γιατρός.

Με το πέρασμα του χρόνου, οι πληγές επουλώνονται και τα δεινοπαθήματα ξεχνιούνται.

Η παροιμία είναι «Ο χρόνος είναι ο καλύτερος γιατρός» και σημαίνει ότι με την πάροδο του χρόνου, οι πληγές (συναισθηματικές ή άλλες) επουλώνονται και τα προβλήματα γίνονται λιγότερο οξέα, επειδή η συναισθηματική ένταση μειώνεται και η απόσταση από το γεγονός βοηθά στην αποδοχή και τη θεραπεία. Αυτό το αρχαίο γνωμικό έχει ρίζες στην ελληνική παράδοση, με παραλλαγές, όπως «την κάθε λύπη ο χρόνος τη γιατρεύει» και «λύπης πάσης, ιατρός γίνεται ο χρόνος».

Σημασία: Ο χρόνος λειτουργεί θεραπευτικά, απομακρύνοντας από το επώδυνο γεγονός, όπως ακριβώς ένας γιατρός θεραπεύει σωματικές πληγές.

Παραλλαγές: «Ο καιρός είναι γιατρός» ή «Ο χρόνος είναι ο καλύτερος γιατρός όλων των κακών».

Εφαρμογή: Χρησιμοποιείται συχνά για να παρηγορήσει κάποιον που περνάει δύσκολες στιγμές, προσδοκώντας ότι η κατάσταση θα βελτιωθεί με την πάροδο του χρόνου.

Ο χρόνος είναι χρήμα

Ο χρόνος έχει μεγάλη δύναμη και γι' αυτό πρέπει να τον αξιοποιούμε.

Η φράση «Ο χρόνος είναι χρήμα» σημαίνει ότι ο χρόνος είναι ένα πολύτιμο, περιορισμένο αγαθό που πρέπει να χρησιμοποιείται αποτελεσματικά, καθώς κάθε στιγμή που σπαταλάται είναι χαμένη ευκαιρία για παραγωγικότητα, δημιουργία αξίας, ή κέρδος, με τον **Βενιαμίν Φραγκλίνο** να την έχει διατυπώσει αρχικά ως υπενθύμισή του προς τους εργάτες. Στην ουσία, είναι μια προτροπή να εκτιμούμε τον χρόνο μας, να βάζουμε προτεραιότητες και να

δουλεύουμε έξυπνα για να παράγουμε αποτελέσματα, κάτι που συνδέεται άμεσα με την οικονομική και προσωπική μας ευημερία.

Βασικές έννοιες της φράσης:

Αξία: Ο χρόνος έχει αξία, όπως το χρήμα, και δεν επιστρέφει.

Παραγωγικότητα: Ο χρόνος που αφιερώνεται στη δουλειά παράγει χρήματα, επομένως η σπατάλη χρόνου οδηγεί σε απώλεια εισοδήματος.

Κόστος ευκαιρίας: Κάθε τι που κάνουμε (ή δεν κάνουμε) σε μια δεδομένη στιγμή, συνεπάγεται την απώλεια της ευκαιρίας να κάνουμε κάτι άλλο, που θα μπορούσε να έχει μεγαλύτερη αξία.

Σωστή διαχείριση: Η αποτελεσματική χρήση του χρόνου, μέσω σωστής διαχείρισης και προτεραιοτήτων, μεγιστοποιεί την αξία που παράγουμε.

Επομένως, η φράση είναι μια υπενθύμιση να δίνουμε στον χρόνο μας τη σημασία που του αναλογεί, αντιμετωπίζοντάς τον σαν ένα πολύτιμο θησαυρό.

Ο χρόνος, τρέχει σα νερό.

Οι ώρες και οι στιγμές φεύγουν χωρίς να το καταλάβουμε.

Η φράση «Ο χρόνος τρέχει σα νερό» χρησιμοποιείται ως παροιμιακή έκφραση και σημαίνει ότι: Ο χρόνος περνά πολύ γρήγορα, συχνά χωρίς να το καταλάβουμε.

Τονίζουμε έτσι ότι οι στιγμές φεύγουν εύκολα και δεν επιστρέφουν - όπως το νερό που κυλά και χάνεται.

Παρόμοιες ελληνικές παροιμίες/εκφράσεις: «Ο χρόνος είναι σαν το νερό», «Ο χρόνος κυλά σαν ποτάμι». «Πώς περνά ο καιρός...»

Τρία εργαλεία πέτρας των μαστόρων.

Ο πρωτομάστορας ήταν εκείνος που πελεκούσε ανάλογα την πέτρα και σχημάτιζε τα περίφημα κοκκινωπά αγκωνάρια των σπιτιών. Η πέτρα αυτή έβγαине από τα περίφημα «Μαντένια» των Καναλίων, ύστερα από συνεχή φουρνέλα.

Π

Πάγουσαν τα φίδια σ'τσι φουλιές.

Όταν τις ημέρες του Χειμώνα έχει δυνατό κρύο, τότε και αυτά τα φίδια παγώνουν μέσα στις φωλιές τους. Η φράση λέγεται και σαν πρόβλεψη για τη μεγάλη πτώση της θερμοκρασίας που γίνεται το βράδυ.

Η παροιμία «Πάγωσαν τα φίδια στις φωλιές τους» χρησιμοποιείται για να δηλώσει ότι έχει πολύ έντονο κρύο, τόσο που ακόμη και τα φίδια –γνωστά για την αντοχή τους– θα πάγωναν μέσα στις φωλιές τους.

Σημασία: Υπερβολικός τρόπος να πούμε ότι κάνει τρομερό κρύο.

Χρήση: Συνήθως λέγεται τον Χειμώνα ή μεταφορικά για να τονιστεί μια κατάσταση «παγωνιάς» στην ατμόσφαιρα.

Πάγουσι στ' αγιάζι.

Η φράση «Πάγωσε στο αγιάζι» σημαίνει ότι κάποιος ή κάτι κρύωσε πολύ άσχημα, νιώθοντας ένα διαπεραστικό κρύο που συνδυάζεται με υγρασία, σαν αυτό που νιώθεις όταν έρχεται το κρύο από την πάχνη ή τον ψυχρό αέρα της νύχτας/πρωί, με αποτέλεσμα να «παγώνεις».

Αγιάζι:(ουσ.): Είναι αέρας και υγρασία, που συνοδεύεται από έντονο, διαπεραστικό κρύο, συχνά το πρωί ή τη νύχτα με πάχνη.

«Πάγωσε στο αγιάζι» (έκφραση): Περιγράφει το αίσθημα του απόλυτου κρύου και του ρίγους που προκαλεί αυτή η υγρασία, σαν να «πάγωσε» το σώμα.

Παράδειγμα: «Έξω έκανε φοβερό κρύο, κι εγώ χωρίς μπουφάν, πάγωσα στο αγιάζι».

Πάει, γυρεύοντας.

Είναι προκλητικός και καυγατζής.

Η έκφραση «πάει γυρεύοντας» σημαίνει ότι κάποιος με τις πράξεις ή τη συμπεριφορά του δημιουργεί τις συνθήκες ώστε να συμβεί κάτι αρνητικό σε αυτόν (π.χ. καβγάς, αρρώστια, χωρισμός), σαν να το επιδιώκει ή να το ζητάει (π.χ. «με τα μεθύσια του το πάει γυρεύοντας να χωρίσει»). Ενώ το «πάει» δηλώνει κίνηση, το «γυρεύοντας» (από το γυρεύω = ψάχνω, ζητώ) δείχνει ότι «ψάχνει» για το κακό, προκαλώντας το.

Σημασία: Προκαλώ εγώ ο ίδιος ένα κακό αποτέλεσμα με τις ενέργειές μου.

Παραδείγματα: «Αυτό το παιδί το πάει γυρεύοντας για τιμωρία», «Με αυτή τη συμπεριφορά, το πάει γυρεύοντας για να χάσει τη δουλειά του».

Πάει η γλώσσα σ' ροδαν'

Η φράση σημαίνει ότι κάποιος μιλάει πολύ γρήγορα και με ευχέρεια, σαν να μιλάει ένα ροδάνι (ένας μικρός τροχός σε μια κλωστική μηχανή που περιστρέφεται γρήγορα). Προέρχεται από την αρχαία ελληνική λέξη «ροδάνι» που σήμαινε «κλωστή» ή «νήμα».

Η φράση «πάει η γλώσσα σου ροδάνι» σημαίνει ότι κάποιος φλυαρεί πάρα πολύ, μιλάει αδιάκοπα και με μεγάλη ταχύτητα, σαν τον γρήγορο τροχό της κλωστικής μηχανής, από όπου προέρχεται και η λέξη «ροδάνι» (νήμα, κλωστή, τροχός). Είναι έκφραση που περιγράφει κάποιον πολυλογά, που μιλάει γρήγορα και χωρίς να μπορείς να τον προλάβεις.

Σημασία: Φλυαρία, πολυλογία, γρήγορη και αδιάκοπη ομιλία.

Προέλευση: Από τη λέξη «ροδάνι», που είναι ο μικρός τροχός στην κλωστική μηχανή που περιστρέφεται με ταχύτητα, μεταφορικά παρομοιάζεται η γρήγορη κίνηση της γλώσσας.

Παράδειγμα: «Δεν την προλάβαινε, η γλώσσα της πήγαινε ροδάνι!».

Πάει λάου – λάου.

Ήσυχια, επιφυλακτικά.

Πηγαίνει σιγά - σιγά. Ενεργεί με ύπουλο τρόπο. Κρύβει τις προθέσεις του. Προσπαθεί να πετύχει αυτό που θέλει με πλάγια μέσα.

Το «πάει λάου-λάου» σημαίνει σιγά-σιγά, με προσοχή, απαλά και διακριτικά, συχνά κρυφά ή χωρίς να γίνεται αντιληπτό, σαν τον τρόπο που κινείται ο λαγός (λαγού-λαγού). Χρησιμοποιείται για να περιγράψει κάποιον που κάνει κάτι με επιτήδευση, χωρίς βιασύνη και με μέθοδο, προσπαθώντας να μην προκαλέσει αναστάτωση ή να μην γίνει αντιληπτός.

Παραδείγματα: «Δε βιάζεται να τελειώσει, το πάει λάου-λάου.» (Το κάνει αργά και μεθοδικά), «Το πάει λάου-λάου, να μη τον ιδεί κανείς.» (Το κάνει κρυφά, με προφύλαξη).

Προέλευση: Προέρχεται από τη γενική του λαγός (λαγού-λαγού).

Ο λαγός είναι γνωστός για τον τρόπο που κινείται, «αθόρυβα» και «διακριτικά».

Πάει μι τα νιρά τ'.

Συμφωνεί με κάποιον, στα όσα λέει εκείνος.

Η φράση «πάει με τα νερά του» σημαίνει ότι κάποιος ακολουθεί τις απόψεις, τις επιθυμίες ή την κατεύθυνση κάποιου άλλου, ακόμη κι αν δεν συμφωνεί απόλυτα, απλά για να μη δημιουργήσει πρόβλημα, να συνεργαστεί ή να κάνει τα χατίρια του, δηλαδή παίζει με τα συμφέροντα του άλλου ή υποκρίνεται τη συμφωνία.

Αναλυτικά:

Συνεργασία/Υποχώρηση: Αποφασίζει να ακολουθήσει την άποψη του άλλου, να «πάει με

το ρεύμα», ακόμα κι αν αυτό δεν είναι το δικό του πρώτο πλάνο.

Ευκολία/Διακριτικότητα: Είναι ένας τρόπος να αποφύγει τις διαφωνίες και να κάνει τα πράγματα πιο εύκολα, «παίζοντας το παιχνίδι» του άλλου.

Παραλλαγές: Μπορεί να σημαίνει και ότι κάποιος προσαρμόζεται στο περιβάλλον ή τις συνθήκες, όπως το νερό που ακολουθεί το σχήμα του δοχείου.

Παράδειγμα: «Ο Γιάννης διαφωνεί με την πρόταση, αλλά είπε να πάει με τα νερά του για να τελειώνει η υπόθεση».

Πάει μι του σταυρό στου χέρ'.

Είναι θεοσεβούμενος, Πηγαίνει πάντα ευσυνείδητα.

Η φράση «πάει με το σταυρό στο χέρι» δεν είναι ακριβώς παροιμία, αλλά μια έκφραση που περιγράφει κάποιον, ο οποίος έρχεται «με την καλή πρόθεση», «με την αγνότητα», «αθώα» και «χωρίς σκοπιμότητα», «σαν να είναι ευλογημένος», προσπαθώντας να δείξει την «καλοπροαίρετη» ή «αθώα» πλευρά του, παρόλο που η πράξη του μπορεί να είναι αμφιλεγόμενη ή να υπάρχει σύγκρουση αρμοδιοτήτων.

Σημασία: Κάποιος που προσποιείται ότι είναι αθώος ή ότι έχει αγνές προθέσεις, συχνά για να αποφύγει την ευθύνη ή να καλύψει μια αμφισβητήσιμη πράξη.

Χρήση: Συναντάται συχνά σε περιπτώσεις που υπάρχει σύγκρουση αρμοδιοτήτων, όπου ο ένας φορέας έρχεται «με το σταυρό στο χέρι» προσπαθώντας να δείξει ότι δεν φταίει αυτός.

Πάει σαν το σκυλί στ' αμπέλι

Η φράση «πήγε σαν το σκυλί στ' αμπέλι» σημαίνει ότι κάποιος πήγε κάπου χωρίς να καταλάβει τίποτα, σαν να μην ξέρει τι κάνει, ή ότι πήγε κάπου άσκοπα και χωρίς να ξέρει γιατί. Άλλοτε μπορεί να χρησιμοποιηθεί για κάποιον, που πηγαίνει κάπου αδιάφορα ή ακατάλληλα.

Ερμηνεία: Η παροιμία αναφέρεται στην εικόνα ενός σκύλου που μπαίνει σε αμπέλι, ένα μέρος όπου δεν έχει νόημα ή δεν μπορεί να κάνει κάτι. Ο σκύλος δεν ξέρει τι ζητάει εκεί και περιφέρεται άσκοπα, καταλήγοντας χωρίς να καταφέρει τίποτα χρήσιμο.

Πάει σαν τουν κάβουρα.

Ό,τι κάνει το κάνει αργά – αργά, νωχελικά.

Η έκφραση «πάει σαν τον κάβουρα» σημαίνει ότι κάποιος κινείται αργά και νωθρά, βαδίζοντας με έναν λοξό ή πλάγιο τρόπο, όπως ακριβώς και ο κάβουρας και χρησιμοποιείται για να περιγράψει είτε την αργή κίνηση ενός ατόμου είτε την πολύ αργή πρόοδο μιας δουλειάς ή ενός έργου.

Αργός ρυθμός κίνησης: Το άτομο κινείται πολύ αργά, διστακτικά, σαν να μην βιάζεται καθόλου.

Αργή πρόοδος: Περιγράφει μια εργασία ή ένα έργο που προχωράει με πολύ αργό, σχεδόν μηδαμινό ρυθμό.

Παραδείγματα: «Η ανακαίνιση πάει σαν τον κάβουρα, δεν βλέπουμε φως», «Σηκώθηκε από το κρεβάτι και άρχισε να περπατάει σαν τον κάβουρα».

Παίζου τη ζουή μ' κουρώνα γράμματα.

Ριψοκινδυνεύω, κάνω κάτι στην τύχη και όπου μου βγει.

«Παίζω τη ζωή μου κορώνα γράμματα» σημαίνει ότι κάποιος παίρνει μια απόφαση ή ζει τη ζωή του με μεγάλο ρίσκο, αφήνοντας την τύχη να αποφασίσει το αποτέλεσμα, σαν να στρίβει ένα νόμισμα, όπου κάθε πλευρά (κορώνα ή γράμματα) είναι εξίσου πιθανή. Αυτό υποδηλώνει την αποδοχή μιας κατάστασης «όλα ή τίποτα», όπου διακινδυνεύει τα πάντα με την ελπίδα της καλής έκβασης.

Ερμηνεία: Δανείζεται την εικόνα της ρίψης ενός νομίσματος για να περιγράψει την αβεβαιότητα και το στοίχημα στη ζωή.

Χρήση: Χρησιμοποιείται όταν κάποιος αποφασίζει να κάνει κάτι ριψοκίνδυνο, όπως να ξεκινήσει μια νέα επιχείρηση ή να πάρει μια μεγάλη απόφαση, χωρίς να είναι σίγουρος για το αποτέλεσμα.

Παράδειγμα: «Αποφάσισα να φύγω από τη δουλειά και να ανοίξω τη δική μου επιχείρηση. Παίζω τη ζωή μου κορώνα γράμματα».

Παλιά δ'λεια.

Τελειωμένη δουλειά. Η υπόθεση έκλεισε και χάθηκε κάθε ελπίδα για να έχουμε ένα καλό αποτέλεσμα. Η δουλειά αυτή ανήκει πια στο παρελθόν μη την ψάχνεις

Η φράση «παλιά δουλειά» αναφέρεται είτε σε παλιά, ξεχασμένη ή παραδοσιακή εργασία, είτε, με πιο αρνητική έννοια, σε μια παλιά, σκληρή μορφή εργασίας (δουλειά/σκλαβιά) που είχε ως στόχο την εκμετάλλευση και την καταναγκαστική εργασία.

Η ετυμολογία της λέξης «δουλειά» προέρχεται από το «δούλος», που στην αρχαιότητα σήμαινε υπηρέτη, αλλά η έννοια εξελίχθηκε σε σκλαβιά, με σύγχρονες μορφές να περιλαμβάνουν εμπορία ανθρώπων, καταναγκαστική εργασία και παιδική δουλειά, ενώ το νόημα μπορεί να περιλαμβάνει την «δουλειά» ως «εργασία» ή «καταναγκασμό».

Σημασίες της έκφρασης «παλιά δουλειά»

Ιστορική εργασία/Επάγγελμα: Μια εργασία που υπήρχε παλιά (π.χ. αγροτικές εργασίες, χειροτεχνίες) και έχει αντικατασταθεί ή έχει αλλάξει μορφή.

Σκληρή εργασία/Εκμετάλλευση: Αναφέρεται σε καταναγκαστική εργασία, δουλειά, όπου οι άνθρωποι δεν είχαν δικαιώματα, όπως περιγράφεται από σύγχρονες μορφές δουλεμπορίου.

Η αρχαιοελληνική «Δουλειά»: Στην αρχαία Ελλάδα, ο «δούλος» ήταν αναγνωρισμένη

ηθική οντότητα, αλλά η σχέση του με τον κύριο ήταν μια μορφή εξάρτησης, σαν όργανο του κυρίου.

Σύγχρονες μορφές δουλείας (σχετικές με την «παλιά δουλειά» με αρνητική έννοια)

Εμπορία ανθρώπων.

Καταναγκαστική εργασία.

Παιδική δουλειά και γάμοι.

Δουλειά στην αλυσίδα εφοδιασμού (π.χ. κακάο, βαμβάκι).

Συνολικά, η «παλιά δουλειά» μπορεί να σημαίνει είτε μια απλή αναφορά σε παρελθοντικές εργασίες, είτε μια αναφορά στη σκληρή και καταπιεστική φύση της δουλείας.

Παλιά μου τέχνη κόσκινου.

Δεν ξεχνώ κάτι που έκανα παλιότερα και αν βρεθώ στην ανάγκη θα το ξανακάνω, όπως οι γύφτοι το κόσκινο.

Η φράση «Παλιά μου τέχνη κόσκινο» σημαίνει ότι κάποιος κατέχει μεγάλη εμπειρία σε μια συγκεκριμένη εργασία ή δραστηριότητα, τόσο που την κάνει άνετα, σαν να ήταν η τέχνη του. Μερικές φορές, χρησιμοποιείται και ειρωνικά, όταν κάποιος ξαναρχίζει μια παλιά κακή συνήθεια. Η φράση προέρχεται από την παραδοσιακή χρήση του «κόσκινου» για τον καθαρισμό και την προετοιμασία του αλευριού.

Κυριολεκτική σημασία: Η φράση παραπέμπει στην παλιά τέχνη του κοσκινίσματος του αλευριού με ένα κόσκινο για να καθαριστεί ή να γίνουν οι κόμποι λείοι.

Μεταφορική σημασία: Δηλώνει μεγάλη πείρα και δεξιότητα σε ένα αντικείμενο, σαν να το γνωρίζει «από μέσα».

Παλληκάρ' τσι φακής.

Ψευτοπαλληκάρι, που δεν αξίζει τίποτε

Η παροιμία «Παλληκάρι της φακής» περιγράφει έναν άνθρωπο που παρουσιάζεται ως θαρραλέος ή ικανός (παλληκάρι), αλλά στην πραγματικότητα είναι θρασύδειλος, αδύναμος ή αναξιόπιστος, σαν να «έχει δύναμη μόνο» με την απλή, φτωχική τροφή της φακής. Σημαίνει κάποιον που «φουσκώνει», αλλά δεν έχει ουσία, φανταστικό ήρωα που δεν αντέχει στις πραγματικές δυσκολίες.

Θρασύδειλος: Ατρόμητος στα λόγια αλλά δειλός στην πράξη.

Αναξιόπιστος: Ένας τύπος που δεν μπορείς να βασιστείς σε αυτόν όταν έρθει η ώρα της αλήθειας.

Η παροιμία τονίζει την αντίθεση ανάμεσα στην εικόνα του «παλληκαριού» και την πραγματική του αδυναμία, χρησιμοποιώντας τη φακή (ένα απλό, καθημερινό φαγητό) ως μέτρο της «δύναμής» του.

Παλιός γάιδαρος, κινούργια περπατ'σιά.

Η παροιμία είναι «Παλιός γάιδαρος, κινούργια περπατ'σιά δεν κάνει» και σημαίνει ότι οι ηλικιωμένοι άνθρωποι δυσκολεύονται να αλλάξουν τον τρόπο ζωής, τις συνήθειες ή τις απόψεις τους. Χρησιμοποιείται για να δείξει ότι είναι δύσκολο για τους μεγαλύτερους να προσαρμοστούν σε καινούργια δεδομένα ή να μάθουν κάτι νέο.

Σημασία: Οι ηλικιωμένοι, όπως και ο παλιός γάιδαρος, είναι δύσκολο να αλλάξουν τη συνηθισμένη τους «περπατ'σιά», δηλαδή τον τρόπο που ζουν και ενεργούν.

Εφαρμογή: Χρησιμοποιείται μεταφορικά για να τονίσει την αντίσταση των ηλικιωμένων σε νέες ιδέες ή τρόπους ζωής, την προσκόλλησή τους στις παραδοσιακές αξίες και την δυσκολία τους να προσαρμοστούν στις αλλαγές.

Πάμε στη βρύσ' για να πιούμε τον καφέ μας.

Η φράση «Πάμε στη Βρύση για να πιούμε τον καφέ μας» σημαίνει, κυριολεκτικά, ότι προτείνεται να πάμε στη Βρύση (όπου είναι και η Πλατεία) για να καθίσουμε σε κάποιο καφενείο και να πιούμε καφέ.

Σε πιο ευρεία / κοινωνική σημασία, ειδικά στα Κανάλια:

δηλώνει βόλτα και χαλάρωση, όχι απλώς την πράξη του να πιούμε καφέ,

υπονοεί κοινωνική συναναστροφή, κουβέντα, ξεκούραση,

συχνά σημαίνει «να βγούμε λίγο έξω να αλλάξουμε παραστάσεις»

Παράδειγμα χρήσης: «Δεν έχω όρεξη να κάτσω σπίτι, πάμε στη Βρύση για έναν καφέ».

Σημείωση: Η «Πλατεία» στα Κανάλια είναι συγχρόνως και «Βρύση», αφού εκεί βρίσκονται τέσσερεις βρύσες, από τις οποίες έπαιρναν νερό οι Καναλιώτες. Γι' αυτό και έλεγαν, αντί για «πάμε στην Πλατεία», «Πάμε στη βρύση».

Παν' οι καιροί που δένανε τα σκ'λιά μι τα λουκάνικα.

Πρόκειται για τους καιρούς της αφθονίας, αλλά και της σπατάλης.

Η φράση «Πάνε οι καιροί που δένανε τα σκυλιά με τα λουκάνικα» σημαίνει ότι πέρασε η εποχή της αφθονίας, της ευμάρειας και των εύκολων λύσεων και τώρα ζούμε σε δύσκολες στιγμές όπου τα πράγματα δεν είναι όπως παλιά, υπονοώντας έλλειψη, δυσκολίες, αλλά και ξεγελάσματα/ψευδείς υποσχέσεις.

Κυριολεκτική σημασία (μεταφορική): Στην παλιά εποχή, τα λουκάνικα ήταν τόσο πολλά και φθηνά, που τα σκυλιά τα έδενες (για να μην τα φάνε) ή τα είχαν κυριολεκτικά σαν να ήταν δεμένα με αυτά, δείχνοντας αφθονη τροφή.

Μεταφορική σημασία: Όταν λες «Πάνε οι καιροί που δένανε τα σκυλιά με τα λουκάνικα», εννοείς ότι:

Έχει τελειώσει η εποχή της ευμάρειας/«παχιών αγελάδων» και πλέον υπάρχουν δυσκολίες (π.χ. οικονομικές).

Τα πράγματα δεν είναι τόσο εύκολα όσο παλιά.

Είναι περίοδος «ισχνών αγελάδων», δηλαδή λιτότητας ή στεναγμού.

Έχουν περάσει οι καιροί που μπορούσες να ξεγελάσεις εύκολα τους άλλους με ψεύτικες υποσχέσεις.

Επομένως, η φράση είναι μια έκφραση νοσταλγίας για μια καλύτερη, πιο άνετη εποχή που πέρασε.

Παν μέτρον άριστον.

Η φράση «Παν μέτρον άριστον» (ή «Μέτρον άριστον») σημαίνει ότι το μέτρο, η μετριοπάθεια και η ισορροπία σε όλα είναι η καλύτερη, η βέλτιστη προσέγγιση, απορρίπτοντας τις ακρότητες και είναι ένα από τα ρητά των Επτά Σοφών της αρχαιότητας (αποδίδεται στον **Κλεόβουλο** τον **Λίνδιο**), τονίζοντας την αξία της μετρημένης ζωής και της αποφυγής της υπερβολής σε κάθε πτυχή της, όπως στη διατροφή ή τη συμπεριφορά.

Σημασία και ερμηνείες:

Αποφυγή ακροτήτων: Η κυριότερη ερμηνεία είναι η αποφυγή υπερβολών και η διατήρηση της ισορροπίας, φτάνοντας στην αριστεία μέσω της μετριοφροσύνης.

Το «αρμόζον μέτρο»: Κάποιοι ερμηνευτές πιστεύουν ότι το «μέτρο» αναφέρεται στο «αρμόζον μέτρο» (το σωστό, το κατάλληλο), όχι σε οποιοδήποτε μέτρο, ενισχύοντας την ιδέα της βέλτιστης πρακτικής.

Προέλευση: Η αρχική μορφή ήταν «Μέτρον άριστον», με το «παν» να προστίθεται αργότερα από λογίους, όπως ο **Μέγας Βασίλειος**, διευρύνοντας την εφαρμογή του σε κάθε πτυχή της ζωής.

Εφαρμογή: Αφορά τη ζωή, τη διατροφή, τη συμπεριφορά, τη σωματική κατάσταση, υποδηλώνοντας ότι η μέτρηση και η προσαρμοστικότητα οδηγούν σε υγεία και ισορροπία.

Παν' τα νιάτα, παν' τα κάλλη, δεν ξαναγυρίζουν πάλι.

Όταν κανείς γεράσει τα χάνει όλα.

Η φράση «Πάνε τα νιάτα, πάνε τα κάλλη, δεν ξαναγυρίζουν πάλι» είναι μια έκφραση, που συναντάται και ως παροιμία, τονίζοντας την παροδικότητα της νιότης και της ομορφιάς, που χάνονται ανεπιστρεπτί με τον χρόνο. Συμβολίζει τη φθαρτότητα, την απώλεια και την αστραπιαία φύση των όμορφων στιγμών της ζωής.

Σημασία: Τα νιάτα και η ομορφιά φεύγουν και δε γυρίζουν ποτέ πίσω.

Προέλευση/Χρήση: Είναι ένας κοινός λαϊκός στίχος που αναδεικνύει τη θλίψη για το πέρασμα του χρόνου, αν και μπορεί να αναφέρεται και σε πιο ποιητικά συμφραζόμενα..

Σημείωση. Η παροιμία είναι απόσπασμα από το παραδοσιακό τραγούδι «Παρασκευούλα».

Παπά πιδί, διαόλου αγγόν'.

Η παροιμία «Παπά παιδί, διαόλου εγγόνι» σημαίνει ότι οι γιοι των παπάδων, λόγω της ιδιόκτητης θέσης και του τρόπου ζωής των γονέων τους, συχνά αποκτούν αρνητικά χαρακτηριστικά και προκαλούν προβλήματα.

Επεξήγηση: Η παροιμία υπονοεί ότι η ιδιόμορφη ανατροφή και το περιβάλλον ενός παπά συχνά οδηγούν σε παιδιά που είναι εριστικά, πονηρά ή έχουν κάποιου είδους «πονηριάς» ή αρνητική συμπεριφορά.

Σημασία: Χρησιμοποιείται για να σχολιάσει αρνητικές συμπεριφορές που παρατηρούνται σε παιδιά παπάδων, παρόλο που δεν είναι απαραίτητο να είναι έτσι για όλα τα παιδιά παπάδων.

Παπούτο' από τουν τόπου σου κι ας είν' κι μπαλουμένου.

Τα πράγματα του τόπου σου είναι ελεγμένα και σίγουρα. Λέγεται ακόμη και για την περίπτωση συζύγου, έστω και αν έχει κάποια μειονεκτήματα.

Η παροιμία είναι «Παπούτσι από τον τόπο σου κι ας είναι μπαλωμένο» και σημαίνει ότι τα πράγματα που προέρχονται από τον τόπο μας, ακόμα και αν δεν είναι τέλεια, είναι προτιμότερα από τα ξένα και καλύτερα. Ενθαρρύνει την εκτίμηση των ντόπιων προϊόντων ή καταστάσεων, δίνοντάς τους προτεραιότητα έναντι άλλων, ακόμα και αν έχουν ελαττώματα.

Σημασία: Η παροιμία τονίζει την αξία της εγχώριας παραγωγής και των τοπικών αξιών.

Ερμηνεία: Ένα «μπαλωμένο» παπούτσι, ένα ελαττωματικό αντικείμενο, είναι καλύτερο αν προέρχεται από τον τόπο σου, παρά ένα τέλειο αντικείμενο από ξένο τόπο.

Πάου αργά γιατί βιάζουμε.

Διότι έτσι θα προσέχω και δεν θα σκοντάψω κάπου και δεν θα κάνω λάθη.

Η φράση «Πάω αργά, γιατί βιάζομαι» δεν είναι ακριβώς παροιμία με την κλασική έννοια, αλλά μια σύγχρονη, εύστοχη φράση-παράδοξο που περιγράφει την «πίεση χρόνου» και την ειρωνεία του να κάνεις πράγματα αργά επειδή έχεις τόσο λίγο χρόνο που η βιασύνη σε κάνει να κάνεις λάθη ή να χάνεις χρόνο. Είναι σαν να λέει: «Σπεύδε βραδέως» ή «Όποιος βιάζεται σκοντάφτει».

Είναι μια λογική αντίφαση που τονίζει ότι η υπερβολική βιασύνη φέρνει τα αντίθετα αποτελέσματα.

Όταν βιάζεσαι πολύ, κάνεις λάθη, χάνεις χρόνο ή «ξανακάνεις» τη δουλειά, οπότε στην πραγματικότητα προχωράς πιο αργά.

Παρόμοιες εκφράσεις

Σπεύδε βραδέως: (Λατινικά: Festina lente). Σπεύσε αργά, που σημαίνει κάνε γρήγορα κάνοντας αργά.

Η βιάση ψήνει το ψωμί, μα δεν το καλοψήνει.

Η σκύλα από τη βιάση της τα κάνει στραβά τα κουτάβια της.
Αν βιάζεσαι, μην τρέχεις. (Συνδυάζει την ιδέα).

Παρνηγοριά στον άρρωστο, ώσπου να βγει η ψυχή του.

Είναι πολύ λίγο αυτό που μου προσφέρεις, στη δύσκολη κατάσταση που βρίσκομαι. Η φράση αυτή λέγεται σαν απάντηση, στα λόγια συμπαραστάσης κάποιου, που βρίσκεται σε δύσκολη κατάσταση και δεν ελπίζει αλλαγή ή βελτίωση.

Ό,τι κι αν μας λένε, όποια υπόσχεση κι αν μας δίνουν, τα θεωρούμε αυτά μόνο λόγια παρνηγορίας.

Η παροιμία «Παρνηγοριά στον άρρωστο, ώσπου να βγει η ψυχή του» σημαίνει ότι κάποιος προσπαθεί να δώσει ελπίδες ή να παρνηγορήσει κάποιον για μια κατάσταση που είναι μη αναστρέψιμη, δηλαδή είναι προσωρινές και ανεπαρκείς λύσεις σε ένα ανεπανόρθωτο πρόβλημα και αναφέρεται στην άγνοια της πραγματικότητας.

Σημασία: Προσπάθεια για παρνηγοριά σε κάτι που δεν διορθώνεται.

Χρήση: Λέγεται για να περιγράψει την προσπάθεια να δοθεί ελπίδα σε μια χαμένη υπόθεση.

Παραλλαγή: «Παρνηγοριά στον άρρωστο μέχρι να βγει η ψυχή του».

Πάρι νύφ' απού σειρά κι σκύλα απού κοπάδ'.

Δηλαδή: Να παντρεύεσαι γυναίκα από καλή οικογένεια, με αρχές και αξίες, και να παίρνεις σκύλο από κοπάδι, που θα είναι καλός φύλακας.

Η σημασία της παροιμίας είναι ότι για να γίνει ένας γάμος, η νύφη πρέπει να επιλεγεί από καλή και ευυπόληπτη οικογένεια («από σειρά»), ενώ το ζώο («σκύλα» - σκύλος) πρέπει να είναι από καλό και υγιές κοπάδι, ώστε να έχει καλή υγεία και απόδοση.

«Πάρε νύφη από σειρά»: Η λέξη «σειρά» εδώ αναφέρεται στην οικογενειακή καταγωγή, στο «τζάκι». Υπονοεί ότι η νύφη πρέπει να προέρχεται από μια οικογένεια με καλή φήμη και ποιότητα, όπως η οικογένεια του πατέρα του (ο «καλός γαμπρός» που προέρχεται από καλή «σειρά» οικογένειας).

«...και σκύλα από κοπάδι»: Σημαίνει ότι ο σκύλος (η «σκύλα» στην παροιμία) πρέπει να είναι από ένα καλό και υγιές κοπάδι, ώστε να είναι δυνατός και παραγωγικός.

Η παροιμία αυτή χρησιμοποιείται και σήμερα και ουσιαστικά η έννοιά της έχει να κάνει με την επιλογή του καλύτερου, τόσο για την οικογένεια όσο και για την κτηνοτροφική εκμετάλλευση.

Παρ' του λόγου σ' πίσου.

Πάρε το λόγο σου πίσω, ανακάλεσε αυτό που είπες.

Η φράση λέγεται όταν κάποιος είπε κάτι που μας προσβάλλει ή που δεν είναι αλήθεια.

Η έκφραση «Πάρε το λόγο σου πίσω» δεν είναι παροιμία. Είναι καθημερινή έκφραση που σημαίνει:

«Ανακάλεσε αυτό που είπες», «διόρθωσε ή πάρ' το πίσω».

Παροιμίες με παρόμοιο νόημα (να προσέχουμε τι λέμε), υπάρχουν οι εξής: «Η γλώσσα κόκαλα δεν έχει και κόκαλα τσακίζει». «Τρεις φορές κόβει η γλώσσα, μία το μαχαίρι». «Λόγια που 'παμε, νερό χυμένο».

Πάρ' τουν ένα κι βάρα τουν άλλου.

Είναι αυτοί οι δυο, που έχουν τα ίδια ελαττώματα.

Η έκφραση «Πάρε τον ένα και βάρα τον άλλο» (ή «χτύπα τον άλλον») σημαίνει ότι δεν υπάρχει διαφορά ποιότητας ανάμεσα σε δύο ή περισσότερα πράγματα ή άτομα, τα οποία είναι εξίσου κακής ποιότητας, ανεπαρκή ή άχρηστα, οπότε δεν έχει σημασία ποιο θα διαλέξεις ή θα χρησιμοποιήσεις, γιατί το αποτέλεσμα θα είναι το ίδιο (αρνητικό).

Συνοπτικά: «Όλοι για το ίδιο χάλι είναι, ό,τι κι αν διαλέξεις.»

Παράδειγμα: Αν κάποιος προσφέρει δύο κακής ποιότητας προϊόντα και λες «Πάρε τον ένα και χτύπα τον άλλον», εννοείς ότι και τα δύο είναι απαράδεκτα.

Πάρ' τουν κι στου γάμου σ' να σι πει κι του χρόν'.

Είναι εντελώς απαράδεκτος με τη συμπεριφορά του. Αυτός είναι σε θέση να σου ευχηθεί να ξαναπαντρευτείς του χρόνου. Άλλη μια φράση που λέγεται για να αποδοκιμάσουμε τα απερίσκεπτα και τα αλλοπρόσαλλα λόγια κάποιου.

Η παροιμία «Πάρε τον και στο γάμο σου, να σου πει και του χρόνου» (ή «Πάρ' τονε στο γάμο σου») λέγεται για κάποιον που είπε κάτι εντελώς άστοχο, άσχετο ή προσβλητικό σε μια συγκεκριμένη περίπτωση, υπονοώντας ότι η «ευχή» να τον καλέσουν σε γάμο (όπου η ευχή «και του χρόνου» είναι πολύ συνηθισμένη) θα ήταν το ίδιο παράταιρη και άτοπη με τα λόγια του. Χρησιμοποιείται για να τονίσει μια γκάφα ή μια εξαιρετικά ακατάλληλη συμπεριφορά.

Για άστοχες παρατηρήσεις: Όταν κάποιος σχολιάζει κάτι που είναι εντελώς εκτός τόπου και χρόνου, συνήθως με έναν τρόπο που δείχνει έλλειψη αντίληψης.

Για γουρσουζικές ευχές: Αναφέρεται σε ευχές που μοιάζουν με κατάρα, όπως η ευχή «και του χρόνου» σε μια δυσάρεστη στιγμή.

Στην ουσία της: Είναι μια σαρκαστική επισήμανση της αμνηχανίας που προκάλεσε ο ομιλητής, σαν να τον «καλείς» σε ένα άλλο γεγονός για να δεις αν θα κάνει το ίδιο λάθος και εκεί.

Παράδειγμα: Αν σε έναν αρραβώνα, κάποιος ρωτήσει τη νύφη «Και τι δουλειά κάνει ο πατέρας σας»; θα μπορούσε κάποιος να πει «Βρε, το ανυπρόκοπο! Πάρ' τον στο γάμο σου να σου πει και του χρόνου!».

Παρών κι αξούριστους.

Είμαι έτοιμος να σου κάνω κάτι αν και δεν έχω τα κατάλληλα εφόδια. Είναι ακόμη χιουμοριστική έκφραση κάποιου που ακούει να τον καλούν με το όνομά του.

Η φράση «παρών κι αξούριστος» δεν είναι επίσημη παροιμία, αλλά χρησιμοποιείται συχνά προφορικά ως χιουμοριστική ή ειρωνική έκφραση.

Λέγεται για κάποιον που:

εμφανίζεται κάπου απροετοίμαστος,

ατημέλητος ή χωρίς να έχει φροντίσει κάτι βασικό

ή γενικά που είναι «παρών» αλλά όχι στο ύψος των περιστάσεων.

Παραδείγματα:

Ήρθε στη σύσκεψη χωρίς να έχει διαβάσει τίποτα;

Ναι, παρών κι αξούριστος...

Πάταξον μεν, άκουσον δε

Η φράση «Πάταξον μεν, άκουσον δε» σημαίνει «Χτύπησέ με, αλλά άκουσέ με» και αποδίδεται στον **Θεμιστοκλή**, ο οποίος την είπε στον **Ευρυβιάδη** πριν τη Ναυμαχία της Σαλαμίνας, δείχνοντας την επιμονή του να τον ακούσει για την καλύτερη στρατηγική και επιμένοντας να δράσουν αμέσως αντί να διστάζουν, εκφράζοντας την αποφασιστικότητα να υπερασπιστούν την Ελλάδα με κάθε κόστος.

Σημασία: Ο Θεμιστοκλής, θέλοντας να προκαλέσει τον Ευρυβιάδη να τον ακούσει, προσφέρθηκε να δεχτεί ένα χτύπημα, αλλά ζητώντας να ακούσει πρώτα τη συμβουλή του, δείχνοντας ότι ήταν έτοιμος να υποστεί τα πάντα για την υπόθεση.

Ιστορικό Πλαίσιο: Λέγεται ότι ο Ευρυβιάδης, ο επικεφαλής του ελληνικού στόλου, τον έβρισε και τον απείλησε με το ραβδί του, όταν ο Θεμιστοκλής πρότεινε να δώσουν μάχη στην Σαλαμίνα και όχι στον Ισθμό της Κορίνθου.

Ερμηνεία: Η φράση εκφράζει την ανάγκη να ακουστούν τα λόγια, ακόμη και αν χρειαστεί να ξεπεραστούν οι προσβολές ή οι διαφωνίες, τονίζοντας την κρισιμότητα της στιγμής και την αποφασιστικότητα για τη σωτηρία της Ελλάδας.

Πάτ'σι στ' αυγό κι έφτασι στουν ουρανό.

Η φράση «πάτπσε στο αυγό και έφτασε στον ουρανό» χρησιμοποιείται ειρωνικά για να περιγράψει κάποιον που θεωρεί ότι έχει κάνει κάτι σπουδαίο, ενώ στην πραγματικότητα η πράξη του είναι μικρή ή ασήμαντη. Σημαίνει ότι κάποιος νομίζει πως έχει επιτύχει κάτι μεγάλο, ενώ έχει απλώς κάνει κάτι πολύ εύκολο.

Ειρωνική σημασία: Η φράση υπονοεί ότι το άτομο είναι υπερόπτης και έχει υπερβολική αυτοπεποίθηση για κάτι ασήμαντο.

Πασάς στα Γιάννινα.

Λέγεται για κάποιον που τα έχει όλα σε αφθονία.

Η φράση «Πασάς στα Γιάννινα» σημαίνει καλοζωία, άνεση και ξεγνοιασιά, παραπέμποντας στην πλούσια και πολυτελή ζωή του Αλή Πασά στα Ιωάννινα τον 19^ο αιώνα, μια εποχή που τα Γιάννινα ήταν ένα μεγάλο πολιτικό, οικονομικό και πολιτιστικό κέντρο υπό την εξουσία του, όπου ζούσε σαν «βασιλιάς».

Ιστορική βάση: Αναφέρεται στον **Αλή Πασά Τεπελενλή** (1740-1822), τον ισχυρό ηγεμόνα της Ηπείρου, του οποίου τα Γιάννινα αποτελούσαν την πρωτεύουσα της ημιανεξάρτητης επικράτειάς του.

Σύμβολο ευημερίας: Ο Αλή Πασάς έζησε μια ζωή πολυτέλειας, με πλούτο, αυλή, έργα τέχνης και πολιτιστική ακμή, κάνοντας τα Γιάννινα κέντρο εξουσίας και λάμψης.

Σύγχρονη χρήση: Σήμερα, η φράση χρησιμοποιείται μεταφορικά για κάποιον που ζει άνετα, χωρίς έγνοιες, απολαμβάνοντας τα καλά της ζωής, σαν να ήταν «πασάς» ή βασιλιάς, με την έννοια της ανέμελης και προνομιούχας ζωής.

Σε λαϊκά τραγούδια: Χρησιμοποιείται και για να περιγράψει μια πλούσια ζωή γεμάτη απολαύσεις ή έναν σύντροφο που κακομαθαίνει την αγαπημένη του.

Πατώ σε αναμμένα κάρβουνα.

Βρίσκομαι σε πολύ δύσκολη θέση.

Η φράση «πατώ (ή κάθομαι) σε αναμμένα κάρβουνα» σημαίνει ότι κάποιος «είναι σε μεγάλη ανησυχία», «αγωνιά», «ανυπομονεί» για την εξέλιξη μιας κατάστασης, νιώθοντας έντονη ψυχική αναταραχή και δυσφορία, σαν να περπατάει πάνω σε κάτι καυτό και επώδυνο.

Αγωνία: Έντονη ανησυχία για το τι θα συμβεί στο μέλλον.

Ανυπομονησία: Έλλειψη υπομονής, προσμονή για να τελειώσει κάτι.

Δυσφορία: Ψυχολογική αναστάτωση και δυσκολία να ηρεμήσει κανείς.

Παραδείγματα: «Κάθεται σε αναμμένα κάρβουνα μέχρι να ανακοινωθούν τα αποτελέσματα των εξετάσεων». «Βρισκόμαστε σε αναμμένα κάρβουνα περιμένοντας την απάντηση από το νοσοκομείο» .

Η έκφραση είναι μεταφορική και προέρχεται από την εικόνα του να πατάς σε κάρβουνα που καίνε, κάτι που προκαλεί αφόρητο πόνο και αναγκάζει σε συνεχή κίνηση.

Πάω κατά διαβόλου.

Η φράση «πάω κατά διαβόλου» σημαίνει καταστρέφομαι (ηθικά, οικονομικά), χάνομαι, ή προχωρώ προς την καταστροφή, συχνά λόγω κακών επιλογών ή παρέας και υποδηλώνει ότι κάποιος κατευθύνεται προς το «χάος» ή το «κακό».

Αναλυτικά:

Καταστροφή: Είτε ηθική (π.χ., «απ' την παρέα αυτή, πάει κατά διαβόλου το παιδί») είτε

οικονομική (π.χ., «χρεοκοπώ»).

Χάσιμο: Χάνεται η πορεία, η καλή συμπεριφορά ή η ευημερία.

Αρνητική κατεύθυνση: Όπως λέει και η λέξη, κατευθύνεται προς τον διάβολο, δηλαδή σε κάτι πολύ κακό και καταστροφικό.

Πάω κατά κρημνών.

Η φράση «Πάω κατά κρημνών» σημαίνει ότι κάποιος κινείται προς την άκρη ενός γκρεμού, προς το χείλος ενός βράθρου ή γενικότερα προς την καταστροφή, την πτώση, τον κίνδυνο ή την ολοκληρωτική ανατροπή. Μεταφορικά σημαίνει ότι βρίσκεται σε οριακή, επικίνδυνη κατάσταση, έτοιμος να καταστραφεί ή να κάνει κάτι χωρίς επιστροφή.

Κυριολεκτικά: Σημαίνει ότι πλησιάζεις στο άκρο ενός γκρεμού, έτοιμος να πέσεις.

Μεταφορικά (πιο συχνά).

Οικονομική καταστροφή: «Η εταιρεία πάει κατά κρημνών.»

Ηθική κατάπτωση: «Η συμπεριφορά του τον πάει κατά κρημνών.»

Γενική καταστροφή: «Η κατάσταση πάει κατά κρημνών.»

Σε κίνδυνο: «Αυτό το σχέδιο πάει κατά κρημνών.»

Στην ουσία, η φράση υποδηλώνει μια πορεία προς την ολοκληρωτική απώλεια, την πτώση ή την ανεπανόρθωτη ζημιά.

Πέρα βρέχ'.

Λέγεται για εκείνον που είναι εντελώς αδιάφορος.

Αυτός ο άνθρωπος δεν νοιάζεται για τίποτα. Δεν τον απασχολεί κανένα πρόβλημα. Ζει σε ένα δικό του κόσμο.

Η φράση «πέρα βρέχει» σημαίνει αδιαφορία, αμέλεια ή ότι κάποιος δεν δίνει σημασία σε κάτι, ότι δεν τον αγγίζει, σαν η βροχή να είναι μακριά και να μην τον επηρεάζει. Χρησιμοποιείται όταν κάτι συμβαίνει, αλλά ο ομιλητής το αντιμετωπίζει με ψυχραιμία και λέει «δεν με νοιάζει» ή «ας' τον να κάνει ό,τι θέλει».

Συνοπτικά, σημαίνει:

Αδιαφορία: Δεν με νοιάζει.

Αμέλεια: Δεν δίνω σημασία.

Απάθεια: Δεν με αγγίζει.

Παράδειγμα: «Μου είπε να το κάνω, αλλά εμένα πέρα βρέχει, δεν θα του δώσω σημασία».

Περί ορέξεως ουδείς λόγος.

Η φράση «Περί ορέξεως ουδείς λόγος» σημαίνει ότι οι επιθυμίες, τα γούστα και οι προτιμήσεις του κάθε ανθρώπου διαφέρουν και είναι υποκειμενικές, επομένως δεν υπάρχει νόημα να τις κρίνουμε, να τις συζητάμε ή να διαφωνούμε γι' αυτές, καθώς είναι ζήτημα

προσωπικής έφησης. Η «όρεξη» σημαίνει επιθυμία ή πόθος και το «ουδείς λόγος» αναφέρεται στο ότι δεν υπάρχει περιθώριο για λογική συζήτηση ή κριτική.

Σημασία και χρήση

Υποκειμενικότητα: Αναγνωρίζει ότι που αρέσει σε έναν, δεν αρέσει στον άλλο (π.χ., στο φαγητό, σε κόμπι, σε ιδέες).

Αποφυγή κριτικής: Χρησιμοποιείται για να πει κανείς ότι δεν υπάρχει λόγος να σχολιάσει ή να διαφωνήσει με τις επιλογές κάποιου, καθώς είναι προσωπική υπόθεση.

Προέλευση: Είναι μια αρχαία ελληνική έκφραση που συναντάται και σε κείμενα, όπως αναφέρεται από τον **Εμμανουήλ Ροΐδη** στην «Πάπισσα Ιωάννα».

Παραδείγματα

Αν κάποιος λέει ότι του αρέσει ένα φαγητό που εσένα δεν αρέσει:

- «Δεν μου αρέσει αυτό το φαγητό.»

- «Εντάξει, περί ορέξεως ουδείς λόγος!».

Όταν δύο άνθρωποι έχουν τελείως διαφορετική προτίμηση σε κάτι:

- «Εμένα μου αρέσει το κόκκινο αυτοκίνητο, ενώ εσύ προτιμάς το μπλε.»

- «Ναι, περί ορέξεως ουδείς λόγος.»

Περνώ κάποιον γενεές δεκατέσσαρες.

Αναφέρω γι' αυτόν πολλά επιβαρυντικά στοιχεία, ακόμη και για τους προγόνους του.

Η φράση «Περνάω κάποιον γενεές δεκατέσσερις» σημαίνει ότι τον καθυβρίζω πολύ έντονα, τον περιλούζω με αισχρές κουβέντες και προσβολές, «τον περνάω από σαράντα κύματα», αλλά με εκφράσεις, δείχνοντας ακραία οργή ή εκνευρισμό. Το «δεκατέσσερις γενεές» είναι υπερβολή που δείχνει την έκταση της επίθεσης, με ρίζες που πιθανόν να συνδέονται με παλαιότερες εκφράσεις ή την Αγία Γραφή (Κατά Ματθαίον Ευαγγέλιο).

Βρισιά/Καταβρόχθιση: Η κύρια σημασία είναι η εκτενής και βαριά βρισιά.

Υπερβολή: Το νούμερο 14 χρησιμοποιείται για να τονίσει την ένταση και την ποσότητα των προσβολών, όχι κυριολεκτικά.

Παράδειγμα: «Μόλις του είπα τι έκανε, με πέρασε γενεές δεκατέσσερις!».

Σημείωση. Η φράση «γενεές δεκατέσσαρες» είναι παρμένη από το Ευαγγέλιο του **Ματθαίου** (α' 17), όπου αναφέρεται στο γενεαλογικό δένδρο του Χριστού.

Περ'σ' περπατούσαμε κι φέτους μπουσ'λάμι.

Στην αποτυχία, στην αναποτελεσματικότητα και στην οπισθοδρόμηση των προσπαθειών μας, αναφέρεται η φράση αυτή. Αντί να προχωρήσουμε μπροστά και να προκόψουμε, πάμε πίσω.

Όμοια είναι και η φράση: «Κάθε πέρσι και καλύτερα, κάθε φέτος και χειρότερα».

Η φράση «Πέρυσι περπατούσαμε, φέτος μπουσουλάμε» χρησιμοποιείται μεταφορικά και σημαίνει: Παλιά ήμασταν σε καλύτερη κατάσταση / προοδεύαμε, ενώ τώρα έχουμε κάνει

πισωγύρισμα ή έχουμε πέσει σε χειρότερη κατάσταση.

Με απλά λόγια: «Πηγαίναμε καλά, τώρα τα πράγματα έχουν δυσκολέψει ή υποβαθμιστεί».

Μπορεί να αναφέρεται σε οικονομική κατάσταση, παραγωγικότητα, ψυχολογία, απόδοση, μια σχέση, μια ομάδα κ.λπ.

Πέρ'σι ψόφησε, φέτος βρώμπσε.

Η παροιμία «Πέρσι ψόφησε, φέτος βρώμπσε» σημαίνει ότι κάτι που πήγε πολύ άσχημα πέρυσι (πέθανε/χάλασε) φέτος γίνεται ακόμα χειρότερο (βρωμάει/υποβαθμίζεται) ή ότι μια κατάσταση επιδεινώνεται συνεχώς, δείχνοντας μια κλιμάκωση του κακού και χρησιμοποιείται ειρωνικά ή με πικρία για να περιγράψει την αλλοτινή κακοτυχία που οδηγεί σε ακόμη χειρότερη κατάσταση σήμερα.

Αναλυτικά:

Πέρσι ψόφησε: Αναφέρεται σε κάτι που πέθανε, καταστράφηκε ολοσχερώς, έκλεισε, ή βρέθηκε σε πολύ κακή κατάσταση.

Φέτος βρώμπσε: Σημαίνει ότι φέτος, αντί να βελτιωθεί, η κατάσταση χειροτέρεψε σε σημείο που «βρωμάει» (υπονοώντας άσχημη μυρωδιά, αίσθηση ή συνέπεια).

Συνδυασμός: Η φράση περιγράφει μια πορεία επιδείνωσης από τη μια χρονιά στην άλλη, υπογραμμίζοντας την πλήρη αποτυχία ή την τραγική εξέλιξη.

Παράδειγμα χρήσης: Αν μια επιχείρηση έκλεισε πέρυσι (ψόφησε) και φέτος το κτίριο που την φιλοξενούσε ερημώνει και γίνεται εστία μόλυνσης (βρώμπσε), θα μπορούσε να πει κανείς αυτή τη φράση με νόημα ότι η αρχική καταστροφή οδήγησε σε μια ακόμη πιο άσχημη κατάσταση.

-Πες αλεύρ'.

-Ο τάδε σε γυρεύ'.

Έρχεται απροσδόκητα να σε συναντήσει.

Η φράση «Πες αλεύρι! Ο τάδε σε γυρεύει» σημαίνει «Πες του (ή της) ότι πρέπει να έρθει/να εμφανιστεί/να σε βρει άμεσα, γιατί σε ψάχνει/σε χρειάζεται», και το «τάδε» χρησιμοποιείται για να υπονοήσει το πρόσωπο που αναζητά τον άλλο, χωρίς να το κατονομάζει, ενώ το «πες αλεύρι» λειτουργεί σαν προτροπή για να μεταφέρει το μήνυμα με έμφαση.

Πες αλεύρι: Είναι μια έκφραση που σημαίνει «Πες το» ή «Πες το γρήγορα», με νόημα επιτακτικό ή πειραχτικό.

Σημαίνει ότι κάποιος, που δεν κατονομάζεται, σε αναζητά. Το «τάδε» προέρχεται από την αρχαία λέξη «τόδε» (αυτό).

Συνολικά: Είναι ένας τρόπος να πεις σε κάποιον να ειδοποιήσει αμέσως έναν τρίτο (που δεν θέλεις να ονομάσεις) ότι τον ψάχνουν επείγοντως.

Πες μου ποιον έχ'ς φίλου να σι πω ποιος είσαι.

Ανάλογα με το φίλο σου είσαι κι εσύ, με τα προτερήματά του και τα ελαττώματά του.

Η παροιμία είναι «Δείξε μου τους φίλους σου, να σου πω ποιος είσαι». Αυτή η παροιμία σημαίνει ότι ο χαρακτήρας ενός ατόμου μπορεί να κριθεί από τους φίλους που έχει και τις παρέες με τις οποίες συναναστρέφεται, καθώς οι άνθρωποι συνήθως συνδέονται με άτομα παρόμοιου χαρακτήρα.

Έκφραση: Δείξε μου τους φίλους σου, να σου πω ποιος είσαι.

Σημασία: Ο χαρακτήρας και η ταυτότητα ενός ατόμου αντανακλώνται στους φίλους και τις παρέες του.

Ερμηνεία: Συχνά, επιλέγουμε να κάνουμε παρέα με άτομα που έχουν παρόμοια ενδιαφέροντα, αξίες και τρόπο ζωής.

Χρήση: Η παροιμία χρησιμοποιείται για να υποδηλώσει ότι κάποιος κρίνεται από τις παρέες του, είτε θετικά είτε αρνητικά.

Πες το ψέματα;

Ειρωνική ερώτηση για κάτι που υπάρχουν πολλές πιθανότητες να συμβεί.

Η έκφραση «Πες το ψέματα;» σημαίνει ότι θεωρείς την πρόβλεψη ή την δήλωση κάποιου ως εξαιρετικά πιθανή, σχεδόν βέβαιη, χρησιμοποιώντας την ειρωνική υπερβολή ότι «αν είναι ψέμα, τότε είναι το πιο πιστευτό/αληθινό ψέμα», δηλαδή είναι τόσο προφανές που μοιάζει με ψέμα επειδή είναι αλήθεια.

Χρησιμοποιείται για να επιβεβαιώσεις κάτι που είναι ήδη δεδομένο, σαν να λες «ναι, αυτό είναι τόσο προφανές που θα μπορούσε να είναι ψέμα».

Παράδειγμα: Αν κάποιος λέει: «Θα βρέξει αύριο» (και ο καιρός δείχνει βροχή), μπορείς να απαντήσεις: «Πες το ψέματα; Το ξέρουν κι οι πέτρες!».

Σημασία: «Είναι σίγουρο», «το γνωρίζω ήδη», «έτσι είναι», με ειρωνικό τόνο.

Χρήση: Για να δείξεις ότι αυτό που ειπώθηκε είναι αυτονόητο, προφανές ή ότι συμφωνείς απόλυτα.

Πέσι πίτα να σι φάω.

Υπάρχουν άνθρωποι νωθροί, τεμπέληδες, αδιάφοροι που τα πάντα τα περιμένουν να τους έρθουν σαν δώρο από τον ουρανό. Δεν κάνουν καμιά προσπάθεια να βελτιώσουν τη ζωή τους.

Η παραπάνω φράση λέγεται χαρακτηρίζοντας αυτούς τους ανθρώπους: «Αυτός είναι πέσε πίτα να σε φάω».

Η έκφραση «Πέσε πίτα να σε φάω» σημαίνει ότι κάποιος είναι εξαιρετικά τεμπέλης και περιμένει τα πάντα έτοιμα, χωρίς να κάνει καμιά προσπάθεια, σαν να περιμένει να του πέσει η πίτα στο στόμα για να τη φάει. Είναι μια έκφραση που απευθύνεται σε οκνηρούς ανθρώ-

πους που θέλουν να τα έχουν όλα έτοιμα χωρίς κόπο.

Σημασία: Τεμπελιά, οκνηρία, αναμονή για κάτι έτοιμο.

Χρήση: Για να περιγράψει κάποιον που δεν θέλει να προσπαθήσει για να πετύχει κάτι.

Παράδειγμα: Αντί να φτιάξει το φαγητό, λέει «πέσε πίτα να σε φάω».

Πέταξι απ' τη χαρά τ'.

Μόλις άκουσε αυτή την ευχάριστη είδηση.

Η έκφραση «πέταξε από τη χαρά του» δεν είναι ακριβώς παροιμία, αλλά μια πολύ κοινή έκφραση και ιδίως στα ελληνικά, που σημαίνει ότι κάποιος είναι τόσο χαρούμενος, που νιώθει σαν να «πετάει» ή «σκιρτάει» από ενθουσιασμό, ξεχειλίζοντας από ευτυχία, όπως όταν κάποιος νιώθει ελαφρύς και φτερωτός από την ευτυχία και μπορεί να συνδυαστεί με άλλες λέξεις όπως «πέταξε η καρδιά του» ή «πέταξα από χαρά».

Σημασία: Περιγράφει έντονη χαρά, ευτυχία, ενθουσιασμό ή μεγάλη ικανοποίηση, σαν να ξεφεύγει από τα γήινα.

Χρήση: Συχνά χρησιμοποιείται για να δείξει ότι κάποιος είναι υπερβολικά ευτυχισμένος για κάτι που συνέβη.

Παράδειγμα: «Μόλις διάβασε το αποτέλεσμα, πέταξε από τη χαρά του και άρχισε να χοροπηδάει!».

Συνοπτικά, είναι μια ιδιωματική έκφραση που μεταφέρει την αίσθηση της απόλυτης ευτυχίας.

Πέταξι του πουλάκ'.

Όπου να ενεργήσεις εσύ, έφυγε η ευκαιρία.

Η έκφραση «Πέταξε το πουλάκι» σημαίνει ότι χάθηκε μια ευκαιρία, ένα «παράθυρο ευκαιρίας» έκλεισε και δεν θα υπάρξουν άλλες παρόμοιες ευκαιρίες, ή ότι κάποιος έχασε κάτι σημαντικό (όπως μια δουλειά, μια σχέση, μια πληροφορία) και πλέον είναι πολύ αργά για να το ανακτήσει, όπως λέμε και «το τρένο πέρασε».

Κυριολεκτική ερμηνεία: Ένα πουλί που πετάει μακριά, χάνεται από το οπτικό μας πεδίο.

Μεταφορική ερμηνεία: Η ευκαιρία πέταξε μακριά και δεν είναι πλέον διαθέσιμη.

Παράδειγμα: «Δεν απάντησες στο email του εργοδότη, πέταξε το πουλάκι τώρα».

Πέφτω μι τα μούτρα.

Επιμένω πολύ σε κάτι, που θέλω οπωσδήποτε να γίνει. Διαβάζω πολύ.

Η έκφραση «πέφτω με τα μούτρα» έχει κυρίως μεταφορική σημασία και σημαίνει πως αποτυγχάνεις παταγωδώς, ντροπιάζεσαι, εξευτελίζεσαι, είτε στην κυριολεξία (π.χ., σκοντάφτεις και πέφτεις) είτε μεταφορικά (π.χ., σε μια προσπάθεια, σε μια δουλειά), δείχνοντας μια βίαιη και άσχημη κατάληξη. Χρησιμοποιείται επίσης για να δηλώσει την έντονη και υπερβολική

ενασχόληση με κάτι, συνήθως το φαγητό, όπως «πέφτω με τα μούτρα στο φαγητό».

Βασικές Σημασίες:

Αποτυχία/Εξευτελισμός: «Πέφτω με τα μούτρα» σημαίνει ότι κάτι πήγε πολύ άσχημα, με τρόπο ταπεινωτικό, όπως όταν κάποιος «έπεσε με τα μούτρα» σε μια εξέταση.

Υπερβολική ενασχόληση (με φαγητό): «Πέφτω με τα μούτρα στο φαΐ» σημαίνει τρώω πάρα πολύ, χωρίς μέτρο.

Κυριολεκτική πτώση: Αν και λιγότερο συχνή, μπορεί να αναφέρεται στην κυριολεκτική πτώση με το πρόσωπο στο έδαφος.

Παραδείγματα: «Προσπάθησε να το κάνει καλά, αλλά στο τέλος έπεσε με τα μούτρα» (Αποτυχία). «Μόλις τον ρωτήσαμε για το ψέμα του, έπεσε με τα μούτρα» (ντροπή/εξευτελισμός). «Χτες το βράδυ έπεσα με τα μούτρα στο μπουφέ» (Εφαγα υπερβολικά).

Πήγα για καλό μου κι βρήκα του διάουλό μου.

Πήγα να κάνω κάτι καλό, αλλά βρήκα αντίδραση και αναποδιά. Έμπλεξα.

Η φράση «Πήγα για καλό μου κι βρήκα το διάβόλό μου» σημαίνει ότι ενώ ξεκίνησες να κάνεις κάτι για να έχεις καλό αποτέλεσμα, καλή τύχη, ή για να βελτιώσεις την κατάσταση, τελικά συνέβη ακριβώς το αντίθετο: συνάντησες πρόβλημα, κακοτυχία, ή βρήκες τον μπελά σου/κάποιον δύσκολο άνθρωπο/κατάσταση που σου δημιουργεί εμπόδια. Είναι μια έκφραση απογοήτευσης και ειρωνείας, ότι οι προθέσεις σου ήταν καλές, αλλά η έκβαση ήταν καταστροφική.

Σημασία: «Ενώ πήγα για να πετύχω κάτι καλό, κατέληξα να έχω τα αντίθετα αποτελέσματα, δηλαδή να βρω μεγάλα προβλήματα ή εμπόδια».

Παράδειγμα: Πήγες σε μια δουλειά για να βγάλεις χρήματα, αλλά βρέθηκες σε ένα τοξικό περιβάλλον και σε εκμεταλλεύτηκαν.

Συνώνυμες εκφράσεις: «Πήγα να βοηθήσω και βρήκα τον μπελά μου», «Πήγα για καλό και βγήκε σε κακό».

Πήγα ν' αγιάσω, αλλά δε μ' αφήνουν οι διάολ':

Βρίσκω χίλια εμπόδια που δεν μ' αφήνουν να κάνω κάτι καλό.

Η παροιμία είναι: «Πήγα να αγιάσω, μα με κράτησαν οι διάβολοι» (ή παραλλαγές όπως «Πήγα να αγιάσω, μα δεν με αφήνουν οι διάβολοι») και σημαίνει ότι κάποιος προσπαθεί να ξεφύγει από μια δύσκολη κατάσταση ή να αλλάξει τρόπο ζωής (να «αγιάσει»), αλλά τα προβλήματα, οι πειρασμοί, ή οι συνήθειές του, τον εμποδίζουν να το κάνει, σαν να τον κρατούν δαιμονικές δυνάμεις.

Αποτυχία αλλαγής: Χρησιμοποιείται όταν κάποιος θέλει να αλλάξει συμπεριφορά, να ξεφύγει από κάτι κακό, αλλά πάντα επιστρέφει ή βρίσκει εμπόδια.

Συνήθειες & Πειρασμοί: Υποδηλώνει ότι οι παλιές συνήθειες, οι «δαίμονες» της καθημε-

ρινότητας, είναι πιο δυνατοί από την καλή πρόθεση.

Παράδειγμα: Αν κάποιος προσπαθεί να κόψει το κάπνισμα μα συνέχεια υποκύπτει, θα μπορούσε να πει «Πήγα να αγιάσω, μα με κράτησαν οι διάβολοι».

Προέλευση: Αυτού του είδους οι εκφράσεις είναι πολύ κοινές στην ελληνική λαϊκή παράδοση, συνδυάζοντας την πίστη (αγιάζω) με την καθημερινή πάλη (διάβολοι).

Πήγι για μαλλί κι βγήκε κουρεμένους.

Κάποιος που αντί να κερδίσει, βγήκε ζημιωμένος.

Πρόκειται για τιμωρία που ήταν, τελικά, η εξής: Όχι θάνατος, αλλά ξύρισμα στα κεφάλια τους και στα γένια τους. Και κάπως έτσι, καθιερώθηκε η φράση «πήγε για μαλλί και βγήκε κουρεμένος», η οποία χρησιμοποιείται όταν κάποιος προσπαθεί να πετύχει κάτι και τελικά αυτό που καταφέρνει είναι το ακριβώς αντίθετο από αυτό που ήθελε.

Η έκφραση «Πήγε για μαλλί και βγήκε κουρεμένος» σημαίνει ότι κάποιος ξεκίνησε για να πετύχει κάτι (ένα όφελος, μια εξυπηρέτηση) αλλά, αντί να το κερδίσει, τελικά έπαθε ζημιά, έχασε κάτι ή εξευτελίστηκε, δηλαδή, το αποτέλεσμα ήταν το ακριβώς αντίθετο από αυτό που περίμενε, σαν να πήγε να κουρευτεί και έφυγε πιο κοντοκουρεμένος, κάτι δηλαδή αρνητικό.

Σημασία: Επιδίωξε κάτι καλό και κατέληξε να έχει κακό αποτέλεσμα.

Χρήση: Περιγράφει μια κατάσταση όπου κάποιος είναι θύμα της ίδιας του της προσπάθειας ή φιλοδοξίας, παθαίνοντας το αντίθετο από αυτό που επεδίωκε.

Πήγι η ψυχή μ' την κούλουρη.

Τρόμαξα πολύ.

Η φράση «Πήγε η ψυχή μου στην Κούλουρη» σημαίνει ότι κάποιος τρομακτικά φοβήθηκε, πάθαινε σοκ, ή παραλίγο να πεθάνει από τον φόβο, με την ψυχή να «φεύγει» από το σώμα του και να ταξιδεύει ως την Κούλουρη (Σαλαμίνα) για να ηρεμήσει από τον πανικό.

Σημασία: Η έκφραση περιγράφει την ακραία αντίδραση του φόβου, όπου κάποιος νιώθει την ψυχή του να «ξεκολλά» από το σώμα του από την ένταση του τρόμου. Η αναφορά στην Κούλουρη (Σαλαμίνα) είναι μια τοπική, λαϊκή έκφραση που δίνει έναν «τόπο» για την ψυχή που ξέφυγε, φαντάζοντάς την ως έναν προορισμό απομάκρυνσης και ηρεμίας από τον φόβο.

Συνώνυμες Εκφράσεις: «Μου κόπηκαν τα ήπατα», «Παραλύω από τον φόβο μου», «Κατατρομάζω».

Σημείωση. Η λέξη Κούλουρη, είναι αρχαία ονομασία της Σαλαμίνας. Κατά τους περσικούς πολέμους, όταν η Αθήνα κινδύνευε, ο άμαχος πληθυσμός εύρισκε εκεί καταφύγιο.

Πήρα την κάτω βόλτα

Απογοτεύθηκα. Πάω προς το χειρότερο.

Η έκφραση «παίρνω την κάτω βόλτα» σημαίνει ότι κάτι (μια κατάσταση, ένα άτομο, μια

επιχείρηση) αρχίζει να χειροτερεύει δραματικά, να παρακμάζει, να πηγαίνει από το κακό στο χειρότερο, να βρίσκεται σε φθίνουσα πορεία ή ακόμη και να καταστρέφεται. Είναι συνώνυμη με το «παίρνω την κατηφόρα», «πηγαίνω κατά διαόλου» ή «πηγαίνω από το κακό στο χειρότερο».

Παραδείγματα:

«Η επιχείρησή του πήρε την κάτω βόλτα μετά την κρίση» (η επιχείρηση άρχισε να πηγαίνει πολύ άσχημα). «Από τότε που έφυγε, τον πήρε η κάτω βόλτα» (Η ψυχική του κατάσταση χειροτέρεψε).

Συνώνυμες εκφράσεις:

Παίρνω την κατηφόρα / την κατιούσα.

Πηγαίνω κατά διαόλου.

Πηγαίνω από το κακό στο χειρότερο.

Τον πήρε η μπάλα / η μπόρα (συνώνυμα σε ορισμένες περιπτώσεις για χειροτέρευση κατάστασης).

Αντίθετη έκφραση: Παίρνω την πάνω βόλτα (για καλή τροπή πραγμάτων).

Πήρα τον απόθαρο μ'.

Το πήρα απόφαση πια. Δέχτηκα με καρτερία αυτό που μου συνέβη. Έφυγε από μέσα μου η αγωνία της προσμονής. Συμβιβάστηκα.

Η φράση «πήρα τον απόθαρό μου» είναι λαϊκή/παροιμιακή έκφραση και σημαίνει ότι αποθαρρύνθηκα, έχασα το κουράγιο μου, ξενέρωσα ή συγκλονίστηκα αρνητικά από κάτι που συνέβη.

Προέρχεται από τη λέξη «απόθαρος» (= αποθάρρυνση, χαμένο θάρρος).

Παραδείγματα χρήσης: «Πήρα τον απόθαρό μου όταν μου είπαν ότι δεν πήρα τη δουλειά». «Με όσα άκουσα, πήρα τον απόθαρό μου και δεν ξαναμίλησα».

Πήραν τα μυαλά τ' αέρα.

Νομίζει ότι έγινε σπουδαίος και απέκτησε μεγάλες ικανότητες.

Η φράση «Πήραν τα μυαλά του αέρα» σημαίνει ότι κάποιος έγινε αλαζονικός, υπερόπτης, χάνοντας την ψυχραιμία του και την λογική του εξαιτίας της επιτυχίας, της δόξας, ή του χρήματος, συμπεριφέρεται σαν να «πετάει» στα σύννεφα, ξεχνώντας την πραγματικότητα και τους γύρω του.

Κυριολεκτική σημασία: Τα μυαλά του (η λογική του) "φεύγουν" με τον αέρα.

Μεταφορική σημασία: Η υπερβολική χαρά ή η επιτυχία τον έκανε να «χάσει τα λογικά του», να γίνει εγωιστής ή αλαζόνας.

Συνώνυμες εκφράσεις: «Καβάλησε το καλάμι», «του πήρε η δόξα τα μάτια», «τον πήρε η ψωνάρα».

Πήρι η κ'τοςος κατήφουρου.

Έτσι κι εκείνος που ενώ δεν είχε τίποτε, έτυχε να του έλθουν όλα ευνοϊκά και άρχισε να συνέρχεται.

Η φράση «πήρε ο κουτσός κατήφορο») είναι μια παροιμία που δηλώνει ότι κάτι έγινε πολύ εύκολα. Χρησιμοποιείται για να περιγράψει την κατάσταση όπου κάποιος βρίσκει ξαφνικά και εύκολα κάτι που προηγουμένως τον δυσκόλευε.

Κύρια σημασία: Ευκολία, ξαφνικό όφελος ή απλότητα.

Παράδειγμα χρήσης: Αν κάποιος δυσκολευόταν πολύ σε μια εργασία και ξαφνικά την ολοκλήρωσε χωρίς κόπο, θα μπορούσε να πει «πήρε ο κουτσός κατήφορο».

Πήρι ψ'λά τουν αμανέ.

Τα ψήλωσε για τα καλά, έγινε κοκορόμυαλος.

Η φράση «πήρε ψηλά τον αμανέ» σημαίνει ότι κάποιος έγινε υπεροπτικός, μεγαλοπιάστηκε, απέκτησε μεγάλη ιδέα για τον εαυτό του και συμπεριφέρεται με ύφος σπουδαίου, συνήθως μετά από μια επιτυχία. Προέρχεται από την εικόνα ενός τραγουδιστή που εκτελεί έναν «αμανέ» (ένα είδος αυτοσχεδιαστικού τραγουδιού με μελωδία και φωνητικά εφέ) σε πολύ υψηλή μουσική κλίμακα, τεντώνοντας το λαιμό του, κάτι που μεταφορικά αποδίδεται στην υπερβολική αίσθηση της αξίας του.

Σημασία: Μεγαλοπιάνομαι, γίνομαι αλαζονικός, έχω υπερβολική αυτοεκτίμηση.

Προέλευση: Από την τεχνική του αμανέ στο τραγούδι.

Συνώνυμα: Το ίδιο τροπάρι (με την έννοια της επανάληψης), το παίζει κάπως.

Παράδειγμα: «Μόλις πήρε προαγωγή, πήρε ψηλά τον αμανέ και δεν μιλάει σε κανέναν».

Πιάν' πουλιά στουν αέρα.

Είναι αετονύχης, πανέξυπνος και πολύ ικανός σε όλα.

Η φράση «πιάνει πουλιά στον αέρα» σημαίνει ότι κάποιος είναι εξαιρετικά έξυπνος, γρήγορος στην κατανόηση, οξυδερκής και ικανός να αντιληφθεί αμέσως την ουσία των πραγμάτων, χωρίς να χρειάζεται να του εξηγηθεί κάτι αναλυτικά, «τα πιάνει» κυριολεκτικά πριν καν ολοκληρωθεί η πρόταση ή η σκέψη.

Ευφυΐα και Οξύνοια: Δείχνει πως το άτομο συλλαμβάνει ιδέες, καταλαβαίνει μηνύματα και αντιλαμβάνεται καταστάσεις άμεσα.

Ικανότητα: Είναι ικανός να τελειώσει δουλειές γρήγορα και αποτελεσματικά.

Αντιληπτικότητα: Μπορεί να «διαβάσει» καταστάσεις, να καταλάβει τις προθέσεις κάποιου ή το νόημα πίσω από μια φράση, χωρίς να χρειάζονται πολλές εξηγήσεις.

Παράδειγμα: «Μην του το εξηγήσεις αναλυτικά, αυτός πιάνει πουλιά στον αέρα».

Πιασ'κι στην τσιμπίδα.

Χωρίς να το καταλάβει συνελήφθη τη στιγμή που παρανομούσε.

Η έκφραση «πιάστηκε στην τσιμπίδα» είναι λαϊκή και σημαίνει ότι κάποιος παγιδεύτηκε σε μια δύσκολη κατάσταση, έπεσε στην παγίδα κάποιου ή βρέθηκε σε μπελάδες από τους οποίους δυσκολεύεται να ξεφύγει, σαν να τον έπιασε κάτι αόρατο και ισχυρό, σαν μια μεταλλική τσιμπίδα. Συχνά χρησιμοποιείται για να περιγράψει ότι κάποιος έπεσε θύμα πονηριάς ή ότι η κακή του συμπεριφορά τον έφερε αντιμέτωπο με συνέπειες.

Παράδειγμα: «Νόμιζε πως θα ξεφύγει, αλλά τελικά πιάστηκε στην τσιμπίδα και αποκάλυψε την αλήθεια.»

Παγίδευση: Έγινε θύμα μιας πλεκτάνης.

Σύλληψη: Τον έπιασαν επ' αυτοφώρω.

Μπελάδες: Βρέθηκε σε δύσκολη θέση.

Συγγενείς εκφράσεις: «Έπεσε στην παγίδα», «Μπλέχτηκε στα δίχτυα». «Τον έπιασε η φάκα». «Τον έπιασαν στα πράσα».

Πιάστηκε σαν τον ποντικό στη φάκα.

Η φράση «Πιάστηκε σαν τον ποντικό στη φάκα» σημαίνει ότι κάποιος παγιδεύτηκε άσχημα, βρέθηκε σε δύσκολη και δύσκολα αναστρέψιμη θέση ή συνελήφθη, χωρίς να μπορεί να ξεφύγει, όπως ακριβώς ένα ποντίκι που πέφτει σε παγίδα (ποντικοπαγίδα). Χρησιμοποιείται μεταφορικά για να περιγράψει κάποιον που έπεσε σε παγίδα που ο ίδιος έστησε ή που τον έστησαν ή όταν η σύλληψη και η αποκάλυψη μιας πράξης ήταν αναπόφευκτη.

Βασική Σημασία:

Παγιδεύτηκε: Βρέθηκε σε μια κατάσταση, από την οποία δεν μπορεί να δραπετεύσει εύκολα.

Συνελήφθη: Ειδικά όταν πρόκειται για παράνομες πράξεις, σημαίνει ότι η αστυνομία τον έπιασε «στα πράσα».

Αναπόφευκτη κατάληξη: Υποδηλώνει ότι η σύλληψη ή η αποκάλυψη ήταν το αναπόφευκτο αποτέλεσμα των πράξεων του.

Παράδειγμα: «Ο διαρρήκτης νόμιζε ότι θα γλίτωνε, αλλά τελικά πιάστηκε σαν τον ποντικό στη φάκα έξω από το σπίτι».

Πιες νερό για να'χ'ς του κιφάλι σ' γιρό.

Το νερό ανανεώνει και δροσίζει τον οργανισμό μας.

Υπάρχουν πολλές εκφράσεις με τη λέξη «νερό», όπως «είναι σαν δύο σταγόνες νερού» (που σημαίνει ότι κάτι μοιάζει πάρα πολύ με κάτι άλλο), «είμαι έξω από τα νερά μου» (που σημαίνει ότι νιώθω άβολα ή άσχετα) και «έβαλε νερό στο κρασί του» (που σημαίνει ότι συμβιάστηκε με κάτι ή έγινε πιο μετριοπαθής).

Πολλές είναι οι φράσεις που μας μιλούν για το κρασί. Αυτή εδώ μας λέει να αποφεύγουμε το κρασί και να πίνουμε μόνο νερό για να έχουμε το κεφάλι μας γερό.

Η φράση «Πιες νερό για να έχεις το κεφάλι σου γερό» σημαίνει ότι η σωστή ενυδάτωση είναι κρίσιμη για την υγεία του εγκεφάλου, καθώς η αφυδάτωση (ακόμη και ήπια) επηρεάζει την πνευματική απόδοση, προκαλώντας κόπωση, ζαλάδες, κακή συγκέντρωση και πονοκεφάλους, αφού ο εγκεφαλικός ιστός αποτελείται κυρίως από νερό και η έλλειψή του διαταράσσει τη λειτουργία του.

Ενέργεια & Λειτουργία: Το νερό μεταφέρει θρεπτικά συστατικά και οξυγόνο στον εγκέφαλο, διατηρώντας την ενέργεια και τις νοητικές λειτουργίες.

Αποφυγή συμπτωμάτων: Η αφυδάτωση οδηγεί σε κόπωση, ζάλη, δυσκολία συγκέντρωσης, «θολό» μυαλό και πονοκεφάλους, τα οποία βελτιώνονται με την ενυδάτωση.

Συνεπώς, «γερό κεφάλι» (σε αίσθηση διαύγειας, ενέργειας και καλής λειτουργίας) εξασφαλίζεται με την καλή ενυδάτωση του οργανισμού, και ειδικά του εγκεφάλου.

Πιρασμένα, ξεχασμένα.

Άσχημα πράγματα και υποθέσεις του παρελθόντος, που πρέπει να λησμονηθούν.

Η φράση «Περασμένα, ξεχασμένα» σημαίνει ότι πρέπει να αφήσουμε πίσω μας τα γεγονότα του παρελθόντος (καλά ή άσχημα) και να μην τα αναμασάμε, δίνοντας έμφαση στο παρόν και το μέλλον, ενθαρρύνοντας τη λήθη και την αποδέσμευση από παλιές καταστάσεις.

Περασμένα: Αναφέρεται σε ό,τι έχει ήδη συμβεί, τα παλιά γεγονότα, τις παλιές σχέσεις ή καταστάσεις.

Ξεχασμένα: Σημαίνει να τα αφήσουμε πίσω, να τα αφήσουμε να λησμονηθούν, να μην τα σκεφτόμαστε πια.

Συγχώρεση: αν πρόκειται για λάθη.

Αποδοχή: ό,τι έγινε, έγινε.

Πρόοδο: να μην μένουμε στο παρελθόν.

Είναι σαν να λέμε: «Ας κλείσουμε αυτό το κεφάλαιο και ας προχωρήσουμε».

Πιρασμέν' βροχή κάπα δε χρειάζεται.

Όταν η βροχή περάσει, η κάπα είναι άχρηστη. Η κάθε ενέργεια πρέπει να γίνεται έγκαιρα για να είναι αποτελεσματική. Όταν συμβεί κάτι, τότε δεν χρειάζεται να μιλούμε γι' αυτό. Το παρελθόν δεν διορθώνεται πάντα.

Η φράση «Περασμένη βροχή, κάπα δεν χρειάζεται» σημαίνει ότι όταν περάσει μια δυσκολία, μια καταιγίδα ή ένα πρόβλημα (η «βροχή»), δεν χρειάζεται πια να ανησυχείς για προφυλάξεις (την «κάπα»), δηλαδή δεν χρειάζεται να φέρεις πια τα μέτρα προστασίας ή τις ανησυχίες σου για κάτι που έχει ήδη τελειώσει, αναδεικνύοντας την αχρηστία των μέτρων μετά το γεγονός.

Βασική ερμηνεία: Τα μέτρα ασφαλείας (κάπα) είναι άχρηστα όταν η απειλή (βροχή) έχει παρέλθει.

Λαϊκή σοφία: Είναι μια παροιμία που τονίζει την προσαρμογή και την αναγνώριση ότι οι κίνδυνοι έχουν περάσει, όπως φαίνεται σε στίχους ποιημάτων που χρησιμοποιούν τη φράση.

Εφαρμογή: Μπορεί να χρησιμοποιηθεί όταν κάποιος υπερβολικά προετοιμάζεται για κάτι που δεν υπάρχει πια, ή για να αναφερθεί κανείς σε μια κατάσταση που έχει ξεπεραστεί.

Περνάει ακόμα η μπογιά τ'ς.

Είναι ακόμη όμορφη και καλοστεκούμενη.

Η φράση «Περνάει ακόμα η μπογιά της» είναι ένας ιδιωματισμός που σημαίνει ότι κάποιος (ή κάτι) εξακολουθεί να έχει επιρροή, αξία, γοητεία ή ικανότητα, ακόμα και αν ο χρόνος περνάει ή έχει μεγαλώσει/αλλάξει και δείχνει ότι η «λάμπη» της δεν έχει σβήσει.

Χρησιμοποιείται για να πει ότι η «μπογιά» (η αρχική δύναμη/ομορφιά/ικανότητα) παραμένει.

Παραδείγματα χρήσης: «Περνάει η μπογιά της ακόμα στον χώρο της μόδας» (ακόμα είναι περιζήτητη/επιτυχημένη). «Περνάει ακόμα η μπογιά του, βλέπεις, αν και είναι 70» (ακόμα έχει γοητεία/δύναμη).

«Μπογιά» εδώ δεν είναι το κυριολεκτικό χρώμα, αλλά η μεταφορική έννοια της φρεσκάδας, της νεότητας, της δύναμης, της ικανότητας ή της γοητείας.

«Περνάει» σημαίνει ότι διατηρείται, έχει πέραση, είναι ακόμα σε ισχύ.

Περνάει ζουή κι κότα.

Έχει άφθονα τα υλικά της ζωής και περνάει άνετα.

Η φράση «περνάει ζωή και κότα» σημαίνει ότι κάποιος ζει μια πολύ άνετη, χαρούμενη, ανέμελη και πλούσια ζωή, χωρίς έγνοιες, φτάνοντας μέχρι το σημείο να έχει άφθονα αγαθά (όπως η κότα, σύμβολο τροφής και πλούτου) και να απολαμβάνει τη ζωή χωρίς στερήσεις. Προέρχεται από παλιότερες εποχές φτώχειας, όπου το να έχεις «ζωή και κότα» σήμαινε την απόλυτη ευημερία και ασφάλεια.

Σημασία: Ζωή γεμάτη ανέσεις, ευτυχία, αφθονία και χωρίς προβλήματα.

Προέλευση: Από την περίοδο που η κότα ήταν σπάνιο αγαθό και την είχε κανείς μόνο αν ήταν πολύ πλούσιος, οπότε το να έχεις «ζωή και κότα» ήταν το όνειρο κάθε ανθρώπου.

Χρήση: Χρησιμοποιείται για να περιγράψει κάποιον που τα έχει όλα και ζει σαν βασιλιάς, π.χ., «Ο γιος του έχει λεφτά και περνάει ζωή και κότα».

Πίσου έχ' η αχλάδα την ουρά τ'ς.

Αργότερα θα έλθουν τα δύσκολα και τα επικίνδυνα.

Η παροιμία «Πίσω έχει η αχλάδα την ουρά της» σημαίνει ότι το αναμενόμενο ή το αυτο-

νόπτο (η «ουρά» του αχλαδιού) είναι κάτι που όλοι έχουν και είναι δεδομένο, υπονοώντας ότι δεν είναι κάτι ιδιαίτερο ή αξιοσημείωτο, σαν να λέει «και τι έγινε;», «όλα έχουν τα στοιχειώδη».

Χρησιμοποιείται για να υποβαθμίσει μια κατάσταση ή ένα προσόν που θεωρείται κοινό κτήμα, ή ως απάντηση σε κάποιον που υπερτονίζει κάτι προφανές.

Νόημα: Το «πίσω έχει η αχλάδα την ουρά της» είναι κάτι δεδομένο, αυτονόητο και κοινό σε όλους.

Χρήση: Για να τονίσει ότι κάτι δεν είναι σημαντικό, όπως π.χ. «Τι το κάνεις αυτό; Πίσω έχει η αχλάδα την ουρά της»!

Σημείωση. Κατά την Ενετοκρατία υπήρχε ένα καράβι που έμοιαζε με αχλάδι. Και το φόρωναν με διάφορα είδη και πυρομαχικά από το πίσω μέρος, από την πρύμνη, σε περίπτωση επικείμενης ναυμαχίας. Γι' αυτό και η παραπάνω φράση λεγόταν σε περίπτωση κινδύνου.

Πίσου μου σ' έχου σατανά.

Λέγεται για κάποια μεγάλη και δύσκολη δοκιμασία (αμαρτία).

Η φράση «Πίσω μου σ' έχω σατανά» σημαίνει ότι κάποιος αντιστέκεται σε έναν πειρασμό (συχνά ερωτικό), τον απορρίπτει, λέγοντας στον εαυτό του (ή στην πρόκληση) να φύγει μακριά, σαν να λέει «μη με δελεάζεις» ή «όχι, δεν θα υποκύψω».

Προέρχεται από τη φράση των Ευαγγελίων, «Ύπαγε οπίσω μου, Σατανά», που χρησιμοποίησε ο **Χριστός** στον Πέτρο και χρησιμοποιείται μεταφορικά για να δηλώσει την απομάκρυνση από την κακή σκέψη ή την επιθυμία.

Σημασία: Αποτροπή, άρνηση πειρασμού, ξεπέραςμα της επιθυμίας.

Προέλευση: Από τη Βίβλο (**Ματθαίος 16 : 23**), όπου ο Χριστός λέει στον **Πέτρο** «Ύπαγε οπίσω μου, Σατανά».

Χρήση: Όταν κάποιος θέλει να ξεπεράσει μια παρόρμηση, να αντισταθεί σε κάτι δελεαστικό ή να απομακρύνει μια κακή σκέψη.

Πίτα, κότα του Γενάρ', κόκουτα τουν Αλωνάρ'.

Αυτό λέει ο θυμόσοφος λαός που θέλει τον πρώτο μήνα του έτους να τον νοστιμίσει με κότα και τον Ιούλιο, σαν έρθει το καλοκαιράκι, να φάει κοκοράκι.

Η παροιμία «Κότα πίτα το Γενάρη, κόκορα τον Αλωνάρη» σημαίνει ότι τον Γενάρη, τον μήνα της καρδιάς του Χειμώνα, έπρεπε να μαγειρεύουν κότα (που ήταν πιο εύκολο να βρεθεί τότε) και τον Αλωνάρη (Ιούλιο), όταν είναι η εποχή του θερισμού και της αφθονίας, να τρώνε κόκορα, δηλαδή πιο «καλό» και «αρρενωπό» κρέας, δείχνοντας την εποχικότητα των διατροφικών συνηθειών και την οικονομική πραγματικότητα της αγροτικής ζωής.

Γενάρης (Ιανουάριος): Μήνας κρύου και δυσκολίας, οπότε η «κότα πίτα» (κοτόπιτα) ήταν ένα ζεστό και θρεπτικό πιάτο.

Αλωνάρης (Αύγουστος): Μήνας του αλωνισμού και της μεγάλης σοδειάς, οπότε η κατά-
νάλωση κόκορα ήταν δείγμα ευημερίας.

Παραλλαγές: Υπάρχουν και άλλες παρόμοιες παραλλαγές που τονίζουν την εποχικότητα,
όπως «Φάε βετούλι τον Γενάρη και γίδα τον Αλωνάρη» ή «Κότα, χήνα τον Γενάρη και παπί
τον Αλωνάρη».

Πλούσιοι επτώχευσαν και επείνασαν και οι φτωχοί τα τίναξαν.

Η φράση δεν είναι καθιερωμένη παροιμία. Είναι μάλλον λαϊκή/χιουμοριστική παραλλα-
γή. Η πιο γνωστή και «σωστή» μορφή που υπάρχει στην ελληνική παράδοση είναι βιβλική
(Ψαλμοί):

«Πλούσιοι επτώχευσαν και επείνασαν, οι δε εκζητούντες τον Κύριον ουκ ελαττωθήσονται
παντός αγαθού.». Σε πιο λαϊκή, παροιμιακή απόδοση συναντάται: «Πλούσιοι επτώχευσαν
και επείνασαν και φτωχοί εκόρτασαν».

Το «οι φτωχοί τα τίναξαν» είναι καθαρά σύγχρονη, ειρωνική πρόταση.

Πνίγνι σε μια κουταλιά νερό.

Είναι αδύνατος χαρακτήρας, με το τίποτα απογοιτεύεται.

Η έκφραση «πνίγεται σε μια κουταλιά νερό» σημαίνει ότι κάποιος δυσκολεύεται υπερ-
βολικά και αγχώνεται για κάτι που στην πραγματικότητα είναι πολύ εύκολο ή ασήμαντο,
αδυνατώντας να διαχειριστεί ακόμη και την παραμικρή δυσκολία. Στην ουσία, υπερβάλλει
στην αντίδρασή της, κάνοντας ένα «βουνό από ένα ατομικό», δηλαδή ένα μικρό πρόβλημα
να φαίνεται τεράστιο.

Εξήγηση: Ο άνθρωπος αυτός δεν μπορεί να ξεπεράσει μια μικρή δυσκολία, σαν να τον
πνίγει μια κουταλιά νερό, ενώ θα έπρεπε να το αντιμετωπίζει άνετα.

Παράδειγμα: Ένας καλός μαθητής που αγχώνεται υπερβολικά πριν από ένα εύκολο δια-
γώνισμα.

Ποιος γκαβός δεν θέλ' τα μάτια τ'.

Η φράση «σημαίνει ότι κανείς, ούτε καν αυτός που έχει ένα πρόβλημα ή μειονέκτημα, δεν
θέλει να του αφαιρεθεί το ένα και μοναδικό πράγμα που του έχει απομείνει.

Όλοι μας θέλουμε να έχουμε ό,τι καλύτερο μπορούμε. Κάθε προσφορά δεκτή.

Η φράση «Ποιος γκαβός δεν θέλει τα μάτια του»; είναι ένα ρητό ή παροιμία που σημαίνει
ότι όλοι θέλουμε το καλό μας και επιδιώκουμε ό,τι μας ωφελεί, όπως ακριβώς ένας γκαβός
(τυφλός) θέλει να δει. Η φράση χρησιμοποιείται για να τονίσει την προφανή αλήθεια ότι
κανείς δεν αρνείται την ευεργεσία ή το προφανές πλεονέκτημα, ακόμη κι αν το παρουσιά-
ζουμε σαν «απορία».

Σημασία: Όλοι επιθυμούμε το καλό για τον εαυτό μας.

Χρήση: Όταν κάποιος απορρίπτει κάτι προφανώς καλό για τον εαυτό του ή όταν θέλουμε να δείξουμε την ειλικρίνεια ενός καλού που προσφέρεται.

Ποιος έβαλι του δάχ'λου στου μέλ' κι δεν το 'γλυψε;

Όλοι όταν τους δίνουν κάτι ωραίο και χρήσιμο, το παίρνουν ευχαρίστως. Ιδιαίτερα όταν διαχειρίζονται χρήματα, οπότε τα καταχρώνται.

Η σωστή παροιμία είναι: «Ποιος έβαλε το δάκτυλο στο μέλι και δεν το έγλειψε;».

Τι σημαίνει η παροιμία: Υποδηλώνει ότι κανένας άνθρωπος δεν μπορεί να αντισταθεί σε έναν πειρασμό όταν του δοθεί η ευκαιρία - όταν κάποιος βρεθεί μπροστά σε κάτι ευχάριστο ή ωφέλιμο, δύσκολα δεν θα το εκμεταλλευτεί.

Επεξήγηση: Η παροιμία υποδηλώνει ότι όποιος έχει την ευκαιρία να αποκομίσει κάποιο όφελος (το «μέλι») είναι σχεδόν βέβαιο ότι θα το εκμεταλλευτεί για τον εαυτό του, όπως κάποιος που έχει το μέλι στα δάκτυλά του.

Ποιος είδε το Θεό και δεν φοβήθηκε;

Η φράση «Ποιος είδε τον Θεό και δεν φοβήθηκε;» σημαίνει πως κανείς δεν μπορεί να αντικρίσει τον Θεό χωρίς να νιώσει δέος, σεβασμό και φόβο (με την έννοια της ιερότητας), καθώς η παρουσία του είναι τόσο μεγαλοπρεπής και παντοδύναμη, που προκαλεί δέος και συνειδητοποίηση της ασημαντότητας του ανθρώπου μπροστά στο Θείο, αναδεικνύοντας την ιερότητα και την ανυπέρβλητη δύναμη του Θεού.

Σημασία και χρήση:

Επιβεβαιώνει την Ιερότητα του Θεού: Υπογραμμίζει ότι ο Θεός είναι ιερός και πέρα από την ανθρώπινη κατανόηση.

Δείχνει το δέος του ανθρώπου: Αντικατοπτρίζει την αναπόφευκτη αντίδραση του ανθρώπου μπροστά στο Θείο, που είναι ο φόβος και ο θαυμασμός.

Χρησιμοποιείται για υπερβολή: Μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να περιγράψει κάποιον που είναι ασεβής, ανεύθυνος ή δεν κατανοεί το μέγεθος κάποιου πράγματος (π.χ., «αυτός δεν έχει το Θεό του» ή «ποιος είδε τον Θεό και δεν φοβήθηκε»), αν και η πιο άμεση χρήση της αναφέρεται στο δέος μπροστά στο Θείο.

Στην ουσία, η φράση εκφράζει την πίστη και την αναγνώριση της ανυπέρβλητης δύναμης και της ιερότητας του Θεού.

Ποιος θα πληρώσ' του μάρμαρου;

Λέγεται για εκείνον που τελικά εξοφλεί τα δεδουλευμένα.

Η φράση «Ποιος θα πληρώσει το μάρμαρο;» σημαίνει ποιος θα επωμιστεί το μεγάλο κόστος, τη δαπάνη ή τις συνέπειες μιας απόφασης ή ενός έργου και συνήθως αναφέρεται σε οικονομική επιβάρυνση. Προέρχεται από την αρχαία ελληνική παράδοση όπου οι πλούσιοι

έφτιαχναν πολυτελή μνημεία από μάρμαρο και η φράση χρησιμοποιείται για να τονίσει ποιος τελικά θα αναλάβει την οικονομική «πληρωμή» των μεγάλων και δαπανηρών (συχνά περιττών ή υπερβολικών) έργων.

Σημασία: Ποιος θα πληρώσει τα έξοδα, ποιος θα αναλάβει το οικονομικό βάρος, ποιος θα επωμιστεί τις συνέπειες;

Προέλευση: Από τα μαρμάρινα μνημεία και τάφους των πλουσίων, που ήταν σύμβολο πολυτέλειας.

Σύγχρονη χρήση: Ακόμα και σε πολιτικό ή οικονομικό πλαίσιο, για να περιγράψει ποιος θα καλύψει ένα μεγάλο κόστος (π.χ., «Ο πολίτης θα πληρώσει το μάρμαρο στους δήμους» - δηλαδή, το κόστος των έργων).

Σημείωση. Το 1880, όταν τελείωσε η κατασκευή του καλλιμάρμαρου στην Αθήνα, ο Δήμαρχος είπε την ανωτέρω φράση. Και η απάντηση της συντονιστικής επιτροπής ήταν «Ο **Αβέρωφ**», που ήταν ο χορηγός της δαπάνης.

Πόσου πάει του μαλλί;

Ερώτηση που κάνει ο αγοραστής σε μια αγοραπωλησία.

Η φράση «Πόσου πάει του μαλλί;» είναι ιδιωματική και χρησιμοποιείται για να ρωτήσει κανείς πού να απευθυνθεί για να βρει κάτι, συνήθως σε ένα είδος ερωτηματικής και αόριστης αναζήτησης.

Η έκφραση «Πόσο πάει το μαλλί;» δεν είναι ακριβώς παροιμία, αλλά μια λαϊκή έκφραση, που χρησιμοποιείται για να ρωτήσει κανείς για την τιμή ενός πράγματος, δηλαδή πόσο κοστίζει ή πόσο στοιχίζει κάτι, μεταφορικά, σαν να ρωτούσε πόσο κοστίζουν τα μαλλιά (που είναι πολύτιμα).

Σημασία: «Πόσο κοστίζει αυτό»; «Ποια είναι η τιμή»; «Πόσο «ακριβό» είναι»; (με την έννοια της αξίας).

Παράδειγμα χρήσης: «Είναι πολύ ωραίο ρολόι, αλλά πόσο πάει το μαλλί;».

Που και που.

Πότε – πότε (ανταμώνουμε).

Η φράση «Που και που» σημαίνει μερικές φορές, καμιά φορά, όχι συχνά, αλλά περιστασιακά, δηλαδή σε ακανόνιστα χρονικά διαστήματα και όχι τακτικά, δείχνοντας κάτι που συμβαίνει σπάνια ή περιστασιακά.

Παραδείγματα: «Που και που έρχεται να με δει» - Σημαίνει ότι έρχεται να τον δει μερικές φορές, όχι κάθε μέρα. «Μου λείπει η θάλασσα, πού και πού πηγαίνω για μια βουτιά» - Σημαίνει ότι πηγαίνει περιστασιακά.

Πουλάει μέρα κι αγοράζ' νύχτα.

Λέγεται για τον ασύνετο άνθρωπο.

Η φράση «πουλάει μέρα κι αγοράζει νύχτα» είναι μια παροιμία που σημαίνει ότι κάποιος δουλεύει υπερβολικά, ανατρέποντας φυσιολογικούς ρυθμούς. Συγκεκριμένα, η έκφραση υποδηλώνει ότι κάποιος είναι τόσο πολυάσχολος που καταντά να δουλεύει το βράδυ σαν να είναι μέρα, ενώ η μέρα κυλάει σαν νύχτα, δηλαδή αδιάφορα ή χωρίς να το αντιλαμβάνεται.

Πουλάει μέρα: Η μέρα, μια περίοδος δραστηριότητας, αντιμετωπίζεται σαν κάτι που «πουλιέται» ή χάνεται, συμβαίνει χωρίς να το αντιληφθεί κανείς.

Αγοράζει νύχτα: Το βράδυ, μια περίοδος ανάπαυσης, αντιμετωπίζεται σαν κάτι που «αγοράζεται», δηλαδή δουλεύεται εντατικά και αδιάκοπα, αντί για να είναι χρόνος ξεκούρασης.

Συνολική σημασία: Η φράση περιγράφει την έντονη εργασία που οδηγεί σε αλλοίωση της ισορροπίας μεταξύ μέρας και νύχτας, με αποτέλεσμα ο χρόνος να περνάει χωρίς να γίνεται αντιληπτός, ανατρέποντας τους φυσιολογικούς ρυθμούς του ατόμου.

Πολλές μαμές, στραβό πιδί.

Η παροιμία είναι «Πολλές μαμές, στραβό το παιδί» και σημαίνει ότι όταν πολλοί άνθρωποι αναμειγνύονται σε μια υπόθεση, το αποτέλεσμα είναι συχνά αρνητικό ή хаοτικό, λόγω της σύγκρουσης των πολλών απόψεων και των ακατάλληλων συμβουλών. Η παροιμία αυτή χρησιμοποιείται για να τονίσει ότι η μη διοίκηση και η έλλειψη ξεκάθαρης κατεύθυνσης οδηγούν σε δυσκολίες.

Επεξήγηση: Η παροιμία παρομοιάζει μια δυσλειτουργική διαδικασία με τον τοκετό, όπου η παρουσία πολλών μαγισσών (μαμών) οδηγεί σε ένα «στραβό» (μη φυσιολογικό) παιδί.

Χρήση: Εφαρμόζεται σε καταστάσεις όπου υπάρχουν πάρα πολλές γνώμες και πολλές παρεμβάσεις, με αποτέλεσμα να μην λύνεται το πρόβλημα αλλά να δημιουργούνται περισσότερα.

Σημασία: Υπογραμμίζει την αξία της συγκέντρωσης σε ένα έργο και την επικινδυνότητα της περιττής αναμείξεως πολλών ανθρώπων, που μπορούν να προκαλέσουν σύγχυση και ζημιά.

Πολλές φουρές πάει η στάμνα στη βρύσ', αλλά κάπουτις θα σπάσ'.

Σημαίνει ότι ένας ριψοκίνδυνος κάποτε θα την πάθει.

Η παροιμία «Πολλές φορές πάει η στάμνα στη βρύση, αλλά κάποτε θα σπάσει» σημαίνει ότι όποιος επιδίδεται συχνά σε επικίνδυνες ή κακές πράξεις, τελικά θα αποκαλυφθεί και θα τιμωρηθεί, καθώς η τύχη δεν ευνοεί πάντα και η κάθε «βουτιά» στη βρύση αυξάνει τον κίνδυνο να σπάσει το εύθραυστο σταμνί.

Σημασία: Μια προειδοποίηση για την υπερβολική εμπιστοσύνη στην τύχη ή την ατιμωρησία.

Ερμηνεία: Όσο κι αν γλιτώνει κανείς επανειλημμένα από μια δύσκολη κατάσταση (η στάμνα πηγαίνει στη βρύση), κάποια στιγμή η συνέπεια έρχεται (η στάμνα θα σπάσει).

Εφαρμογή: Μπορεί να αναφέρεται σε κλοπές, ψέματα, ή οποιαδήποτε δραστηριότητα που είναι ρίσκο και τελικά θα αποκαλυφθεί.

Πουλυτεχνίτ'ς και ερημοσπίτ'ς.

Η παροιμία «πολυτεχνίτης κι ερημοσπίτης» σημαίνει ότι κάποιος που ασχολείται με πάρα πολλά επαγγέλματα και εγχειρήματα, δεν καταφέρνει τελικά να πετύχει σε κανένα. Η έκφραση χρησιμοποιείται για να περιγράψει κάποιον που, παρότι είναι ικανός σε πολλά πράγματα, δεν εστιάζει σε τίποτα και καταλήγει να έχει ατέλειωτες προσπάθειες χωρίς ουσιαστικό όφελος.

Πολυτεχνίτης: Κάποιος που γνωρίζει πολλές τέχνες και επαγγέλματα.

Ερημοσπίτης: Εδώ χρησιμοποιείται μεταφορικά και αρνητικά, υποδηλώνοντας ότι, παρά τις πολλές ενασχολήσεις, το αποτέλεσμα είναι κενό και αδειανό, σαν ένα άδειο σπίτι.

Έκφραση: «Πολυτεχνίτης κι ερημοσπίτης» σημαίνει ότι το να προσπαθεί κανείς να κάνει τα πάντα, τον οδηγεί στο να μην καταφέρει τίποτα ουσιαστικό.

Πού πας ξυπόλ'τους μεσ' στ' αγκάθια;

Λέγεται για εκείνον που δεν ετοιμάζεται καλά σε μια δύσκολη υπόθεση.

Η φράση «Πού πας ξυπόλυτος μέσα στα αγκάθια» σημαίνει «Πού πας απροετοίμαστος/η, χωρίς εφόδια και προστασία, σε μια επικίνδυνη ή δύσκολη κατάσταση/επιχείρηση». Περιγράφει κάποιον που ρισκάρει να πάθει κακό ή να αποτύχει γιατί δεν έχει προετοιμαστεί κατάλληλα.

Σημασία: Είναι μια προειδοποίηση ή ερώτηση για κάποιον που μπαίνει σε μια δοκιμασία, μια δύσκολη υπόθεση ή ένα επισφαλές εγχείρημα χωρίς να είναι έτοιμος ή προφυλαγμένος, σαν να περπατάει ξυπόλητος σε αιχμηρά αγκάθια.

Παράδειγμα χρήσης: «Πού πας ξυπόλυτος μέσα στα αγκάθια; Ξέρεις πόσο δύσκολη είναι αυτή η δουλειά;».

Πού σ' είδα, που σι ξέρου;

Όταν κάποιος παριστάνει τον ανήξερο για να αποφύγει μια ενόχληση.

Η έκφραση «Πού σε είδα, πού σε ξέρω» σημαίνει ότι υπάρχει μια αμυδρή, αόριστη ανάμνηση γνωριμίας, ότι «κάπου έχουμε συναντηθεί» αλλά δεν θυμάσαι πού/πότε, ή χρησιμοποιείται για να δηλώσει αδιαφορία/αγνωμοσύνη, σαν να λες «σε βλέπω σαν ξένο», ειδικά όταν κάποιος συμπεριφέρεται περίεργα ή αγενώς. Είναι μια έκφραση που αποτυπώνει την αίσθηση της απόρριψης.

Σημασίες και χρήσεις:

Αμυδρή ανάμνηση: Όταν βλέπεις κάποιον και σου θυμίζει κάποιον άλλο, αλλά δεν μπορείς να τον τοποθετήσεις. «Σε είδα κάπου, με θυμάσαι;».

Αδιαφορία / Αγνωμοσύνη: Όταν κάποιος συμπεριφέρεται σαν να μη σε ξέρει ή σαν να μην σε νοιάζει, ενώ τον γνωρίζεις.

Αγνώριστη αλλαγή: Όταν κάποιος αλλάζει τόσο πολύ που μοιάζει ξένος με τον παλιό του εαυτό, δηλώνεις ότι τον «χάνεις» και τον βρίσκεις, «πού σε είδα, πού σε ξέρω».

Συνοπτικά, πρόκειται για μια πρόταση που εκφράζει σύγχυση ή/και απογοήτευση για μια σχέση/γνωριμία που δεν αναγνωρίζεται πλέον ή ξεχνιέται.

Πού τουν χάν'ς κι πού τουν βρίσκ'ς.

Πάντα στο ίδιο μέρος συχνάζει.

Η έκφραση «Πού τον χάνεις, πού τον βρίσκεις» σημαίνει ότι κάποιος είναι πολύ αναξιόπιστος, ασταθής ή εξαφανίζεται συνέχεια και εμφανίζεται ξανά απροσδόκιστα, χωρίς να είναι ποτέ οίγιουρος πού βρίσκεται, κάτι σαν «στον αέρα» και δείχνει αδυναμία συνέπειας ή δέσμευσης. Χρησιμοποιείται για να περιγράψει ένα άτομο που έρχεται και φεύγει χωρίς ίχνος, είναι απρόβλεπτος ή ακόμα και για να δείξει ότι κάτι (π.χ. χρήματα, καιρός) δεν υπάρχει ή είναι πολύ λίγο σε μια δεδομένη στιγμή.

Αναξιοπιστία/Αστάθεια: «Πού τον χάνεις, πού τον βρίσκεις: ποτέ δεν ξέρεις πότε θα είναι εδώ ή πότε θα φύγει.».

Απρόβλεπτη Εμφάνιση/Εξαφάνιση: Δείχνει κάποιον που εμφανίζεται και εξαφανίζεται ξαφνικά.

Έλλειψη/Αδυναμία (με μεταφορική έννοια): «Πού τον χάνεις, πού τον βρίσκεις μυαλό για διάβασμα!» (Δεν έχει καθόλου μυαλό για διάβασμα) ή «Πού τον χάνεις, πού τον βρίσκεις λεφτά για ταξίδια!» (Δεν υπάρχουν καθόλου λεφτά).

Εν ολίγοις, υποδηλώνει έλλειψη ουσίας, παρουσίας ή συνέπειας, ανάλογα με το πλαίσιο, και συχνά έχει αρνητική χροιά.

Πράγματα κι θάματα.

Καταπληκτικά, απίστευτα γεγονότα.

Η φράση «πράγματα και θάματα» περιγράφει γεγονότα, συμβάντα ή καταστάσεις που προκαλούν μεγάλη εντύπωση, είτε θετική είτε αρνητική, δηλαδή αφάνταστα, απίστευτα ή παράξενα πράγματα ή μια μεγάλη ποικιλία αγαθών/αντικειμένων. Σημαίνει κάτι το εντυπωσιακό, το απρόσμενο, ή μια μεγάλη ποσότητα.

Απίστευτα γεγονότα: Για πράγματα που φαίνονται εξωπραγματικά ή είναι πολύ αξιοσημείωτα (π.χ., «Στη ζωή του είδε πράγματα και θάματα»).

Μεγάλη ποικιλία/ποσότητα: Για πολλά και διάφορα αντικείμενα ή αγαθά (π.χ., «Στο παζάρι υπήρχαν πράγματα και θάματα»).

Έκπληξη: Χρησιμοποιείται για να εκφράσει έκπληξη ή θαυμασμό.

Παραδείγματα χρήσης: «Ελάτε να σας πω πράματα και θάματα για το ταξίδι μου!». «Στην αγορά σήμερα υπήρχαν πράματα και θάματα».

Πράσινα άλογα.

Ψέματα και υπερβολές.

Η φράση «Πράσινα άλογα» σημαίνει τερατολογίες, ανοψίες ή παράλογες πράξεις, και προέρχεται από την παρεξήγηση της αρχαίας ελληνικής έκφρασης «πράσσειν άλογα», που σημαίνει «πράττειν (να κάνει κανείς) χωρίς λογική». Το «πράσσειν» είναι το απαρέμφατο του ρήματος «πράττω» (κάνω) και το «άλογα» αναφέρεται σε κάτι χωρίς λόγο ή λογική. Η εσφαλμένη ερμηνεία οφείλεται στην ομοιότητα του «πράσσειν» με το χρώμα «πράσινα».

Προέλευση: Από το «πράσσειν άλογα» (κάνω χωρίς λογική).

Σημασία: Παραλογισμοί, ανοψίες, ψέματα, υπερβολές.

Παρεξήγηση: Η φράση «πράσσειν άλογα» παρακούστηκε ως «πράσινα άλογα», δημιουργώντας την εικόνα αλόγων πράσινου χρώματος, που είναι αδύνατη και παράλογη.

Χρήση: Χρησιμοποιείται για να απορρίψουμε κάτι που ακούγεται παράλογο ή ψεύτικο.

Πριν πεινάσουν μαγειρεύουν.

Είναι προνοητικοί για τα μελλούμενα.

Η παροιμία είναι «Των φρονίμων τα παιδιά πριν πεινάσουν μαγειρεύουν» και σημαίνει ότι οι σοφοί και προνοητικοί άνθρωποι προετοιμάζονται εκ των προτέρων για τις ανάγκες τους, αντί να περιμένουν να έρθουν αντιμέτωποι με την ανάγκη ή τη δυσκολία, δείχνοντας προνοητικότητα και οργάνωση.

Σημασία: Προετοιμάζεσαι για το μέλλον και φροντίζεις για τα απαραίτητα νωρίς, ώστε να είσαι έτοιμος όταν έρθει η στιγμή.

Παραλλαγές: «Των φρονίμων τα παιδιά πριν πεινάσουν μαγειρεύουν».

Χρήση: Χρησιμοποιείται για να επαινέσει κάποιον που έχει προνοητικότητα, π.χ., στην αποταμίευση ή στην προετοιμασία για μια εκδήλωση.

Πριτς Μαρτάκου μ', τα 'βγαλα τ' αρνιά κι τα κατσίκια.

Τα τελείωσα όλα, τώρα, ό,τι και να γίνει. Δεν φοβάμαι τίποτε.

Η φράση προέρχεται από λαϊκή παράδοση και σχετίζεται με τον Μάρτη και την ασταθή συμπεριφορά του καιρού. Σημαίνει ότι κάποιος, θεωρώντας ότι έχει τελειώσει η κακοκαιρία και έχει βγει με ασφάλεια να βγάλει τα ζωντανά του, κοροϊδεύει τον Μάρτη νομίζοντας ότι έχει τελειώσει ο κίνδυνος. Ο Μάρτης, όμως, θυμώνει και φέρνει ξαφνικά παγωνιά και χιόνι, με αποτέλεσμα η γριά και τα ζώα της να παγώσουν.

Λαϊκή παράδοση: Ο Μάρτης είναι γνωστός για τις ξαφνικές αλλαγές του καιρού. Γι' αυτό,

η φράση προέρχεται από μια ιστορία όπου μια γριά νομίζει ότι έχει γλιτώσει από το κρύο, αλλά ο Μάρτης την τιμωρεί για την αλαζονεία της φέρνοντας κακοκαιρία.

Σημασία: Η φράση χρησιμοποιείται για να δείξει ότι δεν πρέπει να εφπυσχάζει κανείς ότι έχει τελειώσει ένας δύσκολος καιρός, καθώς μπορεί να ξαναέρθει. Επίσης, αναφέρεται στην αλαζονεία και την αυτοπεποίθηση που συχνά οδηγούν σε πτώση.

Πρόβατο απολωλός.

Είναι εκείνος που χάθηκε από την παρέα, παραστρατημένος.

Το «απολωλός πρόβατο» σημαίνει ένα άτομο που έχει χαθεί, έχει παραστρατήσει από τον σωστό δρόμο ή έχει χάσει τον ηθικό του προσανατολισμό, ένα άτομο που χρειάζεται διάσωση ή επιστροφή στην «ορθή» πορεία, προερχόμενο από την ομώνυμη βιβλική παραβολή του **Ιησού**, και χρησιμοποιείται για να περιγράψει κάποιον που μοιάζει με χαμένο πρόβατο, σαν τον «άσωτο υιό».

Παραβολική προέλευση: Η φράση προέρχεται από την παραβολή του απολωλότες προβάτου, όπου ένας ποιμένας αφήνει το κοπάδι του για να βρει το ένα πρόβατο που χάθηκε, συμβολίζοντας την αγάπη του Θεού για κάθε άτομο.

Μεταφορική έννοια: Στη σύγχρονη γλώσσα, αναφέρεται σε κάποιον που:

Έχει ξεστρατίσει ηθικά ή πνευματικά.

Έχει απομακρυνθεί από την οικογένεια ή την κοινότητα.

Είναι «χαμένος» ή «ελαφρόμυαλος» (λαϊκά).

Συνώνυμα: «Χαμένο πρόβατο», «άσωτος».

Παραδείγματα χρήσης: «Τα απολωλότες πρόβατα (οι παραστρατημένοι)» ή «Τον δέχτηκε σαν το απολωλός πρόβατο».

Η φράση τονίζει την ανάγκη για διάσωση, συγχώρεση και επιστροφή στην αγάπη και την καθοδήγηση, όπως ακριβώς αναζητά ο ποιμένας το χαμένο πρόβατο.

Πρώτα βγαίν' η ψυχή κι ύστερα κόβιτι του χούι.

Οι κακές συνήθειες μας συνοδεύουν μέχρι να πεθάνουμε.

Η φράση λέγεται για εκείνους που δεν μπορούν να αλλάξουν διάφορες κακές συνήθειες. Αν και τα χρόνια τους πέρασαν συνεχίζουν να είναι κακοί και δύστροποι

Η φράση «Πρώτα βγαίνει η ψυχή και ύστερα κόβεται το χούι» σημαίνει ότι οι βαθιές συνήθειες, τα πάθη και τα ελαττώματα (το «χούι») είναι τόσο ριζωμένα στην ανθρώπινη φύση που δύσκολα κόβονται, σχεδόν όσο δύσκολο είναι να βγει η ψυχή από το σώμα - δηλαδή, είναι κάτι εξαιρετικά σπάνιο και δύσκολο να αλλάξει κανείς, σαν να θέλει να πεθάνει κανείς για να ξεφύγει από τον κακό του χαρακτήρα ή συνήθεια.

«Η ψυχή»: Αναφέρεται στην ουσία του ατόμου, την προσωπικότητα, τον χαρακτήρα, την «καρδιά» και τη συνείδησή του.

«Το χούι»: Είναι οι κακές συνήθειες, τα πάθη, τα ελαττώματα, οι αδυναμίες ή οι κακές συμπεριφορές που έχει αναπτύξει ένα άτομο.

Σημασία: Η φράση τονίζει πόσο δύσκολο είναι να ξεπεράσει κανείς τα εγγενή του ελαττώματα ή τις κακές συνήθειες, οι οποίες είναι σαν να αποτελούν αναπόσπαστο κομμάτι της ύπαρξής του, όπως ακριβώς η ψυχή είναι αναπόσπαστο κομμάτι του σώματος.

Πυρ κι μανία.

Νευρίασε πάρα πολύ, έγινε έξαλλος.

Η φράση «Πυρ και μανία» σημαίνει έξαλλος, οργισμένος, σε κατάσταση έντονου θυμού και οργής, σαν κάποιος να «φλέγεται» από το πάθος του θυμού, συχνά με διάθεση για εκδίκηση ή αντίδραση. Χρησιμοποιείται μεταφορικά για να περιγράψει κάποιον που έχει ξεπεράσει τα όρια της ψυχραιμίας και είναι έτοιμος να εκραγεί.

Σημασία: Μεγάλη οργή, θυμός, εκνευρισμός.

Παραδείγματα: «Έγινε πυρ και μανία με την απόφαση», «Ο πρόεδρος είναι πυρ και μανία με την επιπολαιότητά τους».

Προέλευση: Συνδυάζει το «πυρ» (φωτιά, καταστροφή) και τη «μανία» (πάθος, τρέλα, έντονη επιθυμία), υποδηλώνοντας μια έκρηξη συναισθημάτων.

Συνοπτικά: όταν κάποιος είναι «πυρ και μανία», είναι έξαλλος και έτοιμος να ξεσπάσει.

Πυρ, γυνή και θάλασσα

Η παροιμία «Πυρ, γυνή και θάλασσα» αναφέρεται στο ότι η φωτιά, η γυναίκα και η θάλασσα είναι τα τρία φοβερά κακά του κόσμου, μια έκφραση που αποδίδεται στον αρχαίο κωμωδιογράφο **Μένανδρο**, εκφράζοντας την άποψη ότι είναι τα πιο επικίνδυνα στοιχεία ή καταστάσεις, αν και η ακριβής καταγωγή της και ποιος «πρώτος» το είπε (Μένανδρος ή **Σωκράτης**) είναι αντικείμενο συζήτησης, όπως αναφέρει και η έρευνα της Ακαδημίας Αθηνών.

Σημασία: Είναι η αναγνώριση του «πυρός», της «γυναικός» και της «θαλάσσης» ως τριών δύσκολων και επικίνδυνων πραγμάτων.

Προέλευση: Ενώ αποδίδεται συχνά στον Μένανδρο (αρχαίο ποιητή) και θεωρείται λαϊκή έκφραση, αναφέρεται και ως κάτι που ειπώθηκε από τον Σωκράτη.

Παραλλαγές: Συχνά αναφέρεται η πλήρης μορφή «Πυρ, γυνή και θάλασσα, κακά τρία».

Πώς κι έτς'.

Πώς και γιατί; Με τη φράση αυτή θέλουμε να μάθουμε την κάθε λεπτομέρεια για κάποιο γεγονός ή για κάποια κατάσταση. Την ίδια φράση λέμε και για τις υπερβολικές φροντίδες και περιποιήσεις κάποιου. Ακόμα την ίδια φράση τη χρησιμοποιούμε για να δείξουμε ότι κάποιον τον έχουμε σε μεγάλη εκτίμηση και λαχταρούμε μη του συμβεί κανένα κακό.

Η έκφραση «Πώς κι έτς;» δεν είναι ακριβώς παροιμία, αλλά ένα συνηθισμένο ιδιωματικό

απόφθεγμα ή ερωτηματική έκφραση που δηλώνει έκπληξη, απορία ή διαφωνία με κάτι απροσδόκητο, συχνά με μια δόση ειρωνείας, σαν να λες «Πώς έγινε αυτό το παράξενο; Κι όμως συνέβη έτσι»!

Σημασία: Εκφράζει έκπληξη και αμφισβήτηση για έναν απρόσμενο ή μη λογικό τρόπο με τον οποίο συνέβη κάτι.

Χρήση: Χρησιμοποιείται όταν κάτι δεν πηγαίνει όπως το περίμενες ή όταν κάποιος σου λέει κάτι που σου φαίνεται παράξενο.

Παράδειγμα: «Πώς κι έτσι; Πέτυχε στις εξετάσεις χωρίς να διαβάσει καθόλου»!

-Πώς παν' τα π'λιά σ' κόρακα;

-Όσου παν μαυρίζουν.

Δηλ. όλα τα πράγματα πάνε από το κακό στο χειρότερο.

Η φράση λέγεται για τον ανεπρόκοπο που η μια αποτυχία διαδέχεται την άλλη και όλα πηγαίνουν στραβά και ανάποδα. Οι προσπάθειές του μοιάζουν με τα παιδιά του κόρακα που όλο και μαυρίζουν.

Η παροιμία «Πώς πάνε τα πουλιά σου κόρακα; Όσο παν μαυρίζουν» σημαίνει ότι τα πράγματα πηγαίνουν όλο και χειρότερα, καθώς τα κορακόπουλα γεννιούνται άσπρα και όσο μεγαλώνουν μαυρίζουν, συμβολίζοντας την πορεία προς το χειρότερο και χρησιμοποιείται για να περιγράψει μια κατάσταση που επιδεινώνεται σταδιακά, σύμφωνα με αυτή την πηγή.

Ερμηνεία: Όπως τα κοράκια μαυρίζουν καθώς μεγαλώνουν (ενώ γεννιούνται άσπρα), έτσι και μια κατάσταση ή ένα πρόσωπο χειροτερεύει με τον καιρό, αναφέρει η παροιμία.

Χρήση: Λέγεται για να τονίσει ότι η κατάσταση δεν βελτιώνεται, αλλά αντίθετα, γίνεται ολοένα και πιο δυσάρεστη.

Κάδη.

Απαραίτητο μεγάλο σκεύος στο κατώι του σπιτιού, όπου έριχναν τα τσίπρα, ό,τι δηλ. έμενε από το πάτημα των σταφυλιών, για να συλλεχθεί ο μούστος, που γίνονταν κρασί.

Η κάδη της φωτογραφίας για να τοποθετηθεί μέσα στο Λαογραφικό Μουσείο, επειδή ήταν μεγάλη, λύθηκε και συναρμολογήθηκε εκ νέου από τον πρωτομάστορα του χωριού

Μιλτιάδη Αναστασίου (κ. Μέλτα Πόλια).

P

Ράβδος εν γωνία, άρα βρέχει.

Η φράση «Ράβδος εν γωνία, άρα βρέχει» σημαίνει ένα αυθαίρετο, παράλογο ή αστήρικτο συμπέρασμα· χρησιμοποιείται ειρωνικά για να δηλώσει ότι κάποιος βγάξει βιαστικά και χωρίς λογική κατάληξη μια υπόθεση, όπως ακριβώς θα έβγαζε κάποιος το συμπέρασμα ότι θα βρέξει μόνο και μόνο επειδή είδε μια ράβδο στη γωνία.

Εξήγηση: Η φράση παρομοιάζει έναν παράλογο συλλογισμό με μια κατάσταση όπου, αν δεις μια ράβδο (ή κάτι που μοιάζει με ράβδο) στη γωνία, καταλήγεις στο συμπέρασμα ότι θα βρέξει, κάτι που είναι εντελώς παράλογο.

Προέλευση: Σχετίζεται με αρχαιοελληνικά γνωμικά που σχολιάζουν τους παράλογους συλλογισμούς, όπως αυτό του **Σωκράτη** για την **Ξανθίππη**, που έλεγε ότι «εγίγνωσκον ότι βροντώσα Ξανθίππη και βρέχει».

Χρήση: Λέγεται για να χαρακτηρίσει μια ασυναρτησία ή μια εξωφρενική σκέψη ή δήλωση.

Σημείωση: Η σημασία της παροιμίας έχει και σημερινή έκδοση, που την έλεγε ο καθηγητής **Δημήτριος Οικονομίδης**, στους μαθητές του, για να τους πειράξει. Έχει, όμως και την εξής σωστή σημασία: Η ράβδος (το μπαστούνι), το χρησιμοποιούσε ένας γέρος που το έβαζε στη γωνία. Όταν, λοιπόν, ήταν εκεί στη γωνία, ο γέρος δεν το έπαιρνε να πάει τη βόλτα του, διότι έβρεχε.

Ράβι ξήλουνι, δ' λεια να μη σι λείπ',

Είναι εργασιομανής και ασχολείται με ευτελή πράγματα, για να περνάει η ώρα.

Η παροιμία «Ράβε ξήλωνε, δουλειά να μη σου λείπει» σημαίνει: Να κάνεις μια δουλειά και μετά να την αναιρείς, χωρίς πραγματικό αποτέλεσμα - απλώς για να φαίνεται ότι ασχολείσαι ή ότι έχεις κάτι να κάνεις.

Χρησιμοποιείται για να περιγράψει μάταιο κόπο, ασυνεννοησία, ή άσκοπες επαναλήψεις που δεν οδηγούν πουθενά.

Παράδειγμα χρήσης:

- Κάθεται και αλλάζει συνεχώς το ίδιο κείμενο χωρίς λόγο.
- Ε, ράβε ξήλωνε... δουλειά να μη σου λείπει!

Ράμμα ήταν κι κόπ'κι.

Ήταν κλωστή και κόπηκε. Μια παρεξήγηση έγινε αφορμή να κοπεί, σαν κλωστή, κάθε επαφή μεταξύ μας. Μια κακή συνήθεια κόπηκε απότομα, σαν να ήταν κλωστή, π.χ.

- Από τότε που του είπα να με γράψει το χωράφι, ράμμα ήταν κι κόπηκε, δεν ξαναπάτησε στο σπίτι.

Η παροιμία «Ράμμα ήταν και κόπηκε» σημαίνει ότι κάτι τελείωσε οριστικά και δεν μπορεί πλέον να διορθωθεί ή να συνεχιστεί.

Χρησιμοποιείται όταν μια κατάσταση, μια σχέση, μια συμφωνία ή ακόμη και μια συζήτηση λήγει απότομα και χωρίς δυνατότητα επιστροφής, όπως ένα ράμμα που κόβεται και δεν κρατάει άλλο.

Παράδειγμα χρήσης: «Τσακώθηκαν άσχημα και από τότε δεν μιλάνε. Ράμμα ήταν και κόπηκε».

Η φράση «Κλωστή ήταν και κόπηκε» (ή παραλλαγές όπως «κλωστή και κόπηκε») είναι μια λαϊκή έκφραση που δηλώνει ότι κάτι που ήταν δεμένο ή συνδεδεμένο, έσπασε, τελείωσε ή χάθηκε ξαφνικά, συνήθως για να περιγράψει το τέλος της ζωής κάποιου (ετοιμοθάνατος) ή το τέλος μιας σχέσης/κατάστασης. Έχει την έννοια της απροσδόκητης διακοπής, σαν να έσπασε η κλωστή που κρατούσε τα πράγματα ενωμένα.

Θάνατος/Τέλος: Είναι πιο συχνά συνδεδεμένη με την ιδέα ότι κάποιος «ξεψυχά» ή ότι η ζωή του τελειώνει.

Διάλυση/Απώλεια: Μπορεί να αναφέρεται και στο τέλος μιας συμφωνίας, μιας φιλίας, ή μιας υπόθεσης.

Παραλλαγές και σχετικές εκφράσεις: «Το λάδι τέλειωσε (στο καντήλι)». «Η κλωστή κόπηκε» (πιο σύντομο). «Η ζωή του (ή της) κόπηκε σαν κλωστή» (πιο αναλυτικό).

Ρίχν' λάδ' στη φωτιά.

Σε μια φιλονικία, αντί να συμφιλιώσει τα πράγματα, τα εκτραχύνει.

Η έκφραση «ρίχνει λάδι στη φωτιά» σημαίνει ότι κάποιος κάνει μια ήδη υπάρχουσα δύσκολη κατάσταση, μια διαφωνία ή ένα πρόβλημα ακόμη χειρότερο, πιο έντονο και εκρηκτικό, αντί να το επιλύσει, κάνοντας το να «φουντώσει». Είναι σαν να προσθέτει καύσιμο σε μια ήδη μεγάλη φωτιά, αυξάνοντας την ένταση και την κλίμακα του προβλήματος.

Διαχείριση Καταστάσεων: Όταν κάποιος «ρίχνει λάδι στη φωτιά», δεν βοηθάει, αλλά επιδεινώνει τα πράγματα με τις πράξεις ή τα λόγια του.

Μεταφορικό νόημα: Αντί για κυριολεκτική φωτιά, αναφέρεται σε συναισθηματικές ή κοινωνικές συγκρούσεις.

Αγγλικός αντίστοιχος: Η αντίστοιχη έκφραση στα Αγγλικά είναι «to add fuel to the fire».

Παράδειγμα: Αν δύο φίλοι διαφωνούν έντονα και ένας τρίτος αρχίσει να υπενθυμίζει παλιές παρεξηγήσεις, τότε αυτός ο τρίτος ρίχνει λάδι στη φωτιά.

Ρίχνου νερό στο κρασί μ'.

Μαλακώνω, κάνω πιο ήπια την κατάσταση.

Η έκφραση «ρίχνω (ή βάζω) νερό στο κρασί μου» σημαίνει ότι κάποιος υποχωρεί, συμβιβάζεται, κατεβάζει τους τόνους ή κάνει παραχωρήσεις σε μια διαφωνία, αντί να επιμένει

άκαμπτα στην αρχική του θέση, με την έννοια της μείωσης της «δύναμης» του κρασιού, όπως ακριβώς το αραιωμένο κρασί.

Συμβιβασμός: Όταν κάποιος αραιώνει το κρασί του με νερό, το κάνει λιγότερο «δυνατό». Έτσι, η μεταφορική έννοια είναι να μειώσεις την ένταση, την επιμονή, ή την ακρότητα των απόψεών σου.

Υποχώρηση: Σημαίνει ότι αποσύρεσαι από μια σκληρή στάση και δείχνεις διάθεση για συνεννόηση.

Εφαρμογή: Χρησιμοποιείται όταν θέλεις να πεις σε κάποιον να «χαμплώσει» τα λόγια του, να είναι πιο ήπιος, ή να μην είναι τόσο απόλυτος σε μια συζήτηση.

Παράδειγμα: «Αντί να τσακωθούμε, αποφάσισα να βάλω λίγο νερό στο κρασί μου και να δεχτώ την πρότασή του».

Ρόδα είναι κι γυρίζει'.

Πρόκειται για τη ζωή μας η οποία συνεχώς αλλάζει.

Επεξήγηση: Τονίζει ότι η ζωή έχει σκαμπανεβάσματα, η καλή τύχη δεν διαρκεί για πάντα, ούτε η κακή.

Χρήση: Χρησιμοποιείται για να παρηγορήσει κάποιον που περνάει δύσκολα («μην στεναχωριέσαι, ρόδα είναι και γυρίζει») ή για να σχολιάσει μια ξαφνική αλλαγή της μοίρας, είτε θετική είτε αρνητική.

Η φράση «Ρόδα είναι και γυρίζει» σημαίνει ότι η τύχη είναι ευμετάβλητη, ότι τα πράγματα αλλάζουν (από καλά σε άσχημα ή αντίστροφα) και κανείς δεν μένει για πάντα στην ίδια θέση, όπως η ρόδα ενός τροχού που γυρίζει συνεχώς, αναφερόμενη στην αλλαγή και την παροδικότητα των καταστάσεων, της ζωής και της τύχης.

Σημείωση. Η αρχαία σχετική φράση του **Ηράκλειτου** είναι: «Τα πάντα ρει».

Ρόιδου τα 'κανι. (ή μούσκεμα ή θάλασσα)

Τα ανακάτεψε όλα και τελικά απέτυχε.

Η φράση «τα έκανε ρόιδο/μούσκεμα/θάλασσα» σημαίνει ότι κάποιος κατέστρεψε τα πάντα, προκάλεσε μεγάλη αναστάτωση, έκανε πολλά λάθη ή απέτυχε παταγωδώς σε κάτι, με τη «θάλασσα» και το «ρόιδο» (ρόδι) να υποδηλώνουν χάος, ενώ το «μούσκεμα» (μουσκεμένο/μουσκεύω) την πλήρη αποτυχία ή καταστροφή, όλες εκφράσεις με παρόμοια έννοια χάους και αποτυχίας.

Τα έκανε θάλασσα/σαλάτα/μαντάρα/ρόιδο: Κάνει πολλά λάθη, αποτυγχάνει, προκαλεί χάος. Η λέξη ρόιδο, από το ρόδι (ροή, δύναμη), συνδέεται με την αναστάτωση, ενώ η θάλασσα με την έκταση και το χάος.

Τα έκανε μούσκεμα: (Προέρχεται από το «μουσκεύω», «μουσκεμένο»). Σημαίνει ότι τα έκανε χάλια, τα κατέστρεψε ολοκληρωτικά, τα έκανε μούσκεμα, δηλαδή τα κατέστρεψε εντελώς, είτε από λάθη είτε από κακή διαχείριση.

Συνολικά, όλες οι εκφράσεις περιγράφουν μια κατάσταση όπου κάποιος έχει δημιουργή-

σει μεγάλη αναστάτωση ή έχει αποτύχει πλήρως, με τη διαφορά ότι το «ρόιδο» και η «θάλασσα» εστιάζουν στο χάος, ενώ το «μούσκεμα» στην πλήρη καταστροφή.

Ρωτώντας πας στην πόλ'.

Πρέπει να έχεις πάντα την πείρα και τη γνώμη των άλλων.

Η παροιμία «Ρωτώντας πας στην Πόλη» σημαίνει ότι με το να ρωτάς και να ζητάς πληροφορίες, μπορείς να φτάσεις στον προορισμό σου, ακόμα κι αν φαίνεται μακρινός, δηλαδή η επιμονή στην αναζήτηση και η ζήτηση οδηγούν στην επιτυχία και στην εύρεση του στόχου, όπως λέει και το βιβλικό «Αιτείτε και δοθήσεται υμίν».

Σημασία: Όποιος ρωτάει, βρίσκει λύσεις και φτάνει εκεί που θέλει.

Ερμηνεία: Η απορία και η έλλειψη γνώσης δεν πρέπει να σε σταματούν. Η πράξη της ερώτησης είναι το κλειδί για να ξεπεράσεις τα εμπόδια.

Παρόμοια έκφραση: Ζητείτε και ευρήσετε, Κρούετε και ανοιγθήσεται υμίν (από το κατά **Ματθαίον** Ευαγγέλιο, 7, 7) .

Ρώτα κι του μπάρμπα μ' τουν ψεύτ'.

Πειραχτική φράση για εκείνον που θέλει να επιβεβαιώσει κάτι από αναξιόπιστο άτομο.

Η φράση λέγεται για όποιον που προσπαθεί να γίνει πιστευτός, γι' αυτά που λέει, επικαλούμενος τη μαρτυρία άλλου προσώπου, που κι αυτό δεν είναι της απόλυτης εμπιστοσύνης.

Η φράση «Ρώτα και τον μπάρμπα μου τον ψεύτη» σημαίνει ότι επικαλείσαι τη μαρτυρία κάποιου που είναι γνωστό ότι λέει ψέματα ή δεν είναι αξιόπιστος, υπονοώντας ειρωνικά ότι η «μαρτυρία» αυτή είναι παντελώς αναξιόπιστη και θα σε επιβεβαιώσει στο ψέμα ή στην ανακρίβεια. Χρησιμοποιείται για να δείξει ότι κάτι είναι ψεύτικο ή ότι δεν πρέπει να πιστέψεις ό,τι λέγεται, «αφού ακόμη κι ο ψεύτης» θα το επιβεβαιώσει.

Ειρωνική επιβεβαίωση: Όταν κάποιος λέει κάτι που είναι προφανώς ψέμα, μπορεί να απαντήσει «Ρώτα και τον μπάρμπα μου τον ψεύτη» για να τονίσει πόσο αναληθές είναι αυτό που ισχυρίζεται.

Αναξιοπιστία: Δηλώνει ότι η πηγή της πληροφορίας είναι αναξιόπιστη (ο «ψεύτης» μπάρμπα) και άρα η πληροφορία δεν έχει καμία αξία.

Λαϊκή έκφραση: Είναι μια λαϊκή έκφραση που χρησιμοποιείται για να υπογραμμίσει το πόσο ψεύτικο, υπερβολικό ή αναληθές είναι κάτι.

Ρώτα με να σε ρωτώ, να περνούμε τον καιρό.

Αστειολόγημα, όταν σε δυο άτομα δεν υπάρχει άλλο θέμα συζήτησης.

Η φράση «ρώτα με να σε ρωτώ, να περνούμε τον καιρό» σημαίνει ότι δύο άτομα, συχνά με διάθεση για παιχνίδι ή απλώς για να «σκοτώσουν το χρόνο τους» (να περάσουν ευχάριστα την ώρα τους) με κουβέντα, ανταλλάσσουν ερωτήσεις και απαντήσεις χωρίς να υπάρχει κάποιο σοβαρό θέμα ή σκοπός, απλώς για να κρατήσουν την επικοινωνία ζωντανή, να διασκεδάσουν και να κρατήσουν συντροφιά ο ένας στον άλλο. Είναι σαν μια ευχάριστη, αμοιβαία,

παιχνιδιάρικη συζήτηση.

«Ρώτα με να σε ρωτώ»: Αυτό δείχνει την αμοιβαία δράση. Ο ένας ρωτά και ο άλλος απαντά και μετά αλλάζουν ρόλους, δημιουργώντας έναν κύκλο ερωτήσεων και απαντήσεων.

«Να περνούμε τον καιρό»: Αυτό εκφράζει τον σκοπό: να περάσει ευχάριστα η ώρα, να μην βαρεθούν, να κρατήσουν την παρέα ζωντανή, να «γεμίσουν» τον χρόνο τους με μια αλληλεπίδραση.

Συνολική έννοια: Είναι μια έκφραση που χρησιμοποιείται σε χαλαρές, φιλικές καταστάσεις, όπου η ουσία δεν είναι το περιεχόμενο των ερωτήσεων, αλλά η ίδια η πράξη της επικοινωνίας και η διασκέδαση που προκύπτει από αυτήν.

Καζάνι χάλκινο.

Το καζάνι αυτό το γέμιζαν νερό για να το ζεστάνουν στη φωτιά και να πλένουν τα ρούχα όλης της οικογένειας, αλλά και για διάφορες άλλες εργασίες (π.χ. έριχναν το μούστο για να φτιάξουν ριτσέλια κλπ.).

Σ' ένα καζάνι βράζουμε όλοι.

Η φράση «Σ' ένα καζάνι βράζουμε όλοι» σημαίνει ότι όλοι βιώνουμε τις ίδιες δυσκολίες, τις ίδιες συνθήκες ή τις ίδιες καταστάσεις, είτε καλές είτε κακές, υπονοώντας κοινή μοίρα, κοινή τύχη ή κοινή αντιμετώπιση σε μια συγκεκριμένη κατάσταση (π.χ. στην εργασία, στον πόλεμο, σε μια δύσκολη περίοδο). Είναι μια μεταφορική έκφραση που τονίζει την κοινή εμπειρία και την αλληλεξάρτηση.

Αναλυτικότερα:

Κοινές συνθήκες: Όλοι αντιμετωπίζουμε τα ίδια προβλήματα ή τις ίδιες ευκαιρίες.

Αλληλεγγύη (ενίοτε): Μπορεί να υποδηλώνει ότι πρέπει να σταθούμε δίπλα ο ένας στον άλλο, αφού μοιραζόμαστε την ίδια μοίρα.

Ανησυχία: Συχνά χρησιμοποιείται για να εκφράσει ότι όλοι κινδυνεύουμε από τις ίδιες συνέπειες.

Παράδειγμα: «Σ' ένα καζάνι βράζουμε όλοι με την κρίση, είτε είμαστε εργαζόμενοι είτε συνταξιούχοι».

-Σ' έντ'σαν Γιάνν'; (σε έντυσαν Γιάννη);

-Μ' έντ'σαν (με έντυσαν).

-Τσέντ'σαν κι τσι άλλ'; (τους έντυσαν και τους άλλους);

-Τσέντ'σαν (του έντυσαν).

Πρόκειται για το διάλογο νεοσύλλεκτων στρατιωτών, που θα πήγαιναν στην Κορέα να πολεμήσουν. Όταν κάποιος άλλος άκουσε το διάλογο αυτό δίκαια αναρωτήθηκε: Πότε κιόλας αυτοί έμαθαν κορεάτικα;

Εντούτοις ο διάλογος αυτός αναφέρεται και παλαιότερα.

Σαββάτου να 'νι μάστουρα κι ας είναι χίλις ώρες.

Γιατί θα έρθει αμέσως η Κυριακή, που θα καθίσω και θα ξαποστάσω.

Η φράση «Σάββατο να είναι μάστορα κι ας είναι χίλις ώρες» σημαίνει ότι η χαρά και η ικανοποίηση της ολοκλήρωσης μιας δύσκολης δουλειάς (ή η προσμονή της ανάπαυσης μετά από αυτή) υπερκαλύπτουν τον κόπο και την κούραση, ακόμα κι αν η δουλειά κράτησε πολλές ώρες ή ήταν εξαντλητική, δηλαδή, το τέλος της δουλειάς (το Σάββατο) είναι τόσο

γλυκό. που αξίζει όλη την προηγηθείσα ταλαιπωρία. Χρησιμοποιείται συχνά από εργαζόμενους για να εκφράσουν την ανακούφισή τους, όταν τελειώνουν για την εβδομάδα.

Εξήγηση: Η παροιμία τονίζει τη σημασία της ολοκλήρωσης και της ξεκούρασης, όπου το Σάββατο συμβολίζει το τέλος της εργασίας και την αρχή της ανάπαυσης (της Κυριακής), κάνοντας όλες τις προηγούμενες ώρες εργασίας να φαίνονται ασήμαντες μπροστά στην ικανοποίηση.

Συνώνυμο: Είναι παρόμοια με το «όποιος κάνει τη δουλειά μου, τρώει και τον παρά μου», εστιάζοντας στην ανταμοιβή της ολοκλήρωσης.

Σα να του 'βαλα του μαχαίρ' στου λαιμό.

-Γιατί ωρύεται και διαμαρτύρεται αυτός; Μήπως τον απείλησα ότι θα του κόψω το λαιμό με μαχαίρι; Εγώ μια κουβέντα είπα.

Η φράση «σαν να του έβαλα το μαχαίρι στον λαιμό» δεν είναι παροιμία, αλλά ιδιωματική έκφραση. Χρησιμοποιείται για να δηλώσει ότι κάποιος έκανε κάτι με μεγάλη απροθυμία, σαν να αναγκάστηκε ή πιέστηκε έντονα.

Παράδειγμα χρήσης: Του ζήτησα να με βοηθήσει και έκανε έτσι, λες και του έβαλα το μαχαίρι στον λαιμό.

Σαν θέλ' η νύφη κι ο γαμπρός, τύφλα να'χ' ου πιθιρός.

Στο γάμο τον πρώτο και κύριο λόγο έχουν οι νεόνυμφοι και όχι ο πεθερός.

Η παροιμία «Σαν θέλει η νύφη κι ο γαμπρός, τύφλα να 'χει ο πεθερός» σημαίνει ότι αν οι δύο νεόνυμφοι είναι σύμφωνοι και επιθυμούν κάτι, η γνώμη και η επιθυμία του πεθερού είναι ασήμαντη. Η φράση υποδηλώνει την υπεροχή της βούλησης του ζευγαριού σε θέματα που τους αφορούν και είναι ένα σχόλιο για την ισχύ των οικογενειακών σχέσεων, ειδικά σε παλαιότερες εποχές.

Σημασία: Όταν η νύφη και ο γαμπρός έχουν κοινή επιθυμία, η γνώμη του πεθερού δεν έχει κανένα βάρος.

Χρήση: Χρησιμοποιείται για να τονίσει ότι οι αποφάσεις ενός ζευγαριού είναι δικές τους και κανείς άλλος δεν μπορεί να τις επηρεάσει.

Ιστορικό πλαίσιο: Σε παλιότερες εποχές, όπου οι κοινωνίες ήταν πιο κλειστές και οι κανόνες αυστηρότεροι, η παροιμία υπογράμιζε την επικράτηση της επιθυμίας του ζευγαριού έναντι της επιταγής των γονέων

Σαν κουριμένου γίδ'.

Η παρομοίωση αυτή λέγεται όταν κάποιος κόψει πολύ κοντά και ανώμαλα τα μαλλιά του.

Η φράση «σαν κουρεμένο γίδι» περιγράφει κάποιον που έχει κουρευτεί (τα μαλλιά του) πολύ άσχημα, ανομοιόμορφα και κοντά, σαν να τον έχουν κουρέψει βιαστικά και χωρίς

φροντίδα, θυμίζοντας την ακατάστατη και κοντή τριχοφυΐα μιας γίδας μετά το κούρεμα, και σημαίνει κακοκουρεμένος ή κακότεχνα κουρεμένος.

Σημασία: Άσχημο, κακό και πρόχειρο κούρεμα.

Χρήση: Χρησιμοποιείται μεταφορικά για ανθρώπους που έχουν πολύ κοντά και άκομψα μαλλιά.

Σαν παρδαλό σκυλάκι.

Η φράση «σαν παρδαλό σκυλάκι» δεν είναι ακριβώς παροιμία, αλλά μια παραλλαγή του πολύ γνωστού «θα γελάσει και το παρδαλό κατσίκι», που σημαίνει ότι κάτι είναι τόσο γελοίο, παράλογο ή εντυπωσιακό που θα προκαλέσει γέλιο ακόμα και σε αυτόν που δεν θα περίμενες (το παρδαλό κατσίκι), αλλά συνήθως έχει μια υποβόσκουσα έννοια ότι θα βγει σε κακό ή θα έχει απρόοπτες συνέπειες. Η χρήση του «σκυλάκι» αντί για «κατσίκι» είναι μια πιο σύγχρονη, ίσως πιο χαριτωμένη ή παιδική, παραλλαγή, διατηρώντας την έννοια της «ποικιλόχρωμης» εμφάνισης (παρδαλή).

Πώς χρησιμοποιείται:

Εκφράζει έκπληξη ή δυσπιστία: «Μα με αυτό το πράγμα θα πάρει το βραβείο; θα γελάσει και το παρδαλό σκυλάκι!»

Υποδηλώνει κάτι τόσο περίεργο/αστείο που δεν το πιστεύεις: «Μου είπε ότι θα γίνει διάσημος τραγουδιστής; θα γελάσει και το παρδαλό σκυλάκι!»

Μπορεί να κρύβει ειρωνεία: Ότι το γεγονός θα φέρει γέλιο, αλλά και ότι τελικά θα έχει άδοξο τέλος.

Στην ουσία, το «παρδαλό» παραπέμπει σε ζώο με κηλίδες/πολλά χρώματα (όπως η λεοπαρδαλη), και το «παρδαλό σκυλάκι» ή «κατσίκι» γίνεται σύμβολο της κοινοτοπίας που γελάει με το παράδοξο.

Σαν σ' αρέσει μπάρμπα – Λάμπρο ξαναπέρνα απ' την Άνδρο.

Αν το ξανακάνεις αυτό αλλοίμονό σου.

Η φράση «Σαν σ' αρέσει μπάρμπα-Λάμπρο ξαναπέρνα απ' την Άνδρο» είναι ένας ιστορικός και πατριωτικός χαιρετισμός από την Ελληνική Επανάσταση, που σημαίνει ότι όσοι επιβίωσαν από μάχες και κινδύνους (όπως οι Τούρκοι στην Αράχωβα) έπρεπε να ξαναπεράσουν από την Άνδρο (που ήταν φρούριο και πέρασμα), υπονοώντας ότι είναι ευπρόσδεκτοι να ξαναδοκιμάσουν την τύχη τους, αλλά θα συναντούσαν την ίδια αντίσταση και ήττα.

Σημασία: Είναι μια πρόκληση και μια δήλωση δύναμης. Ο **Καραϊσκάκης**, μετά τη νίκη στην Αράχωβα, έσπασε τρόπαιο με 300 κεφάλια Τούρκων, στέλνοντας το μήνυμα ότι όποιος θέλει να έρθει ξανά στην Ελλάδα θα έχει την ίδια τύχη.

Προέλευση: Συνδέεται με τη νίκη του **Καραϊσκάκη** στην Αράχωβα το 1826, όπου οι Τούρκοι (**Μουσταφάμπεης**) ηττήθηκαν κατά κράτος και η φράση υπονοεί ότι η Άνδρος (ως

πέραςμα) θα ήταν η επόμενη παγίδα.

Χρήση: Χρησιμοποιείται για να δηλώσει αυτοπεποίθηση και νίκη, υπονοώντας ότι ο αντίπαλος θα ηττηθεί ξανά αν ξαναδοκιμάσει.

Σημείωση: Ο μπάριμπα – Λάμπρος εδώ είναι ο **Λάμπρος Κατσώνης**, ο οποίος στις 7.4.1790 έκανε μια ναυμαχία κοντά στο νησί της Άνδρου, που απέτυχε.

Σαν τα κοράκια στο ψοφίμι.

Η παροιμία περιγράφει ανθρώπους που συγκεντρώνονται με αριστοτεχνική ταχύτητα και προθυμία γύρω από κάτι το δυσάρεστο ή το άσχημο, όπως είναι το πτώμα ενός ζώου. Συχνά χρησιμοποιείται για να αναφερθεί σε άτομα που περιμένουν μια ευκαιρία για να επωφεληθούν από μια αρνητική κατάσταση, ακόμη και αν αυτή αφορά κάποιον άλλο.

Επεξήγηση: Η παροιμία παρομοιάζει τους ανθρώπους με κοράκια που μαζεύονται γύρω από ένα ψοφίμι, δείχνοντας μια αδηφάγο ή αρπακτική συμπεριφορά.

Χρήση: Χρησιμοποιείται για να τονίσει την ομαδική συμπεριφορά εκείνων που επωφελούνται από μια δυσάρεστη περίσταση, σαν να τους «τραβάει» η κατάσταση για να εκμεταλλευτούν τη συγκυρία.

Παραδείγματα: Μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να περιγράψει αχόρταγους συγγενείς που περιμένουν να κληρονομήσουν κάτι, ή για να δηλώσει ανθρώπους που αναλαμβάνουν μια δουλειά, αφού έχουν καταλάβει ότι θα την κάνουν για ελάχιστα χρήματα.

Άλλες παροιμίες σχετικές: «Αντίς να βογκήσει το βόδι, βογκάει το αμάξι», «Αν το κοράκι έχεις οδηγό, μόνο σε ψοφίμι θα σε πάει».

Σαν τα χιόνια.

Έκανε πολύν καιρό να έρθει κάποιος στη συνάντηση.

Η έκφραση «Σαν τα χιόνια» (ή «σαν το χιόνι») χρησιμοποιείται κυρίως για να δηλώσει κάτι που είναι πολύ άσπρο, σαν το χρώμα του χιονιού (π.χ. «ρούχα άσπρα σαν το χιόνι»). Μπορεί επίσης να είναι επιφώνημα έκπληξης («Σαν τα χιόνια!») ή να περιγράψει μια κατάσταση όπου το χιόνι καλύπτει τα πάντα, συμβολίζοντας καθαριότητα, αγνότητα ή (σε άλλες εκφράσεις) δυσκολίες που έχουν πια περάσει.

Χρώμα/Εμφάνιση: Το πιο συνηθισμένο νόημα. Δηλώνει έντονο, καθαρό λευκό χρώμα.

Επιφώνημα: Εκφράζει έκπληξη για κάτι απρόσμενο ή εντυπωσιακό (όπως το χιόνι που έπεσε ξαφνικά).

Συμβολισμός (σε άλλες εκφράσεις):

«Μαθημένα τα βουνά απ' τα χιόνια»: Κάποιος που έχει δει πολλές δυσκολίες και δεν φοβάται πια τίποτα.

«Το 'στρωσε το χιόνι»: Όταν έχει στρώσει πολύ χιόνι (συνήθως με τη μεταφορική έννοια ότι κάτι έχει «καλυφθεί» ή έχει συμβεί κάτι σημαντικό).

Σαν την καλαμιά στον κάμπο.

Έμεινε μόνος κι έρημος.

Η φράση «Σαν την καλαμιά στον κάμπο» σημαίνει ότι κάποιος είναι μόνος, έρημος, απροστάτευτος και εκτεθειμένος, σαν ένα μοναχικό καλάμι σε έναν ανοιχτό κάμπο, εύκολος στόχος για κάθε άνεμο ή επίθεση, περιγράφοντας μια κατάσταση πλήρους εγκατάλειψης και στενοχώριας.

Ερμηνεία: Περιγράφει κάποιον που έχει απομείνει μόνος στη ζωή, χωρίς υποστήριξη, όπως ένα μεμονωμένο φυτό μέσα σε πεδιάδα.

Συναισθηματική φόρτιση: Η έκφραση φέρει μια αίσθηση μελαγχολίας και ερημιάς, τονίζοντας το ευάλωτο του ατόμου.

Σαν τη μύγα μεσ' στου γάλα.

Έγινες εύκολος στόχος. Και είσαι αταίριαστος στην παρέα.

Η παροιμία «σαν τη μύγα μέσα στο γάλα» σημαίνει ότι κάποιος ξεχωρίζει πολύ έντονα και αρνητικά από τους άλλους, σαν να είναι ξένο σώμα σε ένα ομοιογενές σύνολο, συνήθως γιατί είναι άσχετος, άβολος, ή αταίριαστος με το περιβάλλον του. Χρησιμοποιείται για να περιγράψει κάποιον που δεν ταιριάζει καθόλου ή που δημιουργεί δυσφορία με την παρουσία του.

Σημασία και χρήση.

Ξεχωρίζει αρνητικά: Δεν ταιριάζει και «χαλάει» την εικόνα του συνόλου.

Αταίριαστος: Είναι σαν κάτι που δεν ανήκει εκεί και κάνει αντίθεση.

Προκαλεί δυσφορία: Η παρουσία του είναι ενοχλητική.

Παράδειγμα: «Στην παρέα μας, που είναι όλοι φοιτητές της τέχνης, αυτός ο λογιστής ήταν σαν τη μύγα μέσα στο γάλα.»

Σαν τη νύφ' αφού Δευτέρα.

Δεν ξέρεις που είναι τα πράγματά σου για να αρχίσεις να εργάζεσαι.

Η έκφραση «Σαν τη νύφη από Δευτέρα» σημαίνει ειρωνικά κάποιον που περηφανεύεται ή δείχνει υπερβολικά χαρούμενος για κάτι (όπως η νύφη που καμαρώνει μετά τον γάμο την Δευτέρα), αλλά η χαρά του ίσως να υποκρύπτει μια αλλαγή ή μια απώλεια, δηλαδή περηφανεύεται για κάτι που τον έφερε σε αλλαγή ή απώλεια.

Ερμηνεία: Είναι μια ειρωνική παρατήρηση για κάποιον που καυχιέται ή είναι υπερήφανος, αλλά η «ευτυχία» του συνδέεται με μια κατάσταση που την επόμενη μέρα (Δευτέρα) θα αλλάξει δραματικά.

Προέλευση: Βρίσκεται σε λαογραφικά αρχεία και συλλέγεται από την Ακαδημία Αθηνών.

Συνώνυμο/Παρόμοιο: «Καμαρώνει σαν την νύφη τη Δευτέρα».

Σαν του τσιακμάκ' μι την τσιακμακόπετρα.

Παίρνεις αμέσως μπρος και τα καταλαβαίνεις όλα.

Η έκφραση «σαν το τσιακμάκι με την τσιακμακόπετρα» είναι παροιμιακός τρόπος λόγου, κυρίως σε βόρειες διαλέκτους (π.χ. Πόντος, Μακεδονία), και σημαίνει: Δύο πράγματα ή δύο άνθρωποι που ταιριάζουν απόλυτα μεταξύ τους. Όπως το τσιακμάκι (τσιακμάκι = πυρόλιθος/ αναπτήρας παλιάς εποχής) χρειάζεται την τσιακμακόπετρα για να ανάψει, έτσι και τα δύο μέρη της παροιμίας είναι «φτιαγμένα» το ένα για το άλλο.

Όταν λένε «ταιριάζουν σαν το τσιακμάκι με την τσιακμακόπετρα», εννοούν ότι η συνεργασία, η σχέση ή η κημεία τους είναι ιδανική.

Σαν τον κούκο.

Άλλη μια γνωστή φράση που αναφέρεται σ' όποιον μένει μόνος. Ζει έτσι από δική του επιλογή ή διάφορες συνθήκες της ζωής τον ανάγκασαν να ζει έτσι.

Η φράση «σαν τον κούκο» σημαίνει μοναχικά, απομονωμένα, χωρίς παρέα, όπως ακριβώς ζει ο κούκος (ή το εκκρεμές ρολόι με τον ξύλινο κούκο) βγαίνοντας μόνος για να χτυπήσει την ώρα, ενώ και το παιχνίδι της πόκας λέγεται έτσι γιατί το αρχικό φύλλο τοποθετείται μόνο του στη μέση του τραπεζιού.

Απομόνωση: «Ζει σαν τον κούκο» σημαίνει ζει μόνος του.

Παιχνίδι: «Μονός/διπλός» στην πόκα, όπου ο «κούκος» είναι το μοναδικό φύλλο στη μέση.

Εκκρεμές: Στο ρολόι, ο ξύλινος κούκος βγαίνει μόνος να χτυπήσει την ώρα

Σαν του σκ'λι στ' αμπέλ'.

Τον εκτέλεσαν, όπως σκοτώνουμε ένα σκυλί και το πετάμε στην άκρη του αμπελιού, χωρίς να λογοδοτήσουμε για την πράξη μας αυτή.

Η φράση «σαν το σκυλί στ' αμπέλι» περιγράφει κάποιον που βρίσκεται σε θέση να απολαμβάνει κάτι καλό αλλά δεν μπορεί να το εκμεταλλευτεί ή το χάνει επειδή δεν το καταλαβαίνει ή δεν το εκτιμά, όπως ακριβώς το σκυλί που γαβγίζει στα σταφύλια στο αμπέλι, επειδή τα ζηλεύει, αλλά δεν μπορεί να τα φτάσει να τα φάει και τελικά μένει με άδεια χέρια (ή με άδειο στόμα), όπως λέει η λαϊκή σοφία. Συχνά χρησιμοποιείται για να δείξει ότι κάποιος είναι εμπόδιο ή καταστροφέας αυτού που δεν μπορεί να απολαύσει ο ίδιος.

Απληστία/Ζήλια: Κάποιος που δεν μπορεί να απολαύσει κάτι και φωνάζει ή εμποδίζει τους άλλους.

Αναποτελεσματικότητα: Το να προσπαθείς κάτι χωρίς αποτέλεσμα.

Ματαιοδοξία: Να ασχολείσαι με κάτι που δεν σου ανήκει ή δεν σου είναι χρήσιμο.

Παράδειγμα: «Ο γείτονας, σαν το σκυλί στ' αμπέλι, φωνάζει να κλείσουμε το πάρκινγκ, ενώ ούτε ο ίδιος δεν έχει αυτοκίνητο!».

Σαν τ'ς παλαβής τα μαλλιά.

Όπως τα μαλλιά της τρελής είναι αχτένιστα και πάντα ανακατωμένα, έτσι και τα πράγματα στο σπίτι, στο κατάστημα, στο γραφείο είναι ακατάστατα. Δεν βρίσκεις αρχή και τέλος.

Η παροιμία «Σαν της παλαβής τα μαλλιά» περιγράφει κάτι ανακατεμένο, (φύρδην-μίγδην), χαώδες ή απεριποίητο, σαν τα μαλλιά ενός τρελού και χρησιμοποιείται για να δείξει ένα αχούρι, ένα μπέρδεμα, ή κάτι που είναι στην εντέλεια χάλια. Στην ουσία, αναφέρεται σε μια κατάσταση απόλυτης αταξίας και σύγχυσης.

Σημασία: Ανακατεμένα, χαοτικά, άσχημα, απεριποίητα (π.χ. ένα δωμάτιο, μια κατάσταση, ένα πλάνο).

Παράδειγμα: «Το γραφείο του είναι σαν της παλαβής τα μαλλιά».

Συνοπτικά, σημαίνει απόλυτο χάος και ανακατωσούρα.

Σαρανταπέντε Γιάννηδες, ενός κοκόρου γνώση

Η φράση «Σαρανταπέντε Γιάννηδες, ενός κοκόρου γνώση» σημαίνει ότι πολλοί μαζί άνθρωποι που φέρουν το ίδιο κοινό όνομα (Γιάννηδες) δεν έχουν τόση σοφία ή αποτελεσματικότητα, όσο ένας απλός κόκορας – είναι μια υποτιμητική έκφραση που δείχνει ότι η συλλογική τους γνώση είναι ελάχιστη, βασίζεται σε έναν μύθο με 45 Γιάννηδες στην Κεφαλονιά και υπονοεί ότι ο κόκορας έχει κάτι παραπάνω να πει.

Σημασία: Η παροιμία χρησιμοποιείται για να δείξει την έλλειψη σοφίας ή την αποτυχία μιας μεγάλης ομάδας ατόμων, ιδίως όταν πρόκειται για άτομα με κοινά χαρακτηριστικά, όπως το όνομα Γιάννης.

Προέλευση (Μύθος): Ο λαογράφος **Νικόλαος Πολίτης** αναφέρει ότι η φράση προέρχεται από έναν κεφαλονίτικο μύθο, όπου 45 Γιάννηδες πνίγηκαν προσπαθώντας να ξεριζώσουν ένα δέντρο, δείχνοντας την αδυναμία τους, ενώ ένας κόκορας θα μπορούσε να τους δώσει την «γνώση» για το πώς να το κάνουν σωστά.

Χρήση: Εφαρμόζεται σε περιπτώσεις που πολλοί μαζί προσπαθούν να λύσουν ένα πρόβλημα και αποτυγχάνουν παταγωδώς ή όταν η συλλογική τους άποψη είναι άχρηστη.

Σέρνου κάποιον απ' τη μύτ'.

Τον κάνω ό,τι θέλω, σαν άβουλο πλάσμα.

Η φράση «σέρνω κάποιον από τη μύτη» σημαίνει ότι ελέγχω πλήρως κάποιον, τον έχω να κάνει ό,τι θέλω, σαν να τον έχω δεμένο με ένα σκοινί στη μύτη του, έχοντάς τον ως άβουλο όργανο. Είναι μια μεταφορική έκφραση που υποδηλώνει απόλυτη κυριαρχία και έλεγχο πάνω σε ένα άτομο.

Σημασία: Κάνω κάποιον να υπακούει τυφλά, να γίνεται το πόνι μου.

Προέλευση: Η έκφραση έχει αρχαίες ρίζες, εμφανίζεται σε κείμενα όπως του **Λουκιανού**, και συνδέεται με την εικόνα ζώων που οδηγούνται από τη μύτη (με κρίκο).

Παρόμοιες εκφράσεις: «Τραβάω κάποιον από τη μύτη».

Σ' έφαγι τ' αγιάζ'.

Σε πάγωσαν οι ριπές του δυνατού αέρα.

Η φράση «σε έφαγε το αγιάζι» σημαίνει ότι σε χτύπησε πολύ το κρύο, ότι εκτέθηκε σε παγωμένο αέρα - συνήθως με την έννοια πως αυτό μπορεί να σε έκανε να αρρωστήσεις ή να νιώσεις δυσφορία.

Αγιάζι = ο πολύ κρύος, διαπεραστικός αέρας.

Σε έφαγε το αγιάζι = σε ταλαιπώρησε/σε χτύπησε ο παγωμένος αέρας.

Σ' έχω ιμάν'.

Σε έχω μανία, σε μισώ, σε δολιεύομαι.

Σημείωση: Φαίνεται ότι η λέξη ιμάν(ι) είναι καθαρά Καναλιώτικη έκφραση, όχι μόνο με αυτή τη σημασία, αλλά και με άλλες γιατί δεν απαντάται σε άλλα λεξικά (βλ. Λεξικό Καναλίων Καρδίτσας, σελ. 125).

Η φράση «Σ' έχω ιμάν'» = «Σ' έχω μανία» σημαίνει πως έχεις πάθος, εμμονή ή υπερβολική αγάπη/λατρεία για κάτι ή κάποιον, τόσο έντονη που σε κυριεύει, με την έννοια της «τρέλας» ή του να αφιερώνεις αμέτρητο χρόνο και ενέργεια, όπως «Έχω μανία με τα ταξίδια» (δηλαδή τα λατρεύω και τα κάνω συνεχώς) ή «Έχω μανία με την καθαριότητα», ενώ ιατρικά η μανία είναι διαταραχή (διπολική).

Μανία (καθημερινή χρήση): Πάθος, εμμονή, εθισμός, υπερβολική αγάπη.

Παραδείγματα: Έχει μανία με τα σπορ, με τη μουσική, με την καθαριότητα.

Σημασία: Να αφιερώνεις υπερβολικό χρόνο ή να επιδιώκεις κάτι μανιωδώς, να σε κυριεύει.

Συναισθηματική ένταση: Υποδηλώνει έντονο συναισθηματικό δέσιμο και αφοσίωση, συχνά χωρίς λογική.

Συνοψίζοντας: Η φράση είναι συνήθως μεταφορική και δείχνει μια έντονη λατρεία ή εμμονή, σαν να έχεις «τρέλα» με κάτι που σε κάνει να ασχολείσαι ασταμάτητα.

Σήκου ισύ να κάτ'σου ιγώ.

Σήκω εσύ για να καθίσω εγώ στη θέση σου. Άλλη μια παράλογη απαίτηση.

Η φράση «σήκω εσύ να καθίσω εγώ» χρησιμοποιείται ειρωνικά και σημαίνει:

Τη διεκδίκηση θέσης, αξιώματος ή προνομίου από κάποιον που θέλει απλώς να πάρει τη θέση του άλλου χωρίς να έχει κάποιο δικαίωμα ή κόπο.

Δείχνει επίσης ευκαιριακή ή συμφεροντολογική συμπεριφορά.

Δεν είναι ακριβώς παροιμία· είναι λαϊκή φράση που λέγεται για ανθρώπους που εκμεταλλεύονται καταστάσεις, «σπρώχνοντας» τους άλλους για να ωφεληθούν.

Παράδειγμα χρήσης: Πήγαν να τον βοηθήσουν και αυτός προσπάθησε να πάρει τη θέση τους.

«Σήκου - σήκου, κάτ'σι – κάτ'σι.

Αυτό λέγεται για κάποιον που είναι πειθήνιο όργανο κάποιου άλλου, για κάποιον που δεν έχει δική του θέληση και πρωτοβουλία.

Π.χ. Φκιαν' τουν άντρα τ'ς ό,τ' θελ'. Τουν εχ' σήκου - σήκου, κάτ'σι – κάτ'σι.

Η έκφραση «Σήκω - σήκω, κάθισε - κάθισε» περιγράφει μια κατάσταση τυφλής υπακοής και πειθήνιας υποταγής σε αυθαίρετες εντολές, όπου το άτομο κάνει ό,τι του λένε χωρίς δεύτερη σκέψη, ακόμα κι αν αυτό σημαίνει διαρκείς αλλαγές θέσης ή συμπεριφοράς. Συχνά χρησιμοποιείται για να υποδηλώσει ότι κάποιος είναι πολύ υπάκουος ή ότι η κατάσταση είναι χαοτική και γεμάτη από συνεχείς εντολές, όπως σε ένα παιχνίδι ή σε μια στρατιωτική άσκηση.

Σημασία ανά λέξη/φράση:

«Σήκω - σήκω»: Σημαίνει «σήκω πάνω, επανειλημμένα», σαν να δίνεται διαταγή για να σηκωθεί κάποιος και μετά να ξανασηκωθεί αμέσως.

«Κάθισε - κάθισε»: Σημαίνει «κάτσε κάτω, επανειλημμένα», σαν να δίνεται διαταγή να καθίσει κάποιος και μετά να ξανακαθίσει αμέσως.

Συνολική έννοια:

Η φράση μεταφέρει την εικόνα κάποιου που κινείται συνεχώς πάνω-κάτω, πηγαίνοντας από τη μία θέση στην άλλη, ακολουθώντας αδιάκριτα τις εντολές, κάτι που δείχνει έλλειψη πρωτοβουλίας και απόλυτη συμμόρφωση.

Σια δώ κατ' του χωριό.

Καναλιώτικη έκφραση που σημαίνει «προς τα εδώ κοντά στο χωριό».

Όποια τοποθεσία, λοιπόν, ήθελαν να προσδιορίσουν κοντά στο χωριό, την προσδιόριζαν με τον τρόπο αυτό. Π.χ. το «Ασπρόχωμα είναι «σια δω κατά το χωριό», όπως και η «Βρωμόβρυση».

Σια κάτ', στα ντάμια.

Καναλιώτικη έκφραση που σημαίνει «προς τα κάτω, προς τα ντάμια» όπου αρχίζει ο κάμπος με τα Καναλιώτικα ντάμια (αποθήκες ζωοτροφών).

Εκεί είναι τα χωράφια των χωριανών στις διάφορες τοποθεσίες: Αλώνια, Μπσουμιλιά, Άγιος Νικόλαος, Σχανές, Σαρακίνα, Πάσχα, Λάσδα κ.λπ.

Σια παν', στα Άγραφα.

Καναλιώτικη έκφραση «προς τα πάνω προς τα Άγραφα», όπου είναι τα χωριά, Άγιος Ακάκιος, Μορφοβούνι, Μεσενικόλας, Μπεζούλα, Νεοχώρι κ.λπ.

Με τους κατοίκους των χωριών αυτών οι Καναλιώτες έρχονταν σε επαφή και επικοινωνία, όταν πήγαιναν στη μεγάλη ζωοπανήγυρη του οροπεδίου της Νεβρόπολης, όπου

μεταπολεμικά σχηματίστηκε η λίμνη **Πλαστήρα**, με το φράγμα του Ταυρωπού (κ. Μέγδοβα) ποταμού.

Σιαπανήσιοι κατάκλεισαν τα ντάμια.

Καναλιώτικη έκφραση που σημαίνει ότι «κάτοικοι των χωριών των Αγράφων ήρθα στα ντάμια». Αυτό έγινε κατά την περίοδο του εμφυλίου πολέμου του 1948 – 1950, οπότε εγκατέλειψαν τα χωριά τους, κατέβηκαν στον κάμπο και βρήκαν καταφύγιο στα Καναλιώτικα ντάμια. Μερικές οικογένειες μάλιστα εγκαταστάθηκαν μόνιμα εκεί, αγόρασαν τα οικήματα αυτά και έγιναν μόνιμοι κάτοικοι των Καναλιών, κάτω από τον κύριο οικισμό.

Ο όρος «Σιαπανήσιος» είναι παλιός/σπάνιος τοπικός χαρακτηρισμός και χρησιμοποιείται για να δηλώσει κάτοικο της Θεσσαλίας, συνήθως λαϊκά ή ιδιωματικά.

Χρήση: Δεν είναι επίσημος ή σύγχρονος όρος· εμφανίζεται κυρίως σε παλαιότερα κείμενα, τοπικές αφηγήσεις ή ιδιώματα.

Ύφος: Λαϊκό, παρωχημένο

Σια πέρα (και στα δώθε).

Καναλιώτικη έκφραση που σήμαινε κάποια τοποθεσία «προς τα πέρα και προς τα εδώ».

Προς τα πέρα ήταν π.χ. το χωριό Φανάρι και προς τα εδώ ήταν ο δρόμος ανάμεσά στα Κανάλια και στο Φανάρι, όπου είναι η Βρωμόβρυση, το Τρανό το Ρέμα, τα Ισιώματα κ.λπ.

Σιαπέρας άνθρωπος.

Ο Σιαπέρας άνθρωπος σημαίνει ότι πρόκειται για έναν άνθρωπο εντελώς αναξιόπιστο. Είναι επιπόλαιος με απροσάρμοστο χαρακτήρα, που δεν στέκει τόσο καλά και που δεν κρατά το λόγο του, αλλά τον παρανοεί θεληματικά.

Στον άνθρωπο αυτό δεν μπορείς να έχεις καμιά εμπιστοσύνη· είναι «σιαπέρας όλως διόλου» και δεν τα πάει καλά με κανέναν άλλο. Έχει τη δική του γραμμή πλεύσεως.

Σιγά τον πολυέλιου.

Λέγεται ειρωνικά για κάποιον που περηφανεύεται χωρίς να το αξίζει.

Η φράση «Σιγά τον πολυέλιου» χρησιμοποιείται ειρωνικά για να δηλώσει ότι κάτι δεν είναι τόσο σπουδαίο, εντυπωσιακό ή περίπλοκο όσο φαίνεται, υπονοώντας ότι είναι κάτι ασήμαντο ή συνηθισμένο και «δεν είναι καν πολυέλιος». Προέρχεται από την εποχή που οι χοροί και τα πανηγύρια ήταν έντονα, και η παραίνεση «σιγά τον πολυέλιου» αποτρεπόταν από άτομα που πετούσαν τα τσαρούχια τους ψηλά στον αέρα, φοβούμενοι μην σπάσουν τον πολυτελή πολυέλιου.

Σημασία: Μη το παρακάνεις, δεν είναι τίποτα σπουδαίο, κάνε υπομονή, μην το μεγαλοποιείς.

Προέλευση (μύθος): Κατά τη διάρκεια χοροεσπερίδας, ο **Μήτρος Πλαπούτας** έκανε φι-

γούρες πετώντας ψηλά τα τσαρούχια του και ο **Κολοκοτρώνης** τον προειδοποίησε «Σιγά τον πολυέλαιο!», για να μην τον σπάσει.

Σύγχρονη χρήση: Σήμερα, χρησιμοποιείται για να υποβαθμίσει κάτι που κάποιος θεωρεί πολύ σημαντικό, σαν να λέει «Δεν είναι και κανένας πολυέλαιος».

Σιγά στου πράμα

Η έκφραση «Σιγά το πράμα» σημαίνει «Δεν είναι τίποτα σπουδαίο», «Δεν έγινε και τίποτα», χρησιμοποιείται για να υποβαθμίσει τη σπουδαιότητα ενός γεγονότος ή μιας κατάστασης, δείχνοντας αδιαφορία ή ότι το ζήτημα δεν είναι μεγάλο.

Σημασία: Αυτό που περιγράφεται δεν έχει μεγάλη αξία ή σημασία.

Χρήση: Εκφράζει αδιαφορία για κάτι που κάποιος θεωρεί σημαντικό, λέγοντας ότι στην πραγματικότητα δεν είναι κάτι το τρομερό.

Παράδειγμα: «Μη σκας για την αποτυχία, σιγά στο πράμα, θα τα πας καλύτερα την επόμενη φορά!».

Σι καλή μινιά.

Τα χρήματα που σου έδωσα, εύχομαι να τα ξοδέψεις για καλό σκοπό.

Η έκφραση «σε καλή μινιά» είναι μια ευχή που λέμε όταν κάποιος αποκτά κάτι καινούργιο (χρήματα, αγαθά) και σημαίνει «να το αξιοποιήσει σωστά» ή «να έχει καλή τύχη/καλή τύχη και απόδοση» με αυτά, ενώ μπορεί να αναφέρεται και σε μια καλή τοποθέτηση ή μοίρα. Είναι σαν να λες «καλοφάγωγος» ή «να τα χαρείς».

Συνοπτικά, η σημασία της είναι:

Ευχή για σωστή αξιοποίηση: Να χρησιμοποιήσει τα χρήματα/αγαθά του σοφά και επωφελώς.

Ευχή για καλή τύχη/απόδοση: Να έχει καλή τύχη και κέρδος από αυτά.

Αναφορά σε καλή τοποθέτηση/μοίρα: Να πάνε τα πράγματα καλά γι' αυτόν.

Παράδειγμα χρήσης: «Πήρες το καινούργιο αυτοκίνητο; Σε καλή μινιά!»

Σι καλό να σι βγει.

Αυτό που σου συνέβη μακάρι να έχει καλή κατάληξη.

Η φράση «Σε καλό να σε βγει» είναι μια ευχή και μια ευχή για καλοτυχία, που σημαίνει «να σου βγει σε καλό», δηλαδή να έχεις καλά αποτελέσματα, να σου είναι χρήσιμο, ευεργετικό ή να εξελιχθεί θετικά κάτι που κάνεις ή συμβαίνει σε σένα, όπως ένα νέο ξεκίνημα, μια απόφαση ή μια κατάσταση.

«Σε καλό να σου βγει»: Αυτό είναι το κυρίως κομμάτι, μια ευχή για θετική έκβαση.

«Σημασία»: Εδώ, η λέξη «σημασία» χρησιμοποιείται με την έννοια της «σημασίας» ή του «αποτελέσματος», δηλαδή να φέρει καλό «αποτέλεσμα» ή να έχει καλή «σημασία» για σένα.

Συνδυασμός: Η πλήρης φράση εκφράζει την ελπίδα πως ό,τι κι αν συμβαίνει ή πρόκειται να συμβεί, θα είναι για το καλό σου, θα σου φέρει καλοτυχία, επιτυχία και θετική εξέλιξη.

Παραδείγματα χρήσης:

Όταν κάποιος ξεκινάει μια νέα δουλειά: «Σε καλό να σε βγει η νέα σου δουλειά!».

Όταν κάποιος παίρνει μια σημαντική απόφαση: «Ελπίζω αυτό που αποφάσισες να σε βγει σε καλό και να έχεις τα καλύτερα αποτελέσματα».

Είναι μια πολύ συνηθισμένη και θετική φράση στην ελληνική γλώσσα, που εκφράζει καλή πρόθεση και ευχή για το μέλλον.

Σκ'λί που γαυγίζ' δε δαγκών'.

Η φράση είναι ένα κοινό ρητό που σημαίνει ότι κάποιοι που φωνάζουν δυνατά ή απειλούν δεν είναι στην πραγματικότητα επικίνδυνοι. Χρησιμοποιείται για να πει κάποιος να μην φοβηθεί κάποιον που φωνασκεί, καθώς αυτός ο άνθρωπος πιθανότατα δεν θα προχωρήσει σε πραγματική πράξη βίας.

Όταν ακούς μεγάλα λόγια και φοβερές απειλές να μη δίνεις σημασία, δεν φέρνουν κανένα αποτέλεσμα. Σκυλί που γαβγίζει να μη το φοβάσαι, δεν δαγκώνει. Εκείνος που θέλει να σου κάνει κακό δεν φωνάζει.

Η παροιμία «Σκυλί που γαυγίζει, δεν δαγκώνει» σημαίνει ότι όσοι φωνάζουν πολύ, απειλούν και κάνουν θόρυβο συνήθως δεν έχουν την πρόθεση ή τη δύναμη να δράσουν και να προκαλέσουν πραγματική βλάβη. Απλά εκφράζουν την οργή ή τον φόβο τους με λόγια, χωρίς να κάνουν τίποτα, και δεν πρέπει να τους φοβάται κανείς γιατί δεν θα κάνουν τελικά κάτι.

Σημασία: Οι φωνές και οι απειλές κάποιων ανθρώπων είναι συχνά κενές περιεχομένου.

Ερμηνεία: Ένας σκύλος που γαβγίζει δυνατά και απειλητικά συνήθως απλώς προειδοποιεί και φοβίζει, αλλά δεν δαγκώνει, ενώ αυτός που σωματίζει μπορεί να είναι πιο επικίνδυνος, όπως εξηγεί η παροιμία.

Συμβουλή: Μην πτοείσαι από τις φωνές και τις απειλές, γιατί συνήθως είναι χωρίς ουσία.

Σκ'νι κουρδόν'.

Συνεχώς, χωρίς σταματημό.

Η έκφραση «σχοινί-κορδόνι» στα ελληνικά χρησιμοποιείται μεταφορικά για να δηλώσει την έντονη επιμονή ή την επανάληψη ενός θέματος/πληροφορίας με ενοχλητικό τρόπο, σαν να «δένεις» και «ξαναδένεις» κάτι μέχρι να γίνει κατανοητό (ή να «κολλήσει») στο μυαλό κάποιου, όπως όταν δένεις κάτι σφιχτά με σκοινί και κορδόνι.

Σημασία ανάλογα με το ρήμα:

«Παίρνω schoiní-kordóni» κάτι: Σημαίνει ότι το επαναλαμβάνεις συνεχώς, πιθανόν ενοχλητικά, για να το εμπεδώσει κάποιος (π.χ., «Μου το πήρε schoiní-kordóni, τελικά το κατάλαβα!»).

«Δένω σχοινί-κορδόνι» κάτι: Σημαίνει ότι είμαι σίγουρος γι' αυτό, το επιβεβαιώνω ξανά και ξανά, ή το τονίζω έντονα (π.χ., «Δένεται σχοινί-κορδόνι ότι θα γίνει η μεταγραφή»).

Στην ουσία, η φράση δανείζεται την εικόνα του σφικτού δέσιμου (σχοινί, κορδόνι) για να περιγράψει την ένταση και την επιμονή στην επικοινωνία ή την επιβεβαίωση.

Σκούρα τα πράγματα.

Δυσάρεστα, πολύ δύσκολα.

Η φράση «Σκούρα τα πράγματα» σημαίνει ότι οι συνθήκες είναι δύσκολες, ζοφερές, δυσάρεστες και προβληματικές, δηλαδή βλέπουμε τα πράγματα να εξελίσσονται προς μια αρνητική ή ζοφερή κατεύθυνση, όπως μια σκοτεινή μέρα. Συχνά συνδέεται με το να βρίσκουμε τις καταστάσεις δύσκολες («τα βρίσκω σκούρα») ή ακόμα και με το να κλείνουμε τα παράθυρα (τα σκούρα) για να μην περάσει το φως.

Σημασία: Δυσκολία, αρνητική εξέλιξη, δυσάρεστη κατάσταση.

Παραδείγματα: «Μετά την απώλεια της δουλειάς, σκούρα τα πράγματα τώρα». «Τα βρίσκω σκούρα με τα οικονομικά.».

Συνώνυμα: Τα βρίσκω δύσκολα, τα βρίσκω μούτρα, τα βρίσκω σπόρκα (σε ιδιωματικές εκφράσεις).

Σκοτώνω την ώρα μ'.

Περνάω δύσκολα το χρόνο μου, ασχολούμενος με κάτι ασήμαντο.

Η φράση «σκοτώνω την ώρα μου» σημαίνει ασχολούμαι με ασήμαντα ή μη ουσιαστικά πράγματα για να περάσει η ώρα, συνήθως επειδή βαριέμαι ή δεν έχω κάτι σημαντικό να κάνω. Είναι μια έκφραση που δηλώνει ότι απλώς «σπαταλάς» χρόνο, χωρίς συγκεκριμένο σκοπό, για να μη νιώσεις το κενό ή την πλήξη.

Σημασία:

Πέρασμα χρόνου: Ο κύριος σκοπός είναι να μη νιώσεις το πέρασμα του χρόνου, δηλαδή να μην βαρεθείς.

Ασήμαντες δραστηριότητες: Συνήθως αναφέρεται σε δραστηριότητες χωρίς ιδιαίτερη αξία, όπως το να κοιτάς το ταβάνι, να παίζεις ένα απλό παιχνίδι, ή να χαζεύεις στο κινητό.

Παραλλαγές: Μπορεί να ειπωθεί και «σκοτώνω τον καιρό μου» ή «σκοτώνω μύγες».

Παραδείγματα: «Περιμένω τον φίλο μου, οπότε σκοτώνω την ώρα μου παίζοντας ένα παιχνίδι στο κινητό». «Δεν είχαμε τίποτα να κάνουμε σήμερα το απόγευμα, απλά σκοτώναμε την ώρα μας πηγαίνοντας βόλτα στην πόλη.»

Σ'μα - κουντά.

Αυτό το λέμε για να αποδοκιμάσουμε κάποιον που παρομοιάζει ανόμοια και άνισα πράγματα.

Η λέξη «σιμά» σημαίνει «κοντά, δίπλα, πλησίον» και χρησιμοποιείται ως επίρρημα για να δηλώσει εγγύτητα σε χώρο, δηλαδή κοντά σε κάτι (π.χ., «σιμά στο σπίτι», «σιμά στη θάλασσα»). Είναι τοπική έκφραση, συνώνυμη του «δίπλα» και «πλάι», και αναφέρεται συχνά σε παλαιότερη ή τοπική γλώσσα, με ρίζα την αρχαία ελληνική λέξη «σιμά».

Παράδειγμα χρήσης: «Μείναμε σιμά στο λιμάνι κατά τη διάρκεια των διακοπών μας».

Σημασία και χρήση:

Χωρική εγγύτητα: Αυτή είναι η κύρια σημασία. Π.χ., «Η πλατεία είναι σιμά από εδώ».

Τοπική διάλεκτος: Είναι χαρακτηριστική λέξη της ελληνικής γλώσσας, ιδιαίτερα σε νησιωτικές περιοχές ή σε παλαιότερες γενιές.

Συνώνυμα: «πλάι», «δίπλα», «πλησίον», «ολόκοντα».

Σμίγ' η κοσκινού τουν άντρα τ'ς μι τσιπραματευτάδης.

Η φράση είναι μια παροιμία που χρησιμοποιείται για να περιγράψει κάποιον που είναι πολύ απαιτητικός και έχει υψηλές προσδοκίες. Η έκφραση αναφέρεται στην κοσκινού (ή μυλωνού) που ζυγίζει τον άντρα της με τα «πράγματα» τωνπραματευτάδων, υπονοώντας ότι τον μετράει με βάση τα μέτρα των πιο επιτήδειων και απαιτητικών, τον συγκρίνει με τους καλύτερους, ή τον κρίνει αυστηρά.

Κοσκινού/Μυλωνού: Γυναίκα μυλωνά (συνήθως αλεύρι) ή γυναίκα που κοσκινίζει.

Πραματευτάδες: Έμποροι,πραματευτές (οι οποίοι ήταν συχνά τεχνίτες ή πωλητές προϊόντων και είχαν την φήμη των επιτήδειων και ικανών εμπόρων).

Σμίγει: Ζυγίζει, συγκρίνει.

Σημασία: Η φράση υποδηλώνει ότι η γυναίκα έχει υψηλές απαιτήσεις και προσδοκίες από τον άντρα της, συγκρίνοντάς τον με τους πιο ικανούς και απαιτητικούς, γι' αυτό και η έκφραση «κι η κοσκινού/μυλωνού τον άντρα της με τουςπραματευτάδες» σημαίνει ότι είναι κάποιος που έχει υψηλές απαιτήσεις.

Άλλες σχετικές παροιμίες: «Καθένας με το μέτρο του, μετράει το χασέ του». «Κάθε πράμα στον καιρό του κι ο κολιός τον Αύγουστο».

Σού 'ρθι ένα κακό; καρτέρα κι άλλου.

Όταν σου έρθει ένα κακό περίμενε να σου έρθει κι άλλο. Η φράση αυτή είναι μάλλον παραλλαγή του αρχαίου ρητού του **Σοφοκλή**: «Ενός κακού μύρια έπονται».

Η παροιμία «Σου ήρθε ένα κακό, καρτέρα κι άλλο» σημαίνει ότι όταν συμβεί μια δυσκολία ή ένα κακό, συχνά ακολουθούν κι άλλα, σαν να μην έρχεται ποτέ μόνο του.

Χρησιμοποιείται συνήθως για να περιγράψει περιόδους ατυχίας, όπου τα προβλήματα φαίνεται να συσσωρεύονται. Είναι παρόμοια με το «όταν βρέχει, κατεβάζει καρέκλες» ή «το κακό ποτέ δεν έρχεται μόνο του».

Σπαράξ' απ' τουν τόπου σ'.

Κουνήσου από τη θέση σου για να μη σε βρει η συμφορά ή το κακό που τώρα αναφέραμε. Όμοια είναι και οι φράση: «χτύπα ξύλο», « Στάθ'κα μπόσκους» (Εμεινα χαλαρός). «Δεν πήρα στα σοβαρά την υπόθεση, δεν πονηρεύτηκα για να κάνω καλύτερη συμφωνία μαζί του και τώρα πληρώνω την απερισκεψία μου αυτή». «Δεν περίμενα να έχει τόση δύναμη και στάθηκα χαλαρός».

Η παροιμία «Σπάραξε από τον τόπο σου» χρησιμοποιείται για να εκφράσει την ιδέα του να φύγει κάποιος βίαια ή αναγκαστικά από τον τόπο του, συνήθως λόγω δύσκολων συνθηκών ή ανάγκης. Με την έκφραση αυτή, υπονοείται ότι κάποιος αποχωρεί χωρίς να το επιθυμεί, συνήθως υπό πίεση ή καταναγκασμό.

Πρόκειται για μια έντονη φράση που αποτυπώνει την έννοια της δυσάρεστης ή οδυνηρής αναχώρησης.

Σπάραξ' απ του πόνου.

«Σπάραξε από τον πόνο» σημαίνει ότι κάποιος/α βιώνει έντονο σωματικό ή ψυχικό πόνο, εκδηλώνοντάς το με ακούσιες κινήσεις, σπασμούς, δυνατά κλάματα ή θρηνώντας, σαν να «ξεσχίζεται» εσωτερικά, δηλαδή σφαδάζει, υποφέρει βαθιά, ή ακόμα και τραβάει τα μαλλιά του/της από την οδύνη.

Αναλυτικά:

Σωματικός ή ψυχικός πόνος: Το «σπάραξε» υποδηλώνει βασανιστήριο, είτε από τραυματισμό (π.χ., σπαράζοντας σαν ψάρι), είτε από μεγάλη θλίψη/λύπη (π.χ., «σπάραξε η καρδιά μου»).

Ακούσιες Κινήσεις/Σπασμοί: Συχνά περιγράφει σπασμωδικές αντιδράσεις, κινήσεις που δεν ελέγχονται, όπως το να κλαίει κανείς πολύ δυνατά και ηχηρά.

Έντονη θλίψη: Σημαίνει να αισθάνεσαι τόσο μεγάλη στεναχώρια, που η ψυχή σου νιώθει ότι «ξεσχίζεται» ή «σπαράζει».

Παραδείγματα: «Σπάραξε από τον πόνο» ή «σπάραξαν τα σωθικά του» από τον φόβο ή τον θρήνο.

Στην ουσία, περιγράφει την κορύφωση της οδύνης, όταν ο πόνος είναι τόσο μεγάλος που εκδηλώνεται σωματικά και ακούσια.

Σπεύδε βραδέως.

Το «Σπεύδε βραδέως» είναι ένα αρχαίο ρητό (από τον **Χίλωνα** τον **Λακεδαιμόνιο**) που σημαίνει «Βιάσου αργά» ή «Κάνε βιαστικά, αλλά μεθοδικά». Είναι οξύμωρο, συνδυάζοντας την ταχύτητα (σπεύδε) με την αργή, προσεκτική κίνηση (βραδέως) και υποδηλώνει την ανάγκη για ταχεία δράση, αλλά με σύνεση, ακρίβεια και χωρίς βιασύνη, ώστε να επιτευχθεί το καλύτερο και πιο σίγουρο αποτέλεσμα.

Προέλευση: Το ρητό προέρχεται από τον **Χίλωνα** τον **Λακεδαιμόνιο**, έναν από τους Επτά Σοφούς της Αρχαίας Ελλάδας.

Σημασία:

Συνδυασμός αντιθέτων: Συνδυάζει την ταχύτητα με την αργή, μεθοδική προσέγγιση.

Εφαρμογή: Σημαίνει να ενεργείς γρήγορα (σπεύδε), αλλά με την προσοχή και την ακρίβεια ενός τεχνίτη που δουλεύει αργά (βραδέως).

Στόχος: Η αποτελεσματική επίτευξη στόχων με τον πιο αποδοτικό τρόπο, αποφεύγοντας τα λάθη της βιασύνης.

Σύγχρονες ερμηνείες:

Συχνά μεταφράζεται ως «Το γοργόν και χάριν έχει» ή «Όποιος βιάζεται σκοντάφτει».

Στην ουσία, είναι μια συμβουλή για να δρας δυναμικά όταν χρειάζεται, αλλά πάντα με σοφία και προσοχή στην λεπτομέρεια.

Σπίτι μου σπιτάκι μου και χρυσοκαλυβάκι μου.

Είναι το πατρικό μας σπίτι με τις πολλές ωραίες αναμνήσεις.

Η φράση «Σπίτι μου, σπιτάκι μου και χρυσό καλυβάκι μου» (ή «σπιτοκαλυβάκι μου») δεν είναι ακριβώς παροιμία με την κλασική έννοια, αλλά μια αγαπημένη έκφραση που δηλώνει την βαθιά αγάπη, την ευχαρίστηση και την ανακούφιση της επιστροφής και παραμονής στον προσωπικό μας χώρο (το σπίτι), ανεξαρτήτως της αξίας ή της πολυτέλειάς του, τονίζοντας ότι είναι το πιο πολύτιμο μέρος, όπως ένα χρυσό καλυβάκι. Χρησιμοποιείται για να εκφράσει την έννοια του «Home, sweet home» (Σπίτι, γλυκό μου σπίτι) και την αξία της οικογενειακής εστίας.

Σημασία και χρήση

Συναισθηματική αξία: Δείχνει ότι το σπίτι είναι πάνω από όλα συναισθηματικός χώρος και όχι απλώς ένα κτίριο.

Ανακούφιση/Ασφάλεια: Εκφράζει την ηρεμία και την ασφάλεια που νιώθουμε όταν είμαστε στο σπίτι μας.

Εκδοχές: Υπάρχουν παραλλαγές όπως «σπιτοκαλυβάκι μου», «φτωχοκαλυβάκι μου» που ενισχύουν την ιδέα ότι η αξία δεν είναι υλική.

Προέλευση/Συγγενείς εκφράσεις:

Είναι μέρος της λαϊκής μας παράδοσης και χρησιμοποιείται ευρέως σε τραγούδια (όπως το γνωστό της **Νάνας Μούσχουρη**) και καθημερινές συζητήσεις.

Η ουσία της βρίσκεται στην αντίθεση του απλού (καλυβάκι) με το πολύτιμο (χρυσό), τονίζοντας την ανεκτίμητη αξία της ιδιωτικής εστίας.

Σπουδαία τα λάχανα.

Λέγεται ειρωνικά και υποτιμητικά για κάτι που οι άλλοι θεωρούν σπουδαίο.

Η έκφραση «Σπουδαία τα λάχανα» (ή «Σιγά τα λάχανα») χρησιμοποιείται ειρωνικά για να δηλώσει ότι σε κάτι δίνεται μεγαλύτερη σημασία από ό,τι αξίζει, τονίζοντας την ασήμαντη ή ευτελή του αξία.

Προέρχεται, κατά μία εκδοχή, από την περίοδο πριν την επανάσταση του 1821, όταν χωρικοί υποχρεώθηκαν να πληρώσουν φόρους με λάχανα, τα οποία ήταν τότε άχρηστα, κάνοντας την έκφραση σύμβολο «μεγάλης», αλλά στην πραγματικότητα μηδενικής αξίας.

Σημασία της έκφρασης

Ειρωνεία: Λέγεται για να απαξιώσει κάτι που θεωρείται υπερβολικά τονισμένο ή σημαντικό από άλλους.

Ασήμαντο: Υποδηλώνει ότι το αντικείμενο της έκφρασης είναι τελείως ευτελές, άχρηστο ή αδιάφορο.

Προέλευση: Μια ιστορική εκδοχή θέλει να ξεκίνησε από την ανάγκη πληρωμής φόρου με μη εμπορεύσιμα προϊόντα (λάχανα), αναδεικνύοντας την ειρωνεία της κατάστασης.

Παραδείγματα: «Μου είπε ότι το σχέδιό του θα αλλάξει την πορεία του κόσμου... Σπουδαία τα λάχανα!». «Δεν έκανε τίποτα σπουδαίο, απλά διόρθωσε ένα τυπογραφικό λάθος. Σιγά τα λάχανα!».

Σπυρί – σπυρί γεμίζει το σακί.

Σιγά – σιγά έρχεται η πρόοδος και η ευημερία.

Η παροιμία «Σπυρί - σπυρί γεμίζει το σακί» σημαίνει ότι οι μικρές προσπάθειες, οι μικρές συνεισφορές ή τα μικρά ποσά, όταν συσσωρεύονται σταδιακά, μπορούν να οδηγήσουν σε ένα μεγάλο αποτέλεσμα, γεμίζοντας τελικά ένα «σακί» (έναν μεγάλο όγκο ή σκοπό) – υποδηλώνοντας τη δύναμη της σταδιακής συσσώρευσης και της επιμονής, όπως ακριβώς ένα σπυρί γεμίζει λίγο-λίγο το σακί.

Αναλυτικότερα:

Σπυρί: Εδώ δεν αναφέρεται στο δερματικό εξάνθημα (αν και το λεξικό το ορίζει ως μικρό εξόγκωμα), αλλά μεταφορικά σε κάτι πολύ μικρό, μια «σταγόνα», μια μικρή μονάδα.

Σακί: Αντιπροσωπεύει τον τελικό στόχο, το σύνολο, την πληρότητα.

Η έννοια: Όπως και με το «σταγόνα-σταγόνα η στάμνα γεμίζει», η παροιμία τονίζει ότι ακόμα και τα πιο ασήμαντα φαινομενικά πράγματα, αν επαναλαμβάνονται, έχουν μεγάλη δύναμη να δημιουργήσουν κάτι σημαντικό.

Σε τι μπορεί να εφαρμοστεί:

Οικονομία: Μικρές αποταμιεύσεις που στο τέλος γίνονται μεγάλα ποσά.

Μάθηση: Μικρές γνώσεις που οδηγούν σε βαθιά κατανόηση.

Στόχοι: Μικρά βήματα που φέρνουν την ολοκλήρωση ενός μεγάλου έργου.

Είναι μια παροιμία που ενθαρρύνει την υπομονή, την επιμονή και την αξιοποίηση κάθε μικρής συνεισφοράς.

Στα καλά καθούμενα.

Έγινε αυτό το κακό, δεν το περιμέναμε καν.

Η φράση «στα καλά καθούμενα» σημαίνει ξαφνικά, χωρίς να το περιμένει κανείς, απρόσμενα, ή χωρίς προφανή αιτία, συνήθως για κάτι δυσάρεστο ή απρόσμενο να συμβεί, σαν να εμφανίζεται «ενώ όλοι κάθονταν ήσυχα και καλά». Για παράδειγμα, «Στα καλά καθούμενα, έσπασε το παράθυρο!».

Σημασία:

Απρόσμενα: Κάτι συμβαίνει χωρίς καμία προειδοποίηση.

Ξαφνικά: Η εμφάνιση ενός γεγονότος είναι στιγμιαία και αναπάντεχη.

Χωρίς αιτία: Δεν υπάρχει προφανής λόγος που να δικαιολογεί την εμφάνιση του γεγονότος.

Παραδείγματα χρήσης: «Τι του ήρθε στα καλά καθούμενα να φύγει;» (Δεν υπήρχε λόγος να φύγει).

«Στα καλά καθούμενα, άρχισε να βρέχει καταρρακτωδώς.» (Ξαφνικά ξεκίνησε η βροχή).

Σταλαγματιά - σταλαγματιά γεμίζει η στάμνα η φαρδιά.

Δεν πρέπει να περιφρονείς το λίγο, γιατί σιγά – σιγά θα αυξηθεί και θα μεγαλώσει.

Η παροιμία «Σταλαγματιά - σταλαγματιά γεμίζει η στάμνα η φαρδιά» σημαίνει ότι ακόμη και με μικρές σταγόνες, η συγκέντρωση πολλών σταγόνων μπορεί να γεμίσει ένα μεγάλο δοχείο, μεταφορικά η υπομονή και η επιμονή, ακόμα και με μικρές πράξεις, οδηγούν στην επιτυχία και το τελικό αποτέλεσμα.

Επεξήγηση: Η παροιμία τονίζει τη σημασία της συγκέντρωσης και της υπομονής. Με μικρές, σταθερές προσπάθειες, κάτι που φαίνεται μικρό στην αρχή, μπορεί να καταλήξει σε ένα σημαντικό ή μεγάλο επίτευγμα.

Παρόμοια παροιμία: «Φασούλι το φασούλι γεμίζει το σακούλι», η οποία έχει την ίδια έννοια του σταδιακού και συσσωρευτικού αποτελέσματος μέσω μικρών προσπαθειών.

Σταλαγματιά, σταλαγματιά του μάρμαρου τρυπιέτι.

Η φράση «Σταλαγματιά, σταλαγματιά το μάρμαρο τρυπιέται» είναι μια παροιμία που σημαίνει ότι ακόμη και κάτι πολύ σκληρό και ανθεκτικό, όπως το μάρμαρο, μπορεί να διαβρωθεί με τον καιρό από συνεχή και μικρή δράση, όπως η συνεχής στάλα νερού. Η παροιμία υποδηλώνει ότι η υπομονή και η επιμονή μπορούν να φέρουν αποτελέσματα ακόμα και σε δύσκολες καταστάσεις.

Σημασία: Η παροιμία τονίζει τη δύναμη της επιμονής και της υπομονής.

Εφαρμογή: Μπορεί να εφαρμοστεί σε καταστάσεις όπου ένα μακροχρόνιο και επαναλαμβανόμενο γεγονός οδηγεί σε αλλαγή, ακόμη και αν η αλλαγή είναι αργή.

Παράδειγμα: Κάποιος που εργάζεται σκληρά και επίμονα για να πετύχει έναν στόχο, παρά τα εμπόδια, μπορεί να θεωρηθεί ότι «τρυπάει το μάρμαρο».

Στείλε παπούλη μου την ευχή σου.

► Στέλνω την ευχή μου

Στέλνω την ευχή μου

Η φράση «Στέλνω την ευχή μου» δεν αποτελεί παροιμία, αλλά μια ευγενική έκφραση ευχών και θετικών σκέψεων προς κάποιον, σαν να στέλνεις ένα μήνυμα. Αν και δεν υπάρχει μία συγκεκριμένη παροιμία με αυτήν την ακριβή διατύπωση, υπάρχουν πολλές εκφράσεις που δηλώνουν την αποστολή ευχών, όπως:

«Στέλνω αστέρια με ευχές, εκεί στον ουρανό σου», «Στέλνω την αγάπη μου» μια άλλη αντίστοιχη έκφραση, που δείχνει την αποστολή συναισθημάτων. Μπορείτε να χρησιμοποιήσετε τη φράση «Στέλνω την ευχή μου» αυτούσια, προσθέτοντας ένα ευχάριστο σχόλιο για να την κάνετε πιο προσωπική.

Στέκειτι κλαρίνου (ή σουζα).

Όρθιος και σταθερός, περιμένει τις διαταγές των ανωτέρων του.

«Στέκεται κλαρίνο ή σουζα» σημαίνει ότι κάποιος στέκεται ακίνητος, σε στάση προσοχής και απόλυτης υπακοής (ή δουλοπρέπειας/φόβου), σαν τετράποδο ζώο που ισορροπεί στα πίσω πόδια του, συνήθως μπροστά σε έναν ανώτερο, εκφράζοντας υποταγή και σεβασμό. Η έκφραση τονίζει την έλλειψη πρωτοβουλίας και την πλήρη προσήλωση σε αυτόν που «διατάζει».

Κλαρίνο/σουζα: Προέρχεται από την εικόνα ενός αλόγου (ή άλλου ζώου) που στέκεται όρθιο στα πίσω πόδια του.

Σημασία: Υποταγή, δουλοπρέπεια, σεβασμός, φόβος, ή εκδήλωση απόλυτης προσοχής/υπακοής.

Παράδειγμα: «Όταν του μιλάει ο διευθυντής, στέκεται κλαρίνο.» (Σημαίνει ότι στέκεται ακίνητος, με απόλυτη προσοχή και υπακοή).

Στέκεται σα νύφη από Δευτέρα.

Η φράση «Στέκεται σα νύφη από Δευτέρα» είναι μια παραλλαγή της παροιμίας «Καμαρώνει σαν την νύφη τη Δευτέρα». Ειρωνικά, περιγράφει κάποιον που είναι μελαγχολικός, σκεπτικός ή «μεγαλόσχημος», σαν να στοχάζεται κάτι βαθύ, όπως η νύφη τη Δευτέρα μετά το γάμο,

Ερμηνεία: Η φράση χρησιμοποιείται για να περιγράψει κάποιον που δείχνει μια ιδιότητα, μελαγχολική ή σκεπτική συμπεριφορά.

Σκοπός: Χρησιμοποιείται ειρωνικά για να εστιάσει στην ασυνήθιστη κατάσταση κάποιου που μοιάζει να αναλογίζεται κάτι σοβαρό.

Σύνδεση με τη νύφη: Η παροιμία συνδέει αυτή την κατάσταση με την νύφη τη Δευτέρα

μετά τον γάμο, μία ημέρα που μπορεί να θεωρηθεί μια στιγμή περισυλλογής για την αλλαγή που βίωσε.

Στερνή μου γνώση να σε είχα πρώτα.

Η παροιμία «Στερνή μου γνώση να σε είχα πρώτα» σημαίνει ότι κάποιος συνειδητοποιεί την αξία της σοφίας και της εμπειρίας, μόνο αφού έχει περάσει από μια κατάσταση, έχοντας την επιθυμία να είχε τις γνώσεις αυτές νωρίτερα στη ζωή του. Χρησιμοποιείται για να εκφράσει την αυτοκριτική ή την απογοήτευση για το ότι η κατανόηση ή η σωστή προσέγγιση μιας καταστροφής, ενός προβλήματος ή μιας δυσκολίας έρχεται εκ των υστέρων.

Έκφραση: Εκφράζει το αίσθημα του «μακάρι να είχα το μυαλό και την εμπειρία που έχω τώρα, όταν ήμουν νεότερος».

Χρήση: Χρησιμοποιείται όταν κάποιος αναγνωρίζει τι έπρεπε να είχε κάνει ή σκεφτεί διαφορετικά μετά το γεγονός, έχοντας αποκτήσει σοφία από την εμπειρία.

Στη βράσ' κολλάει του σίδηρου.

Η κάθε ενέργεια πρέπει να γίνεται την κατάλληλη στιγμή.

Εάν άφηναν για ορισμένες ώρες ή ημέρες αργότερα, τότε η συμφωνία ίσως να μην γινότανε ποτέ όπως και ο σίδηρος όταν κρύωνε δεν κολλούσε. Γι' αυτό και επικράτησε να λέγεται μέχρι και σήμερα ότι στη βράση κολλάει ο σίδηρος και η συμφωνία.

Η φράση «στη βράση κολλάει το σίδηρο» σημαίνει ότι πρέπει να δράσεις άμεσα και αποφασιστικά όταν παρουσιαστεί μια ευκαιρία ή μια ανάγκη, γιατί η κατάσταση είναι κρίσιμη και απαιτεί άμεση αντίδραση, όπως ακριβώς το σίδηρο που σφυρηλατείται την κατάλληλη στιγμή στη φλόγα.

Ερμηνεία: «Στη βράση» αναφέρεται στην κορύφωση, την κρίσιμη στιγμή, τον επείγοντα χαρακτήρα της κατάστασης.

Χρήση: Λέγεται για να τονιστεί η ανάγκη για γρήγορη λήψη απόφασης ή δράσης.

Παράδειγμα: «Δεν έχουμε χρόνο, αν θες να το κάνουμε, πρέπει να αποφασίσουμε τώρα, γιατί στη βράση κολλάει το σίδηρο».

Συνώνυμο: Είναι παρόμοια με την έκφραση «η πίτα ψήνεται» (όταν πρέπει να γίνει κάτι την κατάλληλη στιγμή).

Στη γωνία αυτή έχ' δυνατό βόρ'σμα.

Φυσάει πολύ και παγωμένος αέρας.

Η φράση «Στη γωνία αυτή έχω δυνατό βόρισμα» δεν είναι γνωστή παροιμία στα ελληνικά.

Πιθανότατα πρόκειται για: τοπική ή διαλεκτική έκφραση.

Η λέξη «βόρισμα» σε ορισμένα ιδιώματα σημαίνει: «ρεύμα αέρα, δυνατό αέρα που «μπαίνει» από κάποια μεριά, «φύσημα, μπόρα αέρα».

Άρα η φράση μπορεί να σημαίνει απλά: «Σε αυτή τη γωνία φυσάει δυνατά / έχει δυνατό ρεύμα».

Στήθους μάρμαρου κι καρδιά πατάτα.

Έχ' ου άντρας που είναι ρωμαλέος εξωτερικά, αλλά εσωτερικά είναι τιποτένιος.

Η έκφραση «Στήθος μάρμαρο, καρδιά πατάτα» περιγράφει ένα άτομο που φαίνεται σκληρό, αδιάφορο ή ψυχρό εξωτερικά (το μάρμαρο), αλλά είναι στην πραγματικότητα δειλό, ευάλωτο ή αναίσθητο (η πατάτα), με την έννοια της μαλθακότητας ή της έλλειψης δύναμης/αντοχής, και υποδηλώνει ότι αυτό το άτομο μπορεί να κρύβει αδυναμίες ή να είναι επιρρεπές σε κουτσομπολιά και προδοσία, παρά την ψυχρή του εικόνα.

Στήθος μάρμαρο: Η εξωτερική εμφάνιση, η ψυχρότητα, η σκληράδα, η αδιαφορία.

Καρδιά πατάτα: Η εσωτερική αδυναμία, η δειλία, η έλλειψη χαρακτήρα, η ευκολία να «λυγίσει» ή να προδοθεί.

Συνήθως χρησιμοποιείται ειρωνικά για να τονίσει την αντίθεση ανάμεσα στην ψυχρή εικόνα και την εσωτερική μαλθακότητα.

Στης ακρίβειας τον καιρό διάλεξα να παντρευτώ.

Πήρε αυτή τη λανθασμένη απόφαση.

Η φράση «Στης ακρίβειας τον καιρό διάλεξα να παντρευτώ» δεν είναι ακριβώς παροιμία, αλλά μια αυτοσαρκαστική έκφραση ή ένα λαϊκό απόφθεγμα που χρησιμοποιείται για να δηλώσει ότι κάποιος παντρεύτηκε σε μια εποχή μεγάλης οικονομικής δυσκολίας και ακρίβειας, μεταφέροντας το βάρος των οικονομικών αποφάσεων σε μια δύσκολη περίοδο με χιούμορ. Συχνά λέγεται ως «Στης ακρίβειας τον καιρό παντρεύτηκα κι εγώ» και έχει μια δόση ειρωνείας για την κακή συγκυρία.

Σημασία: Παντρεύτηκα την ώρα που οι τιμές είναι πολύ υψηλές (ακρίβεια).

Χρήση: Αυτοσαρκασμός για την επιλογή του γάμου σε δύσκολες οικονομικές συνθήκες.

Στη χασ' κι στη γιόμ'σ'.

Στη χάση και στο γέμισμα του φεγγαριού. Σε αραιά χρονικά διαστήματα. «Αραιά και που».

Η φράση «στη χάση και στη γέμιση» σημαίνει σε αραιά χρονικά διαστήματα, αναφερόμενη στις δύο φάσεις της Σελήνης: τη «χάση» (φθίνον φεγγάρι, από την πανσέληνο στη νέα σελήνη) και τη «γέμιση» (αυξανόμενο φεγγάρι, από τη νέα σελήνη στην πανσέληνο). Χρησιμοποιείται για να περιγράψει κάτι που συμβαίνει σπάνια, καθώς μεσολαβεί περίπου ένας μήνας μεταξύ τους, και εμπεριέχει και λαϊκές δοξασίες για διάφορες δραστηριότητες.

Λεπτομερής ανάλυση:

Χάση: Η περίοδος που το φεγγάρι σταδιακά ελαττώνεται, από την πανσέληνο ως τη νέα σελήνη (νιοφεγγιά).

Γέμιση: Η περίοδος που το φεγγάρι σταδιακά μεγαλώνει, από τη νέα σελήνη ως την πανσέληνο.

Μεταφορική σημασία: Όταν κάτι γίνεται «στη χάση και στη γέμιση», σημαίνει ότι συμβαίνει πολύ σπάνια (π.χ. «Στη χάση και στη γέμιση εμφανίζεται στην πόλη αυτό το σπάνιο πουλί»).

Λαϊκές δοξασίες: Υπάρχουν πολλές παραδόσεις για το πότε πρέπει να κόβουμε ξύλα, να κλαδεύουμε δέντρα, ή να κάνουμε άλλες αγροτικές εργασίες, ανάλογα με τη φάση της σελήνης (π.χ. κλαδεύουμε στη γέμιση για να βγάλει καρπούς).

Στου άψε – σβήσε.

Ξαφνικά, χωρίς να γίνει αντιληπτό.

Η φράση «στο άψε σβήσε» σημαίνει πολύ γρήγορα, ακαριαία, αμέσως, στη στιγμή, σαν να ανάβεις και να σβήνεις ένα φως ή μια φωτιά. Μπορεί επίσης να σημαίνει βιαστικά, πρόχειρα, ή επιπόλαιο, όταν μια δουλειά γίνεται γρήγορα χωρίς προσοχή και αφήνει ατέλειες.

Σημασία 1^η (ταχύτητα): «Έκανε τη δουλειά στο άψε σβήσε και έφυγε» (πολύ γρήγορα).

Σημασία 2^η (βιασύνη): «Η δουλειά έγινε στο άψε σβήσε, γι' αυτό και έχει λάθη» (πρόχειρα, κακοτεχνικά).

Συνώνυμες φράσεις: «στο πι και φι», «άναψε σβήσε», «τάκα – τάκα», «όσο να πεις κύμινο».

Στου διαόλου τη μάνα.

Η φράση «Στου διαόλου τη μάνα» σημαίνει «σε ένα πολύ μακρινό και δυσπρόσιτο μέρος», «στον πάτο του βαρελιού» ή «σε ένα μέρος όπου επικρατεί χάος και δυσκολία», χρησιμοποιείται για να δηλώσει ότι κάποιος στάλθηκε/πηγαίνει σε ένα μέρος γεμάτο προβλήματα ή πολύ μακριά, συνήθως ως τιμωρία ή απόρριψη. Είναι μια λαϊκή πρόταση που εκφράζει εκνευρισμό ή απογοήτευση, παρόμοια με το «στον αφαλό της γης».

Παράδειγμα χρήσης: «Μια βεβαίωση ήθελα από μια υπηρεσία, και στου διαόλου τη μάνα με έστειλαν!».

Συνώνυμη έκφραση: Στου διαόλου το κέρατο.

Στου κάτω – κάτω τσι γραφής.

Τελικά, σε τελική ανάλυση.

Η έκφραση «Στο κάτω κάτω της γραφής» δεν είναι ακριβώς παροιμία με την κλασική έννοια, αλλά μια φράση που σημαίνει στο τέλος, τελικά, εν τέλει, τονίζοντας το πιο ουσιώδες ή το τελικό συμπέρασμα μετά από όλη τη διαδικασία, σαν να λες «όταν όλα τα άλλα αποτύχουν, στο τέλος τι μένει/συμβαίνει» - όπως στο τέλος ενός κειμένου.

Σημασία: Στην ουσία, στο τέλος, εν τέλει, στο βάθος, μετά από όλα, το σημαντικότερο συμπέρασμα.

Παράδειγμα: «Μπορούμε να συζητήσουμε τα πάντα, αλλά στο κάτω κάτω της γραφής, το θέμα είναι η υγεία μας.»

Σχέση με παροιμία: Λειτουργεί σαν επιλογέας του τελικού και πιο σημαντικού σημείου, όπως μια παροιμία συνοψίζει την αλήθεια σε μια φράση.

Στου κουφού την πόρτα όσο θέλεις βρόντα.

Ο εγωιστής δεν παίρνει καθόλου από χαμπάρι, δεν αλλάζει γνώμη.

Παροιμία που σημαίνει ότι αν μιλάς σε κάποιον που δεν ακούει ή δεν ενδιαφέρεται, είναι μάταιο να προσπαθείς. Ομοίως, αν απευθύνεσαι σε κάποιον που δεν δίνει σημασία, είναι άσκοπη η προσπάθεια και οι κόποι σου.

Ερμηνεία: Η παροιμία δεν αναφέρεται μόνο στον «κουφό» με την κυριολεκτική έννοια της κώφωσης, αλλά γενικότερα σε όσους «κωφεύουν» στα λόγια μας, δηλαδή δεν δίνουν προσοχή ή δεν ενδιαφέρονται.

Σημασία: Υποδηλώνει ότι δεν πρέπει να σπαταλάμε ενέργεια μιλώντας σε ανθρώπους που δεν μας ακούν ή δεν είναι διατεθειμένοι να ακούσουν.

Στου ξένου φαϊ αλάτ' μη βάν'ς.

Η παροιμία είναι «Σε ξένο φαϊ αλάτι μη ρίχνεις» και σημαίνει να μην ανακατεύεσαι στις υποθέσεις των άλλων. Συχνά χρησιμοποιείται για να δηλώσει ότι πρέπει να σεβόμαστε τα όρια των άλλων και να μη παρεμβαίνουμε σε ξένα πράγματα.

Σημασία: Να μην ανακατεύεσαι στις υποθέσεις των άλλων.

Παρόμοιες παροιμίες: «Σε ξένο χωράφι, δρεπάνι μη βάζεις», «Φάγαμε ψωμί κι αλάτι...»,

Στου σπιτ' του κρεμασμένου δε μιλάνε για σχοινί.

Δεν πρέπει να μιλάμε για δυσάρεστα γεγονότα σε κάποιον που τα έχει ζήσει.

Η παροιμία «Στο σπίτι του κρεμασμένου δεν μιλάνε για σχοινί» σημαίνει ότι όσοι έχουν υποστεί μια μεγάλη συμφορά ή έχασαν κάποιον δικό τους λόγω ενός συγκεκριμένου θέματος, αποφεύγουν να μιλούν για αυτό το θέμα, επειδή τους φέρνει πόνο, θλίψη και τους υπενθυμίζει το δράμα τους, όπως ακριβώς κάποιος που έχασε κάποιον από κρεμάλα δεν θα μιλούσε για σχοινιά.

Σημασία: Δείχνει την ευαισθησία και την ανάγκη για διακριτικότητα σε ευαίσθητα θέματα, ώστε να μην πληγώνονται οι ήδη πληγωμένοι.

Χρήση: Χρησιμοποιείται για να τονίσει ότι κάποιος αποφεύγει να αναφέρει κάτι που τον συνδέει με μια δυσάρεστη ή τραυματική εμπειρία.

Στου τέλους ξυρίζουν του γαμπρό.

Δεν χρειάζεται βιασύνη για την εξέλιξη μιας κατάστασης, αλλά να περιμένουμε πρώτα το τέλος της.

Η έκφραση «Στο τέλος τον ξυρίζουν τον γαμπρό» είναι μια παροιμία που σημαίνει ότι,

στο τέλος της ημέρας, ό,τι κι αν συμβεί, ο γαμπρός πρέπει να είναι περιποιημένος (καθαρός, ξυρισμένος) για τον γάμο, συμβολίζοντας την καθαρότητα, την έναρξη μιας νέας ζωής και την προετοιμασία για τη νύφη και το ιερό μυστήριο.

Συνοπτικά:

Κυριολεκτική σημασία: Πριν τον γάμο, ο γαμπρός πρέπει να φροντίσει την εμφάνισή του, να ξυριστεί ή να περιποιηθεί το γένι/μoustάκι του.

Μεταφορική σημασία: Σημαίνει ότι ανεξάρτητα από τα προβλήματα, την τρεχάλα και ό,τι άλλο προηγηθεί, η τελική, σημαντική πράξη είναι η καθαρότητα και η περιποίηση, η ετοιμότητα για τη μεγάλη στιγμή του γάμου.

Συμβολισμός: Καθαρότητα, νέα αρχή, δέσμευση.

Σتون Άδη δεν υπάρχει μετάνοια.

Πρέπει, λοιπόν να μετανιώνουμε για τις αμαρτίες μας πριν πεθάνουμε.

Η φράση «Στον Άδη δεν υπάρχει μετάνοια» σημαίνει ότι μετά θάνατον, στον κόσμο των νεκρών (Άδη), δεν υπάρχει πλέον η δυνατότητα για αλλαγή απόφασης, ειλικρινής λύπη και μεταμέλεια για τις αμαρτίες ή τα λάθη που έγιναν στη ζωή, υποδηλώνοντας την οριστικότητα της κρίσης και την αδυναμία διόρθωσης των πράξεων.

Μετάνοια: Σημαίνει μεταμέλεια, λύπη και αλλαγή στάσης για τα σφάλματα.

Στον Άδη: Αναφέρεται στον χώρο των νεκρών, μετά τον θάνατο.

Σημασία: Τονίζει ότι η ευκαιρία για μετάνοια δίνεται μόνο στη ζωή, όχι στην μετά θάνατον ζωή, όπου οι πράξεις κρίνονται και η κατάσταση είναι αμετάκλητη.

Σημείωση. Ευαγγελική περικοπή: *Εν τω Άδη ουκ έστι μετάνοια. (Λουκά ιγ' 10 – 17).*

Σتون ουρανό σι γύρια κι στη γη σι βρήκα.

Αναζητούσα κάποιον πολύν καιρό και τυχαία τον βρήκα.

Η φράση «Στον ουρανό σε γύρευα και στη γη σε βρήκα» δεν είναι ακριβώς παροιμία, αλλά μια φράση που χρησιμοποιείται για να περιγράψει ένα απροσδόκητο καλό, μια αμελέτητη συνάντηση ή το ότι κάτι που αναζητούσες παντού το βρήκες ξαφνικά και κοντά σου, όπως ένα «θαύμα» ή μια μεγάλη τύχη που δεν περίμενες.

Σημασία:

Απροσδόκητη ευτυχία: Έψαχνες κάτι μακριά, ψηλά (στον ουρανό), αλλά το βρήκες κάτω, κοντά σου (στη γη).

Συνάντηση: Μπορεί να αναφέρεται σε μια τυχαία και ευχάριστη συνάντηση με κάποιον που τον έψαχνες.

Εύρεση λύσης: Μια δύσκολη κατάσταση βρίσκει την απάντησή της απρόσμενα.

Είναι μια έκφραση έκπληξης και χαράς για κάτι που ήρθε «από το πουθενά».

Στουν πάτου ξουρίζουν του γαμπρό.

Με τη φράση αυτή εννοούμε ότι στο τέλος θα φανούν τα αποτελέσματα των πράξεών μας. Στο τέλος θα πληρώσουμε για τα σφάλματα που κάναμε.

► Στου τέλους ξουρίζουν του γαμπρό.

Στους δυο τρίτους δε χωράει.

Στο αντρόγυνο που αποτελείται από δυο άτομα, δεν πρέπει να μπαίνει τρίτος.

Η φράση «Στους δύο τρίτος δε χωράει» είναι ένα λαϊκό γνωμικό που σημαίνει ότι σε μια σχέση δύο ατόμων (ιδιαίτερα ερωτική ή συζυγική), δεν υπάρχει χώρος για τρίτο πρόσωπο, καθώς η παρουσία του τρίτου υποδηλώνει προδοσία, ζήλια, έλλειψη πίστης και διαταράσσει την αποκλειστικότητα και την αρμονία της σχέσης, προκαλώντας προβλήματα και πόνο.

Αναλυτικότερα:

Ερμηνεία: Το γνωμικό τονίζει την ανάγκη για μονογαμία και αφοσίωση σε μια σχέση, υπονοώντας ότι όταν ένας τρίτος παρεμβαίνει, η σχέση οδηγείται σε κρίση.

Προέλευση: Είναι παροιμία που συναντάται ευρέως και συνδέεται με την έννοια της πίστης και της αποκλειστικότητας στον έρωτα.

Σημασία: Απορρίπτει την ιδέα της παράλληλης σχέσης ή της απιστίας, καθώς η «προσθήκη» τρίτου «φυσικού» προσώπου δεν είναι συμβατή με τη φύση της σχέσης των δύο.

Συνώνυμες/Σχετικές έννοιες: Αναφέρεται στην προδοσία, στην ζήλια, στην έλλειψη εμπιστοσύνης, καθώς και στις περιπλοκές που δημιουργούνται όταν δεν υπάρχει αμοιβαία δέσμευση.

Συν Αθηνά και χείρα κίνει.

Η φράση «Συν Αθηνά και χείρα κίνει» σημαίνει ότι πρέπει να ζητάμε τη βοήθεια του Θεού (ή της τύχης, της θεάς Αθηνάς σε αυτή την περίπτωση), αλλά ταυτόχρονα να κάνουμε και εμείς την πλευρά μας, να εργαζόμαστε και να προσπαθούμε ενεργά για την επίτευξη ενός στόχου, συνδυάζοντας θεϊκή βοήθεια και ανθρώπινη προσπάθεια. Είναι μια παραίνεση για δράση, όχι μόνο για παθητική αναμονή.

Σημασία: Συνδύασε την πίστη και την προσευχή με τη δική σου προσπάθεια και εργασία.

Προέλευση: Προέρχεται από μύθο του **Αισώπου** και αναφέρεται στον **Οδυσσέα**, που, αν και είχε τη βοήθεια της Αθηνάς, έκανε κι αυτός ό,τι περνούσε από το χέρι του.

Σφάξι μι αγά μ' ν' αγιάσου.

Τιμώρησέ με όσο μπορείς περισσότερο για να εξιλεωθώ από κάτι (π.χ. από το κακό που έκανα).

Μερικές φορές, ενώ μπορούμε να αποφύγουμε μια ταλαιπωρία, δεν το κάνουμε, από πείσμα, από υστεροφημία ή για εκδίκηση. Με τη φράση αυτή δείχνουμε ότι πηγαίνουμε

γυρεύοντας. Θέλουμε να ηρωοποιηθούμε.

Η παροιμία «Σφάξε με, αγά μου, ν' αγιάσω» σημαίνει ότι κάποιος αποδέχεται παθητικά ή με πλήρη παραίτηση μια δυσμενή κατάσταση, ακόμη και την καταστροφή, για να επιτύχει κάποιο όφελος, να γλιτώσει τον κόπο, ή επειδή αισθάνεται ανίσχυρος να αντισταθεί, σαν να θυσιάζει τον εαυτό του για να «αγιαστεί» ή να καθαρίσει από την ευθύνη, συχνά στρέφοντας την ευθύνη στον «αγαπητικό» που προκαλεί τη θυσία.

Ερμηνεία: Λέγεται όταν κάποιος δείχνει πλήρη έλλειψη αντίστασης σε μια εχθρική πρόκληση, παραδίδεται αμαχητί ή υποκύπτει σε αυτούς που τον εκμεταλλεύονται, με την ελπίδα ότι έτσι θα βρει κάποια λύτρωση ή θα αποφύγει χειρότερα.

Συγγενικές έννοιες: «Προσκυνημένο κεφάλι δεν κόβεται» (δείχνει την υποταγή ως ασφάλεια).

Χρήση: Περιγράφει την τακτική του να πηγαίνεις με τους ισχυρούς ή να αποδέχεσαι την τύχη σου χωρίς αντίδραση, όπως συμβαίνει σε ανθρώπους των καταστάσεων.

Σφίξι τα λουριά σ'.

Συγκεντρώσου. Πάρε τη μεγάλη απόφαση. Μην μένεις χαλαρός και αδρανής.

Η φράση «Σφίξε τα λουριά σου» σημαίνει να συγκρατήσεις τα συναισθήματα, να γίνεις πιο αποφασιστικός, ψύχραιμος και αυστηρός με τον εαυτό σου, να αντέξεις τις δυσκολίες ή να δαμάσεις κάποια παρόρμηση (π.χ. να σφίξεις την καρδιά σου), προερχόμενη μεταφορικά από την ανάγκη να κρατήσεις σφιχτά τα νηία (λουριά) ενός αλόγου για να το ελέγξεις.

Σημασία: Να «συγκρατηθείς», «υποφέρεις», «αντέξεις», να γίνεις πιο δυνατός/ή, να ελέγξεις τις αντιδράσεις σου.

Προέλευση: Από τη διαχείριση ζώων (αλόγων) με τα νηία (λουριά) για έλεγχο.

Συγγενείς φράσεις: «Σφίξε την καρδιά σου», «Σφίξε τα γκέμια», «Σφίξε τα λουριά» (σε κάποιον άλλο).

Σχώρνα μι κι ου Θιός να σι σχουρέσ'.

Συγχώρησέ με και είθε ο Θεός να συγχωρέσει και σένα.

Η φράση «συγχώρα με και ο Θεός ας συγχωρέσει και σένα» σημαίνει: Ζήτα συγχώρεση από μένα, και εύχομαι ο Θεός να συγχωρέσει κι εσένα.

Ανάλογα με το πλαίσιο, μπορεί να έχει διαφορετικές αποχρώσεις:

Κυριολεκτική, θρησκευτική σημασία: Κάποιος παραδέχεται ότι έκανε λάθος και ζητά συγχώρεση, ενώ παράλληλα εκφράζει ευχή ή προσευχή να συγχωρεθεί και το άλλο πρόσωπο από τον Θεό.

Μεταφορική ή ειρωνική σημασία. Σε ορισμένες περιπτώσεις μπορεί να σημαίνει: «Σε συγχωρώ, αλλά έχεις κι εσύ τις ευθύνες σου», «Εγώ έκανα το χρέος μου, από εδώ και πέρα ας σε κρίνει ο Θεός».

Μερικές φορές ακούγεται όταν κάποιος νιώθει πίκρα, απογοήτευση ή τελειώνει μια σύγκρουση με έναν τρόπο, που αφήνει ηθική κρίση στο Θεό.

Σώθ'καν τα ψέματα.

Επιτέλους ήρθε η στιγμή που οι κόποι μας και οι προσπάθειές μας, έφεραν το αποτέλεσμα που περιμέναμε. Δεν θα ταλαιπωρηθούμε άλλο. Θα πραγματοποιηθεί το όνειρό μας. Σταμάτησε επιτέλους η τύχη να μας λέει ψέματα.

Η φράση «Σώθηκαν τα ψέματα» (ή «Τέλειωσαν τα ψέματα», «Τέρμα τα ψέματα») σημαίνει ότι η κατάσταση έφτασε σε ένα κρίσιμο σημείο, δεν υπάρχουν πλέον περιθώρια για αναβολές, δικαιολογίες, ή ψευδαισθήσεις και πρέπει κάποιος να αντιμετωπίσει την αλήθεια ή να δράσει αποφασιστικά. Χρησιμοποιείται για να δηλώσει το τέλος των ψευδών ελπίδων και την ανάγκη για άμεση και ειλικρινή αντιμετώπιση των πραγμάτων, σαν να «σώθηκαν» (τελείωσαν) τα περιθώρια για ψέματα.

Αναλυτικότερα:

Σημασία: Ολοκληρώθηκαν οι δυνατότητες για απάτη, δικαιολογίες ή ψευδείς υποσχέσεις.

Χρήση: Όταν κάτι αναμενόμενο ή ανέλπιστο συμβαίνει, ή όταν μια κατάσταση φτάνει στο απροχώρητο και πρέπει να ξεκαθαρίσει το τοπίο.

Παραδείγματα: «Σώθηκαν τα ψέματα, η αλήθεια βγήκε στο φως». «Δεν υπάρχουν πλέον δικαιολογίες, σώθηκαν τα ψέματα, πρέπει να αποφασίσεις τώρα.»

Στην ουσία, είναι μια έκφραση που σηματοδοτεί το τέλος της εξαπάτησης και την έναρξη μιας περιόδου ειλικρίνειας και δράσης.

Σώθ'κι του λάδι απ' του καντήλι τ'.

Τελείωσαν οι μέρες του, είναι για θάνατο.

Πέθανε, αφού τελείωσαν οι ημέρες της ζωής του.

Η έκφραση «σώθηκε το λάδι από το καντήλι του» σημαίνει ότι κάποιος ήταν κοντά στον θάνατο αλλά τελικά σώθηκε (ή επέζησε), δηλαδή το τέλος του δεν ήρθε, παρά λίγο έλειψε να συμβεί. Είναι μια μεταφορική έκφραση όπου το λάδι που λιγοστεύει συμβολίζει τη ζωή που κινδυνεύει και η σωτηρία του σημαίνει ότι η ζωή του διατηρήθηκε, όπως ακριβώς η φλόγα που σώζεται όταν το λάδι δεν τελειώνει.

Σημασία: Επιβίωση από κίνδυνο, γλίτωσε την τελευταία στιγμή.

Προέλευση: Από την εικόνα του καντηλιού που σβήνει όταν τελειώσει το λάδι, συμβολίζοντας το τέλος της ζωής (στην εκκλησιαστική παράδοση, το καντήλι συμβολίζει τη ζωή και την ψυχή).

Παράδειγμα: «Ήταν πολύ άρρωστος και σώθηκε το λάδι από το καντήλι του, οπότε είναι στα τελευταία του».

Σων' κι καλά.

Παρά τη θέληση.

Η φράση «Σώνει και καλά» (ή «ντε και καλά», «καλά και σώνει») σημαίνει με κάθε τρόπο, με πολύ μεγάλη επιμονή, οπωσδήποτε, ή με βία/πίεση, εκφράζοντας μια έντονη βούληση για κάτι, όπως π.χ. «Θέλει σώνει και καλά να φύγει». Η λέξη «σώνει» προέρχεται από το αρχαίο «σώζω» και δίνει την ένταση του «σωτηρίου» ή του «πρέπει οπωσδήποτε να γίνει».

Σημασία: Οπωσδήποτε, με κάθε τρόπο, επιτακτικά, αδιαφορώντας για εμπόδια.

Κολυμβήθρα της εκκλησιάς

Στην κολυμβήθρα αυτή βούτηξαν οι παπάδες του χωριού μεγάλο πλήθος από γεννηθέντες Καναλιώτες κατά την ώρα της βάπτισής τους.

T

Τά 'βαψι μαύρα.

Στεναχωρήθηκε πολύ από κάποιο πολύ δυσάρεστο γεγονός.

Η έκφραση «τα έβαψε μαύρα» σημαίνει ότι κάποιος στενοχωρήθηκε πάρα πολύ, απογοητεύτηκε βαθιά και εθλίβη, συνήθως μετά από μια δυσάρεστη είδηση ή ένα κακό γεγονός, φτάνοντας στα όρια της απόγνωσης, σαν να «έβαψε» τα πάντα μαύρα (το χρώμα της θλίψης).

Σημασία: Απογοήτευση, θλίψη, στεναχώρια, μελαγχολία, απόγνωση.

Παράδειγμα: «Έμαθε για την αποτυχία του και τα έβαψε μαύρα.»

Τ' αγώι, ξυπνάει τουν αγωγιάτ'.

Εκμεταλλεύεται κάθε ευκαιρία που του δίνεται.

Η όρεξη για δουλειά και το κέρδος που θα προκύψει απ' αυτήν, κάνει τον εργατικό άνθρωπο να ξυπνά πρωί και με όρεξη να αρχίζει δουλειά.

Η παροιμία «Το αγώι ξυπνάει τον αγωγιάτ» σημαίνει ότι η προοπτική του κέρδους ή το ίδιο το έμπορο-επάγγελμα δημιουργεί νέες ιδέες, ευκαιρίες και κίνητρα για τον έμπορο (αγωγιάτ), ενεργοποιώντας τον και κάνοντάς τον πιο δραστήριο.

«Αγώι»: Αναφέρεται στο εμπόριο, το φορτίο, το κέρδος ή την ίδια την ενασχόληση με τις πωλήσεις.

«Αγωγιάτ»: Ο έμπορος, αυτός που πουλάει.

Σημασία: Όταν υπάρχει κέρδος, ο έμπορος γίνεται πιο δραστήριος, πιο εφευρετικός και «ξυπνάει» μέσα του η όρεξη για δουλειά και περισσότερες συναλλαγές, όπως ακριβώς ένα φορτίο (αγώι) μπορεί να «ξυπνήσει» τον έμπορο (αγωγιάτ).

Τα δέουντα ή «Τα πριπούμενα».

Μια συνηθισμένη έκφραση στην καθημερινή κουβέντα. Είναι σαν να λένε: «σε παρακαλώ διαβίβασε τους χαιρετισμούς που πρέπει στην οικογένειά σου».

Η φράση «τα δέοντα» σημαίνει «αυτά που πρέπει να γίνουν», «τα πρόποντα» ή «τα αναγκαία μέτρα» σε μια κατάσταση, όπως «πράττω τα δέοντα» (κάνω ό,τι πρέπει). Σημαίνει επίσης «τα χαιρετίσματα» σε παλαιότερη χρήση, π.χ., «τα δέοντα στη μητέρα σας». Γενικότερα, το «δέον» αναφέρεται σε αυτό που είναι σωστό, πρόπον ή επιβαλλόμενο σύμφωνα με τους κανόνες ή τις περιστάσεις.

Σημασίες

Το σωστό/πρέπει: Το ενδεδειγμένο, αυτό που αρμόζει, το αναγκαίο.

Τα μέτρα: Οι απαραίτητες ενέργειες για την αντιμετώπιση μιας κατάστασης (π.χ., τα δέοντα για την ασφάλεια).

Οι χαιρετισμοί: Σε παλαιότερη χρήση, ως χαιρετισμός ή σεβασμός (π.χ., τα δέοντα στους γονείς).

Παραδείγματα: «Πρέπει να κάνουμε τα δέοντα για να λυθεί το πρόβλημα». «Τον υποδεχτήκαμε με τα δέοντα (τιμές)». «Τα δέοντα στη γυναίκα σου!» (χαιρετισμός)

Συγγενικές εκφράσεις

Υπέρ το δέον: Πέρα από το δέον: Περισσότερο από όσο πρέπει, υπερβολικά (π.χ., «ήταν υπέρ το δέον αυστηρός»).

Δεόντως: Με τον δέοντα τρόπο, αρμοδίως (π.χ., «τον περιποιήθηκε δεόντως»).

Τα εν οίκω μη εν Δήμω.

Η φράση «Τα εν οίκω μη εν Δήμω» σημαίνει ότι τα προσωπικά και οικογενειακά ζητήματα, οι εσωτερικές διαμάχες και τα «μυστικά του σπιτιού» δεν πρέπει να γίνονται γνωστά και αντικείμενο συζήτησης στον δημόσιο χώρο (τον «Δήμο»). Είναι μια έκφραση που τονίζει την ανάγκη για εχεμύθεια και διακριτικότητα σε ιδιωτικές υποθέσεις.

Εν οίκω: μέσα στο σπίτι, ιδιωτικά.

Μη εν Δήμω: όχι δημόσια, όχι στον κόσμο (στον «Δήμο», που στην αρχαία Ελλάδα ήταν ο δημόσιος χώρος).

Σημασία: Κράτα τα ιδιωτικά σου, ιδιωτικά.

Τα ευκόλως εννοούμενα παραλείπονται.

Η φράση «Τα ευκόλως εννοούμενα παραλείπονται» σημαίνει ότι δεν χρειάζεται να αναφέρουμε ή να τονίζουμε τα προφανή, αυτονόητα στοιχεία μιας πρότασης ή κατάστασης, γιατί ο συνομιλητής ή ο αναγνώστης τα κατανοεί αμέσως, επιτρέποντας έτσι την επικοινωνία να είναι πιο σύντομη, ουσιαστική και αποτελεσματική. Εστιάζουμε στα δύσκολα, τα κρίσιμα ή τα λιγότερο προφανή σημεία, αφήνοντας τα υπόλοιπα στην κοινή λογική.

Πρακτικά, σημαίνει:

Αποφυγή περιττών λέξεων: Δεν χρειάζεται να επαναλαμβάνουμε κάτι που είναι ήδη γνωστό.

Συντομία και σαφήνεια: Η επικοινωνία γίνεται πιο άμεση και παραγωγική.

Εμπιστοσύνη στην αντίληψη του άλλου: Υποθέτουμε ότι ο άλλος μπορεί να συμπληρώσει τα κενά.

Παράδειγμα: Αν κάποιος λέει «Θέλω να πάω στο σπίτι μου για να φάω το φαγητό και να ξεκουραστώ», είναι αυτονόητο ότι θα φάει και θα ξεκουραστεί. Μπορεί να πει απλά: «Πάω σπίτι για ξεκούραση».

Συνοπτικά, είναι μια αρχή της αποτελεσματικής επικοινωνίας που αποφεύγει την περιττή πληροφορία.

Ταζ' λαγούς μι πετραχήλια.

Δίνει πάρα πολλές υποσχέσεις μη πραγματοποιήσιμες.

Η παροιμία «τάζει λαγούς με πετραχήλια» σημαίνει ότι κάποιος υπόσχεται (ή «τάζει») μεγάλα, ανέλπιστα και φανταστικά πράγματα (τους «λαγούς») που δεν είναι αληθινά, δίνοντάς τα σαν να είναι δώρα με «πετραχήλια» (κοσμήματα/πολύτιμα), δηλαδή υπερβολικά ελκυστικά, αλλά στην πραγματικότητα είναι μόνο λόγια, κενές υποσχέσεις χωρίς αντίκρισμα, ή ακόμα και απάτη.

Σημασία: Υπόσχεται ψεύτικα, υπερβολικά καλά πράγματα για να ξεγελάσει κάποιον, χωρίς να έχει σκοπό να τα υλοποιήσει.

Παραλλαγή: Συχνά λέγεται «τάζει φούρνους με καρβέλια και λαγούς με πετραχήλια», τονίζοντας ακόμα περισσότερο την υπερβολή των υποσχέσεων.

Χρήση: Χρησιμοποιείται για να περιγράψει κάποιον που είναι απατεώνας, ψεύτης ή που λέει μεγάλες κουβέντες χωρίς να κάνει τίποτα.

Τα ίδια Παντελάκη μου, τα ίδια Παντελή μου.

Λέγεται για κάτι που επαναλαμβάνεται μονότονα, χωρίς να γίνεται πιστευτό.

Η παροιμία «Τα ίδια Παντελάκη μου, τα ίδια Παντελή μου» σημαίνει ότι, παρά τις προσπάθειες ή τις αλλαγές, το αποτέλεσμα παραμένει το ίδιο, δηλαδή τίποτα δεν έχει αλλάξει ουσιαστικά, πάντα καταλήγουμε στα ίδια προβλήματα ή καταστάσεις και είναι μια έκφραση απογοήτευσης για την απουσία προόδου ή βελτίωσης.

Σημασία: Έκφραση της εμμονής σε μια κατάσταση, που δείχνει ότι δεν υπήρξε καμία ουσιαστική αλλαγή, παρά τις προσδοκίες ή τις προσπάθειες.

Προέλευση: Αφορά δύο πρόσωπα (Παντελάκης και Παντελής) που πιθανόν να ήταν χαρακτήρες σε κάποιο παλιό έμμετρο ή θεατρικό έργο, όπου επαναλαμβανόταν το ίδιο σενάριο.

Παράδειγμα: Αν προσπαθείς να φτιάξεις κάτι και πάντα χαλάει, θα πεις «Τα ίδια Παντελάκη μου, τα ίδια Παντελή μου».

Σημείωση. Κατά την ενετοκρατία στην Κρήτη, ζούσε ένας ονόματι **Παντελής Αστροπογιαννάκης**, που συνήθιζε να λέει στους συναγωνιστές του, ότι γρήγορα θα ελευθερωθεί η Κρήτη. Ο καιρός, όμως, περνούσε χωρίς αποτέλεσμα. Οπότε οι άλλοι, όταν έλεγε ότι θα ελευθερωθεί η Κρήτη, του απαντούσαν με την παραπάνω φράση.

Τα κακάρουσι.

Πέθανε ή αδρανοποιήθηκε από το φόβο του. Παράτησε κάθε προσπάθεια για δράση. Παραδόθηκε

Η φράση «Τα κακάρωσε» σημαίνει πέθανε ξαφνικά, έμεινε άψυχος και χρησιμοποιείται κυρίως με ειρωνικό, περιφρονητικό ή πειραχτικό τρόπο, συχνά για ζώα, αλλά και για ανθρώπους (συνήθως χιουμοριστικά ή υποτιμητικά). Η έκφραση προέρχεται πιθανότατα από το αρχαίο «καρώ» (πέφτω σε λήθαργο) ή από το «κάκαρο» (κορυφή του κεφαλιού), υποδηλώνοντας την πτώση νεκρού (με το κεφάλι κάτω).

Σημασία & Χρήση:

Θάνατος: Κυρίως ξαφνικός ή απότομος.

Για ζώα: «Τα κακάρωσε ο γάιδαρος».

Για ανθρώπους: «Ο κακομοίρης, τα κακάρωσε» (με ειρωνεία/μελαγχολία) ή «τον είδε που τα κακάρωσε» (σε χιουμοριστικό πλαίσιο).

Συνώνυμο: «Τα τίναξε».

Τά 'κανι γης Μαδιάμ.

Προκάλεσε ανακατωσούρα και μεγάλη ζημιά.

Σημείωση. Η γη Μαδιάμ ήταν περιοχή μεταξύ Παλαιστίνης και Αιγύπτου, που αφού την κατέλαβαν οι Ισραηλίτες κατά την προχριστιανική περίοδο, την κατέστρεψαν ολοσχερώς, φονεύοντας όλους τους κατοίκους.

► Γης Μαδιάμ

Τά 'κανι γυαλιά καρφιά.

Μεγάλη ζημιά, τα σκόρπισε όλα.

Η φράση «τα έκανε γυαλιά καρφιά» σημαίνει ότι τα κατέστρεψε ολοσχερώς, τα διέλυσε, τα έκανε συντρίμια, ή προκάλεσε μεγάλη αναστάτωση, χάος, ή θυμό. Στην ουσία, περιγράφει μια κατάσταση όπου κάτι έχει γίνει άχρηστο, σπασμένο σε μικροσκοπικά κομμάτια, σαν να έσπασαν γυαλιά με καρφιά, και συνήθως συνδέεται με έντονη οργή ή βία, όπως κάποιος που θυμώνει και σπάει πράγματα σε ένα μπαρ.

Συνώνυμες εκφράσεις:

Τα κάνει άνω-κάτω.

Τα κάνει γης Μαδιάμ.

Τα κάνει λαμπόγυαλο (σημαίνει τα κάνει μικρά κομμάτια, άχρηστα).

Τα κάνει ρημαδιό.

Γίνεται χαμός, γίνεται της κακομοίρας.

Παράδειγμα: «Ο θυμός του ήταν τόσο μεγάλος που τα έκανε γυαλιά καρφιά στο γραφείο του».

Τά 'κανι ρόιδου.

Η φράση «τα έκανε ρόιδο» σημαίνει ότι κάποιος κατέστρεψε κάτι, το χάλασε ή το διέλυσε. Η έκφραση προέρχεται από το ρόδι, το οποίο έχει πολλά σπόρια και είναι εύθραυστο, οπότε

αν σπάσει ή χτυπηθεί, διαλύεται σε πολλά κομμάτια.

Σημασία: Η φράση χρησιμοποιείται μεταφορικά για να περιγράψει την καταστροφή ή την αποτυχία κάποιου πράγματος ή κατάστασης.

Παράδειγμα: «Προσπάθησα να επισκευάσω το παλιό ραδιόφωνο, αλλά τελικά το έκανα ρόιδο».

Τ' ακριβό του κρέας του τρων' τα σκ'λια.

Όταν ο κρεοπώλης πουλά το κρέας ακριβά τότε μένει απούλητο, χαλάει και το πετάει στα σκυλιά. Το κάθε είδος πρέπει να έχει μια λογική τιμή για να πουληθεί. Γενικά πρέπει να αξιολογούμε καλά κάθε πράγμα, για να το αξιοποιούμε και σωστά.

Η παροιμία είναι «Το φτηνό το κρέας το τρώνε τα σκυλιά», όχι το ακριβό και σημαίνει πως ό,τι είναι φτηνό συνήθως δεν έχει καλή ποιότητα, είναι υποδεέστερο ή προορίζεται για αυτούς που δεν έχουν επιλογές, ενώ τα καλά (ακριβά) πράγματα τα απολαμβάνουν οι πλούσιοι και οι λίγοι, θέλοντας να τονίσουν την ανισότητα και την ποιότητα των αγαθών.

Σημασία και χρήση:

Ποιότητα: Υποδηλώνει ότι κάτι φτηνό είναι κακής ποιότητας, για να το «φάνε» δηλαδή τα σκυλιά (οι κατώτεροι).

Κοινωνική ανισότητα: Δείχνει πώς τα «καλά» (ακριβά) αγαθά μένουν στους λίγους, ενώ τα «κακής ποιότητας» (φτηνά) πάνε στους πολλούς.

Συγγενικές παροιμίες: «Η φτήνια τρώει τον παρά» ή «Ακριβός στα πίτουρα και φτηνός στ' αλεύρι».

Τα λέου όξ' απ' τα δόντια.

Δεν δειλιάζω να τα πω και τα λέω ορθά κοφτά.

Η φράση «τα λέω έξω από τα δόντια» σημαίνει ότι κάποιος μιλάει απερίφραστα, καθαρά, χωρίς περιστροφές και ευθέως, λέγοντας ακριβώς αυτό που σκέφτεται, χωρίς να κρύβει τίποτα, σε αντίθεση με το «μέσα από τα δόντια» που σημαίνει ψιθυριστά ή συγκαλυμμένα.

Αναλυτικά:

Σημασία: Ειλικρινής και ξεκάθαρη έκφραση, χωρίς φόβο ή δισταγμό.

Προέλευση (εικασία): Η εικόνα είναι αυτή που κάποιος βγάζει τα λόγια του «έξω» από τα δόντια του, αντί να τα κρατάει μέσα στο στόμα του, δηλαδή, να τα λέει φανερά.

Συνώνυμα: «Απερίφραστα», «χύμα και τσουβαλάτα», «χωρίς περιστροφές».

Παράδειγμα: «Δεν μασάει τα λόγια του, τα λέει πάντα έξω από τα δόντια».

Αντίθετο: «Μέσα από τα δόντια» (ψιθυριστά, κρυφά).

Τα μάτια σ' τέσσιρα.

Το νου σου, μεγάλη προσοχή.

Η φράση «Τα μάτια σου τέσσερα» σημαίνει να είσαι πολύ προσεκτικός, να προσέχεις πάρα πολύ, να είσαι σε εγρήγορση και να παρατηρείς τα πάντα γύρω σου, σαν να έχεις περισσότερα από δύο μάτια για να βλέπεις καλύτερα και πιο λεπτομερώς. Χρησιμοποιείται για να προειδοποιήσει κάποιον να μην τον ξεγελάσουν, να μην χάσει κάτι σημαντικό ή να προσέξει μια επικείμενη δυσκολία.

Σημασία: Προσοχή, εγρήγορση, επαγρύπνηση.

Πώς χρησιμοποιείται: «Τα μάτια σου τέσσερα, θα μας κλέψουν την παράσταση!» ή «Κοίτα καλά τα χαρτιά σου, τα μάτια σου τέσσερα!».

Τα μεγάλα πνεύματα συναντώντι.

Λέγεται ειρωνικά για δυο φίλους που ανταμώνονται.

Η φράση «Τα μεγάλα πνεύματα συναντώνται» είναι μια γνωστή παροιμία που σημαίνει ότι άτομα με υψηλή ευφυΐα, κοινές απόψεις ή παρόμοια αντίληψη, τείνουν να συγκλίνουν και να βρίσκουν κοινό έδαφος, όπως ακριβώς λέει και η αγγλική έκφραση «Great minds think alike».

Σημασία: Υποδηλώνει ότι τα άτομα που έχουν βαθιά σκέψη, σοφία ή παρόμοια ενδιαφέροντα, συνήθως αναγνωρίζουν το ένα το άλλο και βρίσκουν νόημα στη συζήτηση ή την παρουσία του άλλου.

Χρήση: Χρησιμοποιείται συνήθως όταν δύο ή περισσότερα άτομα εκφράζουν την ίδια, συχνά πρωτότυπη ή ευφυή, ιδέα ταυτόχρονα.

Τ' αμπήδ'σι του χαντάκ'.

Λέγεται για έναν βαριά άρρωστο, που έγινε καλά και ακόμη για εκείνον που ξεπέρασε μια μεγάλη δυσκολία.

Η φράση «Το πήδηξε το χαντάκι» σημαίνει κυριολεκτικά ότι κάποιος κατάφερε να περάσει ένα εμπόδιο (το χαντάκι) πηδώντας το, αλλά στη λαϊκή γλώσσα μπορεί να έχει και μεταφορικές σημασίες όπως «το ξέφυγε», «το ξεπέρασε», «το ξεγλίστρησε» ή ακόμα και σε ερωτικό πλαίσιο με προσβλητικό τρόπο (που δεν είναι η πρωταρχική ερμηνεία). Η βασική της σημασία αφορά την επιτυχή υπέρβαση ενός εμποδίου, άρα δείχνει επιδεξιότητα ή ευκαιρία.

Κυριολεκτική σημασία: Κάποιος πήδηξε ένα πραγματικό χαντάκι (π.χ. στην ύπαιθρο, σε έναν αγώνα).

Μεταφορική σημασία (κοινή): Ένα πρόβλημα ή δυσκολία ξεπεράστηκε. «Το πήδηξε το χαντάκι» σημαίνει ότι «το κατάφερε», «το έλυσε», «το προσπέρασε», «το ξέφυγε».

Συνοπτικά, το νόημα εξαρτάται από τα συμφραζόμενα, αλλά συνήθως αφορά την επιτυχή αντιμετώπιση και ξεπέρασμα μιας δυσκολίας.

Τα μυαλά σου και μια λίρα και του μπογιατζή ο κόπανος

Η φράση «Τα μυαλά σου και μια λίρα και του μπογιατζή ο κόπανος» σημαίνει ότι κάποιος είναι ελαφρόμυαλος, αφελής ή δεν σκέφτεται λογικά, συνδυάζοντας «μυαλά» (νοημοσύνη) με μια λίρα (μικρό ποσό) και τον «κόπανο του μπογιατζή» (ένα βαρύ, άχρηστο εργαλείο) για να δείξει την ανυπαρξία ή την αδυναμία της λογικής σκέψης.

Η προέλευση της φράσης:

Η φράση συνδέεται με τον **Κιουλάκ Βογιατζή**, έναν επιβλητικό Αλβανό που μάζευε τον κεφαλικό φόρο (χαράτσι) στην Αθήνα κατά την Τουρκοκρατία.

Η εξυπνάδα και η αφέλεια: Ο Κιουλάκ δεν ήταν ιδιαίτερα ευφυής, και πολλοί, όταν δεν είχαν να πληρώσουν, του έδιναν γυαλισμένες μπρούτζινες δεκάρες (που έμοιαζαν με λίρες).

Ο Κόπανος: Μαζί με αυτά τα ψεύτικα νομίσματα, του έδιναν και τον κόπανο (ένα είδος ξύλινου σφυριού για το πλάκωμα), ως «συμπλήρωμα» ή «αντάλλαγμα».

Το Συμπέρασμα: Έτσι, η φράση υποδηλώνει ότι με λίγη «λογική» (μυαλά, λίρα) και έναν άχρηστο κόπανο (την αδυναμία σκέψης), μπορείς να αντιμετωπίσεις μια κατάσταση, δείχνοντας την αφέλεια κάποιου που ξεγελιέται εύκολα.

Τ' άνοιξε τα μάτια τ'.

Τον συμβούλεψε, του είπε κάτι άγνωστο.

Η φράση «Τα άνοιξε τα μάτια του» σημαίνει ότι κάποιος συνειδητοποίησε κάτι σημαντικό, κατάλαβε την αλήθεια, ξύπνησε από μια αυταπάτη, ή είδε μια κατάσταση όπως πραγματικά είναι, συχνά μετά από μια περίοδο άγνοιας ή παραπλάνησης, δηλαδή απέκτησε διαύγεια και κατανόησε την πραγματικότητα.

Κυριολεκτικά: Ξύπνησε (άνοιξε τα μάτια του).

Μεταφορικά: Κατάλαβε (π.χ., κατάλαβε ποιοι είναι οι φίλοι του, κατάλαβε το ψέμα). Είναι σαν να βγήκε από το σκοτάδι (άγνοια) στο φως (γνώση/αλήθεια).

Τ' ανταμκό κι το έρημου είναι ένα.

Το κοινό και α ξεχώριστο παραμελείται και από τους δυο κτήτορες και παραμένει συνέχεια έρημο.

Η παροιμία είναι πιθανότατα «Το κοινό και το έρημο, ένα είναι» σημαίνει ότι η αδιαφορία για το ένα, είναι ίδια με την αδιαφορία για το άλλο, δηλαδή δεν υπάρχει διαφορά όταν κανείς δεν νοιάζεται. Σημαίνει πως το κοινό (το καλό) και το έρημο (το κακό) δεν διαφέρουν για κάποιον που είναι αδιάφορος ή δεν ενδιαφέρεται.

Πώς ερμηνεύεται:

Το κοινό: Αυτό που είναι συνηθισμένο, καλό, ή αυτό που όλοι απολαμβάνουν.

Το έρημο: Αυτό που είναι σπάνιο, κακό, ή αυτό που κανείς δεν θέλει.

«ένα είναι»: Δεν υπάρχει ουσιαστική διαφορά για τον παρατηρητή, καθώς η στάση του είναι η ίδια (αδιαφορία).

Συνοπτικά, η φράση εκφράζει την απόλυτη αδιαφορία και την έλλειψη διακρίσεων απέναντι σε κάτι καλό ή κακό.

Τα πάντα δοκιμάζετε, το καλό κατέχετε.

Να δοκιμάζουμε τα πάντα, αλλά να κρατάμε μόνο το καλό.

Η φράση «Τα πάντα δοκιμάζετε, το καλό κατέχετε» είναι βιβλική (Α΄ Θεσσαλονικείς 5:21, του **Αποστόλου Παύλου**) και σημαίνει: Να εξετάζετε, να δοκιμάζετε και να κρίνετε τα πάντα με διάκριση, και να κρατάτε μόνο ό,τι είναι πραγματικά καλό, αληθινό και ωφέλιμο.

Με άλλα λόγια: Μην αποδέχεστε κάτι άκριτα, αλλά ούτε και να το απορρίπτετε χωρίς σκέψη. Αναζητήστε, ελέγξτε και κρατήστε το καλό.

Παρόμοιο αρχαίο γνωμικό του **Ισοκράτη**: Ουκ εν τω πολλώ το ευ, αλλ' εν τω ευ το πολύ. Δηλ. το καλό, η ποιότητα, δεν βρίσκεται στην ποσότητα, αλλά στην ποιότητα.

Τα πολλά λόγια είναι φτώχεια.

Η φλυαρία είναι ανώφελη και κουραστική.

Η φράση «τα πολλά λόγια είναι φτώχεια» είναι μία παροιμία που σημαίνει ότι η υπερβολική ομιλία είναι χωρίς νόημα και αξία, αντίθετα με την ουσιαστική και περιεκτική έκφραση. Η ουσία βρίσκεται στην ποιότητα του λόγου και όχι στην ποσότητά του, αφού η υπερβολή αποδυναμώνει το μήνυμα.

Σημασία: Η παροιμία υποδηλώνει ότι οι φλύαροι άνθρωποι δεν έχουν κάτι ουσιαστικό να πούνε, ενώ αντίθετα, αυτός που μιλάει λίγο, αλλά περιεκτικά, είναι πιο παραγωγικός και έχει περισσότερη αξία.

Παράδειγμα: Ένας μύθος από την αρχαία Ελλάδα αναφέρεται σε μια πόλη που έστειλε πρέσβεις στη Σπάρτη για σιτάρι. Ο ένας πρέσβης μιλούσε για ώρες, αλλά οι Σπαρτιάτες δεν μπορούσαν να καταλάβουν τι ήθελε, οπότε τον έδιωξαν χωρίς βοήθεια.

Αρχαία ρίζα: Η παροιμία έχει αρχαία ρίζα και εκφράζεται με τη φράση του **Ισοκράτη**: Ουκ εν τω πολλώ το ευ, αλλ' εν τω ευ το πολύ, που σημαίνει «η καλοσύνη δεν βρίσκεται στο πολύ, αλλά το πολύ βρίσκεται στο καλό».

Τα 'φαγι τα ψωμιά τ' αυτός η γέρους.

Είναι έτοιμος να πεθάνει.

Η έκφραση «τα έφαγε τα ψωμιά του» σημαίνει ότι κάποιος ή κάτι έχει τελειώσει, έχει φθαρεί υπερβολικά από τη χρήση, έχει «σπαταλήσει» τις δυνάμεις του ή ότι η ζωή και η καριέρα του πλησιάζει στο τέλος (όταν αναφέρεται σε πρόσωπο), δηλαδή είναι στο τέλος του δρόμου.

Για πράγματα: Έχει φθαρεί, έχει αχρηστευθεί από την πολλή χρήση (π.χ. ένα παλιό μηχανάκι).

Για ανθρώπους: Έχει γεράσει πολύ, έχει εξαντληθεί ή είναι στο τέλος της ζωής ή της καριέρας του (π.χ., ένας κουρασμένος αθλητής).

Στην ουσία, σημαίνει ότι έχουν «τελειώσει τα αποθέματα» ή ότι έχει φτάσει στο τέλος της πορείας του.

Τα φαινόμενα ξεγελούν.

Διότι πίσω απ' αυτά κρύβονται οι ατέλειες και τα σφάλματα.

Η φράση «τα φαινόμενα ξεγελούν» σημαίνει ότι αυτό που βλέπουμε ή φαίνεται με την πρώτη ματιά δεν είναι απαραίτητα και η αλήθεια. Οι εξωτερικές εντυπώσεις μπορεί να μας οδηγήσουν σε λάθος συμπεράσματα· χρειάζεται, δηλαδή, να κοιτάμε πιο βαθιά πριν κρίνουμε.

Συνώνυμες ιδέες:

Μην κρίνεις από την εμφάνιση

Η πρώτη εντύπωση μπορεί να είναι παραπλανητική

Δεν είναι όλα όπως φαίνονται

Τα φόρτουσι στουν κόκουρα.

Λέγεται κυρίως για το μαθητή εκείνον που «δεν τα παίρνει τα γράμματα» και είναι από τους τελευταίους στην τάξη.

Η φράση «τα φόρτωσε στον κόκορα» σημαίνει ότι κάποιος ανέλαβε όλα τα βάρη, τις ευθύνες ή τα προβλήματα πάνω του (τα «φόρτωσε στον εαυτό του»), ενώ άλλες πηγές ερμηνεύουν ότι αδιαφορεί για κάτι ή το πετάει στον άλλον, αλλά η πρώτη σημασία είναι πιο συχνή, δηλαδή παίρνει την κατάσταση στα χέρια του και αναλαμβάνει τα πάντα.

Κύρια σημασία: Να αναλάβει κάποιος τις ευθύνες για ένα πρόβλημα, να «σηκώσει το βάρος» ή να αναλάβει το κόστος/τις συνέπειες μιας κατάστασης.

Παραλλαγή σημασίας: Σε ορισμένες περιπτώσεις, μπορεί να σημαίνει αδιαφορία, δηλαδή να πετάει το πρόβλημα στον άλλο.

Παράδειγμα: «Αφού όλοι έφυγαν, τα φόρτωσε στον κόκορα και έφτιαξε μόνος του όλο το έργο».

Τα χάλια σ' έχ'ς.

Λέμε για τον αξιολύπητο άνθρωπο και την άσχημη μοίρα του.

Η παροιμία είναι: «Αυτά τα χάλια έχει η ρόκα όσο να γεμώσ' τ' αδράχτι», που σημαίνει ότι κάποιος έχει φτάσει σε πολύ άσχημη ή κακή κατάσταση (τα «χάλια» του) και η κατάσταση αυτή είναι πολύ δύσκολη ή παρατεταμένη, όπως η ρόκα (το φυτό) που μαζεύεται δύσκολα. Χρησιμοποιείται για να περιγράψει κάποιον που βρίσκεται σε άθλια κατάσταση, είτε σωματική, είτε ψυχική.

Σημασία: Περιγράφει κάποιον σε άθλια κατάσταση.

Χρήση: Όταν κάποιος είναι σε πολύ κακή κατάσταση.

Ταχιά να φέξ'.

Εύχομαι να περάσει ήσυχα η βραδιά. Μακριά οι σκέψεις και οι φροντίδες που μου χαλούν τον ύπνο.

Η φράση «ταχιά να φέξει» είναι λαϊκή/παραδοσιακή ελληνική έκφραση και σημαίνει: Αύριο το πρωί, μόλις ξημερώσει.

Κυριολεκτικά: ταχιά = νωρίς, σύντομα, την επόμενη μέρα·
να φέξει = να ξημερώσει.

Χρήση: Λέγεται συχνά σε αφηγήσεις, παραμύθια, δημοτικά τραγούδια ή στη διάλεκτο, π.χ. «Ταχιά να φέξει, θα ξεκινήσουμε το ταξίδι.» «Αύριο το πρωί θα φύγουμε.»

Ταχιά τουν κλαιν'.

Μετά έρχονται τα δυσάρεστα αποτελέσματα των πράξεών μας. Αύριο θα κλαίμε για τα σημερινά σφάλματά μας.

Η φράση «Ταχιά τον κλαίνε» σημαίνει ότι τον θρηνούν ή τον πενθούν πολύ νωρίς, δηλαδή πρόωρα, πριν τον θάνατό του ή πριν καν γίνει αντιληπτή η απώλειά του, σαν να τον θεωρούμε ήδη χαμένο. Το «ταχιά» (ή ταχέως) σημαίνει γρήγορα/σύντομα και εδώ χρησιμοποιείται μεταφορικά για την ένταση του πένθους, δείχνοντας ότι η θλίψη ήρθε πριν την ώρα της.

Επεξήγηση:

Ταχιά: Από το επίρρημα «ταχέως», που σημαίνει γρήγορα, σύντομα, βιαστικά, αύριο,

Τον κλαίνε: Τον θρηνούν, τον πενθούν, εκφράζουν τη λύπη τους για την απώλειά του.

Συνολικά, η έκφραση υποδηλώνει μια πρόωρη θλίψη ή πένθος, μια αίσθηση ότι το άτομο είναι ήδη «χαμένο» ή ότι η απώλεια είναι τόσο μεγάλη που ο θρήνος ξεκινάει πριν την ώρα του.

Τά 'χουμι τα μ'σα.

Η φράση αυτή λέγεται σε στιγμή αμνηχανίας και στενοχώριας, όταν, μεταξύ των άλλων φροντίδων και προβλημάτων που έχουμε, μας συμβεί ξαφνικά κάποιο καινούριο κακό.

Η παροιμία είναι: «Όποιος φυλάει τα ρούχα τ', έχει τα μισά» και σημαίνει ότι όποιος προσέχει τα υπάρχοντά του (τα ρούχα του), έχει καταφέρει ήδη να διασφαλίσει ένα μεγάλο μέρος της περιουσίας ή της επιτυχίας του, δηλαδή έχει «τα μισά» έτοιμα, αφού έχει προστατεύσει το βασικό.

Σημασία: Προσοχή στις λεπτομέρειες, προστασία των αγαθών, συντηρητικότητα.

Παρόμοια έκφραση: «Όποιος σέβεται τα ρούχα του» ή «Όποιος προσέχει τα υλικά του αγαθά».

► «Όποιους φ'λάει τα ρούχα τ', έχει τα μισά»,

Τα 'χ' τετρακόσια (τα μυαλά του).

Είναι πανέξυπνος (ιδιαίτερα για τους ηλικιωμένους).

Η φράση «τα έχει τετρακόσια» σημαίνει ότι κάποιος έχει πλήρη λογική, διανοητική διαύγεια και είναι σε θέση να σκέφτεται σωστά, δηλαδή δεν του λείπει τίποτα από τα «νοητικά» του βαρίδια, σε αντίθεση με τις εκφράσεις, που υπονοούν έλλειψη λογικής (π.χ., «δεν έχει δράμι μυαλό»). Χρησιμοποιείται για να τονίσει ότι κάποιος είναι ικανός και σε πλήρη επίγνωση των καταστάσεων, παρά τυχόν ηλικία ή εξωτερικές συνθήκες.

Σημασία: Διατηρεί την πνευματική του διαύγεια.

Παράδειγμα: «Μη βλέπεις που γέρασε· τα έχει τετρακόσια!».

Τ' αψί του ξίδι, τ' αγγειό τ' χαλάει

Όσοι έχουν οξύθυμο χαρακτήρα βλάπτουν κυρίως τον εαυτό τους. Η ερμηνεία είναι ότι η οργή και ο θυμός, σαν το ξίδι που είναι όξινο, καταστρέφουν τελικά εκείνον που τα νιώθει και τα εκφράζει, όπως το όξινο υγρό φθείρει το αγγείο που το περιέχει.

Την παραπάνω φράση τη λέμε για εκείνους που είναι ευέξαπτοι, συγχύζονται και θυμώνουν έντονα, με αποτέλεσμα να καταστρέφουν την υγεία τους, όπως το δυνατό ξίδι τρυπάει με την οξύτητά του το δοχείο.

Η παροιμία «Το αψύ το ξίδι το αγγειό του χαλάει» σημαίνει ότι όποιος είναι οξύθυμος ή κακότροπος, τελικά βλάπτει τον εαυτό του. Το δυνατό ξίδι (το αψύ) φθείρει το δοχείο του (το αγγειό), όπως η οξύθυμη συμπεριφορά καταστρέφει τον ίδιο τον άνθρωπο που την εκδηλώνει.

Ερμηνεία: Κάποιος που θυμώνει εύκολα ή είναι κακός, βλάπτει κυρίως τον εαυτό του, όχι τους άλλους.

Παραλλαγές: «Το δυνατό το ξίδι χαλάει το δοχείο του» ή «Το κακό το ξίδι τ' αγγειό το χαλά».

Τέλους καλό ούλα καλά.

Όσο άσχημα και αν περάσει κανείς, όλα ξεχνιούνται εάν το τελικό είναι καλό.

Η φράση «Τέλος καλό, όλα καλά» είναι μια πολύ γνωστή ελληνική παροιμία που σημαίνει ότι, αν το αποτέλεσμα μιας κατάστασης ή ενός γεγονότος είναι θετικό, τότε οι δυσκολίες και τα προβλήματα που μπορεί να προέκυψαν στην πορεία ξεχνιούνται ή θεωρούνται λιγότερο σημαντικά. Η παροιμία αυτή εκφράζει την ικανοποίηση για την αίσια έκβαση, ανεξαρτήτως της ταλαιπωρίας.

Σημασία: Όταν κάτι τελειώνει με επιτυχία, τότε όλα πήγαν καλά (even if the journey was difficult).

Αντίστοιχη αγγλική έκφραση: "All's well that ends well".

Χρήση: Χρησιμοποιείται συνήθως όταν κάποιος ξεπερνάει ένα εμπόδιο ή μια δυσκολία και η τελική έκβαση είναι ευχάριστη.

Σημείωση. Στην αρχαιότητα ο ρήτορας **Δημοσθένης** έγραψε σχετικά: *Προς γαρ το τελευταίον εκβάν έκαστον των πριν υπαρξάντων κρίνεται.*

Τέλους κι το Θιο δόξα.

Ας είμαστε ευχαριστημένοι που τελειώσαμε καλά ένα έργο, μια υπόθεση.

Η φράση «Τέλος και τω Θεώ δόξα» σημαίνει «Ευχαριστούμε τον Θεό για το καλό που συνέβη ή που αποφεύχθηκε» ή «Τέλειωσε κάτι καλά με τη βοήθεια του Θεού», εκφράζοντας ανακούφιση, ευχαριστία ή το ότι κάτι έφτασε στο τέλος του με θετική έκβαση. Χρησιμοποιείται συνήθως μετά από μια δύσκολη κατάσταση, για να δείξει ότι όλα πήγαν καλά, «δόξα τω Θεώ» για το αποτέλεσμα.

«Δόξα τω Θεώ»: Είναι μια έκφραση ευγνωμοσύνης προς τον Θεό. Η χρήση της δοτικής πτώσης «τω Θεώ» (αντί «τον Θεό») είναι αρχαϊκή, αλλά διατηρείται σε τέτοιες φράσεις.

«Τέλος και...»: Δείχνει ότι κάτι έχει ολοκληρωθεί και αυτή η ολοκλήρωση είναι θετική (με δόξα/ευχαριστία).

Συνολική σημασία: Είναι σαν να λέμε: «Επιτέλους, τέλειωσε και για αυτό ας ευχαριστήσουμε τον Θεό».

Τέρατα και σημεία.

Παράξενα και πρωτοφανή κακά, που συμβαίνουν.

Η φράση «σημεία και τέρατα» περιγράφει γεγονότα ή πράξεις που προκαλούν μεγάλη έκπληξη, δυσάρεστη έκπληξη ή σοκ, κάτι ασυνήθιστο και εντυπωσιακό, που ξεπερνά τα συνηθισμένα όρια, σαν να προέρχεται από θεϊκά ή υπερφυσικά σημάδια.

Η «σημασία» της έγκειται στην υπερβολή και την έμφαση: «σημείο» σημαίνει σημάδι/τεκμήριο, ενώ «τέρας» αρχικά σήμαινε ένα σπάνιο, ασυνήθιστο φυσικό φαινόμενο ή θαύμα, καθιστώντας τις λέξεις σχεδόν ταυτόσημες, αλλά η χρήση τους μαζί ενισχύει το νόημα του εξαιρετικού.

Σημασία της φράσης

Έκπληξη και κατάπληξη: Χρησιμοποιείται για να περιγράψει κάτι απίστευτο, που δεν το περίμενες (π.χ., «Στα ύποπτα κέντρα γίνονται σημεία και τέρατα»).

Υπερβολή: Είναι μια γλωσσική υπερβολή όπου δύο σχεδόν ταυτόσημες έννοιες (σημάδι και τέρας) συνδυάζονται για να δώσουν έμφαση στο ασυνήθιστο.

Ετυμολογία και προέλευση.

Σημείο (σήμα): Στην αρχαία ελληνική σήμαινε γνώρισμα, τεκμήριο, σημάδι (π.χ. Διοσμίες, οιωνοί από τον Δία).

Τέρας: Σήμαινε σπάνιο, ασυνήθιστο φυσικό φαινόμενο, θαύμα ή προγνωστικό (π.χ., «Λερ-

ναία Ὑδρα»), προερχόμενο από το λατινικό *monstrum* (υπενθυμίζω).

Συνδυασμός: Η φράση, παρόλο που «σημείο» και «τέρας» έχουν κοινή ρίζα στο «σημάδι», χρησιμοποιείται για έμφαση, όπως τα θείκά σημάδια.

Σημείωση. Η φράση προέρχεται από τις «Πράξεις των Αποστόλων» (β' 19) και έχει ως εξής: *Και δώσω τέρατα εν τω ουρανῷ ἄνω και σημεία ἐπὶ τῆς γῆς κάτω.*

Τέρμα τα δίφραγκα.

Τελείωσαν τα κέρματα.

Η φράση αυτή λεγόταν από τους εισπράκτορες των λεωφορείων της Αθήνας, όταν τελείωνε η διαδρομή των λεωφορείων του δίφραγκου.

Η φράση «Τέρμα τα δίφραγκα» σημαίνει «Ός εδώ», «Μέχρι εδώ ήταν» ή «Τέλος», δηλαδή ότι κάτι τελείωσε οριστικά, δεν πρόκειται να συνεχιστεί, ή έχει παρθεί μια οριστική απόφαση. Η προέλευσή της συνδέεται με τις τιμές των λεωφορείων τη δεκαετία του '50, όπου οι εισπράκτορες ανακοίνωναν το τέλος της διαδρομής φωνάζοντας την τιμή των εισιτηρίων (π.χ., «τέρμα τα μία και τριάντα»), με τα «δίφραγκα» (δύο δραχμές) να επιβιώνουν ως η χαρακτηριστική έκφραση.

Σημασία: Ότι κάτι έχει φτάσει στο τέλος του, δεν υπάρχει άλλη συνέχεια ή επιλογή.

Προέλευση: Από τα εισιτήρια των λεωφορείων (δεκαετία '50), όπου το «τέρμα τα δίφραγκα» σήμαινε ότι τα εισιτήρια αυτής της αξίας τελείωσαν.

Συνώνυμες εκφράσεις: «Ός εδώ και μη παρέκει», «Δεν πάει άλλο».

Τζιάμπα ξιδ' γλυκό σαν μέλ'.

Η παροιμία είναι «ξίδι χάρισμα, γλυκό σαν μέλι» και σημαίνει πως οτιδήποτε προσφέρεται δωρεάν, ακόμα κι αν είναι κάτι φαινομενικά ευτελές όπως το ξίδι, είναι καλοδεχούμενο και πολύτιμο σαν το μέλι. Εκφράζει την ευγνωμοσύνη για την προσφορά και την αποδοχή κάθε δώρου, ανεξαρτήτως της αξίας του.

Εξήγηση: Η παροιμία τονίζει την αξία της χειρονομίας και της ευγένειας, παρά την υλική αξία του δώρου.

Σημασία: Μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να πει κάποιος ότι δέχεται κάθε προσφορά, όσο μικρή κι αν είναι.

Την έκανα φ'σεκ'.

Έφαγα πολύ και καλά. Γέμισα την κοιλιά μου σαν να ήταν φουσέκι.

Η φράση «την έκανα φουσέκι την κοιλιά μου» σημαίνει ότι έφαγα πάρα πολύ, «έσκασα» από το φαγητό.

Η αντίστοιχη παροιμία / λαϊκή έκφραση είναι: «Έσκασα στο φαγητό», «Έγινα φούσκα», «Έγινα φουσκωτός/φουσέκι από το φαγητό».

Πιο παραδοσιακή παροιμία με το ίδιο νόημα: «Έφαγα του σκασμού», «Έσκασε το στομάχι μου».

Την έχ' διμέν' τη γαϊδούρα τ'.

Είναι προετοιμασμένος και εξασφαλισμένος για κάθε τι.

Η παροιμία «την έχει δεμένη τη γαϊδούρα του» σημαίνει ότι κάποιος νιώθει σίγουρος, εξασφαλισμένος, χωρίς καμία ανησυχία, επειδή έχει φροντίσει να καλύψει τα συμφέροντά του ή έχει πάρει μέτρα ώστε να μην κινδυνεύει από καμία ανατροπή.

Χρησιμοποιείται συχνά με μια ελαφρά ειρωνική διάθεση, για να δείξει ότι κάποιος είναι «βολεμένος» και δεν τον απασχολούν δυσκολίες που ίσως επηρεάζουν τους άλλους.

Παράδειγμα: Δεν τον νοιάζουν οι περικοπές, την έχει δεμένη τη γαϊδούρα του με το ενοίκιο που παίρνει κάθε μήνα.

Την έχ' λιρουμέν' τη φουλιά τ'.

Έσφαλε και έκανε βρωμοδουλειές.

Η φράση «Την έχει λερωμένη τη φουλιά του» σημαίνει ότι κάποιος έχει κάνει κάτι ανήθικο, ανέντιμο, αξιοκατάκριτο ή μεμπτό και γι' αυτό έχει ενοχές, δηλαδή είναι «καθαρός» ως προς το τι έκανε, αλλά είναι ηθικά «βρώμικος». Αναφέρεται σε άτομα που έχουν εμπλακεί σε κάτι κακό ή παράνομο και έχουν «λερώσει» την υπόθεσή τους με την πράξη τους.

Συγκεκριμένη σημασία: Κάποιος που έχει κάνει κάτι «περίεργο» ή «βρώμικο» και τώρα ντρέπεται ή φοβάται να το αποκαλύψει.

► Εχ' λιρουμέν' τη φουλιά τ'.

Την πάτησες

Η πράξη σου αυτή έφερε την πλήρη αποτυχία. Έκαμες αυτό που δεν έπρεπε να κάμεις.

Η φράση «Την πάτησες» σημαίνει ότι κάποιος έκανε ένα λάθος, «έπεσε» σε μια παγίδα, ξεγελάστηκε ή «πιάστηκε» σε κάτι που δεν έπρεπε, δηλαδή έπαθε κάτι κακό, έχασε ή «ξόφλησε» - μια καθημερινή έκφραση που δείχνει ότι το άτομο αυτό έχει «την κακή του την τύχη» σε μια συγκεκριμένη κατάσταση.

Σημασίες της φράσης:

Έκανες λάθος: Είσαι σε δυσμενή θέση λόγω της πράξης σου.

Ξεγελάστηκες: Έπεσες θύμα εξαπάτησης ή πλάνης.

«Χάλασε» κάτι: Υπέστης μια αρνητική συνέπεια.

Είσαι τελειωμένος/ξοφλημένος (σε μεταφορική έννοια): Η κατάσταση είναι πολύ δύσκολη και δεν μπορείς να βρεις λύση.

Παράδειγμα: «Αν πεις ψέματα στην άλλη την παρέα, την πάτησες σίγουρα!» (Αν πεις ψέματα στην άλλη παρέα, θα έχεις πρόβλημα).

Την τρίχα την κάν' τριχιά.

Μεγαλοποιεί τα πάντα, θέλοντας να επιδεικνύεται.

Η παροιμία «Την τρίχα την κάνει τριχιά» σημαίνει ότι κάποιος μεγαλοποιεί υπερβολικά κάτι ασήμαντο, το παρουσιάζει σαν πολύ σπουδαίο ή δραματικό ενώ δεν είναι, δηλαδή κάνει μια μικρή αφορμή ή ένα μικρό πρόβλημα, τεράστιο. Χρησιμοποιείται συχνά ως αντίδραση σε υπερβολές και δραματοποιήσεις.

Ερμηνεία: Μετατρέπει κάτι μικρό (μια τρίχα) σε κάτι πολύ πιο μεγάλο και σημαντικό (τριχιά), που είναι «μακριά» και δύσκολο να διαχειριστεί.

Χρήση: Όταν κάποιος παραπονιέται υπερβολικά για κάτι ασήμαντο ή κάνει θέμα εκεί που δεν χρειάζεται, λες «Μην κάνεις την τρίχα τριχιά!».

Τη στείλαμι για μαμή, κάθισι κι στα βαφτίσια.

Για τον άνθρωπο που τελειώνει μια δουλειά, η οποία του ανατίθεται και αντί να αναλάβει από τον κύριό του άλλη εργασία, αυτός την επιλέγει μόνος του, αυθαίρετα επειδή ίσως είναι και επικερδής.

Η παροιμία «Τη στείλαμε για μαμή, κάθισε κι στα βαφτίσια» σημαίνει ότι: Κάποιος που τον έστειλαν να κάνει μια συγκεκριμένη δουλειά, ανακατεύεται τελικά και σε άλλες που δεν του ανατέθηκαν, ή αναλαμβάνει περισσότερα από όσα χρειάζεται.

Χρησιμοποιείται συνήθως με χιουμοριστικό ή ελαφρά ειρωνικό τόνο, για άτομα που «ανακατεύονται» παραπάνω απ' όσο πρέπει ή που εκμεταλλεύονται μια περίπτωση για να συμμετέχουν και σε κάτι που δεν ήταν δική τους δουλειά.

Της νύχτας τα καμώματα τα βλέπει η μέρα και γελάει.

Η παροιμία σημαίνει ότι οι κρυφές, συχνά πονηρές ή αμφιλεγόμενες πράξεις που γίνονται το βράδυ, αποκαλύπτονται και φαίνονται γελοίες, όταν έρχεται η ημέρα. Αναφέρεται στο πόσο προφανές γίνεται κάτι όταν το βλέπει κάποιος άλλος από έξω ή πόσο παράλογες είναι οι πράξεις κάποιου, όταν οι συνθήκες αλλάζουν.

Ερμηνεία: Συχνά χρησιμοποιείται για να υποδηλώσει ότι οι πράξεις κάποιου, που εκείνη τη στιγμή νομίζει ότι είναι έξυπνες ή κρυφές, είναι στην πραγματικότητα ανόητες και τελικά θα αποκαλυφθούν.

Η φράση «Της νύχτας τα καμώματα τα βλέπει η μέρα και γελάει» σημαίνει ότι οι πράξεις που γίνονται κρυφά ή στη σκιά (της νύχτας) τελικά αποκαλύπτονται στο φως της ημέρας και τότε είτε αποδεικνύονται γελοίες, είτε ασήμαντες, είτε αποκαλύπτεται η αλήθεια τους, προκαλώντας ειρωνεία ή γέλιο.

Ερμηνεία: Αυτά που κάποιος νομίζει ότι κάνει κρυφά ή πονηρά τη νύχτα, την ημέρα αποκαλύπτονται, χάνουν τη δύναμή τους και φαίνονται γελοία.

Χρήση: Χρησιμοποιείται για να τονίσει ότι η αλήθεια πάντα στο τέλος φανερώνεται και τα μυστικά αποκαλύπτονται.

Τι γυρεύ' η αλ'πού στου παζάρ';

Λέγεται για κάποιον που σπάνια και παράξενα εμφανίζεται στον κόσμο.

Η παροιμία «Τι γυρεύει η αλεπού στο παζάρι»; σημαίνει «Τι δουλειά έχει αυτός ο άνθρωπος σε αυτό το μέρος/συζήτηση/κατάσταση, όπου δεν του ταιριάζει ή είναι επικίνδυνο για τους άλλους και τον ίδιο», εκφράζοντας την ακαταλληλότητα και τις ύποπτες προθέσεις κάποιου που βρίσκεται σε λάθος μέρος, όπως ακριβώς η αλεπού (που είναι πονηρή και θηρευτής) σε ένα παζάρι με κοτόπουλα ή άλλα ευάλωτα πράγματα.

Σημασία: Αναφέρεται σε κάποιον που έχει κακές προθέσεις, είναι πονηρός ή δεν έχει δουλειά να κάνει κάπου, ειδικά όταν πρόκειται για κάτι που αφορά την κλοπή, την εξαπάτηση ή τη βλάβη των άλλων.

Συμφραζόμενα: Μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να περιγράψει κάποιον που είναι άσχετος με ένα θέμα ή που βρίσκεται σε μια κατάσταση για να εκμεταλλευτεί την ευκαιρία.

Τι είναι η κάβουρας, τι είναι του ζ'μι 'τ'.

Πάρα πολύ λίγο και ανεπαρκές.

Λέγεται για κάτι που δεν επαρκεί, διότι είναι λίγο σε ποσότητα ή για κάποιον που δεν έχει τις ικανότητες να πετύχει ένα στόχο.

Ο «κάβουρας» στην έκφραση «τι είναι ο κάβουρας, τι το ζουμί του» αναφέρεται κυρίως στο ίδιο το θαλασσινό (καβούρι) ή σε μικρό, ασήμαντο πράγμα/ποσότητα και η φράση σημαίνει πως κάτι είναι τόσο λίγο και ασήμαντο (όπως το ζουμί ενός καβουριού σε σχέση με όλο το πλάσμα) που στην ουσία δεν αξίζει καν να το αναφέρεις, δηλαδή κάτι είναι τελείως ανεπαρκές, χωρίς αξία ή υπόσταση. Το «ζουμί» εδώ συμβολίζει το ελάχιστο, αυτό που απομένει και είναι αμελητέο.

Τι είναι ο κάβουρας (στην έκφραση).

Το ζώο: Το θαλάσσιο καρκινοειδές (καβούρι).

Η σημασία στην έκφραση: Μια μικρή ποσότητα ή ένα ασήμαντο μέρος ενός πράγματος.

Τι είναι το ζουμί του.

Η έννοια: Το ελάχιστο, το υπολειπόμενο, ο χυμός που βγαίνει από το καβούρι όταν το ζεματίζουμε.

Η συμβολική σημασία: Αυτό το ελάχιστο που απομένει (το ζουμί) είναι τόσο μικρό, που δεν ξεχωρίζει καν από την ύπαρξη του ίδιου του «κάβουρα» - δείχνει την απόλυτη έλλειψη ουσίας.

Σημασία της έκφρασης:

Ασημαντότητα: Χρησιμοποιείται για να τονίσει ότι κάτι είναι πολύ μικρό σε ποσότητα, αξία ή σημασία, τόσο ώστε να είναι σχεδόν ανύπαρκτο ή μηδαμινό.

Παράδειγμα: «Έδωσε τόση λίγη βοήθεια; Τι είναι ο κάβουρας, τι το ζουμί του!».

Τι έπαθε του ξέρου, τι θα πάθου δεν του ξέρου.

Αυτά που έπαθα τα ξεπέρασα και ανήκουν πια στο παρελθόν, για τα καινούρια που θα

έρθουν δεν ξέρω πως θα τα αντιμετωπίσω. Το παρελθόν είναι γνωστό, το μέλλον είναι άγνωστο.

Η φράση «Τι έπαθε το ξέρω, τι θα πάθω δεν το ξέρω» σημαίνει ότι ίσως γνωρίζουμε το παρελθόν ή τις συνθήκες κάποιου, αλλά η άγνωστη κατάσταση του μέλλοντος και οι απρόβλεπτες συνέπειες, το «τι θα πάθω», είναι αυτά που προκαλούν πραγματική ανησυχία και ανασφάλεια, τονίζοντας την αγωνία και την αβεβαιότητα μπροστά σε κάτι άγνωστο, ειδικά σε θέματα υγείας ή προσωπικής κατάστασης.

Ανάλυση της φράσης

«Τι έπαθε το ξέρω»: Αναφέρεται σε κάτι που έχει ήδη συμβεί, ένα γεγονός του παρελθόντος ή μια δεδομένη κατάσταση. Είτε πρόκειται για μια αρρώστια, είτε για ένα ατύχημα, είτε για μια ψυχολογική κατάσταση, το «τι» έχει ήδη διαγνωστεί και είναι γνωστό στον ομιλητή.

«Τι θα πάθω δεν το ξέρω»: Αυτό είναι το κρίσιμο σημείο. Δείχνει την άγνωστη έκβαση, τις πιθανές επιπλοκές, την εξέλιξη της κατάστασης στο μέλλον. Η αβεβαιότητα για την πορεία της ασθένειας, την ανάρρωση ή τις μακροπρόθεσμες συνέπειες είναι αυτό που δημιουργεί φόβο.

Σημασία: Η φράση εκφράζει την αγωνία του «μετά», την έλλειψη ελέγχου και τη δυσκολία να προετοιμαστεί κανείς για το άγνωστο, παρά για το ήδη γνωστό (και ίσως διαχειρίσιμο) παρελθόν. Είναι μια έκφραση ανασφάλειας και άγχους για το μέλλον και τις επιπτώσεις.

Παράδειγμα εφαρμογής.

Σε ένα ιατρικό πλαίσιο, σημαίνει: «Ξέρω τι έχω (π.χ., έναν όγκο), αλλά δεν ξέρω αν θα περάσει, αν θα γίνει χειρότερο, αν θα αντιμετωπιστεί, αν θα μείνει πίσω κάτι μόνιμο».

Η άγνωστη πορεία της θεραπείας και της ανάρρωσης είναι που φοβίζει, όχι τόσο η διάγνωση καθαυτή.

-Τι έχουν τα βουνά κι σειόντι;

- Βινισιώτις παν' κι ξύνοντι.

Λεγόταν πειραχτικά στη περίοδο της Κατοχής με την πολλή ψείρα.

Καναλιώτικη παροιμία, που αναφέρεται στους Βουνεσιώτες (τους κατοίκους του χωριού Βουνέσι που μετονομάστηκε σήμερα σε Μορφοβούνι), Την περίοδο της Κατοχής 1941 – 1944, υπήρχε η επιδημία της ψώρας σε όλα τα γύρω χωριά και περισσότερο στο Μορφοβούνι.

Για να διασκεδάσει, λοιπόν, την κατάσταση αυτή, ο στιχοπλόκος τότε των Καναλιών **Χρήστος Τσικρίκας** σκαρφίστηκε το δίστιχο αυτό, που θέλει να πει: Τόσο μεγάλη ήταν η φαγούρα που είχαν οι Βουνεσιώτες από την ψώρα, ώστε για να την απαλύνουν, πήγαιναν στα δένδρα και ξύνονταν. Και τα κλαριά των δέντρων από το πολύ το ξύσιμο κουνιόνταν πέρα δώθε.

Η παρομοίωση, βέβαια, ήταν μεγιστοποιημένη επίτηδες για να προκαλέσει τη θυμηδία και το γέλιο.

Τι κάν' νιάου – νιάου στα κираμίδια.

Λέγεται για κάτι πολύ εύκολο και κατανοητό.

Η φράση «Τι κάνει νιάου-νιάου στα κираμίδια;» εκφράζει έκπληξη, απορία ή σαστιμάρα μπροστά σε κάτι παράλογο, εξωφρενικό, αδιανόητο ή πολύ περίεργο, σαν να βλέπεις μια γάτα να κάνει κάτι που δεν θα έπρεπε να κάνει (νιάου) πάνω στα κираμίδια – είναι μια έκφραση θαυμασμού για το πόσο απίθανη είναι η κατάσταση!

Σημασία: Παραλογισμός, αδιανόητο, εκπληκτικό, περίεργο.

Χρήση: Το λέμε όταν κάτι μας κάνει να αναρωτιόμαστε «πώς γίνεται αυτό;» ή «τι φάση;».

Παράδειγμα: Αν κάποιος σου πει ότι είδε έναν σκύλο να οδηγεί αυτοκίνητο, θα μπορούσες να πεις «Τι κάνει νιάου-νιάου στα κираμίδια;».

Τιλεία και παύλα.

Οριστικό τέλος μιας υπόθεσης, ενέργειας ή κατάστασης.

Η έκφραση «τελεία και παύλα» σημαίνει οριστικό τέλος, ότι κάτι έχει κλείσει οριστικά και αμετάκλητα, σαν να τελειώνει μια πρόταση και να μπαίνει ένα σημείο στίξης που δείχνει ολοκληρωμένη σκέψη, άρα τέρμα, οριστικό κλείσιμο ή «ως εδώ». Χρησιμοποιείται για να δηλώσει το τέλος μιας δουλειάς, μια οριστική απόφαση ή ότι μια υπόθεση έκλεισε.

Πώς χρησιμοποιείται:

Στη γραφή: Το σημείο στίξης «.-» (τελεία και παύλα) μπαίνει στο τέλος κειμένου για να δείξει οριστική λήξη, όπως ακριβώς το «.» (τελεία) δηλώνει τέλος πρότασης.

Στην Έκφραση: «Τέλειωσε και παύλα» δηλώνει το οριστικό τέλος.

Παράδειγμα: «Δεν υπάρχει επιστροφή. Τέλειωσε και παύλα» (δηλαδή, τελείωσε οριστικά, δεν υπάρχει άλλη συζήτηση).

Τιλείουσιν τα ψέματα.

Όχι πλέον δικαιολογίες και ανοησίες.

Η φράση «Τελείωσαν τα ψέματα» σημαίνει ότι η κατάσταση έφτασε στο τέλος της, δεν υπάρχουν πλέον περιθώρια για αναβολές, δικαιολογίες ή αποφυγές και η αλήθεια ή η πραγματικότητα πρέπει να αποκαλυφθεί/αντιμετωπιστεί, σηματοδοτώντας ένα σημείο καμπής όπου δεν μπορούν να κρατηθούν άλλο μυστικά.

Σημασία: Φτάσαμε στο σημείο να μην μπορούμε να συνεχίσουμε να λέμε ψέματα/να προσποιούμαστε.

Συνώνυμες εκφράσεις: «Τέρμα τα ψέματα», «Σώθηκαν τα ψέματα».

Συνθήκη: Η φράση χρησιμοποιείται όταν κάτι κρίσιμο συμβαίνει, απαιτώντας ειλικρίνεια και αντιμετώπιση της πραγματικότητας, όπως π.χ. σε ένα δύσκολο πρόβλημα, μια διαφωνία ή μια αποκάλυψη.

Τιλυταίους κι καταϊδρωμένους.

Λέγεται για κάποιον που τερματίζει τελευταίος σε ένα αγώνισμα με πολύ κόπο.

Η φράση «Τελευταίος και καταϊδρωμένος» σημαίνει ότι κάποιος φτάνει κάπου πολύ αργά, κουρασμένος και ιδρωμένος, συνήθως μετά από μεγάλη προσπάθεια ή τρέξιμο και αυτό το λέμε ειρωνικά ή πειραχτικά για κάποιον που είναι τόσο αργοπορημένος που φάνηκε σαν να έκανε αγώνα δρόμου για να φτάσει.

Τελευταίος: Φτάνει τελευταίος, στο τέλος, πολύ αργά.

Καταϊδρωμένος: Πάρα πολύ ιδρωμένος, μούσκεμα στον ιδρώτα, δείχνοντας υπερβολική προσπάθεια ή κόπο.

Συνολικά, η φράση περιγράφει κάποιον που φτάνει κάπου σε κακή κατάσταση, φανερά καταβεβλημένος από την καθυστέρηση, με ένα χιουμοριστικό ή ελαφρώς ειρωνικό τόνο.

Τίναξι τα πέταλα.

Τα ζώα στις τελευταίες στιγμές της ζωής τους, πριν ψοφήσουν, τινάζουν τα πόδια. Από την εικόνα αυτή βγήκε και η παραπάνω φράση και λέγεται υπονοώντας ότι αυτός πέθανε.

Η φράση «τίναξε τα πέταλα» σημαίνει περιφρονητικά ή απαξιωτικά ότι κάποιος πέθανε ή ότι ένα δέντρο πέταξε τα πέταλα (έχασε τα άνθη του) και μπορεί να χρησιμοποιηθεί μεταφορικά για κάτι που φεύγει από την ζωή/ηλικία, συνήθως με μια δόση ειρωνείας ή αποδοκιμασίας για το νεκρό άτομο.

Σημασία της φράσης:

Περιφρονητική αναφορά στον θάνατο: Χρησιμοποιείται για κάποιον που δεν συμπαθούσαν ιδιαίτερα, δηλώνοντας την «αποχώρησή» του από τη ζωή με αρνητική διάθεση.

Φυσική περιγραφή: Στην κυριολεξία, περιγράφει ένα δέντρο ή φυτό που χάνει τα άνθη του (πέταλα), συνήθως στο τέλος της ανθοφορίας του.

Προέλευση: Η έκφραση πιθανότατα προέρχεται από την εικόνα ενός δέντρου που «ρίχνει» τα πέταλα του, και μεταφέρθηκε για να περιγράψει τον θάνατο, με την έννοια του «τέλους» ή της «πτώσης».

Συνοπτικά: Είναι μια έκφραση που συνδυάζει την εικόνα της φύσης (άνθη που πέφτουν) με μια κοινωνική ή συναισθηματική διάσταση (θάνατος κάποιου που δεν εκτιμάται), πάντα με αρνητικό ή σαρκαστικό τόνο.

Τιργιάζουν τα χνώτα μας.

Είμαστε ίδιοι, σε γνώμες, ιδέες και ενδιαφέροντα.

Η έκφραση «ταιριάζουν τα χνώτα μας» σημαίνει ότι δύο άνθρωποι έχουν παρόμοιες συνήθειες, χαρακτήρα, απόψεις ή ταιριάζουν αρμονικά στις σχέσεις τους, σαν να είχαν το ίδιο «χνούδι» (ένα ελαφρύ κάλυμμα) που τους κάνει να ταιριάζουν μεταξύ τους. Είναι μια μεταφορά που δείχνει συμβατότητα και καλή συνεννόηση.

Σημασία: Έχουμε τις ίδιες προτιμήσεις, σκεφτόμαστε παρόμοια, συμφωνούμε εύκολα.

Παράδειγμα: «Δεν το πιστεύω πόσο καλά ταιριάζαμε από την πρώτη στιγμή, ταιριάζουν τα χνώτα μας».

Τι ρίχν' ου Θιος κι δεν του δέχιτι η γη.

Η θέληση των ισχυρών είναι αναγκαστικά αποδεκτή από τους αδύνατους. Ό,τι κι αν ρίξει ο Θεός (ο ουρανός), βροχή, χιόνι, καλάζι, η γη το δέχεται αναγκαστικά.

Η φράση «Τι ρίχνει ο Θεός και δεν το δέχεται η Γη» (ή παρόμοιες παραλλαγές) αναφέρεται συνήθως στην οργή της φύσης, στις φυσικές καταστροφές (κατακλυσμοί, σεισμοί, ξηρασία) που ερμηνεύονται ως θεία τιμωρία για την ύβρι, την αδικία ή την αμαρτία των ανθρώπων, με τη Γη να «αρνείται» να αποδεχτεί (ή να «απορροφήσει») τα δεινά, στέλνοντάς τα πίσω με βίαιο τρόπο, δείχνοντας ότι οι πράξεις έχουν συνέπειες πέρα από το ανθρώπινο μέτρο.

Σημασία και ερμηνεία:

Θεία οργή και δίκαιο: Στην αρχαιοελληνική αντίληψη, οι θεοί τιμωρούσαν την αλαζονεία (ύβρι) των θνητών. Όταν ο άνθρωπος υπερβαίνει τα όριά του, οι θεότητες (όπως οι Ερινύες) τιμωρούν και η φύση αντιδρά.

Συνέπειες πράξεων: Η φράση υποδηλώνει ότι οι ανθρώπινες αμαρτίες (π.χ., αιμομιξία, ασέβεια) δεν μένουν ατιμώρητες και η τιμωρία έρχεται από ψηλά, «ρίχνοντας» συμφορές που η γη αδυνατεί να «χωνέψει».

Ανατροπή της τάξης: Η «άρνηση» της γης υποδηλώνει μια ανατροπή της φυσικής τάξης και αρμονίας, όπου το θείο «νοσεί» μέσα στην ερημιά των πόλεων και την έλλειψη σεβασμού.

Προέλευση και Παραλλαγές: Αν και δεν υπάρχει μία ακριβής αρχαία φράση, η έννοια είναι διαδεδομένη σε μύθους και τραγωδίες, όπως η τιμωρία του **Αγαμέμνονα** από τις Ερινύες μετά τη θυσία της **Ιφιγένειας** ή οι συνέπειες της ύβρεως του **Αίαντα**.

Στην ουσία, η φράση είναι μια ποιητική έκφραση της θρησκευτικής πεποίθησης ότι η αδικία και η ύβρις προκαλούν την οργή των θεών, η οποία εκδηλώνεται με καταστροφικά φαινόμενα που η ίδια η Γη αδυνατεί να «καταπιεί» ή να «συγχωρήσει».

Τι τα θελ'ς, τι τα γυρεύ'ς.

Μην τα ψάχνεις. Αυτή η κατάσταση είναι κακή, στραβή κι ανάποδη. Δεν υπάρχει περίπτωση να αλλάξει.

Η φράση «Τι τα θέλεις, τι τα γυρεύεις;» σημαίνει «Γιατί ασχολείσαι με αυτό/αυτά;», «Τι το ψάχνεις;» και εκφράζει απορία, ειρωνεία ή αποδοκιμασία, υπονοώντας πως αυτό που κάποιος προσπαθεί να κάνει ή να βρει είναι άσκοπο, περιττό, ή χαμηλής αξίας, σαν να μην έχει καμία σημασία.

Αναλυτικά η σημασία:

Απορία/Εκπληξη: «Δεν καταλαβαίνω γιατί ενδιαφέρεσαι για κάτι τέτοιο».

Ειρωνεία: «Αλήθεια, αυτό το βρίσκεις σημαντικό»;

Αποδοκιμασία/Περιφρόνηση: «Δεν αξίζει τον κόπο, άφησέ το».

Αναφορά σε «ψύλλους στ' άχυρα»: Μπορεί να συνδέεται με την έκφραση «ψύλλους στ' άχυρα», δηλαδή να ψάχνεις για κάτι ασήμαντο μέσα σε κάτι τεράστιο.

Στην ουσία, ρωτάει ποια η αξία ή η σχέση κάποιου με κάτι που θεωρείται ασήμαντο ή άχρηστο.

-Τι φκιάν'ς θεια;

- Κ'κια σπέρνω.

Λέγεται για κάποιον που δεν ασχολείται και με σπουδαία δουλειά.

Η παροιμία «Τι φκιάνεις θειά; – Κουκιά σπέρνω» (ή «Τι κάνεις θειά; – Κουκιά σπέρνω») χρησιμοποιείται όταν: Κάποιος κάνει μια προφανή ή αυτονόητη ερώτηση ή ρωτά κάτι που δεν έχει νόημα, ενοχλεί ή δεν χρειάζεται απάντηση.

Η απάντηση «κουκιά σπέρνω» είναι ειρωνική και σημαίνει: «Δεν βλέπεις τι κάνω;» ή «Ρωτάς κάτι χωρίς λόγο».

Έχει την ίδια λειτουργία με σύγχρονες φράσεις όπως: «Τι να κάνω; Τα προφανή!» «Δεν το βλέπεις»;

Τι χαλέβ' η αλ'πού στου παζάρ';

Λέγεται στην περίπτωση που συναντούμε κάποιον σε απίθανο μέρος. Επίσης τη λέμε σαν δικαιολογία όταν δεν θέλουμε να συμμετέχουμε σε κάποια εκδήλωση που είναι άσχετη με τα ενδιαφέροντά μας.

► Τι γυρεύ' η αλ'πού στου παζάρ';

Τι ψυχή θα παραδώσεις μουρί;

Η ψυχή που θα παραδώσεις θα είναι μολυσμένη με την αμαρτία αυτή, που έκανες σήμερα μπροστά μας.

Η φράση «Τι ψυχή θα παραδώσεις μαρή» είναι ένας σαρκαστικός ή ειρωνικός τρόπος να πεις ότι κάποιος κάνει κάτι πολύ μικρό ή ασήμαντο (δεν θα παραδώσει «ψυχή») ενώ υπονοεί το αντίθετο, δηλαδή μια τεράστια, ανεπανόρθωτη απώλεια ή θυσία, με έμφαση στο ότι αυτό που κάνει δεν έχει καμία ουσιαστική σημασία μπροστά σε μια μεγάλη «θυσία» που θα έπρεπε να κάνει. Είναι σαν να λες «Δεν παραδίδεις ψυχή στον Άδη, τι ακριβώς θυσιάζεις, την ασημαντότητά σου;».

Στην ουσία, η φράση χρησιμοποιείται για να κοροϊδέψει κάποιον που:

Υπερβάλλει για κάτι ασήμαντο, που κάνει ή προσφέρει.

Υποτιμά μια πραγματικά μεγάλη προσπάθεια ή θυσία.

Δεν έχει «τα κότσια» να κάνει αυτό που πραγματικά χρειάζεται.

Σε πιο απλά λόγια, είναι σαν να λέει «Μα τι να παραδώσεις, αφού δεν έχεις τίποτα σπουδαίο να δώσεις;».

Το 'βγαλι τα μάτια.

Έκαμε κάτι σε υπερβολικό βαθμό. Έφαγε ή ήπια πολύ, πίεσε κάποιον να εργαστεί περισσότερο από το κανονικό, καταχράστηκε την καλοσύνη κάποιου κ.λπ.

Η φράση «το έβγαλε τα μάτια» σημαίνει ότι κάποιος έπαθε μεγάλη ζημιά, ταλαιπωρήθηκε πολύ, «έσκισε» τα μάτια του με την προσπάθεια (π.χ. να βρει κάτι, να διαβάσει, να δουλέψει) ή υπέφερε τόσο πολύ που σχεδόν τα «έβγαλε» από την ένταση, δηλαδή κατέστρεψε την όρασή του ή την ψυχική του ηρεμία λόγω μιας επίπονης διαδικασίας. Χρησιμοποιείται για να τονίσει την υπερβολική προσπάθεια, τον κόπο ή τη στεναχώρια..

Σημασία: Έπαθε μεγάλη ζημιά/ταλαιπωρήθηκε αφάνταστα.

Χρήση: «Έψαχνε τα έγγραφα μια εβδομάδα και τα έβγαλε τα μάτια του μέχρι να τα βρει» ή «Εκλαιγε τόσο πολύ που τα έβγαλε τα μάτια της».

Το 'βγαλι του ιμάν.

Του έβγαλε το λάδι. Τον ξεζούμισε.

► Σ' έχου ιμάν' (Σ' έχου μανία).

Το γοργόν και χάριν έχει.

Κάθε τι που γίνεται γρήγορα και ωραία είναι χαριτωμένο.

Η παροιμία «Το γοργόν και χάριν έχει» σημαίνει ότι η ταχύτητα, η βιασύνη και η γρήγορη εκτέλεση μιας δουλειάς δεν είναι μόνο αποτελεσματική, αλλά και κομψή, χαριτωμένη, και τελικά προτιμητέα, υποδηλώνοντας ότι η αποφασιστικότητα και η έγκαιρη δράση φέρνουν καλύτερα αποτελέσματα και είναι πιο «καλοδεχούμενη» από την αναβλητικότητα. Δίνει έμφαση στο ότι το να «κινείσαι γρήγορα» (γοργόν) έχει νόημα (χάριν έχει).

Γοργόν (Γοργά): Σημαίνει γρήγορα, με σπουδή, χωρίς καθυστέρηση.

Χάριν έχει: Σημαίνει ότι έχει χάρη, κομψότητα, νόημα ή ότι είναι ευπρόσδεκτο και ωφέλιμο (σε αντίθεση με το να «σκοντάφτεις» ή να «βιάζεσαι» με κακό τρόπο).

Στην ουσία, η παροιμία είναι μια προτροπή για δράση και όχι για αναβλητικότητα, τονίζοντας ότι η ταχύτητα στην εκτέλεση (όταν γίνεται σωστά) έχει αξία.

Το δις εξαμαρτείν ουκ ανδρός σοφού.

Η φράση: «Το δις εξαμαρτείν ουκ ανδρός σοφού» σημαίνει ότι το να επαναλαμβάνεις το ίδιο λάθος δύο φορές δεν συνάδει με την σοφία ενός ευφυούς ανθρώπου, δηλαδή ένας σοφός μαθαίνει από τα λάθη του και δεν τα επαναλαμβάνει, υπογραμμίζοντας την αξία της

σύνεσης και της διορατικότητας.

Ανάλυση της φράσης:

Το δις εξαμαρτείν: Το να κάνεις λάθος δύο φορές (δισ = δύο φορές, εξαμαρτείν = κάνω λάθος).

ουκ ανδρός σοφού: δεν ανήκει σε σοφό άνθρωπο.

Συνώνυμες / Παρόμοιες εκφράσεις:

«Άβυσσος άβυσσον επικαλείται» (ένα λάθος οδηγεί σε άλλα).

Η έμφαση στην αποφυγή της επανάληψης σφαλμάτων είναι κοινή στη σοφία και τη φιλοσοφία (π.χ. «γνώθι σαυτόν»).

Το λακωνίζειν εστί φιλοσοφείν

Η φράση «Το λακωνίζειν εστί φιλοσοφείν» σημαίνει ότι το να μιλάς λίγα και περιεκτικά (λακωνίζεις) είναι ουσιαστικά το να φιλοσοφείς, δηλαδή να εκφράζεσαι με σοφία, ακρίβεια, ουσία και να αποφεύγεις τα περιττά λόγια, κάτι που προάγει τη βαθιά σκέψη και την ειλικρινή επικοινωνία, όπως οι Σπαρτιάτες.

«Το λακωνίζειν»: Το να εκφράζεσαι με τον τρόπο των Λακεδαιμονίων (Σπαρτιατών), δηλαδή σύντομα, περιεκτικά και ουσιαστικά (βραχυλογία, λιτότητα).

«εστί»: είναι.

«φιλοσοφείν»: το να φιλοσοφείς, να σκέφτεσαι βαθιά, να εκφράζεσαι σοφά, με ακρίβεια και περιεχόμενο.

Σημασία και ερμηνεία

Συντομία και περιεκτικότητα: Η φράση εξυμνεί την αξία της λιτότητας στον λόγο, όπου κάθε λέξη μετράει και έχει βάρος.

Σοφία και ουσία: Η λιτή έκφραση προϋποθέτει ικανότητα και στοχαστικότητα, καθώς απαιτεί να φτάσεις στην ουσία του πράγματος και να την αποδώσεις καθαρά.

Αποφυγή φλυαρίας: Αντιπαραβάλλεται με τον φλύαρο λόγο που συχνά κρύβει την αλήθεια ή παγίδες, σε αντίθεση με τον «καθαρό» λακωνικό λόγο που προάγει την επικοινωνία και την κατανόηση.

Παιδευτικός χαρακτήρας: Η λακωνικότητα θεωρείται παιδευτική, καθώς η σοφία συχνά κωδικοποιείται σε επιγράμματα και σύντομες εκφράσεις που μένουν στη μνήμη.

Το μεγάλο ψάρι τρώει το μικρό.

Η φράση «Το μεγάλο ψάρι τρώει το μικρό» σημαίνει ότι οι ισχυροί επικρατούν των αδύναμων, οι δυνατοί εκμεταλλεύονται τους αδύναμους και η ιεραρχία και η «φυσική τάξη» της εκμετάλλευσης επικρατεί σε κοινωνίες, επιχειρήσεις ή κάθε είδους σύστημα. Χρησιμοποιείται για να περιγράψει μια κατάσταση, όπου η δύναμη καθορίζει το αποτέλεσμα, και οι νόμοι ή οι κανόνες δεν εμποδίζουν την κυριαρχία του ισχυρότερου, όπως συμβαίνει στη φύση.

Αναλυτικά η σημασία:

Εκμετάλλευση: Οι μεγαλύτεροι σε δύναμη, πλούτο ή επιρροή (τα «μεγάλα ψάρια») καταναλώνουν ή καταστρέφουν τους μικρότερους (τα «μικρά ψάρια»).

Κοινωνική αδικία: Αντικατοπτρίζει μια αδικία, όπου η θέση στην ιεραρχία (όχι η αξία) καθορίζει την επιβίωση και την επιτυχία.

Επιχειρηματικός κόσμος/Πολιτική: Εφαρμόζεται για μεγάλες εταιρείες που απορροφούν μικρότερες, ή για πολιτικούς που εκμεταλλεύονται τους ψηφοφόρους τους.

Φυσικός νόμος: Αρχικά περιγράφει τη βιολογική πραγματικότητα των τροφικών αλυσίδων, αλλά επεκτείνεται μεταφορικά σε ανθρώπινες σχέσεις.

Συνεπώς, η φράση εκφράζει την πικρή αλήθεια ότι συχνά η δύναμη «κυριαρχεί» και οι αδυναμίες των «μικρών» οδηγούν στην πτώση τους, ανεξάρτητα από την ηθική ή τη δικαιοσύνη.

Το μεν πνεύμα πρόθυμο, η δε σαρξ ασθενής.

Η φράση «Το μεν πνεύμα πρόθυμο, η δε σαρξ ασθενής» σημαίνει ότι η θέληση είναι καλή και πρόθυμη να κάνει κάτι, αλλά το σώμα δεν έχει τη δύναμη να το υλοποιήσει, συχνά λόγω κόπωσης ή άλλων σωματικών περιορισμών και προέρχεται από τη Βίβλο (Ευαγγέλιο **Ματθαίου**), όπου ο **Ιησούς** είπε στους μαθητές του που κοιμούνταν αντί να προσεύχονται.

Αναλυτική Σημασία:

Πνεύμα πρόθυμο: Υποδηλώνει την ισχυρή διάθεση, την καλή πρόθεση, την ψυχική διάθεση ή την ηθική δύναμη να επιτελέσει κάποιος μια πράξη.

Σαρξ ασθενής: Αναφέρεται στην αδυναμία του σώματος, τη σωματική κούραση, ή τους πειρασμούς της ύλης που εμποδίζουν την εκτέλεση αυτής της πράξης.

Σύγχρονη χρήση: Τη χρησιμοποιούμε σήμερα για να περιγράψουμε καταστάσεις όπου κάποιος θέλει να κάνει κάτι (π.χ., να ξεκουραστεί, να αποφύγει ένα φαγητό, να αντισταθεί σε έναν πειρασμό), αλλά οι σωματικές του αντοχές ή οι συνήθειές του τον δυσκολεύουν, παρόλο που η ψυχή του είναι πρόθυμη.

Το μη χείρον βέλτιστον

Η φράση «το μη χείρον βέλτιστον» σημαίνει ότι όταν κάποιος βρίσκεται ανάμεσα σε δύο κακές επιλογές, η πιο σωστή και «βέλτιστη» (καλύτερη) είναι να διαλέξει αυτή που είναι το λιγότερο κακό, δηλαδή το «μη χείρον» (αυτό που δεν είναι χειρότερο). Αυτό υποδηλώνει την αναγκαιότητα επιλογής του ελάχιστου δυνατού κακού σε μια δυσάρεστη κατάσταση, και προέρχεται από την αρχαία ελληνική ρήση: «Δυσὸν κακοῖν προκειμένῳ, τὸ μὴ χείρον βέλτιστον».

Σημασία: Σε καταστάσεις διλήμματος, επιλέγουμε την μικρότερη συμφορά.

Πρόελευση: Από την αρχαία ελληνική φράση, που σημαίνει «μπροστά σε δύο κακά, το λιγότερο κακό είναι το καλύτερο».

Χρήση: Όταν δεν υπάρχει καλή λύση, αλλά πρέπει να γίνει επιλογή, διαλέγουμε την λιγότερο επιβλαβή.

Το 'να χέρι νίβει τ' άλλου κι τα δυο του πρόσουπου.

Η συνεργασία είναι πάντα πολύ ωφέλιμη.

Η παροιμία αυτή στην αρχική της μορφή είναι αρχαιότατη και τη συναντούμε με μικρές παραλλαγές σε πολλούς συγγραφείς. Σ' ένα στίχο του Πυθαγόρειου φιλόσοφου και ποιητή **Επίχαρμου** διαβάζουμε: «Α δε χειρ ταν χείρα νίζει. δος τι λάβοις τι κα».

Αυτή η διατύπωση, αποσαφηνίζει εξοκλήρου και την έννοια της παροιμίας: «Το ένα χέρι νίβει τ' άλλο. Δώσε κάτι, για να πάρεις κάτι». Δηλαδή, δεν μπορεί να έχει κανείς απαίτηση να αποκτάει ωφελήματα, χωρίς να προσφέρει και ανταλλάγματα.

Η φράση «Το ένα χέρι νίβει το άλλο και τα δύο το πρόσωπο» σημαίνει την αλληλοϋποστήριξη και αλληλοβοήθεια μεταξύ δύο ατόμων ή μερών, όπου η βοήθεια που δίνεται από τον ένα στον άλλο, τελικά ωφελεί και τα δύο (καθώς και την «κοινή εικόνα» ή «κοινή υπόθεση» - το πρόσωπο), τονίζοντας την αλληλεγγύη και την αμοιβαία εξυπηρέτηση.

Αναλυτικότερα η σημασία:

Αλληλοβοήθεια: Τα δύο χέρια (άτομα) συνεργάζονται για να καθαρίσουν το ένα το άλλο.

Αμοιβαίο όφελος: Η ενέργεια αυτή οδηγεί σε καθαρισμό και των δύο χεριών και, τελικά, στο «πρόσωπο» (την κοινή εικόνα/υπόθεση), δηλαδή η συνεργασία φέρνει συνολικό όφελος.

Κοινωνική αλληλεγγύη: Είναι μια έκφραση που υπογραμμίζει την ανάγκη για συνεργασία και υποστήριξη, καθώς κανείς δεν μπορεί να τα καταφέρει μόνος του.

Στην ουσία, η παροιμία δηλώνει ότι «Δώσε κάτι, για να πάρεις κάτι», τονίζοντας την αξία της προσφοράς για να λάβεις βοήθεια.

Το πεπρωμένο φυγείν αδύνατον.

Η φράση «Το πεπρωμένο φυγείν αδύνατον» είναι μια αρχαία ελληνική παροιμία, που σημαίνει ότι είναι αδύνατο για κάποιον να ξεφύγει από τη μοίρα του. Υποδηλώνει ότι η πορεία της ζωής κάποιου είναι προκαθορισμένη και τίποτα δεν συμβαίνει τυχαία.

Σημασία: Η φράση αντανakλά την αρχαία πίστη ότι η μοίρα είναι καθοριστική και κανείς δεν μπορεί να την αλλάξει..

Προέλευση: Η φράση αυτή είναι αρχαίο απόφθεγμα που χρησιμοποιείται μέχρι και σήμερα, με παρόμοια έκφραση να συναντάται και στον **Πλάτωνα**: «Την ειμαρμένην ουδ' αν είς εκφύγοι»

Το 'ριξι όξου.

Ξεπέρασε τις στενοχώριες, παράτησε τις φροντίδες και τα προβλήματα και άρχισε να κάνει τη ζωή του έξω απ' όλα αυτά

Η φράση «το 'ριξε έξω» δεν είναι ακριβώς παροιμία αλλά καθιερωμένη ελληνική ιδιωματική έκφραση. Σημαίνει ότι κάποιος διασκέδασε έντονα, συνήθως περισσότερο από το συνηθισμένο, βγήκε, ξόδεψε, ή γενικά ξεσάλωσε.

Παραδείγματα: “Χθες το βράδυ το 'ριξε έξω, γύρισε σπίτι ξημερώματα”. “Μετά τις εξετάσεις είπαμε να το ρίξουμε έξω”.

Συναφείς παροιμίες/εκφράσεις: Το 'ριξε στο γλέντι, Ξεφάντωσε, Έκανε τη νύχτα μέρα,

Τον έριξε στάχτ' στα μάτια τ'.

Με διάφορες ψεύτικες υποσχέσεις ή με γλυκόλογα τον έπεισε να αλλάξει γνώμη. Τον εξαπάτησε. Τον έκαμε να μη βλέπει ποιο είναι το σωστό.

Η φράση «Τον έριξε στάχτη στα μάτια του» είναι μια έκφραση (όχι ακριβώς παροιμία, αλλά παροιμιώδης φράση) που σημαίνει ότι κάποιος εξαπάτησε, παραπλάνησε ή του θόλωσε την κρίση για να τον κάνει να πιστέψει κάτι ψευδές, σαν να του πέταξαν κυριολεκτικά στάχτη στα μάτια και δεν έβλεπε καθαρά.

Σημασία: Εξαπάτησε κάποιον, του θόλωσε τα κριτήρια.

Προέλευση: Βρίσκεται και σε συλλογές παροιμιών, όπως αναφέρεται στο Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης και Ηλεκτρονικού Περιεχομένου.

Παράδειγμα χρήσης: «Ο απατεώνας του έριξε στάχτη στα μάτια και του πήρε τα λεφτά.».

Τον πλούτον πολλοί εμίσησαν, την δόξαν ουδείς.

Η φράση «Τον πλούτον πολλοί εμίσησαν, την δόξαν ουδείς» σημαίνει ότι ο πλούτος, αν και επιθυμητός, συχνά προκαλεί μίσος και φθόνο, ενώ η δόξα (η τιμή, η φήμη) είναι κάτι που κανείς δεν αρνείται και όλοι επιθυμούν να την αποκτήσουν, καθώς συνδέεται με την αθανασία και την αιώνια αναγνώριση. Είναι μια παροιμία που τονίζει την αξία της τιμής και της δόξας έναντι της υλικής περιουσίας, υποδηλώνοντας ότι οι άνθρωποι προτιμούν την πνευματική αναγνώριση από τα υλικά αγαθά.

Πλούτος: (πλούτον): Υλικά αγαθά, χρήματα.

Εμίσησαν: Μίσησαν, φθόνησαν.

Δόξα: Φήμη, τιμή, δόξα.

Ουδείς: Κανείς.

Η φράση υπογραμμίζει την διαχρονική επιθυμία των ανθρώπων για αναγνώριση και αθανασία μέσω της δόξας, κάτι που θεωρείται ανώτερο από τον υλικό πλούτο.

Τόσα ξέρ'ς, τόσα λες.

Αυτά που γνωρίζεις μας αναφέρεις, ενώ υπάρχουν και άλλα.

Η έκφραση «τόσα ξέρεις, τόσα λες» σημαίνει ότι κάποιος μιλάει με βάση τις περιορισμένες γνώσεις, την άγνοια ή την περιορισμένη κατανόηση που έχει για ένα θέμα, δηλαδή

εκφράζει απόψεις που είναι ανάλογες με το πόσο λίγα γνωρίζει και συχνά χρησιμοποιείται με μειωτικό ή ειρωνικό τρόπο.

Ανάλυση:

Τόσα ξέρεις: Υποδηλώνει ότι οι γνώσεις σου είναι περιορισμένες, ανεπαρκείς.

τόσα λες: Επομένως, αυτά που λες (οι απόψεις σου, οι κρίσεις σου) είναι εξίσου περιορισμένα, επιφανειακά ή λανθασμένα, επειδή δεν έχεις πλήρη εικόνα.

Πότε χρησιμοποιείται:

Όταν κάποιος κάνει μια βιαστική, λανθασμένη ή επιπόλαια κρίση.

Για να υποδείξει σε κάποιον ότι δεν είναι καλά ενημερωμένος.

Για να τονίσει ότι η γνώμη του δεν έχει βάρος επειδή δεν έχει εμβαθύνει στο θέμα.

Παράδειγμα: Αν κάποιος σχολιάζει μια πολύπλοκη πολιτική απόφαση λέγοντας απλοϊκά πράγματα, μπορεί να του απαντήσεις: «Μα, τόσα ξέρεις, τόσα λες, δεν βλέπεις την ευρύτερη εικόνα;».

Τόση κι άλλη τόση.

(τόση και άλλη τόση). Με τη φράση αυτή θέλουμε να τονίσουμε ότι κάποια γυναίκα είναι καλά στην υγεία της. Είναι παχιά και καλοδιατηρημένη.

Η φράση «Τόση και άλλη τόση» σημαίνει ίσες ποσότητες ή όσο το πρώτο, τόσο και κάτι παραπάνω/εξίσου σημαντικό, το δεύτερο, τονίζοντας την ισοτιμία ή την προσθήκη μιας αντίστοιχης ποσότητας, π.χ., «τόση κούραση, κι άλλη τόση αγάπη» (ίσες ένταση/συναισθήματα). Η έκφραση «όση η επιτυχία, άλλη τόση η χαρά» δείχνει ακριβώς αυτό: την ίδια ένταση και για τα δύο στοιχεία.

Βασική σημασία: Ίση ποσότητα, ίδιο μέγεθος, ίδια ένταση.

Παραλλαγές:

Τόση κούραση, άλλη τόση η ικανοποίηση (Ίση ποσότητα κούρασης και ικανοποίησης).

Τόση δουλειά, κι άλλη τόση ξεκούραση (Ίση ποσότητα).

Σύνδεση: Χρησιμοποιείται για να δηλώσει ότι δύο πράγματα έχουν την ίδια ποσότητα, ποιότητα ή βαρύτητα, συχνά με την έννοια της «όση το ένα, τόση και το άλλο» (όπως και «όσα δίνεις, τόσα παίρνεις»)

Του αίμα νερό δε γένιτι.

Δεν χαλάει ποτέ μια φιλία, μια αγάπη.

Η φράση λέγεται για να τονίσουμε τους στενούς δεσμούς που υπάρχουν ανάμεσα στα συγγενικά πρόσωπα. Σε μια διαμάχη ή διαφωνία ο καθένας θα υποστηρίξει το συγγενικό του πρόσωπο

Η έκφραση «το αίμα νερό δεν γίνεται» σημαίνει ότι η συγγένεια και οι οικογενειακοί δεσμοί είναι ισχυρότεροι και δεν μπορούν να διακοπούν εύκολα, ακόμα κι αν υπάρχουν

προστριβές ή αποστάσεις, υπονοώντας ότι η πίστη, η αγάπη και η υποχρέωση προς την οικογένεια παραμένουν πάντα προτεραιότητα, όπως τονίζει ο **Σαραντάκος**.

Αναλυτικά η σημασία της φράσης:

Ανυπέρβλητοι δεσμοί: Υπογραμμίζει τη μοναδική, αδιάλυτη φύση των οικογενειακών σχέσεων. Το αίμα (η οικογένεια) είναι κάτι ξεχωριστό από το νερό (οτιδήποτε άλλο).

Αμοιβαία υποχρέωση: Δείχνει ότι τα μέλη της οικογένειας έχουν αμοιβαία υποχρέωση να στηρίζουν το ένα το άλλο, ανεξάρτητα από τις περιστάσεις.

Ισχύς σε δύσκολες στιγμές: Εμφανίζεται συχνά σε περιόδους κρίσης, για να τονίσει ότι στην τελική, η οικογένεια είναι αυτή που θα σταθεί δίπλα σου.

Με απλά λόγια, «το αίμα νερό δε γίνεται» είναι μια παροιμία που αποτυπώνει την ακατάλυτη φύση των οικογενειακών σχέσεων.

Του άλλαξε τα φώτα τ'.

Τον αποστόμωσε όλως διόλου, τον ρεζίλεψε.

Η έκφραση «Του άλλαξε τα φώτα» δεν είναι ακριβώς παροιμία, αλλά δημοφιλής ιδιωματική έκφραση που σημαίνει ότι κάποιος προκάλεσε μεγάλη σύγχυση, διέστρεψε την αλήθεια, έκανε κάποιον να μπερδευτεί πολύ ή να χάσει τον προσανατολισμό του (να «μην βλέπει καθαρά», σαν να του άλλαξαν τα φώτα του).

Σημασία: Τον έκανε να χάσει τα λογικά του, να μπερδευτεί, να μην ξέρει τι να πιστέψει, να τον ξεγελάσει ή να του θολώσει τα μυαλά.

Προέλευση: Έχει να κάνει με την εικόνα του φωτισμού, όπου τα «φώτα» (τα φώτα των ματιών) «θολώνουν» και δεν βλέπεις καθαρά, άρα χάνεις την αλήθεια ή την κατεύθυνσή σου.

Παράδειγμα: «Ο πωλητής του άλλαξε τα φώτα και αγόρασε το χαλασμένο αυτοκίνητο.»

Του γιαλί, άμα σπάσ' δεν ξανακολλάει.

Άμα χαλάσει μια φιλία, μια αγάπη, δεν ξαναγίνεται.

Π.χ. Ου Γιώργους μάλουσι χτες μι τουν πατέρα τ' κι δεν κρένουνται τώρα.

Η φράση «Το γιαλί άμα σπάσει δεν ξανακολλάει» είναι μια πολύ γνωστή ελληνική παροιμία που λέει ότι κάποια πράγματα όταν χαλάσουν ή πληγωθούν βαθιά, δεν μπορούν να επανέλθουν ακριβώς όπως ήταν πριν, συμβολίζοντας μη αναστρέψιμες βλάβες σε σχέσεις, εμπιστοσύνη ή καταστάσεις.

Σημασία: Αναφέρεται σε καταστάσεις που δεν διορθώνονται πλέον.

Παράδειγμα: Μια σχέση που έχει σπάσει η εμπιστοσύνη ή ένας καυγάς που άφησε μόνη ουλές.

Του γιόμ'σι του σαμάρ'.

(Του γέμισε το σαμάρι). Τον τιμώρησε με ξυλοδαρμό.

Οι σαμαράδες (σαγματοποιοί) για να κάνουν το σαμάρι των υποζυγίων μαλακό και να μη πληγώνεται το ζώο, κάνουν στο μέσα μέρος του σαμαριού ένα στρώμα γεμισμένο με άχυρο. Για να γεμίσει, όμως, το στρώμα αυτό του σαμαριού και να γίνει ομαλό, το χτυπάνε δυνατά. Έτσι και όταν κάποιον τιμωρούμε με ξυλοδαρμό, θυμόμαστε το γέμισμα του σαμαριού.

Η φράση «το γέμισε το σαμάρι» είναι λαϊκή, ιδιωματική ελληνική έκφραση και σημαίνει: Φόρτωσε κάποιον/κάτι υπερβολικά με δουλειές, βάρη ή υποχρεώσεις.

Έβαλε πολλά “βάρη” πάνω σε κάποιον, συχνά περισσότερα απ’ όσα μπορεί να αντέξει.

Παράδειγμα: Του έβαλαν κι άλλες δουλειές στη δουλειά· το γέμισαν το σαμάρι πια!

Η εικόνα προέρχεται από τα σαμάρια των ζώων (κυρίως γαϊδουριών και μουλαριών): όταν «το γέμιζαν», σήμαινε ότι ήταν πολύ φορτωμένο.

Του γουδί του γουδοχέρ’.

Λέγεται σε περίπτωση άσκοπης επανάληψης λόγων ή έργων από κάποιον

Π.χ. Άντι αυτός πάλι τα ίδια, του γουδί του γουδοχέρι τ’.

Τη φράση τη λέμε για να παρομοιάσουμε κάποιον με το γουδοχέρι, που όσο κι αν το χτυπάς δεν αλλάζει. Αυτός ο άνθρωπος, ό,τι κι αν του κάνεις, ό,τι και να γίνει θα παραμένει ίδιος και θα κάνει πάλι τα ίδια.

Το γουδί και το γουδοχέρι είναι ένα αρχαίο εργαλείο μαγειρικής και φαρμακευτικής, αποτελούμενο από ένα κοίλο σκεύος (γουδί) και ένα κυλινδρικό εξάρτημα (γουδοχέρι), που χρησιμοποιούνται για το άλεσμα, το τρίψιμο και την πολτοποίηση υλικών, όπως μπαχαρικά και βότανα. Η σημασία τους έγκειται στην πρακτική χρήση τους, αλλά και μεταφορικά στην έκφραση «το γουδί το γουδοχέρι», που υποδηλώνει επιμονή σε κάτι παράλογο ή επανάληψη.

Γουδί: Το κοίλο δοχείο, συνήθως από πέτρα, μάρμαρο, μέταλλο ή ξύλο, που είναι βαρύ για σταθερότητα.

Γουδοχέρι: Το κυλινδρικό εργαλείο, με το οποίο χτυπάμε και τρίβουμε τα υλικά μέσα στο γουδί.

Χρήση και σημασία

Πρακτική: Χρησιμοποιούνται από την αρχαιότητα για την παρασκευή τροφίμων (μπαχαρικά, αλεύρια) και φαρμάκων (βότανα, ουσίες).

Ιστορική: Αναφέρονται σε αρχαία κείμενα (Παλαιά Διαθήκη, Αιγυπτιακοί πάπυροι) και αποτελούν σύμβολο φαρμακοποιών και φαρμακείων.

Μεταφορική (παροιμία): Η φράση «το γουδί το γουδοχέρι» (ή «και τον κόπανο στο χέρι») περιγράφει την επιμονή σε κάτι που είναι προφανές, ή την επανάληψη του αυτονόητου.

Συνοπτικά.

Είναι εργαλεία με χιλιάδες χρόνια ιστορίας, βασικά για την επεξεργασία υλικών, που συμβολίζουν την τέχνη της παρασκευής, από τα αρχαία φάρμακα μέχρι τα σύγχρονα μαγειρικά καρυκεύματα και έχουν περάσει στη γλώσσα ως έκφραση για την επίμονη επανάληψη.

Του γομάρ' φταίει του σαμάρ' βαρεί.

Τη φράση τη λέμε όταν ξεσπούμε αλλού και όχι στην αιτία του κακού. Πολλές φορές γίνεται μια άδικη πράξη με το να μη τιμωρούμε τον υπεύθυνο, αλλά κάποιον άλλο.

Η παροιμία «Το γομάρι φταίει, το σαμάρι βαρεί» σημαίνει ότι, όταν δεν μπορεί να τιμωρηθεί ο πραγματικός υπαίτιος (το γομάρι, δηλαδή ο πιο αδύναμος), η ευθύνη αποδίδεται άδικα σε αυτόν που κουβαλάει το βάρος (το σαμάρι), τιμωρώντας δηλαδή έναν αναμάρτητο ή λιγότερο ισχυρό.

Είναι μεσαιωνικής προέλευσης και δηλώνει την αδυναμία απόδοσης ευθυνών στον πραγματικό ένοχο, όπως φαίνεται και από την αρχαία μορφή «ἐλάκτισεν ὁ γάιδaros καὶ δέρουσι τό σάγμα» (κλώτσησε ο γάιδaros κι δέρνουν το σαμάρι).

Σημασία: Τιμωρείται ο ανεύθυνος ή ο αδύναμος.

Προέλευση: Μεσαιωνική ελληνική παροιμία.

Παραλλαγές: «Φταίει το γομάρι και χτυπούν το σαμάρι».

Του δώρου δε δωρίζιτι κι αν δωριστεί, γνωρίζεται.

Το δώρο που σου έκανε κάποιος δεν πρέπει να το δωρίζεις σε άλλον.

Π.χ. Τουν δώρ' σι ένα κουινάκ' κι αυτός το 'δουσι στου φίλου τ'.

Η παροιμία «Το δώρο δε δωρίζεται, κι αν δωριστεί, γνωρίζεται» σημαίνει ότι ένα πραγματικό δώρο, που δίνεται με ειλικρίνεια και αγάπη, έχει εγγενή αξία και δεν μπορεί να «ξαναδοθεί» ή να μεταπωληθεί (δωριστεί) χωρίς να χάσει την ουσία του και την τιμή του, ενώ αν το κάνει κάποιος, η «αλλαγή» του θα γίνει αντιληπτή (γνωρίζεται), φανερώνοντας την έλλειψη σεβασμού ή την υλική του φύση αντί για την πνευματική. Η σημασία της έγκειται στην αξία της πρόθεσης και της αυθεντικότητας πίσω από τη χειρονομία.

Αναλυτικά:

«Το δώρο δε δωρίζεται»: Ένα γνήσιο δώρο είναι μοναδικό, συνδεδεμένο με τον δότη και τον δέκτη. Η αξία του είναι συναισθηματική, όχι χρηματική.

«κι αν δωριστεί, γνωρίζεται»: Αν κάποιος προσπαθήσει να το δώσει παραπέρα, σαν να ήταν ένα απλό αντικείμενο, η αληθινή του φύση (η προηγούμενη δωρεά, η έλλειψη προσωπικής σύνδεσης) θα γίνει αντιληπτή.

Σημασία στην πράξη:

Τονίζει την αξία της ειλικρίνειας στις διαπροσωπικές σχέσεις.

Υποδηλώνει ότι η αξία ενός πράγματος δεν είναι η τιμή του, αλλά η συναισθηματική του φόρτιση.

Λειτουργεί ως προειδοποίηση να μην εκμεταλλευόμαστε τις χειρονομίες αγάπης και να τιμούμε την προσφορά.

Του ένα τουν βρουμάει κι τ' άλλου τουν ξινίζ'.

Πρόκειται για δύστροπο άτομο.

Π.χ. Δεν θα πάου σήμιρα να κάνου κουράφ' γιατί είναι βαρκό, αλλά δεν θα πάου κι στουν κήπου γιατί δεν πήρα προύι – προύι αράδα.

Η παροιμία «Το ένα τον βρωμάει, το άλλο τον ξινίζει» λέγεται για έναν άνθρωπο που τίποτα δεν τον ικανοποιεί· ό,τι κι αν του προσφέρει, θα βρει λόγο να παραπονεθεί.

Χρησιμοποιείται για άτομα υπερβολικά απαιτητικά, γκρινιάρικα ή ιδιότροπα, που πάντα βρίσκουν ψεγάδι σε καθετί.

Του ένα του κακό, φέρν' κι τ' άλλου.

Όταν μας συμβεί κάποιο πάθημα, γρήγορα να περιμένουμε και άλλο.

Αρχαίο γνωμικό: *Ενός κακού μύρια έπονται.*

Π.χ. Χθες τουν ψώφ'σι του γουμάρ' κι σήμιρα την κούντρισι την αγιλάδα τ' μια άλλ' κι διάφ'κι κάτ' στου Γκόια.

Η έκφραση «Το ένα το κακό φέρνει και το άλλο» σημαίνει ότι μια δυσάρεστη κατάσταση ή ένα πρόβλημα συχνά οδηγεί και σε άλλα προβλήματα, σαν μια αλυσίδα γεγονότων, όπου μια συμφορά έλκει και άλλη.

Με άλλα λόγια, τα κακά έρχονται συνήθως σε πακέτο, και ένα αρνητικό γεγονός πυροδοτεί ή φέρνει μαζί του κι άλλα αρνητικά.

Σημασία: Τα προβλήματα σπάνια έρχονται μόνα τους.

Παράδειγμα: Μια απώλεια εργασίας μπορεί να φέρει οικονομικές δυσκολίες, που με τη σειρά τους φέρνουν στρες και προβλήματα στις σχέσεις.

Συνήθως χρησιμοποιείται για να περιγράψει την κατάσταση όπου ένα κακό γεγονός «σέρνει μαζί του κι άλλο».

Του ένα χέρ' νίβει τ' άλλου κι τα δυο του πρόσουπου.

Τονίζεται η χρησιμότητα της συνεργασίας.

Π.χ. Απού τότις που φκιάξαμι τουν συνιτιρισμό, πιρνάμι καλύτιρα.

► Το 'να χέρι νίβει τ' άλλου κι τα δυο του πρόσουπου.

Του ήμερου τ' αρνί β'ζαίν' απόυ δυο μανάδες

Η παροιμία δηλώνει τα πλεονεκτήματα που έχει ένας καλοπροαίρετος ή καλοσυνάτος χαρακτήρας, καθώς «το ήμερο αρνί», που δεν είναι άγριο και έχει καλοσύνη, είναι σαν να έχει περισσότερες μπτέρες (πλεονεκτήματα). Το αντίθετο, το άγριο ζώο, δεν βυζαίνει ούτε από τη δική του τη μανά.

Η παροιμία υποδηλώνει ότι η καλοσύνη και η ήμερη φύση οδηγούν σε πολλαπλά οφέλη. Ο ήσυχος και ο καλός άνθρωπος είναι από όλους αγαπητός και όλοι θέλουν πρόθυμα να

τον εξυπηρετήσουν.

Η παροιμία «Το ήμερο τ' αρνί βυζαίνει από δυο μανάδες» σημαίνει ότι το καλοαναθρεμμένο ή το έξυπνο αρνί, μπορεί να εκμεταλλευτεί ευκαιρίες και να βρει γάλα από δύο πηγές (μανάδες), ενώ το άγριο ή το ανόητο αρνί δεν μπορεί να βρει ούτε από τη δική του μητέρα. Αφορά την ευστροφία και την ικανότητα κάποιου να προσαρμόζεται και να βρίσκει λύσεις, σε αντίθεση με τους δύστροπους ή ανίκανους.

Σημασία: Το ήμερο αρνί είναι έξυπνο και εκμεταλλεύεται κάθε ευκαιρία για τροφή. Το άγριο αρνί είναι ανόητο και δεν εκμεταλλεύεται ούτε τις δικές του ευκαιρίες.

Αντίθεση: Ενισχύεται από την αντίθεση με το άγριο αρνί που δεν βυζαίνει ούτε από τη δική του μητέρα, σύμφωνα με την πλήρη εκδοχή της παροιμίας.

Χρήση: Χρησιμοποιείται για να περιγράψει ανθρώπους που είναι ευέλικτοι και μπορούν να κερδίσουν περισσότερα ή να τα καταφέρουν καλύτερα, λόγω της εξυπνάδας και της προσαρμοστικότητάς τους.

Του θελ' η μέρα.

Σήμερα που είναι γιορτή ή που έγινε αυτό το γεγονός, επιτρέπεται να φάμε και να πιούμε κάτι παραπάνω από τα συνηθισμένα.

Η πιο κοντινή και καθιερωμένη παροιμία για το «το θέλει η ημέρα» είναι: «κάθε πράγμα στον καιρό του.». Ανάλογες εκφράσεις/παροιμιακές φράσεις με το ίδιο νόημα: «Η περίσταση το απαιτεί». «Κάθε πράγμα στον καιρό του κι ο κολιός τον Αύγουστο». «Έτσι προστάζει η μέρα». (πιο λαϊκό/προφορικό)

Του ινάτ' βγάζ' μάτ'.

Τα νεύρα, το πείσμα, η έλλειψη νηφαλιότητας, μπορεί να προκαλέσει μεγάλο κακό στον άλλο, αλλά και στον ίδιο.

Η φράση «Το γινάτι βγάζει μάτι» σημαίνει ότι το τυφλό, επίμονο πείσμα οδηγεί σε κακές συνέπειες, σε δυσάρεστες καταστάσεις, ή σε απώλειες (το μάτι συμβολίζει την όραση, την κρίση), τονίζοντας ότι το υπερβολικό και παράλογο πείσμα βλάπτει τελικά αυτόν που το εκδηλώνει και όχι απαραίτητα τον άλλο.

Γινάτι: Πείσμα, κακομαθησιά, ξεροκεφαλιά, αρνητισμός.

Βγάζει μάτι: Προκαλεί ζημιά, οδηγεί σε καταστροφή, σε ανεπανόρθωτο αποτέλεσμα.

Συνοπτικά: Το να είσαι πεισματάρης σε σημείο τυφλότητας, χωρίς να βλέπεις τις συνέπειες, τελικά σε βλάπτει εσένα τον ίδιο.

Του κάθι δικέλ' κατά τη μιριά τ' τραβάει.

Φράση με μεταφορική σημασία και λέγεται για να τονίσει ότι ο καθένας προσπαθεί πάντοτε να κερδίσει περισσότερα, να πάρει περισσότερα, για τον εαυτό του. Δεν μπορεί κά-

ποιος να είναι αμερόληπτος όταν με την κρίση του αυτή, ζημιώνεται αυτός ή κάποιος δικός του άνθρωπος.

Η παροιμία «Το κάθε δικέλι κατά τη μεριά του τραβάει» σημαίνει ότι: Ο καθένας κοιτάζει το δικό του συμφέρον και ενεργεί προς όφελός του.

Ερμηνεία

Δικέλι = ζώο ζυγό (π.χ. βόδι) δεμένο σε άροτρο ή σκαπτικό εργαλείο.

Αν δεν υπάρχει σωστός ζυγός/συντονισμός, το κάθε ζώο τραβάει προς τη δική του πλευρά.

Μεταφορικά: όταν άνθρωποι ή ομάδες δεν συνεργάζονται, ο καθένας πάει προς τη δική του κατεύθυνση.

Πότε χρησιμοποιείται:

Σε διαφωνίες, συνεργασίες που δεν λειτουργούν.

Στην πολιτική, στη δουλειά, στην οικογένεια.

Όταν λείπει κοινός στόχος ή συνεννόηση.

Παρόμοιες παροιμίες: «Ο καθένας για την πάρτη του», «Άλλος τραβάει μπρος κι άλλος πίσω», «Όπου λαλούν πολλοί κοκόροι, αργεί να ξημερώσει»

Του κακό δεν αργεί να γέν'.

Έρχεται ξαφνικά και χωρίς να το περιμένουμε.

Η φράση «Το κακό δεν αργεί να γίνει» σημαίνει ότι τα δεινά, οι συμφορές και τα αρνητικά γεγονότα συμβαίνουν γρήγορα, απροσδόκητα, και δεν πρέπει να τα υποτιμάμε, υπονοώντας ότι πρέπει να είμαστε προετοιμασμένοι και να λαμβάνουμε προφυλάξεις, διότι το κακό έρχεται σαν κακό και η πρόγνωσή του συχνά δεν αρκεί για να το αποτρέψει.

Σημασία: Κάτι κακό, μια δυστυχία, μια συμφορά, θα συμβεί γρήγορα και χωρίς μεγάλη καθυστέρηση.

Συμβουλή: Να είμαστε προσεκτικοί, να μην αμελούμε και να μην πιστεύουμε ότι τα κακά δεν θα μας αγγίξουν ή ότι θα αργήσουν.

Του κακό του σκ'λι ψόφου δεν εχ'.

Μην περιμένεις να απαλλαγείς εύκολα απ' αυτόν. Όπως το κακό το σκυλί, επειδή είναι σκληραγωγημένο, δεν φοβάει, έτσι και ο κακός άνθρωπος με πολλούς και ανέντιμους τρόπους μπορεί και επιβιώνει.

Η έκφραση «Το κακό το σκυλί, ψόφο δεν έχει» σημαίνει ότι τα κακά, πονηρά ή δυσάρεστα άτομα (τα «κακά σκυλιά») ζουν πολύ και δεν πεθαίνουν εύκολα, παρατείνοντας τα προβλήματα που δημιουργούν, δείχνοντας περιφρόνηση για την ικανότητά τους να ξεφεύγουν από το αναμενόμενο τέλος ή συνέπειες.

Κακό σκυλί: Αναφέρεται σε κακόβουλους, πονηρούς ή δυσάρεστους ανθρώπους.

Ψόφο δεν έχει: Σημαίνει ότι δεν πεθαίνει, δεν καταστρέφεται, δεν παθαίνει κακό.

Συνολικά: Τα κακά άτομα επιβιώνουν παρά τις δυσκολίες και την κακή τους φύση, προκαλώντας διαρκώς προβλήματα.

Του καλό του παλικάρ' ξέρ' κι άλλου μουνουπάτ'.

Βρίσκει και άλλον τρόπο για να αντιμετωπίσει ένα εμπόδιο.

Κάποιος ικανός και καπάτσος μπορεί να επινοήσει κι άλλους τρόπους αντιμετώπισης μιας δυσκολίας επίλυσης κάποιου προβλήματος και επίτευξης κάποιων στόχων

Η παροιμία «Το καλό το παλικάρι ξέρει κι άλλο μονοπάτι» σημαίνει ότι ένας έξυπνος και ικανός άνδρας (παλικάρι) έχει πάντα εναλλακτικές λύσεις και σχέδιο Β, δεν μένει ακινητοποιημένος, όταν ένα μονοπάτι κλείσει, αλλά αναζητά και βρίσκει άλλους δρόμους για να πετύχει τον σκοπό του, δείχνοντας ευελιξία, εξυπνάδα και προνοητικότητα.

Ερμηνεία: Αναφέρεται στην ικανότητα να προσαρμόζεσαι στις δυσκολίες και να μην απογοτεύεσαι, αλλά να βρίσκεις νέους τρόπους για να φτάσεις στον στόχο σου.

Συγγενικές παροιμίες: «Το μοναστήρι να 'ναι καλά, και από καλογέρους χίλιους» (υπάρχουν πάντα αντικαταστάτες), «Μάθε τέχνη κι άστηνε κι άμα πεινάσεις πιάστηνε» (η γνώση είναι εφεδρεία).

Σύγχρονη χρήση: Χρησιμοποιείται για να τονίσει την αξία της ευελιξίας και της προσαρμοστικότητας σε διάφορους τομείς της ζωής, από προσωπικές αποφάσεις μέχρι επαγγελματικές στρατηγικές.

Του καλό του πράγμα αργεί να γίν'.

Θέλει ιδιαίτερη φροντίδα και επιμέλεια.

Η παροιμία «Το καλό το πράγμα αργεί να γίνει» σημαίνει ότι τα ποιοτικά ή επιθυμητά πράγματα απαιτούν χρόνο, υπομονή και προσπάθεια για να ολοκληρωθούν σωστά και να αποδώσουν και συχνά συνοδεύεται από την φράση «Κάλλιο αργά παρά ποτέ». Είναι μια έκφραση που δικαιολογεί τις καθυστερήσεις με την τελειότητα του τελικού αποτελέσματος, δίνοντας έμφαση στην αξία της επιμονής.

Σημασία: Τα σημαντικά και ποιοτικά πράγματα δεν γίνονται βιαστικά.

Συγγενικές εκφράσεις: «Κάλλιο αργά παρά ποτέ».

Συμπλήρωμα: Μπορεί να συνοδεύεται από άλλα γνωμικά όπως «Αν αρτυθείς να είν' αρνί, αν κλέψεις ναν' χρυσάφι».

Του καν' μι του μάτ'.

Τη φράση αυτή τη λέμε όταν κάποιος θέλει κάτι, επιθυμεί κάτι, αλλά δεν έχει τη δυνατότητα να το απολαύσει και απλά το απολαμβάνει κοιτάζοντάς το.

Η πιο συνηθισμένη παροιμιακή φράση είναι: «Το κάνει με το μάτι» = το κάνει χωρίς μέτρηση, πρόχειρα, με εμπειρία ή ένστικτο.

Συναφείς παροιμιακές εκφράσεις / λαϊκές φράσεις:

«Με το μάτι και στο περίπου».

«Με το μάτι ζυγισμένο» (όταν κάποιος έχει πείρα).

«Όπου βγει» (πιο λαϊκό, για εντελώς πρόχειρα).

«Με το μάτι και το χέρι» (κυρίως για μάστορες).

«Χωρίς μέτρο και σταθμό» (πιο λόγιο).

Του κινούργιου κρασί δε μπαίν' σι παλιό ασκί.

Οι νεότεροι δεν έχουν τις συνήθειες των μεγαλύτερων.

Η παροιμία «Το καινούργιο κρασί δεν μπαίνει σε παλιό ασκί» σημαίνει ότι η νέα, ζωντανή, φρέσκια αλλαγή (το «καινούργιο κρασί») απαιτεί τις κατάλληλες, εύκαμπτες συνθήκες και δοχεία («το ασκί»), αλλιώς καταστρέφεται ή αλλοιώνεται από τις παλιές, σκληρές δομές. Είναι μεταφορική έκφραση που τονίζει την ανάγκη να μην συνδυάζονται τα νέα, ανανεωτικά στοιχεία με παλιές, άκαμπτες μεθόδους ή αντιλήψεις, γιατί το νέο θα χαθεί μέσα στο παλιό, όπως το αφρώδες κρασί θα «φύγει» αν μπει σε σκληρό, παλιό, ξερό ασκί.

Αναλυτική σημασία:

Το νέο κρασί: Νέες ιδέες, ανανεωτικές απόψεις, φρέσκα πνεύματα, ζωντάνια.

Το παλιό ασκί: Παλιές συνήθειες, άκαμπτες δομές, παραδοσιακές αντιλήψεις, ξεπερασμένες μέθοδοι.

Η μεταφορά: Το νέο χρειάζεται χώρο να «αναπνεύσει», να ζυμωθεί σωστά, να διατηρήσει την ποιότητά του. Το παλιό, σκληρό ασκί δεν έχει την ελαστικότητα και τις σωστές συνθήκες (όπως η υγρασία) και μπορεί να σπάσει ή να αλλοιώσει το νέο περιεχόμενο.

Στην πράξη, η έκφραση επισημαίνει:

Την ανάγκη για προσαρμογή στις αλλαγές.

Την προσοχή στην επιλογή συνεργατών, μεθόδων ή περιβάλλοντος που ταιριάζουν στην εκάστοτε κατάσταση.

Την αποφυγή της σύγκρουσης ανάμεσα στο καινούργιο και το παλιό, όταν το παλιό δεν μπορεί να υποστηρίξει το νέο.

Του Κουτρούλ' ου γάμους.

Πατατράκ μεγάλο, φασαρία, σαματάς.

Η φράση «Του Κουτρούλη ο γάμος» σημαίνει μια πολύ χαοτική, θορυβώδη και ανώμαλη κατάσταση, όπου επικρατεί το πανηγύρι και η αναρχία.

Η παροιμία προέρχεται από ένα ιστορικό γεγονός στη Μεθώνη το 1349, όπου μετά τη διαπόμπευση ενός αμαρτήσαντος, ο οποίος είχε κουρευτεί (γι' αυτό και ονομάστηκε «κουτρούλης»), το περιστατικό προκάλεσε μεγάλο θόρυβο και οχλαγωγία που θύμιζε γάμο.

Ιστορικό: Η παροιμία σχηματίστηκε μετά τη διαπόμπευση κάποιου που είχε τιμωρηθεί

και κουρευτεί, ο οποίος έλαβε το προσωνύμιο «κουτρούλης» (από τη λέξη κούτρα = κεφάλι). Η οχλαγωγία που ακολούθησε θύμισε γάμο και έτσι προέκυψε η παροιμία.

Η φράση «Του Κουτρούλη ο γάμος» σημαίνει ένα μεγάλο, θορυβώδες, χαοτικό γλέντι ή ένα «μπαράκι» όπου γίνεται «χαμός», δηλαδή επικρατεί μεγάλη αναστάτωση και γιορτή, όπως υποδηλώνουν και οι συνώνυμες εκφράσεις «χαλάει ο κόσμος» ή «γίνεται χαμός» (σε ένα γλέντι).

Η φράση προέρχεται ιστορικά από τον γάμο του **Ιωάννη Κουτρούλη**, που ήταν ένα εξαιρετικά μεγάλο και «πολύπαθο» γεγονός (έγινε μετά από 17 χρόνια συζητήσεων) και η φήμη του ξεπέρασε την εποχή του, γινόμενη συνώνυμο του «θορυβώδους».

Σημασία: Μεγάλη, χαοτική γιορτή, πανικός, «ξεφάντωμα».

Προέλευση: Ιστορικό γεγονός του 14^{ου} αιώνα, ο γάμος του καβαλάρη **Ιωάννη Κουτρούλη**, που έγινε «το ζήτημα της ημέρας» και χαρακτηρίστηκε από εξαιρετικό γλέντι.

Χρήση: Σήμερα χρησιμοποιείται για να περιγράψει κάθε περιστατικό που έχει την αίσθηση ενός τεράστιου και ανεξέλεγκτου γλεντιού.

Σημείωση. Ο Κουτρούλης καταγόταν από τα Μέγαρα και έκανε το γάμο του ύστερα από μακρόχρονη αναμονή. Γι' αυτό έγινε με πολύ κόσμο και ξέφρενο γλέντι.

Του κρύου μπαιν' μι του σακί κι βγαίν' μι του βιλόν'.

Εύκολα μπορεί να πάρει κάποιος κρυολόγημα, αλλά δύσκολα θεραπεύεται αν αρρωστήσει.

Ο κάθε άνθρωπος πρέπει να φροντίζει για την υγεία του. Το καλύτερο είναι να προλαβαίνουμε παρά να θεραπεύουμε. Η παραπάνω φράση μας λέει ότι εύκολα μπορούμε να αρρωστήσουμε και δύσκολα θεραπευόμαστε.

Η παροιμία είναι «Το κρύο με το σακί μπαίνει και με το βελόνι βγαίνει» (ή «το τσουβάλι» αντί για «το σακί»), που σημαίνει ότι αρρωσταίνουμε πολύ εύκολα από το κρύο (μπαίνει γρήγορα, σαν να το γεμίζουμε με ένα σακί) αλλά θεραπευόμαστε πολύ αργά και με κόπο (βγαίνει δύσκολα, σαν να βγαίνει με μια λεπτή βελόνα).

Σημασία: Υπογραμμίζει πόσο εύκολα «προσβάλλεται» κανείς από το κρύο και πόσο επίμονο και δύσκολο είναι το κρυολόγημα ή η γρίπη.

Εναλλακτική: Μερικές φορές χρησιμοποιείται ως «Η αρρώστια με το τσουβάλι μπαίνει και με το βελόνι βγαίνει».

Του λέει η καρδιά τ'.

Έχει ικανότητα και μεθοδικότητα.

Π.χ. Του λέει η καρδιά τ' αυτό του κουρίτσο'. Ατήρα τι καλά φουρτών' του γουμάρ'.

Η φράση «το λέει η καρδιά του» σημαίνει ότι κάποιος έχει το ψυχικό σθένος, το θάρρος ή την επιθυμία να κάνει κάτι, συχνά κάτι δύσκολο, επικίνδυνο ή που απαιτεί μεγάλη απο-

φασιστικότητα και ειλικρίνεια και νιώθει ότι αυτή η πράξη πηγάζει από μέσα του, από τα βάθη της ψυχής του. Με απλά λόγια, «έχει το κουράγιο/το θάρρος να το κάνει» ή «το νιώθει βαθιά μέσα του».

Σημασία: Έχει την εσωτερική δύναμη, την ανάγκη ή την προθυμία να εκφράσει κάτι ή να κάνει μια πράξη, ακόμα κι αν είναι δύσκολη.

Παράδειγμα: «Δεν τον εμπόδισε κανένας, το είπε η καρδιά του και πήγε να του μιλήσει.» (δηλαδή, είχε το θάρρος να πάει).

Του λόγου σ'.

Άλλη μια συννηθισμένη φράση που δείχνει ευγενικό τρόπο συμπεριφοράς. Δεν μεταχειριζόμαστε την αντωνυμία «εσύ», αλλά λέμε: « του λόγου σ' ». -Του λόγου σ' δεν έφαγες όλου του γλυκό σ'. -Του λόγου σ' τι λες; -Θα πας του λόγου σ' στου παγκύρ' ;

Η φράση «Του λόγου σου» (ή «του λόγου σας») είναι μια έκφραση ευγενείας ή ειρωνείας που δείχνει σεβασμό σε ένα πρόσωπο, υποδηλώνοντας ότι η γνώμη του είναι έγκυρη και αξιόπιστη, σαν να λέει «σεβαστό μου πρόσωπο» ή «αυτό που λες είναι (πραγματικά) έγκυρο».

Ετυμολογία: Προέρχεται από το αρχαίο «ἐλλογιμότης» (που σημαίνει αξιосύνη, κύρος) και χρησιμοποιείται ως προσφώνηση για να δείξει ότι ο συνομιλητής έχει αξία και λόγο.

Χρήση:

Ευγένεια: «Του λόγου σου, κύριε πρόεδρε» (εννοώντας, «με το κύρος σου»).

Ειρωνεία: «Του λόγου σου (δηλαδή, εσύ που είσαι τόσο έξυπνος/έγκυρος) πες μας εσύ!».

Σημασία: Σημαίνει ότι αναγνωρίζεις την αξία, το κύρος, ή την (πραγματική ή υποτιθέμενη) εγκυρότητα αυτού που λέει το πρόσωπο.

Του λύκου τον βλέπουμε κι τον τουρό γυρεύουμε.

Αντί να προφυλαχούμε αμέσως από έναν άμεσο κίνδυνο, ψάχνουμε να βρούμε πώς προήλθε αυτός ο κίνδυνος.

Η παροιμία σημαίνει ότι οι άνθρωποι ζητούν αποδείξεις για κάτι που είναι ήδη ολοφάνερο μπροστά τους. Είναι μια έκφραση για όσους αμφισβητούν ή θέλουν επιβεβαίωση παρόλο που η αλήθεια είναι ήδη ορατή.

Ερμηνεία: Κάποιος έχει κάτι (τον «λύκο») μπροστά του, αλλά παρόλα αυτά ψάχνει για «σταυρό», δηλαδή για επιπλέον αποδείξεις ή σημάδια, κάτι που είναι παράλογο.

Η παροιμία είναι: «Τον λύκο τον βλέπουμε, τον ντορό γυρεύουμε» (ή «ψάχνουμε») και σημαίνει ότι, ενώ κάποιος βλέπει ξεκάθαρα τον κίνδυνο (τον λύκο), εκείνος ψάχνει για κάτι άσχετο, αγνοώντας την πραγματικότητα και τον προφανή κίνδυνο, σαν να μην υπάρχει. Ο «ντορός» είναι μια παλιά λέξη που σημαίνει καιρό, ευκαιρία, ή ακόμα και το «πράγμα», την ουσία, και εδώ αναφέρεται σε κάτι άσχετο ή άχρηστο που ψάχνει κάποιος ενώ το προφανές (ο λύκος) είναι μπροστά του.

Σημασία: Αντί να αντιμετωπίσουν το άμεσο πρόβλημα, κάποιοι ασχολούνται με ασήμαντα ή φανταστικά πράγματα.

Παράδειγμα: Να σε προειδοποιεί κάποιος για μια μεγάλη ζημιά και εσύ να ψάχνεις κάτι μικρό και ασήμαντο.

Του μήλου κατ' απ' τη μηλιά θα πέσ'.

Το παιδί θα μοιάσει τους γονείς του.

Π.χ. Ατήρα αυτό του κουρίτσ'. Ίδια μη τη μάνα τ' είνι.

Η παροιμία σημαίνει ότι το παιδί (το μήλο) κληρονομεί τα χαρακτηριστικά των γονέων του (της μηλιάς), είτε αυτά είναι θετικά, είτε αρνητικά. Συνήθως χρησιμοποιείται για να περιγράψει την κληρονομία των αρνητικών ιδιοτήτων και συνηθειών, αλλά μπορεί να αναφέρεται και στα θετικά.

Εξήγηση: Η παροιμία υποδηλώνει ότι το παιδί θα γίνει παρόμοιο με τους γονείς του και θα έχει τα ίδια χαρακτηριστικά ή συνήθειες.

Συνηθισμένη χρήση: Συχνά, η φράση χρησιμοποιείται ειρωνικά ή με αρνητική χροιά, για να περιγράψει την κληρονομία αρνητικών πράξεων ή χαρακτήρα.

Εναλλακτική χρήση: Ωστόσο, μπορεί να χρησιμοποιηθεί και για να περιγράψει την κληρονομία θετικών χαρακτηριστικών ή αρετών.

Του μοναστήρ' να 'νι καλά και από καλόϊρους χίλιους

Κανείς δεν είναι αναντικατάστατος, διότι πάντα υπάρχουν οι ενδιαφερόμενοι.

Π.χ. Η ομάδα να 'ν' καλά και από παίκτες όσους θέλ'ς.

Η παροιμία είναι: «Το μοναστήρι να 'ναι καλά, και από καλογήρους χίλιους» και σημαίνει ότι η δομή, η ουσία ή το κύριο πράγμα (το μοναστήρι) είναι το πιο σημαντικό, ενώ οι άνθρωποι (καλόγεροι) που το υπηρετούν είναι αναλώσιμοι και εύκολα αντικαταστάσιμοι, τονίζοντας τη σημασία της διατήρησης του θεσμού/συστήματος έναντι των ατόμων.

Έννοια: Η ύπαρξη και η εύνοια της «μεγάλης εικόνας» (η εκκλησία/μοναστήρι) είναι προτεραιότητα και τα πρόσωπα που την απαρτίζουν είναι δευτερεύοντα, καθώς πάντα θα υπάρχουν κι άλλοι να πάρουν τη θέση τους.

Παραλλαγές: Υπάρχουν και παραλλαγές, όπως «Το μοναστήρι να ναι καλά κι απού καλούεροι άλλου τίποτα».

Του μυρμήγκ', άμα πρόκειται να καθεί, βγάν' φτιρά.

Η παροιμία σημαίνει ότι η υπερβολική φιλοδοξία ή η αλαζονεία οδηγεί συχνά στην καταστροφή. Αναφέρεται σε μια κατάσταση όπου η υπερβολική επιθυμία για κάτι, ή η αυξημένη φιλοδοξία, οδηγεί τελικά στην ήττα.

Ερμηνεία: Η φράση χρησιμοποιείται για να περιγράψει μια κατάσταση όπου κάποιος,

ελλείψει κρίσης, υπερβαίνει τα όριά του και τελικά καταστρέφεται εξαιτίας των δικών του πράξεων.

Η παροιμία είναι «Το μυρμήγκι, σαν είναι να καθεί, βγάζει φτερά» και σημαίνει ότι όταν κάποιος φτάνει στα όριά του ή γίνεται υπερόπτης και αλαζονικός, οδηγείται στην καταστροφή του, όπως το μυρμήγκι που παίρνει φτερά και πετάει μακριά από τη φωλιά του, αποκομμένο από την κοινότητα, με αποτέλεσμα να χάνεται.

Σημασία: Υποδηλώνει την υπέρμετρη αλαζονεία ή την υπερβολική αυτοπεποίθηση που οδηγεί στην πτώση.

Ερμηνεία: Όταν ένα μυρμήγκι, το οποίο είναι γνωστό για τη σκληρή δουλειά και την υπακοή του, αρχίζει να φέρεται «διαφορετικά» (να βγάζει φτερά), αυτό είναι σημάδι ότι κάτι κακό πρόκειται να συμβεί σε αυτό. Είναι μια προειδοποίηση ενάντια στην υπερηφάνεια.

Του ξύλου βγήκι απ' τον Παράδεισο.

Γι' αυτό επιβάλλεται να δίνει κανείς το «παιδαγωγικό» ξύλο στα παιδιά (παλιά νοοτροπία, με το γνωστό κινηματογραφικό έργο).

Π.χ. Τα παλιά τα χρόνια οι δασκάλ' βαρούσαν τα πιδιά για να μάθουν γράμματα.

Η φράση «Το ξύλο βγήκε από τον Παράδεισο» είναι ένα παραδοσιακό ρητό που υπονοεί ότι η σωματική τιμωρία (το «ξύλο») είναι απαραίτητη για την ανατροφή των παιδιών, ως μέσο «σωφρονισμού». Ωστόσο, σήμερα η φράση αυτή χρησιμοποιείται κυρίως ως αντί-παράδειγμα σε άρθρα και συζητήσεις, καθώς η σύγχρονη εκπαίδευση απορρίπτει τη σωματική τιμωρία, θεωρώντας την επιβλαβή και αναποτελεσματική, τονίζοντας ότι το «ξύλο» έχει φύγει (ή πρέπει να βγει) από τη ζωή μας, όπως και η σωματική τιμωρία στην ανατροφή.

Σημασία:

Παραδοσιακή ερμηνεία: Η ιδέα ότι το χτύπημα ενός παιδιού είναι ένας τρόπος να το «διορθώσεις» και να το κάνεις σωστό.

Σύγχρονη ερμηνεία (αντίθετη): Η φράση γίνεται αφορμή για να αναδειχθεί η ανάγκη κατάργησης της σωματικής τιμωρίας, ως κάτι που πρέπει να μείνει στο παρελθόν, μαζί με την έννοια του «Παραδείσου» όπου υποτίθεται ότι ανήκει.

Συνεπώς, ενώ παλιά σήμαινε ότι η τιμωρία είναι αναγκαία, σήμερα εκφράζει την αντίθεση στην ιδέα αυτή, καλώντας μας να αφήσουμε τη σωματική τιμωρία στο παρελθόν.

Του πάθημα να γίνει μάθημα.

Λέγεται και «ο παθός και μαθός».

Π.χ. Άλλ' φουρά να προυσεχ'ς να μη σι πέσ' η στάμνα.

Η φράση «το πάθημα να γίνει μάθημα» σημαίνει ότι κάποια δυσάρεστη εμπειρία, αποτυχία ή λάθος που συνέβη, πρέπει να διδάξει και να οδηγήσει σε σοφότερη συμπεριφορά στο μέλλον, μετατρέποντας την αρνητική στιγμή σε μια πολύτιμη γνώση για να αποφευχθεί η

επανάληψή της, τονίζοντας τη σημασία της εμπειρίας.

Πάθημα: Αναφέρεται σε κάτι κακό, ατυχές ή μια δυσκολία που βιώνει κανείς.

Μάθημα: Είναι η γνώση, η διδασκαλία, η σοφία που αποκομίζεται από αυτή την εμπειρία.

Η φράση χρησιμοποιείται συχνά για να τονίσει ότι από τα λάθη μας μαθαίνουμε και γινόμαστε καλύτεροι, «τα παθήματα γίνονται μαθήματα».

Του παιδιού μ' του παιδί, είναι δυο φουρές παιδί.

Ευχή που λένε οι παππούδες στα εγγόνια τους.

Η φράση «Του παιδιού μου το παιδί είναι δυο φορές παιδί μου» σημαίνει την «διπλή» αγάπη και φροντίδα που νιώθει ένας παππούς ή μια γιαγιά για το εγγόνι του, που είναι ουσιαστικά το παιδί του παιδιού τους, προσφέροντας μια μοναδική, ανιδιοτελή, «ελεύθερη» αγάπη πέρα από τους κανόνες και αποτελεί έκφραση βαθιάς συναισθηματικής σύνδεσης και υποστήριξης, με τους παππούδες να λειτουργούν ως πηγή στοργής, αποδοχής και παρέας, γεμίζοντας την παιδική ηλικία με ξεχωριστές στιγμές χαράς.

Βασικές σημασίες και ρόλοι:

Διπλή αγάπη και σύνδεση: Η φράση εκφράζει την έντονη, βαθιά αγάπη και αφοσίωση που νιώθουν οι παππούδες, συνδυάζοντας την αγάπη τους για το παιδί τους με την αγάπη τους για το εγγόνι τους.

Πηγή στοργής και αποδοχής: Οι παππούδες προσφέρουν στα εγγόνια τους άνευ όρων αγάπη, υπομονή, ανεκτικότητα και αποδοχή, δημιουργώντας ένα ασφαλές συναισθηματικό περιβάλλον, χωρίς την πίεση των πειθαρχικών κανόνων των γονέων.

Συναισθηματική υποστήριξη: Η παρουσία τους βοηθά τα παιδιά να αναπτύξουν υγιείς κοινωνικές δεξιότητες, να προσαρμοστούν και να έχουν λιγότερα συναισθηματικά προβλήματα, αποτελώντας σημαντικό κομμάτι της παιδικής τους ηλικίας.

Ανάπαυλα και χαρά: Οι παππούδες λειτουργούν ως μια «ανάπαυλα» από την αυστηρότερη ανατροφή των γονέων, επιτρέποντας στα παιδιά να απολαύσουν στιγμές παιχνιδιού, ιστοριών και χαράς, πράγμα που εξισορροπεί την παιδική ζωή.

Κληρονομιά και συνέχεια: Εκφράζει την αίσθηση της συνέχειας της οικογένειας, την παράδοση και τη μεταφορά γνώσεων και αξιών από γενιά σε γενιά, με τους παππούδες να διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο στην ολοκληρωμένη ανάπτυξη του παιδιού.

Του πνί'καν τα καράβια.

Η φράση λέγεται ειρωνικά για όποιον δείχνει πολύ στενοχωρημένος χωρίς να υπάρχει σοβαρός λόγος.

Η φράση «Του πνίγηκαν τα καράβια» σημαίνει ότι κάποιος έχει πολύ άσχημη διάθεση, είναι πεσμένος ψυχολογικά, στεναχωρημένος, ή έχει μεγάλα προβλήματα και απογοητεύσεις, σαν να έχασε όλα του τα πλοία και το βιοποριστικό του. Χρησιμοποιείται για να εκφράσει

βαθιά θλίψη, απελπισία ή απογοήτευση.

Σημασία: Είναι μια έκφραση για πολύ κακή ψυχική διάθεση.

Εναλλακτικές: Σημαίνει επίσης «έχω τις μαύρες μου», «είμαι πεσμένος», «είμαι στα κάτω μου».

Παρόμοια φράση: «Επεσαν/πέσαν τα καράβια σου έξω;» (πάλι για την ψυχολογία).

Του πουλιού το γάλα.

Έχει όλα τα αγαθά, πλουσιοπάροχα γεύματα, νοστιμότητα και με μεγάλη ποικιλία.

Η φράση «του πουλιού το γάλα» σημαίνει μεγάλη ποικιλία, αφθονία και τα πάντα, ακόμα και τα πιο σπάνια και δυσεύρετα αγαθά, περιγράφοντας ένα μέρος που δεν του λείπει τίποτα. Χρησιμοποιείται για να τονίσει την ύπαρξη όλων των δυνατών ειδών, είτε πρόκειται για φαγητά, ποτά ή άλλα πολύτιμα αντικείμενα.

Προέλευση: Η φράση υποδηλώνει κάτι τόσο εξαιρετικό και απίθανο, σαν να μπορεί ένα πουλί να δώσει γάλα, κάτι που είναι αδύνατο στην πραγματικότητα, άρα κάτι που είναι υπερβολικά σπάνιο και επιθυμητό.

Χρήση: Λέμε «έχει και του πουλιού το γάλα» για ένα σπίτι, ένα μαγαζί ή μια κατάσταση που προσφέρει τα πάντα.

Του πουλύ του θυμιατό του βαριέτι κι ου παπάς.

Όσο καλό και αν είναι κάτι, πρέπει να περιορίζεται.

Η παροιμία «Το πολύ το θυμιατό, το βαριέται και ο παπάς» σημαίνει ότι η υπερβολή, ακόμη και σε κάτι καλό ή ιερό, όπως το θυμιατό (που συμβολίζει την προσευχή), οδηγεί στην κόπωση, την πλήξη και την απώλεια της αρχικής αξίας, καθώς η συνεχής επανάληψη κουράζει ακόμα και αυτόν που την προσφέρει ή την δέχεται.

Κυριολεκτική ερμηνεία: Το συνεχές θυμιατίσμα (με τον καπνό και το άρωμα) μπορεί να γίνει ενοχλητικό ακόμα και για τον ιερέα, που το κάνει συχνά στις ιερές ακολουθίες.

Μεταφορική ερμηνεία: Μια δραστηριότητα, ένα δώρο, μια συμβουλή, ή οτιδήποτε γίνεται υπερβολικά συχνά, χάνει την αξία του και κουράζει τους άλλους (και τον ίδιο τον προσφέροντα), ανεξαρτήτως πόσο καλό είναι στην αρχή.

Συνοπτικά: Υπογραμμίζει την ανάγκη μέτρου και ισορροπίας σε όλα τα πράγματα.

Του πουλύ του «κύριε ελέησον» του βαριέτι κι ου Θιός.

Τα πολλά παινήματα αντί να δώσουν ικανοποίηση προκαλούν ενόχληση και δυσφορία.

Η παροιμία «Το πολύ το «κύριε ελέησον» το βαριέται κι ο Θεός» (ή «...κι ο παπάς») σημαίνει ότι η ασταμάτητη, κουραστική επανάληψη, ακόμη και κάτι που είναι καλό, κουράζει και ενοχλεί. Αναφέρεται στην υπερβολική πολυλογία και τη μονότονη επανάληψη του ίδιου λόγου.

Σημασία: Η συνεχής επανάληψη, ακόμη και αν πρόκειται για προσευχή, κουράζει.

Ερμηνεία: Απαγορεύει την πολυλογία και την επανάληψη του ίδιου λόγου.

Εναλλακτική μορφή: Συχνά χρησιμοποιείται και η μορφή «το πολύ το «κύριε ελέησον» το βαριέται κι ο παπάς».

Του ποτάμ’ δε γυρει πίσου.

Μια υπόθεση πήρε πλέον το δρόμο της.

Η φράση «το ποτάμι δε γυρίζει πίσω» σημαίνει ότι τα πράγματα εξελίσσονται συνεχώς, η ιστορία δεν μπορεί να σταματήσει ή να αντιστραφεί και οι αλλαγές είναι μόνιμες, ενθαρρύνοντας την πρόοδο και την αποδοχή του παρελθόντος, όπως χρησιμοποιήθηκε πολιτικά για την αποδοχή της εξέλιξης της χώρας.

Σημασία και χρήσεις:

Αμετάκλητη εξέλιξη: Οι καταστάσεις και τα γεγονότα, ειδικά στην ιστορία και την κοινωνία, προχωρούν μόνο μπροστά, χωρίς να μπορούν να γυρίσουν στο παρελθόν.

Μη αναστρέψιμες αλλαγές: Εφαρμόζεται σε γεγονότα που έχουν συμβεί και δεν μπορούν να αναιρεθούν.

Προτροπή σε πρόοδο: Χρησιμοποιείται συχνά για να τονίσει την ανάγκη για κίνηση μπροστά και όχι για οπισθοδρόμηση.

Παραδείγματα:

«Το ποτάμι της ιστορίας δε γυρίζει πίσω, ο λαός μας θα πάει μπροστά».

«Η Ελλάδα δε γυρίζει πίσω. Κανείς δε θα μας γυρίσει στο παρελθόν».

Συνεπώς, η φράση τονίζει τη φυσική ροή του χρόνου και των γεγονότων, υποδηλώνοντας ότι η αναδρομή είναι αδύνατη.

Του ’ρθι ου ουρανός σφουντίλ’» ή Του ’ρθι ταμπλάς.

Μεγάλο δυσάρεστο ξάφνιασμα. Δεν περίμενε να γίνει αυτό που έγινε.

Η φράση «του ήρθε ο ουρανός σφοντύλι» σημαίνει ότι κάποιος ζαλίζεται, ταραζεται, σοκάρεται βαθιά ή μένει άναυδος από ένα ξαφνικό, απρόσμενο και συνήθως βίαιο γεγονός, ενώ το «του ήρθε ταμπλάς» (που είναι λιγότερο συνηθισμένο) έχει παρόμοια σημασία, σοκ ή ακινησία, σαν να έχει μείνει άγαλμα.

Ο ουρανός σφοντύλι. Αναφέρεται στην αίσθηση ότι ο κόσμος γυρίζει (ζαλίζεται), σαν να δέχτηκε ένα δυνατό χτύπημα που τον αποπροσανατολίζει.

Ταμπλάς (ή μένει άγαλμα): Σημαίνει ότι ακινητοποιείται, μένει παγωμένος από την έκπληξη ή την αναστάτωση.

Συνδυασμός (ο ουρανός σφοντύλι ή ταμπλάς): Χρησιμοποιούνται για να τονίσουν την ένταση του αιφνιδιασμού και της ψυχικής αναστάτωσης που προκαλεί κάτι πολύ άσχημο ή απρόσμενο.

Του 'ριξι στάχτ' στα μάτια τ'.

Τον ξεγέλασε, τον κορόιδεψε.

► Τον έριξι σταχτ' στα μάτια τ'.

Του σιγανό ποτάμ' να φοβάσαι.

Να φοβάσαι εκείνον που είναι ήρεμος και δεν εκδηλώνεται, διότι είναι πιο επικίνδυνος από τους άλλους, όταν εκδηλωθεί.

Η φράση «Το σιγανό ποτάμι να φοβάσαι» σημαίνει να προσέχεις τους ανθρώπους που φαίνονται ήρεμοι, καλοσυνάτοι και αθώοι εκ πρώτης όψεως, γιατί στην πραγματικότητα μπορεί να κρύβουν κακόβουλη, ύπουλη ή επικίνδυνη φύση, όπως ένα ήσυχο ποτάμι που μπορεί να έχει βαθιά, σκοτεινά νερά και ισχυρά ρεύματα.

Αναλυτικά:

Σιγανό ποτάμι: Παρομοιάζεται με άτομο που παρουσιάζεται ως ήρεμο και καλό.

Φοβάσαι: Υπονοεί ότι αυτή η φαινομενική ηρεμία μπορεί να είναι παραπλανητική και να κρύβει κινδύνους.

Συμπέρασμα: Η παροιμία προειδοποιεί για την ύπουλη και διπρόσωπη συμπεριφορά, τονίζοντας ότι η εξωτερική γαλήνη δεν εγγυάται την καλοσύνη.

Παρόμοιες εκφράσεις: «Το βαθύ ποτάμι δεν βροντάει», «Από σιγανό ποταμάκι να φοβάσαι».

Του Σεπτέμβρη τα σταφύλια, του Οκτώβρη τα κουδούνια.

Η παροιμία «Το Σεπτέμβρη τα σταφύλια, τον Οκτώβρη τα κουδούνια» σημαίνει ότι ο Σεπτέμβρης είναι ο μήνας του τρύγου (συλλογής των σταφυλιών), ενώ ο Οκτώβρης είναι ο μήνας που αρχίζουν οι χειμερινές εργασίες και η ζωή γενικότερα (που συμβολίζεται με τα «κουδούνια»).

Σεπτέμβρης: Είναι η εποχή του τρύγου. Οι αγρότες τελειώνουν τη συγκομιδή των σταφυλιών, που ήταν ένα από τα σημαντικότερα γεγονότα της αγροτικής ζωής.

Οκτώβρης: Συμβολίζει την έναρξη ενός νέου κύκλου εργασιών. Τα «κουδούνια» αναφέρονται συνήθως στα ζώα που ξεχειμάζουν, αλλά γενικότερα σηματοδοτούν το τέλος των αγροτικών εργασιών και την αρχή του Χειμώνα.

Του σουστό να λέγिति.

Και να μην αποσιωπάται σκόπιμα ή αδιάφορα.

Η φράση «Το σωστό να λέγεται» αναφέρεται στην ορθή χρήση της γλώσσας, αποφεύγοντας συνήθη λάθη στην ορθογραφία, στη σημασία των λέξεων και στη γραμματική σύνταξη, αλλά μπορεί να έχει και βαθύτερη φιλοσοφική σημασία, δηλαδή την έκφραση του αληθινού μας εαυτού (αυτό που «πρέπει» να πούμε για εμάς), αντί να λέμε απλά αυτό που «θέλουν» οι άλλοι.

Γλωσσική σημασία (ορθογραφία και γραμματική):

Λάθη σε παρόμοια φωνητικά (παρώνυμα): Να διακρίνεις λέξεις όπως *πηλήκιο* (καπέλο) - *πηλίκιο* (διαίρεση), *βρόχος* (θηλιά) - *βρόγχος* (πνεύμονας), *συνιστάται* (προτείνεται) - *συνίσταται* (αποτελείται).

Σωστή κατάληξη: Να χρησιμοποιείς σωστά επιρρήματα όπως *πιθανώς* (όχι *πιθανόν*), *κυρίως* (όχι *κύρια*).

Σύνταξη: Να γνωρίζεις ότι ρήματα όπως *δεν επιδέχεται* συντάσσονται με αιτιατική (π.χ., *Δεν επιδέχεται αναβολή*), και να χρησιμοποιείς σωστά τη σύνταξη σε περίπλοκες φράσεις όπως «όλοι όσοι» ως «όλοι όσους».

Φιλοσοφική σημασία (αυθεντικότητα):

Αυθεντική έκφραση: Να εκφράζεις τα αληθινά σου συναισθήματα και επιθυμίες, αντί να κάνεις πάντα αυτό που θεωρείς «σωστό» για να ευχαριστήσεις τους άλλους.

Αποκάλυψη εαυτού: Η συνάντηση του πραγματικού σου εαυτού, ακόμα κι αν είναι πλεγμένος, είναι «το σωστό» για να αγαπήσεις αληθινά τον εαυτό σου και να επικοινωνήσεις αυθεντικά.

Του σπανού τα γένια δε γίνονται

Όσο και αν προσπαθήσεις δεν μπορεί να κάνεις το ακατόρθωτο, ενώ όλα τα άλλα μπορείς να τα κάνεις.

Η φράση «Του σπανού τα γένια, δε γίνονται» σημαίνει ότι μόνο ένα πράγμα είναι αδύνατο να συμβεί, τονίζοντας ότι σχεδόν τα πάντα είναι εφικτά (μιας και ο σπανός, δηλαδή ο φαλακρός άντρας, δεν μπορεί να ξαναβγάλει γένια). Χρησιμοποιείται συνήθως για να αντιτάξει την απόλυτη αδυναμία σε σχέση με άλλες δυσκολίες, που μπορεί να ξεπεραστούν, με την πλήρη έκφραση να είναι «Όλα γίνονται, μόνο του σπανού τα γένια δεν φυτρώνουν».

Σπανός: Άντρας που δεν έχει γένια ή μουστάκι.

Σημασία: Υποδηλώνει ότι υπάρχουν όρια στην αλλαγή και την πραγματοποίηση (π.χ., η φύση ενός ατόμου).

Συχνή χρήση: Όταν κάποιος λέει «δεν γίνεται», η απάντηση είναι «ναι, αλλά μόνο του σπανού τα γένια δεν γίνονται!».

Του στραβό του ξύλου η φωτιά του ισιάζ'.

Με την επιβολή κάποιας τιμωρίας διορθώνεται ο κακός χαρακτήρας του ανθρώπου, μας λέει η παραπάνω φράση. Η φωτιά είναι ο αποτελεσματικός τρόπος που κάνει ένα στραβό ξύλο να πάρει το σχήμα που θέλουμε.

Η παροιμία «Το στραβό το ξύλο η φωτιά το ισιάζει» σημαίνει ότι οι δύστροποι, οι κακοί ή οι ανυπάκουοι άνθρωποι διορθώνονται και συμμορφώνονται με την αυστηρότητα, τις δυσκολίες και τις σκληρές συνέπειες, όπως ακριβώς η φωτιά ισιώνει ένα στραβό ξύλο.

Ερμηνεία: Οι «στραβές» (κακές, δύσκολες) συνήθειες ή χαρακτήρες των ανθρώπων μπορούν να αλλάξουν μέσω αυστηρής πειθαρχίας, σοβαρών προβλημάτων ή τιμωρίας.

Παρόμοια έννοια: Όπως το ξύλο παίρνει σχήμα, όταν ζεσταθεί, έτσι κι ένας δύσκολος άνθρωπος διορθώνεται από τις δυσκολίες.

Του στραβού του δίκιου.

Να κοιτάζουμε πάντα και το δίκιο του άλλου, ακόμη και αν είναι ελαττωματικός.

Η φράση «του στραβού το δίκαιο» σημαίνει ότι πρέπει να ακούμε και να αναγνωρίζουμε το δίκιο (ή την άποψη) ακόμα και του αντιπάλου μας, του «στραβού» (αυτού που είναι σε μειονεκτική θέση, εκτός συστήματος), δείχνοντας αντικειμενικότητα, αμεροληψία, και αποστασιοποίηση από προκαταλήψεις, ώστε να δούμε την κατάσταση συνολικά και δίκαια. Χρησιμοποιείται για να δηλώσει την ανάγκη να εξετάζουμε την υπόθεση από όλες τις πλευρές, ακόμα κι αν η πλευρά αυτή φαίνεται μειονεκτική ή «λάθος» στην αρχή.

Σημασία: Αμεροληψία, αντικειμενικότητα, αναγνώριση της δικαιοσύνης σε κάθε πλευρά.

Χρήση: Όταν θέλουμε να πούμε ότι κάποιος πρέπει να δει τα πράγματα χωρίς προκατάληψη και να ακούσει ακόμη και την άλλη, «στραβή» πλευρά.

Παράδειγμα: «Ας ακούσουμε τι έχει να πει και αυτός, για να πούμε και του στραβού το δίκιο.»

Του τα 'πε χύμα κι τσουβαλάτα (ή όξου απ' τα δόντια).

Τον κατατρόπωσε με τα σκληρά του λόγια.

Οι εκφράσεις «τα είπε χύμα και τσουβαλάτα» και «τα είπε έξω από τα δόντια» σημαίνουν ότι κάποιος μίλησε ευθαρσώς, χωρίς περιστροφές, ωμά και ειλικρινά, λέγοντας ακριβώς αυτό που σκεφτόταν, ανεξάρτητα από τις συνέπειες. Πρόκειται για συνώνυμες φράσεις που περιγράφουν την άμεση και ξεκάθαρη έκφραση γνώμης, συχνά κάτι αρνητικό ή κριτικό.

Χύμα και τσουβαλάτα: Σημαίνει σαν να πετάς τα πράγματα (χύμα) από ένα τσουβάλι, αδιαφορώντας για την τακτοποίηση, δηλαδή ωμά και άκομψα.

Έξω από τα δόντια: Σημαίνει να μην τα «μασάς», να μην τα κρατάς μέσα σου, να τα λες απευθείας.

Συνώνυμες εκφράσεις: «Τα λέει σταράτα», «τα λέει τσεκουράτα», «τα λέει χωρίς περιστροφές».

Του τά 'ψαλε απ' την καλή.

(Ιδια με την προηγούμενη).

Η φράση «Του τα έψαλλε από την καλή» σημαίνει ότι τον μάλωσε αυστηρά, τον επέπληξε δυνατά και με ένταση, ξεκαθαρίζοντάς του (τα «καλά», δηλαδή τα καλώς κείμενα) με κάθε λεπτομέρεια, χωρίς να τον λυπηθεί καθόλου, δηλαδή τον «έψαλλε» καλά και από την αρχή

μέχρι το τέλος, δείχνοντάς του τα λάθη του με απόλυτη σαφήνεια και χωρίς να του χαριστεί τίποτα.

Αναλυτικά:

«Του τα έψαλλε»: Είναι έκφραση που σημαίνει ότι τον μάλωσε, τον επέπληξε, τον «ταπείνωσε» λεκτικά.

«από την καλή»: Εδώ, το «καλή» δεν αναφέρεται σε κάτι αγαθό ή θετικό (όπως θα σήμαινε σε αρχαία ελληνικά, π.χ. «το καλόν»), αλλά χρησιμοποιείται μεταφορικά και με ειρωνική/ενισχυτική διάθεση, εννοώντας «από την αρχή μέχρι το τέλος», «με κάθε λεπτομέρεια», «κανονικά» ή «όσο πιο δυνατά γίνεται». Είναι σαν να λέει «του τα είπε (ή του τα έψαλλε) όπως έπρεπε, χωρίς να κρατήσει τίποτα πίσω».

Συνεπώς, η πλήρης σημασία είναι: Τον μάλωσε πολύ, τον μίλησε αυστηρά, τον έβαλε στη θέση του και του ξεκαθάρισε τι έκανε λάθος με έντονο τρόπο, σαν να του «έψελνε» ένα κακό «ψαλίδι» ή μια αυστηρή «καλή» κουβέντα.

Του φ'σάει κι δεν κρυών'.

Η φράση «το φυσάει και δεν κρυώνει» είναι μια παροιμία που χρησιμοποιείται για να περιγράψει κάποιον που είναι έξαλλος, εξοργισμένος ή σε κατάσταση έντονου θυμού.

Σημασία: Δηλώνει ότι κάποιος βρίσκεται στα όρια του θυμού του και είναι έτοιμος να εκραγεί.

Προέλευση: Η εικόνα που δίνει η φράση είναι αυτή ενός σώματος που, παρόλο που το «φυσάει» (δηλαδή προσπαθεί να ηρεμήσει ή να βρει ανακούφιση), δεν «κρυώνει», δηλαδή η φωτιά του θυμού δεν σβήνει.

Του φτωχού το εύρημα ή καρφί ή πέταλο.

► Για του καρφί χαν' του πέταλου.

► Όποιους λυπάτι του καρφί, χαν' κι του πέταλου.

Του 'ψαλε τον αναβαλλόμενο'

Του επιτέθηκε λεκτικά με πολλά λόγια.

Η φράση «του έψαλλε τον αναβαλλόμενο» σημαίνει ότι του έκανε πολύ αυστηρές, παρατεταμένες και έντονες επιπλήξεις, «κακή» κριτική, σαν να του έλεγαν έναν πολύ μεγάλο και δύσκολο ψαλμό. Προέρχεται από την εκκλησιαστική φράση «ψάλλω τον αναβαλλόμενο», που αναφέρεται σε ψαλμούς που έχουν μεγάλη χρονική διάρκεια, όπως ο 103^{ος} ψαλμός.

Σημασία: Έντονο, μακροσκελές και αυστηρό «ξεκατίνιασμα» ή παρατήρηση.

Προέλευση: Από την αρχική φράση του ψαλμού 103, «Εὐλόγει, ἡ ψυχὴ μου, τὸν Κύριον... ο ἀναβαλλόμενος φως ὡς ἱμάτιον».

Παραλλαγή: «του έψαλλε τον εξάψαλμο».

Σημείωση. Προέρχεται από το τροπάριο της Μ. Παρασκευής: *Ο αναβαλλόμενος φως ως ιμάτιον, που ψάλλεται αργά και μελωδικά.*

Του 'ψαλλι του ιξάψαλμου.

Του τα είπε με πάρα πολλά λόγια. (Ταυτόσημη με την προηγούμενη).

Η έκφραση «Του έψαλλε τον Εξάψαλμο» σημαίνει ότι κάποιος του έκανε ψυχολογική «επίθεση», τον «έπρηξε», τον «ζάλισε» ή τον «φρίκαρε», δηλαδή τον «έφτασε στα όριά του» με έντονη, ίσως και ενοχλητική, πειθώ ή προφορική πίεση, όπως ακριβώς οι 18 ψαλμοί των Αναβαθμών (Ψαλμοί 119-134) ψάλλονται με συνεχόμενη, σχεδόν αδιάκοπη ροή κατά την ακολουθία της Μεγάλης Τεσσαρακοστής, «εξοντώνοντας» ψυχικά τον ακροατή, συνήθως με τρόπο επίμονο και κουραστικό.

Σημασία και χρήση:

Αρνητική χροιά: Η φράση έχει αρνητική σημασία, υποδηλώνοντας ότι κάποιος δέχτηκε έντονη και επίμονη «κοντρα» ή πίεση.

Ψυχολογική εξάντληση: Περιγράφει την κατάσταση όπου κάποιον «τον φέρανε στα συρτάρια του» ή «τον κάνανε να χάσει τα λογικά του» από την πίεση.

Προέλευση: Η εικόνα προέρχεται από τον Εξάψαλμο της Ορθόδοξης Εκκλησίας, που είναι μια σειρά έξι ψαλμών με μακρά, επαναλαμβανόμενη δομή, που ψάλλεται στα «Στιχηρά του Εσπερινού» της Μεγάλης Τεσσαρακοστής και έχει σκοπό την πνευματική κάθαρση, αλλά στην καθομιλουμένη μεταφέρθηκε με την έννοια της «κόπωσης» και της ψυχολογικής φθοράς.

Του ψαρ' βρουμάει απ' του κιφάλ'.

Γνωστή και η φράση αυτή που μιλά για κακή διοίκηση και φαύλη εξουσία. Το παράδειγμα πρέπει να δίνεται με υπευθυνότητα από την εξουσία

► Απ' του κιφάλ' βρουμάει του ψάρ'.

Του 'ψισι του ψάρ' στα χείλια τ'.

Τον στενοχώρησε πάρα πολύ, τον βασάνισε, τον ταλαιπώρησε.

Η φράση «Του έψησε το ψάρι στα χείλη του» σημαίνει ότι κάποιος τού είπε κάτι με μεγάλη πειθώ, με γλυκές και δελεαστικές λέξεις, ώστε να τον πείσει ή να τον δελεάσει να κάνει κάτι που ήθελε, χωρίς να το καταλάβει, σαν να του έψησε το ψάρι ακριβώς στα χείλη και να το ρουφήξει χωρίς να το «πολυδοκιμάσει». Είναι μια έκφραση που υποδηλώνει «έψησε», «ξεγέλασε», «έπεισε εύκολα» ή «του έκανε το χατίρι» με δόλιο/πειστικό τρόπο.

Προέλευση: Αν και δεν υπάρχει μία συγκεκριμένη πηγή, η εικόνα είναι πολύ παραστατική: το ψημένο ψάρι, νόστιμο και αρωματικό, είναι έτοιμο να φαγωθεί και το «στα χείλη» δείχνει πόσο κοντά ή πόσο εύκολα έγινε η «παράδοσή» του, δηλαδή η πειθώ.

Χρήση: Χρησιμοποιείται για να περιγράψει περιπτώσεις όπου κάποιος πείθεται για κάτι που του παρουσιάζεται ως πολύ καλό ή συμφέρον, με έξυπνο τρόπο, ακόμα κι αν δεν είναι ακριβώς έτσι.

Του φ'σάει και δεν κρυών'.

Λέγεται για εκείνον που επιχειρεί ακατόρθωτο πράγμα.

Η έκφραση «το φυσάει και δεν κρυώνει» σημαίνει ότι κάποιος είναι πολύ πλούσιος και ξοδεύει εύκολα τα χρήματά του σαν να μην υπάρχει αύριο, ή ότι είναι αδιάφορος/αμετανόητος για κάτι κακό που έκανε και οι συνέπειές του, καθώς νιώθει ανεπηρέαστος σαν να τον φυσάει αέρας και να μην τον αγγίζει τίποτα.

Πιο αναλυτικά:

Για τον πλούτο: Αναφέρεται σε κάποιον που ξοδεύει «τσουρουφλιστά» χρήματα, χωρίς να νοιάζεται για το κόστος.

Για αδιαφορία/αμετανόηση: Περιγράφει κάποιον που έχει κάνει κάτι κακό (π.χ. έχασε χρήματα, έκανε κάποια ζημιά) και δεν δείχνει καμία μεταμέλεια ή συνέπεια, σαν να μην τον αγγίζει το πρόβλημα.

Συνήθως χρησιμοποιείται για να περιγράψει την απληστία, την αδιαφορία ή την υπερβολική σπατάλη

Τουν αράπ' κι αν τουν πλέν'ς, του σαπούνι σου χαλάς.

Ο δύστροπος άνθρωπος δεν σε ακούει με τίποτε και συνεχίζει το χαβά του. Μатаιοπονείς, λοιπόν.

Η παροιμία «Τον αράπη κι αν τον πλένεις, το σαπούνι σου χαλάς» σημαίνει ότι ματαιοπονείς προσπαθώντας να αλλάξεις κάποιον που είναι εκ φύσεως κακός, ανεπίδεκτος μαθήσεως, ή να ευεργετήσεις έναν αχάριστο, καθώς η προσπάθεια αυτή είναι μάταιη και απλώς σπαταλάς τους πόρους σου (το σαπούνι).

Σημασία και χρήση:

Ματαιότητα: Τονίζεται η μάταιη προσπάθεια να διορθωθεί κάτι που είναι αμετάβλητο στην ουσία του.

Αναφορά σε αρχαίο μύθο: Η παροιμία βασίζεται σε έναν αρχαίο μύθο για έναν Αιθίοπα δούλο που ο αφέντης του προσπαθούσε να τον κάνει λευκό πλένοντάς τον και αναφέρεται στον **Λουκιανό** ως «Αιθίοπα σμήχειν» (πλένω Αιθίοπα).

Αντίστοιχα: Μπορεί να χρησιμοποιηθεί αντίστοιχα με τη φράση «Τετραγωνίζω τον κύκλο» (προσπάθεια για αδύνατο) ή για να περιγράψει την προσπάθεια να διδάξεις κάποιον που δεν θέλει να μάθει.

Συνοπτικά, η παροιμία εκφράζει την άποψη ότι κάποια πράγματα είναι στη φύση τους και δεν αλλάζουν, οπότε δεν πρέπει να σπαταλάμε την ενέργειά μας σε μάταιες προσπάθειες.

Τουν άρρωστου ρωτάν και του γέρου τουν δίνουν.

Ό,τι προσφέρεις στον άρρωστο θα το δεχτεί, γιατί έχει ανάγκη καλής τροφής και πολλών περιποιήσεων. Αυτό συμβαίνει και για κάθε άνθρωπο που βρίσκεται σε κατάσταση αδυναμίας, δέχεται κάθε προσφορά, δεν χρειάζεται να τον ρωτούν τι θέλει.

Η παροιμία είναι «Τον άρρωστο τον ρωτάνε και τον γέρο του δίνουν», που σημαίνει ότι, όταν κάποιος είναι άρρωστος (ή γέρος), οι άλλοι τον ρωτούν τι θέλει ή τι χρειάζεται, δείχνοντας έτσι συμπόνια και φροντίδα, αλλά στην ουσία του θέματος, η «χάρη» (το φαγητό, το φάρμακο) δίνεται συνήθως σε αυτόν που την ζητάει, όχι απαραίτητα στον άρρωστο. Η φράση χρησιμοποιείται για να τονίσει την ευγένεια (ή την υποκρισία) του να ρωτάς τον άλλο, ενώ η προσφορά γίνεται αλλού ή για να πει κάποιος ότι αυτό που ζητάει (π.χ. «θέλω», «παρακαλώ») δεν πρέπει να δίνεται, λέει ο λόγος, στον «άρρωστο» (τον αδιάφορο).

Σημασία της Παροιμίας:

Κυριολεκτικά: Τον άρρωστο τον ρωτάνε (τι να φάει) και στον γέρο του δίνουν (ό,τι έχει περισσέψει ή ό,τι ζητήσει).

Μεταφορικά: Υποδηλώνει ότι ορισμένες φορές οι προσφορές ή η βοήθεια πηγαίνουν σε λάθος άτομα ή ότι αυτό που ζητάμε δεν είναι αυτό που πραγματικά μας χρειάζεται.

Τουν βαν' η αμαρτία.

Ο αδύνατος χαρακτήρας του και οι διάφοροι πειρασμοί τον σπρώχνουν να κάνει πράξεις κακές και δυσάρεστες, ενώ είναι κατά βάθος καλός.

Η φράση «Τον βάνει η αμαρτία» σημαίνει ότι η ενοχή ή το βάρος των κακών πράξεων, των σφαλμάτων ή των παραβάσεων βαραίνει το άτομο, το «ρίχνει» ψυχολογικά και πνευματικά, κυριολεκτικά «τον βάζει» κάτω, δείχνοντας την αίσθηση ενοχής και την ανάγκη για λύτρωση ή συγχώρεση. Αναφέρεται στην πίστη ότι η αμαρτία, είτε θρησκευτική, είτε κοσμική, έχει συνέπειες που βαραίνουν την ψυχή και την συνείδηση του ανθρώπου, οδηγώντας σε δυσάρεστα συναισθήματα ή κατάσταση, μέχρι να εξαγνιστεί μέσω μετάνοιας ή άλλων πρακτικών.

Ανάλυση της φράσης:

«Τον βάνει»: Λέξη που υποδηλώνει το βάρος, την καταπίεση, το να «ρίχνει» κάποιον, να τον κάνει να αισθάνεται «πεσμένος» ή «βαρύς».

«Η αμαρτία»: Σημαίνει σφάλμα, παράβαση, ή κακή πράξη που αντίκειται σε ηθικούς ή θρησκευτικούς κανόνες.

Σημασία στην πράξη:

Θρησκευτική ερμηνεία: Οι κακές πράξεις του αμαρτωλού τον βαραίνουν, τον απομακρύνουν από τον Θεό. Η μετάνοια και η εξομολόγηση τον βοηθούν να «σηκωθεί» ξανά.

Ψυχολογική/Κοσμική ερμηνεία: Η αίσθηση ενοχής για κάτι κακό που έκανες, σε «ρίχνει» ψυχολογικά. Κάθε αμαρτία δημιουργεί ένα είδος «κάρμα», που βαραίνει τον άνθρωπο μέχρι να το «καθαρίσει».

Συνοπτικά, λέγοντας «τον βάνει η αμαρτία» εννοούμε ότι το άτομο νιώθει το βάρος των πράξεων του, νιώθει «πесμένο» από την ενοχή και χρειάζεται κάθαρση.

Τουν βρήκι τουν μπάρμπα τ'.

Πρόκειται για τον άνθρωπο – μπάρμπα, που θα τον τιμωρήσει γι' αυτό που έκανε. Η φράση «τον βρήκε τον μπάρμπα του» είναι λαϊκή/καθομιλουμένη και σημαίνει ότι: βρήκε κάποιον πιο δυνατό, πιο πονηρό ή πιο σκληρό απ' αυτόν, έπεσε πάνω σε άνθρωπο που δεν σπκώνει πολλά και του έβαλε όρια. συχνά υπονοεί ότι πήγε να κάνει τον έξυπνο, αλλά αυτή τη φορά δεν του βγήκε.

Παράδειγμα: «Πήγε να κάνει τσαμπουκά στο αφεντικό, αλλά τον βρήκε τον μπάρμπα του.»

Έχει συνήθως ειρωνικό ή προειδοποιητικό τόνο και δεν αναφέρεται κυριολεκτικά σε συγγενή.

Τουν έβαλι στου χερ'.

Κατόρθωσε και του πήρε με απάτη χρήματα ή τον δέσμευσε με διάφορες υποσχέσεις.

Η φράση «τον έβαλε στο χέρι» (ή «έβαλε χέρι σε κάποιον/κάτι») έχει πολλές σημασίες στην καθομιλουμένη, συνήθως αρνητικές: σημαίνει κλέβει/σφετερίζεται κάτι, κάνει άσεμνες χειρονομίες/επαφές, ή κάνει αυστηρή επίπληξη σε κάποιον, ανάλογα το πλαίσιο.

Σημασίες ανάλογα με το πλαίσιο:

Κλοπή/σφετερισμός: Όταν κάποιος παίρνει κάτι που δεν του ανήκει.

Παράδειγμα: «Ο λογιστής έβαλε χέρι στο ταμείο».

Παρενόχληση: Όταν κάποιος ακουμπάει ή χαϊδεύει κάποιο μέρος του σώματος άλλου ατόμου.

Παράδειγμα: «Της έβαλε χέρι στο λεωφορείο».

Επίπληξη/Κριτική: Όταν κάποιος φωνάζει, μαλώνει ή κάνει αυστηρή παρατήρηση σε κάποιον (συνήθως τον προϊστάμενο στον υφιστάμενο).

Παράδειγμα: «Ο διευθυντής μου έβαλε χέρι που άργησα».

Συνοπτικά, «βάζω χέρι» σημαίνει παρεμβαίνω με τρόπο ανάρμοστο, κλέβω, παρενοχλώ ή μαλώνω κάποιον.

Τουν έβαλι τα δυο πουδάρια τ', σ' ένα παπούτσ'.

Τον στρίμωξε πάρα πολύ με τα λόγια και τα επιχειρήματα που του είπε, τον ζόρισε.

Η φράση «του έβαλε τα δύο πόδια σε ένα παπούτσι» σημαίνει ότι κάποιος περιόρισε την ελευθερία κάποιου άλλου, τον ανάγκασε να κάνει κάτι ενάντια στη θέλησή του, ή τον έκανε να συμμορφωθεί πλήρως, συχνά αναφερόμενη σε μια σχέση όπου ο ένας έχει τον απόλυτο έλεγχο (π.χ., μια γυναίκα τον άντρα).

Κυριότερη σημασία: Περιορισμός της ελευθερίας, έλεγχος, αναγκαστική υπακοή.

Συνήθης χρήση: Όταν κάποιος ελέγχεται πλήρως από κάποιον άλλο, συχνά σε σχέση (π.χ., «η γυναίκα του, του έβαλε τα δύο πόδια σε ένα παπούτσι»).

Ιστορική προέλευση: Περίεργη τιμωρία στο Βυζάντιο, όπου οι νάνοι-γελωτοποιοί τιμωρούνταν με αυτήν την ποινή για να αναγκαστούν να συμμορφωθούν.

Τουν έβαλι ψύλ' στ' αυτιά τ'.

Τον έβαλε σε υποψία για κάτι που του είπε.

Η έκφραση «του έβαλε ψύλλους στα αυτιά του» σημαίνει ότι τον έκανε καχύποπτο, του δημιούργησε αμφιβολίες, τον έκανε να πιστέψει κάτι κακό ή ύποπτο, συχνά ψιθυρίζοντας του κάποια «κακή είδηση» ή πληροφορία, που τον θορύβησε και είναι στενά συνδεδεμένη με τη φράση «του μπήκαν ψύλλοι στα αυτιά» (έγινε καχύποπτος).

Σημασία και χρήση:

Δημιουργία υποψίας: Όταν κάποιος «βάζει ψύλλους στα αυτιά» κάποιου, του «φυτεύει» μια ιδέα, μια πληροφορία ή μια υποψία που τον κάνει να αμφισβητεί, να ανησυχεί ή να μην εμπιστεύεται.

Παραλλαγή: Η φράση «του μπήκαν ψύλλοι στα αυτιά» είναι η πιο συνηθισμένη μορφή και χρησιμοποιείται όταν κάποιος αρχίζει να έχει τέτοιες υποψίες.

Προέλευση: Η φράση έχει αρχαίες ρίζες, φτάνοντας από το Βυζάντιο, όπου όταν έπιαναν κάποιον να κρυφακούει, του έριχναν λάδι στα αυτιά και τον κούφαιναν (και να μπει «ψύλλος» από την καυτή ουσία).

Συνώνυμες εκφράσεις:

«Τον έζωσαν τα φίδια» (έγινε πολύ καχύποπτος).

«Κάποιο λάκκο έχει η φάβα» (υπάρχει κάτι κρυφό/ύποπτο).

Τουν έβγαλι στη φόρα.

Συνώνυμη της αποκάλυψης μυστικών και άρα της προδοσίας είναι η φράση «του τα έβγαλε στη φόρα».

Στη Βυζαντινή εποχή, λέει ο **Τάκης Νατσούλης**, υπήρχε ένα είδος κηρύκων, που έκαναν μια πολύ περίεργη δουλειά. Όταν κατηγορούσαν κάποιον για κλοπή, για λεηλασία ή και για φόνο ακόμα, χωρίς όμως αυτός που τον κατηγορούσε να έχει χειροπιαστά στοιχεία, ο κήρυκας αναλάμβανε να τον κατηγορήσει δημόσια, παίρνοντας πάνω του όλη την ευθύνη. Έβγαине, λοιπόν, σε μια κεντρική πλατεία, ανέβαινε σε ένα πεζούλι κι όταν το πλήθος συγκεντρωνόταν, για να ακούσει, άρχιζε με δυνατή φωνή το κατηγορητήριο.

Η φράση «τον έβγαλε στη φόρα» σημαίνει ότι κάποιος αποκάλυψε δημόσια τα μυστικά, τα άσχημα ή τα κρυφά πράγματα για κάποιον άλλο (ή κάτι άλλο), αποκαλύπτοντας την αλήθεια με αρνητικό τρόπο, όπως «έβγαλε τα άπλυτά του» ή «τον αποκάλυψε». Προέρχεται

από την εποχή που οι έμποροι άπλωναν τηνπραμάτεια τους στη δημόσια αγορά (φόρα) και μπορεί να συνδέεται ετυμολογικά με την έκφραση «φόρα παρτίδα» (όλα μαζί).

Βασική σημασία: Αποκάλυψη μυστικών ή αρνητικών στοιχείων.

Συνώνυμα: «Του τα έβγαλε στη φόρα», «έβγαλε τα άπλυτά του», «τον αποκάλυψε».

Ετυμολογία: Η φράση συνδέεται με την έννοια της «δημόσιας αγοράς» (φόρα), όπου απλώνεται ηπραμάτεια, ή με το «φόρα παρτίδα» (όλα μαζί), .

Παράδειγμα: «Ο δημοσιογράφος τον έβγαλε στη φόρα αποκαλύπτοντας την οικονομική του απάτη».

Τουν έγγραψι στα παλιά τ' τα παπούτσια.

Δεν τον υπολόγισε καθόλου, το παραμέλησε, τον περιφρόνησε.

Η φράση «τον έγγραψε στα παλιά του τα παπούτσια» σημαίνει ότι κάποιος τον αδιαφορεί πλήρως, δεν τον υπολογίζει καθόλου, ή τον έχει ξεπεράσει εντελώς, σαν να τον πέταξε μαζί με τα παλιά του παπούτσια, δηλαδή τον έχει σαν τελειωμένο και χωρίς καμία αξία, δείχνοντας περιφρόνηση και έλλειψη ενδιαφέροντος.

Σημασία: Αδιαφορία, περιφρόνηση, το ότι κάποιος δεν τον ενδιαφέρει πια.

Παράδειγμα: «Δεν με αφορά η γνώμη του, τον έχω γραμμένο στα παλιά μου τα παπούτσια».

Τουν έδισι του γάιδαρό τ'.

Σημαίνει ότι κάποιος έχει λάβει τα μέτρα του, συμπεριφέρεται σαν να έχει προνοήσει για κάτι, ή, πιο ειρωνικά, αδιαφορεί για ένα ζήτημα, παρακάμπτοντας την ευθύνη ή κρυβόμενος πίσω από κάποιο άλλο πρόσωπο.

Αδιαφορεί για ένα πρόβλημα ή μια ανάγκη, προκειμένου να αποφύγει να ασχοληθεί με αυτό, παρακάμπτοντάς το με κάποιο πρόσχημα.

► Έδισι του γάιδαρό τ' κι ψύχασι.

Τουν έζουσαν τα φίδια.

Αισθάνθηκε ανακατωσούρα, σοβαρή ανησυχία φόβο και υποψίες.

Η φράση «τον έζωσαν τα φίδια» σημαίνει ότι κάποιος βασανίζεται από φόβο, ανησυχία, κακές σκέψεις ή καχυποψία, σαν να τον περιβάλλουν και να τον «ζώνουν» φανταστικά φίδια. Στην αρχαιότητα, τα φίδια συνδέονταν με διάφορες θεότητες (Διόνυσος, Άρτεμις, Αθηνά) και με τον θάνατο, αλλά στη λαϊκή έκφραση, συμβολίζουν την κακή διαίσθηση, την πονηριά και τον κίνδυνο που πλησιάζει, προκαλώντας έντονο ψυχικό άλγος και δέος.

Σημασία της φράσης

Μεταφορική χρήση: Δεν πρόκειται για κυριολεκτική παρουσία φιδιών, αλλά για μεταφορική περιγραφή έντονου ψυχικού πόνου.

Συναισθηματική κατάσταση: Ο άνθρωπος αισθάνεται «πνιγμένος» από φόβο ή αγωνία,

μια κατάσταση που περιγράφεται ως «με ζώνουν τα μαύρα φίδια» ή «με ζώνουν οι υποψίες».

Αρχαία σύνδεση: Τα φίδια ως σύμβολα πονηριάς και κακού (όπως ο διάβολος) συνδέονται με την έκφραση, η οποία παραπέμπει σε αρχαίες αντιλήψεις για το φίδι ως πειρασμό και προμήνυμα κακού.

Παραδείγματα

«Με ζώσαν τα φίδια και δεν ήξερα τι να κάνω».

«Μόλις άκουσε τα νέα, τον έζωσαν τα φίδια».

Τουν έκανα μι τα κρεμμυδάκια.

α) Τον σύντριψα όλως διόλου, με όσα του είπα, β) Τον έδειρα πάρα πολύ.

Η φράση «τον έκανα με τα κρεμμυδάκια» σημαίνει ότι τον κατέστρεψα, τον νίκησα κατά κράτος, τον διέλυσα είτε λεκτικά, είτε σε κάποια αντιπαράθεση, σαν να τον «έψησα» και τον έκανα κομμάτια με τα κρεμμυδάκια (όπως κάνουμε σε ένα φαγητό), δηλαδή τον συνέτριψα τελείως.

Σημασία: Κατατρόπωσα, νίκησα, διέλυσα ολοσχερώς (σε ξύλο ή λόγια).

Παράδειγμα: «Στο παιχνίδι, τον έκανα με τα κρεμμυδάκια!».

Τουν έκανα πέντι παράδεις.

Τον ξευτέλισα.

Η φράση «Τον έκανα πέντε παράδες» σημαίνει ότι τον ξεγέλασα, τον κορόιδεψα, τον έκανα να πιστέψει κάτι ψεύτικο ή να κάνει κάτι εις βάρος του, χρησιμοποιώντας μια παλιά ονομασία για τα χρήματα (παράς) που υποδήλωνε κάτι ασήμαντο (πολύ λίγο), άρα τον έκανα να τα χάσει, να τον εκμεταλλευτώ, ή να τον ξεγελάσω με λίγα χρήματα/μικρό τίμημα.

Αναλυτικά:

Παράς: Ήταν παλιό νόμισμα στην Οθωμανική Αυτοκρατορία και την Τουρκία, υπομονάδα του γροσιού (κουρού), και αργότερα στην Ελλάδα απέκτησε την έννοια του «λίγου», του «ασήμαντου» ποσού ή πράγματος.

«Τον έκανα πέντε παράδες» (ή «δύο παράδες», «τρεις παράδες»): Είναι έκφραση που σημαίνει ότι τον ξεγέλασα/τον κορόιδεψα τόσο εύκολα και με τόσο μικρό κόπο, σαν να τον πλήρωσα ή τον εξαπάτησα με ένα ασήμαντο ποσό (πέντε παράδες).

Συνοπτικά: Η έκφραση δηλώνει μια εύκολη εξαπάτηση ή εκμετάλλευση. Εσύ τον έκανες να πιστέψει κάτι ή να κάνει κάτι, ενώ στην πραγματικότητα τον κέρδισες (ή τον έχασες) με έναν τρόπο που τον άφησε ζημιωμένο/κοροϊδεμένο, σαν να του έδωσες/πήρες κάτι άχρηστο/ασήμαντο.

Τουν έπιασι κουρόιδου.

Τον κορόιδεψε.

Η έκφραση «Τον έπιασε κορόιδο» σημαίνει ότι κάποιος κατάφερε να εξαπατήσει, να κο-

ροϊδέψει ή να εκμεταλλευτεί έναν εύπιστο, αφελή άνθρωπο, κάνοντάς τον να πιστέψει κάτι ψεύτικο ή να πέσει θύμα απάτης. Ουσιαστικά, τον αντιμετωπίσε σαν «κορόιδο» (δηλαδή, σαν κάποιον που ξεγελιέται εύκολα).

Σημασία: Τον ξεγέλασε, τον έκανε θύμα, τον κορόιδεψε.

Παράδειγμα: «Τον πούλησε ένα χαλασμένο τηλέφωνο, τον έπιασε κορόιδο!».

Συνώνυμα: Τον πιάνει κότσο, τον κάνει του κόπου, τον ξεγελάει.

Τουν έπιασι στα πράσα.

Τον τσάκωσε να κάνει κάτι απαγορευμένο.

Η φράση «Τον έπιασε στα πράσα» σημαίνει ότι κάποιον τον συνέλαβαν επ' αυτοφώρω, δηλαδή ακριβώς τη στιγμή που έκανε κάτι κακό, παράνομο ή ανάρμοστο, αποκαλύπτοντας την πράξη του και χωρίς να προλάβει να την κρύψει. Βρίσκει εφαρμογή σε περιπτώσεις όπου κάποιος «πιάστηκε με τη γίδα» στην πλάτη, δηλαδή με την αποδεικτική «κλοπής» επάνω του, και η προέλευσή της συνδέεται με την αστυνομική ορολογία για σύλληψη την ώρα της διάπραξης ενός εγκλήματος.

Παράδειγμα: «Ο πατέρας τον έπιασε στα πράσα να κλέβει μπισκότα από το ντουλάπι».

Βασικές έννοιες:

Επ' αυτοφώρω: Ακριβώς τη στιγμή που συμβαίνει κάτι.

Αποκαλύφθηκε: Η πράξη αποκαλύφθηκε.

Συνέλαβαν: Τον συνέλαβε κάποιος, συχνά η αστυνομία.

Τουν έπιασι στον ύπνου

Τον τσάκωσε να κάνει κάτι άπρεπο χωρίς να το καταλάβει.

Η έκφραση «τον έπιασε στον ύπνο» σημαίνει ότι τον αιφνιδίασε, τον συνέλαβε ή τον πρόλαβε κάτι απρόσμενα, ενώ ήταν ανυποψίαστος ή κοιμόταν, δηλαδή δεν περίμενε να συμβεί εκείνη τη στιγμή, συνήθως κάτι αρνητικό, σαν να τον βρήκε το γεγονός «εν υπνώσει».

Χρησιμοποιείται για να περιγράψει μια κατάσταση όπου κάποιος δεν είναι προετοιμασμένος και το γεγονός τον βρίσκει απροετοίμαστο, σαν να τον συνέλαβε κυριολεκτικά.

Σημασία: Αιφνιδιασμός, απροετοίμαστος, το να σε βρει κάτι εντελώς απρόσμενα.

Παράδειγμα: «Τον έπιασε στον ύπνο η είδηση ότι χάνει τη δουλειά του».

Τουν έσπρωξα κι έφαγι τα μανίκια τ'.

Τον έσπρωξα δυνατά και έπεσε κάτω. Για να μη χτυπήσει, όμως, έβαλε μπροστά τα χέρια και έσκισε τα μανίκια του.

Η φράση «τον έσπρωξα και έφαγε τα μανίκια του» δεν είναι παροιμία και δεν χρησιμοποιείται καθιερωμένα στα ελληνικά. Πιθανότατα μπερδεύτηκε με μία από τις παρακάτω καθιερωμένες εκφράσεις:

«Έφαγε τα μούτρα του» → έπεσε άσχημα / απέτυχε

«Τον έσπρωξα κι έφαγε τα μούτρα του» → τον έσπρωξα και έπεσε

Τουν έφαγι η μαρμάγκα

Έπαθε μεγάλο κακό. (μαρμάγκα είναι δηλητηριώδες έντομο).

Η φράση «τον έφαγε η μαρμάγκα» σημαίνει ότι κάποιος υπέστη μεγάλη συμφορά, εξαφανίστηκε, πέθανε ή βρέθηκε σε πολύ κακή και δύσκολη κατάσταση, συχνά χωρίς να αφήσει ίχνη, σαν να τον κατάπιε μια «μαρμάγκα» (που είναι ένα μυθικό πλάσμα, πιθανότατα αράχνη, που τρώει τα θύματά της). Χρησιμοποιείται για να δηλώσει ότι κάποιος «χάθηκε», «καταστράφηκε», ή «εξαφανίστηκε κάτω από μυστηριώδεις συνθήκες».

Σημασία: Έπαθε μεγάλο κακό, μεγάλη συμφορά, πέθανε, εξαφανίστηκε, ή βρέθηκε σε πολύ κακή κατάσταση.

Προέλευση: Βασίζεται στην ιδέα ενός πλάσματος (της μαρμάγκας) που καταβροχθίζει τα θύματά της και εξαφανίζει τα ίχνη τους.

Παράδειγμα: «Είναι καιρός τώρα που τον έφαγε η μαρμάγκα».

Τουν έφαγι ως του κόκαλου.

Τον εξάντλησε οικονομικά.

Η φράση «τον έφαγε ως το κόκαλο» σημαίνει ότι κάποιος τον εκμεταλλεύτηκε πλήρως οικονομικά, τον «κατάσπαρξε», τον ξεγύμνωσε από τα χρήματα ή την περιουσία του, φτάνοντας στο σημείο να εξαντλήσει και την τελευταία του δυνατότητα, δηλαδή μέχρι το κόκαλο (με την έννοια του «τελείως», «ολοκληρωτικά»).

Επεξήγηση:

Έφαγε: Σημαίνει κατανάλωσε, ξόδεψε ή εκμεταλλεύτηκε (όπως «έφαγε τα νιάτα του στην ξενιτιά»).

Ως το κόκαλο: Υποδηλώνει το όριο, το τέρμα, την τελειωτική εξάντληση (όπως όταν κάποιος είναι τόσο αδύνατος που φαίνονται τα κόκαλά του, ή όταν ξοδεύει «μέχρι το κόκαλο» την περιουσία του).

Συνοπτικά, η φράση σημαίνει: τον ξεγύμνωσε εντελώς, τον άφησε χωρίς τίποτα, τον εκμεταλλεύτηκε μέχρι την τελευταία του ρανίδα του αίματός του.

Τουν έφιρι βόλτα ή τουν έφιρι καπάκ' ή τουν έφιρι στα νιρά τ'.

Τον κατάφερε να συμφωνήσει μαζί του.

Οι φράσεις «τον έφερε βόλτα», «τον έφερε καπάκι» και «τον έφερε στα νιρά του» σημαίνουν ότι τον χειραγώγησαν, τον έφεραν στα μέτρα τους, τον κατάφεραν να κάνει αυτό που ήθελαν, συνήθως με επιτήδαιο και έξυπνο τρόπο, εκμεταλλευόμενοι τις αδυναμίες του ή παρουσιάζοντάς του τα πράγματα όπως τους συμφέρει.

Ας δούμε τη σημασία κάθε έκφρασης:

Τον έφερε βόλτα:

Σημαίνει χειραγώγηση, έλεγχος, ή παραπλάνηση με σκοπό να κάνει κάποιος αυτό που θέλεις, συνήθως με παιχνίδι ή πειθώ.

Μπορεί να σημαίνει και απλή διασκέδαση ή πείραγμα (π.χ. τον πήγε μια βόλτα), αλλά με την έννοια της χειραγώγησης.

Τον έφερε καπάκι:

Αυτή η έκφραση προέρχεται από τον κόσμο του ποδοσφαίρου (και όχι μόνο) και σημαίνει ότι κάποιον τον έκανες να χάσει, τον «έριξες» με επιτηδειότητα, τον «έκλεισες» με ένα καλά σπημένο παιχνίδι.

Στη γενικότερη χρήση, σημαίνει να τον «έφερες» (ένα αποτέλεσμα, μια κατάσταση) με τον τρόπο που ήθελες, συνήθως καταφέρνοντας ένα «καπάκι», δηλαδή μια κίνηση που τον βάζει σε μειονεκτική θέση.

Τον έφερε στα νερά του:

Σημαίνει ότι τον έκανες να υιοθετήσει τις απόψεις, τις ιδέες ή τη συμπεριφορά κάποιου άλλου. Τον έκανες να «έρθει» στις δικές σου «γνώμες» (νερά).

Συνήθως τον έπεισες, τον «έστριψες» και τώρα «κολυμπάει» μαζί σου.

Συνολικά, και οι τρεις φράσεις περιγράφουν την επιτυχή επιρροή (ή χειραγώγηση) πάνω σε κάποιον, κάνοντάς τον να συμπεριφέρεται ή να σκέφτεται με τρόπο που δεν θα το έκανε στην αρχή.

Τουν έχ' μη στάξ' κι μη βρέξ'.

Τον έχει στα πούπουλα, τον φροντίζει και τον προσέχει πάρα πολύ.

Η έκφραση «Τον έχει μη στάξει και μη βρέξει» σημαίνει ότι κάποιον τον φροντίζουν υπερβολικά, τον προσέχουν με μεγάλη επιμέλεια και τον περιποιούνται «στα όπα-όπα», σαν να τον φυλάνε από την παραμικρή σταγόνα (ούτε σταγόνα δεν τον αφήνουν να πέσει).

Σημασία: Υπερβολική φροντίδα, προστασία, περιποίηση.

Παράδειγμα: «Η μητέρα του τον έχει μη στάξει και μη βρέξει, δεν τον αφήνει να κάνει τίποτα μόνος του».

Τουν έχ' στη μπούκα του κανονιού ή στου μάτ', ή στου στουμάχ'.

Έχει κακά προηγούμενα μαζί του, έχθρα και μίσος εναντίον του.

Η σωστή παροιμιακή / ιδιωματική έκφραση είναι: «Τον έχει στη μπούκα του κανονιού», δηλ. τον στοχοποιεί, τον έχει βάλει σκοπό να του επιτεθεί / να τον βλάψει, του φέρεται εχθρικά.

Παράδειγμα: «Από τότε που μάλωσαν, τον έχει στη μπούκα του κανονιού».

Οι άλλες εκφράσεις είναι διαφορετικά ιδιώματα, όχι παροιμίες και έχουν άλλη σημασία:

«Τον έχει στο μάτι». Σωστό ιδίωμα που σημαίνει: «τον ζηλεύει ή τον παρακολουθεί καχύποπτα ή τον έχει βάλει στόχο» (πιο ήπιο από το «κανονιού»), «Τον έχει στο στομάχι» Δεν θεωρείται σωστή ή καθιερωμένη έκφραση στα νέα ελληνικά. Πιθανή σύγχυση με: «Δεν τον κωνεύω», «Μου κάθεται στο στομάχι».

Σύνοψη.

Παροιμιακή/ιδιωματική: στη μπούκα του κανονιού.

Ιδίωμα: στο μάτι.

Λάθος/μη καθιερωμένο: στο στομάχι.

Τουν εχ' ψηλό καμάρ'.

Τον καμαρώνει. Είναι υπερήφανος γι' αυτόν. Τον εκτιμά πολύ. Τον έχει σαν πρότυπο.

Η φράση «Τον έχει ψηλό καμάρι» σημαίνει ότι κάποιος είναι πολύ περήφανος, κορδωμένος, γεμάτος αυτοπεποίθηση και ικανοποίηση για κάτι (συνήθως για τον εαυτό του, την εμφάνισή του ή κάτι που έχει πετύχει), δείχνοντας υπερηφάνεια, σαν να περπατάει με το κεφάλι ψηλά, με μια στάση που εκφράζει θριαμβευτική ικανοποίηση, σαν να «καμαρώνει».

Καμάρι: Προέρχεται από το λατινικό *camera* (θόλος) και σημαίνει κάτι για το οποίο κανείς καμαρώνει.

Ψηλό καμάρι: Ενισχύει την έννοια της υπερηφάνειας και της υπερλοφροσύνης.

Συνώνυμες εκφράσεις: «Τον έχει ψηλά», «Είναι καμαρωμένος», «Περπατάει καμαρωτά», «Κορδώνεται».

Τουν έχου αγκάθ'.

Μου είναι πολύ ενοχλητικός.

Η έκφραση «τον έχω αγκάθι» σημαίνει ότι κάποιος ή κάτι αποτελεί έναν διαρκή ερεθισμό, πρόβλημα, δυσκολία ή πηγή ενόχλησης στη ζωή κάποιου, ένα επίμονο «αγκάθι» που τον ενοχλεί συνεχώς, όπως ακριβώς ένα αληθινό αγκάθι που σε τσιμπάει και δεν φεύγει εύκολα.

Αγκάθι: Μεταφορικά, περιγράφει κάτι αιχμηρό, δύσκολο, που προκαλεί πόνο ή δυσφορία.

«Τον έχω αγκάθι»: Εφαρμόζεται σε πρόσωπα (π.χ. ένας δύσκολος συγγενής, ένας ανταγωνιστής) ή καταστάσεις (π.χ. ένα γραφειοκρατικό ζήτημα, μια οικονομική δυσκολία) που είναι επίμονα ενοχλητικά, σαν να έχουν καρφωθεί στη ζωή κάποιου.

Παράδειγμα:

«Το νέο συνάδελφό μου, τον έχω αγκάθι, είναι πολύ ανταγωνιστικός και μου δημιουργεί προβλήματα.»

Τουν έχου μέσα στην καρδιά μ'.

Τον εκτιμώ και τον αγαπώ πολύ. Τον έχω μέσα στην καρδιά μου.

Η φράση «Τον έχω μέσα στην καρδιά μου» σημαίνει ότι αγαπάς, εκτιμάς πάρα πολύ κά-

ποιον (ή κάτι), τον σκέφτεσαι συνέχεια με θετικά συναισθήματα και τον νιώθεις πολύ κοντά σου, σαν να αποτελεί μέρος του εαυτού σου, δηλαδή νιώθεις βαθιά στοργή και αφοσίωση.

Βαθιά αγάπη: Είναι μια έκφραση για την έντονη συναισθηματική σύνδεση, όπως στην περίπτωση του: «Τον Ανδρέα τον έχω πάντα μέσα στην καρδιά μου».

Εκτίμηση και Συμπάθεια: Σημαίνει ότι συμπαθείς και εκτιμάς κάποιον ιδιαίτερα, τον θεωρείς δικό σου άνθρωπο.

Συναισθηματική οικειότητα: Δείχνει ότι τον έχεις ενσωματώσει στη ζωή σου και τον σκέφτεσαι συνεχώς με αγάπη.

Τουν έχου όξου απ' την καρδιά μ'.

Δεν τον αγαπώ καθόλου.

Η φράση «τον έχω έξω από την καρδιά μου» δεν είναι παροιμία με τη στενή έννοια, αλλά καθιερωμένη λαϊκή έκφραση / ιδιωματισμός.

Σημασία: Δεν τον αγαπώ, δεν τον συμπαθώ, δεν τον έχω σε εκτίμηση, τον απορρίπτω συναισθηματικά.

Αντίθετη έκφραση: «Τον έχω μέσα στην καρδιά μου» → τον αγαπώ, τον νοιάζομαι πολύ.

Παράδειγμα χρήσης: «Μετά απ' ό,τι μου έκανε, τον έχω τελείως έξω από την καρδιά μου.»

Τουν έχου στου χέρ'.

Τον κάνω ό,τι θέλω, τον κρατώ και δεν μου γλιτώνει.

Η έκφραση «τον έχω στο χέρι» δεν είναι ακριβώς παροιμία, αλλά μια κοινή έκφραση που σημαίνει ότι ελέγχεις κάποιον ή κάτι πλήρως, τον έχεις υποτάξει ή τον έχεις εξασφαλίσει, όπως η γνωστή παροιμία «Κάλλιο πέντε και στο χέρι παρά δέκα και καρτέρει», που τονίζει την αξία αυτού που είναι σίγουρο έναντι αυτού που είναι αβέβαιο.

Σημασία της έκφρασης:

Έλεγχος/Κυριαρχία: Έχω τον απόλυτο έλεγχο σε μια κατάσταση ή σε ένα άτομο.

Εξασφάλιση: Έχω καταφέρει να αποκτήσω κάτι με βεβαιότητα.

Υποταγή: Έχω φέρει κάποιον στα μέτρα μου.

Παρόμοια παροιμία:

«Κάλλιο πέντε και στο χέρι παρά δέκα και καρτέρει»: Προτιμώ κάτι μικρότερο αλλά σίγουρο, παρά κάτι μεγαλύτερο που ίσως δεν καταφέρω να αποκτήσω ποτέ.

Συνώνυμες εκφράσεις: «Τον έχω στο τσεπάκι μου», «Είναι στα χέρια μου».

Συνοπτικά, όταν λες «τον έχω στο χέρι», εννοείς ότι έχεις τον πλήρη έλεγχο ή την εξασφάλιση.

Τουν έχουν στου ντου.

Τον γιουχαΐζουν. Η φράση αυτή λέγεται για κάποιον που αποδοκιμάζεται από την κοινωνία που ζει, λόγω της αφελείας ή της βλακείας του ή ακόμα μιας ανήθικης πράξης του.

Η φράση «τον έχουν στο ντου» δεν αποτελεί μια διαδεδομένη, τυποποιημένη ελληνική παροιμία, αλλά πρόκειται για μια τοπική έκφραση ή ιδιωματισμό, που σημαίνει ότι τον έχουν «μέσα στο χέρι», «τον ελέγχουν», «τον έχουν υποτάξει» ή ότι βρίσκεται σε πολύ δύσκολη και δυσχερή θέση, συνήθως από κάποιον που τον εκμεταλλεύεται ή τον έχει ακινητοποιημένο, όπως ακριβώς μια σφαίρα (μπαρούτι) μέσα στην κάννη του όπλου (‘ντουφεκιού’), δηλαδή στο «ντου» (στο «μπαρούτι»), σε δυσχερή θέση.

Σημασία και χρήση:

Έλεγχος/Εξουσία: Σημαίνει ότι τον έχουν υπό τον απόλυτο έλεγχό τους, τον έχουν «δεμένο στα πόδια τους».

Δύσκολη θέση: Ότι τον έχουν φέρει σε πολύ δεινή θέση, δεν μπορεί να ξεφύγει, είναι παγιδευμένος.

Εκμετάλλευση: Ότι τον έχουν «στο χέρι», τον εκμεταλλεύονται προς όφελός τους, τον έχουν «ταπεινώσει».

Προέλευση (πιθανή):

Η λέξη «ντου» πιθανότατα προέρχεται από το τούρκικο «du» (που σημαίνει «μέσα» or «στο») ή από το «ντουφέκι» (όπλο), υποδηλώνοντας ότι τον έχουν σαν το «μπαρούτι» ή μέσα στο όπλο, έτοιμο να «πυροδοτηθεί» ή να υποστεί ό,τι θέλουν.

Είναι μια έκφραση που τη συναντάμε κυρίως σε λαϊκό λόγο και όχι σε επίσημα κείμενα, παρόμοια με το «τον έχουν στο χέρι».

Τουν θαράπαψι.

(Τον θεράπευσε). Ειρωνική φράση και λέγεται στην περίπτωση που όταν κάποιος μας ζητά κάποια εξυπηρέτηση ή βοήθεια κι εμείς στην προσπάθειά μας να τον εξυπηρετήσουμε του χειροτερεύουμε την κατάσταση.

Η φράση «Τον θεράπευσε» σημαίνει ότι κάποιος τον γιατρεύει από αρρώστια ή βλάβη, τον κάνει καλά (π.χ., «Ο γιατρός τον θεράπευσε»), αλλά μπορεί να σημαίνει και ότι τον φροντίζει, περιποιείται, ή τον λατρεύει, ενώ σε πιο αρχαίες ή μεταφορικές χρήσεις μπορεί να σημαίνει ότι τον «καλλιεργεί» ή ακόμα και «κολακεύει» (με αρνητική έννοια), ανάλογα με το πλαίσιο.

Κύρια σημασία: Γιατρεύει, αποκαθιστά την υγεία.

Δευτερεύουσες/Μεταφορικές: Φροντίζει, υπηρετεί, λατρεύει, καλλιεργεί.

Παράδειγμα: «Η φύση τον θεράπευσε» (τον φρόντισε, τον έκανε καλά).

Τουν κρέμασαν τα κουδούνια.

Η κοινωνία καταδικάζει και τιμωρεί κάθε ανήθικη πράξη και όποιος ξεφύγει απ’ αυτόν τον κανόνα τότε φορτώνεται το χλευασμό της κοινωνίας. Οι πράξεις του δεν μπορούν να μείνουν κρυφές. Ξεχωρίζει από μακριά σαν να έχει πάνω του κρεμασμένα κουδούνια

Η φράση «του κρέμασαν κουδούνια» σημαίνει ότι κάποιος διαπομπεύτηκε, εξευτελίστηκε

ή τιμωρήθηκε δημόσια, επειδή αποκαλύφθηκαν τα λάθη ή οι παραβάσεις του, έτσι ώστε όλοι να τα μάθουν και να τον περιγελάσουν, μια πρακτική που έχει τις ρίζες της στα βυζαντινά χρόνια.

Σημασία και προέλευση:

Εξέλιξη: Στη βυζαντινή περίοδο, ήταν κυριολεκτική τιμωρία να κρεμάνε κουδούνια σε κάποιον για να τον οδηγήσουν διαπομπευτικό στους δρόμους της πόλης, ώστε να γίνει γνωστή η αμαρτία του.

Σύγχρονη χρήση: Σήμερα, η φράση έχει μεταφορική σημασία και χρησιμοποιείται όταν κάποιος γίνεται το αντικείμενο χλευασμού ή όταν τα σφάλματά του γίνονται γνωστά σε όλους, σαν να «φορούσε» κουδούνια για να τον βλέπουν και να τον κρίνουν όλοι.

Παράδειγμα: «Μόλις έμαθαν την απάτη του, του κρέμασαν τα κουδούνια και τώρα τον αποφεύγουν όλοι.

Τουν ξέρου σαν κάλπικ' δικάρα.

Τον γνωρίζω με σιγουριά απ' όλες τις πλευρές.

Η φράση «τον ξέρω σαν κάλπικη δεκάρα» σημαίνει ότι γνωρίζεις κάποιον πάρα πολύ καλά, συνήθως τις κρυφές ή άσχημες πλευρές του χαρακτήρα του, τις αδυναμίες του ή τις απάτες του, σαν να ξέρεις ότι το νόμισμα είναι πλαστό και άχρηστο. Είναι μια έκφραση που υποδηλώνει βαθιά γνώση και εμπιστοσύνη (ή καχυποψία), ότι τον έχεις «ξεκλειδώσει» και δεν μπορεί να σε ξεγελάσει πια.

Αναλυτικά:

Κάλπικη δεκάρα: Σημαίνει πλαστό νόμισμα, δηλαδή κάτι χωρίς αξία, κίβδηλο.

Συνδυασμός: Το να γνωρίζεις κάποιον σαν κάτι που ξέρεις ότι είναι ψεύτικο και χωρίς αξία, σημαίνει ότι γνωρίζεις την πραγματική, πιθανώς «κακή» του φύση και δεν πιστεύεις τις ψεύτικες εντυπώσεις που δίνει.

Παράδειγμα: «Δεν με ξεγελάς, σε ξέρω σαν κάλπικη δεκάρα».

Τουν ουχτρό σ' να μη δείς έτσ'.

Τον εχθρό σου να μη δεις έτσι. Λέγεται όταν θέλουμε να περιγράψουμε την τραγική κατάσταση που βρίσκεται κάποιος. Να εύχεσαι να μη δεις σ' αυτή την κατάσταση ούτε τον εχθρό σου.

Η φράση «Τον εχθρό σου να μην ιδείς έτσι» (ίσως με την παροιμία «Ο εχθρός του εχθρού μου είναι φίλος μου» να συμπληρώνεται η σκέψη, ή να αναφέρεται στην «αραβική» παροιμία που θέλει να μη δεις τον φίλο σου με τον εχθρό σου), υποδηλώνει τη στρατηγική της συμμαχίας εναντίον ενός κοινού εχθρού, την προσοχή στις συμμαχίες και την πολυπλοκότητα των σχέσεων, τονίζοντας ότι η φιλία και η εχθρότητα δεν είναι πάντα απόλυτες, αλλά εξαρτώνται από τις περιστάσεις και τον κοινό στόχο.

Πιθανές ερμηνείες και παραλλαγές:

«Ο εχθρός του εχθρού μου είναι φίλος μου»: Μια αρχαία παροιμία που διδάσκει ότι δύο μέρη μπορούν να συνεργαστούν εναντίον ενός κοινού εχθρού.

«Μη βλέπεις τον εχθρό σου έτσι» (αραβική): Μια παροιμία που συχνά αναφέρεται μαζί με την ιδέα να μη βλέπεις τον φίλο σου με τον εχθρό σου, υπονοώντας ότι οι σχέσεις αλλάζουν και αυτό που φαίνεται ή καλό ή κακό μπορεί να αντιστραφεί ή να έχει κρυμμένη σημασία.

Στρατηγική και αλλαγές: Η φράση υπογραμμίζει πως κανείς δεν είναι αποκλειστικά φίλος ή εχθρός. Οι περιστάσεις (όπως η ανάγκη, η ισχύς, ή οι αλλαγές) διαμορφώνουν τις συμμαχίες και τις συγκρούσεις.

Εν ολίγοις, η παροιμία, μας καλεί να είμαστε προσεκτικοί στις συμμαχίες και να κατανοούμε ότι η έννοια του «εχθρού» είναι σχετική και ευμετάβλητη, ανάλογα με τις συνθήκες και τους στόχους.

Τον πήραν στου μεζέ.

Τον κατάλαβαν ότι είναι ελαφρόμυαλος, τον κοροϊδεύουν και τον γελοιοποιούν.

Η φράση «τον πήραν στο μεζέ» σημαίνει ότι τον κοροΐδεψαν άσχημα, τον έκαναν ρεζίλι στην παρέα, τον έβαλαν στο στόχαστρο για να τον πειράξουν, τον πείραξαν (έπαιξαν) με τα καλά και τα κακά του, τον έκαναν περπατητό πείραγμα ή τον εξέθεσαν δημοσίως με αστεϊσμούς, συχνά με έναν ελαφρώς πικρό τόνο.

Πιο αναλυτικά: Όταν κάποιον «τον παίρνουν στο μεζέ», σημαίνει ότι τον έχουν στόχο για πειράγματα, αστεία ή σχόλια, συνήθως με ειρωνικό ή επικριτικό τρόπο και τον κάνουν να νιώθει άβολα ή εκτεθειμένος.

Παράδειγμα: «Χθες στην ταβέρνα, τον πήραν όλοι στο μεζέ για την καινούργια του σχέση, και τον έκαναν να κοκκινίζει.».

Τον πήρε αλα-κάπα.

Τον πήρε στον ώμο του, όπως παίρνουμε τη κάπα. Φράση με μεταφορική σημασία που λέγεται στη περίπτωση που κάποιος εξουδετερώνει κάποιον άλλο με την ακατάσχετη φλυαρία ή με διάφορους τρόπους τον κάνει άβουλο όργανό του και τον οδηγεί εκεί που θέλει. Τον έκαμε του χεριού του.

Η φράση «τον πήρε αλα κάπα» σημαίνει ότι κάποιος τον ξεγέλασε, τον εξαπάτησε, τον κοροΐδεψε ή τον έφερε στα μέτρα του εύκολα. Η έκφραση χρησιμοποιείται για να περιγράψει την κατάσταση όπου κάποιος εκμεταλλεύεται την ευπιστία κάποιου άλλου, τον «ρίχνει» ή τον καθοδηγεί να κάνει κάτι χωρίς να αντιληφθεί την παγίδα, με την έννοια του «τον πήρε από πάνω» (ναυτικός όρος) ή να τον «ξεγυμνώσει» μεταφορικά από την αντίστασή του.

Σημασία: Ξεγελάω, εξαπατώ, κοροΐδεύω, «τον φέρνω τούμπα», τον κάνω ό,τι θέλω.

Παράδειγμα: «Είναι τόσο αφελής, που τον παίρνουν αλά κάπα με το παραμικρό».

Προέλευση: Πιστεύεται ότι προέρχεται από ναυτικούς όρους, ίσως από τη λέξη «κάπα» (με την έννοια του να «πιάσουν» το καράβι από την κάπα, δηλαδή από την κατεύθυνση) ή από την έννοια του ανάποδα, του «κάτω-πάνω».

Τουν σέρν' απ' τη μύτ'.

Τον κάνει ό,τι θέλει.

Η φράση «τον σέρνει από τη μύτη» σημαίνει ότι κάποιος έχει πλήρη έλεγχο πάνω σε κάποιον άλλον, τον χειραγωγεί και τον κάνει ό,τι θέλει, σαν να τον τραβάει από ένα κρίκο στη μύτη (όπως έκαναν με ζώα ή δούλους). Η εικόνα παραπέμπει στον αφόρητο πόνο και τον απόλυτο έλεγχο, δείχνοντας ότι το θύμα δεν μπορεί να αντισταθεί στις εντολές του άλλου.

Σημασία: Τον ελέγχει, τον χειραγωγεί, τον κάνει να υπακούει τυφλά, του επιβάλλει τη θέλησή του.

Προέλευση: Προέρχεται από την πρακτική τοποθέτησης κρίκου στη μύτη ζώων (π.χ. βοδιών) ή σκλάβων, ώστε να ελέγχονται εύκολα.

Παράδειγμα: «Την σέρνει από τη μύτη την κοπέλα, δεν την αφήνει να κάνει τίποτα μόνη της».

Τουν στόλ'σα για καλά.

Του τα είπα χύμα, τον στρίμωξα και δεν ήξερε πώς να αντιδράσει.

Η φράση «Τον στόλισα για καλά» (ειρωνικά), χρησιμοποιείται σαν να λες το αντίθετο: αντί να τον «στολίσεις» με κομπλιμέντα, τον «στόλισες» με επίπληξη, κριτική ή πείραγμα, κάνοντάς τον να νιώσει άσχημα, ενώ η λέξη «καλά» χρησιμοποιείται για να τονίσει την ένταση της «κακής» περιποίησης.

Σημασία της φράσης:

(κυριολεκτικά): Έβαλα κάτι όμορφο, διακόσμηση (π.χ. δέντρο, σπίτι).

«Στόλισα» (μεταφορικά/ειρωνικά): Τον «στόλισα με λόγια», δηλαδή τον «έλουσα» με κακές κουβέντες, τον μάλωσα, τον έκανα ρεζίλι, τον έφερα σε δύσκολη θέση.

«Για καλά» (ειρωνικά): Τον «στόλισα» πολύ, με ένταση, σαν να τον στόλιζες με τα καλύτερα, αλλά στην πραγματικότητα τον στόλισες με τα χειρότερα.

Παράδειγμα:

Αν κάποιος πει «Τον στόλισα για καλά στην οικογενειακή συνάντηση», εννοεί ότι τον «έριξε» στα καλά με αιχμηρά σχόλια, τον κριτίκαρε, τον έκανε να νιώσει άβολα, ενώ υποκριτικά (ειρωνικά) λέει ότι τον «στολίζει» (φροντίζει).

Τουν τύλιξι σι μια κόλλα χαρτί.

Έγραψε μια αναφορά για την κακή συμπεριφορά του.

Η φράση «τον τύλιξε σε μια κόλλα χαρτί» σημαίνει ότι κάποιος τον κατηγόρησε, τον έκα-

νε μήνυση ή αναφορά (νομική δράση) και τον «έκλεισε» σε φακέλους, δηλαδή τον έβαλε σε διαδικασία τιμωρίας ή καταδίκης, σαν να τον τύλιξαν για να τον στείλουν ή να τον «καταδικάσουν» γραφειοκρατικά.

Σημασία: Προετοιμάζουν την καταδίκη ή την τιμωρία του με νομικά ή γραφειοκρατικά μέσα.

Παράδειγμα: «Τον τύλιξαν σε μια κόλλα χαρτί για φοροδιαφυγή». (Σημαίνει τον κατέδωσαν στις αρχές).

Τουν χουρεύ' στου ταψί.

Πρόκειται για μια δυναμική γυναίκα που τον άντρα της τον κάνει ό,τι θέλει.

Μεταφορικά τον τιμώρησε περιορίζοντάς του κάθε ελευθερία χώρου και γενικά κάθε ελευθερία. Με την ίδια περίπου σημασία είναι και η φράση.

Τα περασμένα χρόνια συνηθίζοταν στα οικογενειακά γλέντια και ο χορός στο ταψί. Σε μια στιγμή του γλεντιού τοποθετούσαν στη μέση του δωματίου ένα ταψί και εκεί προσπαθούσε κάποιος να χορέψει και να κάνει τις φιγούρες του, χωρίς να πέσει ή να βγει έξω απ' αυτό. Το θέαμα ήταν αρκετά διασκεδαστικό και έδινε ένα ξεχωριστό κέφι γύρω. Απλοί, αγνοί και αυθόρμητοι τρόποι διασκέδασης. . .

Η παροιμία «τον χορεύει στο ταψί» περιγράφει την πράξη κάποιου που ταλαιπωρεί, βασανίζει ή ελέγχει πλήρως έναν άλλον, τον κάνει ό,τι θέλει, σαν να τον «ψήνει» και να τον ανακατεύει στο ταψί. Η προέλευσή της συνδέεται με παλιές, σκληρές συνήθειες όπου θύματα (π.χ. σε έθιμα) υφίσταντο ταλαιπωρία, θυμίζοντας την κίνηση του φαγητού πάνω στη φωτιά.

Σημασία:

Βασανίζω: Υποβάλλω κάποιον σε σωματική ή ψυχική ταλαιπωρία.

Ελέγχω απόλυτα: Κάνω κάποιον να κάνει ό,τι θέλω.

Εκδικάζομαι (με σκληρό τρόπο): Εκδικούμαι κάποιον, κάνοντάς τον να υποφέρει.

Παράδειγμα χρήσης: «Ο εργοδότης του τον χορεύει στο ταψί, δεν τον αφήνει να πάρει ανάσα.»

Τους ακόλ'σι στουν τοίχου.

Με τον αντίλογό του και με τα επιχειρήματά του. Είναι θαρραλέος.

Η φράση «τους κόλλησε στον τοίχο» σημαίνει ότι κάποιος τους αποστόμωσε, τους έριξε σε αδιέξοδο με τα επιχειρήματά του σε μια συζήτηση, ώστε να μην μπορούν να αντιμετωπίσουν ή να απαντήσουν σε αυτά, σαν να τους είχε «καρφώσει» σε μια γωνία.

Αποστομώνω/Στηρίζω σε αδιέξοδο: Ο συνομιλητής, τους έκανε να νιώσουν ότι δεν έχουν άλλο επιχείρημα ή απάντηση.

Αναγκάζω σε σιωπή: Η αντίθετη πλευρά δεν μπορούσε να αντικρούσει τα όσα ειπώθηκαν.

Προέλευση: Η εικόνα παραπέμπει στο να «κολλήσεις» κάποιον κυριολεκτικά στον τοίχο, περιορίζοντάς τον πλήρως.

Τους πήραν μυρουδιά.

Τους «μυρίστηκαν» ότι σπκώνουν δούλεμα.

Η φράση «τους πήραν μυρωδιά» σημαίνει ότι κάποιος κατάλαβαν ή αντιλήφθηκαν κάτι, συνήθως ότι τους ανακάλυψαν, τους «τσίμπησαν», τους «χαμπάριασαν» ή ότι αντιλήφθηκαν μια υπόνοια ή την αλήθεια για μια κατάσταση, πριν προλάβουν να κάνουν κάτι. Χρησιμοποιείται μεταφορικά για να δηλώσει ότι κάποιος κατάλαβε ένα μυστικό, μια απάτη ή μια δόλια πρόθεση.

Σημασία (μεταφορική): Αντιλήφθηκαν ή κατάλαβαν κάτι, έστω και αμυδρά.

Παράδειγμα: «Οι αρχές τους πήραν μυρωδιά και τους συνέλαβαν» ή «Τους πήραν μυρωδιά για την απάτη και τώρα κρύβονται.»

Συνώνυμα: Τους πήραν χαμπάρι, τους κατάλαβαν, τους αντιλήφθηκαν.

Του φτηνό του κρέας του τρών' τα σκ'λιά.

Η φράση «Το φτηνό το κρέας το τρώνε τα σκυλιά» είναι παροιμία που σημαίνει ότι κάτι κακής ποιότητας ή υποδεέστερο είναι κατάλληλο μόνο για όσους δεν έχουν άλλες επιλογές. Χρησιμοποιείται για να περιγράψει ανθρώπους ή πράγματα που αναγκάζονται να δεχτούν κάτι το υποδεέστερο λόγω έλλειψης πόρων ή επιλογών.

Σημασία: Η παροιμία χρησιμοποιείται για να τονίσει ότι η κακή ποιότητα αφορά τελικά μόνο αυτούς που δεν μπορούν να προσφέρουν ή να αποκτήσουν καλύτερα, όπως τα σκυλιά που τρώνε το φτηνό κρέας.

Του φτωχού τ' αρνί, αρνάδα δε γίνιτι.

Η φράση «του φτωχού το αρνί, αρνάδα δε γίνεται» σημαίνει ότι η ελπίδα που έχει ένας φτωχός άνθρωπος για κάτι καλύτερο (π.χ. ένα αρνί να γίνει κριάρι για να πουλήσει το κρέας) δεν γίνεται ποτέ πραγματικότητα, διότι πάντα κάτι θα πάει στραβά και θα του το στερήσει. Η ελπίδα αυτή χάνεται λόγω της φτώχειας, των δυσκολιών και των περιστάσεων.

Σημασία: Η φράση εξηγεί πως ένας φτωχός άνθρωπος δεν μπορεί να κρατήσει ή να εκμεταλλευτεί κάτι που θα τον βοηθήσει να ξεφύγει από τη μιζέρια, γιατί η ίδια η φτώχεια του το στερεί.

Παραλλαγή: Μια παραλλαγή αυτής της φράσης που αναφέρεται λέει: «του φτωχού το αρνί, κριάρι δε γίνεται», υποδηλώνοντας ότι δεν προλαβαίνει να μεγαλώσει και να γίνει ένα δυνατό ζώο, γιατί θα το βρει κάποιος και θα το πουλήσει ή θα του το πάρει.

Τραβάτι μι κι ας κλαίου.

Πρόκειται για κάποιον που υποκρίνεται ότι δεν θέλει κάτι, ενώ στην ουσία το θέλει με το παραπάνω.

Υποκρισία φανερώνει η φράση αυτή. Ενώ θέλουμε να κάνουμε κάτι, να μας κάνουν κάτι, να πάμε κάπου, κάνουμε ότι δεν θέλουμε.

Η παροιμία «Τραβάτε με κι ας κλαίω» περιγράφει κάποιον που ενώ θέλει πολύ κάτι, προποιείται ότι δεν το θέλει, κάνοντας αντίσταση εξωτερικά ενώ εσωτερικά συμφωνεί. Η φράση προέρχεται από παλιό έθιμο γάμου, όπου η νύφη τραβιέται από το χέρι προς την εκκλησία (προς τον γαμπρό), αντιστέκεται φαινομενικά, αλλά στην πραγματικότητα το επιθυμεί.

Σημασία: Λέει κάποιος κάτι που στην πραγματικότητα επιθυμεί σφόδρα, αλλά παριστάνει το αντίθετο.

Τραβιέται το άτιμο (τσιπούρο).

Φράση αλκοολικού, που είναι εθισμένος στο τσίπουρο και όταν οι άλλοι τον συμβουλεύουν να μην πίνει αυτός τους απαντάει να την ως άνω φράση.

Η φράση «τραβιέται το άτιμο (το τσίπουρο)» είναι λαϊκή, προφορική έκφραση και λέγεται όταν το τσίπουρο:

πίνεται εύκολα,

«κατεβαίνει νεράκι»,

είναι τόσο ευχάριστο που σε παρασύρει να πιείς περισσότερο απ' όσο είχες σκοπό, ιδιαίτερα από τους μπεκρήδες.

Το «άτιμο» εδώ δεν έχει κυριολεκτική αρνητική σημασία· είναι χαϊδευτικό/αστειευόμενο και δηλώνει ότι το ποτό είναι «ύπουλα καλό».

Παράδειγμα: «Βάλε άλλο ένα, τραβιέται το άτιμο!», δηλαδή είναι ωραίο, δεν το καταλαβαίνεις πόσο το απολαμβάνω.

Τρεις κι ου κούκους (είμαστε).

Σε μια συνάθροιση συγκεντρώθηκαν μόνο τρεις.

Η φράση «Τρεις και ο κούκος» σημαίνει ότι σε μια συνάθροιση ή ομάδα, υπάρχουν ελάχιστα άτομα, πολύ λίγοι, συνήθως δύο ή τρία άτομα που στην πραγματικότητα είναι τέσσερα (οι τρεις συν τον κούκο). Χρησιμοποιείται για να δείξει την απογοήτευση ή τη σαρκαστική παρατήρηση για την έλλειψη συμμετοχής ή την μικρή προσέλευση σε ένα γεγονός.

Προέλευση και Ερμηνεία:

Πολύ λίγοι: Σημαίνει «μόλις που είμαστε τόσοι».

Κούκος: Στην ελληνική παράδοση, ο κούκος συχνά συνδέεται με την έλλειψη, την μοναξιά ή ως ένα συμπλήρωμα, που δεν προσθέτει ουσιαστικά, υπογραμμίζοντας έτσι την ελάχιστη αριθμητική παρουσία.

Παράδειγμα:

«Περιμέναμε πολύ κόσμο, αλλά τελικά ήρθαν τρεις και ο κούκος.»

Τρεις λαλούν κι δυο χορεύουν.

Η φράση αυτή λέγεται στην περίπτωση που σε μια συγκέντρωση ή μια άλλη εκδήλωση, οι διοργανωτές είναι περισσότεροι από τους συμμετέχοντες, όταν μια εκδήλωση είναι αποτυχημένη.

Η φράση «Τρεις λαλούν και δυο χορεύουν» περιγράφει μια κατάσταση υπερβολικής φλυαρίας, όπου άλλοι μιλούν και άλλοι κάνουν κάτι ουσιαστικό ή δουλεύουν, με την πλήρη έκφραση να είναι «Τρεις λαλούν και δυο χορεύουν κι άλλοι τρεις τους αγναντεύουν».

Χρησιμοποιείται για να σχολιάσει την απουσία δράσης παρά τις πολλές κουβέντες, συχνά ειρωνικά, υπονοώντας χάος και έλλειψη οργάνωσης.

Σημασία: Πολλοί τραγουδούν (λαλούν) και λίγοι πράττουν (χορεύουν), ενώ κάποιοι παρακολουθούν αμέτοχοι.

Χρήση: Για να περιγράψει μια συνάθροιση όπου επικρατεί η φλυαρία και η φασαρία, αλλά δεν παράγεται ουσιαστικό έργο.

Τρεις το λάδι, τρεις το ξίδι, έξι το λαδόξιδο.

Λέγεται προς εκείνον που παραπλανά τους άλλους με ψεύτικους λογαριασμούς.

Η φράση «Τρεις το λάδι, τρεις το ξίδι, έξι το λαδόξιδο» είναι παροιμία που αναφέρεται σε εσφαλμένους ή απλοϊκούς υπολογισμούς, συχνά με σκοπό το παράνομο κέρδος ή την εξαπάτηση, δείχνοντας πώς από την ένωση δύο απλών στοιχείων προκύπτει το «λαδόξιδο» (το ξίδι) αλλά με λάθος αναλογία, όπως όταν κάποιος προσπαθεί να κάνει απάτες και τα πράγματα δεν βγαίνουν όπως τα υπολόγισε ή αλλιώς, χρησιμοποιείται για να περιγράψει «ενέργειες σκόπιμα λανθασμένες που αποβλέπουν στην εξαπάτηση κάποιου».

Σημασία:

Αναλογία: Αν έχεις τρία μέρη λάδι και τρία ξίδι, το αποτέλεσμα (λαδόξιδο) θα έπρεπε να είναι έξι μέρη συνολικά, αλλά η φράση χρησιμοποιείται όταν η αναλογία είναι λάθος, δηλαδή «έξι το λαδόξιδο».

Σκοπός: Συχνά συνδέεται με προσπάθειες «εξαπάτησης κάποιου, όπου οι υπολογισμοί δεν βγαίνουν σωστά».

Εναλλακτική μορφή: Υπάρχει και παραλλαγή «Τρεις το λάδι, δύο το ξίδι, πέντε το λαδόξιδο», που επίσης αναφέρεται σε απλοϊκούς υπολογισμούς.

Τρέμου σαν του ψάρ'.

Έχω μεγάλο φόβο.

Η φράση «τρέμω σαν το ψάρι» σημαίνει ότι κάποιος φοβάται πάρα πολύ ή νιώθει έντονο

τρόμο, αίσθημα που εκδηλώνεται με ακούσιες μυϊκές κινήσεις (τρεμούλα), όπως ακριβώς ένα ψάρι που έχει βγει έξω από το νερό και σπαρταράει παλεύοντας να αναπνεύσει.

Σημασία και χρήση:

Έντονος φόβος/Πανικός: Χρησιμοποιείται για να περιγράψει την κατάσταση κάποιου που νιώθει πανικό ή τρομερή φοβία.

Σωματική αντίδραση: Παρομοιάζει το τρέμουλο του σώματος (πόδια, χέρια, χείλη) που προκαλείται από τον φόβο.

Παράδειγμα: «Μόλις είδε το τέρας, έτρεμε σαν το ψάρι».

Συναφείς εκφράσεις:

«Νιώθω σαν το ψάρι έξω από το νερό» (νιώθω εντελώς εκτός τόπου και χρόνου).

«Έτρεμε σύγκορμος» (έτρεμε ολόκληρος).

«Μου κόπηκαν τα πόδια» (έπαθα σοκ, φόβο).

Τρεμούλιασα απ' του βόρ'σμα.

Η φράση «τρεμούλιασα στο βόρισμα» δεν είναι καθιερωμένη στην κοινή νεοελληνική, οπότε η σημασία της εξαρτάται από το πλαίσιο και κυρίως από τη λέξη «βόρισμα».

Τρεμούλιασα → άρχισα να τρέμω ελαφρά (από κρύο).

Βόρισμα → βορινός παγωμένος αέρας.

Κυριολεκτικά: Ότι κάποιος ένωσε έντονο κρύο και ρίγος επειδή τον χτύπησε ο βοριάς (ο δυνατός, ψυχρός βόρειος άνεμος).

Σημασιολογικά / υφολογικά:

Δηλώνει έντονη αίσθηση ψύχους.

Ισοδύναμη έκφραση: «Έτρεμα από το κρύο»

Παράδειγμα: «Κρύφτηκα σ' εκείνο το στενό και τρεμούλιασα απ' το βόρ'σμα

Τρέχα γύρευε κι Νικολό καρτέρει.

Ματαιοπονείς όταν αναζητάς κάτι το δύσκολο και άπιαστο.

Η έκφραση «Τρέχα γύρευε και Νικολό καρτέρει» σημαίνει ότι ένα θέμα είναι άλυτο, περίπλοκο ή ακατανόητο, ότι δεν μπορείς να βρεις άκρη ή ότι οι προσπάθειες επίλυσης είναι μάταιες, υποδηλώνοντας απογοήτευση και εγκατάλειψη της προσπάθειας, σαν να λες «άστο, δεν βγαίνει άκρη, πήγαινε αλλού, δεν περιμένουμε τίποτα από αυτό».

Ανάλυση της σημασίας:

«Τρέχα γύρευε»: Κάνε χίλια δυο πράγματα, τρέξε, ψάξε, αλλά μάταια.

«Νικολό καρτέρει»: Νικόλας να περιμένει (μάταια). Ο Νικόλας (ο «καλός άνθρωπος» που περιμένει λύση) θα περιμένει για πάντα, χωρίς αποτέλεσμα.

Πότε χρησιμοποιείται:

Όταν κάποιος προσπαθεί να βρει λύση σε ένα πρόβλημα που είναι πολύ μπερδεμένο.

Για να δηλώσεις ότι κάτι δεν έχει ελπίδα ή είναι τελείως χαμένο.

Για να εκφράσεις την απογοήτευσή σου και την απόφαση να μην ασχοληθείς άλλο με κάτι.

Παράδειγμα: «Προσπαθήσαμε να ξεκαθαρίσουμε την κατάσταση με τα χαρτιά, αλλά δεν λέει, τρέχα γύρευε και Νικολό καρτέρει.»

Σημείωση. Τη φράση αυτή αναφέρεται ότι την είπε ο **Μπάμπης Άννινος** προς τον λαογράφο **Νικόλαο Πολίτη**, ο οποίος έκανε σχέδια για τη συλλογή των παροιμιών του.

Τρέχου κι δε φτάνου.

Λέγεται για εκείνον που βιαστικά καταβάλει μάταιες προσπάθειες για κάτι.

Η έκφραση «τρέχω και δεν φθάνω» σημαίνει ότι είσαι υπερβολικά απασχολημένος/η με πάρα πολλές δουλειές και υποχρεώσεις και παρά την έντονη προσπάθειά σου, δεν προλαβαίνεις να τα καταφέρεις όλα, νιώθοντας ότι δεν καλύπτεις ούτε τις βασικές σου ανάγκες ή καθήκοντα. Χρησιμοποιείται για να περιγράψει την κατάσταση κάποιου που είναι «στα άκρα» από δουλειές και πίεση.

Σημασία και χρήση:

Υπερβολική εργασία: Δεν προλαβαίνεις να ολοκληρώσεις ό,τι έχεις να κάνεις.

Έλλειψη χρόνου: Έχεις τόσες υποχρεώσεις που δεν μένει καθόλου ελεύθερος χρόνος.

Αδυναμία κάλυψης αναγκών: Ακόμα κι αν προσπαθείς πολύ, δεν φτάνει ο χρόνος ή η ενέργειά σου.

Παραδείγματα:

Έχω εξετάσεις, δουλειά και οικογενειακές υποχρεώσεις, τρέχω και δεν φτάνω!»

«Με τόσες αναθέσεις δεν ξέρω από πού να αρχίσω, τρέχω και δεν φτάνω.»

Τρία πουλάκια κάθονταν

Πρόκειται για τον επιπόλαιο που είναι έξω από τα πράγματα.

Η φράση «Τρία πουλάκια κάθονταν» χρησιμοποιείται ειρωνικά για να περιγράψει άσχετες ή ακατάληπτες απαντήσεις που δίνονται σε μια συζήτηση, υποδηλώνοντας ότι ο ομιλητής είναι αφηρημένος, δεν ακούει ή έχει χαμηλή αντίληψη, όπως τα πουλάκια στο δημοτικό τραγούδι που κοιτούσαν προς διαφορετικές κατευθύνσεις.

Η Σημασία της φράσης:

Αφηρημάδα/Μη συγκέντρωση: Όταν κάποιος λέει κάτι που δεν έχει καμία σχέση με το θέμα, σαν να είναι «αλλού».

Παρεξήγηση/Παρανόηση: Όταν οι απαντήσεις δεν ταιριάζουν με την ερώτηση ή την πραγματικότητα.

Ειρωνική αναφορά σε δημοτικό τραγούδι: Προέρχεται από τον στίχο του δημοτικού τραγουδιού **«Αθανάσιος Διάκος»** («Τρία πουλάκια κάθονταν στου Διάκου το ταμπούρι...»),

όπου τα πουλάκια κοιτούσαν διαφορετικά, συμβολίζοντας διαφορετικές απόψεις ή άγνοια.

Πότε τη χρησιμοποιούμε:

Όταν κάποιος δίνει μια απάντηση που είναι εντελώς άσχετη με τη συζήτηση, δείχνοντας έλλειψη προσοχής ή κατανόησης

Τριγυρνάει, σαν την άδικη κατάρα.

Πάει εδώ κι εκεί χωρίς σκοπό, σαν να τον καταράστηκε κάποιος άδικα.

Η φράση «τριγυρνάει σαν την άδικη κατάρα» σημαίνει ότι κάποιος περιφέρεται άσκοπα, συνεχώς και χωρίς τελειωμό, σαν να τον κυνηγάει κάτι δυσάρεστο, χωρίς να μπορεί να ριζώσει ή να σταματήσει, αναζητώντας μάταια καταφύγιο ή ηρεμία. Προέρχεται από την αρχαία πεποίθηση ότι μια κατάρα μπορούσε να αναγκάσει τον άνθρωπο να περιπλανάται χωρίς σκοπό.

Σημασία: Περιπλάνηση, περιφορά, αδικαιολόγητη μετακίνηση, έλλειψη σταθερότητας.

Χρήση: Περιγράφει κάποιον που είναι ανήσυχος, δεν βρίσκει τόπο να σταθεί ή είναι συνεχώς «στην κίνηση».

Παράδειγμα: «Από τότε που έχασε τη δουλειά του, ο Γιώργος τριγυρνάει σαν την άδικη κατάρα, δεν κάθεται πουθενά».

Τριγυρνάει σαν ριμάλι.

Πρόκειται για άνθρωπο, που δεν έχει καμιά αξία, άθλιο, αχρείο, ελεεινό κ.λπ.

Η φράση «Τριγυρνάει στους δρόμους σαν ρεμάλι» σημαίνει ότι κάποιος περιφέρεται άσκοπα, αλήτης ή άνεργος, χωρίς σκοπό ή δουλειά, σαν να είναι ένα απορριφθέν κομμάτι, ένα «ρετάλι» της κοινωνίας που δεν έχει θέση πουθενά. Χρησιμοποιείται για να περιγράψει κάποιον χαλαρό, ανάλαφρο, ανεύθυνο ή και τεμπέλη που δεν ασχολείται με σοβαρά πράγματα, απλά γυρνάει εδώ κι εκεί.

Σημασία: Αλήτης, τεμπέλης, άνεργος, άεργος, ανάλαφρος.

Παραλλαγές: «Τριγυρνάει σαν ρετάλι», «σαν σκυλί».

Συνοδευτική έννοια: Μπορεί να έχει και μια υποβόσκουσα αρνητική χροιά, ότι δεν κάνει τίποτα χρήσιμο.

Τριλός παπάς σι βάφτισι.

Γ' αυτό είσαι τέτοιος και κάνεις χαζομάρες.

Η φράση «τρελός παπάς σε βάφτισε» σημαίνει ότι κάποιος ενεργεί παράλογα, ανόητα ή απερίσκεπτα, σαν να τον βάφτισε ένας τρελός παπάς και χρησιμοποιείται για να σχολιάσει κάποια παράλογη συμπεριφορά ή απόφαση. Είναι μια λαϊκή φράση που εκφράζει έκπληξη ή αποδοκιμασία για την παράλογη φύση κάποιου πράγματος ή προσώπου.

Σημασία: Εκφράζει ότι κάποιος είναι λίγο «τρελός» ή δεν σκέφτεται λογικά.

Χρήση: Λέγεται για να δείξει ότι η πράξη ή η συμπεριφορά κάποιου είναι εντελώς παράλογη.

Παράδειγμα: «Τι έκανες τώρα; Τρελός παπάς σε βάφτισε, να το κάνεις αυτό;».

Τρύπιου σακί.

Δεν σου έχω καμιά εμπιστοσύνη για να σου πω ένα μυστικό. Εσύ είσαι σαν ένα τρύπιο τσουβάλι που δεν μπορεί να κρατήσει τίποτα.

Η παροιμία «Τρύπιο σακί» περιγράφει κάποιον ή κάτι, που δεν κρατάει μυστικά, δεν μπορεί να κρατήσει χρήματα ή αγαθά (γιατί χάνονται μέσα από τις τρύπες), υπονοώντας αναξιопιστία ή έλλειψη ικανότητας διαχείρισης. Σημαίνει ότι κάποιος είναι ανίκανος να κρατήσει κάτι σταθερό, όπως ένα σακί που χάνεται το περιεχόμενό του ή ότι δεν μπορεί να διατηρήσει ένα μυστικό.

Σημασία: Αναφέρεται σε άτομο που είναι «διάτρητο» σε πληροφορίες ή χρήματα.

Γαλλική αντιστοιχία: «C'est un panier percé» (Είναι τρύπιο καλάθι).

Παρόμοια ιδέα: «Η τρύπα μεγάλη, το μπάλωμα μικρό» (Τουρκική).

Τρώγεται με τα ρούχα τ'.

Ασχολείται με ποταπά πράγματα, είναι ανικανοποίητος.

Η φράση «τρώγεται με τα ρούχα του» σημαίνει ότι κάποιος είναι πολύ εκνευρισμένος, αγχωμένος, από την ανυπομονησία ή την οργή, και βγάζει την κακή του διάθεση, θυμωμένος ή βρίσκει συνέχεια αφορμές για να τα βάλει με όλους και όλα, σαν να «καταβροχθίζει» τα πάντα γύρω του.

Σημασία: Εκνευρισμός, άγχος, ανυπομονησία, οργή.

Χρήση: «Μην τον ενοχλείς τώρα, τρώγεται με τα ρούχα του».

Παρόμοια έκφραση: «Δεν τον χωρά ο τόπος».

Τρώγοντας έρχεται η όρεξη'.

Όταν ασχολείσαι με κάτι καλό, όσο προχωρείς, τόσο καλύτερα αισθάνεται.

Ειδικότερα αναφέρεται στον φιλοχρήματο, που επιζητά συνεχώς περισσότερα κέρδη.

Η παροιμία «Τρώγοντας έρχεται η όρεξη» σημαίνει ότι όταν ξεκινήσεις να κάνεις μια εργασία, αποκτάς την επιθυμία και την όρεξη να την ολοκληρώσεις. Μπορεί να χρησιμοποιηθεί μεταφορικά για διάφορες δραστηριότητες, όχι μόνο για το φαγητό και υποδηλώνει ότι η επιτυχία ή το κέρδος συχνά έρχεται ως αποτέλεσμα της δράσης.

Σημασία: Η δράση και η ενασχόληση με κάτι μπορεί να δημιουργήσουν ενδιαφέρον και κίνητρο για τη συνέχεια, ακόμη κι αν αρχικά δεν υπήρχε.

Παράδειγμα: Κάποιος που ξεκινάει να διαβάζει ένα βιβλίο μπορεί να βρει την ιστορία τόσο συναρπαστική που να θέλει να την τελειώσει σύντομα.

Μεταφορική χρήση: Η παροιμία έχει επεκταθεί πέρα από το φαγητό και αναφέρεται σε κάθε κατάσταση όπου η αρχή μιας δραστηριότητας οδηγεί σε μεγαλύτερη επιθυμία για την ολοκλήρωσή της ή για την απόκτηση περισσότερων γνώσεων και αγαθών.

Τρώγουντι σαν τα κοκόρια.

Η έκφραση «Τρώγονται σαν τα κοκόρια» σημαίνει ότι δύο (ή περισσότερα) άτομα μαλώνουν ή τσακώνονται με μεγάλη ένταση και επιθετικότητα, όπως ακριβώς κάνουν οι κόκορες όταν διαμάχονται για την κυριαρχία.

Σημασία:

Επιθετική διαμάχη: Υποδηλώνει έναν έντονο, «κοκορόμαχο» καβγά, όπου δεν διστάζουν να χρησιμοποιήσουν σώμα και φωνή για να «νικήσουν» τον αντίπαλο.

Μικρής κλίμακας αλλά έντονη σύγκρουση: Συχνά χρησιμοποιείται για να περιγράψει καυγάδες μεταξύ μικρών παιδιών ή ανθρώπων που διαφωνούν έντονα για ασήμαντα θέματα, αλλά με μεγάλη φασαρία.

Παράδειγμα: «Τα δύο αδέρφια άρχισαν πάλι να τρώγονται σαν τα κοκόρια για το ποιος θα παίξει πρώτος με το νέο παιχνίδι».

Τρώγουντι σαν τα σκ'λια

Η φράση «τρώγονται σαν τα σκυλιά» σημαίνει ότι δύο άτομα «τσακώνονται έντονα και συνεχώς», έχουν δηλαδή μια πολύ εχθρική σχέση, παρόμοια με τις διαμάχες σκύλου και γάτας, ενώ η φράση «δουλεύει σαν σκυλί» σημαίνει «δουλεύει πολύ σκληρά». Το «δουλεύει σαν το σκυλί» είναι μια έκφραση για την εργασία, «τρώγονται σαν τα σκυλιά» αναφέρεται σε «συνεχείς, έντονες διαμάχες» και έχθρα μεταξύ ατόμων.

Σημασία 1^η: Τσακώνονται έντονα: Χρησιμοποιείται για να περιγράψει δύο ανθρώπους, που έχουν συνεχή και άγρια διαφωνία, σαν να μάχονται, όπως η φράση «τρώγονται σαν τον σκύλο με τη γάτα».

Σημασία 2^η (Πιθανή παρανόηση): Μπορεί να μπερδευτεί με την έκφραση «δουλεύει σαν σκυλί», που σημαίνει σκληρή εργασία, αλλά η «τρώγονται» αναφέρεται σε σύγκρουση, όχι σε δουλειά.

Τρώγουντι σαν του σκύλου μι τη γάτα

Συνεχώς μαλώνουν ποιος θα υπερτερήσει.

Η φράση «Τρώγονται σαν το σκύλο με τη γάτα» σημαίνει ότι δύο άτομα έχουν έντονη διαμάχη, μόνιμες διαφωνίες και συγκρούονται συνεχώς, σαν αιώνιοι εχθροί. Χρησιμοποιείται για να περιγράψει μια σχέση γεμάτη καβγάδες και έχθρα, παρά το ότι στην πραγματικότητα σκύλοι και γάτες μπορούν συχνά να συμβιώσουν αρμονικά.

Σημασία: Μεγάλη έχθρα, συχνοί καβγάδες, αδιάκοπη σύγκρουση.

Παράδειγμα: «Αυτά τα δύο αδέρφια τρώγονται σαν το σκύλο με τη γάτα όλη μέρα».

Προέλευση: Η εικόνα προέρχεται από την κοινή αντίληψη (μύθο) ότι οι σκύλοι και οι γάτες είναι φυσικοί εχθροί, αν και δεν ισχύει πάντα στην πράξη.

Τρώει μι χρυσά χλιάρια.

Κολυμπάει μέσα στα πλούτη και τα πάντα είναι χρυσά, ακόμα και τα κουτάλια που τρώει

Η φράση «τρώει με χρυσά κουτάλια» σημαίνει ότι κάποιος είναι πολύ πλούσιος, ζει πλουσιοπάροχα, σαν βασιλιάς ή απολαμβάνει μια πολυτελή και άνετη ζωή, χωρίς στερήσεις, συχνά λόγω τύχης, κληρονομιάς ή θέσης. Στην ουσία, περιγράφει κάποιον που έχει τα πάντα και ζει βασιλικά.

Σημασία:

Πολυτελής ζωή: Ζει με ανέσεις και πολυτέλειες.

Πλούτος: Έχει πολλά χρήματα και αγαθά.

Απολαμβάνει τα πάντα: Δεν του λείπει τίποτα.

Παραδείγματα:

«Μετά την επιτυχία της, πλέον τρώει με χρυσά κουτάλια.»

«Αυτοί που βγαίνουν από πλούσιες οικογένειες, τρώνε με χρυσά κουτάλια από την αρχή».

Τσάκ'σι η διάβουλος του πουδάρι τ'.

Όταν συμβαίνει κάτι που περιμέναμε για καιρό, όταν ξεπερνιούνται οι δυσκολίες και φτάνουμε στον στόχο μας.

Επιτέλους, ύστερα από τόσες προσπάθειες, μπόρεσα να επιτύχω αυτό που ήθελα.

Κατά την παράδοση, οι αποτυχίες των προσπαθειών του ανθρώπου οφείλονται στη μεσολάβηση του διαβόλου. Η παράδοση πάλι θέλει το διάβολο κουτσό. Όταν ο διάβολος, που συνέχεια τρέχει για να προλάβει να κάνει το κακό, σπάσει και το γερό του πόδι, τότε σταματά και οι άνθρωποι μπορούν και πετυχαίνουν αυτό που θέλουν.

Για να πετύχεις κάτι, λοιπόν, χρειάζεται να σπάσει το πόδι του ο διάβολος.

Η φράση «Τσάκισε ο διάβολος το ποδάρι του» (ή πιο συχνά «Έσπασε ο διάβολος το πόδι του») σημαίνει ότι κάποιος έκανε μια πολύ άσχημη, απρόσμενη ή καταστροφική ζημιά/συνέπεια σε κάτι που αρχικά φαινόταν καλό ή «αδιάφθορο» (π.χ., κάτι που πήγε πολύ στραβά) ή ότι ένα κακό συμβάν «τσακίζει» την πρόοδο, δείχνοντας πως ο διάβολος/το κακό έχει πάντα τρόπο να εκδηλωθεί και να φέρει συμφορές, ακόμα και σε ό,τι φαινόταν ασφαλές, κάτι σαν «έρχονται τα πάνω-κάτω».

Αναλυτικά η σημασία:

Απρόσμενη καταστροφή: Υποδηλώνει ότι κάτι που δεν αναμενόταν να πάει στραβά, πήγε πολύ άσχημα.

Η παρουσία του κακού: Αναφέρεται στην ιδέα ότι ο διάβολος (ή το κακό) πάντα βρίσκει

τρόπο να επέμβει και να δημιουργήσει προβλήματα, ανατρέποντας την καλή πορεία των πραγμάτων.

Σημασία της λέξης «τσάκισε»: Το «τσάκισε» (ή έσπασε) δίνει την αίσθηση της βίαιης και ολοκληρωτικής καταστροφής.

Εναλλακτική εκδοχή: Η πιο γνωστή εκδοχή είναι «Έσπασε ο διάβολος το πόδι του», που σημαίνει «με βρίσκει κακό/συμφορά» ή «έρχονται τα πάνω-κάτω».

Είναι μια λαϊκή έκφραση που χρησιμοποιείται για να τονίσει το απρόσμενο και καταστροφικό αποτέλεσμα ενός γεγονότος.

Τσιατ - πατ.

Λέγεται όταν κλείνεται μια συμφωνία ή γίνεται μια αγοραπωλησία βιαστικά χωρίς όρους. «Τσάτρα - πάτρα», « Άρπα - κόλλα.», « Πάνω - κάτω.» οι αντίστοιχες φράσεις.

Η έκφραση «τσιατ-πατ» δεν είναι τυπική ελληνική παροιμία, αλλά μια λαϊκή έκφραση που σημαίνει «λίγο-λίγο», «μέτρια» ή «κατά προσέγγιση», συνήθως για να περιγράψει κάποιον που δεν είναι πολύ καλός σε κάτι (π.χ. ξένες γλώσσες) ή για να δηλώσει κάτι που γίνεται με μικρές, ασυντόνιστες προσπάθειες, παρόμοια με την έκφραση «τσατ-πατ» ή «τσα-τσά-πατσά», δηλαδή κάτι πρόχειρο ή αόριστο. Ενώ δεν υπάρχει παροιμία, η έννοια συνδέεται με την ιδέα της μικρής, μεμονωμένης προσπάθειας έναντι της ολοκληρωμένης δουλειάς, αν και με αρνητικό/υποτιμητικό τόνο, όπως και οι εκφράσεις «τσατ πατ».

Πώς χρησιμοποιείται (παράδειγμα):»Μιλάει λίγο ελληνικά, τσιατ-πατ, αλλά καταλαβαίνεις τι λέει».

Συνοπτικά: Δεν είναι παροιμία, αλλά μια έκφραση για «μέτρια ικανότητα» ή «ασυντόνιστη προσπάθεια».

Τσιμέντου να γεν'.

Μου είναι τελείως αδιάφορο.

Η φράση «τσιμέντο να γίνει» σημαίνει να μετατραπεί κάτι (συνήθως μια ιδέα, ένα σχέδιο, ή ένας χώρος) σε κάτι σταθερό, άκαμπτο, αμετάβλητο ή ακόμα και άσχημο/ξεπερασμένο, σαν να το «σκυροδετεί» κάποιος, υπονοώντας συχνά την απώλεια της αρχικής ευελιξίας ή της ομορφιάς και χρησιμοποιείται με ειρωνικό ή αρνητικό τρόπο, ειδικά στην πολιτική και την αρχιτεκτονική, περιγράφοντας «τσιμεντοποίηση» ή «μπετόν αρμέ» αντί για κάτι πιο αρμονικό.

Κυριολεκτικά: Το τσιμέντο είναι υλικό που στερεοποιεί και δένει τα υλικά, μετατρέποντάς τα σε μπετόν/σκυρόδεμα.

Μεταφορικά/Σημασία:

Σταθεροποίηση/Αμετάβλητο: Κάτι που «σφραγίζεται» οριστικά.

Απογύμνωση/Άσχημη εικόνα: Να γίνει άψυχο, μουντό, χωρίς χαρακτήρα (π.χ. «να τσιμεντώσουν όλο το πάρκο»).

Ειρωνεία: Χρησιμοποιείται συχνά για να περιγράψει μια κακή, ανεπιθύμητη «λύση» ή εξέλιξη, ειδικά σε σχέδια πόλης, όπου αντί για πράσινο, επιλέγεται η δόμηση/τσιμεντοποίηση.

► Κουμμάτια να γίν'.

Τσιούς είναι η σ'μάδα σ'.

Στο παιδικό παιχνίδι με τις σημάδες, όταν η σημάδα ακουμπάει στη γραμμή, οπότε χάνει ο παίχτης.

Πολλά και διάφορα ήταν τα παιχνίδια που έπαιζαν τα παιδιά, αγόρια και κορίτσια με τη σ'μάδα, δηλ. ένα πηλίνο κομμάτι κεραμίδας. Και όταν κατά το παιχνίδι η σ'μάδα έπεφτε πάνω σε μια γραμμή τότε ήταν τσιούς και έχανε ο παίχτης, για να δώσει τη σειρά στον επόμενο.

Τσίπα δεν έχ' ντιπ απάνου τ' αυτό του κουρίτσ'. Ατήρα πώς τριγυρνάει.

Δεν ντρέπεται καθόλου και γίνεται περίγελος του κόσμου.

Η λέξη «τσίπα» για κορίτσι αναφέρεται κυρίως στο παραδοσιακό κεφαλομάντηλο που φορούσαν οι γυναίκες, αλλά μεταφορικά σημαίνει και την αιδώ, ντροπή, φιλότιμο, ενώ η έλλειψή της (ξετσιώπωτη) υποδηλώνει αναίδεια, ειδικά σε θέματα γενετήσιας ηθικής..

Σημασίες

Κυριολεκτική (παραδοσιακή): Γυναικείο κεφαλόδεσμο (μαντήλι, πέπλο, τσεμπέρι).

Μεταφορική (πιο συχνή):

Αιδώς / Ντροπή / Φιλότιμο: Αυτό που καλύπτει την ηθική υπόσταση.

«Δεν έχει τσίπα»: Δεν έχει ντροπή, είναι αδιάντροπη, αναίσχυνη.

«Ξετσιώπωτη»: Χωρίς αιδώ, χωρίς σεβασμό στα ήθη.

Ετυμολογία

Προέρχεται πιθανότατα από ολαβική ρίζα και απαντάται σε μεσαιωνικά κείμενα και τοπικές διαλέκτους.

Τσι φυλακής τα σίδερα είναι για τους λεβέντες.

Εκείνος που κάνει κάτι παράνομο και τολμηρό, δε φοβάται τη φυλακή.

Η παροιμία «Της φυλακής τα σίδερα είναι για τους λεβέντες» σημαίνει ότι μόνο οι γενναίοι, οι τολμηροί και αυτοί που δεν φοβούνται τις συνέπειες (οι «λεβέντες») τολμούν να κάνουν πράξεις που οδηγούν στη φυλακή, αναλαμβάνοντας το ρίσκο, σε αντίθεση με τους δειλούς που αποφεύγουν τέτοιες καταστάσεις. Ουσιαστικά, η φράση εξυμνεί το θάρρος και την τόλμη να αντιμετωπίζεις την τιμωρία για τις πράξεις σου, αναγνωρίζοντας ότι η φυλακή είναι για τους δυνατούς που δεν λυγίζουν, όπως αναφέρει το άρθρο.

Σημασία: Οι «λεβέντες» είναι αυτοί που έχουν την ψυχή να διαπράξουν κάτι «επικίνδυ-

νο» και δεν δειλιάζουν μπροστά στη φυλακή, αλλά την αντιμετωπίζουν ως αναπόφευκτο τίμημα.

Προέλευση/Συνάφεια: Η φράση συνδέεται με την ιδέα της ανυπακοής και της αντίστασης, όπου οι αληθινοί ήρωες και οι επαναστάτες συχνά καταλήγουν στη φυλακή.

Των φρονίμων τα παιδιά πριν πεινάσουν μαγειρεύουν.

Η παροιμία «Των φρονίμων τα παιδιά πριν πεινάσουν μαγειρεύουν» σημαίνει ότι οι σοβαροί και προνοητικοί άνθρωποι φροντίζουν για τις ανάγκες τους εκ των προτέρων, πριν καν προκύψουν τα προβλήματα. Είναι η έκφραση της αξίας της προετοιμασίας και της πρόληψης.

Επεξήγηση: Ο σοφός άνθρωπος δεν περιμένει να πεινάσει για να ψάξει τροφή, αλλά προετοιμάζεται και μαγειρεύει από πριν, εξασφαλίζοντας την κάλυψη των αναγκών του.

Σημασία: Η παροιμία τονίζει τη σημασία της πρόβλεψης, της οργάνωσης και της προετοιμασίας σε όλους τους τομείς της ζωής.

Τώρα σαν τ' αποτώρα.

Ειρωνική απάντηση στην ερώτηση: Τώρα τι κάνουμε;

Η φράση «Τώρα σαν τ' αποτώρα» σημαίνει με τον τρόπο που είναι τώρα, όπως παρουσιάζεται αυτή τη στιγμή, εκφράζοντας μια κατάσταση που δεν πρόκειται να αλλάξει, είναι δεδομένη, ή είναι η μόνη εναλλακτική, υποδηλώνοντας μια αποδοχή ή αναπόφευκτη πραγματικότητα, δηλαδή: «έτσι όπως είναι τώρα» ή «με τη σημερινή κατάσταση».

Ανάλυση:

Τώρα: Αυτή τη στιγμή, σήμερα.

Σαν: Όπως, με τον τρόπο που.

τ' αποτώρα (το από τώρα): Η παρούσα κατάσταση, το παρόν.

Η φράση συχνά χρησιμοποιείται για να δείξει ότι κάποιος αποδέχεται μια συνθήκη ή ότι δεν υπάρχει άλλη επιλογή πέρα από το να την αντιμετωπίσει, όπως είναι τώρα, ακόμα κι αν δεν είναι ιδανική.

Παραδείγματα χρήσης:

«Τώρα σαν τ' αποτώρα, θα το φάω έτσι.» (Δηλαδή, δεν θα το ζεστάνω, θα το φάω όπως είναι τώρα).

«Η κατάσταση είναι δύσκολη, αλλά τώρα σαν τ' αποτώρα, πρέπει να προχωρήσουμε.»

Πετσετοθήκη στολισμένη με πουλιά και άνθη.

Στην ωραία αυτή πετσετοθήκη η πετσέτα κρεμόταν σε όλο το πλάτος της από το προεξάρχον στέλεχος του κάτω μέρους, για να είναι πρόχειρη στη χρήση της από τους οικείους του σπιτιού.

«Υπάγε οπίσω μου σατανά».

Απάντηση σε μια αμαρτωλή πρόκληση.

Η φράση «Υπάγε οπίσω μου, Σατανά» σημαίνει «Φύγε μακριά μου», «Μη μου γίνεσαι εμπόδιο» ή «Απομακρύνσου, πειρασμέ» και προέρχεται από την Αγία Γραφή, όπου χρησιμοποιείται για να απορρίψει ο **Ιησούς** τις πειρατικές προσπάθειες του διαβόλου ή όταν κάποιος προσπαθεί να παρασύρει τον πιστό σε λάθος μονοπάτι, δηλαδή αποτροπή πειρασμού και άρνηση.

Κυριολεκτική σημασία: Πήγαινε πίσω μου, Σατανά.

Μεταφορική σημασία:

Αποτροπή πειρασμού: Χρησιμοποιείται για να απορρίψει κάποιος τις κακές σκέψεις, προτάσεις ή επιρροές.

Άρνηση: Απορρίπτει κάτι που έρχεται σε αντίθεση με τις αρχές του.

Απομάκρυνση εμποδίου: Σημαίνει να φύγει κάποιος από τη μέση, να μη γίνει φόρτωμα.

Στην ουσία, είναι μια δυναμική έκφραση απόρριψης του κακού ή του εμποδίου, με βαθιά θρησκευτική ρίζα.

Υπάρχουν κι αλλού πορτοκαλιές που κάνουν πορτοκάλια.

Δεν είναι ο μοναδικός σε κάτι που κάνει, γιατί υπάρχουν και άλλοι που ασχολούνται με το ίδιο πράγμα.

Ναι, το «Υπάρχουν κι αλλού πορτοκαλιές που κάνουν πορτοκάλια» είναι γνωστή ελληνική παροιμία και σημαίνει ότι δεν πρέπει κανείς να νομίζει πως είναι μοναδικός ή πως δεν υπάρχουν άλλες επιλογές, ακριβώς όπως υπάρχουν πορτοκαλιές και σε άλλα μέρη εκτός από το συγκεκριμένο. Η αντίστοιχη αγγλική έκφραση είναι «there are plenty of fish in the sea» (υπάρχουν πολλά ψάρια στη θάλασσα).

Σημασία: Η παροιμία χρησιμοποιείται για να τονίσει ότι υπάρχουν πολλές άλλες επιλογές, άνθρωποι ή ευκαιρίες στον κόσμο και κανείς δεν είναι απαραίτητος ή μοναδικός.

Συμφραζόμενα: Μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να παρηγορήσει κάποιον που έχει απογοητευτεί, π.χ., σε θέματα αγάπης ή εργασίας, λέγοντάς του ότι δεν είναι το τέλος του κόσμου και θα βρει αλλού αυτό που ψάχνει.

Υστερνή μου γνώση να σ' είχα πρώτα.

Η φράση λέγεται για την περίπτωση που το αποτέλεσμα των πράξεών μας, μας κάνει να μετανοούμε για τον τρόπο που ενεργήσαμε. Τονίζει παράλληλα και την αξία, που έχουν οι εμπειρίες για την αντιμετώπιση στο μέλλον όμοιων καταστάσεων

Η φράση «Υστερνή μου γνώση να σ' είχα πρώτα» είναι μια κοινή ελληνική παροιμία που εκφράζει τη μετάνοια και την αυτοκριτική, όταν κάποιος καταλαβαίνει την αλήθεια ή το σωστό μετά το τέλος μιας κατάστασης ή όταν είναι πολύ αργά για να αλλάξει κάτι, δηλαδή την υστερόβουλη σοφία (γνώση εκ των υστέρων).

Σημασία: «Αχ, να είχα αυτή τη γνώση νωρίτερα!».

Χρήση: Τη λέμε όταν συνειδητοποιούμε το λάθος μας, αφού έχει ήδη γίνει, εκφράζοντας την απογοήτευση που δεν το σκεφτήκαμε πριν.

Πηλήκια γυμνασίου.

Οι μαθητές που πήγαιναν στο Γυμνάσιο Φαναρίου φορούσαν οπωσδήποτε αυτό το πηλήκιο, για να ξεχωρίζουν και να διακρίνονται ότι αποτελούν τους ανθρώπους των γραμμάτων και της υψηλής μορφώσεως. Καταργήθηκε το 1976

Φάγαμι ψουμί κι αλάτ'.

Λέγεται για να δηλώσει τη στενή φιλία προς κάποιον.

Η φράση «Φάγαμε ψωμί και αλάτι» είναι μια παροιμία που σημαίνει ότι δύο ή περισσότεροι άνθρωποι έχουν περάσει πολλά μαζί, έχουν ζήσει πολλά κοινά πράγματα και τους συνδέει ένας ουσιαστικός και άρρηκτος δεσμός φιλίας ή συντροφικότητας. Συμβολίζει τη διαχρονική σχέση που χτίστηκε μέσα από κοινές εμπειρίες, καλές και κακές.

Σημασία: Δείχνει ότι μεταξύ των ατόμων υπάρχει μια βαθιά και δοκιμασμένη φιλία.

Συμβολισμός: Το ψωμί και το αλάτι, βασικά στοιχεία της διατροφής, συμβολίζουν την κοινή επιβίωση και τις δυσκολίες που ξεπεράσαμε μαζί.

Φάε καπμένη κ'λιά, για να 'χ'ς κι για ταχιά

Το έλεγε ο **Βαρβανάς**, αρχιτεμπέλης του χωριού, προπολεμικά, που έτρωγε στο τραπέζι των εορταζόντων.

Η έκφραση: «Φάε πολύ σήμερα για να έχεις και για αύριο», δεν είναι ακριβώς επίσημη παροιμία, αλλά περιγράφει την ιδέα της προνοητικότητας και της καλοπέρασης/αφθονίας, συχνά συνδεδεμένη με τις γιορτές (όπως τα Χριστούγεννα/Πρωτοχρονιά) και συνοψίζεται στη φράση «Μην αφήνεις για αύριο αυτό που μπορείς να κάνεις σήμερα», αλλά με μια πιο χαλαρή, «φαγτο-κεντρική» έννοια, υποδηλώνοντας «Φάε και πιες τώρα, γιατί δεν ξέρεις τι ξημερώνει» ή «Αντιμετωπίζω την αφθονία του σήμερα».

Στην ουσία: Ενθαρρύνει την απόλαυση της παρούσας στιγμής και της αφθονίας, χωρίς να ανησυχείς υπερβολικά για το μέλλον ή αντίστροφα, να εκμεταλλευτείς το καλό που έχεις τώρα.

Συνήθειες παραλλαγές:

«Φάε, πιες, το γλέντι να κρατήσει» (με έμφαση στη διασκέδαση).

«Σήμερα γλεντάμε, αύριο δουλεύουμε» (αν και αυτό είναι πιο κοντά στο «μην αναβάλλεις για αύριο», αλλά με αντίστροφη λογική διασκέδασης).

Φασούλι το φασούλι γεμίζει το σακούλι.

Όταν αποταμιεύεις τακτικά, ακόμη και μικροποσά, στο τέλος μαζεύεται σημαντικό ποσό.

Η φράση «Φασούλι το φασούλι γεμίζει το σακούλι» σημαίνει ότι η σταδιακή και συστηματική αποταμίευση μικρών ποσών ή η συνεχής προσπάθεια σε κάτι μικρό, τελικά οδηγεί στη

δημιουργία ενός μεγάλου αποθέματος ή στην επίτευξη ενός σημαντικού στόχου, τονίζοντας την αξία της υπομονής και της επιμονής.

Σημασία: Η αποταμίευση ακόμη και μικρών χρηματικών ποσών (όπως τα φασόλια) με τον καιρό συγκεντρώνεται σε ένα μεγάλο ποσό (το γεμάτο σακούλι).

Εφαρμογή: Χρησιμοποιείται για να ενθαρρύνει την αποταμίευση, τη λιτότητα και τη συνέπεια στην προσπάθεια, δείχνοντας ότι ακόμη και οι μικρές πράξεις έχουν μεγάλη αξία μακροπρόθεσμα.

Παραλλαγή: Σε αντίθεση, υπάρχει και η φράση «Φασούλι, το φασούλι... αδειάζει το σακούλι», που χρησιμοποιείται σε περιόδους κρίσης για να δείξει το αρνητικό αποτέλεσμα της σπατάλης.

Φάτι μάτια ψάρια κι κοιλιά περιδρομου.

Πρόκειται για κάτι ωραίο, που δεν μπορούμε να το αποκτήσουμε.

Η παροιμία «Φάτε μάτια ψάρια και κοιλιά περιδρομο» σημαίνει ότι πρέπει να απολαύσεις κάτι όποτε μπορείς, αφού δεν είναι βέβαιο ότι θα το έχεις πάντα. Επίσης, μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να περιγράψει κάποιον που επιθυμεί κάτι που δεν του ανήκει ή που υπόσχεται ανεπίτευκτα πράγματα, καθώς δεν θα το αποκτήσει ποτέ.

«Φάτε μάτια ψάρια»: Απολαύστε την όψη του ψαριού, δηλαδή την ομορφιά και την εικόνα, παρόλο που δεν το τρώτε.

«κοιλιά περιδρομο»: Το στομάχι σας γεμίζει με τη σκέψη αυτού του «φανταστικού» ψαριού, κάτι που δεν είναι δυνατό να συμβεί στην πραγματικότητα.

Φάτι, πιέι κι λογαριασμό μη δίνιτι.

Απολαύστε τα πάντα και μη σας νοιάζει τι θα πουν οι άλλοι.

Η φράση «Φάε, πιες και λογαριασμό μη δίνεις» είναι μια λαϊκή έκφραση που σημαίνει να απολαμβάνεις τη ζωή, τις ανέσεις και τις χαρές χωρίς να σε απασχολεί το κόστος, η ευθύνη ή οι συνέπειες - σαν να είσαι φιλοξενούμενος κάπου και να έχεις την πολυτέλεια να ζεις ελεύθερα και χωρίς λογοδοσία, κάτι που υποδηλώνει μια νοσηρή κατάσταση ή μια «συνταγή» για να ζεις «στο φαΐ» (πλούσια, αλλά χωρίς να δουλεύεις).

Σημασία:

Αδιαφορία για το κόστος/ευθύνη: Υποδηλώνει απουσία μέτρου, υπευθυνότητας και ενδιαφέροντος για το τι θα πληρωθεί ή ποιος θα λογοδοτήσει.

Ευκολία και αφέλεια: Μπορεί να αναφέρεται σε μια νοοτροπία «ζωής στο όριο» ή «ζωής με τα λεφτά άλλου», συχνά με αρνητικό πρόσημο, σαν κάποιος να εκμεταλλεύεται την κατάσταση.

Λαϊκή σοφία: Συχνά χρησιμοποιείται με ειρωνικό τόνο για να περιγράψει κάποιον που είναι τεμπέλης, εκμεταλλευτής ή ζει χωρίς φόβο (όχι με την καλή έννοια).

Στην ουσία, είναι μια έκφραση που περιγράφει κάποιον που απολαμβάνει τα αγαθά της ζωής, «τα φάε-πιες» και δεν ενδιαφέρεται να δώσει λόγο για τίποτα, ούτε να πληρώσει το τίμημα.

Φέρν' τουν κατακλυσμό.

Τα παρουσιάζει όλα πολύ δύσκολα και ακατόρθωτα.

Η φράση «Φέρνει τον κατακλυσμό» σημαίνει ότι κάτι προκαλεί μια τεράστια καταστροφή, μια πλημμύρα ή μια μεγάλη αναταραχή, είτε κυριολεκτικά (μεγάλη βροχή / πλημμύρα) είτε μεταφορικά (πλήθος παραπόνων, χάος), παραπέμποντας στις αρχαίες μυθολογικές ιστορίες κατακλυσμών.

Κυριολεκτική σημασία: Μια πολύ δυνατή καταιγίδα που προκαλεί πλημμύρα (π.χ., «έξω γίνεται κατακλυσμός»).

Μεταφορική σημασία: Μια κατάσταση όπου κάτι έρχεται σε αφθονία και προκαλεί αναστάτωση, όπως ένας «κατακλυσμός από παράπονα».

Μυθολογικό υπόβαθρο: Αναφέρεται στις παγκόσμιας καταστροφής πλημμύρες της μυθολογίας (Νώε, Δευκαλίων), που συμβολίζουν το τέλος ενός κόσμου και την αρχή ενός νέου.

Φιδ' κουλουβό

(Φίδι χωρίς ουρά). Εδώ παρομοιάζει, η φράση αυτή, τον κακό και ύπουλο άνθρωπο με φίδι χωρίς ουρά, που είναι από τα πιο φαρμακερά.

Το «κολοβό φίδι» είναι μια έκφραση που περιγράφει έναν διπρόσωπο ή απατηλό άνθρωπο, κάποιον δηλαδή που προσποιείται ότι είναι φίλος, αλλά στην πραγματικότητα είναι εχθρός και μπορεί να σε βλάψει, όπως ένα φίδι που έχει κοπεί, αλλά παραμένει επικίνδυνο. Η λέξη «κολοβός» σημαίνει ελλιπής ή κοντός, αλλά μεταφορικά αναφέρεται σε κάτι που δεν έχει ολοκληρώσει τον φυσικό του κύκλο, καθιστώντας το πιο ύπουλο και απρόβλεπτο.

Κυριολεκτικά: Ένα φίδι που του λείπει η ουρά (αν και τα φίδια δεν ξαναφυτρώνουν ουρά, όπως τα σαμιαμίδια).

Μεταφορικά: Ένας άνθρωπος «φίδι κολοβό» είναι αυτός που δεν μπορείς να τον εμπιστευτείς, είναι κακόβουλος και θα σε προδώσει ή θα σε βλάψει κρυφά.

Παράδειγμα: «Αυτός ο φίλος είναι φίδι κολοβό, να προσέχεις τι του λες».

Φιδ' στουν κόρφου μ'.

Περιποιόμουν και προστάτευα κάποιον κι αυτός, αντί να δείξει ευγνωμοσύνη, μου έκαμε μεγάλο κακό. Φύλαγα και ζέσταινα μέσα στο στήθος μου ένα φίδι.

Η φράση «φίδι στον κόρφο μου» σημαίνει ότι υποθάλπεις, βοηθάς ή εμπιστεύεσαι έναν ύπουλο και αχάριστο άνθρωπο, ο οποίος τελικά θα σε προδώσει, θα σε πληγώσει ή θα σου φανεί εχθρικός, ακριβώς όπως θα έκανε ένα φίδι που θα έκρυβες στο στήθος σου για να το

ζεστάνεις και αυτό θα γύριζε να σε δαγκώσει. Προέρχεται από τους μύθους του **Αισώπου** και αναφέρεται στην υποκρισία και την κακόβουλη φύση κάποιου, που φαίνεται φίλος, αλλά κρύβει κακές προθέσεις.

Σημασία:

Προδοσία: Το άτομο που εμπιστεύεσαι σε προδίδει.

Αχαριστία: Παρά την καλή σου πρόθεση, ανταποδίδει με κακία.

Διπροσωπία/Υποκρισία: Κάποιος που προσποιείται ότι είναι φίλος ή σύμμαχος, αλλά είναι εχθρός.

Παράδειγμα: «Τον έκανα διευθυντή, τον βοήθησα να ανέβει και τώρα με κατηγορεί για τα πάντα. Έχω φίδι στον κόρφο μου!».

Φίλους ακάλιστους, καθάριους διακουνιάρ'ς.

Ένας επισκέπτης που είναι ακάλεστος δεν διαφέρει καθόλου από έναν διακονιάρη.

Η παροιμία είναι πιθανότατα η: «Κλέφτης άπιαστος, καθάριος νοικοκύρης», που αν και μοιάζει με αυτό που περιγράφεται, αναφέρεται σε κάποιον που είναι επιτήδειος και κλέβει, αλλά το παρουσιάζει σαν να είναι σωστός νοικοκύρης (δηλαδή, δόλιος), ενώ η περιγραφή «Φίλος ακάλεστος, καθάριος νοικοκύρης» είναι μια παραλλαγή ή παρερμηνεία που υποδηλώνει κάποιον που έρχεται χωρίς να τον καλέσεις, αλλά είναι τίμιος και νοικοκύρης..

Κλέφτης άπιαστος, καθάριος νοικοκύρης: Αυτή είναι η επίσημη και γνωστή παροιμία. Σημαίνει ότι κάποιος είναι κλέφτης/απατεώνας, αλλά προσποιείται ότι είναι τίμιος και σωστός.

«Φίλος ακάλεστος, καθάριος νοικοκύρης»: Η εκδοχή που αναφέρετε, αν και όχι τόσο διαδεδομένη, θα μπορούσε να είναι μια τοπική παραλλαγή ή μια παρερμηνεία, που αλλάζει το νόημα, τονίζοντας την απρόσκλητη, αλλά καλή παρουσία κάποιου.

Φιυγάτι πουδαράκια μου.

Η φράση αυτή λέγεται όταν πρέπει να φύγουμε όσο γίνεται πιο μακριά και γρήγορα από τον τόπο που υπάρχει κάποιος κίνδυνος.

Η φράση «Φύγετε ποδαράκια μου» (ή πιο συχνά «Τρεχάτε ποδαράκια μου») δεν είναι ακριβώς παροιμία με μία μόνο ερμηνεία, αλλά μια ευφημιστική, χιουμοριστική ή ειρωνική προτροπή για γρήγορη απομάκρυνση, συχνά πριν συμβεί κάτι δυσάρεστο ή όταν θέλουν να αποφύγουν κάποιον.

Σημασία και χρήση:

Προτροπή για φυγή: Λέγεται σε καταστάσεις όπου κάποιος πρέπει να φύγει γρήγορα, συνήθως με δόση ειρωνείας ή πειράγματος.

Αποφυγή δυσάρεστου: Σημαίνει «τρέξτε να γλιτώσετε», πριν σας πιάσει κάτι κακό ή πριν προλάβετε να σας πιάσει κάποιος που δεν θέλετε.

Ελαφριά και χιουμοριστική έκφραση: Χρησιμοποιείται συχνά σε ανεπίσημες συζητήσεις, ειδικά σε καρναβαλικές εκδηλώσεις ή πειράγματα.

Παραδείγματα:

«Τρέχτε ποδαράκια μου, έρχεται η πεθερά!»

«Τρέξτε ποδαράκια μου, μην μας πιάσει ο αρχηγός με την αναφορά!».

Φκιάξι παιδιά να ιδείς χαϊρ'.

1.- Από τα πολλά παιδιά κάποιος θα σε κοιτάξει στα γεράματά σου.

2.- (Ειρωνικά). Παράπονο του ηλικιωμένου για τα παιδιά του, που δεν τον κοιτάζουν.

Η φράση «κάνε παιδιά να δεις χαϊρι» σημαίνει «κάνε παιδιά για να δεις καλό, όφελος, πρόοδο, ή ευτυχία/χαρά», αναφερόμενη κυρίως στην προσδοκία να αποκτήσεις εγγόνια που θα σου προσφέρουν παρηγοριά και στήριξη στα γεράματα, καθώς και στην ευρύτερη έννοια της «προκοπής» που φέρνει η οικογένεια. Το «χαϊρι» (από το τουρκικό hayır) σημαίνει όφελος, καλό, προκοπή, αλλά και ευλογία/ευτυχία.

Κυριολεκτική σημασία: Κάνε παιδιά (εγγόνια) για να δεις καλό/όφελος.

Έννοια: Η φράση τονίζει ότι τα εγγόνια είναι η μεγαλύτερη χαρά και η «προκοπή» για τους γονείς και παππούδες, προσφέροντας χαρά και ανακούφιση.

Συγγενείς εκφράσεις:

«Δεν έχει χαϊρι» (δεν έχει όφελος/προοπτική).

«Να δεις χαϊρι και προκοπή» (καλό και πρόοδο).

«Χαϊρι να μη δεις!» (κατάρα).

Φλάιτι σαν του διάουλου μι τη θυμιάμα.

Η παροιμία είναι «Φυλάγεται σαν το διάβολο με το λιβάνι» και αναφέρεται στην αντίληψη ότι ο διάβολος φοβάται το λιβάνι, το οποίο συμβολίζει την καθαρότητα, την ιερότητα και την πίστη. Σημαίνει ότι κάτι φυλάσσεται με υπερβολικό ζήλο, φόβο ή και μανία, σαν να πρόκειται για κάτι που κινδυνεύει από την παρουσία του διαβόλου, όπως το λιβάνι.

Ερμηνεία: Η φράση χρησιμοποιείται για να περιγράψει την υπερβολική προσοχή και φύλαξη κάποιου προσώπου ή αντικειμένου, καθώς ο «διάβολος» το αντιμετωπίζει με φόβο.

Παραλλαγή: Υπάρχει και η παραλλαγή «Φοβάται σαν το διάολο με το λιβάνι».

Φλιβάρη μήνα κλάδιβι, Φιγγάρι μην ξιτάζεις.

Μην προσέχεις σε ποια φάση είναι το Φεγγάρι, αλλά άρχισε το κλάδεμα από τον Φλεβάρη.

Η φράση «Φλεβάρη μήνα κλάδευε, Φεγγάρι μην κοιτάζεις» δεν είναι γνωστή, αλλά υπάρχει η παροιμία «Γενάρη μήνα κλάδευε, φεγγάρι μην κοιτάζεις». Η παροιμία αυτή σημαίνει ότι το κλάδεμα των δέντρων πρέπει να γίνεται τον Γενάρη, ανεξάρτητα από τη φάση του φεγγαριού, διότι ο Γενάρης είναι ο κατάλληλος μήνας για αυτή την εργασία.

Η φράση τονίζει τη σημασία της σωστής εποχής για την κηπουρική, παραβλέποντας άλλους παράγοντες, όπως η φάση της Σελήνης.

Υπάρχουν και άλλες παροιμίες που σχετίζονται με τον Γενάρη, όπως «Γενάρη μήνα κλάδεψε, κάθε μάτι και βλαστάρι» ή «Του Γενάρη το φεγγάρι ήλιος της ημέρας μοιάζει», οι οποίες αναφέρονται στην επικράτηση του Γενάρη για το κλάδεμα.

Φωτιά στα μπατζιάκια σ'.

Η φράση λέγεται για κάποιον που έχει αναλάβει να τακτοποιήσει διάφορες δουλειές και υποθέσεις που είναι βιαστικές ή που έχει πολλές φροντίδες και σκοτούρες, οι οποίες προέκυψαν ξαφνικά και για το λόγο αυτό τρέχει ασταμάτητα.

Η φράση «Φωτιά στα μπατζιάκια σου» σημαίνει ότι κάποιος βρίσκεται σε πολύ δύσκολη, πιεστική κατάσταση ή σε μεγάλη αναστάτωση/ένταση, αντίστοιχα με το «πήραν φωτιά τα πόδια μου». Προέρχεται από την τουρκική λέξη «bacak» που σημαίνει γάμπα/πόδι και χρησιμοποιείται για να περιγράψει την αίσθηση του επείγοντος ή της κρισιμότητας.

Σημασία: Μεγάλο πρόβλημα, πίεση, άγχος, ή ανάγκη για γρήγορη δράση.

Προέλευση: Από το τουρκικό «bacak» (πόδι/γάμπα) + «yanmak» (καίγομαι).

Παραλλαγές: «Πήραν φωτιά τα μπατζιάκια μας», «φωτιά στα μπατζιάκια μου».

Φύλα του φίδ' του Χειμώνα να σε φάει το Καλοκαίρ'.

Η παροιμία «Φύλαγε το φίδι το Χειμώνα να σε φάει το Καλοκαίρι» σημαίνει ότι αν προσφέρεις βοήθεια ή προστασία σε κάποιον που είναι εχθρικός ή κακόβουλος, αυτός θα σε βλάψει στο μέλλον όταν βρει την ευκαιρία. Τονίζει ότι η καλοσύνη ή η αδιαφορία προς τους κακούς μπορεί να οδηγήσει σε δυσάρεστα αποτελέσματα.

Ανάλυση: Η παροιμία χρησιμοποιεί τη μεταφορά του φιδιού για να περιγράψει ένα επικίνδυνο άτομο και «φύλαγέ το» ως μια πράξη που εκδηλώνει προστασία ή φροντίδα. Το «φάει το Καλοκαίρι» συμβολίζει την χρονική στιγμή που ο εχθρός θα ξεδιπλώσει τις κακές του προθέσεις και θα προκαλέσει ζημιά.

Ερμηνεία: Η παροιμία λειτουργεί ως προειδοποίηση για να μην εμπιστευόμαστε άτομα που είναι εχθρικά, ανεξάρτητα από τις παρούσες συνθήκες. Η έκφραση υποδηλώνει ότι η ανοχή ή η καλοσύνη προς τους κακούς μπορεί να αποδειχθεί επικίνδυνη για εμάς.

Φ'λάει τα ρούχα τ', για να 'χει τα μισά.

Διότι όταν παίρνει τις αναγκαίες προφυλάξεις, σίγουρα δεν θα χάσει τα πάντα σε περίπτωση κινδύνου.

Η παροιμία «Φυλάει τα ρούχα τ', για να 'χει τα μισά» σημαίνει ότι όποιος είναι υπερβολικά φειδωλός και συντηρητικός, καταλήγει να μη χρησιμοποιεί τίποτα και να χάνει τα πάντα. Η έκφραση χρησιμοποιείται για να περιγράψει κάποιον που η προσκόλλησή του στα υλικά

αγαθά (ρούχα) τον εμποδίζει να τα απολαύσει, με αποτέλεσμα να τα κρατάει ανέπαφα, αλλά τελικά να μην τα έχει ούτε για να τα φορέσει.

Σημασία: Η παροιμία υποδηλώνει ότι ο υπερβολικός δισταγμός και η προσκόλληση σε ό,τι κατέχει κάποιος μπορεί να οδηγήσει σε απώλεια. Αντί να απολαύσει ή να χρησιμοποιήσει κάτι, το φυλάει τόσο καλά που καταλήγει να μη χρησιμοποιεί τίποτα.

Παραλλαγή: Υπάρχει και η παραλλαγή «Όποιος φυλάει τα ρούχα του έχει τα μισά», που έχει την ίδια σημασία.

Φοβού τους Δαναούς και δώρα φέροντας.

Η φράση «Φοβού τους Δαναούς και δώρα φέροντας» σημαίνει ότι πρέπει να είμαστε επιφυλακτικοί και προσεκτικοί απέναντι σε εχθρούς ή άτομα, που φαίνονται φιλικά, διότι συχνά οι δωρεές και οι πράξεις καλοσύνης κρύβουν δόλιες προθέσεις ή κινδύνους. Προέρχεται από την ιστορία του Τρωικού Πολέμου, όταν ο ιερέας Λαοκόων προειδοποίησε τους Τρώες να μην δεχτούν τον Δούρειο Ίππο, λέγοντας ότι φοβάται τους Έλληνες (Δαναούς) ακόμα κι όταν φέρνουν δώρα.

Προέλευση: Από την Αινειάδα του **Βιργιλίου**, όπου η λατινική φράση είναι «Timeo Danaos et dona ferentes» (Φοβάμαι τους Δαναούς και δώρα φέροντας).

Σημασία στην πράξη: Χρησιμοποιείται για να τονίσει ότι τα φαινόμενα μπορεί να ξεγελούν και ότι πρέπει να αναζητούμε την κρυφή αλήθεια πίσω από μια φαινομενικά αθώα προσφορά ή πράξη.

Συμβολισμός: Ο Δούρειος Ίππος (το δώρο) τελικά αποδείχθηκε καταστροφικός για τους Τρώες, καταλήγοντας στην πτώση της Τροίας.

Φουβάτι ο Γιάννης του θεριό και του θεριό του Γιάνν'.

Η παροιμία «Φοβάται ο Γιάννης το θεριό και το θεριό τον Γιάννη» σημαίνει ότι υπάρχει αμοιβαίος φόβος και καχυποψία μεταξύ δύο αντιπάλων ή μερών, που τους αποτρέπει από το να κάνουν την πρώτη επιθετική κίνηση, καθώς φοβούνται την αντεπίθεση του άλλου. Περιγράφει μια κατάσταση ισορροπίας τρόμου ή δισταγμού, όπου καμία πλευρά δεν τολμά να ξεκαθαρίσει την κατάσταση, όπως συμβαίνει συχνά σε ποδοσφαιρικούς αγώνες όπου καμία ομάδα δεν ρισκάρει να ανοιχτεί.

Σημασία: Και οι δύο πλευρές έχουν λόγους να φοβούνται, οπότε κανείς δεν επιτίθεται πρώτος, με αποτέλεσμα την αναβολή της σύγκρουσης.

Χρήση: Χρησιμοποιείται για να περιγράψει καταστάσεις όπου η δυσπιστία είναι αμοιβαία, όπως σε αντιπαραθέσεις, διαπραγματεύσεις ή ανταγωνισμούς.

Φουβάτι του ίσκιου τ'.

Είναι πολύ δειλός και αναποφάσιτος.

Η φράση «φοβάται τον ίσκιο του» σημαίνει ότι κάποιος φοβάται υπερβολικά, χωρίς λόγο ή έχει φανταστικούς φόβους, φτάνοντας στο σημείο να τρομάζει ακόμα και από τη δική του σκιά, υποδηλώνοντας μεγάλη δειλία ή ανασφάλεια

Ο «ίσκιος» αναφέρεται στη σκιά του σώματος.

Κυριολεκτική σημασία: Το σκοτεινό σχήμα που σχηματίζει το σώμα όταν εμποδίζει το φως.

Μεταφορική σημασία (η φράση): Τρέμει και φοβάται τα πάντα, ακόμη και κάτι τόσο αθώο όσο η δική του σκιά, δείχνοντας ότι η φοβία του είναι παράλογη.

Άλλες σημασίες του «ίσκιου»: Μπορεί να σημαίνει φάντασμα, προστασία (π.χ., «ο ίσκιος του πατέρα») ή μια δυσμενή επίδραση στην τύχη, όπως «κακό ίσκιο».

Φοβήθ' κι του μάτι μ'.

Εκπλάγηκα και απόρρησα.

Η φράση «φοβήθηκε το μάτι μου, απόρρησα» είναι μια ποιητική έκφραση που περιγράφει την αίσθηση του φόβου ή του σοκ, όπου ο «φόβος» εκφράζεται μέσω του ματιού, ενώ το «απόρρησα» (απορώ) δείχνει ότι το άτομο «κολλάει» ή μένει έκπληκτο, χάνοντας την ικανότητα να δώσει σημασία ή να αντιδράσει, συχνά λόγω ψυχολογικής πίεσης ή μιας ξαφνικής, αναπάντεχης κατάστασης. Συνήθεις αιτίες για φόβο και «πέταγμα» ματιού περιλαμβάνουν άγχος, έλλειψη ύπνου, κόπωση κ.λπ.

Τι σημαίνει η φράση:

Φόβος στο μάτι: Ένα «πετάρισμα» του βλεφάρου, μια ακούσια σύσπαση (μυοκυμία) που συνδέεται με την ένταση.

Απόρρησα (απορώ): Ένωσα δέος, έκπληξη, έμεινα άναυδος/η, έχασα τη συγκέντρωσή μου, δεν έδωσα σημασία στην πραγματικότητα.

Πιθανές αιτίες που σχετίζονται:

Στρες και κόπωση: Το άγχος και η έλλειψη ύπνου επηρεάζουν το νευρικό σύστημα και προκαλούν μυϊκές συσπάσεις.

Φωνάζ' ου κλέφτ'ς να φοβηθεί ου νοικοκύρ'ς.

Ένας που έκλεψε, φωνάζει ότι είναι αθώος και απειλεί, για να φοβηθεί ο νοικοκύρης.

Λέγεται για τους ενόχους που φωνάζουν και θορυβούν ώστε να φοβηθεί το θύμα και να μείνουν ατιμώρητοι.

Η παροιμία είναι «φωνάζει ο κλέφτης, να φοβηθεί ο νοικοκύρης» και σημαίνει ότι αυτός που κάνει το λάθος ή είναι ένοχος, κατηγορεί ή φωνάζει δυνατά, προσπαθώντας να στρέψει την προσοχή από τον εαυτό του και να τρομάξει τον αθώο ή αυτόν που δεν έχει ευθύνη.

Ερμηνεία: Ο ένοχος προσπαθεί να δημιουργήσει σύγχυση και φόβο, ώστε ο νοικοκύρης να μην εστιάσει στο έγκλημα που συμβαίνει, αλλά να αποσπαστεί από τις φωνές του κλέφτη.

Χρήση: Χρησιμοποιείται για να περιγράψει περιπτώσεις, όπου κάποιος, αντί να παραδεχτεί την ευθύνη του, κατηγορεί άλλους ή δημιουργεί θόρυβο για να καλύψει τις πράξεις του.

Φωνή βοώντος.

Είναι εκείνο που λέει κάποιος, χωρίς να τον ακούει κανείς.

Η «φωνή βοώντος εν τη ερήμω» σημαίνει μια φωνή που φωνάζει στην έρημο, προετοιμάζοντας τον δρόμο για τον Κύριο, όπως έκανε ο «Ιωάννης ο βαπτιστής». Σημαίνει επίσης την προετοιμασία και τη μετάνοια, καθώς προμηνύει την άφιξη της σωτηρίας του Θεού, κάνοντας τις ανώμαλες περιοχές ίσες και τις δυσκολίες εύκολες και είναι μια έκφραση που προέρχεται από τον προφήτη **Ησαΐα**, όπως αναφέρεται στα Ευαγγέλια.

Προέλευση: Από την Παλαιά Διαθήκη, Βιβλίο του **Ησαΐα** (Ησαΐας 40:3).

Προφήτης: Ο **Ιωάννης ο Βαπτιστής**.

Μήνυμα: «Ετοιμάστε την οδό του Κυρίου, ίσια κάντε τα μονοπάτια του».

Συμβολισμός: Προετοιμασία για την έλευση του Θεού, κάνοντας τον δρόμο ευθεία, γεμίζοντας λαγκάδια και χαμπλώνοντας βουνά, ώστε να φανεί η σωτηρία σε όλους.

Σημείωση. Προέρχεται από το Ευαγγέλιο του **Ιωάννη** (α' 23), όπου υπάρχει η φράση: *Φωνή βοώντος εν τη ερήμω*.

Φορτώνου μι τη φορτωτήρα,

Φορτώνω απ' τη μια μεριά, βάνω τη φορτωτήρα κι ύστερα φορτώνου απ' την άλλη τη μεριά. Έτσι φορτώνω. Πρώτα από το ένα μέρος και ύστερα από το άλλο.

Η φράση «φορτώνω με τη φορτωτήρα» σημαίνει ότι χρησιμοποιώ ένα μεγάλο και γερό ξύλο (φορτωτήρα) για να στηρίξω στη μια μεριά του το ζώου το ένα φόρτωμα και ύστερα φορτώνω από το άλλο μέρος το άλλο φόρτωμα. Ουσιαστικά, είναι η πράξη της φόρτωσης, που γίνεται με τη βοήθεια της φορτωτήρας.

Φορτώνω: Η πράξη της τοποθέτησης φορτίου.

Σημασία: Χρησιμοποιώ τη φορτωτήρα για να κατορθώσω να φορτώσω τα δυο δέματα στο ζώο.

Φτου κι απ' την αρχή.

Πρόκειται για επανάληψη της προσπάθειας, η οποία ήδη απέτυχε.

Η φράση «φτου κι απ' την αρχή» σημαίνει ότι κάτι πρέπει να ξαναρχίσει από την αρχή, λόγω αποτυχίας, εκνευρισμού ή δυσαρέσκειας, επαναλαμβάνοντας την ίδια διαδικασία ή προσπάθεια, όπως υποδηλώνει η πχομιμητική λέξη «φτου» (που θυμίζει φτύσιμο) και το «κι απ' την αρχή». Χρησιμοποιείται για να εκφράσει την απόγνωση ή τον εκνευρισμό, όταν κάτι δεν πήγε καλά και χρειάζεται επανεκκίνηση.

Σημασία: Επανάληψη από την αρχή μιας διαδικασίας, συχνά με απογοήτευση.

Προέλευση: Ηχομιμητική λέξη (φτου) + έκφραση επανεκκίνησης.

Συναισθηματική φόρτιση: Εκφράζει δυσαρέσκεια, εκνευρισμό ή ακόμη και ειρωνεία για μια κατάσταση που επαναλαμβάνεται.

Παράδειγμα: Αφού έκανες λάθος πάλι, «φτου κι απ' την αρχή».

Φύλαξέ μι όταν μ' εύρεις για να μ' έχεις όταν θέλεις.

Η φράση σημαίνει ότι πρέπει να προσέχεις και να διατηρείς κάτι πολύτιμο όταν το έχεις, επειδή μπορεί να χαθεί ή να μην είναι διαθέσιμο στο μέλλον, όταν θα το χρειάζεσαι. Απευθύνεται στην ανάγκη προστασίας και φροντίδας ό,τι αγαπάμε, για να μπορούμε να το απολαμβάνουμε πάντα.

Η παροιμία «Φύλαξέ με όταν μ' εύρεις, για να με έχεις όταν θέλεις» σημαίνει ότι πρέπει να εκμεταλλεύεσαι τις καλές στιγμές και τις ευκαιρίες, που σου παρουσιάζονται, ώστε να έχεις τη δυνατότητα να τις αξιοποιήσεις αργότερα, όταν τις χρειαστείς, υπονοώντας τη σπουδαιότητα της προνοητικότητας και της εκτίμησης των πόρων και των στιγμών.

Επεξήγηση:

«Φύλαξέ με όταν μ' εύρεις»: Όταν συναντάς κάτι καλό (π.χ., μια ευκαιρία, έναν πόρο, μια σχέση), φρόντισέ το, προφύλαξέ το, εκμεταλλεύσου το.

«Για να με έχεις όταν θέλεις»: Έτσι, όταν έρθει η ανάγκη ή η επιθυμία για αυτό, θα το έχεις διαθέσιμο.

Παραδείγματα:

Στη φιλία: Να είσαι καλός φίλος, όταν ο άλλος σε έχει ανάγκη, για να σε έχει εκείνος όταν τον χρειαστείς.

Στην οικονομία: Να αποταμιεύεις όταν έχεις, για να έχεις όταν λιγοστέψουν τα χρήματα.

Στη γνώση: Να μαθαίνεις όταν μπορείς, για να έχεις τη γνώση όταν σου χρειαστεί.

Στην ουσία, η παροιμία τονίζει την αξία της προνοητικότητας και του να μην αφήνεις τις καλές στιγμές να περνούν ανεκμετάλλευτες, καθώς «οι ευκαιρίες ποτέ δεν χάνονται», αλλά πρέπει να τις «πιάνεις».

Φύλαξε ξύλα για το Μάρτη να μην κάψεις τα παλούκια.

Η παροιμία σημαίνει ότι πρέπει να είσαι προετοιμασμένος για τις απρόβλεπτες καιρικές συνθήκες του Μαρτίου, οι οποίες μπορεί να περιλαμβάνουν κρύο, παρά την αλλαγή του χρόνου. Η προετοιμασία είναι απαραίτητη για να μην ξεμείνεις από καύσιμη ύλη σε έναν μήνα, που η θερμοκρασία μπορεί να αλλάξει ξαφνικά.

Προετοιμασία: Η παροιμία τονίζει την ανάγκη να έχεις εξασφαλίσει τα απαραίτητα (τα ξύλα) από νωρίτερα, ώστε να μην τα χρειαστείς σε μια δύσκολη στιγμή.

Η παροιμία «Φύλαξε ξύλα για το Μάρτη να μην κάψεις τα παλούκια» σημαίνει ότι πρέπει να είσαι προνοητικός και να έχεις ξύλα (καύσιμη ύλη) αποθηκευμένα για τον Μάρτιο, γιατί

ο Μάρτης, παρότι Άνοιξη, είναι απρόβλεπτος και κρύος, και μπορεί να χρειαστεί να κάψεις ακόμη και τα παλούκια για να ζεσταθείς, αντί για μεγάλα ξύλα. Συμβουλεύει την προετοιμασία για τον τελευταίο παγετό της Άνοιξης, που είναι μια μεταβατική περίοδος κρύου καιρού, όπως αναφέρεται και σε άρθρα για τις παροιμίες του Μάρτη.

Σημασία: Προειδοποιεί για την ανάγκη προνοητικότητας και αποθήκευσης πόρων (ξύλων) για τις απρόβλεπτες καιρικές συνθήκες.

Ερμηνεία: Ο Μάρτιος είναι ένας μήνας που φέρνει ξαφνικές κρύες μέρες. Εάν δεν έχεις επαρκή ξύλα, θα αναγκαστείς να κάψεις ακόμα και τα χρήσιμα παλούκια του κήπου.

Λαϊκή παράδοση: Εντάσσεται στο πλαίσιο των πολλών λαϊκών παροιμιών για τον Μάρτη, που περιγράφουν τις ιδιοτροπίες του καιρού του.

Φύλλου κι φτερό.

Τα έκανα όλα ψάχνοντας να βρω εκείνο που ζητούσα.

Η φράση «κάνω φύλλο και φτερό» σημαίνει ότι καταστρέφω ολοσχερώς, διαλύω ή αποσυνθέτω κάτι, κυριολεκτικά ή μεταφορικά (π.χ. ένα έγγραφο, μια συμφωνία, ή ακόμα και μια ιδέα). Ουσιαστικά, σημαίνει το να μη μένει τίποτα από το αρχικό αντικείμενο.

Εξήγηση: Η εικόνα προέρχεται από την πλήρη διάλυση ενός φύλλου, που γίνεται σκόνη ή μικρά κομμάτια (φύλλα και φτερά), δείχνοντας την πλήρη καταστροφή.

Παράδειγμα: «Αφού διάβασε το συμβόλαιο, το έκανε φύλλο και φτερό.»

Φυτρων' εκεί που δεν τον σπέρνουν.

Ξαφνική εμφάνιση, τη στιγμή που δεν τον περιμέναμε.

Επεμβαίνει σε μια συζήτηση ξαφνικά και μ' αυτό που λέει χαλάει τη συζήτηση. Ξεφυτρώνει εκεί που δεν τον χρειαζόσαι. Γίνεται ο κακός δαίμονας.

Η παροιμία είναι «Μη φυτρώνεις εκεί που δεν σε σπέρνουν» και σημαίνει να μην αναμειγνύσαι σε υποθέσεις, συζητήσεις ή καταστάσεις που δεν σε αφορούν, να μην παρεμβαίνεις εκεί που δεν έχεις κληθεί ή δικαίωμα, καθώς μπορεί να προκαλέσεις προβλήματα ή δυσάρεστες συνέπειες, όπως ακριβώς ένα φυτό που φυτρώνει ανεπιθύμητα σε ξένο χωράφι.

Ερμηνεία: Μην παρεμβαίνεις εκεί που δεν σε αφορά.

Συμβουλή: Να σέβεσαι τα όρια και να μην αναμειγνύσαι στις δουλειές ή τα προβλήματα των άλλων, εκτός αν σου ζητηθεί.

Φωνή λαού, οργή Θεού.

Όταν το πλήθος φωνάζει, οργίζεται και ο Θεός, συμμετέχοντας.

Η παροιμία «Φωνή λαού, οργή Θεού» σημαίνει ότι η θέληση και η έκφραση του λαού (οι κοινές απόψεις, επιθυμίες και δυσαρέσκειες) έχουν τεράστια δύναμη και αποτελεσματικότητα, φτάνοντας στο σημείο να εκλαμβάνονται ως θεία παρέμβαση ή αναπόφευκτη δύναμη

που πρέπει να ληφθεί σοβαρά υπόψη, όπως η θεία οργή και η μη συμμόρφωσή της μπορεί να έχει σοβαρές συνέπειες.

Ερμηνεία: Ο λαός (η κοινή γνώμη) είναι μια ισχυρή δύναμη, η οποία, όταν αγνοηθεί ή καταπιεστεί, μπορεί να εξελιχθεί σε καταστροφική «οργή» που είναι εξίσου τρομερή με την οργή του Θεού.

Χρήση: Χρησιμοποιείται για να τονίσει την ανάγκη οι ηγέτες να αφουγκράζονται τις ανάγκες και τα συναισθήματα των πολιτών, καθώς η συλλογική φωνή είναι υψίστης σημασίας.

Συνώνυμες έννοιες: Εγγίζει την ιδέα ότι «ο λαός είναι σοφός» ή ότι «η γνώμη του πλήθους μετράει».

Φως, φανάρι'.

Ήταν αυτό, αλλά δεν το πρόσεξες.

Η έκφραση «φως φανάρι» σημαίνει κάτι που είναι ολοφάνερο, ξεκάθαρο, ή οφθαλμοφανές, δηλαδή κάτι τόσο προφανές που δεν χρειάζεται διευκρίνιση, σαν το φως ενός φαναριού που ξεχωρίζει στο σκοτάδι. Η σημασία προκύπτει από την εικόνα του φαναριού που φωτίζει και κάνει τα πράγματα ορατά, όπως ακριβώς ένα φανάρι κυκλοφορίας ρυθμίζει την κίνηση και δείχνει τι πρέπει να γίνει.

Αναλυτικά η σημασία:

Ολοφάνερο/Προφανές: Όταν κάτι είναι «φως φανάρι», είναι τόσο ξεκάθαρο που δεν χωράει αμφισβήτηση.

Αυτονόητο: Η κατάσταση ή η αλήθεια είναι τόσο προφανής που μιλάει από μόνη της.

Παραδείγματα χρήσης:

«Είναι **φως** φανάρι ότι αυτό το σχέδιο θα αποτύχει.» (Είναι ολοφάνερο)

«Η αλήθεια ήταν φως φανάρι, δεν χρειαζόταν να πει τίποτα παραπάνω.»

Σύνδεση με τη λέξη «φως»:

Η έκφραση εντάσσεται σε μια σειρά από φράσεις με τη λέξη «φως», όπως:

«Δίνω πράσινο φως»: Δίνω άδεια, εγκρίνω.

«Ρίχνω φως»: Διαφωτίζω, διευκρινίζω.

«Φέρνω στο φως»: Αποκαλύπτω.

Σίδερο σιδερώματος

Αυτό το σίδερο είναι νεότερο διότι δεν χρησιμοποιεί κάρβουνα για να ζεσταθεί και να κάψει, αλλά ηλεκτρικό ρεύμα. Χρησιμοποιήθηκε μετά τη 10ετία του 1950, όταν πλέον το ηλεκτρικό ρεύμα διοχετεύθηκε στα Κανάλια.

X

Χάθηκε η πόλη για βελόνι

Η φράση αυτή είναι μια παραλλαγή της παροιμίας «Έχασε η πόλη μάλαμα και η Βενετιά βελόνι» και σημαίνει ότι κάτι δεν έχει μεγάλη σημασία ή αξία. Χρησιμοποιείται για να δηλώσει κάτι ασήμαντο, κάτι που δεν αξίζει ιδιαίτερης προσοχής ή μια μικρή απώλεια που δεν επηρεάζει ουσιαστικά τα πράγματα.

Η φράση «Χάθηκε η πόλη για βελόνι» (ή πιο ολοκληρωμένα, «έχασε η Πόλη μάλαμα κι η Βενετιά βελόνι») σημαίνει ότι κάποιος δεν θα χάσει κάτι το σπουδαίο, είναι αμελητέο, ασήμαντο, ή δεν αξίζει να του δώσουμε σημασία, προέρχεται από την παλιά εικόνα της πλούσιας Βενετίας που χάνει ένα μικρό, ασήμαντο πράγμα (μια βελόνα), δείχνοντας ότι το μεγάλο πλούτο της δεν τον επηρεάζει.

Σημασία: Δεν χάνεται τίποτα σημαντικό, δεν υπάρχει λόγος ανησυχίας.

Προέλευση: Βενετία, μια πλούσια ναυτική δύναμη.

Ολόκληρη η έκφραση: «Έχασε η Πόλη μάλαμα κι η Βενετιά βελόνι».

Παραλλαγή: «Σιγά μη χάσει η Βενετιά βελόνι».

Χαῖρ' δεν έχ'.

Δεν διατηρείται καθόλου, χάνεται.

Η φράση «Χαῖρι δεν έχει» σημαίνει ότι κάτι δεν προσφέρει κανένα όφελος, πρόοδο, κέρδος ή καλό αποτέλεσμα –«χαῖρι» (από τα τουρκικά) σημαίνει «όφελος», «πρόοδος» - και επομένως δεν έχει αξία ή νόημα να ασχοληθείς/νοιαστείς γι' αυτό, συχνά χρησιμοποιείται με ειρωνικό ή απογοητευμένο τόνο.

Αναλυτικά:

Χαῖρι (χαῖρι, το): Όφελος, πρόοδος, προκοπή, καλό.

Δεν έχει χαῖρι: Δεν έχει όφελος, δεν αφήνει κέρδος, δεν έχει προοπτική.

Σημασία (δεν έχει σημασία): Δεν έχει αξία, δεν έχει νόημα.

Συνδυασμός και χρήση:

Όταν κάποιος λέει «Χαῖρι δεν έχει», εννοεί: «Δεν υπάρχει κανένα όφελος/καλό σε αυτό, οπότε δεν αξίζει να με απασχολεί/να νοιάζομαι».

Παραδείγματα:

«Αυτή η δουλειά δεν έχει χαῖρι, δεν θα βγάλω τίποτα».

«Είπα να το προσπαθήσω, αλλά δεν βλέπω χαϊρι, οπότε ας αφήσουμε τα πράγματα ως έχουν».

Χαϊρ' κι προκουπή να μη δείς.

Η παραπάνω φράση-κατάρα λέγεται σε άτομο για να δείξουμε το μίσος που τρέφουμε σ' αυτό. Να δώσει ο Θεός να μη προκόψεις.

Η φράση «Χαϊρι και προκοπή να μη δεις» είναι μια βαριά κατάρα που σημαίνει να μη δεις ούτε όφελος, ούτε πρόοδο, ούτε ευημερία στη ζωή σου. Το «χαϊρι» (από τα τουρκικά) σημαίνει όφελος, καλό, ευλογία, ενώ «προκοπή» σημαίνει πρόδος, ευημερία. Επομένως, η φράση εκφράζει την ευχή να μη συμβεί τίποτα θετικό ή καλό σε κάποιον.

Χαϊρι: Όφελος, ευεργεσία, καλό.

Προκοπή: Πρόδος, ευημερία, επιτυχία.

Σημασία: Είναι ένα αντεστραμμένο ευχολόγιο, που χρησιμοποιείται ως κατάρα ή ως έκφραση μεγάλης δυσαρέσκειας, δηλαδή «να μη σου πάει τίποτα καλά».

Χαιρέτα μας τον πλάτανο.

Πρόκειται για απραγματοποίητο χαιρετισμό.

Η φράση «Χαιρέτα μας τον πλάτανο» σημαίνει «μην περιμένεις τίποτα» ή «αυτό δεν θα γίνει ποτέ», εκφράζοντας αδιαφορία ή βεβαιότητα αποτυχίας και προέρχεται κυρίως από την πρακτική των φυλακισμένων που αποχαιρετούσαν τον πλάτανο στην αυλή της φυλακής, καθώς έβγαιναν για εκτέλεση ή αποφυλάκιση, ενώ άλλες εκδοχές την συνδέουν με την επανάσταση ή με αρχαίες συμβουλές της ιατρικής.

Κύριες εκδοχές προέλευσης:

Από τις φυλακές (κυριότερη): Όταν κάποιος έβγαινε από τη φυλακή, κοιτούσε τον πλάτανο στην αυλή και έλεγε «χαιρέτα μου τον πλάτανο» στους υπόλοιπους κρατούμενους, είτε γιατί έβγαινε για εκτέλεση, είτε ως αποχαιρετισμό που σήμαινε ότι δεν θα ξαναγύριζε ποτέ.

Από την επανάσταση: Όταν αγωνιστές πήγαιναν για εντολές στον **Παλαιών Πατρών Γερμανό**, οι σύντροφοί τους, τους έλεγαν «χαιρέτα μας τον πλάτανο» για να τους χαιρετήσουν, καθώς αυτός συχνά συνεδρίαζε κάτω από έναν πλάτανο.

Από αρχαία συμβουλή: Ο **Ασκληπιός** φέρεται να συμβούλευσε μια κοπέλα να χαιρετά τον πλάτανο αντί να κυνηγά έναν άνδρα, υπονοώντας ότι δεν θα τον κερδίσει και η φράση πέρασε στην καθομιλουμένη ως έκφραση αδιαφορίας ή ματαιότητας.

Σημείωση.

α) Στα χρόνια της τουρκοκρατίας, έξω από την Ακρόπολη υπήρχε μια φυλακή βαρυνιοτών, καθώς και ένας πλάτανος. Όταν αποφυλακιζόταν κάποιος φώναζε στους απομένοντες της φράση αυτή για να αποφυλακισθούν και αυτοί και να αποχαιρετήσουν οριστικά τον πλάτανο.

β) Όταν ο **Παλαιών Πατρών Γερμανός** κήρυξε την επανάσταση του '21.κρέμασε το λάβαρο σε έναν πλάτανο έξω από την Ι. Μονή. Όταν κάποιος από τους αγωνιστές επισκεπτόταν το Μοναστήρι, του έλεγαν «Χαιρέτα μας και τον πλάτανο».

Χαλάει ο κόσμος.

Γίνεται μεγάλη φασαρία, μεγάλη αναστάτωση.

Η φράση «χαλάει ο κόσμος» έχει διάφορες σημασίες: προκαλείται μεγάλη αναταραχή, θόρυβος ή καταστροφή, όπως συμβαίνει με μια διαδήλωση ή μια καταιγίδα. Επίσης, μπορεί να σημαίνει ότι συμβαίνει κάτι άσχημο ή απροσδόκητο. Συχνά χρησιμοποιείται για να περιγράψει έντονα φυσικά φαινόμενα, όπως βροχή, αέρα ή χιόνι.

Μεγάλη αναταραχή ή χάος: «Έξω χαλάει ο κόσμος από τη βροχή». Μπορεί να σημαίνει ακόμη ότι «γίνεται μεγάλη αναταραχή, θόρυβος ή καταστροφή».

Έντονα φυσικά φαινόμενα: «Από το πρωί έξω χαλάει ο κόσμος», εννοώντας ότι βρέχει ή φυσάει δυνατά.

Χρήση σε αρνητική ή ερωτηματική πρόταση: Μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να υποβαθμίσει τη σημασία ενός γεγονότος. «Δε θα χαλάσει ο κόσμος, αν δεν πας μια μέρα στο σχολείο».

Συνώνυμα: Συνώνυμες φράσεις είναι «γίνεται χαλασμός», «γίνεται χαμός», «γίνεται της κακομοίρας».

Χαλάου τη ζαχαρένια μ'.

Μένω ακίνητος και απαθής, μένω σταθερός στην πouxία του.

Η φράση «χαλάω τη ζαχαρένια μου» σημαίνει ότι στεναχωριέμαι, λυπάμαι ή δυσαρεστούμαι για κάτι. Συνήθως χρησιμοποιείται για να εκφράσει τη δική του θλίψη ή για να δείξει ότι κάτι δεν είναι ευχάριστο.

Αναλυτική σημασία: Σημαίνει ότι «χαλώ την καρδιά μου» ή ότι νιώθω θλίψη για κάτι δυσάρεστο..

Συχνή χρήση: Μπορεί να εκφράζει τη δική μου θλίψη, όπως στην πρόταση «Δεν χαλάω εγώ την καρδιά μου με τίποτα».

Εναλλακτικές εκφράσεις: Παρόμοιες εκφράσεις είναι «στενοχωριέμαι» ή «λυπάμαι».

Χαμένου σκ'λι είσι.

Βρισιά, χυδαία έκφραση μεταξύ δυο που φιλονικούν.

Το «είσαι χαμένο σκυλί» σημαίνει ότι νιώθεις χαμένος, ανασφαλής, μόνος ή ότι έχεις χάσει την κατεύθυνση και τον σκοπό στη ζωή σου, συμβολίζοντας την ανάγκη για προστασία, συντροφιά ή την αίσθηση ότι χάνεις μια σημαντική σχέση ή πτυχή του εαυτού σου.,

Βαθύτερη σημασία:

Αίσθημα απώλειας: Μπορεί να νιώθεις ότι κάτι λείπει από τη ζωή σου, όπως αγάπη, ασφάλεια, ή μια παλιά, «προστατευμένη» εποχή.

Ανησυχία: Υποδηλώνει φόβο μήπως χάσεις μια σχέση, αποτύχεις σε κάτι, ή νιώθεις ενοχές για κάτι που έκανες ή δεν έκανες.

Χάν' η μάνα του πιδί κι του πιδί τη μάνα.

Σε περίπτωση ακαταστασίας ή κάποιου θλιβερού γεγονότος.

Η φράση «χάνει η μάνα το παιδί και το παιδί τη μάνα» δεν είναι ακριβώς παροιμία, αλλά λαϊκή έκφραση που περιγράφει έντονη αναστάτωση, πανικό, ή μια χαοτική κατάσταση, συνήθως λόγω πολυκοσμίας, όπου επικρατεί τόση σύγχυση, που ούτε η μάνα δεν μπορεί να βρει το παιδί της, ούτε το παιδί τη μάνα του, τονίζοντας την πλήρη αποδιοργάνωση και το χάος.

Πότε χρησιμοποιείται;

Σε μέρη με μεγάλο συνωστισμό, όπου χάνεται η τάξη και επικρατεί πανικός.

Για να περιγράψει μια κατάσταση πλήρους σύγχυσης και αναστάτωσης.

Παράδειγμα χρήσης:

«Στην αγορά την ημέρα της γιορτής, χάνει η μάνα το παιδί και το παιδί τη μάνα, τόσος πολύς κόσμος ήταν!».

Χαρά Θεού.

Είναι μια ηλιόλουστη ημέρα, ή μια σωστή έκβαση σπουδαίας υπόθεσης.

Η έκφραση «Χαρά Θεού» σημαίνει μια εξαιρετικά ευχάριστη κατάσταση, μια μεγάλη ευτυχία και χρησιμοποιείται συχνά για να περιγράψει κάτι που προκαλεί βαθιά ικανοποίηση, όπως μια ηλιόλουστη, όμορφη μέρα, ενώ πνευματικά αναφέρεται στην αληθινή χαρά που προέρχεται από τον Θεό και την πνευματική άσκηση, η οποία είναι ανώτερη και διαρκέστερη από τις εφήμερες χαρές του κόσμου.

Σημασίες και χρήσεις:

1. Πολύ ευχάριστη κατάσταση: Η πιο συνηθισμένη χρήση, όπως όταν λέμε «Σήμερα είναι χαρά Θεού» για μια μέρα με υπέροχο καιρό.
2. Πνευματική/Θεία χαρά: Στην Ορθόδοξη παράδοση, είναι η χαρά που πηγάζει από την ελπίδα στα μελλοντικά αγαθά και τη ζωή κοντά στον Θεό, μια χαρά που δεν φεύγει εύκολα, σε αντίθεση με τις εγκόσμιες απολαύσεις.
3. Ευλογία: Μπορεί να σημαίνει και μια ευλογία, μια κατάσταση που μοιάζει με δώρο από τον Θεό, όπως ακριβώς το αντίστοιχο γαλλικό «c'est une bénédiction» (είναι ευλογία).
4. Αντίθεση με την κοσμική χαρά: Η χαρά του Θεού είναι καθαρή και διαρκής, ενώ η χαρά του κόσμου ανακατεύεται με λύπη και φθίνει με τον χρόνο.

Συνοπτικά, είναι μια έκφραση για την απόλυτη και βαθιά ευχαρίστηση, είτε σε καθημερινό επίπεδο είτε σε πνευματικό.

Χαράς ευαγγέλια.

Έχουμε όταν μαθαίνουμε μια ευχάριστη είδηση.

Η φράση «Χαράς ευαγγέλια» σημαίνει ότι κάποιος έχει να ανακοινώσει πολύ χαρμόσυνη είδηση, μια σπουδαία και ευχάριστη αναγγελία που φέρνει καλά νέα, ή μια θετική και αναμενόμενη εξέλιξη. Το «ευαγγέλια» εδώ προέρχεται από το «ευαγγέλιο», που σημαίνει «καλά νέα» ή «χαρμόσυνη αγγελία».

Πιο αναλυτικά:

Ευαγγέλια (Πληθ.): Από το αρχαίο «ευαγγέλιο» (ευ + άγγελος) που σημαίνει «καλή αγγελία».

Χαράς ευαγγέλια: Κυριολεκτικά σημαίνει «αγγελίες χαράς».

Συνηθισμένη χρήση: Χρησιμοποιείται για να περιγράψει την ανακοίνωση πολύ ευχάριστων ειδήσεων, όπως μια επιτυχία, μια γέννηση, την λύση ενός προβλήματος ή μια θετική αλλαγή.

Παραδείγματα:

«Τι νέα; Χαράς ευαγγέλια;» (Αντίστοιχο του «Τι νέα; Κάτι καλό;»)

«Μας είπε ότι πήρε την προαγωγή. Χαράς ευαγγέλια!».

Χαράς στου πράμα.

Απογοήτευση για κάτι που δεν είναι σοβαρό, αλλά οι άλλοι το θεωρούν σπουδαίο.

Η φράση «Χαρά στο πράμα» σημαίνει «Μπράβο!», «Συγχαρητήρια!», «Πολύ καλά!», εκφράζοντας επιδοκιμασία, θαυμασμό ή επιβράβευση για κάτι καλό που έγινε ή ειπώθηκε, υποδηλώνοντας ότι αυτό το «πράμα» (γεγονός, πράξη, λέξη) είναι αξιόλογο, σπουδαίο και αξίζει τον έπαινο, όπως ακριβώς η φράση «Σιγά το πράμα» σημαίνει «όχι και τόσο σημαντικό».

Σημασία και χρήση:

Επιδοκιμασία/Θαυμασμός: Χρησιμοποιείται για να δείξει ότι εκτιμάς κάτι που κάποιος έκανε ή είπε.

Αντίθετο του «Σιγά το πράμα»: Ενώ το «σιγά το πράμα» λέγεται με ειρωνεία για κάτι ασήμαντο, το «χαρά στο πράμα» τονίζει την αξία και την σπουδαιότητα του γεγονότος.

Παραδείγματα:

Αν κάποιος λύσει ένα δύσκολο πρόβλημα: «Χαρά στο πράμα! Πώς το έκανες;»

Αν κάποιος ετοιμάσει ένα νόστιμο φαγητό: «Χαρά στο πράμα! Τι ωραίο που είναι!».

Στην ουσία, είναι ένας τρόπος να πεις «Μπράβο σου για αυτό το σπουδαίο πράγμα που έκανες».

Χαρά στου νιο που αγρυπνεί, στου γέρου που κοιμάτι.

Η παροιμία «Χαρά στο νέο που αγρυπνεί, στο γέρο που κοιμάται» σημαίνει ότι πρέπει να είσαι ανήσυχος και εργατικός στην νιότη σου για να εξασφαλίσεις μια ήρεμη και ξεκούρα-

στη ζωή στα γεράματά σου. Όταν ο νέος αγρυπνεί, δηλαδή αγχώνεται και προσπαθεί σκληρά για τη δουλειά του, τότε ο γέρος θα κοιμάται, δηλαδή θα έχει την άνεση και την ηρεμία να ξεκουράζεται χωρίς έγνοιες.

Νέος: Η αγρύπνια του νέου αντιπροσωπεύει την εργασία και την ανησυχία για το μέλλον.

Γέρος: Ο ύπνος του γέρου συμβολίζει την άνεση και την έλλειψη έννοιας, που έρχεται ως αποτέλεσμα των κόπων της νιότης.

Χαρτί και καλαμάρι.

Έπαινος γιατί τα είπε (ή τα έκανε) όλα στην εντέλεια με τάξη και ευπρέπεια.

Η φράση «χαρτί και καλαμάρι» σημαίνει ότι κάποιος είπε ή εξήγησε κάτι με κάθε λεπτομέρεια, εξονυχιστικά, μέχρι τέλους, χωρίς να παραλείψει τίποτα, σαν να το έγραψε και στην παραμικρή λεπτομέρεια (έγγραφα, στοιχεία). Περιγράφει πληρότητα και ακρίβεια, σαν «μέχρι κεραίας» ή «με το νι και με το σίγμα».

Προέλευση: Στην αρχή αναφερόταν σε πραγματική γραφή με χαρτί και μελάνι (καλαμάρι), αλλά πλέον χρησιμοποιείται μεταφορικά για την πληρότητα στην προφορική αφήγηση.

Σημασία: Λεπτομερώς, πλήρως, χωρίς παραλείψεις.

Παράδειγμα: «Του τα είπε όλα χαρτί και καλαμάρι για το πώς έγινε το ατύχημα».

Χειμώνιασε – χειμώνιασε, το κρύο με περόνιασε.

Η φράση «Χειμώνιασε – χειμώνιασε, το κρύο με περόνιασε» δεν είναι ακριβώς λαϊκή παροιμία, αλλά μάλλον ένας στίχος από γνωστό τραγούδι, που έχει γίνει πολύ δημοφιλής και χρησιμοποιείται μεταφορικά για να περιγράψει την έλευση του έντονου κρύου, την αίσθηση παγωνιάς και ίσως και μελαγχολίας που φέρνει ο Χειμώνας, με την λέξη «περόνιασε» να σημαίνει ότι «με τρύπησε, με διαπέρασε το κρύο» σαν να το έκανε με καρφιά (περόνια).

Σημασία και χρήση:

Κυριολεκτικά: Όταν η θερμοκρασία πέφτει πολύ και νιώθεις το κρύο να σε τρυπάει.

Μεταφορικά: Μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να δηλώσει μια περίοδο δυσκολίας, μια ψυχρή ατμόσφαιρα, ή το τέλος μιας εποχής (π.χ. σχέσης) που φέρνει «κρύο».

Προέλευση:

Είναι στίχος από το τραγούδι της **Βίκης Μοσχολιού** με τίτλο: «Χειμώνιασε – χειμώνιασε», του οποίου οι στίχοι μεταφέρουν την ένταση του Χειμώνα και την αίσθηση του κρύου στο σώμα και την ψυχή.

Χίλ' (ιοι) καλοί κουράν'.

Αρμονική συμβίωση μεταξύ καλόβολων και συνεργαζόμενων.

Όταν σε μια συντροφιά είναι όλοι καλοί τότε μπορούν να συνυπάρξουν αρμονικά, όσοι κι αν είναι. Αν, όμως, ανάμεσά τους βρεθεί ένας κακός, ένας γκρινιάρης και δύστροπος, τότε

τα πάντα αναστατώνονται. Ένας τέτοιος δεν μπορεί να χωρέσει ανάμεσα στους άλλους, όσοι χώρος κι αν υπάρχει.

Η φράση λέγεται σε όποιον έρχεται και θέλει να προστεθεί σε μια συντροφιά. Είναι βέβαια αποδεκτός, αλλά παράλληλα του γίνεται και η σύσταση να προσέξει τη συμπεριφορά του. Πρέπει να είναι κι αυτός καλός.

Η φράση «Χίλιοι καλοί χωράνε (όλοι τους) / όλοι οι καλοί χωράνε» σημαίνει ότι οι καλοί άνθρωποι, με την καλή τους πρόθεση, την αγάπη και την αλληλοβοήθεια, βρίσκουν πάντα χώρο και θέση ο ένας δίπλα στον άλλο, ακόμα και σε δύσκολες καταστάσεις, σε αντίθεση με έναν κακό που δεν χωράει πουθενά (μια συμπληρωματική φράση) – είναι μια έκφραση για την αλληλεγγύη, την αρμονία και την κοινότητα των καλών ανθρώπων.

Κυριολεκτική ερμηνεία: Πολλοί (χίλιοι) καλοί άνθρωποι μπορούν να χωρέσουν σε ένα μέρος.

Μεταφορική ερμηνεία: Η καλοσύνη είναι αχανής και ενωτική. Όπου υπάρχει καλή θέληση, υπάρχει χώρος για όλους και για όλα.

Συμπληρωματική φράση: «Ένας κακός δεν χωρεί».

Χωριό που φαίνεται κολαούζου δε χρειάζεται.

Αφού κάτι το βλέπουμε δεν χρειάζεται να μας το δείξει κάποιος.

Η παροιμία είναι «Χωριό που φαίνεται, κολαούζο δεν θέλει» και σημαίνει ότι όταν κάτι είναι προφανές, αυτονόητο ή όταν ο δρόμος είναι ξεκάθαρος και δεν χρειάζεται βοήθεια ή καθοδήγηση (κολαούζο, δηλαδή, οδηγό), δεν χρειάζεται να το επισημάνουμε. Χρησιμοποιείται για καταστάσεις όπου δεν απαιτούνται επεξηγήσεις, καθώς η αλήθεια είναι ορατή σε όλους.

Σημασία: Αυταπόδεικτα πράγματα, προφανείς καταστάσεις, σαφής δρόμος.

Προέλευση (πιθανή): Από τον αγροτικό βίο, όπου όταν φαινόταν από μακριά το χωριό, ο ταξιδιώτης ήξερε πού πήγαινε και δε χρειαζόταν να ρωτήσει κάποιον (κολαούζο) για να τον οδηγήσει.

Χριστός κι Απόστολος.

Η φράση «Χριστός και Απόστολος» αναφέρεται στον **Ιησού Χριστό** ως τον «Απόστολο» του Θεού, τον απεσταλμένο του, που έφερε το μήνυμα της σωτηρίας και της «Αληθινής Θρησκείας» στον κόσμο, ενσαρκώνοντας την αγάπη και την αλήθεια του Πατέρα, ενώ το «Απόστολος» γενικά σημαίνει απεσταλμένο, δηλαδή τον **Μωάμεθ** στο Ισλάμ ή τον **Μάνη** στον Μανιχαϊσμό, και στην καθομιλουμένη έκφραση «**Χριστός** και Απόστολος!» σημαίνει έκπληξη.

Σημασία στον χριστιανισμό

Χριστός: Σημαίνει «Χρισμένος», αυτός που επιλέχθηκε από τον Θεό για να σώσει την ανθρωπότητα, ο Υιός του Θεού.

Απόστολος: Στην Καινή Διαθήκη, ο Ιησούς ονομάζεται «ό απόστολος και αρχιερεύς της ομολογίας ημών» (Εβραίους 3:1), δηλαδή ο μέγιστος απεσταλμένος που έφερε τον Λόγο του Θεού.

Σώμα Χριστού: Οι Απόστολοι (όπως ο **Παύλος**) δίδαξαν ότι η Εκκλησία είναι το Σώμα του Χριστού, όπου οι πιστοί γίνονται ένα με τον **Χριστό**, ξεπερνώντας κάθε διάκριση.

Σε άλλες θρησκείες

Ισλάμ: Ο όρος «Απόστολος του Θεού» (ρασούλ-ουλλάχ) χρησιμοποιείται για τον **Μωάμεθ**.

Μανιχαϊσμός: Ο **Μάνης** θεωρήθηκε «απόστολος του Ιησού Χριστού».

Στην καθημερινή γλώσσα:

Η φράση «Χριστός και Απόστολος!» είναι έκφραση έκπληξης για κάτι απρόσμενο ή παράλογο, τονίζοντας την αναγκαιότητα μιας θεϊκής παρέμβασης.

Χριστός κι Παναγιά.

Για την έκπληξη, ή θαυμασμό ή φόβο.

Η φράση «Χριστός και Παναγιά» εκφράζει βαθιά πίστη και σεβασμό στον Ιησού Χριστό (τον Υιό του Θεού, τον Σωτήρα) και στη μητέρα του, την Παναγία (Θεοτόκο, την εκλεκτή Μητέρα του Θεού), τιμώντας τη στενή σχέση τους και τον ρόλο τους στην ανθρώπινη σωτηρία, αποτελώντας κεντρικές φιγούρες της Ορθοδοξίας και της χριστιανικής πίστης, ενώ χρησιμοποιείται συχνά σε ευχές, επικλήσεις, ακόμη και ως έκφραση έκπληξης ή ορκωμοσίας.

Η Σημασία του «Χριστού» (Ιησού)

Σωτήρας: Ο **Ιησούς Χριστός** είναι ο Θεάνθρωπος, ο Μεσσίας που ήρθε στον κόσμο για να σώσει την ανθρωπότητα από την αμαρτία.

Θεία Φύση: Είναι ο Υιός του Θεού, που έλαβε ανθρώπινη μορφή και δίδαξε τον δρόμο της μετάνοιας και της αιώνιας ζωής.

Ανάσταση: Η σταύρωσή Του και η ανάστασή Του είναι το κεντρικό γεγονός της χριστιανικής πίστης, που προσφέρει ελπίδα και λύτρωση.

Η Σημασία της «Παναγίας» (Θεοτόκου/Μαρία)

Θεοτόκος: Η **Παναγία** είναι η μητέρα του Θεού, η οποία γέννησε τον Ιησού Χριστό, όπως αναγγέλθηκε από τον Αρχάγγελο Γαβριήλ.

Πρότυπο πίστης: Αποτελεί το ύψιστο πρότυπο αγνότητας, υπακοής και ταπείνωσης, καθώς δέχτηκε με πίστη το θεϊκό θέλημα.

Μεσίτρια: Ως μητέρα του Θεού, η Παναγία θεωρείται προστάτιδα και μεσίτρια των ανθρώπων προς τον Υιό της.

Η Σημασία της Φράσης «Χριστός και Παναγιά»

Συλλογική πίστη: Συμβολίζει την ολοκληρωμένη λατρεία προς τον Θεό και τη Μητέρα Του, εκφράζοντας την πίστη στην ενανθρώπιση και τη λύτρωση.

Ευλογία/Προστασία: Χρησιμοποιείται ως επίκληση για προστασία, ευλογία, ή ακόμη και ως όρκος, δηλώνοντας την απόλυτη προσήλωση στις αρχές της πίστης.

Πολιτιστική έκφραση: Είναι μια βαθιά ριζωμένη έκφραση στην ελληνική παράδοση και γλώσσα, που φανερώνει την «ευλάβεια και πίστη».

Χρόνια κι ζαμάνια.

Πολύς καιρός, μεγάλη χρονική περίοδος.

Η φράση «χρόνια και ζαμάνια» σημαίνει πολύ μεγάλο χρονικό διάστημα, «έναν αιώνα» ή «αιώνες», τονίζοντας ότι έχει περάσει πάρα πολύς καιρός από την τελευταία φορά που συνέβη κάτι ή συναντήθηκε κανείς με κάποιον/κάτι. Η λέξη «ζαμάνι» προέρχεται από την τουρκική (και περσική) λέξη zaman (χρόνος, εποχή) και χρησιμοποιείται στα ελληνικά μόνο μέσα σε αυτή τη φράση ή σε παρόμοιες εκφράσεις για να υποδηλώσει κάτι μακροχρόνιο ή υπερβολικό.

Παραδείγματα:

«Χρόνια και ζαμάνια έχω να σε δω!» (Έχει περάσει πάρα πολύς καιρός από τότε που σε είδα).

«Χρόνια και ζαμάνια έχουμε να ιδούμε...» (Έχει πολύ καιρό να συμβεί κάτι).

Σημασία:

Διάρκεια: Υποδηλώνει μια εξαιρετικά μεγάλη χρονική περίοδο.

Έμφαση: Χρησιμοποιείται για να τονίσει πόσο μεγάλο είναι το διάστημα.

Συνοπτικά: Όταν λες «χρόνια και ζαμάνια», εννοείς ότι έχει περάσει ένας «αιώνας» ή «πολύς καιρός».

Χρόνου φείδου.

Το «χρόνου φείδου» είναι αρχαίο ελληνικό απόφθεγμα που σημαίνει να κάνεις οικονομία στο χρόνο σου, να μην τον σπαταλές άσκοπα, να τον εκμεταλλεύεσαι με σύνεση και νόημα, καθώς είναι πολύτιμος και πεπερασμένος, όπως μας έλεγε ο σοφός **Χίλων**.

Φείδου: Από το ρήμα «φείδομαι», που σημαίνει «λυπάμαι», «τον κοιτάζω με φειδώ», «τον οικονομώ».

Σημασία: «Να λυπάσαι να ξοδεύεις τον χρόνο σου», «να λογαριάζεις τον χρόνο σου», «να χρησιμοποιείς με φειδώ τον χρόνο σου».

Προέλευση: Αποδίδεται στον **Χίλωνα τον Λακεδαιμόνιο**, έναν από τους Επτά Σοφούς της Αρχαιότητας.

Χρυστάει τα μαλλιά της κεφαλής του.

Έχει μεγάλα χρέη.

Η φράση «χρυστάει τα μαλλιά της κεφαλής του» σημαίνει ότι κάποιος έχει τεράστιο χρέος, ότι του λείπουν πολλά χρήματα και καλείται να πληρώσει ένα υπέρογκο ποσό, κάτι σαν να έπρεπε να πληρώσει κυριολεκτικά την αξία όλων των μαλλιών του, δηλαδή κάτι αδύνατο και υπερβολικό.

Η έκφραση τονίζει το τεράστιο οικονομικό βάρος, συχνά όταν κάποιος πρέπει να αντιμετωπίσει μεγάλα έξοδα ή φόρους.

Σημασία:

Τεράστιο χρέος/Υπέρογκο ποσό: Οφείλει πολλά χρήματα, συνήθως λόγω δυσβάσταχτων φόρων ή άλλων υποχρεώσεων.

Αδυναμία πληρωμής: Η πληρωμή είναι σχεδόν αδύνατη, σαν να πουλάει κυριολεκτικά τα μαλλιά του για να καλύψει το χρέος.

Παράδειγμα:

«Με τις νέες αυξήσεις, χρωστάει τα μαλλιά της κεφαλής του, μόνο για τους φόρους.»

Χτύπα ξύλου.

Όταν θέλουμε να ματαιωθεί κάτι άσχημο.

Η φράση «Χτύπα ξύλο» σημαίνει την επίκληση καλής τύχης και την αποτροπή της κακοτυχίας ή γρουσουζιάς, συνήθως μετά από μια θετική δήλωση ή ευχή, με το χτύπημα σε ξύλινη επιφάνεια για να «διώξουμε» τα κακά πνεύματα, σύμφωνα με παλιές δεισιδαιμονίες και αρχαίες πεποιθήσεις, που σχετίζονται με τα δέντρα και τις νύμφες.

Σημασία και προέλευση

Αποτροπή κακής τύχης: Χρησιμοποιείται για να προστατευτεί κανείς από αρνητικά σχόλια ή απρόβλεπτα γεγονότα, «ακυρώνοντας» μια πρόβλεψη κακού.

Αρχαιοελληνικές ρίζες: Μπορεί να προέρχεται από το «Άπτεσθαι ξύλου», όπου χτυπώντας τον κορμό, επικαλούνταν τις νύμφες των δέντρων για προστασία.

Παλιές δεισιδαιμονίες: Πίστευαν ότι τα δέντρα κατοικούνταν από πνεύματα. Το χτύπημα ή το άγγιγμα στο ξύλο (όπως κάνουν οι Βρετανοί με το «touch wood») θεωρούνταν ότι διώχνει τα κακά πνεύματα ή ευχαριστεί τα καλά για καλή τύχη.

Στην ουσία, είναι μια ευχή και μια προληπτική κίνηση, για να διασφαλιστεί ότι τα καλά που ειπώθηκαν ή ευχήθηκαν θα πραγματοποιηθούν, χωρίς να τα «πιάσει» η γρουσουζιά.

Χτυπώ του κιφάλι μ' στουν τοίχου.

Χιλιομετάنيωσα για μια μου λανθασμένη ενέργεια.

Το «χτυπώ το κεφάλι μου στον τοίχο» είναι μια έκφραση που σημαίνει ότι νιώθεις απόγνωση, απελπισία, εξάντληση ή αδυναμία να βρεις λύση σε ένα πρόβλημα, νιώθεις δηλαδή ότι «πνίγεσαι» ή ότι «δεν υπάρχει άλλη λύση», σαν να χτυπάς το κεφάλι σου σε αδιαπέραστο εμπόδιο, εκφράζοντας την έντονη απογοήτευση και την αίσθηση ματαιότητας.

Πιο αναλυτικά, σημαίνει ότι:

Είμαι σε πολύ δύσκολη θέση/κατάσταση: Έχει φέρει κάποιον σε σημείο που να μην ξέρει τι να κάνει πια.

Δεν υπάρχει λύση: Νιώθεις ότι έχεις εξαντλήσει κάθε δυνατότητα και δεν υπάρχει διέξοδος.

Είμαι σε απόγνωση: Η κατάσταση είναι τόσο δύσκολη, που νιώθεις ότι δεν έχεις εναλλακτικές και η μόνη σου επιθυμία είναι να σταματήσει αυτό.

Είναι μια έκφραση έντονης απογοήτευσης: Υποδηλώνει μια υπερβολική, σχεδόν αυτοκαταστροφική, αντίδραση σε μια κατάσταση που δεν μπορεί να λυθεί εύκολα.

Συνήθως χρησιμοποιείται μεταφορικά για να περιγράψει συναισθήματα απογοήτευσης ή όταν κάποιος νιώθει ότι έχει εξαντλήσει κάθε λογική λύση σε ένα πρόβλημα.

Χών' παντού τη μύτη τ'.

Απρόσκλητα λαμβάνει μέρος σε κάθε συζήτηση και ενοχλεί.

Η φράση «χώνει παντού τη μύτη του» σημαίνει ότι κάποιος ανακατεύεται υπερβολικά σε ξένες υποθέσεις, είναι περίεργος, παρεμβαίνει εκεί που δεν τον αφορά, ή ψάχνει να βρει πληροφορίες για πράγματα που δεν τον αφορούν, συχνά με ενοχλητικό τρόπο.

Σημασία: Παρεμβαίνει συνεχώς, είναι πολύ περίεργος, «μπαίνει» στις δουλειές των άλλων.

Παραδείγματα: Ένας γείτονας που «χώνει τη μύτη του» στα προβλήματα του σπιτιού σας, ή ένας δημοσιογράφος που ψάχνει παντού πληροφορίες.

Συγγενής έκφραση: «Να μου τρυπήσεις τη μύτη» είναι μια απειλητική έκφραση που χρησιμοποιείται για να αποθαρρύνει κάποιον από το να ανακατεύεται.

Χώρ'σαν τα τσανάκια τ'ς.

Διέκοψαν τις σχέσεις τους και ο καθένας τράβηξε το δρόμο του. (Τσανάκι, ήταν ένα πύλινο πιάτο, από όπου έτρωγαν όλοι μαζί).

Η φράση «χώρισαν τα τσανάκια τους» σημαίνει ότι δύο άτομα ή ομάδες σταματούν τη συνεργασία τους, παίρνουν διαζύγιο ή διακόπτουν εντελώς τις σχέσεις τους, συνήθως μετά από μια περίοδο κοινής πορείας, σαν να μοιράζονται πλέον ξεχωριστά πιάτα φαγητού (τσανάκια), σύμφωνα με την ετυμολογία της λέξης. Πρόκειται για μεταφορική έκφραση που υποδηλώνει το τέλος μιας κοινής «σύμπραξης» και διακοπή των κοινών συμφερόντων.

Προέλευση: Η λέξη «τσανάκι» προέρχεται από το τουρκικό «çanak» (τσανάκ), που σημαίνει πύλινο πιάτο.

Κυριολεκτική έννοια: Στην αρχική, κυριολεκτική έννοια, θα σήμαινε ότι οι άνθρωποι δεν τρώνε πια από το ίδιο πιάτο.

Μεταφορική σημασία: Στη σύγχρονη χρήση, σημαίνει ότι «κόβουν τις γέφυρες», διαλύεται μια εταιρεία, ένα ζευγάρι χωρίζει, ή γενικά διακόπτεται κάθε κοινή δραστηριότητα ή παρουσία.

Η πλάγια και πάνω όψη μιας στάμνας νερού.

Τέτοιες στάμνες είχαν όλοι οι Καναλιώτες που τις αγόραζαν από την πλατεία. Εκεί οι Φαναριώτες, που ήσαν οι κατασκευαστές, τις έφερναν, τις αράδιαζαν με τη σειρά και τις πωλούσαν. Με τον τρόπο αυτό αντικαθιστούσαν οι Καναλιώτες κάθε στάμνα που έσπαζε.

Ψαλίδ' η γλώσσα τ'ς.

Η φλυαρία της δεν περιγράφεται, η γλώσσα της δουλεύει ασταμάτητα σαν ψαλίδι

Η φράση «Ψαλίδι η γλώσσα της» σημαίνει ότι κάποιος (συνήθως γυναίκα) μιλάει πάρα πολύ, είναι πολυλογού, ή ότι τα λόγια της «κόβουν» σαν ψαλίδι (είναι κοφτερά, καυστικά). Πιο συχνά, χρησιμοποιείται για να περιγράψει κάποιον που είναι πολύ φλύαρος ή που λέει πολλά λόγια, μεταφορικά σαν να «κόβει» το λόγο συνεχώς.

Αναλυτικότερα:

«Ψαλίδι πάει η γλώσσα σου!» : Σημαίνει μιλάς πάρα πολύ, είσαι φλύαρος/η, λες τα πάντα.

«Ψαλίδι» (μεταφορικά): Αναφέρεται σε εργαλείο κοπής, αλλά και σε περικοπή δαπανών (π.χ. «έπεσε ψαλίδι στους μισθούς») ή σε κάτι που κόβει, όπως τα μαλλιά.

Συνδυασμός : Η γλώσσα που «δεν σταματάει» (δεν κλείνει) είναι σαν ψαλίδι που κόβει συνεχώς, δημιουργώντας έναν θόρυβο ή διακόπτοντας τη ροή.

Επομένως, η σημασία είναι κυρίως πολυλογία και φλυαρία.

Ψάρια Καρλίσια στην πλατεία.

Επρόκειτο για ψάρια από τη λίμνη Κάρλα της Μαγνησίας που έρχονταν στην πλατεία με το θεσσαλικό σιδηρόδρομο. Τα έφερναν διάφοροι μικροπωλητές, που τα έπαιρναν πρωί – πρωί, από τα ψαράδικα της λίμνης Κάρλας των Καναλίων της Μαγνησίας. Ήταν φθηνά και νόστιμα, οπότε τα προτιμούσαν οι Καναλιώτες, αλλά είχαν πολλά κόκαλα, γι' αυτό χρειάζονταν πολλή προσοχή στο φαγητό.

Ψουφάου για σένα.

Η έκφραση «ψοφάω για σένα» είναι μια έντονη, λαϊκή έκφραση που σημαίνει ότι λιγουρεύεσαι, ποθείς ή σε αρέσει πάρα πολύ κάποιος/κάτι, φτάνοντας στα όρια της λαχτάρας, μεταφορικά σαν να «πεθαίνεις» από την επιθυμία ή την έλξη. Ενώ το «ψοφάω» κυριολεκτικά σημαίνει πεθαίνω (συνήθως για ζώα), εδώ χρησιμοποιείται μεταφορικά για να τονίσει την ακραία ανάγκη ή την έντονη επιθυμία (π.χ. ψοφάω από πείνα).

Πιο συγκεκριμένα:

Έντονη έλξη/Λαχτάρα: Σημαίνει «με τρελαίνεις», «σε θέλω τρελά», «σε ποθώ», «με τραβάς πολύ».

Υπερβολή: Είναι μια πολύ δυνατή έκφραση για να δείξει πόσο πολύ κάποιος θέλει ή εκτιμά κάτι/κάποιον, πέρα από το φυσιολογικό.

Παραδείγματα χρήσης:

«Ψοφάω για το νέο της τραγούδι.» (Το λατρεύω)

«Ψοφάω για να σε δω ξανά.» (Δεν αντέχω να περιμένω)

Στην περίπτωσή σου, «ψοφάω για σένα» σημαίνει «σε ποθώ παράφορα», «σε θέλω πολύ», «με κατακλύζει η επιθυμία για σένα».

Ψόφ'σα απ' του κρύου.

Κρύωσα πάρα πολύ, πάγωσα.

Η έκφραση «ψόφσα από το κρύο» σημαίνει ότι υποφέρω πάρα πολύ, έχω φτάσει στα όριά μου λόγω του ακραίου κρύου, με την έννοια της υπερβολής και της εξάντλησης, σαν να πεθαίνω, αν και κυριολεκτικά αναφέρεται σε ζώα. Είναι μια προφορική και μεταφορική χρήση του ρήματος «ψοφώ», που δηλώνει ακραία κατάσταση, όπως «ψοφάω από την πείνα» ή «από την κούραση».

Σημασία: Εξάντληση, πάρα πολύ κρύο, παγωνιά.

Προέλευση: Το «ψοφώ» αρχικά σημαίνει «πεθαίνω» (για ζώα).

Μεταφορά για ανθρώπους: Χρησιμοποιείται μεταφορικά για να δηλώσει ακραία συναισθήματα (π.χ., «ψοφάω για σένα») ή ακραία κατάσταση (π.χ., «ψοφάω από το κρύο»).

Ψόφ'σι του βόδι, χάλασε η σιμπριά.

Λέγεται για τις διαλυόμενες σχέσεις όταν εκλείπει ο κοινός δεσμός.

Η παροιμία «Ψόφσε το βόδι, χάλασε η σιμπριά» σημαίνει ότι όταν η κύρια πηγή δύναμης, συνεργασίας ή κέρδους χάνεται, τότε η συνολική επιχείρηση, η συνεταιριστική σχέση ή ο σκοπός αποτυγχάνει. Η «σιμπριά» αναφέρεται στην αγροτική δουλειά και τη συνεργασία, ενώ το «βόδι» ήταν η δύναμη που την υποστήριζε.

Συνεταιρισμός: Χρησιμοποιείται για να δηλώσει το τέλος μιας συνεργασίας όταν αυτή δεν είναι πλέον επικερδής για όλους.

Αχρηστία: Σημαίνει ότι η κύρια πηγή της δύναμης ή η βάση μιας επιχείρησης έχει εξαφανιστεί.

Διακοπή συνεργασίας: Μπορεί να ερμηνευτεί και ως το τέλος μιας κοινής δουλειάς λόγω απώλειας του βασικού συνεργάτη ή πόρου.

Ψ'χη βαθιά.

Δεν περιμένω ανταπόκριση.

Κράτα την ψυχή σου βαθιά. Κάνε υπομονή. Δεν πειράζει κι αν δεν έγινε όπως τα ήθελες.

Η φράση «Ψυχή βαθιά» σημαίνει έκφραση δύναμης, αντοχής και ψυχικής δύναμης, μια

ευχή για να αντέξει κάποιος τις δυσκολίες, ενώ ταυτόχρονα είναι και ο τίτλος της πολεμικής ταινίας του **Παντελή Βούλγαρη** (2009), που αναφέρεται στην τραγική ιστορία της ελληνικής μειονότητας στη Σοβιετική Ένωση.

Σημασία και χρήση:

Ευχή: Όταν λέμε «Ψυχή βαθιά» σε κάποιον, του ευχόμαστε να έχει τη δύναμη να αντέξει μια δύσκολη κατάσταση, να έχει ψυχραιμία και θάρρος.

Έκφραση αντοχής: Μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως επιφώνημα για να δείξει ότι κάποιος αντέχει ή ότι είναι αποφασισμένος να μην το βάλει κάτω.

Προέλευση: Η λέξη «ψυχή» προέρχεται από το ρήμα «ψύχω» (πνέω, φυσώ), συνδέοντας την έννοια της ψυχής με την ανάσα και την πνοή, δηλαδή τη ζωή και την ενέργεια.

Η ταινία «Ψυχή βαθιά»:

Πλοκή: Η ταινία αφηγείται την ιστορία της ελληνικής μειονότητας που αναγκάστηκε να φύγει από τη Σοβιετική Ένωση (Ουκρανία) και να εγκατασταθεί σε ένα απομονωμένο χωριό στην Ελλάδα (Ελλάδα-Κύπρος), βιώνοντας δυσκολίες και συγκρούσεις.

Θέμα: Εξερευνά την απώλεια, την ταυτότητα, τον ξεριζωμό και την προσπάθεια επιβίωσης, γι' αυτό και ο τίτλος «Ψυχή βαθιά» ταιριάζει απόλυτα με το βάθος των συναισθημάτων και την αντοχή των χαρακτήρων.

Ψύλλους στ' άχυρα.

Λέγεται όταν προσπαθούμε να ξεδιαλύνουμε μια πολύ μπερδεμένη υπόθεση που δεν μας ενδιαφέρει άμεσα. Είναι σαν να λέμε αδιαφόρησε, παράτησέ τα, δεν βρίσκεις άκρη. Μη ψάχνεις να βρεις την αιτία του κακού σ' αυτήν την υπόθεση, είναι χαμένος κόπος.

Η φράση «ψάχνω / γυρεύω ψύλλους στα άχυρα» σημαίνει ότι κάποιος αναζητά με επιμονή ή εμμονή κάτι πολύ μικρό, ασήμαντο ή πρακτικά αδύνατο να βρεθεί μέσα σε έναν μεγάλο όγκο πληροφοριών ή πραγμάτων, συνήθως με την έννοια της ματαιότητας ή της υπερβολικής λεπτομέρειας σε ένα ήσσονος σημασίας ζήτημα.

Αναλυτικά:

Κυριολεκτική εικόνα: Η αναζήτηση ενός μικροσκοπικού ψύλλου μέσα σε έναν τεράστιο σωρό από άχυρα είναι σχεδόν αδύνατη.

Μεταφορική σημασία:

Ματαιοπονία: Να επιδιώκεις κάτι εξαιρετικά δύσκολο ή αδύνατο να επιτευχθεί.

Λεπτομέρεια: Να αναλύεις και να εστιάζεις σε ασήμαντες λεπτομέρειες, παραβλέποντας το κύριο.

Υπερβολή: Να κάνεις υπερβολικό κόπο για κάτι χωρίς ουσιαστικό αποτέλεσμα.

Παράδειγμα: «Μην ψάχνεις ψύλλους στα άχυρα για ποιος φταίει, ας το ξεχάσουμε», σημαίνει ότι δεν αξίζει να αναζητήσεις την ευθύνη για μια μικροδιαφωνία.

Ψωμί και τυρί μέχρι να σε τραβήξουν από το αυτί.

Η φράση «Ψωμί και τυρί μέχρι να σε τραβήξουν από το αυτί» δεν είναι μια γνωστή, καθιερωμένη παροιμία, αλλά πιθανότατα μια παραλλαγή της γνωστής παροιμίας «Ψωμί δεν έχουμε, τυρί ζητάμε». Η συγκεκριμένη παροιμία περιγράφει την έλλειψη των απαραίτητων αγαθών σε συνδυασμό με την παράλογη απαίτηση για πολυτέλειες ή επιπλέον πράγματα. Η προσθήκη του «μέχρι να σε τραβήξουν από το αυτί» ενισχύει την ιδέα του τιμωρητικού ή του υπενθυμιστικού χαρακτήρα, υποδηλώνοντας ότι κάποιος πρέπει να φτάσει σε ένα ακραίο σημείο για να συνειδητοποιήσει το πρόβλημά του.

«Ψωμί και τυρί»: Συμβολίζει την πλουσιοπάροχη διατροφή, ίσως και την αφθονία.

«μέχρι να σε τραβήξουν από το αυτί»: Αντίστοιχο με το «μέχρι να σε πιάσει η αστυνομία», αναφέρεται σε μια δραματική κατάσταση που αναγκάζει κάποιον να αναγνωρίσει την πραγματικότητα. Εδώ, το «τράβηγμα από το αυτί» είναι η τιμωρία ή η σοβαρή υπενθύμιση για κάτι που κάποιος παραμελεί.

«Ψωμί δεν έχουμε, τυρί ζητάμε»: Αυτή η παροιμία εκφράζει την παραδοξότητα του να ζητάς κάτι (τυρί) ενώ δεν έχεις τα βασικά (ψωμί).

Η φράση: «Ψωμί και τυρί μέχρι να σε τραβήξουν από το αυτί.»

Το «ψωμί και τυρί» εδώ μπορεί να σημαίνει ότι ορισμένοι άνθρωποι έχουν τα πάντα (ψωμί και τυρί), αλλά δεν εκτιμούν τι έχουν. Όταν συμβεί ένα σοβαρό γεγονός, η ατυχία ή μια δυσάρεστη έκπληξη, τότε συνειδητοποιούν την πραγματική κατάσταση.

Φυσερό σιδερά (κ. γύφτου)

Οι δύο όμοιες όψεις ενός φυσερού του σιδερά, οι οποίες συνδέονταν μεταξύ τους με λωρίδα ευλύγιστου δέρματος, πλάτους 10 εκ. περίπου. Με χειροκίνητο τρόπο, οι δύο αυτές όψεις πλησίαζαν και απωθούνταν μεταξύ τους και με τον αέρα τους προκαλούσαν την αύξηση της φλόγας της φωτιάς, οπότε ζεσταίνονταν υπερβολικά και το σιδερένιο αντικείμενο που ήταν ανάμεσά της. Έτσι γινόταν ευλύγιστο και εύκολο στην επεξεργασία του.

Ώρα μι την ώρα.

Σε λίγο, πολύ σύντομα.

Η φράση «Ώρα με την ώρα» σημαίνει πολύ σύντομα, σε ελάχιστο χρόνο, από ώρα σε ώρα, τονίζοντας την άμεση επικείμενη εκπλήρωση ενός γεγονότος, συνήθως με την έννοια του εξαιρετικά γρήγορα ή στο εγγύς μέλλον.

Πιο αναλυτικά:

Σημασία: Σημαίνει ότι κάτι πρόκειται να συμβεί πολύ σύντομα ή έρχεται γρήγορα.

Συνώνυμα: Από ώρα σε ώρα, εντός ολίγου, πολύ σύντομα.

Παράδειγμα χρήσης: «Μην ανησυχείς, θα φτάσει ώρα με την ώρα.» (Δηλαδή, πολύ σύντομα).

Διαφορετικές χρήσεις της «ώρας»:

«Με την ώρα του»: Ακριβώς τη στιγμή που πρέπει (π.χ., «Τρώει με την ώρα του» - είναι τυπικός στο φαγητό).

«Ώρες - ώρες»: Πότε πότε, μερικές φορές (π.χ., «Ώρες, ώρες κουράζομαι» - μερικές φορές κουράζομαι).

«Της ώρας»: Φρέσκο, ετοιμασμένο εκείνη τη στιγμή (π.χ., «Ψάρια της ώρας»).

Συνοπτικά, «ώρα με την ώρα» εκφράζει την άμεση χρονική εγγύτητα ενός συμβάντος.

Ως επί το πλείστον.

Η φράση «ως επί το πλείστον» σημαίνει τις περισσότερες φορές, συχνότατα ή κατά το μεγαλύτερο μέρος, κυρίως, υποδηλώνοντας υψηλό βαθμό συχνότητας ή ποσοστού. Χρησιμοποιείται για να δείξει ότι κάτι συμβαίνει στις περισσότερες περιπτώσεις ή αποτελεί την κύρια πλειοψηφία.

Παραδείγματα:

«Τα βράδια, ως επί το πλείστον, μένει ξύπνιος αργά» (τις περισσότερες φορές, συχνά).

«Οι επισκέπτες είναι, ως επί το πλείστον, Ευρωπαίοι» (κατά το μεγαλύτερο μέρος, κυρίως).

Συνώνυμα: Κατά το πλείστον, κυρίως, κατά κύριο λόγο, τις περισσότερες φορές.

Ως ιδώ και μη παρέκει.

Ως εδώ και όχι παραπέρα. Μη συνεχίζεις πλέον, με τη συμπεριφορά σου αυτή.

Αρκετά σε ανέχτηκα. Μέχρι εδώ ήταν, δεν πηγαίνει παραπέρα, δεν αντέχει άλλο η υπομονή μου.

Η φράση «Ως εδώ και μη παρέκει» σημαίνει «μέχρι αυτό το σημείο και όχι παραπέρα», δηλαδή «φτάνει πια», «τέρμα το», «δεν πάει άλλο», εκφράζοντας όριο, τέλος, ή μεγάλη κόπωση/απαγόρευση να ξεπεραστεί ένα όριο. Χρησιμοποιείται όταν κάποιος δεν αντέχει άλλο κάτι ή θέλει να βάλει τέλος σε μια κατάσταση, δίνοντας μια αίσθηση τελειότητας.

Σημασία: Τέλος, όριο, φτάνει πια, φτάνει, ως εδώ, όχι άλλο.

Παραδειγμα: «Ως εδώ και μη παρέκει! Δεν θέλω να ακούσω άλλη δικαιολογία.».

Ω του θαύματος!

Για ένα πολύ ευχάριστο συμβάν.

Η φράση «Ω του θαύματος!» δηλώνει μεγάλη έκπληξη, κατάπληξη ή δυσπιστία μπροστά σε κάτι απίθανο, απρόσμενο ή εξαιρετικά εντυπωσιακό που συμβαίνει, συχνά με μια ειρωνική χροιά όταν κάτι που δεν περιμέναμε (π.χ. κάποιος που δεν ήξερε τίποτα) ξαφνικά αποκαλύπτει κάτι, σαν να έγινε «από θαύμα».

Σημασία και χρήση:

Έκφραση έκπληξης: Χρησιμοποιείται επιφώνημα για να τονίσει πόσο απροσδόκητο είναι ένα γεγονός (π.χ., «Τον έψαχνα μέρες και, ω του θαύματος, τον βρήκα!»).

Ειρωνεία: Μπορεί να χρησιμοποιηθεί ειρωνικά, όταν κάποιος που ήταν αδιάφορος ή ανίκανος ξαφνικά κάνει κάτι αξιοσημείωτο (π.χ., «Δεν ήξερε τίποτα, αλλά μόλις τον πίεσα, ω του θαύματος, τα θυμήθηκε όλα!»).

Αντίστοιχα/Συγγενείς φράσεις: «Ω του θαύματος!», «Ω του εκ θαύματος!», «Σαν από θαύμα».

Παραδείγματα:

«Τον χτύπησε το τρένο και, ω του θαύματος, δεν έπαθε ούτε γρατζουνιά!» (έκπληξη).

«Ο αδερφός μου που μισεί τα διαβάσματα, διάβασε όλη τη νύχτα. Ω του θαύματος, περνάει τις εξετάσεις!» (ειρωνεία/έκπληξη).

Μάλλινο υφαντό χαλί.

Το χαλί αυτό το έστρωναν το Χειμώνα σε ένα από τα δωμάτιά τους, για να διατηρείται καλή η θερμοκρασία του. Έτσι και οι οικείοι, πατώντας πάνω του με τις κάλτσες στα πόδια τους, αισθάνονταν πολύ άνετα.

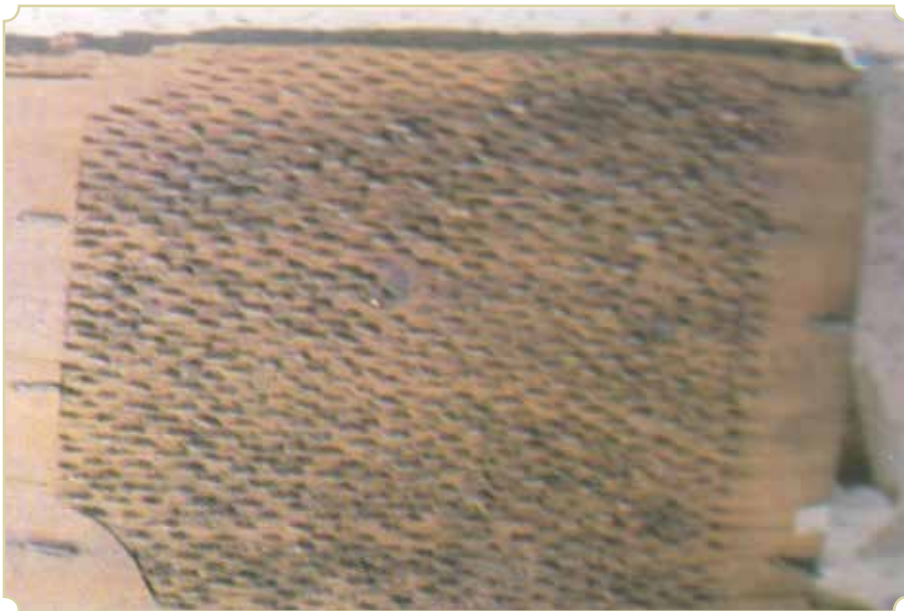
Εταζέρα τοίχου με καρούλια.

«Το τερπνό μετά τον ωφέλιμον», θα έλεγε κανείς βλέποντας την παράξενη αυτή εταζέρα. «Η πενία τέχνες κατεργάζεται» θα πρόσθετε άλλος. Πάντως, όπως και να έχει το πράγμα, «παίζοντας άμα και σπουδάζοντας», ο κατασκευαστής του αντικειμένου αυτού, έφτιαξε με τα άχρηστα πλέον καρούλια ένα καλαίσθητο και χρήσιμο σκεύος στην κουζίνα του.

Πάντα τοίχου με δεμένο lionτάρι

Το θέμα του δεμένου lionταριού ανάγει την καταγωγή του στους άθλους του Ηρακλή.
Ο γεροδεμένος άνδρας, δένει το θεόρατο lionτάρι στον κορμό ενός δένδρου.

Αδοκάνη (το κάτω μέρος της).

Γεωργικό σκεύος για το αλώνισμα του σιταριού. Πάνω στην σανίδα μπήχτηκαν οι μικρές και κοφτερές πέτρες, οι οποίες με το σύρσιμο της αδοκάνης έτριβαν τα στάχυα με τις καλαμιές τους, τα οποία αποφλοιώνονταν και έδιναν τα σπυριά του σιταριού.

Χριστούγεννα 2025

Μπορεί οι απόδημοι Καναλιώτες να μην επισκέφθηκαν το χωριό τους,
όμως οι εναπομείναντες εκεί, στόλισαν την πλατεία του Χριστουγεννιάτικα.
Μπράβο τους!

βιβλιογραφία

Διαδίκτυο (internet)	Αναζήτηση στην «τεχνητή νοημοσύνη»	
Διαμαντάκου Νικολάου	Παροιμίες και παροιμιώδεις φράσεις Ζαγορά	2025
Ελληνικές παροιμίες	Βικιπαίδεια (1075 παροιμίες περίπου)	
Νατσούλη Τάκη	Λέξεις και Φράσεις παροιμιώδεις»,	2007
Μαυρομμάτη Κων/νου:	Λεξικό τοπικών όρων και ιδιωματισμών Καναλίων	1987
Ομάδα Καναλιωτών συγγραφέων: Κανάλια Καρδίτσας		1976
Χατσιούλη Μιχαήλ Γ. :	Παροιμίες της Σιάτιστας	1995

Μπερντές πλεκτός (κουρτίνα)

Χρησιμοποιούνταν στο καλό δωμάτιο του σπιτιού ως στολίδι, αλλά και για την προστασία από το κρύο του Χειμώνα, όταν είχε γιορτή το σπίτι Κατασκευάστηκε στο Τροβάτο του Δήμου Αργιθέας.

Συρρήριο ονομάτων

Αβέρωφ	449	Βακχυλίδης	184
Αβραάμ	305	Βάκωνας Φραγκίσκος	29
Αβράμης	305	Βαν Γκόγκ	263
Αγαμέμνων	510	Βαρβανάς	569
Αγγελάκης Νικηταράς	16	Βαριμπόπη	69
Αησιόλαος	246	Βασίλειος, ο Μέγας	36, 428
Άγιος Δημήτριος	15	Βενιαμίν Φραγκλίνος	320
Αίαντας	510	Βίας, ο Πριηνεύς	58
Αιγαίας	183	Βιργίλιος	575
Αικατερίνη των Μεδίκων	17	Βλαχογιάννης Γιάννης	385
Αισχύλος	245, 419	Βογιατζής Κιουλάκ	497
Αίσωπος	73, 142, 166, 179, 212, 241, 487	Βούλγαρης Παντελής	596
Αλέξαινα	61	Γιαννακός Κων/νος	288
Αλή πασάς Τεπετενλής	433	Γιαννακός Νικήτας	288
Αμφιάραος	34	Γιάννης	16
Αναστασίου Μιλτιάδης	457	Γιουβενάλης	347
Ανδρέας, Άγιος	334	Γκίκας Νικήτας	288
Άννας	48	Δαμοκλής	116
Άννινος Μπάμπης	558	Διάκος Αθανάσιος	558
Αντύπας Κώστας	20	Διονύσιος ο Αρεοπαγίτης	210
Απολλοφάνης	210	Διονύσιος, τύραννος	116
Αριστομένης	168	Δράκων, νομοθέτης	136
Αριστοτέλης	179, 207, 291	Έκτορας	165, 167
Αριστοφάνης	107, 157, 290	Επίκουρος	210, 287, 288
Αρχίας	314	Επίχαρμος	514
Αρχιμήδης	313	Ερρίκος Β΄	17
Ασκληπιός	583	Εύα	130
Αστραπογιαννάκης Παντελής	493	Ευριπίδης	41, 256
Αχιλλέας	165	Ευρυβιάδης	432
		Ηράκλειτος	405

Ηρόδοτος	33	Κλεόβουλος ο Λίνδιος	428
Ησαΐας	577	Κολοκοτρώνης Θεόδωρος	16, 37, 218, 473
Θαλής ο Μιλήσιος	10, 347	Κοντολέοντος Μαριορή	411
Θεμιστοκλής	408, 432	Κοτρώλης Ιωάννης	228, 526
Θεόδωρος	16	Κροίσος	102
Θεοτόκος	271	Κωλέττης Ιωάννης	20, 411
Θεόφιλος, βασιλιάς	130	Κωνσταντίνος, ο Μέγας	175
Θησέας	183	Λάζαρος	129
Θουκυδίδης	36	Λιάκος Κώστας	54
Δημοσθένης	502	Λουκάς, ευαγγελιστής	13, 163, 263, 362, 376, 486
Διαμαντάκος Νίκος	8, 97	Λουκιανός	469, 538
Ησίοδος	207, 314	Μακιαβέλλι Νικόλαος	131
Ιησούς	10, 48, 56, 86, 95, 111, 129, 263, 200, 307, 313, 330, 360, 376, 454, 567	Μακριδάκης Γιάννης	216
Ιησούς Χριστός	70, 330, 588, 589	Μακρυγιάννης	20
Ιουλιανός, ο παραβάτης	36	Μάνης	588, 589
Ιπποκράτης, ο ιατρός	123	Μαριορή	63, 178
Ισοκράτης	498	Μαριορή Κοντολέοντος	411
Ιφιγένεια	510	Μαρία, η Μαγδαληνή	313
Ιωάννης, βαπτιστής	577	Μάρκος, ευαγγελιστής	362
Ιωάννης, ευαγγελιστής	313, 360, 577	Ματθαίος, ευαγγελιστής	95, 141, 163, 200, 362, 376, 403, 435, 446
Ιωσήφ	263	Μαυρομάτη Όλγα	7
Καβάφης	36	Μαυρομάτης Κων/νος	7, 8
Καζαντζάκης Νικόλαος	202	Μέγας Κων/νος	243
Καζαντζίδης Στέλιος	46	Μένανδρος	113, 137, 207, 455
Καϊάφας	48	Μεχμέτ Β΄	141
Καλλέργης	20	Μήδεια	42
Κανελλόπουλος Γεώργιος	242	Μητσιάς Γιάννης	242
Καντ Ιμμανουέλ	404	Μιλτιάδης	408
Καραϊσκάκης Γεώργιος	30, 465	Μουσταφάμπεης	465
Καρβέλου	97	Μοσχολιού Βίκυ	587
Καρκαβίτσας Ανδρέας	232	Μούσχουρη Νάνα	478
Κασσιανή	130	Μωάμεθ	29, 141, 400, 588, 589
Καστοριάδης	12	Μωϋσής	97
Κατσώνης Λάμπρος	466	Ναθαναήλ, απόστολος	86

Νανάκος Σάββας	262	Προμηθέας	166
Νατσούλης Τάκης	20, 85, 218, 269, 335, 385, 541	Πυθαγόρας, ο Σάμιος	284
Νεστορίδης Κ.	86	Ρίτσος	145
Νοσταρδίν Χότζα	407	Ροΐδης Εμμανουήλ	435
Νώε	49	Σαίξπηρ Ουίλιαμ	103
Ξανθίππη	458	Σαραντάκος	34, 160, 269, 279, 518
Οδυσσέας	52, 487	Σγουρίτσας Αησιόλαος	386
Όθωνας	20, 411	Σγουρός Λέων	61
Οικονομίδης Δημήτριος	458	Σωκράτης	404
Όμηρος	165, 167, 212	Σολωμός Διονύσιος	107
Ορλάντο Νέβες	17	Σολομών	165
Παΐσιος, Άγιος	364	Σόλων, ο Αθηναίος	97, 102, 173
Παλαιών Πατρών Γερμανός	583, 584	Σοφοκλής	139, 152, 183, 476
Παναγία	130, 271	Σπανός Γεώργιος	41
Παντελίδης Παντελής	256	Σωκράτης	1 09, 180, 455, 458
Παπαμιχάλης	80	Τέσλα Νίκολα	263
Παύλος, Απόστολος	23, 93, 358, 375, 498	Τρικούπης Χαρίλαος	139
Περικλής	36	Τσικρίκας Χρήστος	507
Περικλύμενος	34	Φίλιππος, απόστολος	86
Πέτρος, απόστολος	307, 446	Φίλιππος Β, βασιλιάς	131
Πιλάτος, Πόντιος	56, 360. 383	Φραγκλίνος Βενιαμίν	420
Πλαπούτας Μήτρος	472	Φωκυλίδης	256
Πλαστήρας	472	Χεμινγκουέι Έννεστ	98
Πλάτων	12, 58, 173, 180, 207, 371, 404, 515	Χίλων, ο Λακεδαιμόνιος	477, 478, 590
Πλούταρχος	215, 314	Χότζα Νοσταρδίν	407
Πολίτης Νικόλαος	121, 469, 558	Χριστός	13, 86, 93, 129, 130, 175, 218, 242, 243, 271, 383, 446, 588, 589
Πολυδάμαντας	167		

